UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Bartolvs In Primam Digesti Novi

Bartolus

Lvgdvni, M.D.LXVII.

Verborum obligationibus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-96158

Visual Library

Digeſtorum liber xlv.

De verborum obligationibus. Tit.j.

a ¶ Dictuꝫ[a] eſt.ſ.de obligõnibus in gñe, ſequitur videre de obligationibus in ſpecie. Ideo ponit rub. de verb.oblig.

ADDITIO.

a ¶ Dictum. Adde, Jeſu chriſti pſidio, ſemp inuncato ꝙ d. Ale. tangit hic, in rub. an rubrice poſſint allegari ad deciſionem cãrum: ⁊ an cum rubrum eſt gñalius nigro, reſtringatur per nigrum, que ẽt poſt ipſum poſui in l.j.ſ.ſi cer.pe. ⁊ ibi poſitis adde ẽt Ab.conſ.xvj.inci.in pñti cã.ij.lib. inquantum ẽt tangit de donatione Conſtantini: adde ꝙ Ab.conſ.lxxxiij.j.lib.dt ꝙ non eſſet pcul ab hereſi, reuocare id in dubium, dum ẽt tangit de alijs donationibus Imperato. adde Bal.conſi.cclxxvij.lib.iij. Old.conſi.ccxxxj.in fi. De ptãte Pape in bonis eccle. Bald. conſi.cclxxxiij.iij.vol. ⁊ conſi.cxc.ij.lib. ⁊ conſi.cccxxxiij.j.volu. Et de dona. Regis, per Pau.de Ca.conſ.lxxiij. Old.ꝯſ.cxcv. Et inquantum tangit, an ſi mulier iuret ſuper ꝯctu, ſit de beneficijs certioranda, ⁊ quid ẽt de minore, adde Bal.cõſ.iiij. ⁊ xlvij. ⁊ conſi.cxxx.lib.iij. ⁊ conſi.cccxc.lib.ij. ⁊ conſi.xl.vol.v.

LEX I.

1 ☞ Stipulatio non concipitur, niſi vtroqꝫ loquente, ⁊ ſermonis efficaciam intelligente.

2 Stipulatio quibus cauſis fingatur.

Patientia in iudicio ſine vocis exp̃ſſione, hꝫ viꝫ ſtipulationis.

3 Interrogatio precedit, ⁊ rñſio ſequi dꝫ, vt ſtipulatio valeat.

4 Infans non poteſt ſtipulari, niſi in l.ſeruum.j.rem pup.ſal.fo.

5 Stipulation ꝯbitur per epiſtolam: ſed probatur.

6 Sponſalia cum ſtipulatione non ꝯhuntur inter abſentes.

7 Mutus, ⁊ ſurdus, qui intelligit ad motũ labiorũ, nõ p̃t ſtipulari.

Viſus vbi requiritur, non ſufficit, ſi percipiatur per intellectũ.

8 Stipulatio p̃t concipi inter abſentes, dummodo ſe exaudiant.

Preſentes dici poſſunt exiſtentes in diuerſis locis, dummodo ſe exaudiant.

9 Mutus iubet ſcriptura, abſens per epiſtolam, ſurdus verbo.

Mutus an ſtipulari poſſit.

Mutus ſi nihil intelligit, equiparat infanti: ſi aliquid, pupillo.

10 Surdus non ſtipulatur, ⁊ lꝫ intelligat ad motum labiorum, indiget curatore.

11 Surdus ⁊ mutus ꝙ quis ſit, qualiter probatur.

Surdus ⁊ mutus p̃t ꝯhere, lꝫ non per ſtipulationem.

STipulatio. Lex nr̃a diuiditur in ſeptem par. ſm Ja.de Are. Primo dubitat vtrum ſtipulatio reddat inutilis rõne perſonaruꝫ. Scdo, vtrũ reddatur inutilis, rõne interualli tpis. Tertio, vtrum reddatur inutilis rõne defectus verborum, ſeu forme. Quarto vtrum reddatur inutilis rõne diuerſitatis, in qualitate interrogationis, ⁊ rñſionis. Quinto, an reddatur inutilis rõne diuerſitatis in q̃titate. Sexto, an reddatur inutilis pp adiunctam rem in ſermone. Septimo, an reddatur
1 inutilis pp diuerſitatem loquele. ⁊ pſequor p partes. † Stipula
a tio non p̃t concipi, niſi vtroqꝫ loquente, ⁊ ſermonis efficaciã intelligente. h.d. Hoc principium diuiditur in tres par. Primo ponit dictum. Scdo illationem. Tertio conſiliũ. Scda ibi, ⁊ iõ. Tertia ibi, ſi quis igit. ¶ In tex. ibi, loquente. ſubaudi, ⁊ ſermonis efficaciam intelligente. ¶ Op. hr̃ hic, ꝙ ſtipulatio non p̃ot concipi, ⁊c. Contra.ſ.de adop.l.non eñ aliter. Ja.de Are. ſol
2 uit, ꝙ ibi in ſtipulatione ficta, hic in vera. Vos† habetis alios caſus, in quibus fingitur ſtipulatio.l.j.C.de rei vxor.act. Item ex curſu longi tpis.l.cum de in rem verſo.ſ.de vſu. Item pa
b tientia[b] ſimplex in iudicio ſine exp̃ſſione vocis hꝫ viꝫ ſtiplõnis,
c vt.ſ.de edeiuſ.tu.l.cum oñdimus.[c] in fi. ⁊ j.a qui.ap. non li.l.j. in quadam addi. Dy.ſuper gl. Item, in l.ſi finita.§.eleganter.
3 ſ.de dam.infe. vbi ex contumacia fingitur ſtipulatio. ¶ † Quero, vtrum debeat p̃cedere interrogatio, ⁊ ſequi rñſio, ⁊ an ſit de ſubſtantia, ita ꝙ peruerſio ordinis vitiet: ⁊ vr̃ ꝙ de ſba ſit, qđ verum eſt.l.j.C.de vſu. ⁊ §l.obligamur.§.verbis.ſ.ti.j. ⁊ no. Inſt. eo.ti.in prin. ꝯ hoc vr̃ facere tex.j.ea.l.§.cum adijcitur. ſed ibi
4 dicam. ¶ Op. hic dr̃, neqꝫ mutus, ⁊c. † vr̃ ꝙ infans poſſit ſtipulari.l.ſeruum.j.rem pu.ſal.fo. due ſunt opi. Vna Mar. quam tꝫ Pe. ſed Dy. tꝫ ꝯriam opi. ibi poſitam in gl. ꝙ ibi ſpeciale in illa ſtipulatione, ⁊ hoc tꝫ gl.ſ.tit.j.l.j.in fi. ¶ Op. de l.ea que.ſ.d
5 do.inter vir. ⁊ vxo. ⁊ l.j.C.eo. Sol. non ꝯbitur per epiſtolam, ſed prius ꝯcta per epiſtolaꝫ pbatur.l.publia.in fi.ff.depoſ. ¶ Op. de l.iiij. ⁊ v.ſ.de ſponſ.gl. ſoluit hic, ſed ſoluit in §. item verbo
6 rum. Inſti.de inu.ſtip. ⁊ Dy. hic, † ꝙ qñqꝫ ſponſalia pñt ꝯbi per ſtipulationem, ⁊ tunc inter abſentes non ꝯhuntur. qñqꝫ ꝯhunt
7 ſine ſtipulatione, ⁊ tunc ẽt inter abſentes ꝯhuntur. ¶ † Quero, quid ſi eſt ſurdus, ⁊ mutus talis qui intelligit videndo motũ labiorum, vt eſt d. Lellus de Gabriellis de Eugubio, qui pp ſui magnam perſpicaciam, lꝫ non audiat omnino, tñ ad motum labiorum homines, quantumcunque ſecrete loquentes intelligit, quatenus eius viſus ptendit. ⁊ quoſdam alios vidi, vtrum poterunt ſtipulari: Et vr̃ ꝙ ſic, q2 intelligunt efficaciam ſermonis.
d Crederem ꝯrium[d], q2 lex requirit, ꝙ intelligant per ſenſum auditus, ⁊ per ſonum vocis.l.j.in fi.ſ.ti.j. non per motũ labioruꝫ, ſeu alio nutu. que.n. eſt dr̃ia inter motum labiorum, digitoruꝫ, vel humerorum, quibus fit nutus: Certe nulla. Simile in illis, in quib. requiritur viſus, non ſufficit ſi alio modo perciptatur per intellectum.l.j.in prin.ſ.de his que in teſta.del. ſed ſi vocẽ perciperet quis auribus, ſniam vero perciperet motu, ſufficeret, vt videbitis in §.ſi quis ita.j.ea.l. ⁊ ſ.ti.j.in fi. facit.j.ea.l.§.
8 vlt. Pone ꝙ† aliqui non ſunt pñtes, nec ſtant ſimul, ſed vnus in vna parte ciuitatis, ſeu camera, alius in alia an poſſint ſtipulari. Vr̃ ꝙ non, q2 abſentes, ſed certe ex quo pñt ſe exaudire clamando, pñt dici pñtes. Et abſentes hic accipiuntur, qui non pñt exaudire ſe, vt no. in §.item verborum. Inſt.de inu. ſtipu. aliter dr̃ abſens, vt l.pñs.ſ.de pcu. ¶ Op. de l.j.§.pe.ſ.ti.j. Sol. hec
f exceptio in infante non loquit: Vel dic, ꝙ ſi quis vult ſibi aliqd ſtipulari, ⁊ tunc caderet in infantem. ¶ Op. pupillus non p̃t iubere.l.j.§.ſi pupillus.ſ.qđ iuſ. dic authoritate tutoris. Vel hic
9 excipias infantem, ⁊ hoc mihi plus plꝫ. ¶ Quero, † qualiter mutus iubeat: Dic ſcriptura.l.diſcretis.C.qui teſta.fac.poſ. ⁊ nutu.ſ.de leg.iij.l.nutu. ⁊ abſens p epiſtolam, ſꝫ ſurdus p̃t p̃cipe
e re verbo. Sꝫ vr̃ ꝙ non poſſint ſtipulari: q2 iſti equiparant[e] furioſis ⁊ pupillis.l.Fulcinius.§.adeo.in fi.ſ.ex qui.cau.in poſ. ea. ⁊ Inſt.de cura.§.j. Solu. Qñqꝫ eſt talis mutus, qui oĩno non intelligit, ⁊ iſte equiparat infanti: q2 iſte nõ intelligit. Qñqꝫ aliquid intelligit, ⁊ pfecte, lꝫ non audiat, neqꝫ loqui poſſit. ⁊ iſte eq
f parat[f] pupillo.l.ſeruo inuito.§.pe.ſ.ad Treb. qui tex. eſt valde no. ad hoc, ⁊ d.§.adeo. vñ in pupillo requiritur tutoris autho
10 ritas: ⁊ idem in muto. Sed † quid de ſurdo tm̃: vr̃ idem, d.§.j. Inſti.de cura. ꝙ eſt verum, ſi oĩno non audiat, alias ſecus, vt.ſ. ti.j.l.j.in fi.de legi.tu.l.pe. ⁊ l.fin. Sed ſi eẽt talis ſurdus, cuius infirmitas non eẽt ei nociua, quin poſſit gerere negotia ſua, vt in eo, qui per motum labioruꝫ ꝯp̃hendit, tunc puto, ꝙ non eget curatore.l.queſitũ.in fi.ſ.de re iu. ¶ † Qualiter aũt pbet mutus ⁊ ſurdus dictũ eſt in l.j.in fi.ſ.ti.j. ⁊ ſic poterit facere ceteros ꝯctus p̃ter ſtiplõnem. Et circa hoc vide que dicã in §.ſi quis ita.
12 j.ea.l. ¶ † Quero, quid eſt ſtiplõ: Rñ. quedaꝫ verb.oblig. Iſtđ eſt nil dicere. Nam ſtipulatio eſt ꝯctus, ⁊ aliud eſt ꝯctus, aliud obligatio.l.j.ſ.de pac. Br̃ ſtipulatio eſt, vt dt text. in l.v.§.ſtipu
13 latio.j.eo. Vlterius quero, † quare dr̃ ſtipulatio, ⁊ dr̃ ab interrogante: q2 nobilior pars ſui, vt pbatur Inſtit.qui.mo.tol.ob.§. non idem. lꝫ eꝯ qñqꝫ reperiatur.l.ſi non ſortem.§.ſi decem.ſ.d cond.inde. Vnde dr̃ ſtipulatio: Dic vt in gl.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Stipulatio non p̃t. Vide tu Alex.in conſi.xij.volu.j. ⁊ Panor.in c.cum contingat.de iureiur.

b Poma. ¶ Item patientia ſimplex. Facit in ſimili quod ponit Bal.de pcuratore apud acta conſtituto, in l.inuitus. in fi.C.de proc. ⁊ in ſimili Oria.in trac.de arb. de arbitratore dato apud acta, vt preſumatur acceptaſſe onus iniunctum, lꝫ non rñderit. ⁊ vide Fel. qui ponit aliqua in ſimili in c.qm̃ ꝯ.ver. ⁊ tenendo. ⁊ verſi.ſecunda concluſio.de pba. ⁊ in c.fraternitatis.de teſtib. ⁊ in c.nonne.ver.ſecunda regula.de preſump.

c ¶ L.cum oñdimus. Adde ſm Bal. ibi, vt refert. ⁊ ſequitur Alexan. hic ꝙ ibi concurrebant tria, ſcꝫ color iudicij, fauor pupilli, ⁊ ſcriptura: ideo fingitur ſtipulatio: quod non eſſet altero predictorum ceſſante.

d Pom. ¶ Credere ꝯriuꝫ. No. quotieſcunqꝫ in aliquo actu requirit aliquis certus, ⁊ ſpecialis ſenſus, attendit is, q oẽs alios corporis ſenſus ſub ſe comphendere apt⁹ eſſet, vt eſt gl. no. in c.teſtes.iij.q.ix. voluit Bal.in teſtiuꝫ.ver. ſcdo quero, quid ſi teſtis. C.de teſti. Vñ dt Bal. in l.de quibus.ad fi.ff.de legi. ꝙ ſi vnus dicat ſe audiuiſſe, alius vero dicat ſe vidiſſe, ꝙ erunt conteſtes. ⁊ ẽt dixit in rub.C.de pb. ꝙ ſi tolleretur oĩs pbatio. tñ non tolleretur illa, que fit per inſpectionem oculorum. ⁊ ꝙ viſus ſit comp̃henſibilis oĩum aliorum ſenſuum, tꝫ exp̃ſſe Bar.in l.ij.§.pen. circa medium.ſ.de aqua plu.arc. circa hoc vide ẽt aliquid per Pau.de Ca.in d.rubr.C.de pb. ⁊ Bald.in l.ꝯ negantem.C.ad l.Aqui. ⁊ per eund.in l.ſi quis teſtibus.in fi.C.de teſti. ⁊ p Imo. ⁊ cano.in ca.fraternitatis.de frig. ⁊ male. quorũ deciſionem ibi ſequit Bal.in l.j.C.ſen.reſcin.non poſ. Alex.ꝯſ.lxiij.incip. ſtan

ſtibus his que. ſ. narrata ſunt. lib. iiij. Et bene facit ꝙ hr̄ Apoca. j. Conuerſus ſum vt viderem vocem. iuncta gl. in ij. expoſi. ⁊ ꝙ hr̄ Exod. xix. Cunctus aūt populus videbat voces. ⁊ vide Bar. in l. ſi Titio. ſ. de leg. ij. ⁊ Alex. conſ. cxliij. vol. ij. ⁊ Prepo. in c. vides. x. di. Et ꝙ notanter intelligatur derogatum ꝓbationi, q̄ fit ꝑ oculos, vide Alex. gl. xxxv. ⁊ ꝯſ. lxiij. vol. iiij. ⁊ gl. in c. ad noſtram. iij. in verb. requirit. de iureiu. ⁊ d. Prepo. in c. vides. x. diſt. ⁊ Fel. in c. pe. ver. quinto no. de ꝓba. in c. cum cām. ver. ſed iſtam concluſionem. de teſti. ⁊ Bar. conſ. ccv. ꝑ aliquid in ſimili per Barb. conſ. xlviij. vol. j. Et vide gl. Jo. xx. c. ad fi. in verb. ⁊ vide manꝰ meas. Pau. poſt Bal. in l. j. ſ. de his que in teſt. de. ⁊ Bal. in d. c. cum cām. Fel. in c. preterea. eo. ti. ⁊ Alexā. conſi. xxiij. volu. ij. Card. Alex. in d. can. vides. ⁊ Panor. conſi. lj. vol. j.

e ¶ Eqparant. Aliter loquit̄ Barto. in l. j. in fi. ff. de bo. poſ. fur.

f ¶ Equiparat̄ pupillo. Adde ꝙ Pau. de Ca. hic dt, ꝙ miratur de hoc dicto Bar. ⁊ ꝙ reprehendit̄ per Ang. ⁊ Bal. quos ipſe ſequit̄, qꝛ cū intelligit, equiparat̄ maiori, vt ipſe Bar. voluit in l. mutum. ſ. de acq. her. ⁊ in l. fi. de bo. poſ. infan. fu. ⁊ inquantū Alex. refert Ro. inferre ex ſno. ꝙ qui non eſt pn̄s, nō dr̄ loqui, ad ſtatutum puniens loquentem cū bannito, vt non habeat locū in loquente ꝑ epiſtolam: quod dt non differre ab illa q. an ſtatutū puniens delinquentem ꝯphendat mandantem. Ultra remiſſiones ſuas adde ꝙ conſuluit Bal. ꝯſ. lij. li. iij. ſup ſtatutis Med. quibus cauet̄, ꝙ nullus corporaliter puniat̄, niſi lege municipali caueat̄. altero cauet̄, ꝙ homicida capite puniat̄, ita ꝙ ſtatim moriatur, ꝙ mandans homicidium fieri non dꝫ capite puniri.

1 ☞ Interuallum longum, ſiue magnum inter interrogationē ⁊ rn̄ſionem, an ⁊ qn̄ vitiet ſtipulationem. 2.

Actus interueniens inter interrogationem, ⁊ rn̄ſionem qn̄ vitiet ſtipulationem.

3 Dictio, incontinenti, qualiter accipiatur.

§. Qui preſens.

Omiſſio rn̄ſionis vitiat ſtiplōnez, non modicum interuallum. h. d. ¶ Op. de ſeipſo ad ipſum. Rn̄de, in j. par. receſſit, ⁊ nunꝙ fuit ſibi rn̄ſum. In ij. par. ſtatim rediit, ⁊ fuit ſibi rn̄ſuz. ¶ Op. de l. continuus. in prin. j. eo. Sol. vt in gl. que incipit, incontinenti, ſine magno.

1 Tz ergo gl. †iſta, ꝙ longum interuallum vitiat ſtiplōnem. Sꝫ iſta gl. male dt per l. duos. in fi. j. de duo. re. ⁊ l. ſi ex duobus. eo. ti. ⁊ credo ꝙ ſit longum interuallum vnius

a diei[a], d. l. ſi ex duobus. ⁊ l. continuus. in prin. j. e. Alterius dr̄, ſi interuenit actus extraneus, hoc eſt, actus in medio veniens, ꝙ vitiat ſtiplōnem. Contra. C. de teſta. l. ambiguitates. ⁊ l. cū antiquitas. Solu. ibi neceſſarius nature actus fuit, qui non nocet,

2 hic de alio actu. Diſtingue ergo, † aut inter interrogōnem, ⁊ rn̄ſionem, hr̄ magnum interuallum, ⁊ vitiat. l. ſi ex duob. in prin. ⁊ l. duo. j. ti. j. Aut non interuenit longum interualluz, ⁊ tūc aut

k nullus actus interim eſt factus, ⁊ non vitiat. l. ꝯtinuus. in prin. j. eo. ⁊ hoc §. Aut aliquis actus interim eſt factus. ⁊ tunc aut ex neceſſitate nature, ⁊ non vitiat. l. cū antiquitas. C. de teſta. Aut erat actus non de neceſſitate nature, ⁊ tunc aut erat de pertinētijs ꝯctus, ⁊ non vitiat. l. duos reos. in fi. j. ti. j. Aut non erat de

3 ꝑtinentijs, ⁊ vitiat. l. continuus. in prin. j. e. ¶ Op. de l. † quod

b dicimus. j. de ſol. vbi aliter accipitur incontinenti[b]. l. ſi debitori. ſ. de iudi. l. j. ⁊ §. item ſi ita. ſ. ad l. Fal. Sol. hec loquela ſtatim, ⁊c. ſm̄ diuerſitatem caſuum aliter, ⁊ aliter accipitur, ⁊ qn̄ loquitur de actu, ex quo oritur ſtipulatio, debet intelligi, ꝑut dr̄ in l. in bone fidei. C. de pac. ⁊ l. iij. de edi. act. C. Qn̄qꝫ de actu executiuo obligōnis, tunc dr̄ magnum ⁊ paruum interuallū ad arbit. iudicis. l. quod dicimus. j. de ſol. Qn̄qꝫ accipitur in alia materia, ⁊ tunc aliter, ⁊ aliter accipitur. l. j. C. vnde vi. ⁊ ibi not. Cy. ⁊ ſ. de vi ⁊ vi ar. l. iij. §. cum igitur. vbi per gl.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Unius diei. An aūt intelligat̄ de die naturali, an artificiali, iuxta gl. ⁊ no. in l. more Romano. ſ. de fer. Dec. dt, ꝙ qn̄ lex loquitur de die, ⁊ de his que pn̄t fieri de nocte, intelligitur de naturali, alias ſecus. Sed ſtipulatio de nocte p̄t fieri, ergo, ⁊c. Confitetur que dicta ſunt in ſuperiori notab. ex his que hn̄r ꝑ Doc. in d. l. more. ⁊ in c. conſuluit. ex̄ de off. dele. in ver. an circa. C. de teſta. Et an actus ⁊ qui, ⁊ ꝙ tp̄is interuallum inter interrogationem, ⁊ rn̄ſionem vitiet ſtipulationem, vide Alex. cōſ. cvij. vol. j. ⁊ Are. lxxi. ⁊ non ab re. Alex. conſ. x. vol. j.

b ¶ Incontinenti. De hac dictione vide vltra alios Cep. in trac. ſimul. ꝯct. ⁊ per Maria. Socin. vltra Henric. Boich, in c. j. de mut. petit.

1 ☞ Conſenſus per interpretationem colligi p̄t, non tn̄ ſignis.

2 Actus ſi vꝫ vt ago, non vꝫ vt valere p̄t. ⁊ qualiter procedat. n. 5.

3 Teſtator ſi interrogatur, vis tu dimittere bona tua tali, ⁊ rn̄derit, cui alij quam ſibi, vr̄ relinquere.

4 Cā ſi eſt commiſſa tribus, quorum vnus dixit Titium condemnandum, alius abſoluendum, ⁊ alius dicat, non video cur nō ſit condemnandus, hic tertius vr̄ condemnare.

6 Jurm̄ interpoſitum ſuper ꝯctu, hꝫ vim clauſule, vt actus valeat omni meliori modo, quo valere poteſt.

7 Surdus, ⁊ mutus ſi intelligunt ad motum labiorum, ꝯhere pn̄t in his, que conſenſu perficiuntur.

8 Stipulatio inutilis interpoſita ſuper ꝯctu alias de ſe obligatorio, non vitiat, ſecus ſi cadit ſuper facto, ꝙ de ſui natura non cadit in formam alicuius ꝯctus.

9 Mutuum qn̄ in inſtr̄o non continet̄, ſed ſola confeſſio mutui, tūc ex ꝯctu mutui nō agitur ex ſtipulatione, ſed certi condictione.

10 Statutum ꝙ inſtr̄a guarentigiata exequantur, habebit locum in ꝯctu, ſuper quo ſtipulatio inutilis fuit interpoſita,

§. Si quis ita.

Sufficit quo ad obligōnem cōſenſum colligi ex verbis ꝑ interpretationez[a], ſecus ſi ex ſignis, ⁊ actibus colligit̄. h. d. ¶ No. † ꝙ ſufficit ſenſum colligi ꝑ interp̄tationem. Scđo not. †ſi non vꝫ quod ago, vt ago, non vꝫ vt valere p̄t, qꝛ inutilis ſtipulatio hic non vꝫ vt pactum. ¶ Op. j. ꝓxi. §. vbi rn̄ſio dꝫ eſſe conſonans interrogationi. Sol. hic ex verbis eius colligitur, ⁊ ſufficit. Iſtud † principium allegatur per Pe. ad queſt. quidam interrogatus, vis tu dimittere bona tua tali, dixit ille, cui alteri ꝙ ſibi vellem didimittere: an videatur dimittere? Et Petr. determinat ꝙ vr̄

b mittere, vt in iſto text. qꝛ ſi eſt ſic in ꝯctibus, multo magis in teſtis, cum in eis fiat plenior interpretatio. l. in teſtis. j. de reg. iu. Sed ꝯ hoc facit. ſ. de teſta. l. fi. Sol. ibi ſunt verba iactantis prolata a teſtibus ad hoc non adhibitis, ſed hic fuerunt verba diſpoſitiua adhibitis teſtibus ad hoc, ⁊ alio interrogante. Proꝗ facit. ſ. de legat. iij. l. Pamphilo. §. propoſitum. Item facit ad

c queſt. c† commiſſum fuit tribus, ꝙ conſulerent, an Titius ſit ꝯ

4 demnandus, vnus dixit condemnandum eſſe, alius dixit abſol

d uendum, tertius dixit non video, cur non ſit[d] condemnandus: certe iſte tertius vr̄ conſulere, ꝙ ſit condemnandus, per iſtum tex. Et pro hoc facit l. vxorem. §. concubine. ſ. de leg. iij. per rn̄ſionez Sceuole. ¶ Op. de l. ſi vnus. §. ſi acceptilatio. ſ. de pac. Gl. ſoluit hic, ⁊ bene in ſe, ſed tn̄ diuinare eſt. Sed gloſ. aliter ⁊ melius, ſoluit in l. j. §. eum qui. ſ. de conſti. pec. qꝛ aut tractamꝰ de obligatione diſſoluenda, ⁊ tunc ſi non vꝫ, ⁊c. vt ibi. Et de hoc ſi non vꝫ, quod ago dic, vt Dy. ponit hic, ⁊ parum addit ad glo. Cy. ponit in l. non codicillum. C. de teſta. lꝫ non perfecte ponat.

e Cum ergo[e] queritur, † vtrum ꝙ ago ſi non vꝫ vt ago, valeat vt

5 valere p̄t, dic, aut conſtat diſponentem valere voluiſſe, vt p̄t, ⁊ vꝫ, vt. ſ. de cōdi. l. j. ⁊ C. de codi. l. fi. ⁊ hic in gl. Aut non apparet ⁊ tunc aut inter id, ꝙ agitur, ⁊ id quod agi p̄t, ſolum eſt dr̄ia in commodo, ⁊ non in conſtituendi modo, aut eſt dr̄ia in conſtituendi modo. Primo caſu vꝫ, vt valere p̄t. l. ſi tam anguſti. ſ. de ſer. ⁊ l. via. ſ. de ſer. ruſt. pre. Si vero eſt dr̄ia in mō conſtituendi, ⁊ tunc aut in his, que dependent ex voluntate vnius, ⁊ tunc aut loquimur in diſpoſitione totali, ⁊ non vꝫ, vt valere p̄t. l. non codicillum. C. de teſta. Aut de parte illius, ⁊ vꝫ. l. filius. §. vt qs

f heredem. ſ. de leg. j. ⁊ l. verbis ciuilibus[f]. ſ. de vulga. ⁊ pup. ⁊ l. Sceuola. ſ. ad Trebel. Aut in ijs que dependent ex voluntate duorū, tunc aut de obligatione ꝯhenda, ⁊ ſic non vꝫ, vt agitur, tunc non vꝫ, vt valere p̄t, vt hic. ⁊ l. j. §. eum qui. ſ. de conſt. pec.

g Si de obligatione diſſoluenda, tunc aut eſt defectus[g] in forma, ⁊ ſi non vꝫ vt agitur, non vꝫ vt valere p̄t. l. an inutilis. j. de acce. ſm̄ vnam lec. Aut eſt defectum in materia, ⁊ vꝫ vt valere p̄t, vt d. l. an inutilis. j. de accep. ſm̄ aliam lec. ⁊ l. ſi quis acceptilatū. j. de accep. l. ſi vnus. §. ſi acceptilatio. ſ. de pac. Aut eſt defectꝰ

h in cauſa efficienti, hoc eſt in perſona, ⁊ tunc idem,[h] qꝛ vꝫ vt valere p̄t, arg. eius quod no. j. eo. l. multum. ⁊ ſ. de pcu. l. quacunqꝫ

6 rōne: ⁊ dixi in d. l. an inutilis. Sed quid † ſi ſuper tali ſtipulatio

i ne fuerit iuratum[i]: Rn̄. vn̄r partes dicere ꝙ vꝫ, vt melius valere p̄t. l. cum pater. §. filius. de leg. ij. vbi eſt no. tex. ¶ Secundo

7 † quero, quid in ꝯctibus, qui quotidie celebrantur per illum ſurdum, qui intelligit ex motu labiorum, de quo dixi in prin. huiꝰ l. cum omnes ꝯctus fiant hodie per ſtipulationem: Rn̄. valebit ꝯctus tanꝙ ſine ſtipulatione celebratus. hoc dico intelligi in illis ꝯctibus, qui pn̄t ꝯhi conſenſu. Nam intelligere ex illorum labiorum motu, vel quouis alio ſigno, eſt idem quod intelligere per nuncium, vt dicit tex. in d. l. ſeruo inuito. §. pe. ſ. ad Tre

8 bell. Nec ob. † ſi dicas, negotium peccat in forma, vt in hoc. §. ⁊ ibi tractatur de obligatione ꝯhenda, vt. ſ. dixi, qꝛ illud verum eſt, quando ſtipulatione interponitur ſuper aliquo facto, ꝙ de ſui natura non cadit in formam alicuius ꝯctus, vt ſi promiſſio fiat ex mera liberalitate, vel promittebat pecuniam tanquam debitam, cum non eſſet, animo donandi, vel non antea debitam animo nouandi, vel non. §. eum qui. l. j. de conſtitut. pecu. Sed

quand.

qn̄ interponitur ſuper aliquo ꝯtractu de ſe obligatorio, vt ſup mutuo, ſuper emptione, ⁊ vend. ⁊ ſimil. ⁊ tunc inutilis ſtipulatio nō vetat actionem oriri ex vtili ꝯtractu. l. ſi ita ſtipulatus. §. Chryſogonus. j. eo. ⁊ l. certi condictio. §. qm̄. ſ. ſi cer. pe. ⁊ quod ibi no.
9 Et ideo † dicerem, ſi in inſtr̄o non continetur mutuū eſſe ꝯtractū, ſed confeſſio mutui recepti, ꝙ non poſſet agi ex eo ꝯtractu, ſed dꝫ
k agi certi condōne ex mutuo: ⁊ probatur per confeſſionem k contentam in inſtr̄o, non tn̄ ꝙ ex inſtr̄o poſſet agi, hoc eſt, ex ſtipula
10 tu. Hec vera † de iure cōi: ſed ex forma ſtatutorum, ſi ſunt talia inſtr̄a, guarentigiam continentia, que hn̄t vim ſententie, ſeu p̄cepti facti, vt in confeſſum, ⁊ tunc forte aliud deberet dici, ſꝫ q: talia ſtatuta ſunt facti, non p̄t ſententiari, niſi verbis ſtatuti diligenter inſpectis. Ideo per te ipſum diſpice.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Ex verbis per interp̄tationem. In hac materia vide Bar. in l. gerit. ff. de acq. he. Mat. i no. ſuo. xxvij. ⁊ Fed. ꝯſ. cxix.
b ¶ Ut dimittere. Adde ⁊ intellige ſm̄ Pau. de Ca. concurrentibus duob. de quibus in d. §. ꝓpoſitum. ſ. ꝙ interrogatio preceſſit, ⁊ ꝙ teſtes fuerint ad id conuocati: adde tertium. lꝫ Alex. non dicat, ſed Pau. ꝙ ad interrogationē faciendā aliquis nō ſit ſubmiſſus, ⁊ informatus, vt ſic interroget, alleg. Jo. And. in addi. ad Spe. in ti. de teſta. §. in p̄miſſis. in addi. que inci. Pileius, cui accidit iſte caſus in pſonam vxoris. Tu adde Ro. ꝯſ. cccvj. Adde ⁊ quartū ꝙ poſſit articulate loqui, vt in iuri. ſ. all. Et de intellectu d. §. ꝓpoſitum. vide Pau. de Ca. conſ. clxxix.
c Pom. ¶ Facit ad qōnem. Uide Fel. in c. cum venerabilis. verſi. neq; credis. de excep.
d ¶ Cur non ſit. Adde quid ſi iudex p̄nunciat titium condemnā dum in decem, an videat condemnaſſe. Alex. refert Bart. in l. j. C. ſi aduer. lib. tenere ꝙ non. ⁊ Jo. And. in addit. ad Spec. in ti. de exce. §. viſo. ver. porro. in addi. que incip. dat intelligere. Imo. Bal. ⁊ Ro. hic cum quibus ipſe tranſit, q: tractus futuri tp̄is non ſpectant ad iudicem. l. j. in princ. ſ. de vſur. Tu dic, ꝙ Ang. conſ. ccl. inci. D. dn̄a liberina. idem tꝫ ꝙ hic. Et inquantum Alex. tangit, ꝙ ſufficiat exprimere verbū, condemno, per equipollens, adde Ang. conſ. cclxxv. vbi dt ſufficere ſi iudex dicat, dico Titium debere. ſi ex tribus iudicibus vnus condemnatur in x. alter in l. alter in xxv. ꝙ valeat ſententia condemnantis in xxv. voluit Pau. de Ca. conſ. xxiiij.
e Pom. ¶ Cum ergo, ⁊c. Uide Fede. conſ. clxiij.
f ¶ Uerbis ciuilibus. Adde, Alex. dt, ꝙ Bal. in l. ex tribus. C. de inoff. teſt. reprobat illam gl. ⁊ ꝙ idem Bal. conſ. cclxvj. vol. ij. idem dt, ⁊ ꝙ gl. §. exneo. Inſt. de pup. ſubſti. dt illam glo. ſin. t̄n ꝙ illa que eſt in §. exneo. eſt vltima facta per Acc. ⁊ ꝙ nō eſt verum, ꝙ ſi non vꝫ ꝙ ago vt ago, valent vt valere p̄t, qn̄ ꝯtrario modo valere p̄t, ſed demum qn̄ ſimili modo d. l. non codicillum. ⁊ cōſtat ꝙ directa ⁊ obliqua non ſunt eiuſdem ſpeciei, ſed ſe confundunt, ⁊ hn̄t rōnem ꝯtrietatis in ſe, vt. ſ. ad Treb. l. ſi heres.
g Pom. ¶ Eſt defectus. Uide Ro. conſ. cccc xcvj. in j. dub. no. §. filius. in l. cum pater. ſ. de leg. ij. vbi inquit habere locum ēt in ꝯtctibus. ⁊ vide Bar. conſ. xxv. vol. j. ⁊ conſ. xliij. vol. ij. ⁊ cōſ. lij. eo. vol. ⁊ conſ. lv. vol. ij. ⁊ Ro. conſ. lxxvj. Alex. conſ. xij. volu. j. ⁊ Aret. conſ. lxj. ⁊ Soc. conſ. clxvj. Uide ad hoc Fel. in c. cum venerabilis. de excep.
h Pom. ¶ Et tunc idem. Iſtud reprobat Ro. conſ. cccc lvj. inci. propoſite conſultationis.
i ¶ F erit iuratum. Adde Bal. conſ. clix. lib. j. Bart. in l. ſi quis in principio teſt. de leg. iij. ⁊ in l. oēs populi. in iij. q. princ. ſ. de iuſt. ⁊ iu. ⁊ in l. eam quā. ver. ſextus caſus. C. de fideic. ⁊ Ang. in l. hi qui acceſſionis. j. de fideiuſ. ⁊ Bar. in l. ſi quis maior. C. de tranſ. ⁊ Alex. in conſ. xxxj. ij. vol. ⁊ in conſ. xxviij. vol. j. Ang. in l. ſed ⁊ ſi quis. §. q̄ſitum. ſ. ſi quis cau. ⁊ Imo. in c. cum cōtingat. de iureiu. dt, ꝙ ſuſceptio iurata oiuꝫ piculorū nō obligat ad caſuꝫ fortuitū: adde ꝙ ipſe ꝯſuluit conſ. iij. lib. j. ⁊ conſ. lxj. lib. iiij.
k ¶ Per confeſſionem. Adde poſt Alex. Bal. conſ. ccxv. li. ij. ꝯſ. liij. ⁊ cxxij. lib. j. vbi ſimpliciter ſequitur Spe. ⁊ cōſ. cclxx. li. iiij. ⁊ conſ. cxxiij. lib. iij. Ang. conſ. xlix. An aūt agens ad verū depoſitū ſi p̄bet de depoſito cōfeſſionato, debeat obtinere, vide Bal. conſ. ccxxvj. li. ij. inci. Actū fuit depoſiti. ⁊ inquantū Alex. dt, ꝙ cōfeſſio fcā a p̄curatore nocebit ſibi, nō dn̄o, adde Bald. conſi. cexxix. li. j. Fed. conſ. liiij. ⁊ cū ēt tāgit an valeat p̄ceptū guarētigie, cū ꝯtctus ē nullus, vide ꝙ voluit Bal. cōſ. xxviij. li. v. Et an confeſſio facta ſuper ꝯtctu inutili valeat, vide Ro. conſ. ccxciij.

1 ☞ Tp̄is diuerſitas inter interrogationem ⁊ rn̄ſionem, vitiat ſtipulationem, ⁊ mutat ſubſtantiam ⁊ qualitatem obligationis.
2 Diuerſitas in quantitate rn̄ſionis inualidat ſtipulatio an non.
3 Simpliciter non rn̄det, negans ſe pecuniam habuiſſe: ⁊ ſi habuit, expendit in negotijs actoris.

§. Si quis ſimpliciter.

Diuerſitas in q̄litate obligōnis inter interrogationem ⁊ rn̄ſionem, vitiat ſtiplōnem, niſi diuerſitas illico cōplacuerit. h. d. Et diuidit. Primo ponit diuerſitatem in condōne. Scd̄o in tp̄e. Tertio ibi, cū adijcitur. limitat p̄miſſa. Gl. mag. non venit declaranda hic, ſꝫ ipſam ſtatim declarabo. j. §. ſꝫ ſi mihi Pamphilū. Dr̄ hic, ꝙ ſi interrogo ſub conditione, ⁊ rn̄r pure, ⁊c. Contra. Inſti. de inu. ſtipu. §. p̄terea. vbi talis rn̄ſio intelligit̄, qualis p̄ceſſit interrogatio. Sol. hic rn̄den
1 do exp̄ſſit pure, non ſimpliciter. ¶ † Op. dies eſt ps ſtiplōnis, ſicut ſumma, vt ſ. de edē. l. j. §. die. ſed ſi quis in ſumma detrahit, vel adijcit non vitiat ſtiplōnē, vt. j. ea. l. §. ſi ſtipulanti. ergo
a nec detractio, vel adiectio diei. Sol. adiectioᵃ diei immutat ſubſtantiam, ⁊ obligōnis qualitatē, q: lꝫ ſit nata actio tn̄ ob. excep.
2 ¶ † Sed qn̄ in q̄titate detrahitur, non eſt diuerſitas in obligōnis qualitate, ⁊ iō non vitiat. ¶ Dr̄ hic, illico placuerit, ⁊c. Contra, q: ſemp dꝫ p̄cedere interrogatio. l. obligamur. §. verbis. ſ. ti. j. l. j. C. de vſur. ſed hic p̄cedit rn̄ſio. Propter iſtā obiectionē ſunt examinādc quedā opi. ſunt hic. Nam Jo. ⁊ Az. intelligunt iſtum ver. cū adijcit aliquid in q̄titate, vel qualitate, ⁊ ſic refert ad p̄cedentia, ⁊ ſequentia. Et alij, vt Ja. ⁊ Hug. intelligunt cum adijcitur in q̄titate, ⁊ ſic refert ad ſequentia tm̄. ⁊ Hug. fundabat ſe ex illa dictione, aliquid, ꝙ eſt relatiuū ſubſtantie, nō qualitatis. Pe. dt ꝙ neuterius opi. eſt vera, inquantū refert ad §. ſi ſtipulāti. Et rō eſt, q: dꝫ p̄cedere interrogatio, refert ergo ad p̄cedentes, q: p̄ceſſit interrogatio, lꝫ alio mō poſtea per alium conſenſum reformetur, ſed in q̄titate, in eo qd̄ adiecit, nulla preceſſit interrogatio ⁊ iō non vꝫ. Sed Dy. ⁊ alij vn̄r tenere gloſ. ⁊ ego teneo. Probo, q: §. cum adijcit. in medio ponit, ergo ad vtrunq; refertur. l. iij. §. filius. ſ. de lib. ⁊ poſth. Preterea, p̄bemus iſtud, que eſt rō ꝙ interrogatio dꝫ p̄cedere, vt ſimus certi, ⁊ vt ille rn̄deat aīo obligandi ſe. Modo ad ꝓpoſitum, ſi qua interrogatio ad obligandum p̄ceſſiſſet, ſi non p̄ceſſiſſet de eo, de q̄ ſit rn̄ſio, tn̄ ille rn̄dens aīo obligandi obligat ſecuta complacentia, quaſi videatur noua quedam alia ſtipulatio ꝯtcta fictione iuris: ⁊ ſic dt ter. hic eſt vna gl. mag. quam declarabo tibi in §. pe.
3 ⁊ §. fin. Et iſtum † §. allegabā ad vnam qōnem, dt ſtatutum qd̄ reus in j. rn̄ſione debeat rn̄dere ſimpliciter, affirmando, vel negando alias hr̄ pro confeſſo. Quidam reus interrogat⁹ rn̄debat ſe non pecuniam habuiſſe, ⁊ ſi appareret eum habuiſſe, dixit ꝙ expendit in negotijs petitoris. dixi ꝙ dꝫ haberi pro con-
b feſſoᵇ, q: non ſimpliciter rn̄det. Nam ſimpliciterᶜ intelligitur,
c id eſt pure, ⁊ ſine duplicitate, vt hic, in princ. ⁊ l. coiri. ſ. pro ſoc. l. j. ſ. de vulg. ⁊ pup. ⁊ facit l. inter ſtipulantem. in prin. j. e. ⁊ l. eā quam. C. de fideic. ⁊ l. manifeſtiſſimi. §. j. C. de fur.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Sol. adiectio. Uide Alex. conſ. lxxvij. vol. ij. vbi infert ad pulchrum caſum de quo ibi per eum.
b ¶ Pro confeſſo. Adde ꝙ Pau. de Ca. dt hic cōſuluiſſe ꝯ Bart. q: prima rn̄ſio eſt ſimplex, nec dꝫ vitiari per ſequentem modificationem ⁊ ita dt tenere Bal. in l. de etate. §. nih. l. de interr. ac. Raph. Cu. hic. tu vide Bal. conſ. ccxxx. iij. vol. vbi dt, ꝙ taliter poſitioni eſt rn̄dendum, ꝙ actor releuetur ab onere probandi: ⁊ dum Alex. dt etiam, ꝙ nihil refert an reus rn̄deat ſimpliciter vel quod occiderit ad ſui defenſionem, adde Bal. conſ. ccxlv. li. ij. incip. in Chriſti nomine, dauanti a voi.
c And. Barb. ¶ Nam ſimpliciter. No. de iſto verbo ſimpliciter, ꝙ exponitur pure etiam exponitur ſine diſtinctione. in cle. ſepe. in verb. ſimpliciter. de verb. ſig.

1 ☞ Minor ſumma an ⁊ qn̄ inſit maiori.
2 Poſitio partim falſa, ⁊ partim vera, an poſſit tota negari.

§. Si ſtipulanti.

In maiori ſumma minor ineſt. h. d. primo loquit̄ qn̄ aliquid adijcitur. Scd̄o, qn̄ detrahitur obligationi. ¶ Op. Inſti. de inut. ſtip. §. preterea. Gl. ſoluit duob. modis. Uno, ꝙ ibi fuit actum ⁊c. ſed illud eſt diuinare, lꝫ in ſe ſit verum. Alij dn̄t, quod hec vꝫ ſi illico complacuerit rn̄ſio. Tu dic, ꝙ vꝫ quatenus concurrit non in toto. ¶ Op. de l. ſi decem. ſ. loc. Rn̄. illa lex limitat iſtam materiā, que dꝫ intelligi in obligatione ſimplici, ⁊ ex cā lucratiua: lex ꝯtria loquitur in cauſis non lucratiuis. Rō, q: poſſet abeſſe ſtipulanti ibi, hic non gl. non plus dt. ¶ Op. ſ. pr. §. Solu. ibi eſt diuerſitas in qualitate hic in quantitate. Rō q: diuerſitas in qualitate inducit diuerſitatem in ſb̄a obligōnis: alia enim eſt obligatio pura, alia condōnalis. Sed diuerſitas in q̄titate, in ea q̄titate, in qua eſt concurſus, nullā diuerſitatē parit, quin ſit eadem obligatio, ⁊ eodem mō, ⁊ ad idem lꝫ ſit mi-
1 nus. ¶ Dr̄ hic, † ꝙ in maiori ſumma minor ineſt. Hoc nō vr̄ verum, q: ſi ego dico, non habeo centum, non ſequitur ergo nō habeo viginti, imo eſt vera ꝓpoſitio antecedens vno deficiente ex ea. l. ſi is qui ducēta. §. vtrum. ſ. de reb. du. Sol. hic loquitur qn̄ p̄fertur affirmatiue, ſecus ſi negatiue, vt in ꝯtrario. Sed iſtud ē ꝯ

l.ſi vnus.§.ſi cum mihi decem.ſ.de pac. vbi in mera negatiua loquit͛. Dicas ergo,aut maior ſumma pfert͛ affirmatiue,ꝛ tunc minor ſumma ineſt maiori,vt hic,cum ſi. Aut pfert͛ negatiue, ꝛ tunc aut loquimur in iudicijs,vbi quis tenet͛ reddere aduerſarium certum,ꝛ tunc in maiori ſumma negatiue plata ineſt minor.l.ſi quis cum totum.ſ.de exce.rei iu. Aut in extraiudicialib. loquimur,ꝛ tunc aut certa qtitas pfert͛ p modum ineunde,ſeu faciende conuentionis, ꝛ maiori ſumme minor ineſt.l.ſi vnus. §.ſi cum mihi decem.ſ.de pac. Aut p modum ſimplicis denunciationis,ſeu condõnis,ꝛ tunc maiori ſumme minor ineſſe non intelligitur negatiue plata.l.ſi is qui.§.vtrum.ſ.de reb.du.ꝛ
a iſta ſunt verba Pe.[a] Sed p hoc[b] confunditur calumnia aduo-
b catorum,† ꝙ poſitio continet,ꝙ mutuaui tibi centũ,ꝛ in verita
2 te non fuerunt niſi lxxx.nam dñt aduocati,ꝙ reus pt totum negare,d.§.vtruz,ꝙ tz Spe.in ti.de poſi.§.vij.ver.xj.circa prin. ꝙ eſt ↄ pdicta,nam in iudicio,interrogatio de toto intelligitur de qualibet eius parte:ſic ēt rñſio intelligitur de toto,ꝛ qualibet eius parte d.l.ſi quis cum totum.ꝛ eſt tex.cum gl.j.de ver. ſig.l.pupillus.§.fi.ꝛ eſt expſſum.de leg.ij.l.qui ſolidũ.in prin. Nam ille qui petit ſolidum,lz non dz petere niſi partem in illa parte conſtituit aduerſarium in mora,ꝛ ſic apparet,ꝙ rõne partis non pt negari totum,alias in nulla parte conſtitueretur in
c mora.Et pdicta ſunt vera,[c] qñ poſitio continet aliquod falſum in quantitate ſumme,vel parte rei, ſed ſi continet aliqd falſum in qualitate,ut dico ꝙ promiſiſti pure, cum fuerit ad diem, vel ſub condõne,tota pt negari,q2 alia res eſt,vt.ſ.dixi,ꝛ iſte tales diuerſitates , pp quas pt tota poſitio negari,vel non,multum declarabuntur ex diſtinc.quam ponam.j.ea.l.§.fi.

ADDITIONES.

a And.Barb.¶ Verba Pet. Vide que dixi in c.j.de mu.pe.ꝛ d.Ant.in c.nam concupiſcentiam.ex de conſti.ꝛ in c.dilecti.de maio.ꝛ obe.Bar.in l.qui ſolidum.de leg.ij.gl.in c.j.de confeſ. lib.vj.c.pñtium.de teſti.lib.vj.Jo.And.ibi Bal.in l.ij.§.quod obſeruari.C.de iur.cal.

b ¶ Sed per hoc.Adde ꝙ Alex.ut,ꝙ cõis eſt opi.Bar.quam tz Jo.And.in c.dilecti.de maio.ꝛ obe.ꝛ ibi d.Ant.ꝛ Jmol.ꝛ Jo. And.in c.pñtiam.in nouel.Pau.de Elea.in c.ex parte.de cõfeſſ.pro quo facit,ꝙ ſi peto centum,ꝛ teſtes dñt de xxv.ꝙ de illis debeo obtinere,vt conſuluit Bal.conſ.ccxxj.in fi.j.lib.

c Pom.¶ Sunt vera.Jſta opi.Bart.eſt cõis,vt inquit Alex.in in l.ex facto.§.item quero.ſ.de vulg.ꝛ pup. ꝛ ibi multa videbitis in propoſito,ꝛ vide Card.conſ.xxxv.

1 ☞ Utile per inutile quando vitietur.
2 Stipulatio qñ valeat,ſi ſtipulor a te omnes ſeruos tuos,ꝛ tu promittis omnes vno excepto.

a
1 **§.Sed ſi mihi.** Utile[a] † per inutile nõ vitiat͛.h. d.Sol.huius brocardi dicã in l. Grece.§.illud.j.de fideiuſ.¶ Op.de l.Pediꝰ.ſ.de arbi. Dic vt ibi,ꝛ hic adde in gl.ꝛ per gl.in l.certi cõdictio.§.qm̃.ſ.ſi cer. pe.ꝛ p Dy.in c.vtile per inutile.de reg.iur.li.vj.ꝛ per Cy.in l. ſancimus.C.de don.¶ Nunc examinemus glo.mag.poſitã.ſ. in §.cum adijcit͛.Op.Jnſt.de inu.ſtip.§.ſi de alia.Sol.ibi fuit rñſio de alia re:hic de eadem cum alia miſta.¶ Op.j.e.l.inter ſtipulantẽ.§.ſi ſtipulante.Rñ.ibi fuit alternatiue,hic copulatiue.Rõ que ſit.j.videbitis. Op.ꝙ non ſit dña alternatiue , vel copulatiue,vt in d.§.ſi ſtipulante.ij.rñ.Sol.aliud in ſummis,aliud in ſpeciebus.Rõ,q2 in ſpeciebus quot ſpẽs,tot ſtiplões, ſed in ſummis vna.Jſta rõ non vr͛ concludere,q2 ſi eſt vna, minus videret͛ admitti diuiſio,vt dicemus in fi.huius gl.Dic ergo,ꝙ rõ eſt,q2 in ſpeciebus ſi interrogat͛ de vna,rñderet͛ alternatiue de illa,aut de alia,hec diuerſitas inducit diuerſitatẽ in qualitate obligõnis.Nam ſm interrogationẽ teneret͛ pciſe ad illam ſpẽm.ſm rñſionem liberat͛ ſoluendo aliaz,lz vtrunqz ſit in obligõne.Sed in ſummis alternatiuis minor ſumma tm̃ eſt in in obligõne,ꝛ ad illam tenet͛ eod.mõ pciſe tm̃.ſicut pceſſit interrogatio, ꝛ iõ nulla inducitur diuerſitas , niſi in quantitate.l.ſi ita ſtipulatus fuero x.aut xv.j.e.cum ſi.Et ſic forte voluit intelligere gl.Sed ſi contingeret,ꝙ in alternatiua qtitatis vtrunqz eẽt in obligõne,ꝛ ſic vtrunqz induceret diuerſitatem in qualitate,tunc idem dicerem,ꝙ in ſpeciebus.Hoc aũt qñ ſit,dicã plene.j.e.l.ſi duo rei.in prin.¶ Reſtat vna q.in gl.pone† ꝙ ſtipu
a lor a te oẽs ſeruos tuos,tu rñde,ꝛ dicis,pmitto excepto vno. Et ut glo.ꝙ non vz,niſi diuerſitas,ꝛc.Nec obſtꝫ §.q2 in qõne pponita,ſtipulor oẽs ſeruos,ꝛ ſic vna ſtiplõ,ergo non pt diuidi per rñdentẽ,dicentez excepto vno,ꝛ ſicut in legatis, ſed in hoc §.fuit copulatiue,ꝛ ſic pt diuidi.Jſtud vult dicere gl.Certe hec non eſt bona rõ,nã in §.ſi ſtipulante fuit vna interrogatio.l.xx. vt l.ſi ex toto.in fi.ſ.de leg.j.ꝛ tm̃ pt diuidi vnitas,ergo pluralitas ſtiplõnum nihil ad factum,ſed hoc tm̃,an diſſonantia inducat diuerſitatem in obligõnis ſubſtantia,vel non.Uñ Dy.ut ꝙ qñ non apparet qui fuerit exceptus,gl.ut verum,vt.j.eo.l.vbi autem non apparet.in princ.lz ſi apparet,tunc valeret,arg.l.ſi chorus.ff.de leg.iij.Jn j.membro non plz dictum Dy. Nã cũ inceptus ſit incertus,non vitiatur ſtipulatio,ſed vitiatur exceptio.l.Titie textores.ſ.de leg.j.ꝛ l.ſi fuerit.ſ.de reb.du.Scdo caſu plz,ꝙ non indicatur diuerſitas in ſubſtantia obligõnis:qm̃ illi qui remanent in obligõne,ſunt in obligatione eodem mõ, ſicut interrogõ ptinebat.Circa pdcã latiꝰ diſtinguitur.j.xxi.§.

ADDITIO.

a ¶ Utile.Adde dum Alex.ut ex mente Bar.ꝙ datio inſolutum vitiata in parte,in totum vitiatur,Bal.idem conſulentem ↄſ. xc.lib.j.Pau.de Ca.cõſ.cclxxvij.ꝛ vide pulchre per Bal.q̃ hñt vitiare dationem inſolutum,ꝛ aliquas limit.eius conſ.cccxxiij. lib.j.ꝛ inquantum Alex.ēt refert Ang.inducere hunc tex.ad q. de ingrediente monaſterium,cum reſeruatione bonorum,ꝙ reſeruatio vitietur,non autem ingreſſus.adde Bal.conſ.cxvj.li. j.Sed plenius de hoc vide Barbat.conſ.iij.lib.ij.vbi refert ſex opi.Et an ſi maritus ſit in iudicio tanꝙ procurator vxoris,cũ non ſit poſſit ſuſtinere pceſſum ex capite,q2 maritus,vide Ro. conſ.ccclvj.vbi concludit ꝙ non.ꝛ multa adducit pro alia parte,ꝙ vtile non vitietur,que ibi vide.

1 ☞ Stipulatio ↄcta inter Latinũ,ꝛ Grecũ,ſi ſe intelligunt , vz.
2 Dicto ſolius interpretis ſtatur.
3 Notarius Latinus qualiter conficit inſtrꝫ inter Theutonicos.
4 Theutonicus illiteratus,qñ examinatur in iudicio,vt teſtis,examinatur per interpretem,ſi duo haberi non pñt,ꝛ qualiter cõficiet notarius inſtrm.
5 Diuerſitas linguarum,qñ vitiet ſtipulationem.
6 Diuerſitas in re,qñ vitiat ſtipulationem.
7 Oratio gñalis qñ dicatur,ꝛ qñ vniuerſalis.

§.Eadem. Diuerſitas lingue non vitiat ſtiplõnem,ſi mõ ↄhentes intelligat͛ per ſe,vel p interp-
a tes.h.d.¶ Op.de re iud.l.decreta.[a] Sol.ut gl. ibi inter Lati-
1 nos.† q.d.Latini debent vti verbis Latinis, Greci Grecis. Sed certe ēt ſi Latini vtantur verbis Grecis,dum tm̃ ſe intelligerent,valeret ſtipulatio,vt Jnſt.eo.§.vtrum. Sol.in d.l.decreta.dum ut verbis Latinis,expone.i.intelligibilibꝰ,ſz Old.
2 ꝛ Dy.¶ Jtem opp.† ꝙ dicto interptis non dz ſtari,ſicut dicto vnius teſtis,vt C.de teſt.l.iuſiurandi.Sol.dñt quidam ſpecia-
b le hic,vt ſtet͛ dicto vnius teſtis.Sz certe non eſt teſtis,imo[b] interps aſſumptus de voluntate partium ſicut arbiter, arbitrator,ꝛ menſor,ꝛ ſimiles.facit l.Theopompus.ſ.de dote prele.
3 ¶ † Quero qualiter notar. Latinus[c] conficit inſtrã inter duos
c Theutonicos:Rñ.faciat inſtrm more ſolito,poſtea dicat in fi.ꝛ dictas partes ſic voluiſſe,ꝛ feciſſe,ꝛ lz ipſi verbis Theut.loquerentur,conſtat mihi notario,ex eorũ verbis interptatis ꝛ declaratis ibidem per talem interptem ad hoc aſſumptum a dictis partibus in pñtia mei nota.vel ſi vnus eſſet Theuto.ꝛ aliꝰ Latinus,dicat notarius. Et pdicta,vt dictus Theut.dixit,ꝛ declarauit dicto Latino ſecũ ↄhenti,ꝛ mihi notario,p talem inter
4 ptem,ꝛc.¶ Sed quero† quid fiet in iudicio cum Theut.illite-
d ratus pducitur teſtis inter Latinos:Rñ.iudex[d] interrogabit eum per interptem,vt hoc §.ꝛ ſic iam de facto feci,cũ aſſiderez
e Piſis.Sed tunc[e] pcedit dubium,qũo ſtabitur dicto vnius teſtis,ſiquidez notarius eſſet interps,ſufficeret,ſicut ꝛ ei ſoli creditur.l.ſi quis decurio.C.de fal.ꝛ ſic tota die notarij vulgarizãt ruſtico,ꝙ eſt dictum in literali ſermone,idem in iudice.Sed ſi iudex,vel notarius neſcirẽt interptari,tunc ↄſiliũ eſt, ꝙ adhibeant duos interptes,ſi pñt hri,vt ex de pba.c.qm̃ ↄ falſam.vel vnum tm̃,ſi plu.non poſ.reperiri,vt in auth. de non alien.§.qd aũt.Facit C.de fi.inſtr.l.cõparõnes.ꝛ conficiet notarius primo inſtrꝫ,qualiter tales ſunt adhibiti interps pñte parte,vt dixi in ſimi.in l.qui bona.§.fi.ſ.de dam.infe.Poſtea conficiet inſtrm de examinatione,ſic,talis teſtis iuratus,citatus,ꝛ examinatus ſup dictis articu.ſibi lectis,ꝛ vulgarizatis per d.iudicem,ꝛ me notarium declaratis,ꝛ interpta.per talem interptem ipſi teſti, idem dixit,ꝛ rñdit in ſermone Theut.interptato,ꝛ declarato p tales interptes,ſeu interptem dicto iudici,ꝛ mihi notario, ꝛc.
5 Uides ergo† ꝙ diuerſitas linguarum non vitiat,ſed quedã diuerſitates alie vitiant.Et gl.non plene ponunt,nec doct.bene declarant.Jõ latius dico.Aut inter interrogationem,ꝛ rñſionem eſt diuerſitas loquele,aut diuerſitas effectus.Primo caſu,aut ē diuerſitas in idiomate,vt q2 vnꝰ Latin. alius Grecus, ꝛ non vitiat,vt hic.Aut idem idioma eſt inter vtrunqz, ſz ē diuerſitas tm̃ in ſono vocis,vt q2 vnus dicit tres ſolidos, alius
f ut xxxvj.denarios,[f] ꝛ ſtipulatio non vitiatur.l.que extrinſecus. §.fi.j.eo.Aut eſt diuerſitas in effectu,ꝛ tunc aut in qualitate obligationis eſt diuerſitas,aut in re,que deducit͛ in obligõnem. Primo caſu vitiat͛ ſtipulatio d.§.ſi quis ſimpliciter,niſi diuer
6 ſitas rñſionis,ꝛc.vt in d.§.cum adijcit͛. Si vero† eſt diuerſitas in re,ꝛ

in re,⁊ tunc aut interrogatio continet vnam rem,⁊ rñſio aliam
penitus diuerſam. Aut interrogatio cõtinet totũ,rñſio partem
vel ꝯ̃,vel intetrogatio continet vnã rem,⁊ rñſio eandẽ cũ adie
ctione alteri⁹ rei. Primo caſu,ſtiplõ eſt nulla,d.§.ſʒ ſi de alia.
Inſt.de inu.ſtip. Secundo caſu,qñ continet interrogatio totũ,
rñſio partem,tunc aut lopuimur de toto,⁊ pte numerali,tũc aut
eſt actum,ꝙ non vʒ ſtiplõ,niſi ſuper toto,⁊ non valeat,vt Inſt.de
inu.ſtip.§.pterea.ſm vnam ſol.hic in §.ſi ſtipulanti. Aut nihil
eſt dictum,⁊ tunc aut ſi ſtiplõ valeret,noceret ſtipulatori,⁊ non
l.ſi decẽ.ſ.loc. Aut non noceret,⁊ vʒ.d.§.ſi ſtipulanti. Aut in-
terrogatio continet totum non numerale,⁊ tunc aut pars illa
eſt pars improprie.ſ.quo ad ꝯmoditatem,⁊ tunc vitiat l.ꝑ iuſiu
randum.ij.rñ.j.de acce.q̃ vr̃ eſſe alia res. Si vero eſt pars ꝓ-
7 prie,⁊ tũc aut ꝑcedit interrogatio gñalis,vt cum dico,tões ſer
uos meos,⁊ ſequit̃ rñſio gñalis cum exceptione,vel particula-
ris,⁊ tunc ſtiplõ vʒ,vt in q.hic in glo.no.ſm ꝙ intellexi. Rõ,q̃
non inducitur diuerſitas ſtiplõnis.d.§.ſi ſtipulanti. qñ ꝑcedit
oratio vniuerſalis,ſeu indefinita,vt qñ ponitur aliquod nomen
collectiuum ſine ſigno vniuerſali,vt grex,hõ,⁊ ſimilia,vt in peti
tio.here.⁊ tunc ſi oratio vniuerſalis erat reſoluenda in ſolõneʒ
particularem,vt ꝓmittis mihi hoiem.⁊ iſto caſu ꝓmittendo ꝑ-
tem hois in gñe,ſicut ꝑcedit interrogatio,vʒ ſtiplõ,q̃ non in-
ducitur diuerſitas obligõnis:vt.j.l.px.§.ſi tñ hoiem.⁊ ibi di-
cam. Aut ꝓmitto partem certi hois,vt Stichi,qñ ꝑcedit inter
rogatio de homine in gñe,⁊ ſtipulatio non vʒ,q̃ inducit̃ diuer-
ſitas obligõnis.l.inter ſtipulantem.§.ſi ſtipulante.j.eo.cõiun
cta.l.cum is.§.fi.ſ.de cond.inde.⁊ j.e.l.px.§.ij. Si vero ꝑcedit
interrogatio vniuerſalis,que requirit vniuerſalem ſolõnem,vt
ꝓmittis gregẽ,vel ꝓmittis nauem,tunc iſto caſu ſubdiſtingue.
Aut rñſio continet ptem quotam,vt dimidiam,vel tertiã ꝓ in-
diuiſo,⁊ vʒ,⁊ non inducit diuerſitas obligõnis.d.§.ſi ſtipulan
ti. Si vero continet partẽ indiuidui,vt illam tabulã iſtius na-
uis,vel illã ouẽ albam,⁊ non vʒ,q̃ alia res eſt.l.j.in fi.cum ſeq.
de rei vẽd.⁊ l.naue.ſ.de euic. Si vero ꝑcedit interrogatio in-
diuidui,vt Stichi,⁊ ſequit̃ rñſio ptis,⁊ vʒ.l.ſi ſtipulatus.§.j.j.
de ſol.⁊ §.ſi ſtipulanti. Tertio caſu,qñ ſequitur rñſio,que conti
net eandem rem cum adiectione alterius rei,vel ꝯ̃,⁊ tunc aut a-
dijcit alia res copulatiue,⁊ vʒ.§.ſed ſi mihi.ſ.pxi.⁊ l.inter ſti-
pulantẽ.§.ſi ſtipulãte.j.e. Aut alternatiue,⁊ tunc aut inter ſpe
cies,⁊ non vʒ.l.inter ſtipulantẽ.§.ſi ſtipulãte.in j.caſu. Aut in-
ter q̃titates,⁊ vʒ,d.§.ſi ſtipulante.ij.rñ. Quod dic,vt dixi.ſ.ꝓ-
xi. Verum,ꝙ dixi non valere,intellige,niſi diuerſitas illico ꝯ-
placuerit,vt.§.cum adijcit̃. Potes dicere,qñ diuerſitas inter
rñſionem,⁊ interrogõnẽ inducit diuerſitatẽ in re vel qualitate
obligationis,vitiatur ſtipulatio. Et ad hec dicta reſtringuntur
omnia predicta membra.

ADDITIONES.

a Pom. L.decreta. Contra iſtam ſol.Bar.vide tex.in c.retu-
lerunt.de conſec.di.iiij.ſed ibi in prolatiuo ſermone reſpectu fi
nalium literarum.⁊ in l.lʒ capitalis.de verb.ſign. Et ad mate-
riam huius.§.vide in c.ex literis.de ſpon.

b Imo interpres. Adde dum Alex.hic dt ſe ꝯſuluiſſe ꝯ̃ Ang.
ꝙ ſtari nõ debeat dicto vnius interptis. Hebr.ꝯ̃ Chriãnũ,eius
conſ.xxxv.in fi.j.vol. Et inquãtũ ẽt tangit,an debeat ſtari dicto
vnius periti in arte,qñ plu.ha.non poſ.adde ꝙ ſtante ſtatuto,
ꝙ credat̃ iudicio medicorũ,an vulnus ſit mortale,⁊ vulnerat⁹
nõ adhibeat,niſi vnum,cũ plures ẽt hab.poſ.deinde moriat̃,ꝙ
ſtabit̃ dicto illius medici dicẽtis vuln⁹ nõ fuiſſe mortale,q̃ nõ
dʒ eẽ in ptãte vulnerati ſubtrahere defẽſiones reo. Ita voluit
Bal.ꝯſ.cciij.lib.ij.ꝙ tñ intelligit,niſi eẽt vulnus nõ indigẽs iu
dicio medicorum,vt ſunt illa,ex quib.quis ſtatim morit̃,vt ibi
per eũ.⁊ an credat̃ peritis in arte,vide Pe.de An.conſ.cclxx.

c Notarius Latinus. Adde qualiter notarius ad dictuʒ inter
pretis conficiat inſtrm.Fed.conſ.cxlix.

d Pom. Rñ.iudex. Contra Bar.tñ tenuit Ro.hic in fi.ꝙ imo
iudex non poſſit eẽ interpͣs.ſequit̃ Ang.in §.in hac re.Inſt.eo.
ti.⁊ d.Chriſtoph.de Nic.⁊ Are.hic,⁊ ad hec vide aliqua in fi.
ꝑ Fel.in rub.ex̃ de conſti.⁊ vide ẽt in c.ꝓpoſuiſti.de ꝓb.⁊ in c.
veniens.ver.tertio inquantũ.⁊ de interpte vnũ verbũ eiuſdem
in c.intimauit.de cõſt.⁊ vnũ verbũ in c.a nobis.ver.fallit quar
to.de teſti.⁊ in c.ad audientiã.in fi.de pſcr.⁊ Iaſ.in l.iuris.C.q
admit.⁊ late ac pulchre.Alex.in conſ.clxxix.vol.ij.vbi loqui-
tur de Iudeo interpte.facit bene.l.omnes ſtipulationes.⁊ l.ve
teris.C.de ꝓb.⁊ commit.ſtip.

e And.Barb. Sʒ tunc. Vide que dixi in l.mutũ.de acq.here.

f xxxvj.denarios. Adde ſʒ Bal.in c.bone.j.de elect.vt hic re-
fert Alexã.quod ſi ſunt duo teſtes,⁊ vnus dicat de tribus ſoli-
dis,alius de xxxvj.denarijs:⁊ idem voluit Ant.de But.⁊ Ab.
in c.nihil.de verb.ſig. Tu adde ꝙ idem vult Bal.conſ.cclxxix.
lib.j.incip.in Chriſti nomine,in cauſa iſta.

LEX II.

1 Miſtum comprehenditur ſub ſimplici.
2 Poteſtate legitimandi ſpurios,item inceſtuoſos alicui conceſ-
ſa,poteſt legitimare ſpurium,⁊ inceſtuoſum.

STipulationum.

Gl.ꝯtinuat legẽ,⁊
ſi bñ aduertas cõti
nuationẽ gl.diuidit l.ꝑceden. Opp.⁊ vr̃ ꝙ ſtiplõ
cõſiſtat in verborũ expſſione.l.j.e.ti.ſ.in prin.nõ in
dando. Sol.dic in dãdo.i.in ꝓmiſſione dandi. Scdo op.⁊ vr̃
ꝙ iſta diuiſio nõ ſit pfecta,q̃ quedã eſt ſtiplõ que ꝯſiſtit in dan-
1 do,⁊ faciendo.l.cũ ſeruus.ſ.de cond.⁊ dem. Gl.ſoluit ſic not.†
ꝙ ſub ſimplicibus ꝯphendit̃ miſta,⁊ iſta hr̃ Inſt.de ac.§.oium.
⁊ ꝑ hoc.ſ.de lib.⁊ poſth.l.ſi ita.⁊ de he.inſti.l.ſi ita.§.j.⁊ l.Cle-
2 mẽs. Et illud* inducebat̃ ad qõnem[a] diſput.Bono. Papa cõ-
a ceſſit Legato,vt poſſit legitimare ſpurios,iteʒ inceſtuoſos:mõ
quidã erat ſpurius,⁊ inceſtuoſus,an poſſit legitimare: Et vr̃ ꝙ
non,q̃ miſtũ eſt ſpẽs ꝑ ſe.l.adeo.§.cũ qs.de acq.re.do. Sʒ illa
non facit,q̃ ibi mutat̃ rei ſubſtantia,hic non,ſʒ remanet. Sed ſi
ſunt qualitates plures ſub vno,allegat̃ ꝙ dʒ conſiderari poten
tius.l.gñaliter.j.de fideiuſ.ita hic inſpicimus inceſtum,q̃ ſem
per mihi conſanguineus fui,ex tpe vero fuit matrimonium,idõ
inceſtuoſus diceret̃. Iſtud ẽ nihil dicere,q̃ hic ſunt qualitates
miſte,que pñt ſimul,ſecus in d.l.gñaliter.l.ſi adulterium cum
inceſtu.j.de adul. Item allegatur.l.ſeruis.§.ſi alijs.ſ.de lega.
iij.ſed nihil facit. Determinari pt per iura.ſ.alleg.ſcʒ ꝑ d.l.ſi
ita.de lib.⁊ poſth.vbi dr̃ ꝙ ſm iuris rigorem ſub ſimplicibus
non continetur miſtum,ſed ex benignitate ſic,vt ibi. Cum ergo
queſtio noſtra loquatur in beneficijs,fiat largiſſima interpreta
tio.l.fi.alias pen.ſ.de conſti.prin. Item ſub ſimplicibus conti
nentur miſta,cã euitande ꝯ̃rietatis,vt hic. Item vbi lex hoc ex-
primeret:vt in d.§.omnium.⁊ ſic ex̃ hos caſus diſpoſitio facta
de ſpurio,⁊ inceſtuoſo ſeparatim,non porrigeretur ad caſuʒ,in
b quo eẽt ſimul inceſtuoſus,⁊ ſpurius,vt.j.de adul.l.vim paſſaʒ[b].
§.pſcriptione.vbi eſt caſus. Facit l.tutorem.ſ.de his quib.vt
indig. Op.ꝙ non ſit bona diuiſio,q̃ quedam eſt ſtipulatio in
non faciendo,vt.j.ea.l.§.item ſi in facto. Sol.vt in gl. Ex gl.
op.ꝙ illa diuiſio non ſit bona,cum obligatio dandi contineatur
ſub appellatione faciẽdi.l.in facto.ſ.de cond.⁊ dem. So.ibi po
nitur obligatio facti large ⁊ largiſſime,hic ſtricte. ADDIT.

a Ad qõnem. Adde an ſub ſimplicibus contineatur caſus mi-
ſtus.Ant.in proe.decre.Ro.conſ.ccxcliij.vbi ponit ꝙ ſtante ſta
tuto ꝙ debitor poſſit capi ad inſtantiam creditoris,ſi conſtat
per inſtrm,⁊ creditor producat inſtrm carens nomine Impe-
ratoris,⁊ debitor ignorans defectum inſtri,confiteatur debitũ
ꝙ ex iſta confeſſione ſua,⁊ inſtri non poterit capi.⁊ Pe.de An-
cha.conſ.ccclxxxvj.vbi ſi mulier eſt ꝓhibita ꝯ̃trahere,an poterit
mortis cã donare. Vide num vbiq; in hac q.vbi ſpurius,legi-
timetur,adulterinus legendum ſit.

b Pom. L.vim paſſam. Vide pulchram qõnem quam ad ꝓpo
ſitum ponit Alex.in l.cetera.§.fi.ſ.de leg.j.⁊ vide conſ.xvj.vol.
ij.⁊ vide ẽt Old.conſ.cxxviij.⁊ Alex.conſ.xxviij.vol.iiij.⁊ vnum
verbum Fel.in c.fraternitatis.verſi.item limita ex his que di-
xi.de teſti.⁊ in c.dilecto.ver.⁊ ex iſtis habes.eo.ti.⁊ in c.paſto-
ralis.de excep.ver.dt Abb.⁊ aliquid etiam in c.fin.in princ.de
excep.ver.fallit quarto.⁊ in rub.de preſcri.verſi.fallit tertio.⁊
vide etiam in l.j.§.ſi vir.ff.ad Syl.⁊ Cep.conſ.xi.⁊ Ro.ccxciij.
Ana.conſ.lxiij.⁊ cv.Pet.de Anc.in c.canonum ſtatuta.de co-
ſti.⁊ Alex.conſ.lxij.vol.⁊ Are.ij.⁊ Panor.in c.at ſi clerici.in §.
de adulterijs.⁊ ibi Barb.de iud.⁊ tex.in c.ſtatutum.⁊ ibi Ge.
⁊ Iaſ.in l.vt liberis.poſt alios.C.de coll.⁊ Alex.conſ.xcvj.vbi
querit an decretum quod loquitur in cauſis motis,habeat locũ
in cauſis appellationis.⁊ conſ.lxxxij.vol.vbi ponit an ſtatutum
loquens ſub ſimplicibus,det caſum miſtum.vide ẽt Ro.conſi.
iiij.vbi ponit,an ſtatutum dictans,controuerſia inter perſonas
vel vniuerſitatem,compromittatur habeat locum vbi eſſet cõ-
trouerſia inter perſonam,⁊ vniuerſitatem.

1 Stipulatio vſusfructus eſt facti.
2 Stipulatio operarum eſt diuidua.
3 Stipulans viam,vel aliam ſeruitutem,dr̃ ſtipulari ius ⁊ factuʒ
⁊ agendo ex ſtipulatione,agit ad factum.
Agens confeſſoria vel negatoria pro ſeruitute,dr̃ agere ad ius
⁊ patientia venit officio iudicis.
4 Natura obligationis dandi,que ſit,⁊ que faciendi.
5 Vnus ex heredibus ꝓmiſſoris hois in gñe,ſi ſoluit partem ſuaʒ
in Sticho,an liberetur,⁊ qualiter agatur ꝯ̃ alios.
6 Solutio partis in obligatione gñis,⁊ alternatiue an ⁊ qñ faciat
obligationem eſſe in pendenti.
7 Obligatio gñis ⁊ alternatiue ſunt eiuſdem gñis quo ad quedã.
8 Exercitium obligationis alternatiue,quando eſt ſoluta pars,re
ſpectu ſolutorum dr̃ eſſe in pendenti.

§. Et harum omnium. Iſte §. ē not. multum. Primo loquit̃ in ſtiplõne, que continet diuiduum natura ⁊ effectu. Scd̃o de ſtiplõne, que continet indiuiduum ſimpliciter. Tertio de ea que continet diuiduum natura, ſꝫ indiuiduum effectu. Scd̃a ibi quedam non recipiunt. Tertia ibi, quedam partis. ⁊ hr̃ hoc intendit. Stipulatio dandi eſt diuidua natura, ⁊ effectu, ſꝫ ſtipulatio ſeruitutis eſt ſimpliciter indiuidua: ſtiplõ aũt gñis, ⁊ alternatiua, eſt diuidua natura, ⁊ indiuidua effectu. ¶ Dr̃ hic, ⁊ harum omnium, ⁊c. innuit, ꝙ ſtipulatio facti poſſit eẽ diuidua: q̃ ſ. poſuit de ſtiplõne, que conſiſtit in faciendo, ⁊ hic dr̃, ⁊ harum, ⁊c. Contra. ĩ. eo. l. ſtiplões non diuidunt̃. Sol. dt gl. illud regulare. ſed qñq; factum eſt diuiduum, vt in §. Cato. ⁊ in l. in ſtiplõnibus. §. operarum. ĩ. eo. Item in ſtiplõne vſusfructus, ſꝫ iſta ſunt ſpecialia. Ita ſentit gl. j. huius §. ⁊ alia glo. poſita ſup
1 verb. viam. ¶ Item op. innuit glo. † ꝙ ſtipulatio vſusfruct⁹ ſit ſtipulatio facti. Contra. ſ. de vſufr. l. j. vbi vr̃ iuris. Glo. bñ dt, q̃ vſusfructus eſt iuris, tñ tenet̃ pa. i. ꝙ eſt facti. l. vbi aũt. §. qui id quod. ĩ. e. ⁊ ĩ. dicam. ¶ Item op. gl. innuit. ſ. quod ſtip. ope. diuid. ¶ Sed ꝯ hoc op. de l. libertus. §. j. ſ. de ope. lib. ⁊ l. ſtipulationes non diuiduntur. §. j. Soluit glo. ꝙ volente ſtipulatore diuidit̃. Hoc non eſt verum per l. ſtiplões non diuidunt̃. ĩ. eo. ideoq; dat aliam ſol. q̃ ibi qñ duobus debentur opere, hic qñ vni. gl. nõ bene ſoluit: q̃ opera de ſe eſt indiuidua. l. iij. de ope. lib. tangetur in l. in ſtiplõnibus. §. operarum. ĩ. eo. Quid dice-
2 mus: † Dico, ꝙ imo pt̃ diuidi d. §. operarum. ⁊ l. libertus. §. j. ſuperius allegat. Si vero vis diuidere vnam operam, ⁊ tunc non potes, niſi deuenias ad taxationem quantitatis. d. l. in ſtiplõnibus. §. operarum. ⁊ d. l. ſtiplões non diuiduntur. Secundo caſu dr̃ hic, ꝙ recipit preſtationem natura, ⁊ effectu, quid eſt hoc dicere: Et dic natura, q̃ eſt diuiſibilis effectu. pp̃ duo, q̃ ꝑpter l. xij. tabu. diuiditur l. j. C. ſi cer. pe. Item partis preſtatio preſtat liberationem in parte. ¶ Venio ad. ij. particulam: ⁊ aduertatis, dr̃ hic, ꝙ non recipiunt ſeruitutes diuiſionem, nec natura nec effectu. Op. ad l. Falc. l. j. §. ſi vſusfructus. Sol. ſpeciale in vſufructu. De hoc dicetur in l. ſtiplões non diuidunt̃. ĩ. eo. iõ dimitto. ¶ Opp. de l. ſtiplões non diuiduntur. §. rñ. ĩ. eo. Solu. illud quando peruenitur ad preſtationeꝫ intereſſe, ſecus qñ
3 preſtatur ſeruitus. ¶ Quero, aliquis † ſtipulatur, viam, vel ali
a quam ſeruitutem, an ſtipuletur ius vel factum[a]. Et dt gl. ꝙ fa-
b ctum. Hoc. Vltramon. [b]inſurgunt ꝯ gl. ⁊ Pet. hic, ⁊ Cyn. in l. corruptionem. C. de vſuf. circa prin. ⁊ dñt, ꝙ ſtipulatur ius. l. ſi ſeruus cõis meus ⁊ tuus. ĩ. de ſtip. ſer. coniuncto Inſti. de ſtip. ſer. §. ſed cum factum. Illud non eſt verum, q̃ qñ ſeruus ſtipulatur factum fiendum a ſeipſo, non acquiritur dño, d. §. ſed cum factum. Sed cum ſtipulatur fiendum ab alio ipſi ſeruo, dño acquiritur. l. quod dr̃. ĩ. eod. Verbigratia, promittis ſeruo, ꝙ ſibi ire agere liceat, non acquiritur dño. Sed ſi promittis ſeruo facere domum. ⁊ tunc q̃ illud factum venit explicandum a promiſſore, non a ſeruo ſtipulatore, dño queritur. Contra glo. facio vnam fortiſſimam rõnem de l. j. in fi. de ſer. ruſt. pred. vbi dr̃, ꝙ patientia venit per officium iudicis, ergo non eſt in obligatione. l. qui per colluſionem. §. j. ſ. de act. emp. ergo non factum, ſꝫ ius vr̃ ſtipulatus. Preterea lex dt, ꝙ ſeruitus eſt ius. l. j. de re. diui. ⁊ Inſt. de re. corpo. ⁊ incorp. §. j. Preterea Iuriſconſ. hic vr̃ dicere vſq; ad §. iteꝫ ſi in facto. de obligationibus dandi, ibi de obligationibus faciendi, ⁊ ſic hic vr̃ dicere quod ſit iuris.
c Credo glo. bene dicere[c], ⁊ qui ſtipulatur ſeruitutem, ſtipulatur ius ⁊ factum, ius inquantum ſeruitus debeat conſtitui, factum inquantum patientia debeat preſtari. l. iij. poſt prin. ſ. de vſuf. in verb. dare. Et ideo gl. que eſt in l. corruptionem. bñ dt, quod conſtituendo non liberatur, q̃ etiam tenetur ad factum, ſcꝫ patientiam. Idem not. ĩ. eod. in l. ti, ⁊ ſic remanet obligatus ad patientiam. Idem not. ĩ. eod. in l. pluribus. §. fin. Ad l. j. in fi. ſ. de ſer. ruſt. pred. dic, ꝙ qñ agitur reali, ſcꝫ confeſſoria, vel negatoria, tunc patientia venit iudicis officio, non iure actionis, hoc eſt quod dt gl. in l. harum. ſi ſerui. ven. ⁊ ſic loquitur in l. j. in fi. ſ. de ſer. ruſt. pred. qñ quis agit ex ſtiplõne, vel actione ex teſtõ, tunc eſt in obligatione datio. hoc ē conſtitutio ſeruitutis, ⁊ patientia, vt expreſſe dicit text. in d. l. iij. §. dare. ſ. de vſufr. ⁊ ſic gloſſ. bene dt. ¶ † Quero, que eſt na-
4 tura obligationis dandi, ⁊ que eſt natura obligationis facien- di: Gloſſ. hic tangit. Dicam in dicta. l. ſtiplationes non diuiduntur. ¶ Venio ad iij. partem. Hic dicitur, ꝙ quedam ſunt diuidua natura, ſed indiuidua effectu, ⁊ ſic ſtatim repetuntur ꝯ l. ſi non ſortem. §. ſi decem. ſ. de condi. inde. Sol. de rigore in continenti pt̃ repeti, ſed de equitate eſt in pendenti, ⁊ hoc dñt due gl. parue. hic poſite. ¶ Venio ⁊ intro gl. magnam. in verbo. detur. ⁊ ad diſtinctionem ſolõnis gl. op. Sol. vt in gl. ¶ Op po. ſecundo, ſi non liberatur, ergo, ⁊c. Dico, ꝙ inter obligatuꝫ, ⁊ non obligatum, eſt quoddam medium, ſcꝫ ceſſatio obligationis ad tp̃s, ⁊ ſic eſt in pendenti. Videamus quid vult dicere illa gl. non eſt obligatio, ſꝫ obligatio ceſſat. ¶ Quero, an ceſſet obligatio, vel executio actionis. Gl. hic poſuit verba improprie. Dic melius, qñq; obligatio ſemel fuit nata, ſed ex aliquo caſu dr̃ in pendenti, vt in caſu noſtre legis, ⁊ tunc exactio eſt in pendenti, non obligatio, q̃ durat. l. pecuniam. ſ. ſi cer. pet. vnde cũ hic actio. ⁊ obligatio eſſet ſemel nata, propter ſolutionem partis non eſt in pendenti obligatio, q̃ durat, vt no. l. pecuniam. ſ.
d ſi cer. pe. [d]ſed eſt in pendenti exactio, rõne futuri euẽtus. Qñq; ab initio obligatio non eſt nata, ſed ē in pendenti, ⁊ tunc natiuitas obligationis pendet propter ſpem, ꝙ naſcatur. l. inter ſtipulantem. §. ſacram. ĩ. eo. Vñdo ꝙ gl. iſta dicat male, ⁊ ꝯ. l. ſi ſtipulatus. §. fi. ĩ. de ſolu. Nam ſi debes hominem in gñe, ⁊ ſoluis partem Stichi, totum pt̃ peti, ⁊ ſic non eſt in pendenti obligatio, nec exactio. Sol. dt Dy. ꝙ gl. in obligatione gñis male loquitur, in alternatiua bene dt per l. ſi non ſortem. §. penul. ſ. de
e cond. inde. ⁊ bene dt Dy.[e] Et eſt ratio, q̃ in alternatiua vtraq; eſt in obligatione, ⁊ ideo ſoluendo Stichum, ſoluit partem eius ꝙ eſt in obligatione. ſed in ſtiplõne generis nihil eſt in obligatione. l. cum incertus. ſ. de lega. j. Sed ꝯ hoc vr̃ hic tex. q̃ exactio in obligatione generis: dr̃ eſſe in pendenti. Sol. quod dico in obligatione generis, dico, ꝙ non eſt in pendenti obligatio, q̃ pt̃ exigi ſicut primo, ſed obligatio illa, ex qua debet condici, qđ eſt ſolutum, eſt in pendenti, vtrum naſcatur, valet igitur obligatio, ⁊ condictio indebiti pendet, ⁊ hoc eſt, quod dixit tex. hic, aut in pendenti, ⁊c. Iſtud dictum vr̃ falſum. Et pro declaratione
5 formo † queſtionem poſitam in gloſſ. Plures ſunt heredes vnius promiſſoris hominis in genere, vnus ſoluit partem ſuam in Sticho, an liberatio contingat. Vide d. gloſ. que dicit, quod ſic. Gloſſ. iſta in hoc eſt contra ſuam precedentem determinationem, vbi dt, ꝙ in obligatione generis in pendenti eſt exactio. Sed dictum glo. verum eſt in heredibus promiſſoris, ſed quod dixi primo, eſt verum in promiſſore. h. d. hec gloſſ. licet non probat, ſed quod heredes non liberentur, videtur caſus. ĩ. prox. §. ex his. ⁊ ĩ. eodem. l. in executione. §. pro parte. Dic quod heres reſpectu preſentis ſtatus liberatur, hoc eſt exercitiuꝫ actionis contra eum impeditur, donec alij conueniantur, ⁊ ita intelligit glo. in d. §. pro parte. lꝫ contra ipſum principalem exercitium non impeditur. Si autem gl. intelligeret quod vere ſtatim liberaretur, malediceret. ⁊ l. qui hominem. ĩ. de accep. quam alleg. gloſ. nihil facit, vt dicam ſtatim in §. ſi tamen hominem. ⁊ ratio differentie inter heredes, ⁊ principalem promiſſoreꝫ, poteſt eẽ: q̃ quando vnus heres ſoluit partem, quam debet, totum ſoluit quod debet, ſꝫ principalis promiſſor non ſoluit totum ꝙ dꝫ, ideo non vr̃ in pendenti obligatio. Pro hoc facit. ĩ. §. Cato. in
6 fi. Reaſſumo † ergo hr̃, cum queritur, vtrum in obligatione generis, vel alternatiue, partis ſolutio faciat obligationem eſſe in pendenti, vel non, ſic diſtingue, Aut queris, vtrum ſit in pendẽti obligatio, vel liberatio ad repetendum ſolutum, ⁊ ē in pendẽti, vt hic. Aut queris, vtrum ſit in pendenti obligatio. i. quo ad ſubſtantiam ipſius, ⁊ non eſt in pendenti. l. pecunia. ſi cer. pet. ⁊ l. ſi non ſortem. §. ſi decem. ſ. de conſt. inde. Aut quo ad exercitium, ⁊ tunc aut preceſſit obligatio alternatiua, ⁊ eſt in pendenti. l. ſi non ſortem. §. ſi decem. ſ. de cond. inde. Si obligatio generis preceſſit, ⁊ tunc aut loqueris in principali promiſſore, ⁊ tunc non eſt in pendenti, ſed ſtatim poteſt exigi. l. ſi ſtipulatus. §. j. ĩ. de ſol. Aut loqueris in pluribus heredibus promiſſoris, ⁊ eſt in pendenti, vt hic in gl. ⁊ ĩ. eo. l. in executione. §. pro parte. ꝙ intellige, ſi vnus ſoluit totum ꝙ dꝫ. Secus ſi partem partis, quam dꝫ, q̃ eſſet idem ꝗ in ipſo principali. Procedo vlteri⁹, Tu dicis, ꝙ heres ſoluit totum ꝙ dꝫ, ⁊ tñ non eſt perfecte liberatus. Contra, Inſt. qui. mo. tol. obl. in prin. Sol. hic non ſoluit prout debuit, q̃ eſt dubium ne alius ſoluat in alio hoĩe. ¶ Op.
7 † ꝯm Dyn. ⁊ vr̃ ꝙ ſtipulatio generis, ⁊ alternatiue ſint eiuſdem generis. Sed ꝯ, q̃ in alternatiua vtrunq; eſt in obligatione. l. illud, aut illud. ſ. de conſt. pec. ⁊ l. ſi duo rei. ĩ. eo. ti. in obligatione generis, nullum eſt in obligatione. l. cum incertus. ſ. de leg. j. Dy. dt, ꝙ eiuſdem generis, ⁊ condõnis ſunt quo ad quedam, ⁊ ibi dt glo. in l. cum is. §. ſi. de cond. inde. ¶ Item opp. de l. ſi ſtipulatus. §. j. de ſol. Sol. ibi homo certus debebatur. Opp. ĩ. §. ſi tñ hominem. Sol. in gl. dic vt ibi dicam. ¶ Quero, quid ſi alter heres non vult ſoluere in eodem homine. Gloſſ. dicit, ꝙ fiet condemnatio in eſtimatione, ⁊c. dicam. ĩ. proxi. §. Quero, dixi
8 † ꝙ aliquando exercitium obligationis alternatiue, eſt in pendenti, vt ſi debes decem, aut Stichum, ⁊ ſoluis quinq;, vt in §. ſi decem. Quid eſt illud ꝙ in pendenti: Rñ. exercitiuꝫ reſpectu illorum quinq; ſolutorum, vñ poſſum agere ad quinq;, aut ad Stichũ. ita intelligo. §. ſi decẽ. † Quero, dixi ꝙ ſi vnus ex hr̃dibus
9 bus ſoluit partẽ ſuam in obligatione gñis, ꝙ p̃ illa parte eſt in pendenti, qualiter agam ꝯ alios: Dic vt in d. l. in executione. §. pro

10 §.ꝑ parte.⁊ ibi dicā.¶†Sʒ q̄ro,in oblõne gn̄is qd eſt in oblõ-
ne.Una eſt gl.de leg.ij.l.meuius.§.duoꝝ.ſuꝑ ver. hoies conti-
net ⁊c.q̄ d̄t ꝙ in oblõne gn̄is,nullus eſt in oblõne,ſʒ oẽs in ſolu-
tione.Idē no.in l.cū is.§.fi.de cōdi.inde.Iſtud nihil eſt dicere
ꝑ l.cū incertus.de leg.j.q2 ſi nullus eſt in oblõne ꝑ ſolutionem
eius,qđ nō eſt in oblõne,nō tollit oblõ,⁊ hic vult ꝙ tollať oblõ,
l.⁊ ꝑ iuſiurandum.§.ſi is q̄ hoiem.j̄.de accept.Quidam hoc vo
lentes ſuſtinere dn̄t,ꝙ ipſum genus eſt in oblõne non aliqđ in-
diuiduū per ſe.Sʒ illud eſt truffa:q2 genus ꝑ ſe ſumptū eſt q̄dā
imaginatio,q̄ non eſt in commercio noſtro.ḡ nō eſt in oblõne,vt
in pꝛin.Inſti.de inuti.ſtipu.Ia.de Are.voluit dicere,ꝙ quili-
bet eſt in oblõne ſub conditione,ſi ſoluať,vt ſ.qui ⁊ a quib.l.iij.
Sʒ iſtud eſt truffa q2 ſi nullus eſt in oblõne,niſi cōditionaliter,
an̄ conditionē non poſſet agere,l.cedere diē.de verb.ſign.Pꝛe
f terea,ſi decederet legatarius,nō trāſmitteret,[f] ꝯ l.hr̄des.§.ſi in
certd.ſ.fam.erciſ.Quid dicemꝰ:Dico qđ gl.in l.meuiꝰ.§.duo
rū.verſ.hoies.in fi.magne gl.d̄t verū,q2 nullꝰ eſt in oblõne cer
tus,⁊ determinatus,ſʒ determinandus ꝑ ſolutionē,⁊ ille qui ſol
uet,ab initio fingiť fuiſſe in obligatione.Eſt ḡ obligatus de pn̄ti
ad dādū vnū,ſʒ ille vnus an ſit hic,vel ille,pēdet ex futuro euen
tu.Et hoc vult dicere illa gl.l.cum incertus.de l.j.⁊ leg.iij.qui
⁊ a qui.q2 nō eſt cōditio ꝓpꝛie,q̄ ſuſpēdit ꝓpꝛie obligationē,ſed
hʒ ſpēm cōditionis:q2 in l.iij.ſ.qui ⁊ a qui.eſt dictio quodāmo-
do,q̄ eſt no.impꝛopꝛietatis,l.ſi me in vacuā.ſ.đ acqui.poſ.Hoc
mō dʒ intelligi l.ſi Pāphilo.⁊ l.hoie legato.de opt.lega.aliter
ſi eēt cōditio ꝓpꝛie,lʒ tacita,ſuſpendet obligationem ſicut ex-
pꝛeſſa:vt l.item q2.ſ.de pac.⁊ gl.⁊ ibi ideo non poteſt agere.

ADDITIONES.

a Poma.¶Ius vel factum.Hanc opi.Bart.hic d̄t communem
Ro.hic,⁊ hāc tenui ad Bar.in l.ſi is,qui pꝛo emptoꝛe.in iij.q.
pꝛincipali.in verſ.fallit.in fi.ibi,habere ⁊c.
b And.Barb.¶Doc.vltramō.A ſeruo tūc dn̄o nō acq̄riť,d.§.ſʒ
cū factū.ſʒ cum ſtipulať fiendū ab aliquo,ipſi dn̄o acquiratur.
c ¶Glo.bn̄ dicere.Adde ꝙ idē vt refert Alex.tn̄t Ang.⁊ Imo.
hic,nullo addito.Idē tʒ Ro.ꝑ l.rđ.§.fi.de actio.emp.Bal.in l.
coꝛruptionē.C.de vſufru.qui ꝓ hoc alle.in l.vbi.§.fundi.j̄.eo.
⁊ ipſe.Alex.q̄ cū opi.gl.trāſit,alle.tex.j̄.ea.l.§.itē ſi in facto.ibi
ire agere.⁊ tex.a nemine allegatū in l.q̄ vſumfructum.§.fi.ſ.de
vſufr.vbi ſi legaui tibi vſumfructum ſerui,⁊ heres meus fuit in
moꝛa dādi ſeruū,⁊ ſic nō fuit ꝑſtita patiētia vtēdi ⁊ fruēdi,ꝑt agi
ad intereſſe,qđ fieri nō poſſet,ſi eſſet obligatio dandi.in quib.rō
ne moꝛe non ſuccedit obligatio ad intereſſe.l.vbi.§.fi.qđ ſecus
eſt in obligationib.faciendi,in quib.ſuccedit obligatio ad inte-
reſſe,d.l.ſtipulationes non diuiduntur.verſ.Celſus.
d Poma.¶Si cert.pet.Facit ⁊ bene l.cum hic ſtatus.§.ſi ſpon-
ſus.ver.ſiue autē.ſ.de do.inter vi.⁊ vxo.ibi.pēdere acceptila
tionem,non ipſam,ſed eius effectum.
e ¶Bene d̄t Dy.Adde ſm̄ Alex.ꝙ idē tenent Ray.Ang.Imo.
Pau.de Caſt.ſed Pet.Cyn.⁊ Ro.in obligatione alternatiua
diſcrepant ab opi.Bar.
f Poma.¶Non tranſmitteret.Br̄ qđ trāſmittat legatariꝰ oẽs
in gn̄e,facit l.nec ſemel.ſ.qn̄ di.leg.ce.ad mām ēt huius §.vide
aliquid per Anch.in c.peccatum.de reg.iur.in vj.

1 ☞ Obligatio non mutat conditionem ex perſona heredis,ſed
condemnatio moderatur.
2 Actio negotioꝝ geſtoꝝ competit ꝓ his,que fiunt ex voluntate.
Actio familie erciſcūde competit ꝓ his,q̄ fiunt ex neceſſitate.
3 Oblõ ꝑſonalis diuidiť inter hr̄des,ſʒ id qđ eſt in cōditione,nō.
4 Minoꝛ pars ſi ꝯdicit maioꝛi,qn̄ ſtetur dicto maioꝛis partis vel
minoꝛis.
5 Unus ex plurib.hr̄dib.pꝛomiſſoꝛis obligati in gn̄e,ſi ſoluit in
Sticho,⁊ alij diſſentiāt,qn̄o ſubueniť creditoꝛi ꝯ ipſos heredes.
7 Heredibus pluribus relictis,⁊ non concoꝛdantib.moꝛtuo ſti-
pulatoꝛe qualiter ſuccurratur.
8 Unus ex hr̄dib.pꝛomiſſoꝛis in obligatione gn̄is,de neceſſita-
te cogitur ſoluere totū creditoꝛe non valente recipere partem.
Creditoꝛ oblõnis gn̄is nō cogitur partem ab vno recipere,niſi
alij heredes conſentiant in alijs partibus eiuſdem hominis.
9 Creditoꝛ qn̄ agitur ꝯ vnum ex heredibus ad ſeruitutem inſoli-
dum,⁊ eſt condemnatus in executione,non liberatur heres cō-
uentus niſi ſoluat eſtimationem.
10 Actio ad itereſſe itētata ꝓ ſeruitute dať ꝓ hr̄ditaria poꝛtione.
11 Hr̄dum ſtipulatoꝛis ſi vnus agit inſolidū ad ſeruitutē,⁊ deue
nitur ad executionem ſuper intereſſe,non pꝛeſtatur niſi pars.
12 Heredes plures in obligatione indiuidua,an dicantur duo rei
ex quo quilibet tenetur inſolidum.
13 Seruitus poteſt pluribus inſolidum conſtitui.
14 Sententia lata pꝛo vno ex plurib.heredibus agenti ad ſerui-
tutem conſtituendam actione perſonali,non pꝛodeſt alijs,ſecus
ſi egiſſet actione confeſſoꝛia ad conſtitutam.
15 Sententia lata contra vnum ex pluribus heredibus pꝛo ſerui-
tute non nocet alijs.

§.Ex his igitur ſtipulationib.

In oblõne diuidua natura,ſʒ indiuidua effectu,ſi ſunt plures ꝓ
miſſoꝛis hr̄des quilibet teneť ꝓ parte,ſed partis ꝑſtatio libera
tionem non ꝑbet,ſʒ in oblõne indiuidua,oĩmodo hr̄des ꝓmiſſo
ris teneť inſolidum,⁊ heredib.ſtipulatoꝛis inſolidum actio cō-
petit.h.d.Diuiditur in tres partes.Pꝛimo ponit vnā illatio
nem,vſq3 ibi,⁊ ideo.Scđo ponit aliam vſq3 ibi,ex quo.Tertio
ponit aliam vſq3 ad §.ſi tn̄.Itē pꝛima ſubdiuidiť in duas,ſcʒ di
ctum ⁊ rōnem.Scđa in duas,ſ.dictum,⁊ determinationē q̄ōnis
circa illud.Tertia in duas,ſ.dictum,⁊ rn̄ſionem tacite obiectio
nis.Partes patent.Examinemus iſtas illationes per particu
1 las.In pꝛima d̄t,qđ ex perſona † heredis non mutatur ⁊c.Con
a tra [a] C.de pꝛiuileg.dot.l.vnic.Glo.ſoluit,non mutatur cōditio
oblõnis,ſed condemnatio moderatur.Dicit Pet.non dʒ mu-
tari,verum eſt ad commodum alterius,ſed ad commodum cre-
b ditoꝛis ſic.Gl.dicit melius quam Pet.[b] q2 ibi erat ex pꝛiuile-
gio perſone,ideo eſt ꝙ mutatur,q2 ꝑſonale.l.q2 tale.ſ.ſol.mat.
ſed qualitas oblõnis non mutatur.¶Opp.de l.legatarius.ſ.
de leg.j.Soluit gl.hic paſſiue,ibi actiue,⁊ vult dicere,qđ ex ꝑ-
ſona heredis ꝓmiſſoꝛis non mutatur,ſʒ ex perſona actoꝛis mu
tať.Sʒ iſta ſolu.non vr̄ vera.per illationem in tex.pꝛimo factā,
q2 idem eſt in heredib.ꝓmiſſoꝛis ⁊ heredibus ſtipulatoꝛis.In
ꝯrio ſoluit gl.ꝙ ibi in diuiduis,hic in indiuiduis.Dy.non vr̄ te
nere iſtam ſol.⁊ d̄t,ꝙ ibi alterius partis non intereſt,imo ſibi ꝓ
deſt:hic partis intereſt,⁊ nihil ſibi ꝓdeſt.Pet.dat aliam ſol.Cō
ditio non mutatur reſpectu rei,q̄ eſt in oblõne,vt hic,ſed alio
modo bene recipit mutationem,q2 oblõ inter heredes diuidiť.
⁊ Cy.refert verba.Pet.in l.iij.C.de neg.geſt.⁊ hoc tʒ Iaco.de
Are.hic,⁊ d̄t,conditio obligationis,id eſt,vtilitas rei,que eſt in
obligatione.Omnes ſol.ſunt bone,⁊ ſolutio gl.bona,q2 aliud in
diuiduis,aliud in indiuiduis,⁊ q̄ eſt rō iſtius,qđ d̄t Dy.q2 in di-
uiduis non noceret ſtipulatoꝛi,in indiuiduis ſic,declarať ꝑ ſo-
lutionē Pet.⁊ Iac.¶Opp.de l.ead.§.fi.j̄.eo.Sol.vt ibi vide
bitis,q2 ibi qn̄ deuenitur ad eſtimationem partis,alias ſecus.
c ¶Pꝛo declaratione huius legis[c] foꝛmo vnum ꝯrīū,⁊ opp.ſ.
ea.l.§.⁊ harum.vbi dr̄,ꝙ qn̄ decem ſunt in obligatione,partis
pꝛeſtatio liberat hr̄dem.ſed defunctum non liberat,⁊ ſic loquiť
l.tutoꝛ.§.Lucius.ſ.de vſu.Quidam huius timoꝛe dn̄t,ꝯcedo
oppoſitum,ꝙ non liberatur pꝛeſtando partem.Pet.tʒ ꝯ hoc in
l.iij.de neg.geſt.C.⁊ d̄t,ꝙ ibi eſt caſus,coniungendo l.heredes.
§.an ea.melius in §.ſi vnus.ſ.fami.erciſc.inducendo hoc mo-
2 do:† ea q̄ fiunt ex neceſſitate,veniunt in actionem familie erciſ-
cunde:⁊ ea que fiunt ex voluntate,veniunt in actionem negotio
rum geſtoꝝ,ſʒ in d.l.iij.heres vnus ſoluēdo totū,hʒ actionē ne-
gotioꝝ geſtoꝝ,ḡ non tenebať ſoluere.Sʒ caſus eſt melioꝛ in l.ſi
teſtō.§.j.j̄.de fideiuſ.Rn̄deo ad legē iſtam,ꝙ hic loquiť in obli
gatione,q̄ eſt indiuidua effectu,ibi vero diuidua oĩno.Et eſt rō,
q2 hic ſi eſſet liberatꝰ,⁊ mutaretur,hic fieret ſolutio in alio,quā
tenebať defunctus,q2 vnus ſoluit partem vnius rei,⁊ alter alte
rius.⁊ ſic cōtingeret mutatio reſpectu rei,qđ defunctus nō po
tuit:ſecus qn̄ eſt diuidua,vt quantitas,q2 illam pꝛeſtant plures
heredes,quam defunctus pꝛeſtitiſſet,nec contingit mutatio re
ſpectu rei,vt q2 id defunctus debuit.Sed illud vr̄ ꝯ l.ſtipulatio
3 num.§.fi.j̄.eo.† Hic debes ſcire,ꝙ obligationes perſonales di
uiduntur per legem xij.tabu.l.ea que.C.fami.erci.⁊ l.j.C.ſi cer.
peta.Unde ſi teneris ad centū,⁊ haberes duos heredes,vnuſ-
quiſq3 teneretur ad quinquaginta.Itē illud qđ eſt in conditio
ne in perſona heredum,non diuiditur,l.cui fundus.in fi.ſ.đ cō
di.⁊ demon.Sed illud qđ erat in obligatione reſpectu ſtipula-
tionis penalis eſt in conditione.Cū ergo conditio non diuidať
inter heredes,pena committitur pꝛo ſolido,niſi ſolidū ſoluat.
Sed quantum ad ipſum pꝛincipale debitum,ſolutio partis li-
d beraret ꝓ parte,vt plene videbimus j̄.§.Cato.¶Glo.querit,[d]
quid ſi vnus conſenſit in ſoluendo hominem,alij diſſentiūt:Gl.
4 d̄t,† qđ ſtatur dicto maioꝛis partis.Sed illud nō eſt verū:[e] tūc
e enim ſtatur dicto maioꝛis partis,qn̄ ſunt communia pluribus
vt vniuerſis,ſecus ſi pluribus,vt ſingulis,vt in caſu l.maioꝛē.
ſ.de pactis.Tangit Dyn.in c.quod omnes.extra,de regu.iur.
lib.vj.⁊ l.quod maioꝛ.j̄.ad municip.l.ſi aūt plures.đ aqua plu.
arcen.⁊ ibi de hoc dicam.Tranſit gl.ad aliam ſol.⁊ aliam gl.ha
betis in l.in executione.§.pe.i fi.magne gl.j̄.e.ti.vbi ponit duas
ſolutiones.Que eſt ergo verioꝛ.Oldr.d̄t,ꝙ iſta eſt vera,illa nō.
Ray.cōcoꝛd.videbatur illas gl.hoc mō.Qn̄q3 maioꝛ pars ꝯdi-
cit minoꝛi ⁊ tunc loquitur iſta glo.Qn̄q3 ſunt in pari numero ⁊
tunc cogerentur conſentire officio iudicis:vt in lege ꝯria.Sed
neſcio quo iure iſtud pꝛobetur.Dic,ꝙ pꝛimo dʒ conſiderari

5 qualiter ſubueniat ipſi creditori ꝯ hr̄des. Scd̄o qualiter conſu
lat hr̄dib. inuicē. ¶ † Circa primum dic, ꝙ ſi quidē añ ſnīam cō
ſtat iudici hr̄des debitoris diſſentire, pōt eos iudex condēna-
re in pecuniā ad petitionē creditoris, vt no. ſ. primo §. gl. ma-
gna. Itē facit ꝙ no. ſ. de actio. empt. l. j. in princ. Itē ſi iā facta
eſſet ꝯdēnatio ad ipſum hoīem, ꝛ hr̄des diſſentirēt, poſſet fieri
executio in eſtimatione eadē rōne: vt ſtatim videbitis in verſ. ſ
quo caſu. arg. eius qd̄ no. j. eo. l. eū qui certarū. §. j. ꝛ l. ſi ſeruū. §.
fi. Itē poſſet petere actor, vt iudex cogeret eos ad cōcordiā, q
quoties plures diſſentiūt ad ꝓiudiciū tertij, pñt cogi ad concor
6 diā p iudicē. l. hmōi. §. fi. de leg. j. ¶ † Circa ſm dic primo, ꝙ nō
eſt vera iſta opi. ꝙ ſtet dicto maioris partis, vt dixi. Itē non eſt
verū, ꝙ vnus coheredū poſſit petere qd̄ p iudicē cogat cōſenti
re, q ñ plures diſſentiunt ad ipſoꝝ incōmodū, ceſſat officiū iu
f dicis, [f] l. quoties. de vſufr. ꝛ de ſerui. ruſti. predi. l. itinere. lʒ gl.
ibi aliter ſentiat. Sʒ ſi adhuc nullus cohr̄dum eſt paſſus dānū,
ſʒ timeret pati, poſſent petere vt ſorte dirimat. arg. l. fi. in prin.
C. cōmu. de leg. ꝛ qd̄ no. in l. in executione. §. fi. in gl. mag. Si ve
ro alter paſſus ſit iā dānū, tūc recuperat a coherede iudicio fa-
mil. erciſ. vt hac gl. ꝛ tex. hic in verſ. ſʒ quo caſu. ¶ Sed quero,
7 † in ſtipſone gñis, vel alternatiua, ſi decedat ſtipulator plurib.
hr̄dib. relictis, ꝛ nō cōcordēt, qd iuris: Rñ. ſi electio erat ſtipu-
latoris, habes caſuʒ in l. hr̄des. §. ſi incerto. ſ. fami. erciſ. Si ve
ro erat electio ꝓmiſſoris, tūc res eſt expedita, q pōt offerre qd̄
vult. Tñ ſi vni hr̄dū vellet dare partē in vno hoīe, alij partes in
alio non cōtingeret liberatio: vt j. de ſolu. l. qui hoiem. §. j. vnde
ſolutione facta p parte vni, eius reſpectu actio eſſet in pendēti,
donec alteri ſoluat, ſicut ſ. dixi in hr̄dib. ꝓmiſſoris, q iſte rece-
pit totū ꝙ ſibi debet. ¶ Uenio ad ver. ꝛ ideo. Op. ꝙ impoſſibi-
g le ſit vnū ex hr̄dib. inſolidū ꝓſtare ſeruitutē, l. p parte. § ſ. de ſer
8 ui. ꝙ tñ dr̄ hic, ſed quo caſu ꝛc. † Sol. iſte verſ. pōt referri ad pri
mam illationem ſ. de obl'one gñis, vt tangit hic in gl. Et ſʒ hoc
habes hic caſuʒ, ꝙ vnus ex hr̄dib. de neceſſitate in obl'one gñis
hʒ ſoluere totū. qd̄ pʒ, q pōt repetere per actionē famil. erciſc.
l. hr̄des. §. ſi vnus. ſ. fami. erc. Nā lʒ actio, ꝛ condēnatio fiat pro
parte, tñ ꝑfecte non liberat ſoluendo partem, puto tñ ꝙ creditor
nō cogat alias recipere partē, niſi alij hr̄des cōſentiant in alijs
partib. eiuſdē hoīs, l. in executione. §. p parte. j. eod. ꝛ hic, q ſi
creditor reciperet partem, cogeret ꝛ heres, qui ſolueret ſpōte,
agere negotioꝝ geſtoꝝ, ꝛ ceſſaret famil. erciſcūde. Iſtud aūt qd̄
ſ. ꝑxi. §. fuit dictū, ꝙ ꝑ parte ſoluta ab hr̄de actio eſſet in pēdē
ti, eſt verū in ſponte recipiente. Alio mō legitur hic ver. ꝙ refe
rat ad hunc caſum, qñ eſt indiuiduū natura, ꝛ effectu, vt in pri-
ma parte gl. ꝛ tunc ad ꝯria rñ. ꝙ non conſtituit ſeruitutē inſoli
dum, ſʒ ſoluit eſtimationē inſolidum. ¶ Sed tunc opp. qñ deue
nitur ad eſtimationem, nō tenet niſi ꝑ parte, ğ ſoluēs ſolidū, nō
ſoluit ex neceſſitate, ꝙ tex. innuit, dum dt, famil. erciſcūde. Rñ.
9 † qñqʒ actum eſt ꝯ vnum ex hr̄dib. ad ſeruitutē inſolidū, ꝛ eſt con
dēnatus tunc in executione, q non pt conſtituere ſeruitūtē, non
liberatur, niſi ſoluat eſtimationē totius. Ita loquit hic. Qñqʒ
10 † ab ipſo initio format actio ad intereſſe, tunc datur ꝑ hr̄dita-
ria portione: vt j. eo. l. ſtipulationes non diuidunt. Et predicta
11 vera in hr̄dib. ꝓmiſſoris, † ſed ſi vnus ex hr̄dibus ſtipulatoris
ageret ad vnā inſolidū, ꝛ deueniret ad executionē ſup intereſſe,
non ꝓſtaret niſi pars l. hr̄des. §. an ea. fami. erci. Rō q nō eſſet
equum, vt haberet plus debito, ſed in precedenti caſu ſtipula-
tor conſequitur totum. qd̄ ſibi debetur ab illo vno, ꝛ repetit co-
heredib. ¶ Nūc veniamus ad verſ. ex quo. dr̄ hic, ꝙ plures he
redes ſtipulatoris ꝛc. Opp. de l. heredes. §. an ea. ſ. fami. erciſ.
Sol. vt in gl. ¶ Ulterius opp. de l. p parte. ſ. de ſerui. Sol. qñ
fundus vadit ad ſucceſſore pro parte, ſtipulatio extinguit ꝛc.
vt in gl. ¶ Ulterius opp. de l. ſi vnus. in fi. ſ. de ſerui. ruſti. ꝓdi.
Certe ſm vnam lect. concordat, ſm aliam diſcordat. Dic, ꝛ ſol-
12 ue vt ibi. ¶ Ex gl. in hoc ver. † qro ſi ſunt plures heredes ſtipu
latoris, quilibet hʒ actionē inſolidū, ꝛ plures heredes ꝓmiſſo-
ris in obligatione indiuidua tñr inſoliduʒ, an ſint correi: ꝛ Cy.
in auth. hoc ita. C. de duob. reis. dt qd̄ non, q ex natura rei dñr
inſolidum obligati. Et gl. vr̄ in §. ſi tñ hominez. j. eo. ꝛ tex. ſ. de
euict. l. rem hereditariā. ꝛ dicā j. de duob. reis. l. j. vel in l. reos.
§. cū in tabulis. ¶ Uenio ad verſ. ſʒ quidā, ꝛ qro, qualiter dʒ in
telligi. Et gl. ponit duos intellectus, ꝛ ſm vnum intellectum fit
vna obiectio. ꝛ eſt rñſio tacita, nō expreſſa. Et ſm iſtam pone ca
ſum ſic, vr̄ ꝙ iſta ſtipulatio vitiet, q deuenit ad eum caſuʒ, a quo
incipere non pt, vt cum per ſingulos non pōt ſeruitus acquiri.
ꝛ hoc quidam Iuriſcōſulti conceſſerūt, ꝛ male. Uñ author legis
rñdit: Difficile eſt qd̄ ſeruitus conſtituat plurib. q opʒ oēs cō-
ſentire, alias nō vʒ receptū eſt. cōia ꝓdi. cum ſi. no. hoc in gl. Sʒ
difficultas preſtationis non vitiat obligationē, q p hoc non de
uenit ad eum caſum, a quo nō potuit incipere. Potuit eñ lʒ cū
difficultate. ¶ Scd̄o mō legitur. Opp. ꝛ vr̄ ꝙ hec ſtipulatio vi
tiet, q reus non pōt dare eandem ſeruituteʒ plurib. inſolidū, ꝛ
ſic ſtipulatio vitiatur, tanquā ꝯtinens impoſſibile, ꝙ quidam cō
ceſſerunt. Sʒ Iuriſconſultus author legis, dt ꝙ illud eſt diffici
le reo, ſicut dare mille marcas ei, qui non hʒ ſed difficultas non
vitiat obligationem. Et iſta fuit lec. Io. que colligit ex gl. mag.
hic poſita. Tu tene primam ꝓ vera, ꝛ bona, ꝛ precedens non eſt
13 vera, † q plurib. pt ſeruitus inſolidū ꝯſtitui. l. Lucio. ſ. de aqua
quot. ꝛ eſt. ꝛ l. via. §. fi. ſ. de ſerui. ruſti. pred. ꝛ ſic nō eſt difficile.
14 ¶ † Uenio ad vnā qōnem gl. quilibet hr̄dū hʒ actionē inſolidū,
vnus egit, ꝛ obtinuit, an poterit vti antequā alij agāt: Quidā ꝙ
ſic, Io. ꝙ non, Uide iſtaʒ gl. q̄ iſtarū opi. eſt vera, ꝛ iſtud eſt diffi
cile, ꝛ per gl. non pt haberi intellectus. Et vr̄ ꝙ prima opin. eſt
vera, cum in confeſſoria, vnius victoria ꝓſit alteri, l. loci corp⁹.
§. ſi fundus. ſ. ſi ſeru. ven. Sʒ illud in ſeruitute conſtituta, ſecus
in ſeruitute conſtituenda: ꝛ iō lʒ vnus egerit, ꝛ obtinuit, ſibi ꝓ
parte non pōt conſtitui, ideo non pt ipſe nec alius vti. ꝙ ſibi non
poſſit conſtitui eſt caſus in l. pro parte. ſ. de ſerui. Quid dice-
mus: Iſta gl. dʒ intelligi hoc mō. ſi quidē hr̄des ſunt in diſcor-
dia, eis non pt conſtitui ſeruitus, l. itinere. ꝛ ibi no. ſ. de ſer. ru-
ſti. pred. ꝛ null⁹ poterit vti, cū nō poſſit cōſtitui. ꝛ ſic loquit opi.
Io. ſʒ ſi ille q dʒ ſeruitutē, vni vellet cōſtituere ꝓ parte, nō pt cō
ſtituere, tñ ille, cui eſt ſic cōſtituta, nō poterit ꝓhibere qn vtat, l.
ꝑ fundū. ſ. de ſer. ruſt. ꝓdi. ꝛ ita logt opi. alioꝝ. † Pone econuer
15 ſo ad gl. ꝙ vnus ſuccubuit, certe non nocet alteri, l. ſi de cōi. ſ. ſi
ſeruit. ven. no. in d. §. ſi fundus. ꝛ alteri accreſcit: vt ſ. cōia ꝓd.
l. proprium. ꝛ perinde eſt, ac ſi non ſit ille, qui ſuccubuit.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Contra. Pro quo ēt facit tex. in l. Pomponius. ff. j
fi. volens ex qualitate ꝑſonarū condemnationem moderari.
b ¶ Melius quā Pet. eſt iudicio meo verū, nā cōditio obligatio
nis initiat ex ꝑſona hr̄dis ēt in detrimētū creditoris. Si eñ de
bes cētū, nō poteris ſoluere qnquaginta. debes ſoluere tota cē
tū, ſi vis liberari. l. tutor. §. Lucius. de vſuris. ꝛ cū deceſſeris re
lictis duob. hr̄dib. vnus partē ſoluēdo liberat. l. j. C. ſi cer. pet.
l. ſi teſtō. §. j. de fideic. ꝛ tʒ Bar. j. ibi, p declaratione dum refert
opi. Pet. ꝛ alleg. d. l. ſi teſtō. quanquam in ſolutione partis nō,
imo fit damnū. l. plane. ſ. fami. erciſ. ꝛ ſic contra ſol. Pet.
c ¶ Pro declaratiōe huius legis. Ponit ꝙ Dy. dubitat duab.
de cauſis, ꝛ primo, q legatū eſt indiuiduū. l. nomē. ſ. de leg. iij. ꝛ
hec lex loquit in diuiduis, tñ, vt mihi vr̄, in gl. ij. nec quicquā ꝓꝑ
hoc eſt motus ipſe Dy. q legatū fit indiuiduū p ſeparationē, tñ
oblata eſt dimidia ꝓꝑ legē xij. tab. l. ea que. C. fam. erc. l. j. ſi cer.
pet. ꝛ hoc lʒ loquat de obligatione diuidua, tñ non loquitur de
iſta, que diuiditur natura, non effectu. in iij. not. admittit pars
ſolutionis. §. ꝛ harum. ſ. ea. l.
d ¶ Glo. querit. Uide glo. notabilem in c. cum omnes. de conſt.
e ¶ Non eſt verū. Pōt ꝛ alia rōne oſtendi, ꝙ dictū gl. non poſſit
ꝓcedere: q dato ꝙ ſtaret dictio maioris partis, adhuc tñ non
eſſet plene ꝓuiſuʒ. q poſito. ꝙ nō eſſet dare maiorē partē, vt pu
ta, q eſſet datio. tñ hr̄des, vel ſi plures, tñ ab vtraqʒ parte rema
neant, ꝛ hoc caſu manet remediū, cū nō ſit vl'e, ſed an vbi dat ma
ior pars poſſit ꝓcedere. Tñ huic obiectioni ita iudicio meo rñ
dēdū eſt, ꝛ tenēdo gl. dt non ſolū dʒ cōſiderari ex numero maior
pars, ſʒ ēt ex cumulato partiū hr̄dis. ſicut in ſimili videm⁹, ꝛ de
bemus cōſiderare debiti cumulationē. l. maiorē. ſ. d pact. ꝛ iſto
caſu ceſſaret cōſideratio. ꝛ gl. bñ diceret, q poſito ꝙ Sēproni⁹,
cui legatū eſſet hoc incertū, decederet relictis plurib. hr̄dibus
quos ex diuerſis portionib. inſtituiſſet, certe tūc ſtaret illis, qui
eſſent inſtituti in ampliori portione: vt eſt tex. i l. ſancim⁹. §. ſin
aūt amplioris. C. d donat. ꝛ voluit Bar. in l. fi. in prin. C. cōia. d
legat. Aduerte tñ, ꝙ hec ſolutio cōfundit rōe qua cōfundit opi.
gl. vñ cogita, ꝛ vide tex. in l. ſi que ſunt cautiones. ſ. fam. erci.
f ¶ Officium iudicis. Adde ſm Ang. ꝛ Bal. vt refert, ꝛ ſequitur
Alex. ꝙ hic fallit, niſi iudex videat imminere periculū ſcādali,
q tūc pōt eos compellere ad cōcordiā, l. equiſſimū. ſ. de vſufr.
ꝛ l. congruit. ſ. de offi. preſ. Et ēt dt Ange. ꝙ ſi res, de qua cōtē
ditur, nō pt cōmode diuidi p partes, ꝛ in vſu rei partes ſunt di-
ſcordes, tunc recurrendum fit ad remediū diuiſorium diuiden
do inter partes vſum alternis tꝑib. alle. l. Lucio. de aqua quot.
ꝛ eſti. ꝛ per hoc ꝙ ſi plures hñt iuriſdictionem in caſtro, ꝛ diſcor
dant in vſu iuriſdictionis, cōpellēdi ſunt diuidere vſum p tꝑa.
Alle. no. dictum Inn. in c. prudentiaʒ. de offi. dele. in gl. que eſt
in verb. reus. verſi. nobis. Alex. addit gl. xvj. q. iij. c. licet. quam
dicit Abba. reputare vt notab. in terminis iſtis in c. fi. de re iu.
Tu ēt adde qd̄ Bal. cōſ. cxxv. lib. iij. dt, ꝙ valet arbitramentum
latū ex abrupto, cuʒ iudex videt partes ad arma paratas. Qua
liter autem plures fratres habentes iuriſdictionem illa vti de
beant, vide Bar. conſi. clxxxix.

Poma

5 Poma.¶ L.pro parte.Melius facit tex.in l.ſcda.ſ.de ſerui.
§.Si tamen hominem. Iſte §.legitur in gl.duob.modis,
⁊ tertio ſm Pet.⁊ melius.⁊ ſm ſuā lec.h.d.Per ſniam,⁊ acce-
ptilationē vnus ex heredib.pmiſſo2is,qui tenebatur in gñe pt
liberari.¶ Cpp.ſ.ea.l.ij.⁊ §.ex his,vbi vno ex plurib.hrdi-
bus ſoluēte nō cōtingit liberatio oblōnis.Propter qḋ gl.hic,
in verb.ſi tñ.dat duas lect.Una eſt,ꝙ loquitur in hoīe certo in
oblōne deducto,ibi in gñe,⁊ in illa eſt in ſe vera,per l.ſi ſtipula
tus.j.de ſol.⁊ eam tʒ Dy.⁊ gl.ſ.ea.l.§.j.in gl.mag.ſed nullū du
biuʒ poneret.Alio mō legit,⁊ loquit in oblōne gnis ꝙ interim
ſit in pendenti.Sed iſta eſt ꝯ tex.ibi.pars duntaxat,⁊c.Preter
ea iſta lectura non eſt bona pp dictionem,ſi tñ,q̄ eſt aduerſatiua
ſuperio2ib.Uñ gl.dt,ꝙ hic fuit ſolutum ſtipulato2i nolenti,vt
no.ſ.ea.l.§.j.Iſtud nō eſt verū,q2 §.j.dʒ intelligi in ſtipulato-
re volente,q2 inuitus non pōt cogi accipere partem:vt ſ.pxi.
§.dixi.Quid ergo dicemus?Dic ſm Petr.qḋ in oblōne gñis
non contingit liberatio per ſolutionem,ſed per acceptilationeʒ
⁊ ſniaʒ contingit pro parte.Et rō eſt,q̄ ponitur in l.executione.
§.pro parte.j.eo.Et eſt rō,ne alius heres poſſit ſoluere partem
in alio hoīe:qḋ eſt abſurdum.partem enim haberet in diuerſis
hominib.ſed in ſnia,⁊ acceptilatione hec ceſſat iniquitas,q2 v-
nam partem tantummodo dʒ hēre.Et p hoc habes intellectū.
l.qui hoīem.j.de accept.⁊ ſm hoc expone hic egero,⁊ ſuccubue
ro,lʒ gl.aliter dicat,⁊ non bene.Sed iſta rōne attēta dicas ſem
per p parte liberationem poſſe cōtingere,vbi nō deueniť ad il-
lā iniquitatē.¶ Opp.de l.ſi ex plurib.j.rñſo.j.de accep.Gl.q̄
eſt hic,in verb.acceptolatū.dat duas ſol.⁊ q̄libet eſt bona.Una
q2 ibi ſunt duo rei,hic nō.Et ſm hoc dixi vobis ſ.pxi.ꝙ idē eſt
in re indiuidua in oblōnem deducta,⁊ nō ſunt duo re,⁊ tene mē
ti hanc glo.¶ Querit gl.qd ſi acceptilatio fiat de vna ſpecie in
oblōne gñis?Dicit,ꝙ cōtingit liberatio,l.⁊ p iuſiurādum.j.de
accep.§.ſi is qui hominem.ſed ſecus in pactis,l.ſi vnus.§.ſed
ſi generaliter.ſ.de pac.Dic vt ibi,⁊ d.§.ſi is qui hominem.
1 ☞ Pena in ſtipulationibus facti,vno ex heredibus ꝯfaciente,
committitur inſolidum.
2 Intereſſe quando conſideretur in ſtipulationibus penalibus.
3 Intereſſe,in obligationibus facti,an ſit,an vero ipſum factum.
4 Pax an dicatur rupta,qñ eſt facta,⁊ promiſſum non offendere
te,neq; tuos,⁊ offenditur vnus ex heredibus ſtipulato2is.
5 Repreſalias ſi Flo2entinus hʒ ꝯ Piſanos ob delictum vnius
Piſani,⁊ Piſanus excutiatur Flo2ētie,an excuſſus agere poſ
ſit ꝯ illum,cuius occaſione repreſalie fuerunt conceſſe.

§.Item ⁊ ſi in facto. Uidiſtis ſ.ḋ oblōne iu
ris,⁊ etiā aliqualiter fa
cti,nunc ponit de oblōne facti mere,⁊ vſq; ad §.Cato.hoc inten
dit.Uno ex heredib.compromiſſo2is ꝯfaciente,oēs tñr p here
ditaria portione,ſed ſi vni ex heredib.ſtipulato2is ꝯ fiat,p par-
te ſua tm̄ ſtiplo committitur ad intereſſe,ad intereſſe,ad penam
vero committitur inſolidum,lʒ alij agentes exceptione doli re-
pellantur.Primo loquiť,qñ vnus ex heredib.promiſſo2is ꝯue
nit.Secundo,qñ ventum eſt ꝯ vnum ex hrdib.ſtipulato2is.Ter
tio diſtinctionē ponit.Quarto rōnē ſue diſtinctionis aſſignat.
Quinto extendit ad aliam oblōnem.Scda ibi,ꝯ autem.Tertia
ibi,nam ſi pena.Quarta ibi,in l.idem.§.ſed hec dña.Quinta
1 ibi,in l.ea.in prin.¶ †No.ꝙ in ſtiplonib.facti vno ex heredib.
pmiſſo2is ꝯ faciente committiť pena inſolidū.¶ Itē no.ꝙ vno
ex heredib.ſtipulato2is,⁊c.¶ Op.j.eo.§.Cato.rñdet gl.hic in
factis indiuiduis loquitur.§.Cato loquiť in factis indiuiduis.
Et iſtud ꝯrium tangit gl.mag.hic poſita.¶ Opp.ſ.e.l.verſ.ex
quo quidē.vbi quilibet heres ſtipulato2is hʒ actionē inſolidū.
Sol.qñ agit ad ipſum factū indiuiduū,quilibet heres agit inſo
lidū:vt in ver.ex quo quidem.ſecus qñ deueniť ad intereſſe,q2
tūc p parte agūt,vt hic.¶ Op.ſi vnus ex heredib.vadit ad rē
cōeʒ,vadit noīe omniū ⁊ p omniū vtilitate,q2 nulla eſt particula
q̄ non ſit cōis.l.Meuius.§.duoꝝ.ſ.de leg.ij.q̄ coheredum in-
tereſt:vt j.eo.l.ſi ſtipulatus fuero p te.⁊ ſic pñt agere.Sol.intel
ligo ꝙ ibi ibat coheres ad fundum ſuum pprium,qui ſibi in di
uiſionē obuenerat,vel ad partem ſuam p diuiſo,alias ſi iret ad
cōem,p indiuiſo,cum iret noīe omniuʒ,oēs viſr prohibiti.d.l.ſi
2 ſtipulatus.¶ †Op.in ſtiplonib.penalib.non conſideratur in-
tereſſe.l.ſtiplo iſta.§.alteri.j.eo.Glo.q̄ eſt hic,dt de ſtricto iure
non inſpicimus,ſʒ de equitate ſic.Et vide gl.in l.idē iuris.ſup
verb.committatur.que incipit,ſtricto.⁊ ſm gl.iſtam §.alteri.vi
dereť imponere legem verbis,⁊ nō reb.q2 de equitate pena im
poſita non vʒ.Dicit Pet.ꝙ qñq; ſolet apponi pena in ſtiplone,
de cuius natura venit intereſſe,⁊ tunc ſi non intereſt,non agiť,vt
hic.Qñq; apponitur pena rōne ꝯtemptus,vbi intereſſe non ve-
nit,⁊ tunc non inſpicitur an interſit,d.§.alteri.Sed iſta ſolutio
vř caſuʒ l.vlt.j.de preto.ſtip.Dñt ipſi,nos rñdemus,⁊ fatemur
ꝙ non dʒ probare quantum intereſſet,ſed ꝙ aliquid interſit,hʒ
probare.Sed illud non eſt verū,q2 ſine aliqua pbatione cōmit-
tiť pena.Dy.probat,in compromiſſo venit intereſſe.l.diem pro
ferre.§.fi.ſ.de arbit.Sed video,ꝙ ſi in compromiſſis pena eſt
appoſita,non inſpicimus an interſit,l.cū pena.ſ.de arbitr.ergo
illud dictū nō eſt bonū.Qualiter dicemus?Dt ipſe,Aut offendiť
directo ille,cui eſt promiſſum,⁊ tunc non inſpicimus intereſſe.
Si vero offenderet alius,nō ille,cui principaliter eſt pmiſſum
tunc inſpicimus an interſit,vt hic.Et hanc ſolu.dat ipſe hic,⁊ in
d.l.alteri.Sʒ ſm illud dictū Dy.iā ſequereť,ꝙ heres hic offen-
ſus haberet pbare ſua intereſſe,alias nō pōt agere:qḋ eſt ꝯ iſtū
tex.vbi nō inſpiciť an interſit.Itē eſt ꝯ l.fi.j.de pret.ſtip.ſed ſi
Dy.voluit hoc intelligere,vt dicā,bene dixit.Dic,qḋ ſi offendiť
ille,cui principaliter eſt pmiſſum,ſiue ille,qui eius perſonaʒ re
preſentat,ſtiplo cōmittiť,nec inſpicim⁹ an interſit,l.ſtiplo iſta.
§.alteri.j.eo.⁊ §.alteri.Inſti.de inuti.ſtip.Sed ſi offenditur al
ter,quaʒ cui principaliter eſt promiſſum,vel alius,qui perſonā
eius non repreſentat,tunc inſpiciť,an interſit ſtipulato2is,vel
heredis eius,qui eius perſonam repreſentat,vt hic,⁊ d.l.cū pe
na.coniuncta l.aduerſus.ſ.de arbit.⁊ quaſi eſt caſus hic.Nam
heres repreſentat pſonā defuncti in totū,ſi eſt heres vlis,l.he-
ditas.ſ.de acqui.rer.domi.Sʒ heres particularis p parte qua
eſt heres,repreſentat pſonam defuncti,in alia parte eſt extñeus,
l.cum a matre.C.de rei vend.⁊ no.in l.ij.in glo.mag.in §.fi.de
preto.ſtip.Modo hic heres offenſus,⁊ phibitus pro parte ſua
agit,⁊ cōmittiť ſtiplo cum effectu,lʒ ſua non interſit,d.l.cuʒ pe-
na.coniuncta l.aduerſus.ſ.de arbit.ſed p parte alioꝝ qui rep-
ſentat pſonam defuncti committiť,nō tñ effectualiter,q2 obſtat
exceptio cum ſint quantum ad illam partem extñei,vñ offenſione
3 facta alteri,pñt agere.d.l.aduerſus.¶ †Quero,in oblōne facti
quid eſt,an factum,an intereſſe:Et hoc dicam in l.ſtiplones nō
diuiduntur.vbi qōnem iſtam examino.⁊ vide gl.j.huius §.que
4 incipit,ſequiť de his.†Et tene menti iſtuʒ §.q2 eſt multū no.ad
inſtra pacis,promitto per me,⁊ meos heredes non offendere,⁊
tuos hrdes,quid ſi offendiť vnus ex hrdib.ſtipulato2is,vel pro
miſſo2is:Hic Ja.de Are.tāgit hoc,⁊ diceť plene in §.cato.Itē
5 dñs Jac.de Are.† inducit ad aliā qōnem.Quidā Flo2entinus
hʒ repreſalias ꝯ Piſanum,occaſione cuiuſdā delicti commiſſi
per vnum Piſanū,mō quidam alius Piſanus iuit Flo2entiā,
ille qui hʒ repreſalias excuſſit iſtū,iſte Piſanus reuerſus vult
repetere ab iſto,cuius occaſione date ſunt repreſalie,an poſſit:
a Et vř qḋ ſic,[a] per iſtū §.⁊ p l.ſi vero.§.cū aūt.ſ.de his qui deie.
vel effud.⁊ l.lʒ.§.fi.ſ.nau.caup.ſtab.⁊ l.nā ⁊ Seruius.ſ.ḋ neg.
geſt.Non determinando dico,ſed allegando fo2te dicemus.

ADDITIO.

a ¶ Uř quod ſic.Adde ⁊ limita ſm Bald.hic,cum quo tranſit
Pet.de Anch.hic,⁊ Ang.in l.nam ⁊ Seruius.ſ.de nego.geſt.
⁊ Pau.de Caſt.hic,ſi iuſte repreſalie fuerint conceſſe,alias ſe-
cus,per l.ſi per imprudentiam.in prin.ſ.de euic.

LEX IIII.

1 ☞ Indiuiduum quantum ad preſenteʒ §.ſumitur trib.modis.
2 Oblo,rē tradi,quare ſit magis indiuidua,quam rem reſtitui.
3 Actio ad rei reſtitutionem,qñ rem reſtitui eſt in obligatione,qñ
detur ꝯ poſſidentem inſoliduʒ,vel pro hereditarijs portionib.
4 Exceptio dñij nō oppōi pt ꝯ agētē interdicto,de vi ⁊ vi armata.
5 Officium iudicis competens alicui ꝯ non obligatum,habet na
turam actionis realis.
7 §.Cato.in quibus habeat locum.⁊ nu.13.
8 L.in depoſiti.ſ.depoſiti.loquitur in facto indiuiduo quo ad ſo
lutionem tantum.
9 Obligatio rem reſtitui,quis tenentur.
Obligatio,rem reſtitui,que ꝯhitur ſecūdario,rōne doli,vel cul
pe,eſt omni reſpectu indiuidua.
10 Dictio quodammodo,eſt nota improprietatis.
11 Pena ſeu intereſſe,ſi ꝯ fiat,in obligatione facti indiuidui,quali
ter ⁊ aduerſus quos committatur.
12 Stipulatio ad penam,vel intereſſe,qualiter,⁊ aduerſus quos
committatur.⁊ nu.19.vbi diſtinguit.
14 Difficultas lʒ nō impediat obligationē principalē,tñ ſuperue
niēs ex poſtfacto impedit cōmitti ſtipulationē penalem.⁊ n.17.
15 Promittens dare fundum,⁊ ſi non dederit,penam,ſi decedat,
vnus heredum poteſt ſoluere fundum,⁊ euitabit penam.
16 Promittens ſimpliciter ratum,⁊ ꝯ faciat in parte,teneť ad in-
tereſſe pro parte,q2 in plus non intereſt ſua.
18 Stipulatio facti diuidui,cum pena interpoſita in iudicijs,ſi in
parte non obſeruatur,committitur inſolidum,licet obſtet exce-
ptio pro parte ſecus in ꝯctib.q2 committiť in totuʒ,⁊ nō obſtat
exceptio,⁊ idem in iudicijs impertinentibus ad deciſionem.

20 Stipulatio penalis facti indiuidui adiecta facto diuiduo ſi fiat
ꝯ ſtipulationem facti diuidui per vnum ex heredibus promiſ
ſoris, an in totum vel pro parte committatur.
21 Pena an committat ꝯ oẽs heredes defuncti, an vero ꝯ non de-
fendentes tantum: quid in ſtipulatione pretoria. 23.
23 Intellectus l. penales. §. Julianus. ad leg. fal.
24 Stipulatio rem ratam haberi, an ſit pretoria, ⁊ nu. 28.
25 Intellectus l. cum ex cauſa. infra eod.
26 Promittens non excipere, qñ dicatur promittere factum diui
duum vel indiuiduum.
27 Obligatus ad agendum ꝯ aliquem qñ dicatur obligatus ad fa
ctum diuiduum vel indiuiduum.
28 Stipulatio amplius non agi, an ſit diuidua vel indiuidua.
29 Sipulatus ſibi, ⁊ heredibus ſuis vſum alicuius fundi, ſi dece-
dat plurib. heredibus relictis, an quilibet habebit totum vſuʒ
vel partem eius.
30 Pace facta cũ Titio, facta fuit ꝓmiſſio de nõ offendendo per ſe
ſuoſqꝫ h̄des, Titio mortuo, relictis plurib. hr̄dib. ſi vnus offen
datur an pena committatur inſolidum. ⁊ nu. 32.
31 Obligatio dr̄ tranſitoria, ⁊ non tranſitoria ad heredes ex natu-
ra rei ſuper qua interponitur
32 Stipulatio vſuſfructus ex parte creditoris eſt perſonalis, ex
parte promiſſoris eſt realis.
Stipulatio pro alimentis ex parte promittentis, dicitur eſſe in
rem, ex parte creditoris perſonalis.
33 Statuto ſtãte qḋ qui occidit, occidat̃, niſi habuerit pacẽ ab hr̄de
occiſi, ⁊ occiſus hẽat plures hr̄des, an ſufficiat hẽre pacẽ ab vno
34 Heredum maior pars que dicatur.

Eadem dicemus ⁊ ſi doluʒ habeſſe. §. Cato. Iſte §. difficilis eſt in
ſua mã, in cuius repeti
tione tenebo ordinem conſuetum. Primo continuo hunc §. ad
precedentia ſcḋm Pet. hoc mõ. Dictum eſt ſ. in l. ij. qḋ ſtipl'onũ
quedam ſunt in dando, quedam in faciendo conſiſtunt, de his q̃
in dando conſiſtunt, dixi ſ. eo. l. §. vſqꝫ ad §. iteʒ ſi in facto, lʒ ibi
dixerit de ſeruitutib. q̃ hñt in ſe aliquid facti: vt no. ſ. eo. l. ij. §.
j. ⁊ ibi dixi, ⁊ ibi incipit dicere de his, q̃ in faciendo conſiſtunt, ⁊
hoc proſecutus eſt vſqꝫ huc. veruʒ qꝛ Cato circa hoc poſuit v-
num ſuum dictum obſcurum, ideo illud hic ponit, ⁊ declarat bñ
Juriſ. ¶ Scḋo iſte §. diuiditur in quatuor partes. Primo po-
nit dictum Catonis, de cuius intellectu dubitat̃ vſqꝫ ibi, ab om
nibꝰ. In ſcḋo, diſtinctio Catonis declarat̃ vſqꝫ ibi, drĩe. In ter
tio, drĩe rõnem aſſignat, vſqꝫ ibi, ſed videamus. In quarto reuo
cat dubium qḋ primo pro conſtanti poſuerat, ⁊ decidit vſqꝫ ad
fi. noſtri §. Hanc diuiſionem ponit Dy. Pet. Ja. de Are. ⁊ oẽs
diuerſimode loquuntur. ¶ Tertio pone ſummarium ſic. Pena
adiecta facto indiuiduo ſi ꝯfiat ꝑ vnũ ex hr̄dib. ꝓmiſſoris, ꝑ par
te hr̄ditaria cõmittit̃ ꝯ oẽs, in facto vero diuiduo, ꝑ parte ꝯfa-
cientis tantummodo: ſed aduerſus ipſum ꝓmiſſorem inſolidũ.
¶ Veniamus ad caſum in terminis. Premitto tñ ad euidẽtiã,
ꝙ iſte §. ſcḋm cõem lec. loquatur de quatuor ſtipl'onib. quarũ due
continent indiuiduũ, vt ꝑ te ita fieri, vel per te non fieri quomi-
nus mihi ire, vel agere liceat. Alie due cõtinent diuiduũ, vt am
plius non agi, ⁊ Titiũ, heredẽ eius ratũ habiturũ. Hoc premiſ-
ſo, ſic forma caſum. Quidam promiſit ſe aliquid facturũ, vel nõ
facturum, ⁊ ſi ꝯ ſtipl'onem veniret, promiſit certam penam, iſte
promiſſor deceſſit plurib. hr̄dib. relictis, vnus venit ꝯ ꝓmiſſa,
dubitabat̃ qualiter ⁊ aduerſus quos ſtipl'o penalis committat̃.
Nam inuenio qḋ Cato ſcribit, qḋ pena qñqꝫ committat̃ aduer-
ſus ommnes pro portione hereditaria, quandoque aduer-
ſus illum tñ, qui ꝯfecit pro portione ſua. Modo q̃ro a vobis,
dñe Juriſconſulte, qḋ declaretis mihi diſtinctionem Catonis:
h. d. prima pars. Ad hoc rñdit, qḋ ſi pena fuit adiecta facto in-
diuiduo, tunc pena committit̃ aduerſus oẽs. Si vero facto diui
duo, tũc aduerſus eũ, q ꝯfecit tñ. Exempla patent in litera, ⁊ eſt
clara. ⁊ h. d. ſcḋa pars. ¶ Tertio q̃rit̃ que ſit rõ drĩe inter iſtos
duos caſus. Rñſio pʒ in tex. h. d. iij. pars. ¶ Sequit̃ ver. ſʒ vi-
deamus. vbi eſt duplex litera. quidam hñt literam affirmatiuã,
quidam hñt literam negatiuam, ⁊ iſta hr̄ communiter, ⁊ illam ꝑ
ſequor. Et lʒ litera ſit ſatis ſcrupuloſa, glo. bene eam declarat.
Pone caſum vt habes in glo. ⁊ lege literam cum apoſtillis cõ-
munibus. Notabilia collige per te ipſum.

Veniamus ad materiã examinãdã ꝑ ꝯria ⁊ qõnes,
⁊ in tractãdo materiam tenebo hũc or
dinẽ: qꝛ hic tractat̃ de facto indiuiduo. Primo in ꝯrijs tracta-
bo qualiter ipſi principales, ⁊ eoꝝ ſucceſſores teneantur ad in-
diuiduũ. Scḋo qualiter aduerſus quos pena ⁊ intereſſe commit
tat̃, ſi ꝯ fiat tam ꝯ ipſos principales, q̃ etiam ꝯ heredes, ⁊ codeʒ
mõ tractabo de diuiduo: alia tractabimus ꝑ qõnes. ¶ Primo
ꝙ opp. hic dr̄, ꝙ ſi vnus ꝯfecit, omnes tñr pro hereditaria por-
tione. Contra, qꝛ in indiuiduis quilibet hr̄dũ tenet̃ inſolidum,
vt ſ. eo. l. ij. §. ex his. ij. rñ. Sol. Si agit̃ ad ipſum indiuiduũ, qui
libet tenet̃ inſolidũ, vt ibi: ſi ad penaʒ, quilibet tenet̃ ꝑ parte he
reditaria, vt hic. Scḋo ꝯ iſtud opp. fortiter, rẽ tradi, ſeu rem re
ſtitui, dr̄ factum indiuiduum, vt j. e. l. ſtipulationes non diuidũ
tur. ij. rñ. ⁊ ſ. depoſi. l. ſi duo. Sʒ ſi duob. commodaui, vel apud
duos rem depoſui, ita ꝙ teneant̃ ad rem reſtituendã, quilibet te
net̃ ꝑ parte, vt ſ. depoſi. l. j. §. ſi apud duos. ⁊ ibi no. Itẽ ſi vnus
cõmodatarius decedit relictis plurib. heredib. oẽs tñr ad rem
reſtituendam ꝓ portione hr̄ditaria, vt ſ. cõmo. l. iij. §. heres. er-
go pʒ qḋ non eſt verum, qḋ dr̄, in indiuiduis ipſos principales,
1 vel heredes teneri inſolidũ. † Sol. Indiuiduum ſumitur quãtũ
ad ꝓpoſitũ altero de trib. modis. Nam quodam eſt indiuiduũ
quo ad ꝯctũ, ſeu ſtipulationem, ⁊ quo ad obligationeʒ, ⁊ quo ad
ſolutionem, vt ſeruitutes, q̃ pro parte non pñt deduci in ſtipu-
lationẽ, nec pro parte ſolui, ⁊ iſte non diuidunt̃ inter hr̄des, ſed
quilibet hr̄duʒ tenet inſolidũ, d. §. ex his. ⁊ d. l. ſtipulationes nõ
diuidunt̃. in prin. Quedam ſunt obligationes diuidue quo ad
ꝯctum, ſed ex poſtfacto ſunt indiuidue, quo ad obligationem ⁊
ſolutionem, vt obligationes factorum indiuiduoꝝ, vt rem tra
di, foſſam fodi, inſulã fabricari, ⁊ ſimiles. Iſte eñ ab initio ꝑ par
te pñt deduci in ſtipulationem, qꝛ poſſum ſtipulari rem ꝑ par-
te mihi tradi, l. locus. de acqui. poſſ. Item partẽ inſule edifica-
ri: ⁊ in iſtis idẽ: qꝛ quilibet heredũ tenet̃ inſolidũ, vt d. l. ſtipu-
lationes non diuiduntur. ij. rñſo. Quedam ſunt diuidue quo ad
ꝯctum, ⁊ quo ad obligationẽ, ſed quo ad ſolutionem tñ ſunt in-
diuidue, vt obligatio rem reſtitui, ⁊ iſta diuidit̃ quo ad obliga-
tionem inter heredes, qꝛ quilibet tenet̃ ꝑ parte hr̄ditario, vt in
ꝯrio, ſed quo ad ſolutionem dr̄ indiuidua, l. ſi duo. ſ. depoſi. In
diuiduũ ergo diuerſimode accipit̃, ⁊ ſic ceſſat ꝯrium, ⁊ aduerte,
qꝛ hoc eſt verum de obligatione primitiua, q̃ ꝯhitur ad rem re
ſtituendam, non de obligatione q̃ ꝯhitur ſecundario rõne doli
2 vel culpe alicuius, vt j. dicam. ¶ Quare † aũt obligatio reʒ tra
a di, [a] ſit magis indiuidua, q̃ rem reſtitui, dicam in d. l. ſtipulatio
nes non diuidunt̃. in viij. ꝯrio. ⁊ iſta ſunt difficilia. que Cy. tanq̃
habentia arduum ⁊ profundum, timuit intrare, vt ipſe refert in
auth. hoc ita. C. de duob. reis. in q. ij. verſ. ego nõ intro. nec ibi
3 declarat. ¶ Tertio contra predicta oppo. tu dicis ſ. proxi. ꝙ
in obligatione ad rẽ reſtituẽdam, ſi ſunt plures hr̄des, quilibet
tenetur pro portione hereditaria. Cõtra, imo ille ad quem per
uenit res reſtituẽda tenetur inſolidũ, vt ſ. cõmo. l. iij. §. heres.
Sol. regulariter actiones hereditarie tranſeunt in heredes, ꝑ
portionib. hereditarijs, vt ſ. dixi, ⁊ probatur C. de here. act. l. ꝑ
hereditarijs. ꝯ fallit, vbi eſt in obligatione rẽ reſtitui, ⁊ eſt actio
bone fidei: qꝛ tunc ꝯ illum, qui hʒ facultatem rei reſtituende, da
tur actio inſolidum, d. §. heres. Ita dt Pet. ſ. l. ꝑ prima. ⁊ not.
Cy. in l. pro hereditarijs. qḋ hic ſequebatur Ray. Sed iſta opi.
vr̄ ꝯ l. ſi plures. in prin. de vi. ⁊ vi arma. vbi eſt actio ſtricti iu-
ris, ⁊ datur ad rem reſtituendam ſolum ꝯ eum, qui poſſidet, nõ
aut ꝑ portionib. hr̄ditarijs. Unde Dy. ſ. ad leg. fal. l. qui fun-
dum. §. ſi tu ex parte. dicit quedam verba ſatis ſingularia. Aut
actio que competit pro reſtituenda re competit pro tali re, ꝑ
qua daret ẽt rei vendicatio, ⁊ tunc datur actio ꝯ poſſeſſorem in
b ſolidum, d. §. heres. ⁊ d. l. ſi plures. aut pro dicta re nõ cõpetit [b]
rei vendicatio, ⁊ tunc non põt agi perſonali inſolidum ꝯ poſſeſ-
ſorem, vt ſ. de leg. j. l. ſi tibi hamo. §. ſi fundus. Quid dicemus?
dico ꝙ vterqꝫ bene dt Pet. qꝛ tex. eſt pro eo in d. §. heres. ſi bñ
aduertatur, ⁊ hoc equitas operatur, cui deſeruit officium iudi-
cis in actione bone fidei. Itẽ Dy. bene dixit per leges quas al-
legauit, ⁊ hoc operatur vnio actiõis perſonalis, ⁊ realis, vt vna
aliquid habeat ab altera, ſicut alibi ius accreſcendi, ꝓp vnioneʒ
quam hʒ cum ſubſtitutione pupillari trahitur ad bona impube
ris, vt ſ. de acqui. hered. l. qui patri. Sed ꝯ hoc poſſes tu oppo
nere, nam põt eſſe, ꝙ quis commodauit rem alienã, vel ſibi per
vim abrepta eſt, ⁊ ſic põt agere commodati, vel interdicto vnde
vi, non aũt vendicare, l. ita vt ſi fur. ſ. commo. ⁊ quod ibi no. er-
go Dy. non bene dt, ꝙ ideo ibi, qꝛ vendicatio põt concurrere cũ
perſonali. Rñ. ⁊ dico, qḋ quantum ad §. heres. dictum Dyn. nõ
4 procedit, ideo tene ſolutio. Pet. quantuʒ † vero ad l. ſi plures.
optime dt, qꝛ a poſſeſſore ſeu raptore põt indiſtincte vendicare
nec poteſt opponere exceptionẽ dñij, vt C. de preſcriptio. xxx.
c anno. l. ſi quis emptionis. §. ſed hec [c] ſuper illis. ⁊ tangitur per
glo. in l. ita vt ſi fur. Et hoc modo intellige qḋ dixi vtrunqꝫ be-
ne dicere. Coniunge ergo iſtas duas opiniones, vt ſtatim dicaʒ
in diſtinctione. Sed cõtra iſtud tu poſſes inſtare de l. ſi quis ex
argentarijs. §. j. ſ. de edendo. vbi non eſt actio bone fidei, nec ẽt
pro illa daretur rei vendicatio, ⁊ tñ datur, ſolum ꝯ illum, q poſſi
det. Dicit Pet. vt refert Cy. in d. l. pro hereditarijs. q ibi eſt iu
dicium quaſi bone fidei, qꝛ competit officium iudicis. Truffa
eſt

eſt. Tu dic, ꝙ materia noſtra loquitur de actionib. q̄ dant̄ ꝯ obli
5 gatos, ibi loquitur † de officio iudicis, qḋ dat̄ ꝯ non obligatū: vt
ſ. de act. empt. l. qui per colluſionem. §. j. merito hꝫ naturā rei
vendicationis, que dat̄ ꝯ non obligatum, vt Inſti. de act. §. j. iō
datur ꝯ poſſeſſorem. quod dic vt j. de preto. ſtipu. l. ij. in fine.
6 ¶ † Ut ergo iſta materia liqueat, qualiter quis teneat̄ ad ipſū
indiuiduū, dic aut eſt ſolus vnus reus, ⁊ non eſt dubiū. Aut plu
res, ⁊ tunc aut plures principales, aut plures heredes vnius
principalis. Primo caſu aut loqueris in indiuiduo quo ad ſti-
pulationem, obl'onem, ⁊ ſolutionem, ſeu de indiuiduo quo ad
obl'onem, ⁊ ſolutionem, ⁊ quilibet tenetur inſolidum, ſed non tā
quam duo rei, arg. ſ. eo. l. ij. §. ex his. ⁊ d. l. ſtipl'ones non diui-
dunt̄. ⁊ ſ. dixi. Aut de indiuiduo quo ad ſolutionem tm̄: vt rem
reſtitui. ⁊ tunc quilibet tenet̄ ꝓ parte, niſi aliter actum ſit, d. l. j.
§. ſi apud duos. ⁊ ibi no. ſ. deposit. hoc verū, niſi eſſet res apud
vnū tm̄, qꝛ tunc poſſes dicere, vt ſtatim dicam in plurib. here-
dib. Si vero loqueris in plurib. heredib. vnius principalis, ⁊
tunc aut loqueris in indiuiduo vtroqꝫ mō, ⁊ tunc quilibet tenet̄
inſolidū, ſed non tanquā duo rei, argu. ſ. eo. l. ij. §. ex his. Aut in
indiuiduo quo ad ſolutionē tm̄, ⁊ tunc aut quilibet heres poſſi
det pro portione hereditaria, ⁊ ſic tenetur, d. l. ꝓ hereditarijs.
Aut vnus poſſidet totum, ⁊ tunc aut eſt iudicium bone fidei, ⁊
ille ſolus tenetur. d. §. heres. Aut eſt iudiciū ſtricti iuris, ⁊ tūc
aut pro illa re reſtituenda poſſet competere rei vendicatio, ⁊ il
le ſolus tenet̄, d. l. ſi plures. ſ. de vi ⁊ vi arma. Aut nō poſſet cō-
petere rei vendicatio, ⁊ tūc ꝓ portionib. hr̄ditarijs. vt. d. l. ſi ti-
bi homo. §. ſi fundus. ¶ Quarto opp. dr̄ hic, ꝙ ex facto vni⁹ pe
na committitur ꝯ oēs. Contra ſ. ad Sylla. l. fi. ſ. de ope. no. nū.
l. d' pupillo. §. ſi pluriū. vbi ille ſolus qui ꝯfecit, tenet̄. Sol. lꝫ ibi
factum eſſet indiuiduū, tm̄ nō deſcendebat ex cā hereditaria, nec
ipſi ex eoꝝ ꝯtu tenebantur inſolidum: vn̄ pena ſuum tꝫ autho-
rem: hic vero obl'o deſcendebat ex cā hereditaria. Un̄ ſi vnus
d heredū, qui repreſentat defuncti pſonam, ꝯfaciat oēs tenētur.[d]
¶ Quinto ꝯ iſtud opp. nā vr̄ ꝙ ēt in obl'onib. q̄ deſcendunt ex cā
hereditaria, ille ſolus tenet̄, qui ꝯfecit, vt ſ. depo. l. in depoſiti. ⁊
7 l. ſeq. Sol. ibi loquitur † in actione bone fidei,[e] in qua officio iu-
e dicis ꝯuenit, vt ille ſolus teneatur, qui delinquit, arg. ſ. cōmod.
l. iij. §. heres. ⁊ qḋ ſ. dixi, hic vero ſtricti iuris. Fateor ergo, qḋ ſi
hic pena aliqua peteret̄ actione bone fidei, forte iformata ex pa
cto incontinenti appoſito, qḋ ageret̄ inſolidum ꝯ illum, qui ꝯfe
cit, arg. predictorum iuriū. hanc tꝫ Pet. ſ. l. proxima. Uel ſol
8 ue † aliter, vꝫ, ꝙ hoc in facto indiuiduo omnino. ſ. quo ad obl'o
nem, ⁊ ſolutionem, ibi in facto indiuiduo quo ad ſolutionem tm̄.
Unde cum obl'o ipſa principalis diuidatur inter heredes, me-
rito vnus ex facto alterius non tenetur. Et vtranqꝫ ſolutionem
puto verā. ¶ Sexto ꝯ predicta opp. ⁊ vr̄, quod in actione bone
fidei, ⁊ in his, que ſunt indiuidua quo ad ſolutionem tm̄, dolo cō
miſſo quilibet inſolidum tenetur, tanquam duo rei, vt ſ. com-
mod. l. ſi vt certo. §. ſi duob. vehiculum. ⁊ depoſi. l. ſi duo. verſi.
quid ſi lancem. ⁊ eodem tit. l. j. §. ſi apud duos. vbi equiparant̄
tutorib. quos conſtat inſolidum teneri. Sol. lꝫ in intellectu di-
ctorū iurium ſit magna difficultas, ⁊ gl. intricate, ⁊ male loquā-
tur in d. §. ſi duob. tm̄ omiſſis ſuperfluis pono qḋ credo verum.
9 Dic ergo, † qḋ obl'o principalis ad rem reſtituendam qualiter
ꝯbatur, dixi ſ. in prima diſtinctione, ⁊ de tali non loquimur. Sꝫ
obl'o, q̄ ꝯbitur rōne doli, culpe, vel negligentie adhibite ad in-
tereſſe, ſi quidem dolus committatur ab vno tm̄, ille ſolus tene
bitur, vt dixi ſupra primo ꝯrio. Si ambo committant, ambo tn̄r
inſolidum, ſic loquitur d. §. ſi duobus. ⁊ d. l. ſi duo. ⁊ §. ſi apud
duos. ſi bene inſpiciat̄. Aduerte ad rōnem, obl'o ad rem reſtituē
dam, ſolum quo ad ſolutionem dr̄ indiuidua, vt ſ. dixi: ſed obl'o
que ꝯbitur rōne doli ⁊ culpe, ex eo quod debetur cuſtodia ⁊ di-
ligentia, eſt indiuidua vtroqꝫ modo. non enim poſſum adhibere
cuſtodiam in vna parte pro indiuiſo, quin adhibeā in alia: nec
poſſum committere dolum in vna parte, quin committat̄ in alia
eſt enim indiuidua omnino. Merito ergo plures debitores in
hoc ſunt quodammodo duo rei, ⁊ quilibet tenet̄ inſolidum, d. §.
10 ſi duob. Et no. quod tex. hic dt̄, † quodāmō, qḋ eſt nota impro-
prietatis. Non enī ſunt proprie duo rei, qꝛ tunc ex facto vnius
omnes tenerent̄, vt l. fi. C. de duo. reis. ſed hic quilibet tenet̄ ad
cuſtodiam, ⁊ iō appellant̄ duo rei: ſed tm̄ factum vnius ſolius nō
nocet alteri, ſed ſi oēs delinquūt, oēs tn̄r inſolidū. Dices tu, qḋ
iſta ſunt ꝯ caſum noſtri §. nā hic plures heredes ad factū, quod
eſt omnino indiuiduum, tn̄r quilibet inſolidum, nec ppꝛie ſunt
duo rei, vt dixi, ⁊ tm̄ factū vnius, lꝫ non noceat alijs, vt quilibet
inſolidum teneatur, tenetur tm̄ ꝓ hereditaria portione, ſed in ꝯ-
rijs nullo modo tn̄r. Poſſum⁹ dicere, quod ibi loquit̄ in actio-
ne bone fidei, vt ſ. dixi, hic in ſtricti iuris, que hꝫ cām heredita-
riam, ⁊ ideo ſiue ad penam, ſiue ad intereſſe committat̄, ex facto
vnius oēs tn̄r, lꝫ ꝑ iudicium famil. erciſ. in effectu reuertitur ad
eum, qui commiſit, vt ſ. eo. l. ij. §. itē ſi in facto. ⁊ fami. erciſ. l. he
11 redes. §. in illa. ¶ † Ut ergo liqueat iſta materia qualiter ⁊ ad
uerſus quos pena, ſeu intereſſe committat̄, ſi fiat ꝯ obl'onē facti
indiuidui, ſic diſtingue. Aut ſunt plures dbitores, aut ſunt plu
res heredes vnius debitoris. Primo caſu aut fuit actū qḋ qui
libet teneret̄ inſolidū, ⁊ tunc ſunt duo rei, ⁊ factū vnius facit cō-
mittere penam ⁊ intereſſe aduerſus omnes, arg. C. de duobus
reis. l. fi. ⁊ de vſuris. l. mora. §. fi. Aut non fuit actum ⁊ tunc aut
vnus facit ꝯ, ⁊ non alij, ⁊ ſolus ille tenet̄ inſolidum, ⁊ alijs nō pre
iudicat, d. l. j. §. ſi apud duos. in fi. Rō qꝛ non ſunt ppꝛie duo rei
vt dixi. Aut oēs fecerunt ꝯ ſtipl'onem, ⁊ oēs tn̄r inſolidū quaſi
duo rei, d. §. ſi duobus vehiculum. ⁊ d. l. ſi duo rei. ſcdo rn̄ſo. ſ.
depo. Secundo caſu qn̄ queris de plurib. heredib. ⁊ tunc aut il-
lud factum indiuiduum non deſcendebat ex cā hereditaria, ⁊ fa
ctum vnius ſibi nocet, ⁊ non preiudicat alijs, vt ſ. ad Syllania-
num. l. fin. de no. oper. nunc. l. de pupillo. §. ſi plurium. Aut de-
ſcendebat ex cā hereditaria: ⁊ tunc aut illa pena vel intereſſe
petitur per iudicium bone fidei, ⁊ agitur ꝯ euꝫ tm̄, qui ꝯfecit, vt
ſ. depoſiti. l. in depoſiti. ⁊ l. ſequenti. ⁊ ſi omnes ꝯfaciunt, ꝯ oēs
agendum eſt, d. l. ſi duo. Aut ꝑ actionem ſtricti iuris, ⁊ tunc ſiue
petatur pena ſiue intereſſe ex facto vnius committitur ꝯ oēs ꝓ
hereditaria portione, lꝫ poſtea ꝯ illum ſolum habeatur recur-
ſus per actionem fami. erciſ. vt ſ. fami. erci. l. heredes. §. in illa.
⁊ hic, ⁊ ſ. eo. l. ij. §. item ſi in facto. Et predicta vera preterquā
in ſtipl'onib. pretorijs, in quib. dic vt dicam in ij. qōne. Aduerte,
qꝛ iō hic non diſtinguitur inter factum indiuiduum omnino ⁊
inter indiuiduum quo ad ſolutionem tantum, qꝛ in illo, prout
ꝯbitur obl'o ad intereſſe, qꝛ non reſtituitur, eſt idem, quod dixi
in prima diſtinctione. Sꝫ prout ꝯbitur obl'o rōne doli, vel cul-
pe, vel negligentie omiſſe, tunc cadit in iſta diſtinctione. Illa au
tem ſunt omnino indiuidua, vt ſ. dixi. Iſta ſunt multum diffici-
lia, que ſcripſi prout putaui vera. Et predictis vr̄ aſſentire Ja.
de Are. ⁊ Ja. But. in d. §. ſi apud duos.

Nunc reſtat tractare de obl'onibus fa-
cti diuidui, ⁊ de
obl'onib. dandi, ⁊ qualiter teneantur iſti principales, ⁊ qualiter
heredes, qḋ ſatis eſt clarum, qꝛ diuiditur inter heredes per le-
gem xij. tabular. Item ſatis habuiſtis ſ. eo. l. ij. in princ. ⁊ §. j. ⁊
gloſſ. bene diſtinguit in l. ſi ſeruus. §. ſi plurium. ſ. ſi quis cau.
12 ¶ † Uideamus ḡ qualiter ⁊ aduerſus quos committat̄ ſtipl'o
ad penam, vel ad intereſſe, ſi fiat ꝯ ſtipl'onem continentem factū
diuiduum vel dationes. ¶ Opp. ergo ſeptimo ſic. Hic dr̄ qḋ in
facto diuiduo pena non committitur, niſi pro parte. Contra j.
eo. §. in fi. Sol. ibi loquit̄ in ipſo principali, hic in plurib. here-
dib. eiuſdem principalis, qḋ qualiter intelligat̄ j. dicā. ¶ Octa
uo opp. qꝛ ēt ꝯ ipſos heredes vr̄ committi inſolidum vno ꝯfa-
ciente, vt l. proxima. §. fi. Solu. Dn̄t quidam, illud ſpeciale qn̄
pecunia debetur pp ſingularia precepta, vt ſ. ſi cer. pet. l. ſingu
laria. ⁊ ita no. in ꝯrio. Iſtud eſt falſum, qꝛ illud quod ibi dr̄ in pe
cunia, idem dr̄ in ſpecie, vt j. eo. l. in executione. §. pen. vnde gl.
13. † hic aliter dt̄, vꝫ vt diſtinctio huius §. habeat locū in obl'one
faciendi, ſecus autem in obligatione dandi, vt in ꝯrio, qꝛ qḋ ab
vno dari dꝫ, pōt melius dari per alium, quam factum vnius ex-
plicari per alium, vt hic habetis in Gl. Iſta rō gl. non vr̄ bona
⁊ per ꝯn̄s nec ſolutio. Nam vnus ex heredib. ſicut actum alte-
rius non poteſt explicare, ita nec partem fundi alterius dare eo
inuito: vt in regula iuris, id quod noſtrum eſt. Et ſi tu dicas, po
terit dare eſtimationem, eadem rōne in facto poterit dare par-
tem intereſſe. Preterea, facilius eſt facere, quam dare: vt ſ. de
ope. lib. l. he opere. §. fi. no. C. de ſentē. que ꝓ eo quod intereſt. l.
vnic. ergo ⁊c. Ideo Odof. aſſignat aliam rōnem. ſ. qꝛ datio pōt
explicari vno momento, facta autem hn̄t tractum ſucceſſiuū ꝑ
dies, l. j. ſ. de ope. lib. ideo facilius poteſt dare, quā facere. Iſta
rō non eſt bona, qꝛ loquitur in facto momentaneo, ſ. rem ratam
haberi. Unde Pet. dt̄, quod impoſſibile eſt quem eſſe obligatū
ad factum alienum: vt j. eo. l. ſtipulatio iſta. in prin. Sed bene
poſſum eſſe obligatus ad dandum rem alienam, licet iſtud dare
ſit mihi difficile, ⁊ difficultas non impedit obligationem: vt j.
eo. l. cōtinuus. §. illud. verſ. ⁊ generaliter. ſed impoſſibilitas im
pedit. Et iſta rōne coheres non incidit in penam ex facto alte-
rius, qꝛ impoſſibile eſt euꝫ ad illud teneri, ſecus in datione. Ita
14 dicit Pet. lꝫ per multa verba. Aduertatis, † hoc non credo ve
rum. Lꝫ enim difficultas non impediat ipſam obligationē, d.
§. illud. tm̄ difficultas ex poſtfacto ſuperueniens impedit com-
mitti ſtipulationem penalem, vt ſ. ad leg. Rhod. de iact. l. ſi ve-
henda. §. idem iuris. ⁊ hoc eſt verum etiam in obligatione dan-
di: vt not. glo. in l. quod te. ſ. ſi cert. pet. in fi. antepen. glo. Cum
ergo eſſet mihi valde difficile dare partem coheredis mei, ex-
cuſarer a pena, quod eſt ꝯ hunc tex. Quid dicemus? Dico glo.
optime dicere, ſi bene intelligatur, nam melius poteſt dari pro

alio, quam fieri. Hoc declaro ſic, Aut dari dꝫ quantitas, ꝛ tunc
15 certum eſt qȯ heres pt dare ꝓ coherede. † Aut debetur ſpẽs, ꝛ
tunc ſicut vnus ex heredib. pȯt ſoluere partem ſuam in illa ſpe
cie, pȯt ſoluere partem quam dꝫ coheres ſuus, ſicut transferre
dñium. Hoc probatur ſ. manda. l. ſi procuratorem. §. ſi ignorã
tes. vbi fideiuſſor ſoluit de ſubſtantia dñi dño ignorante. ita hic
coheres poterit partē ſoluere coheredis. Preterea, poſito qȯ
tradendo pro parte coheredum non poſſet transferre dñiũ, ſal
tem ille cuius nomine ſolueretur, cogeretur habere ratũ tãquã
vtiliter geſtum: vt ſ. de neg. geſt. l. Pomponius ſcribit. Ita dt
hic Jac. de Are. qȯ mihi vr verum. ꝛ hoc voluit ſentire gl. hic.
ꝓ inducto legem bene facientem. C. de epiſ. ꝛ cler. auth. ſi capti
ui. ꝛ apertius in corpe vnde ſumitur in tex. vt cum de app. cog.
§. ſi vnum de predictis. ꝛ §. in hmȯi vero cauſis. in fi. ꝓ hoc qȯ
not. ſ. de iudic. l. venditor. in gl. ꝛ C. vbi de crimi. agi oporteat.
auth. qua in prouincia. Preterea, ſocius inuito ſocio pȯt vti re
ad vſum. ad quem deſtinata eſt, l. ſi edes. ſ. cõi diui. ꝛ per Dyn.
in c. in re cõi. ex. de reg. iu. lib. vj. Sꝫ poſſes tu dicere, que eſt rõ,
ꝙ ipſa principalis oblõ dãdi, vel facti diuiditur inter heredes,
adeo ꝙ vnus ſoluendo partem ſuam non pȯt amplius conueni
ri. vt j. de fideiuſ. l. ſi teſtõ. §. qȯ ſi duo. ꝛ C. de neg. geſt. l. iij. ꝛ ibi
per Cyn. ſed commiſſo penalis ſtiplonis non diuiditur in oblo
ne dandi, imo ceſſat in parte, ꝛ committitur in totum, ſecus in fa
cto diuiduo. Rñdeo, iſtud ꝙ eſt in oblone, quantum ad ſtipula
tionem penalem eſt in conditione, ſi bene inſpicias: ſed conditio
dandi ꝑ legem xij. tab. non diuidit inter heredes: vt ſ. de cõdi.
ꝛ demon. l. cui fundus. in fi. Dꝫ ergo a quolibet dari totũ, ne ſti
pulatio penalis committatur. Sed conditio facti indiuidui be
ne diuiditur inter heredes, ne deueniamus ad impoſſibile, vt
hoc §. quod tꝫ Cy. C. de condi. inſer. l. ſi plures. in prima qõne, ꝛ
ibi te remitto, qualiter id, qȯ eſt in cõditione, ſimpliciter dꝫ im
pleri: qȯ hic nõ tractabo, lꝫ gl. tractet in d. l. ſeruus. §. ſi pluriũ.
vbi vos remittit. ¶ Opp. nono, hic dr ſi ipſe dñs ratũ hꝫ ꝓ par
te, committitur ſtipulatio pene inſolidum. Contra j. rẽ ra. ha.
l. ſi ꝓcurator. in prin. Dicit glo. ſolue vt ibi, ꝛ dantur tres ſolu.
Prima eſt, ꝙ hic ipſe dñs promiſit, vnde pro parte non hꝫ ra
tum, ibi promiſit procurator. Iſta ſol. ponit diuerſitatē caſuũ,
non rõnum: preterea eſt falſa. Nam ipſe procurator, qui ꝓmi
ſit ratum dñiũ habiturũ, vr ꝓmittere ſe facturũ ꝛ curaturũ ꝛc.
vt j. eo. l. quoties quis. ꝛ no. Cy. de procu. l. j. in vij. q. ergo ꝓmit
tit ꝓcurator factum ſuum. Si ergo factum hoc. ſ. curare, nõ im
pleuit, niſi pro parte, deberet committi pena in totum, ſicut hic,
qñ ipſe dñs promiſit, ꝛ pro parte tm̃ obſeruat. Scdo mõ ſoluit,
qȯ hic erat negotiũ tale, ꝙ pro parte poterat haberi ratũ ab he
rede, nõ a defuncto, l. legatarius. ſ. de leg. j. Iſtud eſt diuinare.
Tertia ſol. eſt quod hic fuit pena promiſſa, ibi non. Iſtā ſol. im
pugnat Pet. qꝛ nihil refert vtrum adijciatur pena, vel non, ſm
eum. Nam ſi pena adijciatur, eſt loco intereſſe: ꝛ ideo ſi non in
tereſſet, pena non committitur ſaltem ope exceptionis: vt ſ. eo.
l. ij. in fi. ꝛ l. ſeq. ideo ipſe Pet. ſoluit alio mõ, ꝛ ſic. Aut quis vult
habere ratũ ꝓ parte, vt hẽat actionem, ꝛ non pȯt, l. cum q̃rit. ſ.
de admi. tut. ꝛ ita intelligit hunc finem. Aut vult hẽre ratũ pro
te, vt euitet pena, vel intereſſe commiſſio, ꝛ pȯt. ita loquitur lex
contraria. Iſta ſol. non plꝫ doct. qꝛ ſi bene intuearis hunc finem, hic
loquit in promiſſore, qui volebat habere ratũ pro parte, vt eui
16 taret pene commiſſio, ꝛ non pȯt. † Quid ergo dicem⁹? Certe ter
tia ſolutio gl. eſt veriſſima, qꝛ hic fuit pena promiſſa, ibi nõ. Et
ideo ibi ſtipulatio cõmittitur ad intereſſe: non intereſt autē in
plus, quã in ea parte in qua non eſt ſubſecuta ratihabitio, ꝙ ꝛc.
Et hoc ꝓbatur in tex. d. l. ſi procurator. ibi, qꝛ in id cõmittit ꝛc.
Et hoc tꝫ d. Ray. Nec obſt. rõ Pet. qꝛ verum eſt, qȯ vbi ſtipula
tio penalis ſuccedit loco intereſſe, non committitur niſi interſit
ſi tñ in aliquo intereſt, non curat quantum, ſed pena committit
in totum, vt j. de preto. ſtipu. l. fi. Vel dic aliter vt dixi ſ. l. pri.
¶ Decimo oppo. ꝛ vr ꝙ contra ipſum principalem non committat
niſi pro parte, qꝛ in alia parte obſtat exceptio, vt ſ. ſi quis cau. l.
f ſi ſeruus. §. ſi plurium. ſol. mat. dixit indiſtincte in omnib. obli
gationib. dandi, ꝛ facti diuidui, lꝫ pena committat inſolidum,
tñ de equitate obſtat exceptio pro ea parte pro qua eſt petitū.
Et ſic omnes iſte leges determinant per §. ſi plurium. Iſtud ab
omnib. reprobat, nam ſtultum eſt dicere, ꝙ illa lex que loquit
in iudicijs, ꝛ loquitur in factis, determinet leges loquentes in con
tractib. ꝛ in obligationib. dandi. Cum em̃ ſint ſeparata, non infert de
vno ad aliud, vt ſ. de calumniat. l. fi. ergo gl. in l. contraria aliam ſo
lutionem dat, vcꝫ ꝙ ſpãle eſt in iudicijs, vbi inſolidū pena com
mittitur, ſed in parte obſtat exceptio, ſed in contractib. ſolum in par
te committitur, vt hoc exceptio §. Iſta ſol. eſt falſa qꝛ ſi aliud eſt
in iudicijs, aliud in contractib. dꝫ eſſe aliud in hoc, cum magis faueat
in iudicijs pene commiſſionem euitandam, quam in contractib. vt ſ.
ſi quis cau. l. ꝛ ſi poſt tres. ꝛ C. de fideiuſſori. l. ſancimus. Sꝫ ſm

iſtam ſol. non eſſet ſic, qꝛ durius committet in iudicijs, quam in
contractib. Preterea ꝙ committatur ſtipulatio ꝓ parte in facto di
uiduo, hꝫ locum in heredib. principalis, non in ipſo principali,
vt hoc §. in fi. ꝛ hoc etiam tangit gl. in d. §. ſi plurium. Alij ergo
dant aliam ſolu. vcꝫ, aut potuit in totum implere, ꝛ non fecit, ꝛ
pena committitur in totũ ſine remedio exceptionis, vt hic. Aut
partem fecit, ꝛ partem omiſit, qꝛ non potuit, ꝛ tunc in parte ob
ſtat exceptio, d. §. ſi plurium. arg. ſ. de colla. bono. l. j. §. ſi cũ duo
17 bus. Hec ſolutio ponitur ibi in fi. magne gl. Iſta ſol. † cõiter re
probatur per l. continuus. §. illud. j. eo. tñ in veritate, vt dt Jac.
g But. ſ lex contraria in ſe vera eſt, qꝛ difficultas ſuperueniens, lꝫ non
excuſet ab ipſa, obligatione, tñ excuſat a pene commiſſione. d. l.
ſi vehenda. §. idem iuris. ad leg. Rhodiam de iactu. ꝛ ſ. dixi. tñ
qꝛ continet diuinationem, ideo reſpuenda. Alij ergo, vt Petr.
dant aliam ſolutionem, vcꝫ ꝙ hic loquatur, qñ vnum factum di
uiduum eſt in obligatione ſed lex contraria loquitur, qñ plura facta
copulatiue ſunt in obligatione, vnde quia ibi fuit promiſſum,
Stichum ꝛ Erotē in iudicio ſtare: ꝛ ſi ſtati non eſſent, fuit ꝓmiſ
ſa pena: ſi vnus fuit in iudicio tãtũ, de rigore pena committi
tur in totum: qꝛ verum eſt eos ſtatos nõ eſſe, cum oratio ibi ſum
pta fuit ex vniuerſo: ſꝫ de equitate ibi in parte obſtat exceptio.
Et idē intelligit Pet. eſſe in contractib. ꝛ in iudicijs. Et hoc vr ſeq
Jac. But. in l. contraria. Iſta opi. eſt contra l. ſi is qui ducenta. §. cum ita.
ſcdo rñſo. ꝛ §. vtrum. ſ. de reb. dub. vbi indiſtincte dr penam cõ
18 mitti aliquo non ſtato. Quid ergo dicemus? Dico ſicut gl. pri
mo dixit, vcꝫ qȯ ſpãle eſt in iudicijs, tñ alia ſpecialitate quã glo.
dixerit, qꝛ in contractib. ſi in parte non obſeruatur, committit ſtipu
latio in totum ſine obſtaculo exceptionis, ſiue ſit vnum factum,
vt hic, ſiue plura copulatiue concepta, vt in d. §. cum ita. ꝛ in d.
§. vtrum. Sed in iudicijs mitius agitur, qꝛ ſtipulatio cõmittit
inſolidū, ſꝫ de equitate in parte obſtat exceptio, vt in d. §. ſi plu
rium. ꝛ illud vr tenere gl. in l. pri. §. fi. ꝛ ſ. famil. erci. l. heredes.
§. idē iuris. Hoc etiam tꝫ gl. in d. §. vtrum. in vlti. glo. magna. ꝛ
ibi hoc tꝫ Dy. hoc ẽt tenuit do. Ray. me audiente ſuper hoc §.
lꝫ qñqꝫ aliter dixerit. Et hoc puto verũ in his que pertinent ad
ordinationem: ſecus in his, que pertinent ad deciſionem, qꝛ tũc
idem quod in contractib. vt j. l. proxi. §. fi. prout ibi loquitur de ſnia
arbitri, arg. eius quod no. ſ. de arbit. l. Celſus. in prin. ¶ Vlti
mo poſſet opponi ad hunc finē, qꝛ ſi non lꝫ defuncto implere ꝓ
parte, ergo nec heredi, vt ſ. eo. l. ij. §. ex his. Sol. ibi, idiuiduis.
19 vel dic vt ibi. ¶ † Vt ergo iſta mã liqueat, qualiter, ꝛ aduerſus
quos cõmittat intereſſe, vel pena adiecta facto diuiduo, vel da
tioni, ſic diſtingue, qꝛ aut loqueris de principali, aut de hrdib.
eius. Primo caſu aut nõ fuit adiecta pena, ꝛ ſtipulatio ad inter
eſſe cõmittit ꝓ ea parte, ꝓ qua nõ eſt obſeruatũ, vt j. rẽ ratã habe
ri. l. ſi ꝓcurator. in prin. Aut fuit adiecta pena, ꝛ tunc aut loqui
mur in contractib. ꝛ pena cõmittit ſine obſtaculo exceptionis, vt hic,
ꝛ l. ſi is qui ducenta. §. cum ita. ꝛ §. vtrum. ſ. de reb. dub. Aut in
iudicijs, ꝛ tunc aut in his q̃ pertinẽt ad deciſionem, ꝛ idem, vt j.
l. proxima. §. fi. Aut ad preparationem, ꝛ tunc ſi in parte obſer
uat, pena in totum cõmittitur de rigore, ſed de equitate in par
te obſtat exceptio, vt in d. §. ſi plurium. Si vero loqueris in plu
rib. heredib. tunc aut in obligatione dãdi, tunc vno contrafaciente pe
na cõmittit contra oẽs, vt ſ. l. prima. §. fi. ꝛ l. in executione. §. pe. j. eo.
Aut in obligationib. faciendi, ꝛ cõmittit pena ſolum contra eum qui
contrafecit, vt in hoc §. hoc ſemper ſaluo, tam in principali ꝙ̃ in here
dibus: ꝛ tam in obligatione dandi, ꝙ̃ faciendi, ꝙ ſi aliquis ex cã
ſuperuenienti impedit implere totum, vel partem, ꝙ illa diffi
cultas excuſat a pena, d. l. ſi vehenda. §. idem iuris. ſ. ad legem
Rho. de iactu. qȯ tꝫ Ja. But. in alleg. §. ſi plurium. quod tñ nõ
eſt intelligendum ſine diſtinctione. Sed dic vt dicam in l. conti
nuus. §. illud. j. eo. Vnum ẽt ſcias, quod canoniſte predicta ita
ſubtiliter non intuentes, non faciunt drīam inter obligationem
dandi ꝛ faciendi, vt ex de pe. c. ſuam. dic vt ibi per eos.

Expeditis contrarijs veniam⁹ ad qõ
nes ꝓprie ꝑtinẽ
20 tes ad noſtrum §. Primo quero, † loquitur hic, qñ nomine pe
ne fuit promiſſa certa pecunia, ꝛ ſic res diuiſibilis. Sed pone, ꝓ
miſſum fuit nomine pene aliquod indiuiduum, quid iuris? Rñ
deo, Dicit Pet. qñqꝫ facto vel dationi adijcitur pecuniaria pe
na, ꝛ tunc dic vt ſ. in diſtinctione. Qñqꝫ adijcitur pena non con
ſiſtens in pecunia, ſed in facto, ꝛ tunc qñqꝫ facto diuiduo appo
nitur pena facti diuidui, ꝛ tunc idem quod in pecuniaria, vt hic
dr, qꝛ eadem eſt rõ. Qñqꝫ adijcitur facto indiuiduo pena facti
diuidui, ꝛ ſimiliter idem, qñqꝫ facto indiuiduo adijcitur pena fa
cti indiuidui, ꝛ ſic vtrumqꝫ indiuiduum, ꝛ tunc ex facto indiui
duo vnius ex heredib. pena committitur inſolidum contra oẽs, arg.
ſ. eo. l. ij. §. ex his. Qñqꝫ facto diuiduo adijcitur pena facti indi
uidui. Verbi gratia, promiſit aliquis non agere, ꝛ ſi ageret, pro
miſit nomine pene iter fieri. Iſta eſt queſtio, in qua eſt dubium,
nam

nam ipſum primum factum diuiduum diuidit inter heredes, ſʒ
illud qđ eſt in pena nõ põt diuidi, quid ergo erit? Certe dt Pet.
quod pena committat tm̃ aduerſus eum heredẽ qui ↄfecit arg.
huius §. vbi dr̃, quod pena adiecta facto diuiduo committit tm̃
pro parte: verum q2 ipſa pena continet indiuiduum committit
aduerſus illum heredem inſolidum, hoc adiecto quod actor de
beat ei offerre eſtimationem pro parte coheredũ. arg. š. ſi ſer.
vendi. l. loci. §. ſi fundus. in prin. ⁊ de leg. ij. l. cum filius. in prin.
⁊ š. ad leg. fal. l. falcidia interueniente. cũ ſimi. Iſta ſunt vba
Pet. q̃ vtrũ ſint vera hoc vltimo caſu, relinquo ſub dubio. Se
21 cundo † q̃ro, aliquis ꝓmiſit iudicatum ſolui ſub certa pena, q̃
ſtipl'o cõtinet cl'am de defendendo, vt j. iudi. ſolui. l. iudicatum.
ſolui. ⁊ iſte dt plurib. heredib. relictis vnus heredum defendit
alter nõ, querit vtrum pena committat aduerſus oẽs, vel ſolũ
aduerſus non defendentem? Dñt quidam, ꝙ committat ſolum
aduerſus non defendentem, q2 talis ſtipl'o eſt diuidua. caſus eſt
j. de preto. ſtipu. l. ij. §. incertam. š. ad legẽ fal. l. penales. §. Iu
lianus. Pet. tʒ ↄriũ, ſ. ꝙ aduerſus oẽs cõmittatur ꝓ portiõe
hereditaria. Hoc probat ſic. Promiſſio de defendẽdo dr̃ indi
uidua, vt j. pxi. §. in fi. ergo ⁊c. Preterea dr̃ in lege, ꝙ plures he
redes cogunt dare vnum ꝓcuratorẽ ad defendendũ, nec defen
ſio diuidat, vt j. iudi. ſol. l. iam tñ. §. pen. ergo pʒ, ꝙ ſtipl'o eſt in
diuidua. Preterea poſito ꝙ ſtipl'o iſta cõtineret diuiduum, tñ
adhuc pena cõmittit ↄ oẽs. Hoc ſic probat. Iura ſunt facta per
puncta rõnis, vt vbi eſt eadem rõ, ſit idem ius. l. adigere. §. quã
uis. de iure patro. cum ſimi. Sed rõ quare in obl'onib. dandi pe
na cõmittitur aduerſus oẽs, eſt, q2 põt ꝓ alio dare. vt š. dictum
eſt. Eadem rõ eſt hic, q2 quis põt ꝓ coherede ſuo defendere: ꝫ
ſi non fecit, pena cõmittit inſolidũ. Nec obſt. iſte §. vbi dr̃ qđ in
factis diuiduis pena cõmittit ꝓ parte tm̃: q2 iſtud eſt veruʒ in
factis perſone coherentib. adeo ꝙ non pñt per alios explicari
inuitis coheredib. vt pʒ in exẽplis poſitis in text. Ita dt Pet.
ad §. incertam. ſed ad d. §. Iulianus. non rñdet. Sʒ quidã mod.
rñdent. ꝙ ibi agebat ad intereſſe. ideo agitur ad partẽ. ſecus ſi
22 ageret ad penam. Nos quid dicemus? Certe primo † opʒ vide
re an iſta obl'o de defendendo ſit diuidua vel indiuidua? ⁊ dico
ꝙ eſt indiuidua, ſi aliquid petit vna actione. Hoc ꝓbatur ꝑ tex.
j. l. proxima. §. fi. ⁊ j. eo. l. cum ex cã. ⁊ j. iud. ſolui. l. ex cl'a. Pre
terea hoc probatur ꝑ rõnem. Illud factum dr̃ diuiduum, qđ tã
tam vtilitatem affert in parte habita cõſideratione quo ad par
tem, quantam affert totũ habita conſideratione quo ad totuʒ,
⁊ eõ illud factũ dr̃ indiuiduum, qđ non affert tantam vtilitatem
in parte quo ad partem. quantã in toto quo ad totũ, vt pʒ in exẽ
plis huius §. ⁊ probat. j. eo. l. in executione. §. ij. ⁊ dicam latius
j. eo. l. ſtipl'ones non diuidunt. Sed in propoſito ſi quis defen
deret in totum euitaret cõmiſſionem penalis ſtipl'onis. Itẽ eui
taret penã cõtumacie, ſed ſi aliquis vult pro parte defendere,
non euitat commiſſionẽ penalis ſtipl'onis, nec penã cõtumacie
inuito actore: vt j. iudi. ſol. l. iam tñ. §. ſi tñ plures. ⁊ ibi no. ergo
eſt indiuidua. Collige ergo ex predictis, qđ ſtipl'o de defenden
do eſt indiuidua. nec defenſio põt diuidi. ⁊ hoc eſt verum actore
inuito, ſed eo volente ſic. Itẽ hoc verũ, qñ vna actione agitur ad
aliquid. Secus ſi ex varijs cauſis diuerſe actiones intẽtant, d. l.
iam tñ. §. ſi tñ plures. in gl. ſuper ver. deſiderante. ¶ Nunc re
ſtat videre, ſi pro parte ↄfiat, qualiter penalis ſtipl'o cõmittat:
⁊ dico quicquid dicat ꝙ ſi ipſe principalis ↄfaciat in parte, pe
na cõmittit in totum, vt hic in fi. facit de damno infe. l. in ſtipl'o
23 ne. † Sʒ in plurib. heredib. ſi vnus ↄfaciat, dico gñaliter in qua
libet ſtipl'one pretoria ſiue contineat dationem ſiue factum in
diuiduum. ſiue diuiduum, ſiue poſſit per aliũ explicari, ſiue nõ,
indiſtincte pena ſeu intereſſe cõmittit aduerſus eum, qui ↄfecit
tm̃. hic eſt caſus in d. l. penales. §. Iulianus. š. ad legẽ falc. vbi
dr̃, oẽs pretorias ſtipl'ones ⁊c. no. oẽs. ⁊ ſic ſiue ſit appoſita pe
na ſiue non. Item aduerte, q2 ibi ponitur exemplũ in ſtipl'one iu
dicatũ ſolui, q̃ continet dationeʒ ex eo ꝙ verbũ ſonat, ⁊ tñ pena
non cõmittit aduerſus oẽs: ꝙ in alijs ſtipl'onib nõ pretorijs, eſt
ſecus. vt š. dixi. Itẽ cõtinet ſtipl'onem de dolo, qđ abſit, q̃ eſt in
diuidua. Itẽ ſtipl'o de defendendo q̃ regulariter indiuidua eſt,
vt š. dixi, ⁊ tñ non cõmittit aduerſus oẽs, ſed ſoluʒ aduerſus eũ,
qui ↄfecit, lʒ in alijs ſtipulationib. ſecus, vt hoc §. Item in caſu
quo ſtipulatio de defendendo eſt diuidua cõtinet factũ, ꝙ põt ꝑ
alium explicari ⁊ tñ non cõmittitur aduerſus heredes oẽs, vt
24 ibi pʒ, lʒ Pet. š. dixerit ↄriũ ⁊ male. Dõm † eſt ergo ꝙ §. iſte nõ
hʒ locũ in ſtipulationib. pretorijs ſed in alijs, ⁊ ideo in ſtipula
tione rẽ ratã haberi. Dr̃ hic, ꝙ indiſtincte cõmittat ↄ eũ, qui ↄfe
cit, ⁊ ei ſoli ↄ quem fuerit ↄctum. ſiue fuerit interpoſita ſuper di
uiduo, ſiue ſuper indiuiduo. ſi ponimus eam eſſe pretoriam: ⁊
eſt rõ, vt ſtatim dixi in actionib. bone fidei, vbi ex facto vnius nõ
cõueniunt certi coheredes, ſed ille ſolus qui ↄfecit, ⁊ hoc ꝑꝑ eq
tatem officij iudicis, qđ in illis actionib. multum põt. vt dixi š.

ita hic in ſtipulationib. pretorijs officiũ iudicis multũ põt, vt j.
eo. l. in conuentionalib. ⁊ de preto. ſtip. l. j. §. fi. Et per hoc tollit
quicquid dici in ↄriũ. Iſtud dictũ probatur in d. §. Iulian9.
probatur ẽt j. de preto. ſtipu. l. ij. §. incertam. prout dictio, quã
uis. ibi ponitur aduerſatiue ſʒ gl. ⁊ Dy. ⁊ ſic tex. ibi dixit aliud
eſſe in ſtipulationib. pretorijs, aliud in alijs. Nec obſ. predictis
d. l. iam tñ. §. pen. q2 ibi omnes heredes veniebant ad defenſio
nem, ⁊ dabant diuerſos procuratores, idđ ↄ oẽs cõmittitur ſtipu
latio: q2 oẽs peccant in eo quod non concordant in vno: ſed in q̃
ſtione noſtra ille ſolus peccat, qui non defendit. Item non obſt.
j. eo. l. cum ex cã. Debetis em̃ ſcire, ꝙ ſtipulatio duplex qñq; eſt
pretoria, vt qñ promittit pro ſeruo, tunc em̃ deſcẽdit ab edicto
edilitio. Qñq; non eſt pretoria, vt qñ interponit pro alijs rebus
pretioſis, vt š. de euic. l. emptori. notatur per gl. š. de edil. edic.
25 l. qđ ſi nolit. §. q2 aſſidua. ⁊ dicam j. l. proxi. Dico ergo ꝙ † l. cũ
ex cã. loquitur in ſtipl'one duple, qñ non eſt pretoria, alias dice
rem idem quod in alijs pretorijs ꝑꝑ gñalitatem illius §. Iulia
26 nus. Iſta ſunt ſubtilia ⁊ vtilia. ¶ Tertio quero, † aliquis ꝓmi
ſit non excipere, vtrum videat promittere factum diuiduʒ, vel
indiuiduum? Dicit Pe. factum diuiduum. Nam ſtipulatio am
plius non agi, eſt diuidua, ſed excipere eſt agere: vt š. de exce
ptio. l. j. ergo ⁊c. Tu dic, aut eſt talis exceptio, que oppoſita ab
vno herede facit preiudicium actori quo ad eum tm̃, nõ quoad
alios, ⁊ dr̃ ſtipulatio diuidua, q2 tantam vtilitatem affert in par
te obſeruantium, quantaʒ in toto, ſi oẽs obſeruaſſent. Aut eſt ta
lis exceptio, q̃ oppoſita ab vno herede, facit preiudicium acto
ri ẽt ↄ non opponentes, quod accidit qñq; ꝑꝑ officiuʒ iudicis, vt
š. de procura. l. filiusfami. §. veterani. ⁊ de poſtulan. l. quos ꝓhi
bet. Qñq; ꝑꝑ connexitatem cauſarum, vt j. de appellationib. l.
ſcio. §. j. ⁊ l. ſi qui ſeparatim. §. fi. ⁊ tunc iudicabitur indiuidua,
q2 obſeruata pro parte non affert vtilitatem. ¶ Quero quarto,
27 aliquis † tenetur mihi ad agendum ↄ aliquem, vt in caſu l. cum
in plures. §. meſſem. š. loca. ⁊ š. ↄ leg. j. l. ſi ſic. §. fi. vtrũ iſta obli
gatio contineat diuiduum, vel indiuiduum? Dicit Pet. Aut qs
dʒ agere nomine ſuo, ⁊ iſta actio continet diuiduum, q2 inter he
redes diuiditur per legem xij. tab. vt C. fami. erci. l. ea que. Aut
dʒ agere nomine alieno, ⁊ tunc continet indiuiduum, vt j. iudi.
ſolui. l. iam tñ. §. pen. Certe illa lex non probat hoc, imo in here
dib. actoris indiſtincte permittit diuiſionẽ iudicij. Dic ergo ſʒ
Iac. de Are. ⁊ do. Oldr. quod illa eſt regula, quod diuiſim pñt
agere plures heredes, d. l. iam tñ. §. pen. ꝫ allit vbi natura nego
tij requirit ſimul ⁊ per vnum agi vt š. de edil. edic. l. quod ſi no
b lit. §. ſi plures. ⁊ fami. erciſ. l. ſi familie.[b] Ita notant dicti docto
res in d. §. pen. Item hoc verum, niſi actio contineat indiuiduũ
26 vt dicaʒ j. proxi. qõne. ¶ † Quinto queritur, pone quod promi
ſit quis amplius non agere ea actione, que contineat indiuiduũ
vel ratum haberi aliquod indiuiduum, vtrum iſta ſtipulatio iu
dicabitur diuidua vel indiuidua. Dicit Dy. ꝙ tunc iſte ſtipula
tiones dñr eſſe diuidue, qñ actio, cuius contemplatione interpo
nitur, contineat quantitatem vel factum diuiduum, alias ſi illa
actio cuius contemplatione interponitur, contineat indiuiduũ,
iudicabitur ſtipulatio indiuidua. ar. eius qđ alias dicemus, ꝙ
illud, quod eſt diuiduum de ſui natura, rõne adiuncti iudicabit
indiuiduũ. š. de ma. teſta. l. ſi ita fuerit. §. qđ hec. Pe. poſt mul
ta verba dt ↄriũ, nam illa ſtipulatio dr̃ diuidua, que ſi in par
te obſeruet, affert eã vtilitatem reſpectu partis, quã obſeruata
in totũ affert reſpectu totius. vt š. dixi. Sed hec eſt hmõi in effe
ctu, ergo ⁊c. Nam ſi ſunt plures heredes, quilibet hʒ actionẽ ad
indiuiduũ, ſed ille, qui vult parere ſtipulationi, non agit, lʒ alius
agat inſolidum, tñ non conſequitur ſeruitutem: vt š. de ſer. ruſt.
pred. l. itinere. ⁊ diximus. š. e. l. ij. §. ex his. Idem in ſtipulatione
rem ratam haberi. Cum ergo in parte affert vtilitatem, ergo eſt
diuidua. Indiſtincte ergo verum eſt, qđ hic dr̃, ꝙ ſtipulatio, am
plius non agi, ⁊ ratũ haberi, ſunt diuidue. Quid dicemus? Cre
do Dy. verum dicere per ſuas leges. Non obſt. qđ dt Pet. Nã
falſum eſt ꝙ afferat vtilitatẽ, ſi obſeruet ꝓ parte. Nã aut loque
ris in ſeruitute formata, ⁊ tunc vnus ex heredib. non põt parteʒ
remittere, quin alijs competat integrum ius: vt š. de ſeruit. l. ꝓ
parte. in fi. ⁊ quemad. ſer. amit. l. aquam. Aut loqueris in ſerui
tute formanda, ⁊ tunc agit vnus ad ſolidũ, qui hʒ affectionem, ⁊
iſta actio habebit talem effectum, q2 vel preſtabit iſte eſtimatio
nem ꝓ parte alterius non agentis, l. cũ filius. in princ. de leg. ij.
Vel poſſet officiuʒ iudicis implorare. ꝑ qđ cogat alter coheres
vel conſentire ſibi, vel ſorti cõmittere, ne inuicem ſe impediãt:
vt C. cõ̃ a de lega. l. fi. in prin. ⁊ š. đ iudi. l. in trib. Et ſic apparet,
ꝙ non affert in parte tantam vtilitatem, quantã in toto, ⁊ ſic eſt
indiuidua. Sed certe lʒ preſtet parteʒ eſtimationis, diuidua dʒ
dici, q2 affert vtilitatem tantam in parte reſpectu partis, quan
tam in toto reſpectu totius. Item iſtud qđ dt, qđ alter coheres
cogitur conſentire, vel ſorte dirimere, non eſt verum hoc caſu,

q2 eſſet iniquum, ꝙ quis cogeret cōſentire hr̃di male facienti, ꝛ ꝯ
ꝓmiſſionem defuncti, ſꝫ potius ille agens deberet cogi nō age-
re: vt s. fa. erci. l. heredes. §. an ea. ꝛ §. in illa quoqꝫ. Concludendo
ergo dico ꝙ in ſeruitute formata verū dt Dy. ¶ Item in ſerui
tute formanda, ſi ponā hr̃dem, qui agit, habere totum fundum,
cui ſeruitus dꝫ conſtitui, ita qd diſſenſus alioꝝ nō impedit, ꝛ hic
haberet locum l. itinere. alias verū dt Pet. Item lꝫ ſtipl'o, rem
ratam haberi, ſit indiuidua, tñ q2 pretoria eſt. cōmittit ſolū ꝯ he
29 redē ꝯfacientē, vt hoc §. in fi. ꝛ s. dixi. ¶ † Sexto q̃ro, aliqs ſti-
pulatus eſt vſum alicuius fundi ſibi ꝛ heredib. ſuis, iſte decedit
plurib. heredib. relictis, nunquid quilibet hēbit totū vſum, an
quilibet partē vſus? Debetis em̄ ſcire, ꝙ lꝫ vſuſfructus ſit di-
uiduus, tñ vſus eſt indiuiduꝰ: vt s. de vſu ꝛ ha. l. vſus pars. Di
cebant quidam ꝙ ſic, vt in aliis ſtipl'onib. ſeruitutum realium, q̃
ſunt indiuidue, quilibet heredum hꝫ actionem inſolidum, tñ p-
dium ſeruiens non in plus grauat, quā ſi eſſet vnus dñs: vt s. eo.
l. ij. §. ex his. Ita hic quilibet hr̃dum habebit vſum inſolidum,
cum tm̄ percipient, quantum fuiſſet neceſſitas teſtatoris, ꝛ non
plus. Aduertatis, q2 hoc dñt ipſi ex equitate. Nam ꝓcedit ſm
punctum rōnis. Debetis em̄ ſcire, ꝙ ſeruitutes reales conſti-
tuunt ſm indigentiaꝫ predij dñantis: vt s. de ſer. ruſt. pred. l. er
go. §. fi. ſed prediū non eget plus, ſi eſt pluriū, quā ſi ſit vnius, ꝛ
idō lꝫ habeant plures actiones inſolidū, tñ non conſequunt pluſ
quam vnus, ſed ſeruitus vſus conſtituitur ſm indigentiam per
ſone: vt Inſti. de vſu ꝛ hab. §. j. ſed plures perſone plus indigēt
quam vna, ꝛ ſic videret quod quilibet deberet habere vſum ꝓ
ſe, tñ q2 hoc vr̃ inconueniens, ideo ſi dñt predicti doc. Pet. aūt
in iſta mā mentem iuris ſubtiliter inſipciens dt, ꝙ ſi eſſent cen-
tum heredes, quilibet habebit vſum inſolidum, ꝛ quilibet per-
cipiet ſm neceſſitatem ſue perſone. Hoc ſic oſtendit. Quedam
ſunt, q̃ directo deſcendunt a perſona defuncti ad heredē, vt ſti-
pulationes, ꝛ obl'ones perſonales, ꝛ quedam iura realia, ꝛ illa
vel diuiduntur inter heredes, vel ſi ſunt indiuidua, hꝫ locuꝫ qd
s. dixi. Quedam ſunt iura ꝑſonalia q̃ ad hr̃des nō tranſeunt, vt
vſus, ꝛ vſuſfructus, ꝛ in iſtis ſi aliquis ſtipulat ſibi, ꝛ heredibus
ſuis, heredes non hēbunt iſtud vt vſum, vel vſumfructū defun-
cti, ſꝫ erit nouus vſus, vel vſuſfructus, ꝛ perinde eſt ac ſi defun-
ctus eſſet ſtipulatus hoc mō. Promittis mihi vſumfructū. Itē
finito vſufructu meo ꝙ ꝓmittis cōſtituere heredib. meis. Idē
dicas in vſu. Hoc ꝓbatur in l. ſtipl'o iſta. §. ſi quis ita. j. eo. ꝛ s.
quib. mod. vſuſfruct. amit. l. repeti. Si ergo bene reſpicis, non
tranſit vſus ad heredes, ſed quilibet hr̃dum hꝫ actionē ad vſuꝫ
actionem dico eis queſitam per eum, qui potuit eis acquirere
perinde, ac ſi ipſi eſſent ſtipulati. mō hoc eſt, qd qñ plures ſtipu-
lantur aliquid diuiduum, nec adijcitur, inſoliduꝫ, quilibet vr̃ ſti
pulatus pro parte: vt C. d duo. re. auth. hoc ita. ꝛ j. tit. j. l. reos.
§. cum tabulis. in fi. prin. Sed qñ plures ſtipulant indiuiduuꝫ,
quilibet hꝫ actionem inſolidum, lꝫ non tanq̄ duo rei, ſm veram
opi. vt s. dixi. ꝛ no. in d. auth. hoc ita. in j. q. per Ly. ideo in vſu-
fructu ſtipulando heredib. quilibet hr̃dum haberet parteꝫ, q2
eſt diuiduus. ſed in vſu, qui eſt indiuiduus, quilibet hēbit inſoli
dum. ſm p̄dicta. Et ita dt Pet. multū notabiliter. Nec mireris
qūo plures pñt hēre vſum eiuſdem fundi inſolidū. ꝛ quid iuris
ſi fructus non ſufficiant oib. q2 dic vt no. in d. l. vſus pars. d vſu
30 ꝛ ha. ¶ † Et ad hoc vt vtilitas pñtis materie magis eluceſcat,
induco materiā in ar. ad aliquas qōnes quotidianas. Quidam
noīe Sēpronius fecit pacē cū Titio ſuo inimico, ꝛ ꝓmiſit per ſe
ſuoſqꝫ hr̃des dicto Titio recipiēti ꝛ ſtipulāti per ſe ſuiſqꝫ here
dib. cū, ſuoſqꝫ heredes non offendere ſub pena mille librarum
Bonon. ꝛc. Accidit ꝙ dictus Titius deceſſit relictis plurib. he
redib. quorum vnus fuit offenſus a dicto. Sempronio, mō dubi
tat vtrum actio ad dictam penam cōpetat illi ſoli hr̃di offenſo
inſolidū an ꝓ parte hr̃ditaria, an omnib. Dices tu. Ille Titius
defunctus ſtipulatus fuit indiuiduū, ſ. non offendi ſub pena, vñ
ſi vnus ex heredib. eſt offenſus, pena cōmittit inſoliduꝫ omnib.
heredib. ſed ille ſolus poterit agere ad partē ſuā, qui eſt offen-
ſus ceteri amouentur exceptione doli, vt s. l. ij. §. fin. Certe iſtud
non eſt ſic expeditum. Sꝫ ad videnduꝫ veritatē opꝫ videre vtrū
iſta obligatio ſit tranſmiſſibilis ad hr̃dē de ſui natura, vel non.
31 Debetis ſcire † ꝙ obligatio dr̃ tranſitoria ad heredes, ꝛ nō trā
ſitoria ex natura rei. ſuper qua interponit, vt s. vt lega. nomi.
a. l. j. §. ſi quis ſub cōditione. ꝛ s. ſi quis cau. l. ſi eū. §. qui iniuria
c rū. Mō in ꝓpoſito ſi ſtipulor ꝑ te nō fieri quominus mihi ire ꝛ
agere liceat iſta ſtipulatio interponitur rōne iuris, qd de ſui na
tura ſolet tranſire ad hr̃des: ſed ſi ſtipulor ꝙ me non offendas,
iſta ſtipulatio interponit ad tutelā perſone, que perſona extin-
guit morte: q2 poſt quam quis eſt mortuus nō pōt offendi plus
aliquo mō, ideo iſta ſtipulatio de ſui natura ex parte ſtipulato-
ris iudicabit nō trāſitoria ad heredes. Nec potes dicere, qd ēt
defunctus offendit, dū fit iniuria cadaueri, q2 iſta iniuria fit he-
redib. ꝛ ſuo nomine hñt iniuriarum actionem, l. j. §. ſi forte. j. de
iniurijs. Concludo ergo in qōne propoſita, ſi ſtipulatio d ſui na-
tura eſt tranſitoria ad heredes ꝑ illā adiectionē, ꝓ ſe, ſuiſqꝫ here
dib. ꝛc. cuilibet hereduꝫ vr̃ ſtipulatus, vt d. l. ſtipulatio iſta. §. ſi
quis ita. ꝛ ēt dixi s. proxi. q. Item vñr ſtipulari indiuiduū, q2 nō
offendi, indiuiduū eſt. Non potes em̄ partem hominis tangere,
quin totum tāgas, l. vulgaris. in prin. j. de furt. Sic ergo ille he
res offenſus ex ſtipulatione, quā ipſe vr̃ pro ſe interpoſuiſſe, hē
bit actionē ad ſolidā penam. arg. eoꝝ q̃ dicta ſunt s. pxi. q. ſicut
em̄ ſtipulatio vſus fit ad perſone neceſſitatē, ꝛ multiplicata pſo-
na multiplicat neceſſitas, ita hec ſtipulatio nō offendi, fit ad tui
tioneꝫ pſone, ꝛ multiplicata perſona multiplicant tuitiones. qd
eſt notandū. Poſſes tu dicere ꝙ imo iſta obligatio eſt tranſito
ria ad heredes. Nam opere libertoꝝ in nō faciendo, vt in nō vo-
cando in ius, ꝛ ēt non offendendo. trāſeunt ad oēs heredes ēt ex
neos. C. de in ius vocā. l. venia. ꝛ no. s. de cōdi. inde. l. ſi non ſor-
tem. §. libertus. Rñ. lꝫ heredes non pñt vocari in ius ſine venia,
tñ non eſt eadē obligatio que competebat defuncto, ꝛ que cōpe-
tit heredi. imo ſi vnus ex heredib. vocetur, ex illo ſolo competit
actio quinquaginta aureorum, l. pen. s. de in ius vocā. apparet
ergo ꝙ ſi multiplicatur ipſa obligatio principalis, ita ēt pena-
32 lis, ꝛ ſic facit pro, non ꝯ. ¶ † Sed dices tu, quid de heredib. pro
miſſoris ſi vnus offendat? Reſpond. committitur pena aduer-
ſus omnes pro portione hereditaria, licet alij heredes habeāt
regreſſum ꝯ offendentem, vt hoc §. cum ſimil. Non enim habēt
locum predicta in eis. Licet enim ex parte ſtipulatoris ſit per-
ſonalis, q2 ad tuitionem ſue perſone fuit interpoſita ſtipulatio,
vt dixi, tamen ex parte promiſſoris eſt in rem, ꝛ tranſit ad here-
des. Nam ille ſtipulator offendi poteſt ꝛ a promiſſore, ꝛ ab here-
dibus ſicut vides in ſimili. Vnus ꝛ vſuſfructus ex parte ſtipu-
latoris eſt perſonalis. q2 eius morte finit, ex parte ꝓmiſſoris in
rem, vt Inſtit. de vſuſfru. §. finitur. ꝛ s. ſi vſufruct. pe. l. vti frui.
§. j. s. de vſufr. l. v. §. reo. ſic etiam in alimentis, que ſunt ad ſu-
ſtentationem perſone. Nā ex parte creditoris eſt in ꝑſonam, cū
eius morte finiatur, vt. s. de ali. ꝛ cib. leg. l. iij. circa prin. ſed ex
parte debitoris in rem, q2 etiam heredes debent. l. libertis. §.
33 j. eo. tit. ¶ † Vltimo hec materia facit ad aliam queſt. Cauetur
i ſtatuto, ꝙ qui occidit, occidatur, niſi habuerit pacem ab herede
occiſi, contingit, ꝙ quidam fuit occiſus, qui habuit plures here
des, interfector habuit pacem cum vno tm̄, queritur an debeat
decapitari? Quidam aduoc. dicebant, ꝙ ſic, q2 illud ab herede
intelligitur. i. ab oibus heredibus, vt. s. de leg. ij. l. ſi pluribus.
ꝛ de leg. iij. l. ſi plures. Sed do. Oldr. dt ibidem, ꝙ Bonon. fuit
determinatum ꝯrium. Primo, q2 in ſtatuto eſt verbum ſingu-
laris numeri, ergo ab vno tm̄ ſufficit. Preterea iſta rōne potiſ
ſime mouebatur. In vendicandi mortem eſt indiuiduum, pe-
nes quemlibet heredem conſiſtens inſolidum ergo ꝛ ius remit
tendi, ꝙ eſt eius ꝯrium, ergo ſufficit vnius remiſſio, vt in indiui
duis dictum eſt. s. hoc §. ꝛ l. ij. §. ex his. ꝛ de ſer. ruſt. pred. l. via.
§. fi. ꝛ fami. erci. l. heredes. §. an ea. ꝛ de ſe. lega. l. fi. Preterea
ſufficit, ꝙ facit vnus ex pluribus tutoribus. vt C. ſi vnus ex plu.
l. j. s. de admi. tut. l. iij. in princ. Et ratio eſt, q2 ius tutele apud
eos eſt indiuiduum, vt de admi. tu. l. inter tutores. ergo in que
ſtione noſtra vꝫ vnius remiſſio, cum tale ius ſit indiuiduꝫ. Sꝫ
ꝯ hoc multum facit. s. de ſeruit. ruſti. pred. l. per fundum. ꝛ l. v-
nus. ꝛ commu. pred. l. fi. ſed ibi loquitur in iure competenti cor
pori hereditario, ꝙ non poteſt remittere vnus ſine alio, ſed ius
vindicandi, ꝛ remittendi non peruenit ad eos, vt corpus here-
ditarium, vnde vr̃ ꝙ cuilibet inſolidum competat. Et in hoc re
ſidet do. Old. iſtud dictū apd me non eſt vſquequaqꝫ clarū. Vi
deo. n. ꝙ in oibus legi. s. alleg. que loquuntur de indiuiduis, lꝫ
apud quemlibet heredem ſit ius inſolidum, tñ eſt ſine effectu,
niſi ceteri conſentiant, vt. s. de ſerui. ruſt. pred. l. itinere. faciunt
no. per gl. s. l. ij. §. ex his. Preterea vides in pluribꝰ tuto. apd
quos eſt ius tutele inſolidum, quelibet p̄t per ſe gerere omnem
actum, vt. s. dictū eſt, excepto actu illo, ꝑ quem tolleretur illud
ius tutele indiuiduum alijs ꝯpetens, vt C. de auth. preſt. l. fi. ita
hic nullus heredum dꝫ poſſe facere illud. per qd illud ius vindi
candi alijs competens perimatur, nec p̄t hoc. ſ. in pluribus tu-
toribus dici, ꝙ ſit ius competens corpori hereditario. Prete
rea ſi verba ꝛ mentē ſtatuti bñ ꝯſideres, voluit pacē fieri ab eo,
qui repreſentat perſonam defuncti, q2 ab hr̃de: qd in dubio in-
telligit de herede ex aſſe, vt s. d interroga. actio. l. ſi defenſor. §.
j. ſꝫ ille qui eſt heres ex parte nō repreſentat perſonā defuncti,
niſi ꝓ parte, pro alia parte hr̃ vt extneus. C. de rei vend. l. cum a
matre. not. j. de preto. ſtipu. l. ij. §. fi. ante fi. magne glo. ergo pꝫ,
ꝙ de omnium ꝑſona vr̃ cogitatum in ſtatuto. Preterea ꝓ hoc
vr̃ quaſi text. s. de ventre inſpicien. l. j. §. pen. Quid dicemus?
k Crederem ſtandum maiori parti lꝫ hereduꝫ, vt ſi maior pars fe
34 cit pacē, oēs vñr feciſſe pacem. Maiorē † partē intelligo ꝓ nu-
mero

mero vnciarū. ſ3 ſi ſunt pares in vncijs, tūc maior pars intelligatur numero, ſed ſi in numero ↄcurrāt, tūc ſtetur dignioribꝰ, ſ3 in omnibꝰ ſunt equales, tūc ſtet remittentibꝰ, vt ſ. de pac. l. ꝛ ſuum heredē. §. ſi. ꝛ l. maiorē. in pn. ꝛ C. qui bo. ce. poſ. l. ſi. Si eni3 hoc inducat fauor liberationis ab obligatiōe pecuniaria, multo magis hoc inducit hic fauor liberationis a pena capitali, in qua liberatio facilius pmittitur, vt C. de tranſact. l. trāſigere. ꝛ j. de bo. eo. q mor. ſi. conſci. l. j. Et iſta ſententia vr̄ mihi veritati cōſona, ſ3 prior ſentētia ab equitate diſcrepat. Quid eni3 ſi ex pluribꝰ hr̄dibꝰ vnus eſſet quidā ribaldꝰ, qui mortē dfuncti forte patris ſui modica pecunia remitteret, certe iniquu3 eſſet ſibi hoc ↄcedi, ꝛ ↄ l. ſ3 ꝛ ſi vniꝰ pmiſſu. §. filio. ver. interdū. j. d iniu. ¶ Ultimo hic ē tractāda materia diuidui ꝛ indiuidui, q̄3 Pet. ponit hic, ꝛ ſ. ſi quis cau. l. ſi ſeruꝰ. §. ſi pluriū. in repe. ſuis. tū hic omitto, q2 tps nō patit, dicemꝰ in l. ſtipulationes nō diuidunt. j. eo. vbi gl. tractat hāc materiā, q3 lege duce, domino repetemus. Deo gratias repetitus fuit preſens §. per me Bar. de Saxoferrato in ciuitate felici Piſarum MCCCxlij, die. xv. menſis Nouembris.

ADDITIONES.

a ¶ Rem tradi. Adde ſm Al. q Pet. ꝛ Cy. in l. p hr̄ditarijs. C. d hr̄dit. actio. ꝛ aliqui moder. in l. ſtipulationes nō diuidunt. ꝛ hic tenent q ſtipulatio rē tradi ita ſit diuidua obligatione ꝛ ſolutione, ſicut ſtipulatio rē reſtitui: cū p omnia eadē ſit rō: nec d3 eqparari ſtipulatio rē tradi ſtipulationi ſeruitutis: cū ſtipulatio ſeruitutis ideo dicat indiuidua: q2 non affert tantū cōmodi pſtatio tēporis reſpectu partis, quantū pſtatio totius reſpectu totiꝰ: q2 p parte pſtari nō pōt. l. p parte. ſ. de ſeruitutib. ſecus in ſtipulatione rem tradi. nō obſtat. d. l. ſtipulationes. q2 l3 ibi inter indiuiduas numeretur, non ſequitur, ergo eſt indiuidua. ꝛ de hoc arti. dt Alex. ſe dicturum in d. l. ſtipulationes. vbi Bar. tangit.

b ¶ Non competit. Adde quod Pau. de caſt. hic, tenet ↄtriu3, qd etiā ſi non concurrat rei vendicatio, q inſolidum poſſet agi contra poſſeſſorem: per d. l. iij. §. heres. ſ. commod. ꝛ idem vult Roma. vt refert Alex. qui ab hoc contrario ſaluat Bar.

c Jo. ꝛ r. Ru. ¶ Sed hec ſuper his, Adde quod Bart. reprehēdit Jmo. Alex. ꝛ Are. hic ꝛ Jaſ. poſt eos, q2 tex. in d. §. ſed hec ſuper his. loquitur quando ſpoliatus poſſideret illam rem alienā per ſpacium xxx. annorum.

d Roma. ¶ Omnes teneātur. Pro iſta ſolutione, quoties quis eſt obligatus obligatione deſcendēte ex cauſa hereditaria, ex facto defuncti, quod ſi ↄ factum ſit per heredem ſuu3, quod ipſe teneatur, q2 purificatur cōditione ſtipulationis hereditarie, facit l. inter coheredes. §. qd ex facto. in ſi. ſ. famil. erciſcun.

e ¶ Actio bone fidei. Adde cū hac limitatione vt refert Alexan. tranſit Petrus, Raynutius. Angel. Rapha. ꝛ Alex. qui hic dicta in hac v. oppoſitio. infert ad queſtionē de pluribꝰ hr̄dibꝰ alicuius, q habebat emphyteuſim vt vno ſoluente ꝛ alijs non, qd nihilominus ſoluens incidat in penā, q2 ↄctus emphyteuticus eſt ſtricti iuris. ꝛ d3 habere locū iſte tex. Et hāc partē dt tenere gl. in d. l. cōmuni diuidundo. ſ. cōmuni diuidūdo, Bar. in l. fraudati. ſ. de pub. cū vna modificatiōe So. l3 Al. nō alleget in titu. de emphyteuſ. §. nūc aliqua. verſ. xxix. Fede. cōſ. ccxxiij. in prin.

f Roma. ¶ Sol. Bart. Jſta ſol. nō eſt etiā bona, alia rōne, q2 ſi determinaretur iſte §. per d. §. ſi plurium. ſequeretur, q ex quo obſtaret exceptio, qd §. iſte impoſitus ēt verbis, ↄ l. ij. C. cōmunia de leg. cū paria ſunt aliqd peti nō poſſe, aut qd obſtat exceptio.

g ¶ Jac. But. Ego dico qd imo etiā in fine nō eſt vera hec ſolutio put aſſert hic Ray. q2 ex hoc ſeqret ↄ d. l. ſi vehēda. q nō cōmitteretur pena in ſeruo ducendo. nō pſentato, qd tū negat ille tex.

h ¶ L. ſi familie. Ur̄ q l. q ſi nolit. §. ſi plures. ꝛ l. ſi familie. adinuice3 ↄrientur, q2 d. l. q ſi nolit. §. ſi plures. vr̄ requirere, q ſimul omnes conſentiant, q vnus procurator det copulatiue. quod ꝛ Bar. hic ſenſiſſe vr̄, dum vtitur diſtinctione. d. vero l. ſi familie. requirit, quod aut ſimul omnes agant, aut quod vnum dent procuratorem. Poſſemus tū dicere concordando quod in d. l. q ſi nolit. §. ſi plures exponatur que pro vel. vt ibi gl. in verb. dare que. declarat. Uel alio modo, q vere ꝛ proprie, ꝛ eſt vtraq3 lectio in glo. d. l. quod ſi nolit. §. ſi plures. ꝛ ibi omnes conſenſerunt. q ſi poſſent dari diuerſi pcuratores eſſemus in primis terminis, cum de facili ꝛ ipſi poſſent diſſentire, nec vt primi diſſentiebāt: ſi vero ipſi agere voluerūt, dico quod non requiritur quod dent vnum procuratorem. vt hac l. ꝛ d. l. ſi familie. cogita.

i ¶ Ultimo. Et de iſta queſtione vide p Bal. in l. ij. C. de lib. cor. lib. rō cōcordat vt hic per Ale. ꝛ per Alb. in iij. parte ſtatutorū. q. cclxxxiiij. ꝛ vide in l. ſi plures. ſ. de leg. iij. ꝛ Are. in l. pro hr̄de. ſ. de acq. hr̄. ꝛ per d. Nellum de ſancto Seuerino, in tract. ſuo bannitorū, in iiij: par. ſi. partis. ccclix. ꝛ per Ang. ꝛ Pau. de ca. in d. l. j. ꝛ p ↄ lor. de ſancto Petro, in l. per fundū. ſ. d ſeruo. ruſ. pred. ꝛ l3 in iſto arg. varie ſunt doct. opi. vt pōt colligi ex ſupius allegatis, vt tn audacter tenuit Bart. quod imo requiritur maior pars, q̄3 dt eſſe communē3 Are. in d. l. pro herede. §. fin. ſ. de acq. here. ꝛ do. Thomas Doctius hic dicens, nō eſſe recedendū ab opi. Bar. hic, neq3 in iudicando. ꝛ quod ſi cōmunis, ſentit Beſutius hic. dum dt quod niſi eſſet reuerentia Bar. teneret cōtra eum, ꝛ etiam vr̄ tenere Alb. in d. iij. part. q. xxviij. dum dt, quod ſi ſtatutum loquitur in pluribus heredibus. h3 locum l. maiorē. ſ. de pac. in qua ſe fundat Bar. hic. ꝛ quod iſta opi. Bart. hic, ſit communis, tenet hic Pet. de anch. ꝛ Bal. ſibi ↄtrius in l. cu3 inter veteres. C. de fideic. lib. ꝛ in c. cu3 omnes. de conſtit. que duo loca Bal. d. Ang. de Are. in trac. maleſi. in addi. ad Ang. Are. ſuper gl. in verbo, comparent inquiſiti in termino defenſionis. Et ex hoc potes inferre ↄel. male dicere in d. c. cum omnes. du3 dicit, communem eſſe, quod requirantur omnes. vide etiam in iſto art. d. Jo. d puteo in l. j. ſ. de pac. Aduerte tū qd pro op. ↄe. facit doct. Bar. in l. iij. ſi ad plures. j. de ſep. vio. ꝛ ad hec etia3 vide aliquid per ↄel. in c. in preſentia. de prob. ꝛ Anch. in c. canonū. de conſtit. Ang. in l. p hr̄de. §. ſi ſepulchri. ff. de acq. hr̄di.

k ¶ Maiori parti. Adde qd hic in ſi. Paul. de caſt. refert Ang. dicere, qd in hac maiori parte non d3 computari mulier: quoniā ad ipſam non pertinet vindicta ſanguinis, nec manualiter eam facere tenet. per gl. j. c. j. §. hoc autē notandū eſt. in ſi. magne gl. qui feud. dare poſ. Jtē qd ſi vnus ex hr̄dibus eſſet de familia vel conſortio occiſi, ꝛ alij eſſent extranei, ille ſolus preferretur omnibus: quoniā ad ipſum pertinet vindicta pluſq3 ad alios. ar. l. j. cū ſeq. de lib. cau. ꝛ l. Julianꝰ. ſi quis omiſ. cā. teſt. Addit deinde quod ante condēnationem factā de crimine ſufficeret habere pacē ab vno, per l. ſi quis hac lege. ſ. qui, ꝛ a quibus. ꝛ ſi facta eſſet alijs preſentibus, etiā poſt condemnationem, ꝛ non ↄdicentibus, ſufficeret, ſecundum ipſum: q2 viderentur conſentire per l. conſilio. de cur. fur. ꝛ idē ſi fuiſſent abſentes, ꝛ ſciuiſſent, ꝛ potuiſſent impedire, ꝛ non fecerunt tū in quantum ſupra dictum ꝛ ſm Paul. de Caſt. Angelū tenere quod femina non computaretur, nec contineretur in maiori parte, dic quod ↄ facere videntur dicta. Ang. eius conſi. cclxxxvij. vbi voluit, q ſtante ſtatuto, quod ad accuſationem occiſi debeāt citari proximiores agnati, q non ſufficit citare vnū, ſ3 pariter debent citari maſculi ꝛ femine, ꝛ qd maſculinum hoc caſu ↄprehendūt femininū: q2 eſt vtile reipublice, q maleficia puniant. nō obſtat, dicit ipſe, gl. in ca. j. §. hoc autē. q feud. dar. poſ. p qua videt caſus in l. ſi. §. vlt. ff. q pet. tut. q2 illā itelligo de vindicta extraiudiciali, nō de iudiciali: q2 illa ptinet ad mulieres ſi volunt, quoniā ſuorū iniuriā pſequunt, vt C. ad Turp. l. ſi femina ꝛ q accuſ. pñt. l. nō ignorat. ꝛ Jnſtitu. de ſuſp. tut. §. ↄſequens. ꝛ in ſorore, eſt caſus in l. qm ſororē. C. de his quib. vt indig.

l ☞ Stipulatiōes facti inter hr̄des q̄ ad petitionē dicunt idiuidue §.

Si is qui duplam

Stipulatio duple fructuaria, damni infecti, ꝛ de operis noui nunciatione ſi ad intereſſe ↄmittit, inter hr̄des ſtipulatoris diuidit ſecus ſi ad factū. h. d. ſm lecturā quā teneo. Et ſm iſtā diuidit in tres partes. Nā in prima ponit qualiter diuidant iſte ſtipulatiōes inter hr̄des ſtipulationis, qn̄ agit ad intereſſe. Secundo, qualiter diuidant inter hr̄des, qn̄ agitur ad ipſum factum. Tertio, qualr̄ diuidant ex partis promiſſoris. Secūda ibi reſtitui tū. Tertia ibi hec vtilitatis cauſa. Et pono caſum ſic. Primo dicit, qd ex iſtis ſtipulationibus ſi agit ad intereſſe, diuidit inter heredes ſtipulatoris. Secūdo dicit, qd ſi agitur ad factū, ſ. ad deſtructionē, agit inſolidū. Tertio querit ſi agitur ↄ ipſum promiſſorē, vel heredes eius: Reſpon qd hoc. ſ. q diuidat, eſt introductū ex parte heredū ſtipulatoris, vtilitatis cauſa ꝛ vtilitatis. expōe. i. intereſſe ↄſequendi cauſa. Unde ibi ipſi autē pmiſſori ſubaudi vel hr̄di eius p parte, neq3 reſtitutio neq3. defenſio dat. ꝛ ſic cum ↄueniunt ad factū vel intereſſe nō poſſūt diuidere. Hec eſt vera lec. ¶ Oppo. ad id qd ex nūciatione noui operis ꝛc. de l. ſtipulatio. §. queſitū. ſ. de ope. no nun Dicit gl. q qlibet agit p parte ſ3 reſtitutio fit inſolidū ꝛ vide gl. in ver. ꝛ damni infecti. que. incipit ſtipulatio damni. Jntelligit

1 ergo gl. † hunc §. q ſtipulatōes facti ſunt diui due inter hr̄des quo ad petitionē, l3 nō quoad executionē, qd eſt falſum: q2 imo ↄpetit cuilibet inſolidū: vt j. e. l. in executione. §. ſecūda ad opus. ꝛ de lega. iij. l. fideicommiſſa. §. pen. ꝛ ſi. ꝛ ſ. e. l. ij. §. ex his verſi. ex quo. Qualiter ergo intelligas: dic. q qn̄ petitur intereſſe, p parte agitur, vt in princi. ſ. q̄tū ad factū tūc agit inſolidū, vt in ver. reſtitui. ¶ Quero qd vult dicere, reſtitutio: Et dicit gl. q deſtructio noui operis. ¶ Quero, quid vult dicere, defenſio dicit tribus modis. vno modo in damno infecto, ꝛ dic vt in glo. l3 non videat verū per l. ſi ↄmūes. ſupra de negotijs geſtis, ꝛ qd not. in l. plures. ſupra de damno infecto. Si ergo in pluribus heredibus loqueremur, non diceret veru3 hec lex. Si loqueremur in ipſo principali verum diceret. vt in l. in ſtipulatione. ꝛ l. plures de damno infecto Unde alij dicunt q intelligatur

ꝙ intelligatur quod non poſſit pro parte defendere, qui promi-
ſit aliquem ſe defenſurum in iudicio, ⁊ probatur ī. iudi. ſolui. l.
ex clauſula. Sed illud non congruit litere, cum hic de tali ſtipu-
latione non fiat mentio, tamē in ſe vera eſt. Alia eſt lectura, quod
intelligatur defenſio in cauſa euictionis. Et iſta eſt vera, quia in
1 ext. dr de promiſſore tantū, non de eius herede. ¶ Quero, qua
iter iſte ſtipulationes diuidantur inter heredes promiſſoris?
Et primo quero, in ſtipulatione de noui operis nunciatione, ⁊ in
ſtipulatione euictionis. Gl. in verb. neqꝫ reſtitutio. ibi, apparet
ergo ex predictis ⁊c. reſpondet. Uideamus illud quod gl. dicit.
Dicit glo. quod apparet quod heredes vendentis ⁊ edificantis
⁊c. Et in hoc gl. dt verum, ꝙ deſtruendo partem nō liberantur,
l. ſtipulatio. §. queſitum. de noui operis nuncia. defendendo pro
parte non liberantur, l. in executione. §. inſolidum. ī. eod. Sed ſi
ad penā, vel ad intereſſe ageretur, pro parte ſatiſfaciendo libe-
rantur, l. cum ex cauſa. ī. eo. Illud quod deinde dicit gloſ. nec ad
penāſi fuerit commiſſa. intelligo, quod particularis ſolutio nō
impedit penam committi: ſed poſtquam eſt commiſſa, quilibet
tenetur pro parte, d. l. cum ex cā. ¶ Quero, quid in ſtipulatione
fructuaria? d. gl. dt in ſtipulatione fructuarū ſecus, cum diuiſio-
nem recipiat vſuſfructus reſtitutio. Iſta gl. non dicit verum, qꝛ
heredes vſufructuarū nō tenētur ad reſtitutionē vſuſfruct⁹: qꝛ
morte extinctus vſuſfructus redit ad proprietatem ipſo iure, ſꝫ
tenentur ad reſtitutionem rei, ipſa autem reſtitutio non poteſt
fieri pro parte. l. ſi duo. ſ. depoſiti. Sed ſi ageretur ad intereſſe,
qꝛ male vſus ſit, tunc ſine dubio diuideretur. Sed contra predi
cta vr l. v. §. reo quoqꝫ. ſ. de vſufruct. Dic, qui tenetur ad vſum-
fructum tenetur ad diuiduum: ſed qui tenetur ad reſtitutionē
eius quod eſt indiuiduum, ſolutio partis non liberat eum. Que
ro, quid in ſtipulatione damni infecti? Gl. dicit verum, qꝛ ſtipu-
latio hec nō committitur, niſi ad intereſſe, l. in ſtipulatione. dam
no infecto. ideo diuiditur.

LEX V.

1 ☞ Inter cautionem pretoriam, iudicialem, ⁊ communem. que
differētia, ⁊ que dicatur pretoria. que iudicialis, ⁊ que cōmunis.
2 Cautio damni infecti petitur officio iudicis.
3 Cautiones introducte ex forma ſtatutorū, quando dicantur pre
torie, ⁊ quando ciuiles.
4 Statutum conditum ab epiſcopo, Comite, vel Marchione di-
citur ius pretorium.

Stipulationum. Iſtam legē habetis Inſtit. de diuiſio. ſti
a pulatio, ⁊ non eſt neceſſe ſummare quia eſt diuiſio.[a]
Op. dicitur hic ꝙ quatuor ſunt, ⁊c. contra, qꝛ tria. l. j.
in prin. ī. de preto. ſtipula. Reſpō. hic diuiditur ſtipulatio in ge
nere, ibi ſubdiuiditur vnū membrum. ſ. tantum ſtipulatio preto
ria. ¶ † Scdo op. de ea lege, ⁊ videtur, ꝙ ſtipulatio pretoria ſit
genus, ⁊ iudicialis ſit ſpecies, hic ponūtur vt differētes ſpecies.
Solu. aliter hic iudicialis accipitur, quia quādo ex officio iudi-
b lis[b] interponitur, ibi q̄do in iudicio tantū, tunc dicitur iudicia
lis. ¶ Op. de liber. homo. ī. eod. titu. ⁊ l. ⁊ liberi. ſ. de cōtrahen-
da emptio. Gl. dicit, ꝙ fallit in libero homine, qui poteſt vendi,
nō tñ deduci in ſtipulationem. Sed non credo quod bene dicat,
vt dicā ī. eo. d. l. liber homo. ¶ Op. dicitur hic, ꝙ pretor iubet, ⁊
iudex facit eā interponi. Cōtra, qꝛ ſicut eſt in dāno infecto, l. j. ſ.
de dam. infec. Gl. dt, quod non eſt ratio, ſed eſt exemplū. ¶ Que
1 ro† ergo quomodo intelligatur lex iſta, ⁊ qs eſt caſus, ⁊ que eſt
differentia inter iudicialem, pretoriā, ⁊ communē. Et gl. dt, ꝙ iu
dicialis qñ ꝓpter aliud iudex aditur, ⁊ facit interponere, ⁊ alle-
gat glo. duas leges. Tu allega plures ſ. mād. l. de tuo. fam. erc.
l. hrdes. §. an ea. ⁊ §. ſeq. ⁊ l. harū. ⁊ l. egi. ſi ſer. ven. ⁊ fam. erc. l. ſi
filia. §. familie. alias ⁊ meli⁹ in l. ſi vni. ⁊ de rei ven. l. is a quo. de
leg. iū. l. fidei. §. interdū. ⁊ de noui operis nuncia. l. ſi prius. ⁊ ī. ſi
cui pl⁹ q̄ per legē § al. per totū. cū multis alījs ſimi. Stipulatio
vero ꝑtoria interponit iudice adito ob hoc ꝑncipalit. Et hec ꝑ-
ma eſt differētia, vt colligit ex duab⁹ gl. ꝑma ſup ver. cautio. alia
ſup verbo, ꝑtorie. in ꝑn. Scda differentia eſt, qꝛ ꝑtoria deſcēdit
ab edicto ꝑtoris, iudicialis ab alījs Iuriſc. Ite tertia differētia,
qꝛ iudex maior facit interponere ſtipulationē pretoriā, l. iubere
cauere ſ. de iuriſ. omniū iudicū. Itē iudicialis ſtipulatio a mi-
nori iudice, fallit in cautione dāni infecti. Itē dr Inſt. de diui. ſti
pula. qd iudiciales ſunt diſperſe ꝑ totū corp⁹ iuris: pretorie re
cipiunt in ti. de ꝑto. ſtipu. Sed iſta differētia nō eſt bona, qꝛ q̄-
dā ſunt q̄ continent, vt ſtipulatio, vt legatorū noīe cauea. ⁊ dāni
infecti. ⁊ ſic habetis gl. nō credo qd bene dicat, lꝫ eā ſequat Dy.
⁊ Ia. de are. de quo miror, ⁊ Eldra. ſed Pe. eā rephēdit ꝑ l. in
omnib⁹. ſ. de iud. vbi eſt introducta a Iuriſ. ⁊ tñ ꝑcipaliter adi
tur iudex. ⁊ eſt iudicialis. Tu potes allegare l. denūciam⁹. C. de
his qui ad ecc. cōfu. in cautione de non offendendo ⁊c. ⁊ ſ. de ꝓ-
uileg. credi. l. ſi creditores. ⁊ in l. mutiane. de condi. ⁊ demonſt.

Item in cautione quam quis preſtat de adimplendo modum,
quibus diebus. in ſi. ſ. de condit. ⁊ demon. ⁊ l. ſi tibi de legat. i ſti
Preterea, ꝙ illa gl. non dicat verū, oſtendo. Dicitur hic, ꝙ ſti-
pulatio que deſcendit ex edicto ediliū, ⁊ pretoria: imo eſt com
munis, vt in ſtipulatiōe duple, ⁊ in alia, que deſcendit ex edicto
ediliū. Preterea tex. Inſtit. de diui. ſtipu. in ſi. dicit, ꝙ ſtipula-
tio rem ratā haberi, eſt cōmunis, ſꝫ in ea nunqꝫ principalit. r iu-
dex aditur, ſed incidenter, vt apparet in l. j. C. de proc. ⁊ l. nō ſo-
lū. §. qui alieno. ſ. de proc. lꝫ gl. ibi videat dicere, ꝙ aliter acci-
piatur cōmunis, quo ad illā ſtipulationem. Sed nō vr mihi ꝙ
ſit de mente litere, quia ſm hoc omnis ſtipulatio eſſet cōmunis,
que eſſet pretoria. Preterea ſm hoc ſtipulatio damni infecti eſ
ſet communis, qꝛ q̄doqꝫ pretor aditur principaliter, quandoqꝫ
incidenter, vt ſi aliquis vult tollere rudera, l. ſi pretor. in ſi. cum
l. ſeq. de dam. infec. Itē quādoque interponitur ex cōuentione,
l. damni. §. cū pariete, de dāno infe. Sed credo, ꝙ Pet. dicat ve
ritatem, ⁊ gl. non bene, legat. ⁊ dicit Petr. ibi ſtipulatio iudicia
lis eſt que deſcendit a legibus Iuriſconſultorum, ſiue Impera
torum, ſiue iudex adeat principaliter ſiue incidenter, vt in legi-
bus ſ. allega. non tñ ex edictis pretoris deſcendit. Et pretorie
dicuntur, que a mero pretoris officio introducuntur, vt ſi ꝑtor
c hoc ſtatuit, tūc eſt pretoria.[c] Nec curo vtrū principaliter, vel in
cidenter adeatur: illa vero dr communis, que deſcendit a Pre-
tore, ⁊ a Iuriſconſulto, ⁊ hic eſt caſus, qui eſt in ver. communes.
Et ſtipulatio rem pupilli ſaluam fore. ⁊ Pretore, itē a Iuriſcō
ſulto introducta, quando decernitur adminiſtratio vni ex pluri
bus tutoribus, l. iū. in ſi. cū l. ſequen. ſ. de admini. tutor. ⁊ a Iu-
riſconſulto introducitur propter ſedandam diſcordiā inter tu-
tores. ¶ Sequitur in ſi. text. Item duple ſtipulatio, ⁊c. ⁊ edili-
tie ſunt a pretore introducte. ſtipulatio vero de dupla, ſolū eſt a
pretore introducta in ſeruo tantū, in alījs vero eſt introducta ſti
pulatio duple a Iuriſconſulto. l. emptori. ſ. de euict. Itē ſtipula
tio de rato eſt introducta a pretore in perſona actoris, l. non ſo-
lū. §. qui alieno. ſ. de procura. Itē extēditur in reo, ⁊ eſt introdu
cta a Iuriſconſulto. l. Pomponius. §. ſed ⁊ is. l. non ſolum. §. ſi.
ſ. de procu. Et iſtud ponit hic Pe. ⁊ Iaco. de Rauen. ponit in
lectu. ſua Inſtit. de diui. ſtipu. ⁊ ibi Placent. in ſumma ſua hoc
2 tāgit, lꝫ nō ita late. ¶ No. ſ. tex. † ibi pretorie ⁊c. qꝛ vides quod
cautio dāni infecti ex officio iudicis petitur. De quo dic, vt in l.
3 inquilino. de damno infecto. ¶ † Quero de cautionibus que in-
troducuntur ex forma ſtatuti, an ſint pretorie an ciuiles, effect⁹
eſt propter id quod not. C. de verbo. ſignifi. l. ſancimus. ⁊ qd di-
cetur ī. eod. l. in conuentionalibus. Reſpondeo, ſi quidem ſtatu-
tū fiat a populo, vel a conſilio, quod repreſentat populum, vt no.
C. que ſit longa conſuetudo, ſuper rubr. ⁊ de regu. iur. l. aliud. §.
refertur. tunc eſt ius ciuile. l. omnes populi. ſ. de iuſtitia ⁊ iure.
4 ⁊ ſic cautio erit ciuilis. Si vero† ſtatutū fiat ab epiſcopo, Comi
d te, vel Marchione, tūc erit ius pretorium:[d] qꝛ a magiſtratib⁹
fit. l. ius ciuile. ſ. de iuſtitia ⁊ iure. ⁊ actiones penales deſcendē-
tes ex illis conſtitutionibus erunt annales, vt ſ. tit. j. l. in bono-
rarījs. lꝫ illa ſtatuta ſint perpetua, vt dicetur ī. § pe. l. ſi. Sed qd
e ſi ſtatuta fiāt a prioribus. vel antianis[e] ciuitatū, qui ſunt ſex, vel
octo forte, vt videmus ꝑ Italiam† Reſp. ſi quidem ipſi faciunt
ex vigore eorū officīj, erit ius pretorium, ſicut hic dr, in edicto
edilium. Si vero hoc facerent authoritate cōſilīj generalis, qꝛ
tunc ipſum conſiliū vr facere miniſterio priorū, ius ciuile erit.
Probatur in proemio Inſtitu. vbi illis ſapientibus fuit conceſ
ſum, vt authoritate principis legem componerent, ⁊ in j. ⁊ ij. cō-
ſtitu. Codicis. non enim illa ſua authoritate faciebat. ⁊ C. de ve-
ter. iure enucle. l. ij. §. omnia. ⁊ ideo ius ciuile eſt: ⁊ ideo tūc ſunt
multum aduertenda verba reformationum. Dicemus ī. in ma-
teria de decre. ab ordi. facien. per totum.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Eſt diuiſio. Pro quo facit id quod no. Dy. Inſtit. de
actio. in princ. ꝙ in legibus aut diuidēdo, aut magiſtraliter ꝓ-
cedendo non eſt opus ſummario.
b ¶ Iudicis. Adde Pau. de C. a. hic in tex. in verb. mero iudicis
officio, qui exponit, mero, qꝛ Pretor mortuus de illis nō ſe im-
pedit, nec eas adinuenit per ſua edicta: ſed iudex qui cognoſcit
de cauſa, dꝫ habere equitatem pre oculis. l. quod ſi Epheſi. ſ. qd
certo loc. infert, qd etiā ſi eſſet caſus in quo per nullam legē ꝓ-
uideretur, ⁊ iudici videretur equum interponi cautionem poſ-
ſet facere interponi eam ex arbitrio ſibi dato a lege. per d. l. qd
ſi Epheſi. Idem vr velle, vt refert Alexā. Io. fa. Inſti. de diuiſi.
ſtipu. in prin. tñ ipſe Alex. putat ꝙ ſi equitas reperitur ſcripta
in caſu ſimili, ꝙ iudex ꝓcedendo de ſimilibus ad ſimilia, poſſit
cōpellere ad cauendū. l. nō poſſunt. ſ. de legib. ſed vbi iudex mo
ueretur ex equitate, nec in caſu illo nec in ſimili eſſet ſcripta eq-
tas, putat ipſe non poſſe aliquem cogi ad cauendum: qꝛ equitas
non ſcripta non eſt attendenda. l. placuit C. de iudic. Adde etiā

dum verb. mero, exponitur, id eſt, puro, ꝙ Ange. vt refert idem
Pau. de Ca. dicit ſe conſuluiſſe, ꝙ ſtãte ſtatuto, ꝙ a mera inter-
locutoria non poſſit appellari, ſed a nõ mere ſic, ꝙ ſi iudex pnũ-
ciat in inſtrumentum exequendum, ꝙ ab hac ſententia poterit
appellari: quia nõ eſt mera interlocutoria: quia illa dicitur me
ra interlocutoria, que fertur inter pincipium ⁊ finem cauſe, ⁊ ſic
poſt ſe aliam expectat diffinitiuam, vt not. Specu. in titul. de
ſent. §. j. ⁊ diffinitiua aliã poſt ſe non expectat, qđ placet Paulo,
licet aliqui doct. Padue contrariũ cõſuluerint, vt ipſe Ang. re
fert, de quo vide eius conſilio cxv. incip. inquiramus.
c ¶ Pretoria. Adde ſi quis promittit corã arbitratore Titium
ratum habiturum, an hec cautio ſit pretoria. Bal. conſi. ccxcix.
d ¶ Erit ius pretorium. Adde eundẽ Bar. in l. omnes populi.
ſupra de iuſtitia ⁊ iure. in v. principali. ⁊ in l. ſiue pars. C. de di
latio. ⁊ in l. id quod pauperibus. C. de epiſco. ⁊ clericis. ⁊ Pau.
de Caſ. hic, qđ intellige ſi tales recognoſcunt ſuperiorem, alias
ſi non recognoſcunt ſuperiorem, habentur loco principis, ⁊ ap-
pellabitur ius ciuile, vt hic volunt Ang. ⁊ Alex.
e ¶ Antianis. Intellige de antianis, qui non habẽt ex forma ſta
tuti eandem iuriſdictionem quam habet populus: q̃ lꝫ de iure
communi non habeant eandem iuriſdictionem quam populus,
merito non poteſt dici ius ciuile. Et cum Bart. tranſit Pau. de
ca. hic, ⁊ in l. non ambigitur. ſ. de legibus.

1 ☞ Infinitum tempus denotat omne tempus.
2 Stipulatio, ⁊ obligatio an differant.
3 Inſtrumentum in quo apparet, ꝙ Titius fecit Sempronium
preſentem, ⁊ ſtipulantem in cauſa donationis vſufructuarium
omnium bonorum valet.
4 Stipulationes que interponantur per verba futuri temporis,
vel per infinita, ⁊ que per verba preſentis temporis.

§ Stipulatio autem eſt. Dicitur hic, qđ quis pro
mittit ſe facturum ⁊c. ꝯ ſ. de euic. l. ſi ita quis. ⁊ l. quoties quis.
j. eo. vbi per verba preſentis temporis fit ſtipulatio. Glo. dt, ꝙ
1 ſpeciale eſt: non eſt verũ, dt gl. q̃ ibi ponuntur verba † infinitiui
modi, ⁊ preſentis tẽporis, qui omni tpi congruit. Nam verũ eſt
dicere me amare de preſenti, me debere amare in futuro, me de
buiſſe amare in pterito, ⁊ ſic infinitũ cõgruit omni tpi, tene men
ti de infinito. Vel dic, ꝙ interponitur per verba pſenti tpis, tñ
habetur reſpectus ad futurum intereſſe. ¶ Cp. ſ. de pact. l. ta-
le. Gl. dt, ꝙ aliud in pacto ſed certe pactũ fit per veba futuri tem
poris, per l. ſi quis in conſcribendo. C. de pact. ⁊ l. pactum. Non
obſtat l. tale. q̃ ibi refertur ad futurum. Gl. querit de vna q. q̃-
2 do promittit ſe facturum ⁊c. dic vt in gl. ¶ Querit gl. † an ſit dif
ferentia inter ſtipulationem, ⁊ obligationem, ⁊ ſunt opi. Dic aut
accipitur ſtipulatio materialiter pro ipſa cõceptione verborũ,
accipitur hic in text. ⁊ differt ab obligatione verborũ, ſicut con-
tractus ab obligatione, l. lꝫ. §. ea obligatio. ſ. de procu. ⁊ tangi-
tur de excep. rei iudi. l. ⁊ an eadem. §. actiones. Eſt enim ſtipula
tio ꝯtus nominatus. l. j. in ſi. ſ. de pact. Aut accipitur ſtipula-
tio, put eſt effectus quidã reſultans ex dicta verborũ conceptio
ne, ⁊ tunc eſt idem ꝙ verbo. obl. ¶ Querit gl. quid ſi pmitto qđ
do, vel pmittis quod das, ⁊ ſic per verba preſentis tẽporis an
3 valeat: Glo. dt ꝙ non. Pro † huius declaratione formo vnam q.
De facto reperitur in quodam inſtrumento, ꝙ Titius fecit Sẽ-
pronium preſentem ſtipulantem in cauſa donationis, vſufru-
ctuarium omniũ bonorum, an valeat: q̃ ſtipulatio concepta eſt
per verba preſentis temporis: Videtur ꝙ non, vt hic. Contra-
4 rium cõſului, Vñ debes ſcire, † ꝙ quedam ſtipulationes ſunt p-
torie, vel iudiciales. ſ. que extorquentur ab inuito, ⁊ iſte ſi quidẽ
petuntur principaliter, deberent interponi per verba futuri tẽ-
poris, vel per infinita, que ſunt apta ad omne tẽpus, vt patet ex
ſtipulationibus dãni infecti, legatorũ, rem ratã haberi, ⁊ in om-
nibus ſimilib. Si autẽ fierent per verba preſentis tẽporis, non
valerent, vt hac gl. imo etiã verborum ſignificatio nihil impor-
taret. Qñqꝫ tales ſtipulationes interponũtur acceſſorie, ad aliũ
ꝯtum, ⁊ tunc lꝫ ſint verba preſentis tẽporis, tñ interpretantur
in futurum ſecundũ naturam contractus, l. q̃ dr. ſupra de eui-
ctio. ⁊ l. ſi ita quis. co. ti. Quedam ſunt ſtipulationes conuentio
nales, ⁊ tunc ſi fiant per verba preſentis temporis: ſi quidẽ non
eſt verum id quod de preſenti profertur, vt ſi dico, do, ⁊ concedo
tibi ſtipulanti fundum meum, qui fundus non eſt preſens, nõ dr
transferri dominiũ, ſed dicta verba interpretabuntur, hoc eſt,
ꝙ dabo, vt ſ. de do. l. ad eum. in prin. ⁊ ibi glo. in verb. portioni
bus. hoc ſentit, dum dt, ꝙ hodie ex illis verbis põt agi. Et hoc
multũ plene dt Azo in ſumma de donatio. Qñqꝫ illud qđ expri-
mitur per verba pſentis tẽporis, tunc in veritate interuenit, vt
in exẽplo pdicto, poſito ꝙ res ſit pſens, ⁊ tradat, vel conſtituat ſe
poſſidere ⁊c. Iſto caſu eſt aduertendũ, qñqꝫ eſt obligatio momẽ-
tanea, vt obligatio dandi ex cã lucratiua, ita ꝙ de euictione non
teneor, tunc obligatio non põt ꝯbi: q̃ cum ipſa traditione, ſi eſ-
ſet contracta extingueretur: ergo tunc non naſcitur. l. Titio, cũ
morietur. ſ. de vſufr. ⁊ j. eo. l. inter ſtipulantẽ. §. ſacram. ſic põt
loqui hec glo. Si vero non erat obligatio momentanea, vel poſt
ipſaꝫ dationem remanebat aliqua obligatio in futurum, vel pu-
ta de euictione, vel ſimili, tunc illa verba qantũcunqꝫ preſentis
temporis, interpretantur vt futurum reſpiciant ex illius ꝯtus
natura, vt ſ. de cõdicti. ob cãꝫ. l. ſi. vbi lꝫ per verba pſentis tem-
poris, ⁊ de pterito ſit perfectus ꝯtus, remanet tñ obligatio de
euictione, ⁊ ſtipulatio ipſius naturam ſequitur, vt ſupra proxi.
verſ. conuentionales. Pro hoc d. l. q̃ dr. ⁊ l. ſi ita quis. ſupra de
pactis. Nã in pacto de nõ petendo nõ vertitur quid momenta-
neũ, ſꝫ ſemper tenetur nõ petere: ⁊ ideo dr. non poſſe impleri ex
parte pmittentis, vt not. C. de pac. l. j. in ſi. magne gl. ⁊ ſic lꝫ fiat
per verba de preſenti porrigitur tñ ad futurum. Et p pdictis
facit l. tres fratres. in prin. ſ. de pactis in gl. ſuper verbo, caue-
runt. Nunc ad ppoſitũ, cũ vſuſfr. nõ contineat obligationẽ mo-
mentaneã vt no. in l. corruptionẽ. C. de vſufr. ⁊ j. eo. l. pluribꝰ. §.
⁊ ſi placeat. cũ conſtituis me vſufructuarium pſentem, ⁊ ſtipulã-
tem intelligitur, ſ. per patientiam in futuro vt legibus dictis.

§. Satiſacceptio. Satiſacceptio eſt cũ fideiuſ
ſore. h. d. † No. fideiuſſorem
obligari verbis tantũ, vt hic, ⁊ j. eod. l. ſciendum. ⁊ l. blanditus.
C. de fideiuſ. ⁊ eſt verum.

1 ☞ Stare ſententie arbitri eſt facti meri.
2 Vnus ex pluribus compromittentibus, ſi ex vna parte non pa
ret ſententie, omnes tenentur.
3 Vnus ex pluribus heredibus ſi ſoluit ſortẽ pro ſua parte, ⁊ fa-
cto coheredis incidit in penam, ſolutum per alterum computa-
bitur in penam.
4 Coheredi vni ſatiſfaciẽti qua actione cõtra alios ſuccurratur.

§. Si ſortem promiſeris. Iſte §. eſt de
medulla §.
Cato. ⁊ ibi latius expeditꝰ fuit. Preſtatio partis ab vno ex co-
a heredibꝰ nõ impedit, quin pena cõmittatur inſolidũ ᵃ in obliga-
tionibꝰ dandi. h. d. ¶ Cp. de l. ſi ſeruꝰ. §. ſi pluriũ. ſ. ſi quis cau.
Quidã intelligunt iſtum §. ſꝫ illũ ꝙ de rigore cõmittatur, ſꝫ de
equitate ſecus: ſꝫ illud rephenditur per tex. in ſi. ⁊ l. hrdes. §. an
ca. ſ. fami. erciſc. Sol. vera eſt ꝙ aliud in iudicijs, aliud in extra
iudicialibꝰ, vt hic, qđ qualiter debeat intelligi dixi in d. §. Cato.
¶ Cp. de §. Cato. ſ. l. pxi. Sol. ibi eſt in faciẽdo, hic in dãdo. Et
que fit rõ gl. in verb. cõſtitui põt. aſſignat ⁊ nõ eſt bona, vt dixi in
d. §. Cato. Cp. ⁊ vr̃, ꝙ hoc idẽ ſit in faciendo, ꝙ in dando: q̃ hic
1 dr, idẽ in arbitris. † ſꝫ parere arbitro, eſt facti. Dixit gl. ꝙ eſt ſpe
ciale rõne finiendarũ litium non eſt verũ, q̃ mitius dꝫ agi in iu-
dicijs. Sed intelligo, ꝙ in obligatione arbitrij venit dari: vñ idẽ
ꝙ in obligatione dandi: ſꝫ ſi fieri, tũc idẽ ꝙ in obligatione facien
di. gl. tñ tene menti, que tenet indiſtincte ꝙ ſtare ſententie arbi-
b tri, ſit facti. ᵇ Dicitur hic, de pena que eſt ex cõpromiſſo, ⁊ glo. in
verb. ſi vnus. dt, ſiue ſit vnus ex cõpromittentibꝰ, ſiue ſit vnꝰ ex
2 hrdibꝰ. Tenet ergo iſta gl. † ꝙ ſi ſunt plures cõpromittentes ex
vna parte, ⁊ vnus nõ paret, omnes tenetur. Ja. de Aret. tenet, ꝙ
non ſit verũ, niſi eſſet dictũ, ꝙ inſolidũ quilibet teneret. l. reos.
§. cum tabulis. j. ti. j. Pone, qđ vnus venit ad defendendũ in iu-
dicio, alter non, ⁊ tenerentur ambo defendere, põt ne velle ſolũ
defendere ille vnus: Et vr̃ ꝙ nõ, q̃ iudiciũ eſt indiuiduum, l. in
hoc iudicio. ſ. famil. erciſcun. dico qđ iudiciũ ſit diuiduũ, ⁊ vnus
põt defendere: per l. de vnoquoqꝫ. circa prin. ſ. de re iudi. ⁊ ſ. de
iudi. l. nõ idcirco. ⁊ ꝯ aliũ pcederetur tanqꝫ ꝯ contumacem. ergo
d. l. in hoc iudicio. loquitur quãdo agitur cõtra vnũ: ſecus quã-
do cõtra plures. Et quod dt gl. ꝙ ſi vnus heredũ nõ paret, ſi in
ſententia venit dari, dt gl. verum: ſed in facere, diſtingue, aut di
uiduum, aut indiuiduum, ſm §. Cato. Quero, † ſolui tibi ſortem
3 p mea parte, ſed per factum coheredis mei incidi in penã, illud
quod ſolui in quo cõputabitur: Et dic, quod in penam, l. j. ij. ⁊ iij.
j. de ſolu. ⁊ l. in fin. C. de ſolut. lꝫ enim ſolutio ſit facta ex vna cau
ſa, tñ in aliam cauſam conuertitur. l. ⁊ poſt rem. §. j. ſ. de trãſact.
⁊ l. ꝙ ſi ex ſtipulatu. ſ. p ſoc. Cp. dicis, ꝙ vno ſoluente pena in
totũ committitur. Contra, q̃ obligatio ex lege xij. tab. inter he-
redes diuiditur. l. ea que. C. fami. erciſ. ergo quilibet põt ſolue-
re hoc. ⁊ vide eam in verb. conſtitui que incipit, cum omnes he-
redes. Sed non credo ꝙ gl. ſic intellexit, ſed illud debet habere,
q̃ quando quid eſt in conditione, inter hrdes non diuiditur, ſed
omnes loco vnius habentur. l. cui fundus. in ſi. ſ. de cõd. ⁊ dem.
ſed illa obligatio reſpectu pene eſt conditionalis. ergo ⁊c. Cano
niſte dicũt, ꝙ de equitate non committitur p parte ſoluentis: vt
4 in c. ſuam. extra, de pen. ¶ Dicitur hic, † ꝙ ſi vnus ſatiſfecit, ſuc
curritur contra alios, quero, qua actione: Gl. dt, famil. erciſcun.

de. vel commu. diui d. ꝛc. Sed quero, ſi non competat, q2 non eſt
communis hereditas nec res, vnde non hꝫ locum famil. erciſc.
nec communi diuid. qua actione agitur: Dic, ꝙ actione in factū
l. ſi filiusfamilias. ſ. famil. erciſc. ꝛ ibi no.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Inſolidum. Ex iſto tex. infert Aldra. conſ. xxix. ꝙ em
phyteuta ceſſans in parte ſolutionis, cadit a toto, ꝛ vide Paul.
de Caſt. in aut. qui rem. C. de ſacroſ. eccl. ꝛ vide in ſimili Paul.
de Caſt. in l. quoties. C. de precib. impe. offe.
b ¶ Sit facti. Adde ꝙ cū hac opi. tranſit Alex. q̄ etiam dt tenere
Jac. But. in l. pmiſſis. C. de trāſ. in lec. antiqua. ꝛ ꝯ ulg. ꝛ Saly.
ibi Bal. in l. cū allegas. C. de vſur. in ij. ꝛ iiij. op. ꝛ in l. cū ppo
nas. C. de dol. idē Bal. in l. j. C. de his que pe. no. ꝛ in l. ij. §. cre
ditorū. ſ. ſi cer. pe. ꝛ Jo. An. ꝛ Imo. in c. dilecti. de arb. Imo. in
l. cū ſeruus. de cond. ꝛ dem. ꝛ in l. ſtipulatio iſta. §. alteri. j. eod.
Raph. ꝛ Ro. hic, ꝛ Pau. de Ca. p quib' facit. l. diē pferre. §. ſta
ri. ſ. de arbi. vbi ad pmiſſionē de parendo ſententie arbitri, agi
tur actione incerti. ſiue actione ex ſtipulatu que datur ad incer
tum, vt ibi declarat gl. ergo videtur promiſſum factum, l. vbi au
tem. §. qui id quod iuncto §. fi. j. eo.

LEX VI.

1 Prodigus manifeſtus, ſi nō eſt ei interdictū, pōt cōtrahere.
2 Manifeſtum ꝛ ſententia equiparantur.
Interdictū nō vr̄ pdigo ex ſola ſentētia lata ſuper pdigalitate.
3 Interdictum non dicitur prodigo ex preconio facto de mādato
iudicis, ꝙ nullus cū tali contrahat. per dationem curatoris ſic.
4 Curator datus prodigo qui non eſt, an valeat.
5 Prodigus cui datus fuit curator ſi rediit ad ſanos mores, de
ſinit habere curatorē ſi eſt manifeſtū, aliꝰ requirit factū iudicis.
6 Prodigus delinquendo obligatur.
Prodigus equiparatur pupillo pubertati proximo.
Pupillus pubertati proximus obligatur delinquendo.
7 Prodigus cui bonis eſt interdictum, ſi contrahat ꝛ iurat, nō te
netur ad obſeruantiam iuramenti.
8 Mortale peccatum eſt venire contra preceptum ſuperioris.
9 Statutum prohibens aliquem contrahere, ſi contrahit ꝛ iurat,
non obligatur contrahens.

IS cui bonis interdictū.

Is, cui bonis interdictū eſt pōt ſibi acquirere, nō au
tem obligari etiā naturaliter. h. d. Op. j. de fideiuſ. l.
Marcellus. Sol. vt ibi. ¶ Quia materia eſt quotidiana, quero
1 multa. Primo, † aliquis eſt prodigus manifeſtus, non tn̄ eſt ſibi
interdictū a iudice, an poſſit alienare? Et vr̄ ꝙ nō ad ſimilitudi
nē furioſi. Cōtrariū tenet hic gl. niſi ſibi ſit interdictū. Idē tenet
gl. in l. j. circa prin. ſ. de cura furio. ꝛ j. de reg. iur. l. furioſi. ꝛ te
a ne menti. Cōtrariū no. gl. ſ. de teſt. l. is cui. Petr. tenet [a] iſtā gl.
non tn̄ alleg. cā. ꝛ pbat ſic, manifeſtuꝫ ꝛ ſentētia equiparantur. l.
emptorē. in prin. ſ. de actio. empt. ſed iſte poſt ſententiā non pōt
alienare, vt hic: ergo ꝛc. ꝛ p hoc alleg. l. ſi quis cum ſciret. ſ. pro
b empt. Contrariū tene p veritate [b] vt hic, ꝛ l. Julianus. ſ. de cur.
furi. vbi nō pōt alienare, q2 eſt ſibi interdictū. ergo ſi nō eſt inter
dictū, poſſet. Ad l. ſi qs cū ſciret. Reſp. put Jac. de are. ibi dt, lꝫ
gl. illā legē videat deſtruere. Dicit ipſe, Quādo aliquis ꝯhit cum
pdigo, ꝛ ſcit eū cōſumpturū in aliquē certū malū vſum. ꝛ tūc nō
hꝫ actionē, ꝛ alleg. l. ſi quis cū ſciret. ſed quādo ignorat in quem
vſum, ꝛ tūc valet qđ agi, ꝛ hꝫ actionē, lꝫ ſciat ipſum cōſumpturū,
non tn̄ ſcit in quē vſum. Ad op. Pet. reſp. ꝙ dt manifeſtū, ꝛ ſen
tētia ꝛc. Tū poteſt dicere, ꝙ in d. l. emptorē. fuit ſecuta ſentētia:
2 vel meliꝰ, † ꝛ notabilius credis tu, ſi iudex pronūciat te prodigū,
nec dꝫ curatorem, nec interdicat adminiſtrationi, ꝙ ſufficiat, non
c credo [c] ꝙ illa pnūciatio ſufficeret. l. Julianus. Et ratio q2 aliud
eſt prodigalitas, ꝛ aliud eſt interdictio, ſeu curatoris datio, que
3 habetur pro interdictione. l. Julianus. ſ. cur. furio. Prout, † ꝙ
iudex facit preconiʒare per ciuitatem, ꝙ nullus contrahat cum
tali, an illud ſufficiat ne quis ꝯhat cum eo: Dicit Guido de Su
za. qđ nō: q2 dꝫ fieri cū cauſe cognitione, l. his qui. in fin. de tut. ꝛ
cura. dat. ab his. ꝛ l. pgramma. C. commi. vel epiſc. Ego do aliā
rōnem, q2 lex dt, ꝙ pdigo dꝫ fieri interdictio: preconiuꝫ tn̄ nihil
d relevat, q2 ipſi pdigo dꝫ interdici, d. l. Julianus. Puta tn̄ [d] ꝙ
dādo curatorē videatur interdicere, l. ſi curatorē. C. de in integ.
4 reſti. l. pe. ſ. de cur. fu. ¶ Querit gl. † pone, ꝙ eſt datus curator
alicui tanꝗ pdigo, qui nō eſt pdigus, an valeat: Et gl. vr̄ dice
re, ꝙ nō. l. Seie egreſſe. de tut. ꝛ cura. dat. ab his. Alij ꝯ Dyn. dt,
q2 aut eſt error in ſentētia expſſus, ꝛ nō valet: aut nō eſt expreſ
ſus, ꝛ valet. Hoc not. in gl. in l. ſi ab eod. ſ. de vſuca. ꝛ Inſtit. qui.
non eſt permiſ. face. teſta. §. itē prodigus. ꝛ predicta l. Seie. Gl.
vr̄ contraria in l. ſi putas. C. de pet. hered. ꝛ l. ij. C. quando puo.
non eſt neceſ. Jac. de Ra. ꝛ Petr. tenent gl. contrarias, reprob.
to Dy. ꝛ dicunt, quod eſt caſus in l. tutor ſi petitus. ſ. de tut. ꝛ cu
ra dat. ab his. Ad diſtinctionem Dy. aut eſt expreſſus error ꝛc.
illud verū eſſe in ſententijs incōmutabilibus dicūt ipſi, ſecus in
e cōmutabilibus ex curſu tēporis. Ego diſtinguo, [e] aut tu queris
de tutore, vel curatore dato vt pupillo, vel adulto, cum non ſit. ꝛ
non valet datio, l. tutor ſi petitus. ꝛ d. l. Seie egreſſe. ꝛ gl. in d. l.
ſi putas. ꝛ in l. ij. C. quādo prouo. non eſt neceſſ. Quādoqꝫ datur cu
f rator ei, [f] qui non eſt pdigus, vt prodigo, ꝛ valet datio, ſi non eſt
g expreſſus error in ſententia, vt in dicto Dy. in gl. q̄ allegat. facit
C. de curatore furioſi. l. penult. Ratio, que mouet, eſt, q2 eſſe pu
pillū, vel adultū, declarat natura: ſed eſſe pdigū, ſpectat ad iudi
cē, ꝛ ideo vr̄ ius facere illud, qđ iudex dixit. Et p allego id, quod
dicunt doctores in l. prima. §. idē Pomponius. ſ. qđ fal. tuto.
aut. ꝛ iſtā diſtinctionē tangit gl. in l. j. C. de cur. fu. ꝛ tene menti.
5 ¶ Quero, † aliquis ad ſanos mores reuertitur [h] ꝛ non eſt prodi
h gus an deſinat habere curatorem ipſo iure, vel ſit neceſſe offi
cium iudicis: Et Petr. tenet quod deſinat ipſo iure, vel per l. j.
de cur. fur. Jac. de aret. diſtinguit. Aut eſt manifeſtum ꝛ tūc ipſo
iure deſinit eſſe ſub cura. aut nō eſt manifeſtū ꝛ remanet iudicis
i arbitrio. argu. l. prime, ſupra, de cur. fur. quod placet. Quero, [i]
6 nunquid † pdigus [k] delinquēdo obligetur: Glo. videtur dicere,
k quod non. C. vnde vi. l. ſi quis in tantam. ꝛ lꝫ illa glo. poſſet verū
dicere in his, que alienationem reſpiciunt: tn̄ regulariter ex de
licti obligatur, vt ibi tenet Franci. Accur. Quod probo ratio
ne. Prodigus equiparatur pupillo pubertati proximo: qđ pa
tet. q2 ſibi pōt acquirere, vt hic patet in ſtipulādo, quod non eſ
ſet in infante, vel infantie proximo, vt Inſtit. de inuti. ſtipula. §.
ſed quod diximus. Sed pupillus proximus pubertati delin
quendo obligatur, vt j. de reg. iuris. l. pupillū. ergo ꝛc. ¶ Que
7 ro, † quid ſi aliquis, cui bonis interdictum eſt iurauerit ſuper cō
tractu, an teneat ad obſeruantiam: Vr̄ ꝙ ſic aut. ſacramenta. C.
ſi aduerſ. vēdit. Preterea obligatur delinquendo, vt dictuꝫ eſt,
ergo ad obſeruantiā iuramenti ne incidat in periuriū. Jaco. de
Are. in l. qui hꝫ. §. ſi pupillus. ſ. de tut. ponit iſtam queſt. ꝛ tenet
ꝙ nō obligatur ad obſeruantiam iuramenti q2 ei eſt interdictū
bonis. ꝛ iuramentum dꝫ habere ꝛ continere iuſtitiam, veritatē,
diſcretionē ꝛ iudiciū: ſꝫ pdigus non dꝫ habere diſcretionē, ſeu
iudiciū, ergo ꝛc. nota. C. de nup. auth. qđ eis. Quidaꝫ valens ca
l noniſta in ciuitate iſta idē cōſuluit. Ego idē [l] cōſulendo [m] reſpō
m di. Ratio, q2 talis actus eſt pdigo interdictus, ꝛ phibitus per
8 ſuperiorem. Nunc arguo, † venire ꝯ preceptum ſuperioris, eſt
peccatum mortale, q2 qui non obedit principi, morte moriatur,
vt extra de maio. ꝛ obe. c. ij. ꝛ intelligitur principi, morte moria
tur, vt extra de maio. ꝛ obe. c. ij. ꝛ intelligitur principi ſiue eccleſia
ſtico, ſiue ſeculari, vt ibi no. ꝛ qđ nota. ſ. de le. l. ij. in fi. pdigꝰ er
go qui iurat ſuper ꝯtu phibito iurat obſeruare qđ eſt pactum
mortale, ꝛ ideo ad eius obſeruantiam nō tenet. d. authē. qđ eis.
ꝛ de re. iu. c. nō eſt obligatoriū. lib. vj. facit quod no. de iureiur.
c. lꝫ. in vlt. gl. Non obſt. auth. ſacramenta. q2 minori non eſt fa
ctū pceptū ne ꝯhat: lꝫ lex eius contractui nō adſiſtat. Nā ꝯhen
do non facis ꝯ legis preceptū. Idē in c. cū contingat. de iureiu.
ꝛ c. lꝫ. eo. ti. li. vj. q2 mulier non eſt phibita vēdere. ſed ipſa alie
natio hoc eſt dominij trāſlatio, fieri a iure bene eſt phibita. De
hoc dicetur latius j. de fideiuſ. l. cū lex ꝛ materia tractatur eod.
9 ti. plenius in l. ſi quis pro eo. in prin. Et eadē † rōne [n] dico vbicū
n que ſtatutū phibet aliquem ꝯhere, vel aliquid facere, ille hoc fa
ciendo, ꝛ ſuper hoc iurando, non obligatur. Quid de fideiuſſore
ſi iurauerit, dicam in dicta l. ſi quis pro eo. Ad illud qđ dicitur,
ꝙ obligatur delinquēdo, fateor: quia imponetur ſibi pena de te
merario iuramento.

ADDITIONES.

a Aliud. Barba. ¶ Pet. tenet. Pro opi. Petri facit gl. in c. ad
noſtram. iij. de iureiur.
b ¶ Pro veritate. Adde ꝙ Bald. Ang. ꝛ Pau. de Caſt. ſequunt
ꝛ ipſi opinionem gl. ꝛ idē tenent Dy. And. de Piſ. Ang. Aret.
Inno. in l. is cui. de teſt. allego bonum textum in tres tutores.
ſ. de adminiſt. tut. ꝛ ibi etiam ponderat Bar. Bal. in l. final. in
nona queſt. de ſent. paſſ. C. ꝛ in l. cū fratrē. C. de his quib. vt ind.
ꝛ in l. j. ſ. de cura. fur. ꝛ conſ. cxxvij. j. lib. vbi dt, ꝙ opinio Petri
eſt multuꝫ equa, tn̄ q2 doctores cōmuniter tenent opinionem gl.
ꝛ cū hoc tranſit: ſed conſ. ſtatiꝫ ſeq. ſentit ꝯriū ꝛ dt, ꝙ notoriū non
requirit ſententiā declaratiuā. niſi ad cautelam. d. l. emptoreꝫ. ꝛ
p hoc facere illud generale rei demonſtrate demonſtrationem
adijcere fruſtra eſt. l. j. in fi. de dot. preleg. hoc ꝙ eſſe patens per
caſuꝫ cōuerſum, ꝙ ſi aliquis eſt notorie prodigus, ꝛ reuertat ad
ſanos mores, nō requirit aliud decretū iudicis. hāc etiā opinio
nē tenet Federi. cō. xxxj. Et ꝙ notorie pdigus nō poſſit valide
ꝯhere lꝫ ſibi a iudice nō ſit interdictū, tenuit etiā aperte Bald.
conſi. cccc xxj. inci. in Chriſti nomine, proponitur ꝙ adultus. ſi.

iij. allegat.

iiij. allegat, ꝙ dicit ipſe expreſſe notari in l. patri pro filio. ſ. de minorib. circa prin. iũcta gl. cũ textu. ⁊ dt ꝙ nemo allegat. ⁊ eſt valde notandũ ſm ipſuz. Plus ibi dt ꝙ iuramẽto valent aliena ta per talẽ, tñ ad cauteiã petendã eſſe abſolutionem iuramento.
i ¶ Nõ credo. Adde ꝙ Alex. dt ↄ̃riam opinionez videri veriorẽ, q̃ tenet Pau. de Caſ. hic, Raph. Jmo. ⁊ Ro. per l. qd tñ. §. ſi arbiter. ff. de arbit. Bal. in l. vnic. C. de cõfeſſ. ⁊ in l. j. ſ. de cur. fur. Jmo. in c. cum contingat. de iureiur. Et duz Alex. reprehendit Pau. de Caſt. q2 dt ſe cõſuluiſſe ꝙ donatio facta a ꝓdigo notorio, cui nõ eſt interdictũ bonis, nõ valeat. dic ꝙ Pau. hoc nõ dt: ſed dt ꝙ nõ auſus fuit cõſulere, ⁊ ꝙ partes venerunt ad concordiam nec aſſertiue dt ꝙ nõ valeat: ſꝫ poſſet dici ꝙ nõ valeat. Et ꝙ valeat donatio facta a ꝓdigo cui nõ eſt iterdictũ bonis voluit Bal. conſ. ccxcv. lib. ij. ſed ↄ̃ faciunt dicta in prima apoſtilla. Et inquantum Bart. etiam dt, ꝙ preconium non ſufficit ad hoc vt dicatur interdictum bonis, adde ꝙ ↄ̃rium tenent hic Jmol. Rapha. Roma. Pau. de Caſt. ⁊ Bal. in dicta l. j. quando plena cauſe cognitio interceſſit. Et inquantum Bar. vult ꝙ datio curatoris habeatur pro interdictione, adde Pau. de Caſtr. ⁊ Ro. hic, cum quibus tranſit Alex. ⁊ Federic. in d. conſi. xxxj.
d Roma. ¶ Puto tñ. Quod paria ſint, vel ꝙ detur alicui curator, vel ꝙ ei bonis interdicatur, facit l. j. in prin. iuncto ver. ſed ſolent hodie dum dt in prin. ꝙ prodigo interdicatur bonis lege xij. tabu. ⁊ moribus receptum eſt, ⁊ deinde ſe continuando dt, in verſ. ſed ſolent hodie. ꝙ datur eis per pretorem vel per preſidẽ curator, inferendo ꝙ eorum commodo illis bonorum adminiſtratio tollitur. ſ. de cur. fu.
e ¶ Ego diſtinguo. Et cõſidera que põt eſſe rõ, que moueret Ja. ⁊ Petr. vt diceret, ꝙ diſtinctio ꝓcedit in ſententijs incommutabilibꝰ, nõ autẽ commutabilibus, cuz potius debeat eſſe ↄ̃rium, cuz maius ſit periculuz vbi ſententia eſt incommutabilis ⁊ perpetuo duratura q̃ vbi eſt cõmutabilis, ⁊ in aliquo tẽpore ceſſatura, ⁊ ideo cautius agenduz eſt, c. vbi periculum. de elect. in vj.
f ¶ Curatori ei. Vide vnũ verbus Ale. in l. filiusfa. §. diui. in viij. q. Bart. ſ. de leg. j. ⁊ vide Ale. conſ. lxxvj. vol. [illegible] vbi ponit an ſi detur curator alicui vt furioſo qui non ſit, an valeat datio. ⁊ an talis ſit citandus in ſtatione: ⁊ no. ꝙ vt referunt quidam Mod. Peru. alle. Bal. in l. pe. ff. de excep. opus eſt nouo decreto, ⁊ noua interdictione, vbi ꝓdigus qui reuerſus fuerat ad ſanos mores, tendit iterum in prodigalitatez. Pro quibꝰ facit q2 obligatio ſemel extincta nõ reuiuiſcit, l. fi. ſ. de pactis. l. inter ſtipulantez. §. ſacra. j. eo. vbi ſi promitto ſeruuz, qui efficiatur liber, idez ſi rem pfanã q̃ efficiatur ſacra, tñ iterũ ſi efficiatur ſeruus, vel res profana non debebuntur. Contra tñ vr̃ facere tex. in l. pen. C. de cur. fur. vbi nõ eſt opus nouo decreto. Cui põt reſpõderi, ꝙ loquit in furioſo, qui ſemp cenſet eſſe in furore, maxime cũ hic nõ depẽdeat a poteſtate ſua, vt eſt tex. in d. l. pe. ſi bene aduertatur. ⁊ gl. in verbo cõpetentẽ. in c. fi. extra. de ſuc. ab inteſt. ſecꝰ ſi ꝓdigo, cũ eius vitiũ dependeat a volũtate ſua, ⁊ ſepe tales homines vidẽtes ꝙ egere poſſet, incipiũt vti parſimonia, vt quotidie vr̃.
g ¶ Valet datio. Adde ꝙ idez tenẽt hic Petr. de Anc. Paulus de Ca. ⁊ Ro. Bal. in l. ſi putas. C. de peti. hr̃d. ⁊ Ab. in c. j. de re iud. dũmodo interueniat cauſe cognitio. Contrariũ tenẽt Pet. An. Jmo. ⁊ Ray. hic, ꝙ nõ valeat datio curatoris per d. l. tutor. Jmo. ⁊ Ray. hic, ꝙ nõ valeat datio curatoris, per d. l. tutor. Cy. in l. ij. C. quãdo prouo. nõ eſt neceſ. ⁊ in d. l. ſi putas. ⁊ Jo. Fab. in dicto §. furioſi. ⁊ cũ iſtis tranſit Alex. ſed tu dic. ꝙ ſm primã opi. cõſuluit Paul. de Caſt. conſ. clxxv. inci. ⁊ quod cũ iudex dat curatorez ꝓdigo, qui nõ eſt ſine cauſa, nõ valeat. Facit quod voluit Petr. de Anch. conſ. cccxv. vbi cõſului nõ valere dationez curatoris factam adulto, qui etiam erat mente captus.
h ¶ Reuertitur. Adde ꝙ cum notorie prodigus reuertitur ad ſanos mores, ꝙ tunc non eſt neceſſe aliquo decreto iudicis, vt tenuit Bal. conſi. alle. cxxviij. lib.
i And. Barba. ¶ Quero. Quod eſt verũ ſm Ang. in delictis faciẽdis, ſecus in negligẽdis: q2 priuilegia cõceſſa minori cõcedũtur prodigo. Gl. eſt no. in l. ij. C. de cur. fur. l. iij. §. pen. de tute.
k Roma. ¶ Nunquid prodigus. Ad id qd Bar. hic, dũ vult ſaluare gl. in l. ſi quis in tantã. C. vnd vi. ꝙ illa talis ꝓcedere poſſit vbi in delicto cõmiſſo veniret pena imponẽda que importaret bonorũ alienationẽ, ⁊ de hoc alle. l. pupillus. idẽ eſt ſibi ↄ̃rius, q2 nõ eſt dubiũ ꝙ ex quo pupillo cõparat, qui tenetur furti, ⁊ in furto poſſit imponi pena dupli, vel quadrupli, ⁊ ſic pena importãs bonorũ alienationẽ q̃ꝫ de delicto cõmiſſo vbi in infligenda pena alienationis bonorũ teneat, ⁊ ꝓdigus cuz pupillo equiparatur.
l ¶ Ego idez. Et iſta opi. Bar. que cõmunis eſt, vt dt hic do. Ja. de But. ⁊ d. Hiero. de Tortis firmat vltra adducta hic per do. Alex. per authoritatẽ Bal. in ca. ex parte. extra de conſue. ⁊ per authoritatem eiuſdem in c. j. §. item ſacramenta. prope fi. ſui apparatus in titu. de pa. iur. fir. ⁊ vide domi. Fran. de Cremo. not. ſuo cxviij. ⁊ Fede. conſi. xxxj. ⁊ Jmo. conſi. j.
m ¶ Conſulendo reſpondi. Adde Pau. de Caſt. Ang. Bal. Pe. de Anch. hoc idẽ tenẽtes. ⁊ Eodẽ. cõſ. preal. Ang. in l. ſi quis pro eo. de fideiuſ. Bal. in l. j. C. de ſacroſ. ec. ⁊ in l. iij. de reſc. vẽ. Bal. cõſ. cxxviij. lib. ij. inci. ſ. adultus. ⁊ in fortioribus terminis, ſ. ꝙ non obliget iuramẽto, etiã ſi ↄ̃hat cũ curatoris authoritate, qui nõ iurauit de adminiſtrãdo legalit. vt ei per iudicẽ imponat: q2 non valent contractus facti cũ autho. eorũ, q2 nõ iuridice ſunt electi, vt no. ff. de iureiu. l. iuſiurandum qd ex cõuentione. §. pupillus. ⁊ ff. de neg. ge. l. qui aliena. §. quãq;. An autẽ ꝓdigus, cui per principẽ bonis interdictũ eſt, ⁊ datus curator poſſit inter liberos teſtari ⁊ facere ſubſtitutionẽ, ⁊ alia cõſequentia ad inſtitutionẽ heredis, vide Bal. concludentez qd ſic, conſ. ccxxxv. lib. j.
n Pom. ¶ Eadẽ rõne. Jnquantum autez Bar. hic dt, qd ſi ſtatutũ ꝓhibet alique ↄ̃here, qd ille nõ obligat, ẽt ſuper hoc iurãdo, dicas qd cõmuniter doc. tenẽt ↄ̃ Bar. in d. l. ſi quis pro eo. ⁊ Cano. in d. c. cuz cõtingat. ⁊ tenuit do. Alex. in c. cuz cõtingat, ⁊ cõſ. cccclxxvij. ⁊ Abb. in conſ. lxxij. in j. vol. ⁊ idẽ Ab. in vlti. ſua dıſ. inci. ſtãte ſtatuto.

LEX VII.

Impoſſibilis. Impoſſibilis cõditio affirmatiua vitiat ſtipulationẽ: ſecus in negatiua. h. d. Ratio huius eſt, q2 ſi affirmatiua eſt ĩpoſſibilis, negatiua eſt neceſſaria. Op. Jnſti. de her. inſti. §. impoſſibilis. ⁊ C. de inſti. ⁊ ſubſti. l. reprehendenda. Sol. aliud in ↄ̃ctibꝰ, vt hic aliud in vltimis voluntatibꝰ, vt ibi. Op. de l. dedi. §. ſi liber homo. ſ. de cõd. ob cau. Sol. q̃do ex euentu cõditionis dꝫ cõmitti obligatio, loquit hic, ſꝫ q̃do ex defectu conditionis dꝫ cõmitti, tunc loquit d. §. ſi liber homo. ⁊ C. de cõd. ob. cau. l. ſi militez. Et eſt rõ, q2 cõdõnis defectus eſt neceſſarius. Op. de l. iuris gentiũ. §. ſi ob maleficiuz. ſ. de pact. Sol. Jbi de impoſſibilitate iuris que ẽt negatiue concepta vitiat. Ratio, q2 tunc etiã continet turpitudinem, quoniã turpe eſt me accipere, ne maleficiũ committam. Et circa hoc dicam j. eo. l. ſi plagio. Materiam plene pono in l. j. de condi. inſti.

LEX VIII.

5 ☞ Negatiua quando eſt fundamentum intentionis alicuius, neganti incumbit onus probandi.
Exceptionem non numerate pecunie opponẽs tenet illã ꝓbare.
6 Solutio quando dꝫ fieri neganti ſibi ſolutuz fuiſſe ſiue vt priuato, ſiue vt officiali publico, negans non tenet probare ſꝫ debitor.
7 Opponenti quem audiri non debere, quia non ſoluit collectas, incumbit onus probandi.
8 Tutorem feciſſe inuentarium qñ negatur quis debet probare.
10 Negãs habẽs pſumptionẽ pro ſe, non tenetur probare negatũ.
11 Negatiua non coarctata loco ⁊ tempore, qualiter probetur.
Nuncio referenti ſe aliquem non inueniſſe creditur.

In illa ſtipulatione calendis. Lex noſtra ſemper conſueuit legi cuz l. hoc iure. j. proxi. Rõ, q2 ſibi inuicem contradicunt, ⁊ habent vnã materiã, ⁊ ſm vnam lec. h. d. Dies adiecta cõditioni valide, que in facto pmiſſoris cõſiſtit, in ſtipulatione intelligitur repetita: ſecus ſi inualide, vel que in facto ꝓmiſſoris nõ cõſiſtit. h. d. cũ l. hoc iure. Op. extra gl. dr hic, qd mortuo Sticho petentur decem. Cõtra j. eo. l. ſi ex legati cã. ⁊ l. ſi homo mor
a tuus. Sol. [a] hic loquit q̃do Stichus erat in cõditione: ibi vero erat in obligatione, ideo morte Stichi perimit obligatio, ⁊ ideo
1 gl. † quedã que eſt ſ. qui ſatiſdare cogant. in l. ſi deceſſerit. ⁊ non bene dt vt hic Dynus dt, ⁊ omnes doctores. Dicit hic, qd expectatur dies. Cõtra ſ. de ac. hr̃di. l. ſi quis hr̃s. Sol. ibi, in hereditate in qua dies nõ põt eſſe, l. hr̃ditas. ſ. de her. inſti. hic in ſtipulatione, que põt habere diez. ¶ Jntro gl. ⁊ vr̃ lex iſta ↄ̃ l. hoc iure. cuius ↄ̃rij timore ſunt quinq; vel ſex ſolutiones. Dicunt quidã, qd hic nõ dr, qd ſtatiz poterit agi: ſꝫ dꝫ eſſe certum, cum venire nõ poſſe, vt patet in gl. Sed hanc ſolutionẽ reprehendit Dy.
2 q2 † qui ꝓhibet vno tempore agere, alio tẽpore permittit, vt probat l. Jperator. ſ. de poſtu. l. ſtatuliberũ. §. Stichum. ſ. de leg. ij. Secũdo dicũt quidã, qd obſtaret exceptio ſꝫ nõ valet, q2 illud eſſet imponere legẽ verbis. Tertia ſolu. eſt, q2 ibi quãdo cõditio cõſiſtit in facto ꝓmiſſoris ⁊ q2 tunc intelligitur repetita: hic q̃do nõ eſt in poteſtate pmiſſoris, ⁊ iſtã tenet Dy. q2 in primo vr̃ adijci dies, nõ ſolũ condõnis cã, ſed etiã cã differẽde ſolutionis: in ſecundo condõnis tantũ, ſicut alias dr in l. cum tale. §. Meuie. ſ. de condi. ⁊ dem. Quarto ſoluunt aliter, q2 hic ante calendas: ibi in calendis, vt dicit gl. Hanc tenet Pet. ſed non placet, quia eſt contra caſum c. commiſſa. extra de ele. lib. vj. licet aliqua ſit differentia inter has orationes, calendis ⁊ ante calẽdas, vt dicaz j. eo. l. qui ante calendas. Quinta ſolut. eſt, ꝙ in lege illa incipit a pactione, hic a conditione, quod eſt falſuz, vt ſ. dixi:

tñ quidã huic inherentes dicunt, ꝙ lꝫ nõ inceperit a pactione,
ita quod ſit in obligatione, tñ eſt in ſolutione, q2 Sthicus poteſt
ſolui: ſed in l. hoc iure nõ erat in obligatione, vel ſolutione. ꝑ er
te iſtud nihil ad factuꝫ, vt patet in d. c. cõmiſſa. Dat gl. alias ſol.
que diuinationes ſunt. Unde teneo ego opin. Joan. q̄ſ ſequitur
Dy. ꝛ probatur per dictum c. commiſſa. Sed ꝯ iſtam opi. Dyn.
opp. de l. iij. §. j. ſ. de conditio. ꝛ dem. ꝛ de vſufru. lega. l. vxori
vſumfructũ ville. Reſp. ibi erat† dictio, tunc, que denotat extre
mitatem temporis. Ut igitur ibi liqueat iſta materia, diſtingue
plene vt dicam. j. eod. l. ita ſtipulatus. in iij. q. prin. verſ. quarto
circa p̄dicta, ꝛc. Et hec† l. hoc iure. in fi. facit ꝓ vna opi. Inn. q̄ſ
ipſe ponit in c. ſuper his. extra de accu. Oppono tibi exceptio-
nem, ꝙ tu es periurus, q2 iuraſti ſoluere Titio decē intra mē-
ſeꝫ, ꝛ nõ ſoluiſti, ꝓbo q̄ ꝓmiſiſti ꝛ iuraſti, ꝛ q̄ mēſis eſt elapſus,
d̄t Jn. ꝙ ex hoc nõ concluditur quod ſit periurus, niſi appareat
tunc nõ ſoluiſſe. Pro iſto dicto vr̄ caſus hic. Sed ꝯ hoc vr̄ C. de
ꝓbatio. l. j. ꝛ q̄ not. C. de iure emphyteut. l. ij. in glo. magna, vbi
debitor dꝫ probare ſe ſoluiſſe, alias cadit a iure ſuo. Cyn. ibi d̄t,
q̄ dictuꝫ Jn. hꝫ locuꝫ in eo, qui d̄t aliquē nõ ſoluiſſe, cui quis ſol
uere non tenebat. Illa gl. d̄t veruꝫ in eo, cui quis ſoluere teneba
tur, ꝛ ſic hꝫ intentionem ſuaꝫ fundatã, q2 ipſuꝫ debitorē hꝫ obli
5 gatũ. Ad hoc credo tã Jn. q̄ſ Cy. bene dicere, ꝛ do† regulã. Ubi
cunq̄ negatio eſt cã intentionis alicuius ſiue agentis, ſiue exci-
b pientis, ei qui negat incũbit onus probãdi.[b] Probatur autem
eo modo, quo dicã j. § fallit in exceptione nõ numerate pecunie,
vt C. de nõ nu. pec. l. ſi ex cautione. ꝛ l. aſſeueratio. ꝛ no. ſ. de ex-
ceptio. l. j. Hoc autē eſſe verum ꝓbatur, primo ſi negatiua eſt cã
actionis mee hoc debeo ꝓbare: caſus eſt hic, ꝛ j. eo. l. ita ſtipula-
tus. verſi. ꝙ ſi ab initio. Itē ſi eſt cã exercitij actionis mee, vt q2
nõ poſſum peruenire ad pignorũ poſſeſſores, niſi quando princi
palis nõ eſt ſoluēdo, hoc debeo ꝓbare. Quod probabo facta ex-
cuſſione, vt authen. hoc ſi debitor. C. de pign. ꝛ aut. preſente. de
fideiuſ. vel ſi eſſet notoriũ, vt dicet j. eod. l. decem. Itē ſi negati-
c ua eſt cã officij[c] iudicis: primo illa negatiua probari dꝫ, q̄ ſuuꝫ
officium iudex interponat. l. magis puto. §. non paſſim. ſ. de re.
eo. ꝛ C. de fabri. l. ſi quis cõſortium. lib. xj. qui text. ad hoc mira
6 biliter facit. Iteꝫ Cyn. † d̄t verũ, quod predicta debent limitari,
quãdo ille qui negat, hoc ſibi nõ debebatur, ſecus ſi debebatur.
Pone, ꝓmiſiſti ſiſtere tali die in iudicio ſub certa pena, ego pe-
to penã, ꝛ obtineo, niſi probes te veniſſe, vel iuſta cauſa impedi
tum eſſe, l. ij. ſ. ſi quis cau. ꝛ de re mil. l. iij. §. ſi ad diem. ꝛ l. qui
cõmeatus. cũ enim mihi hoc debeatur vel vt priuato, vel vt of-
ficiali, eſt probata intentio mea, eo ipſo q̄ nego, niſi per aduer-
7 ſariuꝫ ꝓbetur. ¶ Et predicta† faciũt ad multa. Opp. tibi exce-
ptionē, ꝙ non debes audiri ad ius, q2 nõ ſoluiſti collectaꝫ ex for
ma ſtatuti. nam cum ſoluere collectã ſit debitũ cõmuni, ꝛ nõ mi-
d hi, ꝛ ego oppono ad mei vtilitateꝫ, ego debeo ꝓbare,[d] alias in-
tentio mei excipiētis nõ eſt fundata: ſed ſi peterem te puniri, q2
collectam nõ ſoluiſti, tunc q2 te accuſo principaliter ad vtilita-
tē cõmunis cui teneris, tu d̄bes ꝓbare te ſoluiſſe, d. l. iij. §. ad diē.
8 ꝛ l. qui cõmeatus. de re mi. Et idē ſi ego† accuſo te tutorē de cri-
mine ſuſpecti, q2 nõ feciſti inuentarium, tunc q2 hec accuſatio fit
e ad commodũ ipſius pupilli, cui eſt hoc debitũ, tutor[e] dꝫ proba-
re, arg. de ſuſpe. tut. l. iij. §. tutor qui repertoriuꝫ. ꝛ de admi. tu.
l. tutor qui repertoriuꝫ. Sed ſi ad meã vtilitateꝫ oppono tutori
ꝯ me agenti, ꝙ nõ dꝫ audiri, q2 non fecit inuentariũ, iſtud nõ eſt
hic: vr̄ enim q̄ hec ſit cã intentionis pupilli ſeu tutoris, vt non
poſſit agere niſi inuentario confecto, l. fi. C. arbi. tute. ſed põt eſ-
ſe quod excuſat ab inuētarij confectione. l. tutor qui repertoriũ.
de admi. tuto. Et ideo tutius eſt, q̄ ꝓponatur in hunc modum,
dico te non feciſſe inuentarium, ꝛ ſi te feciſſe apparet, peto copiã
mihi fieri: conſtat enim mihi copiã dandã, ꝛ ſic repellitur indu-
bitanter ideo copiã non dat. Sed an incũbit mihi ꝓbatio quod
inuentarium nõ fecerit, vel ſibi: ꝙ fecerit dubiũ eſt ꝛ idem † vidi
9 de facto, Agebatur ꝯ aliqueꝫ, q2 non ſoluit legata, ſideo priua-
f tus eſt, per aut. hoc amplius. C. de fideic. dicebam, ſi ille cui lega
tuꝫ debebatur ageret, eſſet fundata intentio ſua, alias ille q agit
dꝫ ꝓbare euꝫ non ſoluiſſe, eo modo quo ſtatim dicam. Predicta
10 † vera, niſi ſit p̄ſumptio iuris ꝓ negante, vt ſi dico me non deli-
quiſſe, ſeu cãm ingratitudinis non cõmiſiſſe, vt C. de inof. teſt. l.
omnimodo. ꝛ de leg. ij. l. cũ pater. §. rogo. cũ ſi. vñ remanent p̄di
cta vera vbi non eſt p̄ſumptio iuris ꝓ affirmante ſeu negante: ꝛ
predicta vera ſiue ſit negatiua qualitatis, ſiue negatiua facti. ad
hoc indueuntur omnia membra diſtinctionis poſita per Ja. de
are. C. de ꝓbat. l. actor. ꝛ ibi recitant per Cyn. ¶ Quero qualit
g poterunt[g] ꝓbari iſte negatiue. ſ. ſe non ſoluiſſe, ꝛ ſimi. cuꝫ nõ ſint
coarctate loco, vel tēpore, ꝛ ſic probari vr̄ impoſſibile, d. l. actor
C. de ꝓba. Rñ. ꝙ poſſum implorare officiũ iudicis vt fiat ꝑ nũ-
cios ſolennis inueſtigatio ꝛ exploratio, an talis ſoluerit vel nõ:
an talis venit in Italiã, vel nõ: ꝛ ſic de ſimilib. Sicut q̃nq̄ ſit di
h ſcuſſio[h] bonorũ principalis, ꝓ hoc tex. expreſſius de leg. ij. l. cuꝫ
quidã. §. fi. cũ l. ſeq. expreſſius j. l. ita ſtipulatus. ver. ꝙ ſi ab ini-
i tio. ꝛ puto ſufficere[i] ſi nuncij referãt ſe diligenter perquiſiuiſſe
ab omnib9, qui hoc veriſimiliter ſcire debeãt, ꝛ ſe reperiſſe, ꝙ ta-
lis nõ venit in Italiã, vel ꝙ talis ſoluit, vel aliter iudex hoc diſ-
quirat ſm formã l. magis puto. §. nõ paſſim. ſꝫ q̄d ſi nũci9 ſe retu
lit diligenter inueſtigaſſe, ꝛ ſe non poſſe reddere certũ? Rñd. p̄-
ſumã ꝓ negante, vt ff. ad Tre. l. ex facto. §. pe. vbi eſt caſus. in p̄-
k dictis enĩ caſib9 vbi nõ põt liquido ꝓbari, ſufficere puto,[k] ꝙ ex
vehemēti opinione ſe īformet. ar. d̄ re mi. l. nõ oēs. §. a barbaris.

ADDITIONES.

a And. Barb. ¶ Solu. Quãuis probet quem mortuuꝫ ſine filijs,
alleg. Bar. ſibi contrarius hic ꝛ in l. qui duos. ſ. de reb. dub.

b ¶ Incumbit onus probandi. Adde ſm Ale. tex. in l. pe. §. doce
re. ꝛ ibi Bar. ꝛ omnes. ſ. ne quis eũ qui in ius voc. ꝛ tex. opti. in
c. j. de cõfeſ. in vj. põderatũ ꝑ Gemi. Jo. An. in regula infamib.
ꝛ regula, ſine poſſeſſione. de re. iu. in mercu. Jn. in c. cũ in iure. d̄
of. dele. gl. in l. ſi vero. §. qui ꝓ rei. ſ. qui ſatiſd. co. Jo. Cal. in ſua
diſputatione inci. C. petit. fruct9. per Legiſt. in l. actor. C. d̄ ꝓb.
Spe. in ti. de ꝓb. §. ꝓbare. Cy. ꝛ Bal. in l. ij. C. de iu. emphy. Ar
chi. vj. q. vlt. can. accuſator. in ver. actor. ꝑ gl. mag. Tu etiã ad d̄
Pet. de Anch. cõſi. cclv. ꝛ conſi. clxxi. ꝛ conſ. lxxxviij. Adde tu ꝛ
vide Archi. in c. cũ cãꝫ. de teſt. Lanfr. in ca. quoniaꝫ ꝯ falſam. de
ꝓba. Barbat. in conſi. xliij. in j. vol. ꝛ in conſi. xxv. in ij. volu.

c Pom. ¶ Eſt cã officij. Dictum Bar. duꝫ vult, ꝙ cã que eſt, vt in
tentetur officium iudicis, debeat in iudicio ꝓbari, vt cõmuniter
intelligunt hic ſcribentes, ꝛ maxime Are. tanquã intentet ipſuꝫ
officiũ, limita vt hic per ipſuꝫ Are. cui adde Bal. cuius ipſe nõ
meminit, in l. neq̄ natales. in fi. C. de ꝓb. ꝛ in l. certũ. C. vñ legit.

d ¶ Ego debeo ꝓbare. Adde ſm Alex. Ang. in repet. l. j. C. de fid̄
inſtru. ꝛ iur. haſ. fiſ. lib. x. ꝛ Ange. in ca. ſuper his. de accuſatio.
Bal. in l. ſi a furioſo. ſ. ſi cer. pet.

e ¶ Tutor. Adde ſm Alex. ꝛ Ange. ꝛ Mod. tenēt indiſtincte, ꝙ
tutori incumbit onus ꝓbandi, q2 non confecto inuentario nõ hꝫ
legitimã perſonã ſtandi in iudicio l. fi. §. fi. C. arbi. tute.

f ¶ Legata. Uide Bal. conſil. ccxci. vbi d̄t, ꝙ cum heres eſt obli
gat9 ad ſoluendũ legata, ꝛ ſi nõ ſoluerit d̄ueniat in aliũ, ꝙ ille di-
cēs nõ ſoluiſſe nõ dꝫ ꝓbare: q2 eſt quaſi creditor, ꝛ creditor nõ ꝓ
bat negatiua, l. quinquaginta. ſ. de ꝓba. ſed onus ꝓbãdi incũbit
heredi. non obſtat ſm. ipſuꝫ dictum Inno. in c. ſuper his. de acc.
q2 dꝫ intelligi de eo qui nullum hꝫ fundamentum, niſi ſolius ne-
gatiue, ideo probare debet.

g P. Pau. P. ¶ Qualiter poterunt. Uide Com. conſ. lxxxviij.
¶ Pom. De modo autē ꝓbãdi negatiuã vide hic plene in rep
torio, ꝑ Gentilē Terdoneum. Et huic concluſioni Bar. q̄ eſt cõ
munis, vt hic inq̄t Geſutius, vt quelibet negatiua poſſit ꝓbari
ꝑ miſſioneꝫ nũcij factã de mãdato iudicis, ne inueſtiget ꝛ explo
ret an ſic ſit, vel ne, vltra alle. per do. Al. hic adde tenere Bal. in
aut. ſed hodie. C. de actioni. ꝛ obl. ꝛ in l. ij. q̄n fiſ. vel pri. ꝛ in l. ma
gis puto. §. nõ paſſiꝫ. ver. illud ꝑ illũ tex. ſ. de re. eo. hic al. ꝛ do.
Prepo. in c. peruenit diſ. xviij. in prin. ꝛ ꝯ ely. in c. quoniã ꝯtra.
ſuper gl. j. de proba.

h Pom. ¶ Fit diſcuſſio. Ex cõcluſione Bar. ibi, ꝛ puto duꝫ vult
q̄ ille cui cõmiſſa eſt exploratio ſufficit, ſi referat ita ſibi eſſe per
ſuaſuꝫ ab his, qui veriſimiliter notitiã habere poſſunt, habes in
ferre nunciũ ꝓbare, lꝫ nõ concludat de neceſſitate per ſenſus cor
poris, ꝙ ſec9 eſſet in teſte. de quo vide etiã clare Bar. in l. is põt
§. j. ſ. de acqui. heredi. etiã adde Alex. conſi. ij. in fi. volu. j.

i ¶ Puto ſufficere. Adde, ꝙ Bal. in repe. l. cum mulier. j. verſi.
ad quartũ. ſ. ſol. matri. Pet. de Ancha. ꝛ Imo. hic tenent ꝯriũ,
ꝙ talis negatiua poſſit ꝓbari ꝑ talē excuſſionē: tñ vt refert Ale.
de Imo. in c. ſu ꝑ his. de accu. trãſit cũ opi. Bal. ꝛ Anto. de Bu.
ſ lo. de ſanct. Pet. in l. ij. de procu. Bar. in l. is põt. de acq. hẽ. ꝛ
in l. ij. ver. quid ſi dubitet. queād. teſt. ape. And. in l. ſi vacantia.
de bo. va. vbi alleg. gl. in aut. de exhi. re. §. ſi vero. in verbo, exa-
minet. alias concordant. vide hic per Ale. quibus adde Rom.
conſ. ccxlv. qui alle. gl. in aut. de hẽ. ꝛ fal. §. ſi vero abſint. in ver-
bo, vidiſſe. que dat modum probandi negatiuam.

k ¶ Sufficere puto. Inquantum autē Bar. ꝯcludit, ꝙ in his que
ſunt difficilis ꝓbationis, ſufficit ꝑ ꝯiecturas ex vehemēti opinio
ne vltra allegata ꝑ domi. Alex. vide ipſummet in cõſ. ſuo xxiij.
inci. animaduerſis his ꝛc. vo. ij. ꝛ cõſ. liij. inci. Uiſo themate. co.
vol. ꝛ cõſ. lxxix. inci. Uiſa facti narratione. in j. col. eo. vol. ꝛ cõſi.
vlti. in pen. col. inci. per excellētiſſimũ. q̄ eſt repetitũ cõſ. xlviij.
vo. iiij. vbi pulchre. vid̄ ꝑterea circa hec Pau. de Ca. cõſ. lxxxij.
vo. iiij. ꝛ cõſ. cclxxv. inci. vt ſ. j.
inci. In Chriſti noīe, viſis his. in pe. co. ꝛ cõſ. cclxxv. inci. vt ſ. j.
co. in fi. ꝛ vid̄ Fel. i c. veniēs. in verſ. in gl. fi. d̄ teſt. An. cõſ. ccviij.

LEX IX.

¶ Agere ſine actione quando quis poſſit.
1 Libellus nouus ꝙ non det actione nata per conteſtationē litis
2
3 Impar

3 Imparitas q̄ nõ põt reduci ad paritatẽ, vitiat cõdõneꝫ reoꝝ.

a **SI Titius ⁊ Seius** [a] Põt qs agere ſine actione, cũ ſperatur oriri in conteſtatione.h.d.Op. de l.ſi pupilli.§.videam⁹.ſ.de neg.geſt.⁊ l.quoties §.itẽ ſi.ſ.de admi.tut.vbi ſine actiõe nemo experitur ſed hic nõ eſt actio cũ non venit conditio.l.cedere diẽ.de verb.ſig.Gl.ſoluit,ꝙ de facto agit,⁊ al.j.eo.l.ſi decẽ.[b] que ſibi facit.⁊ j.rem rat. hab.l.ſi indebitũ.iſta põt facere.Tu ſolui, ꝙ non conceditur ſine actione agi,verum eſt,[c] niſi ſperet̃ actio naſci in conteſtatiõe

c litis.Dices tu,illud qđ tu dicis eſt ꝯ caſuꝫ l.nuda.C.eo.vbi non hꝫ locuꝫ actio,nec oritur in conteſtatione,⁊ tñ admittit̃ de facto. Rñ.ibi agitur de facto,non vt ſequat̃ ſentẽtia,ſed vt alia obligatio cõmittat̃,ſed,an ꝓcedat iudiciũ ſine actione,ſi reus patitur? Tu habes,tex.ꝙ ſic,in l.Julian⁹ ſcribit,ſi quis.§.quantũ.ſ.ad

d exhiben.Diſtingue[d] ergo† duo verba,nõ inſiſtendo in ꝯrĳs,cũ

1 queritur vtrũ quis admittatur ad agendũ ſine actiõe.Aut quis non hꝫ actioneꝫ ab initio ſed ſperatur vt oriat̃ in conteſtatione, ⁊ admittitur vt hic.aut nõ ſperatur vt oriatur in conteſtatione, ⁊ tunc aut quis agit vt ſententia ſequatur ex illo iudicio, ⁊ non admittit̃ reo inuito.l.ſi pupilli.§.videamus.ſ.de neg.geſt.aut agit vt alia ſtipulatio cõmittatur,⁊ tũc agi põt.l.nu.j.C.de ꝯhẽ.

e ⁊ commit.ſtip.Aut queris[e] vtrũ admittatur reo volente expreſſe,⁊ admittat̃.d.l.Julianus.§.quantũ.l.ad exhib.⁊ l.vbi pactũ. C.de tranſ.ſm vnã lectu.Pet.lꝫ nõ tenuerit eã.Predicta ſunt vera,quãdo actio deficit ab initio:ſed quãdo ex poſtfacto đficit, ⁊ ab initio cõpetebat tũc aut ſi iudiciuꝫ non ꝓcederet,reus cum aliena iactura locupletaret̃,⁊ tũc ꝓcedit iudiciuꝫ,l.ſi poſt acceptuꝫ.ſ.de rei ven.aut non locupletatur cũ aliena iactura,⁊ tũc iudiciuꝫ non ꝓcedit, ſed fiet abſolutio ab obſeruatione iudicĳ, vt Inſti.de perpe.⁊ temp.act.§.fi.⁊ de cõdic.indebi.l.eleg ãter. §.ſi quis poſt de iureiu.l.iuſiurandũ ⁊ ad pecunias.§.fi.Sꝫ poſſet dici,ꝙ iſta eſt truffa,qꝛ indiſtincte ꝓcedit iudicium ſine actione,l.cũ putarẽ.ſ.fami.erci.⁊ expreſſius in c.Abbate ſane §.ceterum.ver.quoniã.de re iu.lib.vj.Reſp.hic non procedit iudiciũ ſi ſit manifeſtũ.actionẽ non competere,nec proceditur ad cõdemnationẽ parte etiã opponente.Contraria loquuntur quando hoc nõ erat manifeſtũ,vel a parte nõ opponebatur.vñ inſtantia tenet,⁊ ſentẽtia ſi ſequeretur:tñ ſi iudici cõſtaret,ſtatiꝫ abſolueretur,vt no.C.de trãſa.l.vbi pactũ.ſm vnaꝫ lectu.gl. ¶Que

2 ro† circa hoc,an detur nouus libellus nata actione per conteſtationeꝫ? Et domi.Ray.dicebat ꝙ ſic:qꝛ erit nouum iudiciũ.Sed dico,ꝙ eſt falſum:qꝛ quando ex facto de preterito actio incipit

f competere pendente iudicio,[f] tunc ex eadẽ inſtantia ſequit̃ condẽnatio.l.ſi rem in fi.ſ.de pig.actio.⁊ l.ſi mandauero tibi a Titio.ſ.man.Opp.⁊ vr̃,ꝙ dꝫ expectari,ꝙ ille dare non poſſit.l.ita ſtipulatus.§.Sabinus.j.eod.Iſtud eſt difficile ꝯrium,⁊ gl.dat plures ſol.⁊ vna eſt,ꝙ ſpeciale eſt hic ratione perplexitatis.per l.ſi Titius.de condi.inſ.Quidã videntur dicere,ꝙ hic nõ ſit ꝑplexitas.Nã perplexitas eſt illa,que non põt diſſolui:ſed hic facto promiſſoris põt diſſolui.Credo,ꝙ ſit perplexitas,qꝛ lex preſumit ꝙ nunquã vellet diſſoluere,arg.j.eo.l.ſtipulatio nõ valet. Alĳ dicunt,⁊ ſecundã omittam,aut confertur in eadem perſona aut in diuerſis:ſed iſta nullius eſt valoris,qꝛ non eſt rõ diuerſitatis.Alĳ dicũt,aut eſt in eadẽ re, aut in diuerſis,hic in eadem. Et iſtã ſol.tenet Gul.de Cu.in l.ſi poſt tres.ſ.ſi quis cau.⁊ Jac. de Are.hic,⁊ aſſignat rationẽ:qꝛ ſi eadẽ res ſpectetur,ꝙ non poſſit dari,ſtipulatio extingueretur,qꝛ nec mihi nec ſibi poſſet dari:ſed in diuerſis reb⁹ ſpectatur , qꝛ vna perempta,altera eſt in obligatione.Sed iſta non ſunt vera,qꝛ alio modo poteſt deſinere poſſe dari ꝙ per rei interitũ,puta morte eius,cui debet dari. Pro hoc ſ.de condi.⁊ dem.l.hoc genus.⁊ l.pater Seuerinaꝫ. §.ſocrus.Quid dicemus? Pet.de Bel.dat aliã ſol.hic ꝙ Cy.tenet in l.ſi pacto.C.de pactis.⁊ đt,hic erant duo rei credẽdi,nec erat proprie conditio,qꝛ tacite ineſt,ꝙ vno litẽ conteſtante alteri non poſſit ſolui.l.ex duobus.j.de duobus reis.Nõ obſt.tex. qui đt,ſeparatim,qꝛ vnus ſub cõmemoratione alterius fuit ſtipulatus ,⁊ ſic ſimul videntur ſtipulari,l.Modeſtinus.j.de ſol.

3 Sed illud eſt falſum,† qꝛ imparitas,que non ſperatur reduci ad paritatem,vitiat conſtitutionem duorũ reorum l.eãdeꝫ.§.j.de duob.reis,no.per gl.⁊ doc.in l.ex duob.reis.Sed hoc impoſſibile eſt,ꝙ vno tẽpore ſit queſita actio eis:ergo non ſunt duo rei. Que eſt ergo vera ſolutio? Dico,ꝙ ſcđa ſolutio que eſt hic,ſ.ꝙ per conteſtationem deſinit fictione iuris alteri poſſe dari. Sed quare,lex fingit hic,⁊ non alibi? Dic,rõne ꝑplexitatis, q̃ eſt hic, vt đt gl.in prima ſolutione.Et quare non ſoluitur iſta perplexitas alio modo quã per conteſtationem? Dico,ꝙ hꝫ ſimilitudinẽ duorũ reorũ.Et de hoc dixi plene in d.l.ita ſtipulatus. ¶Pro

g cedo vlteri⁹.[g] Cp.de l.ſi vero.ſ.de pecu.⁊ l.ſi qs a multis.ſ.de nova.Dy.đt in l.ſi plurib⁹.de le.j.Aut q̃rim⁹ de iure querẽdo,⁊ đr occupari per litẽ conteſtatã: hic autẽ de iure queſito conſeruãdo,⁊ tunc dꝫ perueniri ad ſententiaꝫ.Sed illa ſol.in quolibet paſſu reprehenditur in d.l.ſi pluribus.de leg.j.⁊ ibi plene dicã

ADDITIONES.

a P.Pau.P. ¶Si Titius ⁊ Seius.Vide Mat.no.viĳ.

b Pom. ¶L.ſi decẽ.Dic hic l.ſi deceꝫ.nihil facere.Adde tu, ꝙ eã inducit Odof.in l.nuda.C.de ꝯhend.⁊ cõmitt.ſtipula.ſumendo arg.a ꝯrio,ꝙ ſi fuiſſet appoſita conditio,non potuiſſet tranſmitti,niſi petĳſſet,qđ meminit ibi textus in verbo,cũ petiero,cũ ergo innuit quod poſſit peti,ergo ſequitur ſumendo argumentum vt ſupra,qđ poſſit agi nulla actione competente,cuꝫ adhuc non veniſſet,⁊ vide circa hec.Anch.conſi.xxvj.

c An.Barb. ¶Verũ eſt.Qñ ſperat̃ actio naſci ex cõteſtatione, agit̃ ſine actione,⁊ in hoc eſt ſingularis iſta lex,ſꝫ dominũ meũ.

d And.Barb. ¶Diſtingue.Vide Lud.Ro.in conſ.ccclxviĳ.pro dicto Bar.hic,vide que dici in c.ex parte.de foro compe.vide ibi do.Abb.vbi non allegauit Bar.

e And.Barb. ¶Aut queris.Glo.eſt no.in l.ſi vnus.§.pactus.ſ. de pact.ꝙ iudex non debet ſe intromittere,ſed pars imputet ſibi,ſi male egi:ſed Bar.hic limitat.

f Pom. ¶Pendente iudicio.Inquantum autẽ Bar.hic cõcludit,ꝙ quoties pendente iudicio,ſuperuenit ius actoris ex cã de preterito,ꝙ poſtea põt ſuper illo,vt ſ.ex ead.inſtãtia, ꝓferri ſententia condemnatoria,limita vt ꝓcedat ſi agat̃ iudiciũ corã iudice ordinario:ſec⁹ ſi corã đlegato.Iſta eſt aurea limitatio Bal. poſt Bart.ad fi.l.ꝑſcriptione.in ix.q.C.ſi ꝯ ius vel vtil.pub.q̃ ſequẽdo exclamat Pau.de Caſt.in d.l.ſi rẽ,§.fi.hic alle.p Bar. lꝫ de ea dubitauerit Aret.hic,⁊ in l.hr̃s quoque.ſ.de acqui.hr̃. Secundo limita,vt ꝓcedat ſi ius ſuꝑueniat retrotrahendi ꝑ fictionẽ,ſecus ſi nõ retrotrahit̃ fictione.Ita limitat egregie Bal. in l.non queãd.ſ.de iudi.de qua hic vide Are.Tertio limita vt non ꝓcedat ꝯm quoſdã. Mod.hic in cauſa appellationis.đ qua vide Bal.in l.per hanc.C.đ tẽpo.appella.Quarto limita, vt nõ procedat quoties eſſet in cauſa concluſum,vt vult Bartol.in l.ſi mater.§.eandem.in fin.de exceptio rei iudica.đ qua vide Aret. ⁊ ſcribentes hic,⁊ que ego ego addidi ad Bart.in d.l.ſi mater. Quinto limita vt per Bal.in l.j.C.de exceptio.rei iu. Sexto limita.vt colligitur ex not.per Ang.poſt glo.nota in l.qui repudiãtis.ſ.de inoffi.teſta.Et hoc dictum Bart.non ſolũ procedit quãdo ſuperuenit ius actori in inſtantia,ſed etiam fortius, quãdo ſuperuenit in exercitio competente a principio inſtãtie. Ita not.declarat Bald.hic.Pro quo Imo.in l.ſi autem.§.poſſidere.ſ.de rei vendi.Secundo magis procederet dictũ Bal. ſi ius perueniret in aliquo acceſſorio,tex.eſt in l.fruct⁹.ẽt ibi no.Ang. ſ.de rei ven.Tertio intellige,vt etiam procedat poſt ſentẽtiam abſolutoriã.ita probatur in l.grege.§.ſi ſub cõditione.ſ.đ pig. ⁊ in l.bouem.§.pen.de edi.edic.⁊ in l.niſi finita.§.ſi adhuc.⁊ ibi gloſſ.de tut.⁊ ra.diſtra.

h Poma. ¶Procedo vlteri⁹.Declarat hic Im.đ iure queſito. aut querẽdo vnius,nõ tamẽ eius qui litẽ ipſam cõteſtatur.Ego autẽ intelligo rẽ de iure queſito aut querẽdo vtriuſque, per ea q̃ not.Barto.in repe.l.quominus.in verſi.cõtra videtur.ſ.de flu.

LEX XII.

SI ita ſtipulatus fuero decem. In alternatiua ſummarum,⁊ temporis,minus eſt in obligatione.hoc dicit.Et hoc colligitur ratio,quam habuiſtis.ſ.eo.l.j.§.ſi quis ſimpliciter. Dicam j.eod.l.ſi duo rei.

LEX XIII.

1 ☞ Dictio,ante calendas,intelligitur finitas.
Teſtes ꝙ non ſunt contrarĳ ſi vnus dicit ante calendas , ⁊ alter die calendarum.

2 Differencia an ſit dicere ante calendas,⁊ dicere ad calendas.

3 Reus qui comparuit in primo ⁊ ſecũdo termino citationis ſed non actor in vltimo termino comparuit actor non reus , an ſit contumax,ꝙ non.

4 Reus cui fuerunt date tres dilationes ad diuerſa,ſi non comparet in prima,non excuſatur.

5 Terminus ſi datur reo,ad aliquid faciendum,ſi reus comparet intra intra terminum,quando debeat actorem requirere.

QUi ante calendas. Quero đ ratione huius legis.

a Rñd.Ratio eſt, qꝛ hec dictio,ante [a] Calendas,intelli

1 git̃.ſ.finitas,⁊ ideo† comprehẽdit diẽ calẽdarũ.Hoc probat̃ in tex.⁊ gl.j.eo.l.ſtipulationes nõ diuidũt.§.pe.⁊ ideo ſi teſtes cõtradicerẽt ibi,⁊ vnus diceret ante calẽdas , alius die calẽdarũ,dic,ꝙ nõ cõtradicunt:qꝛ ꝙ đt teſtis ante calẽdas,dic.ſ.

2 finitas.Cp.đ verbo† ad uerbũ,d.l.ſi ita fuerit.ĳ.ſ.đ manu.teſt. vbi eſt differẽtia vtrũ dicat̃ ante calendas , vel ad calẽdas.Sol.

ad incōmodū ſtipulatoris, tantū eſt dicere ante calendas, q̄tuꝫ,
in calendis: q2 vtrobiq3 nō pōt exigere ante calēdas, vt hic: ſed
ad cōmoduꝫ rei eſt differentia, q2 quādo dicit, promitto dare an
te calendas, quādocunq3 vult, pōt ſoluere ante calēdas, d. l. ſi ita
fuerit. in fi. Ratio eſt, q2 patet, ꝙ tempus eſt appoſitū fauore rei
ſeu pmiſſoris, ſed ſi eſſet dictum in calendis, nō poſſet ſoluere ſim
pliciter ante calendas. Sed eſt diſtinguendū, aut tps eſt appo-
ſitum fauore rei, vel actoris, vt in l. in fideic. §. cū Pollidius.
ſ. de vſuris. ꝛ l. ſi ita relictū. §. Pegaſus. ſ. de le. ij. ꝛ videbitis.
3 j. eo. l. qui Rome. in prin. ¶ Quero, † de queſtione[b] Jac. de are.
b q3 formauit in l. pretor. in fi. ſ. de ope. no. nuncia. que talis eſt. Ci
tatus eſt reus, vt veniat intra nouē dies, quorū tres pro primo,
tres p ſecūdo, tres pro tertio termino, ꝛ peremptorie fuerunt aſ
ſignati. In primo termino ꝛ ſecūdo cōparauit reus, ꝛ nō actor.
In tertio cōparauit actor, ꝛ non reus, querit an reus ſit contu-
max? Dicit Jac. de are. qd re⁹ eſt in vltima mora, ꝛ vltima mora
nocet: ꝛ ideo poterit procedi ꝯ eum, tanq3 ꝯ contumaceꝫ, ꝛ idem
dt Spec. in ti. de cita. §. viſo. verſ. quid ſi in primo. Sed ego[c] cre
d do, ꝙ reus[d] nō ſit cōtumax, ꝛ pmitto ſic. Dicunt doct. ꝙ ſi in pri
mo termino ceſſat reus, punietur in expenſis, idē in ſecundo: cō
tumacia autē tertij termini aggrauat euꝫ, vt poſſit perueniri ad
primū decretū. ita no. extra de pcu. c. ij. ꝛ L y. C. de iudi. l. ſanci-
mus. Et ex hoc apparet, ꝙ re⁹ eſt cōtumax, ſi nō venit in prima
citatione. ergo eadē rōne ꝛ actor, ſi non venit, ꝛ illo actore contu
mace circūducitur edictū, ꝛ illa citatio, eſt incuſata per reū con-
e tumacia actoris, re⁹ licēt iatus e recedit, vt ſ. d iud. l. ꝛ poſt edi
ctum. ꝛ ſic iſta citatio nō arctat eum. Itē citatio ſecunda ꝛ tertia
fit ad conuincendā malitiā rei, qui non venit in primo termino,
vt in auth. iubemus. C. de iud. Si ergo reus cōparuit in primo
termino, apparet qd ſecunda ꝛ tertia dilatio euanuit, ꝛ eius con
ditio deficit, que eſt, ſi in primo termino non venit qd ipſum am
plius ſecūda ꝛ tertia citatio nō arctet. ꝯfateor tn̄ vnum, ꝛ in hoc
poſſet dicere verū Ja. de are. ꝛ So. q2 lꝫ in prima citatiōe actor
ſit contumax, tn̄ ſi iudex vult pōt actorē expectare ad aliā dila-
tionem, vt eſt tex. ꝛ gl. in d. l. ꝛ poſt edictum. in prin. ſ. de iud. Si
ergo iudex reū venientem non licentiat, ſed vult actorē expecta
re, hoc caſu ſi reus non licentiatus recedit, tunc vr̄ contumax in
ſecunda ꝛ tertia dilatione, vt dt Inn. in c. conſuluit. extra de of.
deleg. ꝛ extra de penis. c. calūniā. Et ideo facias ſcribi in actis,
4 comparuit reus, ꝛ licentiatus recedit. Dices † tu, hoc eſt contra
l. ſtatuliberos. §. ſtichus. de ſtat. libe. vbi requiritur ꝙ rep ſen-
tet ſe in quolibet termino. Sol. ibi erāt tres dilationes date cir
ca diuerſa, q2 decem libre in vno anno, ꝛ deceꝫ libre in alio anno
debebant ſolui: ſed hic date erant tres dilationes ad idē, ideo te
cōparante in prima, ceſſant omnes alie dilatiōes: ꝛ ideo ſi eſſes
citatus, ꝙ hinc ad tres dies cōpareas ad taleꝫ queſtionem, ꝛ in-
de ad tres dies in alia queſtione, tūc ſi cōpares in vna, nihil p-
5 deſt in alia. ¶ † Quero, datur terminus ad petitionem actoris
reo, ad faciendū aliquid intra octo dies dꝫ ne actor ſtare ſemper
intra octo dies, vel dꝫ ne requiri, ſi intra illud tps venit re⁹? Ui-
dete, iſta dilatio duobus modis pōt dari. Primo parti, ad vnū
actum tantuꝫ momentaneū: vt, dat iudex terminuꝫ octo dierum
ad veniendū, ꝛ iſto caſu fateor quod reus poteſt venire quacūq3
parte termini vult: tn̄ ego actor ad cuius petitionem datus eſt
terminus, non ſum cōtumax: vt circunduci debeat edictū ad rei
petitionē, niſi in vltima die termini ego actor non eſſem in iudi-
tio, nec alias pōt iudex reū licētiatū dimittere, d. l. ꝛ poſt edictū
in fi. ſ. de iudi. Ratio, q2 lꝫ ante litē q̄ncunq3 vis tu re⁹ ante octo
dies poſſis venire, tn̄ nō eſt preſumendū, ꝙ tu reus venias, niſi
in vltima die termini, vt ſ. l. pror. in fi. Q̄nq3 datur terminus ad
aliquē actuꝫ nō momentaneum, vt ad pbanduꝫ, in quo multa re
quiruntur, ꝛ hoc caſu ſi expectaretur illa pars, vſq3 ad vltimam
diē, tunc nihil poſſes pbare, ꝛ tunc reus intra terminū pōt veni
re q̄nq3 vult: tn̄ dꝫ facere citari actorē, vt veniat ad vidēdū teſtiū
iuramenta, ꝛ articulorū pductiones. Probo per caſum in aut.
ei qui. C. de tēp. ap. ꝛ l. ij. cū ſua gl. e. ti. Ratio, q2 ego actor bene
ſcio ꝙ tu poſſes pbare intra octo dies, ſꝫ neſcio qua die vel hora
hoc facias, ꝛ ideo niſi mihi dies ꝛ hora denuncietur, non impu-
tat mihi. l. aut qui aliter. §. j. ſ. qd vi aut clā. Dixi. ſ. ꝙ in quoli-
f bet actu dꝫ aduerſari⁹ citari. ſꝫ quero, pone ꝙ eſt f queſtio cū Lo
mitatenſi, q ſtat a longe, mittā ne ad locū ita diſtantē in quolibet
g actu, cū dilatio ad pbandū non ſit multū magna? Cogitabitis.

ADDITIONES.

a ¶ Q̄nia hec dictio ante. Habes inferre ex his verbis Bar. hic
dum dt, qd ante calēdas, intelligit̄ finitas, ideo, ꝛc. qd dictio ante
eſt incluſiua. hoc idē voluit Bar. i l. in inſulā. §. fruct⁹ p illū tex.
ꝛ ibi ſequit̄ Bal. ſ. ſol. mat. ꝛ voluit clare. Old. in cōſ. xlix. inc. cō
ſueuit dubitari. verſ. qd q̄nq3, ante. alleg. tex. in l. anniculus. §. j.
de verb. ſignific. Bald. in l. ex his verbis. C. quan. dies leg. ced.
b ¶ Quero de queſtiōe. Et in hac queſtione dt cōmunē eſſe opi
nionē Bar. hic, Puteus maior, ꝛ retulit Deci⁹ pceptor meus.
c And. Barba. ¶ Sed ego. Cōpinionē Bar. tenet hic Ang. alle-
gans Jo. And. in addi. Spe. in ti. de cita. Pet. de Anc. in c. j. d
do. ꝛ cōtu. ſꝫ Bal. diſcrepat, tenēs opi. Ja. de Are. per aut. ei q.
C. de tēp. ap. ad fi. Reſ. ad l. ꝛ poſt edictū. q2 ibi erat vnus termi
nus. hic vero plures. Tu dic, aut illū licentiauit ex toto, ꝛ tūc nō
eſt cōtumax. Aut voluit illū licentiare p illa vice, ꝛ tūc eſt in mo
ra. In dubio autē vr̄ obuiare litib⁹. c. finē litib⁹. de do. ꝛ cōtu. q2
iudicis officiū eſt dirimere lites. Et intellege dictū Bar. pcede
re in eadē cā, ꝛ in eodē art. ſecus in diuerſis. c. cām. de do. ꝛ cōtu.
Jo. An. in c. eccl. de elec. q2 cōtumacia in vno non nocet in alio.
Tex. eſt aure⁹ in l. aut qui aliter. ſ. qd vi, aut clā. niſi eſſet citatio
gn̄ralis: q2 ſi cōpareat in vno, ꝛ in reliquo nō, vid c. auditis. d pc.
d ¶ Ego credo, qd reus. Inquantū Bar. ꝯcludit, qd ſi hꝫ tres di
lationes. in prima autē, ꝛ ſecūda ceſſauerit, ꝙ dꝫ in expēſis cōdē
nari, per no. in c. ij. de pcu. Adde, ꝙ idē no. in c. quoniā ꝯ falſaꝫ.
in gl. in verbo, dilationes. in fi. de pb. ꝛ ibi vide Fely. in fi. ꝛ ſeq.
e ¶ Licētiatus recedit. Adde ꝙ cū Bar. trāſit Ang. Pe. d Anc.
Pau. de Caſt. ꝛ Ro. Jo. An. in addi. ad Spe. in ti. de cita. §. vi-
ſo. verſ. quid ſi in primo, vbi alle. c. j. de dolo ꝛ contu. in vj. Bal.
in auth. ꝛ qui iurat. de bo. auth. iud. poſ. ꝛ l. ꝯſentaneū. C. quomo
do ꝛ q̄do iud. in v. no. vbi alle. tex. in l. ex cōſenſu. §. fi. in verſ. an
te diē, in verbo, interrūpere. j. de ap. lati⁹ hic per Ale. vide. ꝛ vi-
de que poſui in l. ſi finita. §. Julianus. ſupra. de damno infect.
f P. Pau. P. ¶ Quod eſt. Uide Abb. in c. fi. de dilat.
g ¶ Cogitabitis. Adde poſt Ale. Pau. de Caſt. conſi. 50. cū Jo.
And. in addi. Spe. in ti. de cita. §. viſo. in addi. que inci. ſup illo.
tenet, ꝙ citatio generalis nō dꝫ fieri, niſi citatus ſit valde remo-
tus. Si autē non ſit valde remotus, dꝫ citari ad ſingulos actus.
Et ibi vide an citatio per edictū teneat de iure Canonico? Et cō
cludit, ꝙ non abſq3 cōmiſſione Pape. ꝛ dum Ale. dt relata opi.
Fely. cū qua cōcord. Pau. de Caſt. in d. cōſi. 50. ꝙ Bar. melius
loquitur in extraua. ad reprimendū. vbi intelligit fore verū illd
qd dr, ꝙ citatus generaliter ad totā cām, ſi ſemel cōparuit, non
pōt iudex ad vlteriora pcedere ſine noua citatione, niſi ſit dictū,
ſingulis dieb⁹ ꝛ horis ad totā inſtantiā. Adde, qd Bal. conſilio
ccxxviij. lib. iij. inci. factum tale eſt, ad inſtantiam ſm impreſſio
nem Brixienſem. vr̄ tenere ꝙ nō valeat, ꝛ ibi dt, ꝙ nullo modo
iure ciuili, vel Canonico, talis modus citādi reperitur pmiſſus,
q2 talis citatio eſt captioſa, ꝛ q2 onerat libertatē, ꝛ aſtringit ad
q̄ndā ſeruitutē nō recedēdo a loco cauſarū, l. ij. d lib. homi. exhi.
Sꝫ poſito, ꝙ talis mod⁹ citādi ſit pmiſſus, qd aūt ſi qs impetrat
a Papa, vt poſſit aliquē citare in curia Rom. ꝛ is faciat ad totā
cāꝫ citare aduerſariū, vt cōpareat vigore illi⁹ reſcripti: ꝛ q2 eſt
cōtumax actor ex ꝯtumacia impetrat vt ille delegat⁹ poſſit in cā
pcedere ſummarie, an de nouo ſit citād⁹ aduerſari⁹ vel ſufficiat
illa generalis pma citatio. Uide eundē Bal. cōſ. cclxxix. iiij. vo.
ſm d. impreſſioneꝫ Brixienſeꝫ cōcludentē, ꝙ noua citatio requi
ritur. ꝛ dū Alex. al. cōſ. Bar. inci. iudex ſtatuit, nō eſt verū, ſꝫ in-
cipit, pluries cōtingit dubitari. nu. lxxvj. ꝛ eſt do. Fran. de Are.

LEX XIIII.

1 ¶ Stipulatio facti tunc committitur, quando tranſierit tan-
tum tempus intra quod potuit explicari.
Dilatio reintegratur propter caſum repentinum.
2 Poteſtate electo ſuo periculo, ſi per ſex menſes genere non po
tuit officium, non reintegratur ei tempus.
3 Dilatio data ad probandum, tota reintegratur, ſi impedimen-
tum totam diligentiam abſorbuit.

Si ita ſtipulat⁹ ſim abs te.

1 Stipulatio † facti tunc cōmittitur cū tranſierit tps tā
tū, ꝙ factū potuit explicari, ꝛ propter caſuꝫ repētinū
reintegrat̄ dilatio. h. d. cū l. ſeq. inci. ꝛ ideo heſitat̄. iſte eſt nota-
bilis caſus. ¶ Op. de l. iij. §. ſi quis inſulā. ſ. de eo qd certo loco.
Dic, ꝙ loc⁹ hic fuit adiectus vbi dꝫ fieri. ¶ Op. de l. ſtipulatio
nes nō diuidunt̄. §. planc. j. eo. Sol. Aut vult agere ad particu
lare intereſſe, ꝛ pōt, vt ibi: aut ad totale, ꝛ non pōt vt hic. ¶ Uel
dic ad l. ꝛ ideo heſitatur. Op. de l. Martius. ſ. locat. Gloſ. ſol-
uit, ꝙ hic fuit conuentum, ꝙ eſſet periculū edificantis. Uel dic,
ꝙ fuit culpa edificātis. Scribētes iſtā tenent, ſed non placet: q2
ſi fuit culpa ſua, nō dꝫ reintegrari vt in regula iuris, dānū quod
qs culpa ſua ꝛc. Dic, pma eſt vera, ſꝫ eſt diuinare. Sed pōt etiaꝫ
culpa ſua ꝛc. Dic, pma eſt vera, ſꝫ eſt diuinare. Sed pōt etiā ſu-
ſtineri, ꝙ fuit talis culpa, q̄ nō venit in actione locati, vt culpa le
uiſſima, ſꝫ venit in actione legis Aquilie vñ adhuc tenet̄ refice-
re: ꝛ ex natura ꝯct⁹ nō impedit̄, quin reintegretur dilatio illaꝫ
culpā nō pōt imputare ex natura ꝯctus. Uel dic, ꝙ dꝫ refici fa-
cta cōtributione expēſaruꝫ a domino, d. l. Martius. totum tps
reintegrabit̄, q2 ſi refeci partē inſule, nō ſuꝫ liberat⁹. d. l. ſtipula
tiones nō diuidunt̄. ꝛ l. ſi is qui quadringēta. §. quedā. ſ. ad leg

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

Fal. Modo, q2 pfecta domus nō eſt, adhuc ſum obligat⁹. licet
partē fecerim: tamē q2 culpa mea nō peryt, reficieṫ expēſis, illi⁹
cui edifico, d. l. Marti⁹. ꝛ habebo tātū tēpus quātū ante, vt hic.
2 ¶ Ad dclarationē† huius formo tibi iſtā qſtionē: Cōmune hui⁹
ciuitatis elegit vnū Poteſtatē p ſex mēſes, hoc acto ꝙ ſuū eſſet
piculū ſi nō poſſet gerere officiū. Contingit, p primis trib⁹ mē
ſib⁹ caſu fortuito, ꝙ ille Poteſtas officiū exercere nō potuit, nūc
pōt, an rintegreṫ ſibi illud tps: Et videṫ ꝙ ſic, vt hic. Sed dico ꝯ
tra, q2 quedā ſunt, ꝙ lꝫ tps labaṫ, ipſū tamē principale remanet
vt in caſu ꝓpoſito. Nā ſiue fiat domus in iſto ſolo nunc, ſiue poſ
tea, eadē domus eſt, ꝛ tūc reintegratur tps, vt hic. Qñq; ipſū pn
cipale, qd eſt in obligatione, ex curſu tēporis mutaṫ, vt opere vn
ius hominis. l. ſi nō ſortē. §. libertus. ſ. de condic. indebi. et tūc
tps nō reintegratur. l. ſi vſufructus mihi in biennium. ſ. de vſu
fruct. legat. ꝛ ſi in caſu noſtro aliud eſt regin. ē. ex menſiū ſequē-
tiū. Dicetis vos, ꝙ hoc eſt contra caſū l. ſeruus qui teſtamēto.
§. j. ſ. de ſtatulibe. Sol. Ibi debebat operas ſeptē annorū in ge
nere, vnde illud ꝙ deeſt, pōt ſupplere, q2 ſēp verū erit eū ſeptē
annorū operas petyſſe: ſed queſtio ꝓponitur, qñ tps erat limita
tū. ſ. ſex menſib⁹ ꝓximis. quib⁹ tranſactis impoſſibile eſt eos re
3 integrari. ¶ Ulti. not. † qd licet i tēpore fiat aliqñ reſtitutio ſo
lū de eo quod fuit impeditus: tamē ſi impedimētū ſequēs abſor
bet omnem diligentiā primo habitam, totū tps reſtituitur: [a] vt,
data eſt mihi dilatio vnius menſis ad ꝓbādū, acta caſu ꝑeunt
circa finē mēſis. Certe totum tēpus reſtituitur, argu. hui⁹ legis

ADDITIO.

a ¶ Reſtituitur. Adde qd cū Bart. tranſit Bal. in l. j. C. de tēpe.
appel. ꝛ in l. fin. ſ. de fer. ꝛ in l. ſed ꝛ ſi p pretorē. §. ſi ferie. ſ. ex
quib. cau. ma. ꝛ Alexan. hic, qui dicit, non intelligas tamen, qd i
iſta noua dilatione poſſit ꝓducere alia inſtrumenta, vel alios
teſtes, quā quos produxerat in prima, ſm Jac. But. ꝛ Bart. i
l. admonēdi. in verſi. ſed ꝛ hec. de iureiu. § illum tex. ibi. quib⁹
nunc ſolis vſurus. Barto. Bald. in l. fi. ſ. de fer. Tu adde, quod
Alexā. ibi dicit, limita tamē ſm Saly. in l. j. C. de dila. qd in hac
ſecunda dilatiōe poterit procedere inſtrumenta, que nouiter i
eius notitiam peruenerunt, q2 que de nouo emergunt nouo in-
digent auxilio. Et pro Salẏ. adde qd voluit Bal. conſi. clxxvj.
lib. j. qd corā conſultore, ſi expreſſe non fuit conclusum i cauſa,
poſſunt inſtrumēta liquida produci, preſertim ſi iuretur, qd nō
potuit ante producere, q2 non habebat notitiam inſtrumentorū
Alle. in arg. c. paſtoralis. extra de fide inſtr. ꝛ c. cum dilectus.
quod no. in d. l. ſi de fer. ꝛ in cle. ſepe. de verb. ſignifi.

LEX XVI.

SI Stichum aut pamphilū.

Iſta lex eſt ſollennis, ꝛ principiū hoc dicit Si vnus
ex alternatiuis [a] ſtipulatoribus efficiatur non ſoluen
do non liberatur promiſſor. ¶ Oppo. de l. cum res. §. ſed ſi Sti
chus. ſ. de lega. j. Dicit gl. qd alter in obligatiōe eſt, vel alteri⁹
ſolum eſtimationē, ꝛ iſta eſt bona illa que dicit preciſe, nō eſt bo-
na. ¶ Opp. de l. Stichū. in prin. j. d ſol. Sol. hic ſine ꝓmiſſoris
culpa, ibi ꝓmiſſoris. ¶ Et querit hic gl. ſi ille ſeruus, q factus
fuit creditoris, fiat debitoris, poſſit illum eundem ſoluere: Gl.
quod non, de rigore. l. Meuius. §. duorū. ſ. de l. ij. equitate ſic.
Sed gl. nō bene dicit p. Stichū. quē alle. q2 i obligatiōe alternati
ua nō pōt ſolui, nec de rigore, nec de equitate. Sed ſi intellige-
res. gl. in obligatiōe generis. gl. diceret verū. Hoc examino ple
ne in dicto §. duorū. in ſecūda ꝛ tertia oppoſitione tertie partis
verſic. ſecundo oppon. ad verſic. eandem.

ADDITIO.

a ¶ Iſtud ſūmariū eſt corruptū vt aduertit Jaſ. hic, ſecūdū que
ita voluit dicere Bar. Si vn⁹ ex alternatiuis ſtipulatoris effici
tur nō liberaṫ ꝓmiſſo. Uel aliter, ꝛ meli⁹ ſumma, vt p ipſū Jaſ.
1 ☞ Stipulatio annua diciṫ vna, q2 eſt vna actio.
2 Stipulatio annua facta pauperi, vel diuiti nō eſt trāſitoria ad
hrdes, ꝛ diciṫ incerta.
Stipulatio facta pauperi, videtur facta cauſa alimentorum.
3 Stipulatio annua dicitur incerta, q2 oritur actio ex ſtipulatu.
4 Legatum annum dicitur incertum, ꝛ ſunt plura legata.
5 Stipulatio annua quare dicatur perpetua.

§. Stipulatio huiuſmodi

Iſte §. eſt multū no
tabilis, ꝛ breuis. Oppo. j. e. l. plurib⁹. §. j. Gl. dicit, dic vt ibi, di
xi, ꝛ Dy. tenet. ſol. ibi. Aut ſtipulatio annua fit p enumeratiōnē
annorū, ꝛ ſūt plures. Aut p vnā numerationē, ꝛ eſt vna. Sed ad
hoc oppo. nec ſoluā. nōne natura diſtributiui eſt vt ſit ꝑinde, ac
ſi eſſent plures enumerationes. l. ſic in annos. in prin. ſ. qui. mo.
vſufr. amit. l. fi. C. de impu. ꝛ alÿs ſubſti. hic vero videtur dici
contra: q2 hic eſt diſtributiuum. ſ. ſingulos, per quod videtur
enumerari, l. huiuſmodi. §. pe. ſupra. de ve. j. vbi videtur expreſ
ſum. cui ergo non operatur vt dicatur facta enumeratio: Cogi
tabis. Procedo. vlterius, ꝛ oppo leg annua in fi. ſ. d leg. Solu.
ibi relictum fuit perſone, que non ꝑit, vt dignitati: hic in lega
to certe perſone. Cōpp. extra gloſſ. de l. ſi ſeruus cōmunis Me-
uij, ꝛ caſtrenſis pecuñ. j. de ſtipu. ſeruo. Solue vt ibi dicam.
1 Quero, † dicitur hic. quod eſt ſtipulatio vna, quare dicatur
vna. Et Mar. dicit, propter vnam conceptionem. Ita non pla
cet gl. q2 legatum ita diceret vnū. quare diciṫ vna, q2 eſt vna a-
2 ctio, ꝛc. ſm gl. ꝛ vide eā. ¶ Secundo q̄ro, quare† diciṫ ꝙ eſt in-
certa: Dicit glo. q2 incertū eſt quantum viuā. Sꝫ dices tu, hic
non fit mētio de vita. dicit gl. ꝙ hic fuit dictum quo ad viuam,
alias intelligiṫ a lege, ꝛ vide gl. in verb. ſtipulatio. in prin. Cy. ꝛ
a Pet. [a] ꝯcordat, ꝙ iſta gl. male dt. ꝛ dicūt ꝙ ſtipulatio annua eſt
ꝑpetua, niſi apponaṫ quo ad viuā, vt hic, ꝛ l. ſi pactum. de ꝓba-
tio. Non obſt. l. in annalibus. C. de lega. q2 ibi loquiṫ in legatis
Ratione differentie ibi dicam. Sꝫ ſemper fui auſus hanc glo.
ſuſtinere, q2 promiſſio annua qñ fit pauperi homini, videtur fie
ri cauſa alimētorū. Hoc probatur ex tex. ꝛ glo. in l. legatum. de
capi. dimi. ꝛ l. ſi cui annuum. ſ. de annu. lega. cum gl. in l. codi-
cillis. in princ, ꝛ ibi not. cod. titu. ꝛ ſ. de tranſac. l. cū hi. §. ſi in
annos ꝛ ibi clarius, ꝛ licet ibi loquaṫ in legatis. tamē quantum
ad hoc, vt ꝓſumatur cauſa alimentorum, eſt eadem ratio in ſti-
pulatione. Modo ſi ponamus illam ꝓmiſſionē factā pauperi
homini gloſſa dt, verū, cum alimēta morte finiantur, l. cum hi. §.
mod⁹. ſ. de trāſac. Sꝫ ſi ponimus, ꝙ non ſit facta pauperi homi
ni, tunc non diciṫ in ꝑpetuum obligatus. l. ſancimus. §. fi. C. de
dona. vbi nō extenditur ad heredes, niſi de eis ſit facta expreſſa
3 mentio. † Modo quare diciṫ incerta illa ſtipulatio, ratio eſt i-
ſta, vt tu ſcias ꝙ ꝯpetat actio ex ſtipulatu ꝓ iſta annua ꝓſtatione
nō ꝙ agatur ex ſtipulatione, certi cōdictionis. Et videtur pro-
bari j. eo. l. vbi autꝫ nō apparet. §. q ſortē. dic vt ibi dicā. Pro-
4 cedo vlteri⁹ † qd in legatis: Dico, ꝙ legata ſunt plura: ꝛ ſunt in
certa: q2 ꝓ primo anno pura, ꝓ ſequētibus conditionalia. l. cum
5 in annos. ꝛ l. ſi in ſingulos. ſ. de annu. lega. Sꝫ quare† dicit ꝑpe
tua Dico, q2 tēp⁹ nō eſt mod⁹ tollēde vel inducēde obligatiōis
ꝛ poſt mortē durat: tñ exceptione heres repellitur, vt j. eo. l. cū
qui ita. §. qui ita. Eſt ne aliud in legatis: Certe ſic, q2 mortuo le
gatio non ꝯpetit pro ſequēti tēpore: ſed poſtquam actio legati
incepit cōpetere. non pōt finiri, l. nemo poteſt. ſ. de lega. j. quia
teſtator non poteſt facere. vt finiaṫ actio ex teſtamēto tempore.

ADDITIONES

a ¶ Dy. ꝛ Pet. Adde ꝙ opinionē eorum dicit Paul. de caſ. de
de iure veriorē, ꝛ illam, vt refert ꝛ ſequiṫ Alex. ſequuntur Bal.
Raph. ꝛ Roma. hic p tex. in l. veteris. C. de cōtrahen. ꝛ cōmit.
ſtipu. ꝛ Benedi. de Plūbi. in l. ſi ita fuerit. ij. ſ. de manu. teſta. ꝛ
Joā. Fab. in. §. ōnis. Inſti. eo. ꝛ dt ꝙ cōmuniter. docto tenēt ꝯ
Far. ꝛ dum Alex tāgit de legato facto fratribus ꝛ minoribus
vide Bal. conſ. lxx. ꝛ cxx. ij. libr. ꝛ ibi quid de predicatorib⁹ U-
num cōſuluit Abb. conſil. lxiij. ij. li. ꝙ valet legatus annuū fa-
ctū fri minori in viia ꝓ ſtudio ꝛ expenſis ſtudij. ibi pulchre vide

LEX XVII.

STipulatio non valet

De iſta materia dicam in l. centeſi mis. in fi. j. eod. titu.

LEX XVIII.

4 ☞ Cum bis idem promittitur an valeat ſecunda promiſſio.

QUi bis [a] idem

Iſta lex cum l. ſi dari. j.
eo. breuier hoc dt. Qui
bis idē ꝓmittit, nō teneṫ ex ſecunda promiſſione, niſi
prima in effectu eſſet inualida. ꝛ ceſſat ꝯriū de d. l. ſi
dari. C. ppo. de l. heres a debitore. §. j. j. de fideiuſſ. Dicit gl. ꝙ
teneṫ ex prima, ꝛ ex ſequēti ſꝫ ſemel ſoluēdo liberāṫ, tñ in d. l. ſi
dari. Petr. tꝫ, ꝙ ex prima non teneaṫ, q2 nō intereſt ſtipulātis,
Sꝫ q̄ eſt verior: Dy. tenet gl. in d. l. qui niſi idē tꝫ Pet. ſꝫ Jaco.
de Are. tꝫ ꝙ gloſſ. in d. l. ſi dari, ſit vera. ꝛ eius in hoc opi. ſequor.
Non obſtat l. heres a debitore. §. j. q2 ſeqūēs ſtipulatio hꝫ com
modum, l. qui vſum fructū. j. eo. niſi pupillus. §. qui actū. j. de no-
ua. Et hoc tꝫ. gl. j. eo. l. ſcire debem⁹. ſecundo reſponſo. Sꝫ di-
ces tu. nōne intereſt ex ſecunda ſtipulatione cū ſit lōgioris vite:
Gl. dt, certe de hoc intereſſe nō cogitauit. Uide. gl. in l. qui bis.
tene mēti eā, ꝛ do tibi. tex. multū not. j. de caſtrē. pec. l. pr. qui ca-
ſtrēſe. j. fi. ꝯ hoc facit ſ. de lega. j. l. ſi creditori. dic vt ibi. Op. dt
tibi de d. l. ſi dari. Sol ibi itererat, hic nō. Sꝫ op. ſi hoc erit ver.
tunc ſtipulatio q̄ apponiṫ in actiōe empti, nō valebit niſi inter-
ſit ꝯ l. ſtipulationū. §. ꝯuētionales. ſ. eo ti. ꝛ l. ꝓ ſocio arbiter ſ.
ꝓ ſoc. Solu. qñ ꝓcedit ꝯuentio bone fidei, ſtipulatio ſequens va
let: q2 intereſt rei, cum primo tenebatur bone fidei nunc ſtricti
iuris poteſt etiā intereſſe actoris quod habeṫ claras probatio-
nes, d. l. pro ſocio arbiter. ſ. pro ſoc. Itē intereſt, quia cū ſit con

tracta

cutante: ſecus q̃n p̄cedit ſtipulatio ſtricti iuris, vt hic. Et reaſ
ſume ſm Jaco. de Aret. aut ſtipulatio ſequens opponit animo
nouandi, ⁊ valet: vt Inſti. qui. mod. tol. oblig. §. preterea. ⁊ ī. de
noua. ꝑ totū. ⁊ l. fi. C. de noua. Aut ſeq̄ns nō apponit animo no
uandi, ⁊ tunc aut p̄cedens obligatio erat ꝑ ſtipulationē, ⁊ tūc
aut in ſequenti ſtipulatione verſatur aliquod cōmodū, ⁊ valet ſe
cūda, vt ī. eodem. d. l. ſi dari. ⁊ l. heres a debitore. §. j. ī. de fide-
iuſ. Aut nullū cōmodū continet, ⁊ tūc nō valet. l. q bis idē. cōiun
cta l. ſtipulatio iſta. §. alteri. ī. eod. ⁊ l. pupillus. §. qui actum. ī.
de nouat. Aut p̄cedit alius contractus quam ſtipulatio, ⁊ va
let ſecunda: vt. ſ. codē. l. ſtipulationū. §. conuentionalus. dicta.
l. ꝓ ſocio arbiter. ſ. ꝓ ſocio. ⁊ l. fina. C. de noua. Contra p̄dicta
ī. codē. l. ſi diuortio. Dic vt ibi.

ADDITIO.

a Poma. ¶ Qui bis. Facit ī arg. ꝙ īfamatus nō pōt amplius in
famari, nec excommunicari, l. ij. C. vt in cer. tem. cri. queſtio. ſed
cōtrariū cōcludet c. ita quorūdam de Jude. vbi dicitur, ꝙ excō-
municat⁹ pōt ex cōmunicari: ⁊ ſic abſolut⁹ a p̄ima nō erit abſo-
lut⁹ a ſecūda. Nec obſta iſte tex. q̄ loq̄t in vinculo ſtipulatiōis, ꝙ
ꝓ ſui ſubſiſtentia requirit intereſſe, ī. eod. l. ſtipulatio. §. alteri.

LEX XIX.

a **Si ita ſtipulatio facta fue rit.** Diſſolutio matrimonij debet eſſe libera a pe-
nis conuentionalibus. h. d. ¶ Op. de l. ea que
ſ. de do. inter vir. ⁊ vxo. Solu. ibi proceſſit pecunia a ſtipulāte,
vnde nō eſt pena ex parte ꝓmittētis: hic ſecus. Extra gl. oppo.
b de l. fina. ī. ſ p̄reto. ſtipu. vbi valet[b] pena cōuentionalis vltra le
galē. Preterea ſecūdū hoc ꝙ dicit lex iſta, ꝓmiſſiones facte cū
pena nō offēdēdo, nihil valent, contra denunciamus, C. de his
qui ad ad eccle. cōfu. Solu. itellige hic ī diſſolutiōe matrimonij,
l. ij. C. de inuti. ſtipula. ¶ Oppo. de l. fi. C. de ſpon. Solut. ibi in
arrhis, in quib⁹ dic vt dicā ī. eod. l. ſi ita ſtipulatus fuero. §. fin.
¶ Quero, q̃ ſūt pene legales: Dic vt C. ſ repu. l. cōſēſu. ⁊ l. fina.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Si ita. Hodie tamen eſſet ſecus, q̄ non permittitur
diuortium, niſi in caſu angnitatis, vbi declarat nullū. gl. fi. in l.
cōſenſu. C. de repu. gl. in l. diuortio. ſ. de neg. geſt. c. ij. de trāſla.
epiſco. quos Deus cōiunxit, homo nō ſeparet. Poma. ¶ Vbi
b valet. Et ſic not. ſm Ange. ꝙ valet argu. a cōtractu ad diſpoſi-
tionē legalem. ⁊ not. in verſi. vbi videt caſus, ꝙ ſi ſtatutū pūctu
tionē legalem ⁊ not. — aliter diſponat id ꝙ ius cōmune, tale ſtatutū tene. Videt enim
ſufficere, ꝙ operet ꝓductionē actionis ex ipſo ſtatuto. Bart. in
l. j. ad le. fal. gl. not. ⁊ ſing. in c. j. ſ conſtit. l. vj. ⁊ ibi per Joan. de
Lig. ⁊ in c. j. de reſcript.

LEX XX.

1 ☞ Cōditio, de deſierit eſſe debitor, verificatur, ſi deſinit ciui-
liter teneri remanente naturali.
2 Cōditio, ſi dbitor eſſe dſierit, vificat, dbitore dſinēte ēe ſoluēdo.

Huiuſmodi ſtipulatiōes. Ep. ꝙ nō ſit niſi vna ſtipulatio, ergo male dicit, ſtipu-
latiōes. Propterea quidā ſubaudiūt, huiuſmodi ſti
pulationes. ſ. hec, ⁊ ſimiles. Alij dicunt, ꝙ ſunt due, vna ꝓmitten
tis quod titius debet, alia p̄omitentis cū Titius debitor eſſe d
ſierit. Itē p̄ima lec. ſubdiuiditur in duas, Prima eſt, q̃n eſt ī li
tera mihi, aliq̃n eſt in litera. tibi. Itē illa ꝓut eſt in litera, mihi,
ſubdiuidit in duas lec. vt ī. patebit in gl. Secūdū hanc opi. ad
iſtā lect. ꝓmittis mihi dare, cū Titius deſierit eſſe dditor, cōtra
ī. ſ fideiuſ. l. fideiuſſor obligari. vbi ꝓ eo qui non tenetur nō pōt
iteruenire fideiuſſor: ſed hic nulla eſt obligatio: q̄ dicit, dſierit.
So. gl. j. ꝙ hic a p̄incipio fuit obligatio. ſed iſta ſol. nō eſt vera,
q̄ ſi p̄incipalis liberatur, ergo ⁊ fideiuſſor. l. in omnib⁹. ī. d ſo-
lu. Dic ergo vt l. ſi quis poſtquā. ⁊ l. vbicūq;. ī. de fideiuſ. qd hic
ꝑ p̄eſcriptionē erat ciuilis ſublata, ⁊ remanebat naturalis, cui
fideiuſſor accedit. Et hoc videtur ſentire gl. dū alle. ſi quis poſt
1 quā. ¶ Ex qua lec. no. † qd illa cōditio. ſi dſierit eſſe debitor, veri
ficat, ſi deſinit ciuiliter teneri, remanēte naturali. Vel aliter di-
co, qd iſte p̄incipalis deſijt eſſe ſoluēdo. Et vide gl. ij. q̃ icip. pē-
det ergo ⁊c. Sed iſtā ſolu. rep̄ehēdit Dy. q̄ q deſijt eſſe ſoluē
do, remanet debitor l. is qui. ſ. de ceſſ. bo. non ergo eſt ſatiſfactū
cōditioni. Vel ſi vis ſuſtinere. dicit Dy. qd ſi effectu deſijt eſſe de
bitor, vt argu. l. nā is. ſ. de dolo: Jac. de are: ſuſtinet ſol. aliter, ⁊
dicit, qd fideiuſſor accipitur: ſi p̄incipalis deſijt eſſe ſoluēdo, vt
Inſt. de repil. in fi. Modo iſta verba debēt intelligi ſm naturā
contractus, l. damni infecti quidā. ſ. de dā. infe. ⁊ l. ſi vno. §. j. ſ.
lo. Modo ſic fideiuſſor accipitur, ergo ⁊c. Et ſecundum iſtam
2 lect. not. † qd conditio, ſi debitor eſſe deſieret, verificatur dbitore
deſinente eſſe ſoluēdo, nota bene. ¶ Alia lect. eſt, p̄out inter. eſt
tibi, tunc dicit gl. idē dubiū erat quod ſup̄a. Hoc eſt verū ſi ha-
betur in ter. ſpōdeo, q̄ eſſet idē caſus cū p̄ecedēti. Sed ſi ha-
bes, ſpōdes, tūc iſte qui ſic ꝓmittit, nō intercedit vt fideiuſſor ⁊
ideo non eſt idē dubiū. Vel ſuſtinet gl. qd q̃n ꝓmittis mihi qd ti

bi Titius debet, videris p̄omittere actionē, quā habes contra
eū l. legaui. de li. leg. ⁊ ibi not. vnde cū adiciatur, cū debitor eſſe
dſierit, videtur nō valere quaſi ꝓmittat actionē eo tp̄e quo e[...]
extincta. ⁊ ita ſentit gl. Sed. rūdeo, qd intelligit cū deſierit eſſe
ſoluēdo, ⁊ ſic actio remanet, vt ſ. vel cū deſierit eſſe debitor ciui
liter tātū. ſed remanet naturalis que pōt cedi l. ſi eius. ad tre.
¶ Sed queritur ſ; iſtas lectu. quid ſi dſijt debitor eſſe ſoluēdo,
quia ſoluit: gl. non reſpondet. Dic ſm p̄imam lecturam: q̄ p̄o
miſſor fuit, vt fideiuſſor non tenetur, q̄ liberato p̄incipali, ipſe
liberatur, l. in omnibus. ī. de ſolutionib. Secūdū aliā lecturā te
nebitur ille cui eſt ſolutū, dare ei cui p̄omiſit id qd exegit, l. fi-
deicommiſſa §. ſi rē. ſ. de legat. iij. ⁊ l. ſi Titius. §. j. de lega. ij. ⁊
ſm iſtas lecturas hic fuit vna ſtipulatio. ¶ Legitur tertio mo-
do qd ſint due. ſ. p̄omittis mihi qd Titius debet, ⁊ huius ſtipu-
lationis natura apparet ex p̄edictis. Item ſi ſecūda ſtipulatio
hoc modo. cū Titius debitor eſſe deſierit, ꝓmittis mihi dare
fundū, valet, ſub quauis alia cōditiōe. ⁊ ceſſāt dicte oppoſitiōes.

LEX XXI.

1 ☞ Falſa cauſa non vitiat ſtipulationem.
2 Arguere de contractibus ad vltimas voluntates, licet.
Stipulatio dotis facta conſtante matrimonio an valeat.
4 Confeſſio dotis recepte facta per diuitem vilem, vxori pauperi
nobili, quod ſtatim valeat.
5 Actio que deſcēdit ex ſtipulatione de dote, non hʒ dilationem
anni, ſicut actio de dote.
6 Legatum, nomine dotis, quod ſit conditionale.

Si diuortio facto. Falſa cauſa nō vi
tiat ſtipulationē
1 ſicut nec legatū. h. d. l. iſta. Not. † qd falſa non vitiat
2 ſtipulationem. Secūdo no. † argumētari de cōtracti-
bus ad vltimas voluntates. l. ſeruum filij. §. eum qui chyrogra
phum. ſ. de leg. j. ¶ Oppo de l. pē. §. mulier. ſ. ſol. mat. Sol. ibi
erranter: hic ſcienter. ¶ Opp. de l. ſi quis fundum. ſ. de contra
hent. emp. Sol. Dy. ⁊ Jaco. de are. qd ibi ex defectu cauſe, dficit
ſubſtantia contractus: hic ſecus. vel ibi, in cōtractibus vltro ci-
troque obligatorijs. hic quando ex vna parte tantum, vt plene
diſtinguo in l. dmonſtratio. in iiij. q. ſ. de cōdi. ⁊ demon. ¶ Op.
quod actiōe de dote nō poſſit peti, cū p̄eſumatur nouatio, quā-
do in ſequenti ſtipulatione venit plus. l. qui vſumfructū. ī. eod.
⁊ l. ſcire. So. hic fuit facta ſtipulatio nō animo nouandi.
3 ¶ † Quero, quid ſi fiat[a] conſtante matrimonio: Gloſſ. j. mouet
a iſtam queſtionem, ⁊ videtur, qd non valeat, l. quod de ſuo. C. de
dote cau. non. numera. Breuiter ſi ſoluitur matrimoniū mor-
te mariti. confirmatur, d. l. quod de ſuo. ⁊ quod ibi nota. ſi vero
ſoluitur alio modo, ſcilicet diuortio, vel morte mulieris, tunc re
uocatur, l. ſed interim. §. fin. ⁊ l. ſeq. ſ. de don. inter vir. ⁊ vxo.
¶ Quero, quid ſi ante matrimonium: certe de hoc eſt text. C. d
dona. ante nup. l. j. dic vt ibi, videtur enim non valere. Predicta
4 vera, quando coniuges ſunt equales, ¶ † Quid ſi quidam vilis
homo ditatus de nouo nobilem accepit vxorem, ⁊ cōfiteatur ſe
recepiſſe dotem, quam non recepit, ⁊ animo dotandi eam, an va
leat: Gloſſ. tāgit in l. ſi voluntate. C. de dot. p̄omiſſ. ⁊ L y. ibi nō
bene ſe firmat. Dic, quod valeat ſtatim: nam ſimplex donatio eſt
p̄ohibita inter viruʒ ⁊ vxorem, non autem remuneratio, vt ſ. d
dona. inter vir. ⁊ vxo. l. quod autem. §. ſi vir. Sed iſta eſt quedā
remunaratio, q̄ cōſenſi vxor nobilis in eū vilem. ideo remunera
in dote, licet ſit arg. contra. ī. eo. l. ſi ita ſtiplatus fuero te ſiſti in
fi. dic vt ibi. ¶ Extra gloſ. quero, vtrum illa centū, que vere ad-
erant in dote, veniant in actionē ex ſtipulatu: Videtur quod nō
vt hic: ⁊ l. qui bis. ſ. cod. ſecundū lectu. Jacob. de Are. Sed con
tra tenēt docto. etiam Jac. de Are, quia intereſt mulieris, † q̄
5 iſta actio deſendens ex hac ſtipulatione, non habet dilationem
anni, ſicut actio de dote, l. j. §. exactio. C. de rei vxo. act. ſicut
etiam dicimus cum dos legatur, l. j. ſ. de do. p̄ele. ¶ Vltimo[b]
b no. † quod hic videtur text. quod legatum nomine dotis non
in ꝯditionale, vt hic in fine patet. Cui⁹ ꝯtrariū determino in l. Ti-
tio centū. §. ante nuptias. de ꝯdi. ⁊ demon. ſʒ hic fuit legatū cō-
mune dotis. ſcilʒ p̄terita. vt vir vxori, ⁊ pater filie nomine do-
tis ipſius filie, quaʒ pr̄ rehabuit a tali viro ſuo defuncto. Idem
de ſorore, ⁊ falſa cauſa non viciat, q̃ cauſa eſt de p̄terito. l. ſi ita
legatū. ſ. de ꝯdit. ⁊ demon. Illud vero ꝙ dixi. in d. §. ante nup
tias intelligit dū legauit cauſa dotis. ſ. future, ⁊ facit cōditionē.

ADDITIONES.

a Quid ſi fiat. Vide Soci. in l. j. ff. ſolut. matri. vbi examinat an
confeſſio habeat priuilegia dotis, Poſt Alexand. de omnibus
que ipſe hic dicit, vide Ro. latius eius conſi. ccccxlv. incip. om
nipotentis Dei, p̄eſens conſultatio habet tres nedoſas dubi-
tationes, vbi in fi. tenet quod mulieri agēti hypothecaria poſt
lapſum tempus exceptionis opponende, non munerate dotis
poteſt obiici dicta exceptio, licet maritus nec ei⁹ heres poſſet
cuius contrariū videt voluiſſe Petrus de anch. conſi. cccvii.
vbi

vbi dixit ꝙ lapſus tēporis ꝓponēde exceptiōis, h₃ vim vere nu
merationis nec pōt dici donatio: q₂ donatio cōfirmat̄ morte, ⁊
hoc curſu tēporis. latiꝰ vide ī dict is cōſilijs. ⁊ cōſil. xix. p Bar.
ij. lib. ad materiam, ⁊ aliqd p Ange. conſil. cxlv. inci. gener a ſo
cero. ⁊ p Blad. cōſi. ccc j. ij. lib. ⁊ qōdam cōſiliū inter eiuſ
dē volu. Bal. cccl. iiij. libro. ⁊ p Bald. conſi. cxlviij. v. lib.
¶ Ultimo. Adde vt per Petr. de anc. conſi. cxxxij.

LEX XXII.

☞ Error in materia non vitiat ſtipulationem.
5 Si erratum eſt in materia per dolum qua actione conueniat̄.
3 Si in contractu bonefidei fuit erratum in materia vel ſi alius d
fectus, qua actione aget pars que decepta eſt.

1 SI id quod aurum. Error† in materia non vitiat ſtipulationem. hoc dicit. Oppono de l. in venditio
nibus. ſupra de contrahen. emp. Sol. quod aliud eſt
in contractibus bonefidei, vt ibi, aliud in contractibus ſtrictu
a iuris, vt hic. Iſtā ᵃſolui reprehendit Petrus, quia ſi dico, do
tibi maſſam argenti, vt des maſſam iſtam auri, tūc error habet
vitiare, quia deficit conſenſus, ⁊ ſic eſt eadem ratio, ſicut ibi.
Sol. ergo, quod hic loquitur ſtipulatione lucratiua, ideo nō vi
tiatur ſtipulatio, quia non deficit conſenſus. ſiue enim ſit aurū
ſiue es, lucror. ¶ Sed oppo. quod ſi intelligis ī cōtractu lucra
tiuo, ergo quis non tenetur de euictione, multo minus ſi eſt vi
lioris materie, ⁊ ſic nō videtur obſtare l. ad res donatas. ſupra
de edilit. edic. ob hoc Iacob. de Aret. intelligit, quod fuit ſti
pulatio non lucratiua. Credo Petrum melius dicere, nec tene
tur niſi promiſerit, vel dolo fecerit, l. Ariſto. in ſi. ſ. de don. ⁊ ſic
hic promiſit, ⁊ ſi intelligatur quod non promiſit, tūc intelligas
1 quod fuit in dolo. ¶ † Quero, qua actione conuenitur: Dic, aut
nos loquimur in ſtipulatione, ⁊ tūc vel agetur ex ſtipulatu ſi do
2 li ſtipulatio interceſſit. vel de dolo, ſi nō interceſſit ſtipulatio vt
hic, ⁊ argu. l. ⁊ eleganter. §. non ſolum. ſ. de dolo. Quero, † pone
in cōtractu bonefidei fuit erratum in materia, vel fuit alius de
fectus, qua actione aget pars que decepta eſt: ⁊ gl. hic dicit, a
ctione de dolo, vel ex empto, alibi variat. ſ. d dolo. l. ⁊ elegāter.
in princip. ⁊ C. quib. ex cau. ma. l. contractibus. ⁊ l. ſi dolo. C. de
reſcin. vend. Et ideo dico, quod quando cōtractus bonefidei eſt
nullus ipſo iure ex partium voluntate, tunc nō poteſt agi actio
ne ex eo contractu vt reddatur quod eſt vtrique datū. l. ex em
pto. §. is qui vina. ſ. de act. empti. aut contractus eſt nullus p
ter partium voluntatem, ⁊ tūc quādoq₃ dbet agi ad id, ad quod
obligatio oritur tempore illius contractus ſic de facto initi
quia quis vult agere ad intereſſe vel qd nō decipiat̄, tunc agi
ctione ex eo contractu, l. ſi ſterilis. §. quamuis, ſ. de act. empt
not. in dicta l. ⁊ eleganter. in princip. ⁊ l. incontractibus. ⁊ l
dolo, Quandoque agitur ad id, ad quod obligatio nonfuit o
ta. ſed ex poſtfacto, vt ad repetendum quod poſt eſt traditum
tunc agitur de dolo, l. ⁊ eleganter. in principio. ſupra de dolo.
hoc modo debet intelli l. venditi. C. de actio. empti. que decla
rat iſtam diſtinctionem, quia quaſi omnia verba iſta ſunt in te
xtu, ſi bene aduertatur. Si vero contractus eſt aliquis, tūc agi
tur actione ex eo contractu l. ex empto. §. ſi quis virginem. ſu
pra. de acti. empti. ⁊ idem tenet gloſſa hic. Quandoque contra
ctus innominatus eſt nullus ipſo iure, ⁊ tunc aut de partiū vo
luntate ⁊ tunc agitur actione preſcriptis verbis, vt. l. naturalis
§. j. ſupra de preſcriptis verbis, ⁊ videbitis in lege in prima. ſ.
de dona. ſi vero non eſt ex partium conuentione ⁊ tunc agetur
cōdictione ob cauſā, vel de dolo, vt notat. in l. j. . l. ⁊ elegāter. in
principio, ſ. de dolo. ⁊ nota. in l. ſecūda. C. de cōdic. ob cauſam.

ADDITIO.

a Poma. ¶ Iſtam. Contra Pet. ⁊ Bar. facit. quia quando dat̄
vna ſpecies pro alia eſt contractus permutationis. l. j. ſ. de re
rum permu. q₂ eſt contractus bone fidei. Inſti. de actio. §. actio
num. ⁊ ſic ī quātū dicunt, ꝙ eſt ſtricti iuris male dicunt, ⁊ hoc ſe
cundum dominum meum.

LEX XXIII.

1 ☞ Interpellatio fit tutorio nomine tutorio, nō pupillo. ⁊ n. 3.
2 Euentus conditionis conſtituit quem in mora.
4 Adultꝰ ſup eo qd ꝑ eū explicari pt ītерpellat̄, aliter reqrit cura.
Adultus poteſt in his ī quibus tutoris authoritas non requiri
tur, procura. conſtituere.
5 Adultus qn̄ debet pecuniam, pōt ſine curatore interpellari.
Tutor pōt pecuniā pupilli mutuare ſine decreto. Pecunia eſt
de his que ſeruādo ſeruari non poſſunt. Adultus obligatus al
6 ternatiue ad decem aut ad fundū, quādo poſſit interpellari.
7 Creditor peti curatorē conſtitui minori, in caſibꝰ in qbꝰ reqrit̄.
8 Minor qn̄ interpellat̄, pōt extra iudiciū interpellari niſi ī his
que per officium iudicis ſunt debita
9 Inter pellatio qn̄ fit minori ex partis obligatione, tunc minor
redditur certus, ex inſtrumenti oſtenſione, alias non valet.

SI ex legati cauſe. Debitor ſpeciei e
ius interitu libera
tur ante moram, que interpellatione contrahitur ſi
fiat maiori vel tutori pupilli. h. dicit cum lege ſequē
ti. vide Gloſſ. in l. ſed ſi ex ſtipulatu que dicit nomine eius, ⁊ te
1 nementi. † quia oportet quod tutorio nomine interpelletur, ⁊
citetur. ¶ Oppo. de l. in ratione. §. incerte ſupra ad legem falci
diam. textus ſoluit contraria, quia dicit hic, certum hominem:
ſecus ſi in genere. ¶ Oppo. de l. cū filius. §. finali. j. eo. So. ibi
erat obligatio in diem, vel ſub conditione, ⁊ fuit facta interpel
latio ante, ⁊ ſic non tēpore cōgruo, ſecus ſi poſt diem fieret. quia
tūc ipſa dies interpellaret, l. magnam. C. eo. Ex hoc dicit. Bul.
2 de cu. quod iſta gl. ſentit, † quod conditionis euentus cōſtituat
quem in mora, dicā j. eo. l. quoties. ⁊ plenius in l. ita ſtipulatus
in queſtionibus. ¶ Opp. j. eo. l. qui ſeruū. ⁊ l. quid ergo. §. ſi he
res. de leg. j. Sol. ibi meruit ſeruus occidi. ¶ Oppon. de l. ſi di
ctum. §. ſi. ſ. de euic. Sol. glo. ꝙ illud ibi, quia fauor pupilli ver
3 titur. Dicitur hic, † ꝙ pupillo non poteſt fieri denunciatio, ſed
4 d₃ fieri ipſi tutori, nomine tutorio. Quid in adulto: † Gloſſ. dt
idē ſi h₃ curatorē, ſ₃ quid ſi nō habet curatorē: Iaco. de are. dt,
aut fit ſuper eo ꝙ per eū poteſt explicari. vt in his rebꝰ que ſer
uando ſeruari non poſſunt, ⁊ tunc valet interpellatio. Aut ſi in
illis, q ſeruādo ſeruari poſſūt, ⁊ tūc non valet ᵃinterpellatio, l. is
cui. §. ceſſatum. ſ. vt in poſſeſ. leg. ⁊ ſ. de vſu. l. cū qdā. §. ſi pu
pillo. Pet. hic dt, ꝙ in illis in, quibꝰ authoritas curatoris non
reqrit̄ ipſe poteſt cōſtituere ꝓcuratorē. vt l. ij. ſ. q pet. tut. ⁊ ibi
eſt gl. ⁊ l. et. §. abſens. ſ. de ma. vindi. ⁊ quod not. j. rē rat. hab. l.
5 iij. in princ. † Quid ergo ſi d₃ pecuniā adultꝰ: Dic, ꝙ in aliena
tione pecunie nō requirit̄ decretū, ⁊ ſic poterit interpellari, vt
not. ad Tre. l. j. §. fuit queſitū. ⁊ apparet, ꝙ tutor poteſt pecuniā
mutuare ſine decreto iudicis, ergo non eſt de his q ſeruari poſ
ſunt. vt in auth. vt hi qui obli. hab. ſe perhi. res mino. §. quoniā
6 autē. † Sed quid ſi adultꝰ erat obligatꝰ alternatiue ad decem,
aut fundū: Iſtā queſtionē habui de facto, dico ſi electio eſt credi
toris, poteſt eligere pecuniā, ⁊ adultū interpellare. Si electio
eſt debitoris tunc ex euētu apparebit, q₂ ſi adultꝰ ſoluet pecu
niam, apparebit interpellationem tenuiſſe. Si ſoluit fundū ap
parebit nō tenuiſſe. l. ſi ſic. §. ſi. ſ. de leg. j. vbi eſt caſꝰ, facit ſ. de
fun. do. l. ꝙ ſi fundꝰ, ꝙ d₃ intelligi ſecūdū predictā diſtinctionē.
7 ¶ Quero, qd ſi minor non h₃ tutorē, vel curatorē in caſibꝰ vbi
requiritur: Reſpon. creditor petat cōſtitui. l. diuus ſ. q pet. tut.
8 Quero, † an talis interpellatio ᵇ debeat fieri in iudicio, vel ex
b tra: Reſpōd. ſufficit extra ᶜ, not. infra rē rat. habe. l. amplius. ⁊
c j. eo. l. q Rome. §. coheredes. ⁊ de fideiuſſo. l. fideiuſſor obliga
ri. §. fin. niſi qn̄ peteret̄ id quod ſolum per officiū iudicis eſt de
bitum, q₂ tunc requiritur, qd fiat interpellatio in iudicio, l. cum
9 poſtulaſſem in princ. de dam. infec. ⁊ ibi dixi. † Ultimo aduerte
ſi interpellatio fit minori ex obligatione patris, vel alterius,
nō ſua: vel ſi interpellet̄ tutor debet reddi certus per oſtēſionē
inſtrumentorum, vel alio modo, alias talis interpellatio nihil
noceret, argumen. ſ. depoſiti. l. ſi quis inficiatus. ⁊ eſt gloſſa. j.
de regu. iur. l. qui in alterius. Dico in materia proteſtationis.

ADDITIONES.

a ¶ Nō valet interpellatio. Paul. de caſt. hic in fine dicit, ſi hoc
eſſet verū, tūc pupillus cū tutoris authoritate, ⁊ adultus cum
curatoris authoritate, quādo tenebūt ad talē rē, non poterunt
interpellari, q a nō ſufficit tutoris, authoritas ī alienatiōe, ſed
requirat̄ decretū iudicis. tū iſta lex ꝓbat contrariū, dū genera
liter loquit̄: iō contrariū putat dicendū ꝙ ſolus poterit īterpel
lari, ⁊ ī mora cōſtitui: quoniā h₃ adminiſtrationē bonorū ſuorū
licet reſtituat̄ in inte. ſi ledatur, non ſic ſi habet curatorē, ſicut
nec pupillus. l. iuſiurandū ex conuentione. §. j. in ſi. de iureiur.
nec obſtat, ꝙ tradere nō pōt vt dominiū transferat ſine eius de
creto: q₂ ſaltē debet offerre, ⁊ oſtēdere ſe paratū, ⁊ creditor dili
gentiā adhiberet, ꝙ interueniat. nō enim in interpellatione, re
quiritur decretū, ⁊ hanc opinionē ſequit̄ Salyc. in l. mora. ſ. de
vſuc. vt refert. Alexan. qui conatur cōcordare opin. vide, ꝑ eū.
b Poma. ¶ An talis interpellatio. Et pro iſta opinione Bar. ꝙ
ſufficiat ad cōſtituendū in mora ſola extraiudicialis interpel
latio facit l. denunciaſſe. ⁊ ibi docto. not. in princip. j. de adult.
que legit̄ cum l. qui vxori. preceden. eod. titulo. ⁊ glo. ij. in ver
bo cōteſtat. glo. penul. in verbo cum petitū in l. vinum. ff. ſi cer.
peta. ⁊ not. quod etiā per ſola verba blāda: ⁊ quodam modo e
nunciatiua extraiudicialia cōſtituitur debitor in mora text. ha
bemus in l. etiam hoc modo. ⁊ ibi Barto. not. ſ. de leg. j. not.
Barto. ⁊ Imol. in l. ſi quis mihi bona. §. pater Seiū. per illum
text. ſ. de acqui. heredi. Et idem Bal. in repe. l. quod tex. ſ. ſi
cer. pe. ⁊ not. Ange. ⁊ Gloria. in l. mora. in principio ſ. de vſur.
⁊ per text. in l. Paulus. ij. §. j. ſ. de bon. lib. Et iſta opinio eſt
communis. licet contrarium tenuit Cyn. in l. ſi minorem. C. in
quib. caſ. nō eſt neceſ. reſtitu. ⁊ Alber. qui dicit eſſe cōmunē to.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ctus mũdi practicã, vt ꝑ hec vba qs nõ cõſtituaꝛ in mora, i d.l.
ꝙ te. Preterea nota, ꝙ etiã ꝑ ſolã notificationẽ debiti extra iu
dicialem qs i mora cõſtituaꝛ, vt voluit Bald. clare i d.l. vinũ. li
matationẽ, ꝓ cuius opinione bñ facit d.l. Paul⁹. ĩ. Iſtã aũt de
ciſionẽ vltra Bar. hic, quã etiã poſuit i l. vbi exigiꝛ. §. is autẽ.
ſ. d edẽdo. ⁊ rationẽ aſſigna in l. j. ⁊ ibi not. Bal. ſ. de iuriſ. omn
iud. Limita etiã vt nõ ꝓcedat, cũ prius creditor in mora fuiſſet
q͛ tũc nõ ſufficeret ſola extra iudicialis iterpellatio: ſꝫ reqrere
ꝛ litis cõteſtatio. tex. eſt i l. ſed ⁊ ſi alia. quẽ no. ibi ad hoc Salyc.
ſ. d cõſtit. pec. ⁊ in l. ſi pacto quo penã. C. d pact. Et ꝓ iſta opi. fa
cit ꝙ voluit Bar. in l. itẽ illa. in verſi. iuxta ꝑdicta quero. ibi, ⁊
eo modo dico de authore. ſ. d cõſti. pec. ⁊ facit bene l. ſi ⁊ ꝑ emp
torẽ. §. fi. ⁊ ibi gl. declarat. ſ. d actio. empt. Et iſtã limitationẽ re
prehẽdit do. Ale. in d. l. vinũ. ⁊ in l. ſi iſulã. ĩ. eo. ꝑ tex. i l. Celſ⁹.
cũ ſeq. §. fin. loquiꝛ quantũ ad euitandã penã. ad quã facilius
teneꝛ debitor, quã ad interitũ rei debite, de quo loquit d. l. ſed ⁊
ſi alia. vt voluit Barto. in l. ⁊ ſi poſt tres. ſ. ſi qs cau. ⁊ ſoluit gl. i
d. l. ſed ⁊ ſi alia. Tertio limita, niſi prius dbitor fuiſſet in mora
ꝑ lapſũ dici, ⁊ de hoc interpellatus fuiſſet: q͛ ꝑ ſecundũ diem a
prima receſſiſſem, quantũ ad hoc, vt ꝑ illam in preteritũ nõ di
catur in mora conſtitutus: ſecus ꝑ ſecũdũ, q͛ quãtũ ad illã i fu
turũ diceꝛ in mora conſtitui. Tex. eſt in l. Emilius. verſicu. di
cebaꝫ poſſe. ⁊ ibi Bar. i col. j. i ꝑn. ſ. d minor. ¶ Extra. Adde
c Abb. conſil. vij.

LEX XXVI.

a ☞ Clauſula, ſciens ex certa ſcientia ſe ad infraſcritpa non tene
ri, operatur, quod non poteſt allegare preſumptionẽ erroris.

Si dari. Cpp. ſ. eo. l. qui his. Dic vt ibi. Cp. d
l. ſi vnus. §. pactus. ſ. d pact. Sol. hic
nõ fuit iter poſita animo nouadi. ¶ Opp. ꝙ nõ videa
tur remiſſa exceptio, l. j. ſ. ſi qs ſub cõditione. vt leg.
no. caue. So. ibi iſtipulatione pretoria, q̃ nõ inter poniꝛ, vt plus
debeaꝛ, ſed magis fit cautũ, l. Titius. ad Treb. dixi in l. nõ ſolũ
§. fi. ſ. de ope. no. nun hic in cõuẽtionali, q̃ ex certa ſciẽtia fuit in
terpoſita. ¶ Quero, qd in dubio, vtrũ preſumaꝛ ꝑ errorẽ: Dic
vt not. ĩ. de noua. l. ſi qs ceclegauerit. vbi gl. tangit, ⁊ ideo nota
1 rij† apponunt quotidie in iſtrumẽtis, Titius ex certa ſciẽtia, ſci
ens ſe ad ifraſcripta nõ teneri, ⁊c. vt ſic nõ ponit allegare preſũ
ptione errori

LEX LXVII.

1 ☞ Stipulatio turpis qñ ſit nulla, tã ex parte ſtipulatoris quã
ꝓmiſſoris, ⁊ qd qñ ex parte ꝓmiſſoris tãtũ.

a Generaliter nouimus. [a] Stipulatio tur
1 pis† eſt ipſo iure nulla. h. c. ¶ Op. de toto ti. d dolo.
vbi eſt tpis ſtipulatio, ⁊ valet Aduerte, tu dbes ſcire
qd q̃dã ſtipulatio nullã hꝫ turpitudinẽ, ⁊ tũc qñ que eſt ſecundum
legẽ, ⁊ valet, vt in toto iſto titulo. Qñdoque preter legẽ, vt qñ qs
alteri ſtipulaꝛ, ⁊ tũc nõ valet principale, ſed pena, l. ſtipulaꝛ, ⁊ tũc
nõ valet principale, ſed pena, l. ſtipulatio iſta. §. alteri. ĩ. codeꝫ.
Quedã eſt ſtipulatio q̃ habet' turpitudinẽ, ⁊ cõtingit trib⁹ mo
dis, q͛ aut in ſtipulatione, venit turpe, vt ꝓmittis facere homi
cidiũ, ⁊ eſt nulla, vt hic. Et qñq in ipſa ſtipulatione nõ venit tur
pe, ſed eſt turpe, ſed eſt turpiter facta, vt q͛ dolo vel metu, ⁊ tũc
valet: ſed dãtur remedia a iure, vt in titu. qd met. cau. ⁊ titul. de
dolo. Quedã ſunt, q̃ habẽt cauſã turpẽ, ſed qd ꝓmittiꝛ nõ eſt tur
pe: q͛ ꝓmitto ibi certũ, ſi feceris homicidium, ⁊ in hoc eſt dubiũ
⁊ gl. tenet hic. qd eſt ipſo iure nulla, ibi dũ dicit, ſup turpib⁹ re
bus iterpoſitas, ⁊c Idẽ tenet gl. in §. ſi ob maleficiũ. ⁊ in l. iuris
gẽtiũ. ſ. d pact. Iac. d are. ⁊ Petr. vt refert Cyn. dicũt, ꝙ eſt ali
qua iſta ſtipulatio, ſed obſtat exceptio doli, l. ij. §. circa. ⁊ §. ſe. ſ.
d dol. excep. ꝙ tenet Cyn. C. ꝙ met. cau. l. ij. ⁊ l. eo. de inuti. ſtipu.
nõ allegant legẽ, que ꝓ eis faciat, ⁊ videtur caſus expreſſus ſ. d,
cõdi. ob tur. cau. l. pen. cuit eſt difficile reſponderi. Pro gl. vi
detur tex. in l. iuris gẽtiũ. §. ſi ob maleficiũ. vbi dicitur, nulla eſt
obligatio ex hac cõuentione. Pro gl. facit ĩ. eod. l. ſi plagij. vbi
dicitur, ꝙ ſtipulatio nõ valet ab initio. ⁊ ibi Dyn. expõebat, non
valet. ipſo iure. Dico. ꝙ tutius eſt tenere gl. ꝑ. §. ſi ob maleficiũ.
⁊ d. l. ſi plagij. Nõ abſtat l. pen. q͛ intelligitur de exceptione do
li. q̃ eſt facti, vel intentionis, vt not. in l. q ſeq bere. ſ. d cõdict. ob
cau. Vel. dic, ꝙ qñ cauſa turpis exprimitur in ipſa ſtipulatiõe,
b eſt ipſo iure nulla d. §. ſi ob maleficiũ. [b] ⁊ d. l. ſi plagij. Si vero nõ
c exprimitur [c] cauſa turpis, ſed in veritate ob turpẽ cauſã ſit, tunc
valet, ſed oſtat exceptio, d. l. pen. de condic. ob tur. cau. Facit qd
dicimus in ſententia, aut eſt expreſſus error, aut non. Et videꝛ
probari hec diſtinctio C. de condi. ob turp. cauſã. l. j. ¶ Quero,
quia predicta vera, qñ eſt turpitudo ex parte promiſſoris, ⁊ ex
parte ſtipulatoris. ſed quid ſi ex parte promiſſoris tantum. vt
ſcholaris qui promittit meretrici, valet ne iſta ſtipulatio: Glo.
tenet, qd eſt nulla ipſo iure, in l. iiij. §. ſed quod meretrici. ſ. d cõ
di. ob turp. cau. Iac. d Are. tenet cõtrariũ hic. Et vide Cy. in l.
ij. C. de cond. ob turpẽ cauſã. vt ibi. ⁊ dixi ſ. d donat. l. affectiõis.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Generaliter nouimus Allegatur Bar. ſibi contra
rius, q͛ eſt turpitudo ex parte ſtipulatoris, in d. l. ſi ob turpeꝫ.
⁊ in d. §. ſi ob maleficium.

b ¶ Si ob mlacficiũ. Adde, quod Bal. conſi. v. iiij. vo. facit tres
caſus, quos hic ſummatim ſubijciam. Aliquãdo dicit ipſe, quod
promittitur alicui ne delinquat, vel vt delinquat, aut vt dlictuꝫ
remuneretur. Primo caſu valet promiſſio, ſed obſtat exceptio
quia cauſa non eſt turpis, ſed recipiens turpitur facit, q͛ a de
linquendo deberet abſtinere gratis, d. r. ſi ob maleficiũ. Secun
do caſu promiſſio eſt nulla ipſo iure quia tendit ad crimen, ⁊ ea
que ad turpem cauſam referuntur, non poſſunt ad effectum per
duci. Tertio caſu, delictorum turpis ⁊ feda remuneratio eſt tri
plex, teſtando, promittendo, tradendo. Teſtando etiam in non
capaces, vt in auth. quid. mod. na. effic. ſui. §. fi. ⁊ de ꝓbat. l. qui
teſtamentum. ⁊ de leg. iij. l. cum quis decedens. §. Titia. C. d na
tura lib. liber. l. j. Sed teſtando in capaces perſonas, videtur ꝙ
poſſit fieri, l. affectionis. ſ. de dona. ꝯ allit i militibus, qui debet
honeſtate fulgere, vt ſ. de teſt. mil. l. miles ita. §. mulier. Vel di
ci poteſt, quod d. l. affectionis. loquitur in turpitudine nõ dam
nata, vt auth. licet. de natura. libe. Nam licet ſit turpe habere cõ
cubinam, tamen ei legari. ⁊ donari poteſt vſque ad legitimum
modum, vt de leg. iij. l. item lagato §. parui autem. Secus in tur
pitudine damnata, que tamen permittitur per legem, vt not.
Inſti. ad. Orficianum. §. nouiſſime. ⁊ l. ſi qua illuſtris. ⁊ l. Clau
dius. C. eod. de his quibus, vt indi. Promittendo etiam nemo
obligatur, d. l. ſi plagij. ⁊ ibi not. et dicit eſſe verum intellectũ il
lius legis, dum dicit, vel facti cauſa. Tradendo, etiam non obli
gatur de euictione, tamen tranſit dominium, vt ſ. de condi. ob
tur. cauſam. l. j. cõiuncta l. fin vſufruct. quemadmodum caueat.
c Et ex his verbis preſtantiſſimi Bal. i dicto cõſilio, credo quod
melius habeas materiam huius legis, quam per nouiſſimos.
Et an et quando valeat promiſſio idemnitatis pro delicto, vi
de Bald. conſil. clij. ij. lib.

d ¶ Si vero non exprimitur. Ex iſta doctrina ⁊ ſolutione habes
notare limitationem ad l. ſi plagij. vt procedat, quod ſtipulatio
cõtinens turpem cauſam. ſit nulla ipſo iure, vt hic, ⁊ ibi ꝑ Bar.
quotidie turpis cauſa eſt expreſſa i ſtipulatione: ſecus vero ſi nõ
exprimatur, ob turpẽ tamẽ cauſam ſit, quia tũc obſtat exceptio
non autem eſt nulla ipſo iure. Sed vide Barb. in cõſi. quod eſt
inſertum in conſilijs Alex. conſi. ſuo lij. vol. iiij.

LEX XXVIII.

Si rem tradi. Cppo. ĩ. eo. l. in conuentio
nalibus. Sol. vt ibi dicam.

LEX XXIX.

1 ☞ Stipulatio qñ dicaꝛ cõcipi generaliter, ⁊ qñ vniuerſaliter.
2 Plures res quando deducuntur in ſtipulationem, an dicatur
vna, vel plures ſtipulationes.
3 Stipulatio alternatiua, quod dicitur vna, quantum ad ſolutio
nem due quo ad res in ea deductas.
4 Effectus reſultantes quod ſit vna ſtipulatio, vel quod ſint plu
res quando plures deducuntur in ſtipulatione.
5 Stipulatio qñ eſt vna vtrũ ſtipulator agere poſſit ad partem.
6 Agens ad quinquaginta, ⁊ ꝓbãs d cẽtũ, an obtineat, q ſic.
Verba libelli quando proprie ſumi non poſſunt, impropiãtur

a Scire debemus. [a] Iſta eſt ſubtilis lex
Tot ſunt ſtipulatio
nes, quot ſunt res, vel ſumme ſpecialiter deſignate
ſed ſi res† vniuerſaliter, vel generaliter deſignetur:
ſtipulatio vna erit. hoc dicit. Primo loquitur, qñ res ſpeciali,
ter deſignatur. Secundo ponitur illatio ex precedentibus.
Tertio, quando res deſignatur vniuerſaliter, vel generaliter.
1 Secunda ibi, ſecundum quod. Tertia ibi, quamuis autem. † Et
ad intellectum huius illationis dic, quod iſto tempore ſi aliqd
adijciebatur in ſecunda ſtipulatione, fiebat nouatio: ſecus ſi nõ
adijciebatur, l. qui vſum fructum. infra. eodem. Unde ſi dbebas
mihi centum, ⁊ ſtipulor ducenta, preſumebatur nouatio. Sed
qui ſi ſtipulor primo centum, ⁊ poſtea centum, vel Stichum ⁊
centum: certe non fieret nouatio quia ſecunda ſtipulatio non
continet plus quam prima, ⁊ illud quod eſt plus, eſt in alia ſti
pulatione per ſe. Et hoc vult dicere hic verſiõ ſecundum quod
b ⁊c. Itẽ ad euidentiã [b] tertie partis dic, quod ſtipulatio dicitur
cõcipi vniuerſaliter, qñ ꝓmittitur aliquid ſub nomine collecti
uo, vt promittis acertuũ pecunie, familiam, quadrigam, ⁊ ſimi.
Generaliter vero quando apponitur ſignum vniuerſale, vt pro
mittis omnia legata mihi relicta vel omnes ſeruos tuos. talis
differentia iter vniuerſalem ⁊ generalem colligitur ex gl. j. ma
gna poſita ſ. de edendo l. j. ¶ Cppo. qd vna ſit ſtipulatio. l. ſi
heredi

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

heredi plures.ſ.de condi.inſti.vbi loco vnius iudicatur,non lo
2 co pluriū.¶ †Breuiter iſta eſt veritas.Quãq; plures res co-
pulant reſpectiue ad vnum effectum,⁊ tūc habetur loco vnius,
quia vtrumq; d̄bet exiſtere,l.ſi heredi plures.de condi.inſtitu.
Quādoque plures res copulantur,⁊ ſimpliciter,non reſpecti-
ue,ſed quelibet diſpoſitiue per ſe,vt hic plures res copulantur,
quelibet reſpectu ſuppoſitus,quia quelibet debet ſolui,⁊ tunc cē
ſentur plures,vt hic eſt,⁊ ita poteſt intelligi l.falſa.in fi.ſ.de cō
di.⁊ demon.¶ Op.de l.ſi duos.ſ.de cōtrahen.emp.Modo in
telligas tu,iſtam legem,nos hic loquimur ī ſtipulatione,que ha
bet vnum reſpectum,vt mihi queratur ſtipulatio:ibi loquit in
cōtractu emptionis ⁊ vēditionis.vbi hinc inde queritur actio,
⁊ tunc loco vnius contractu venditionis habetur,cum ibi due
res reſpectu vnius pretij nominentur,ideo cenſentur vnum,vt
ibi:ſed hic nominate fuerunt res,nō reſpectiue ad aliud.Poſ-
ſumus dicere etiam,Aut vis conſiderare vnum contractum ex
vtraque parte,⁊ tūc eſt vnus.Sed conſiderando quamlibet ob
ligationem per ſe,tunc ex parte eius qui duo promiſit.due ſūt
obligationes:ex parte eius qui d̄bet pretium,vna eſt obligatio
Unde ſi tractemus de aliquo effectu communi,vt de reſolutiōe
cōtractus,q: reſolutio fit ex vtraque parte,vt infra,de accept.
l.fina cum ſimili.iudicatur vnus contractus,d.l.ſi duos.⁊ de i
diem addic.l.cum duo.⁊ de edil.edi.l.cū eiuſdem.Sed ſi tracta
mus de aliquo effectu ſeparato,vt modo agendi,ille qui emit,
petet quodlibet per ſe,quaſi due ſint emptiones.l.⁊ ſi vno.ſ.de
actio.emp.ille qui petit pretium,petit quaſi vna ſit venditio.
Et hoc colligitur ex effectibus,quos infra dicam.¶ Oppon.d
leg.j.l.ſi ex toto.§.fina.Sol.ibi fuerūt nomina numeralia,que
que vnum corpus demonſtrant,hic fuerunt corpora ſingularit
3 d̄moſtrata,⁊ nominata.¶ †Quero,quid ſi alternatiue,an ſit vna
ſtipulatio,vel plures:Et gloſſ.videtur dicere quod vna ſtipula
tio,⁊ vide eam in verb.illud.que incipit,aliud ſi ſub disiuncta,⁊
leges quas allegat,videntur probare,quod ſit vna.ſed l.plane.
§.pe.ſupra.de leg.j.videtur dicere,qd̄ due.Idē in l.ſi quis ſer
uum.§.j.de lega.ij.glo.ſoluit in l.ſi ex toto.§.fin.ſ.de legat.j.ꝙ
ſunt due que ad duas res in ſtipulationem deductas,vna.quā
tum ad ſolutionem.Ita ſoluit Dy.hic.dic,vt d.§.ſi.¶ Quero
4 †cuius vtilitatis eſt illud,an ſint due,vel vna In legatis eſt dif
ferentia manifeſta quo ad agnitionem,quia quando eſt vnū,nō
poſſum pro parte agnoſcere,pro parte repudiare,ſed quando
ſunt duo,ſic.l.ij.iij.⁊ v.ſ.de leg.ij.⁊ l.ſi ex toto.§.fin.de leg.j.
In contractibus eſt alius effectus ⁊ multiplex,vnus eſt quo ad
contractus reſolutionem,vt in redhibitoria.⁊ quanto minoris
quia proter vnū reſoluitur contractus in alio.ſi eſſent plures
non.d.l.cum eiuſdem.ſ.de edil.edic.⁊ dic vt ibi.Item quantū
ad nouationē,vt hic i tex.Eſt ne alius effectus:Extra lo.dic,ꝙ
vnus effectus eſt ex parte promiſſoris.ſeu debitoris:tam in cō
tractibus,quam in vltimis voluntatibus:videlicet,quia poteſt
ſoluere vnam rem aliam nō ſoluendo,inuito creditore,l.vlti.ſ.
quib.mod.pig.vel hypo.ſol.quod non poſſet,ſi eſſet vna obliga
tio,l.tutor.§.Lucius.ſ.de vſur.⁊ in hoc concor.Iacob.d Are.⁊
Petr.Sed ſecūdum hunc effectum,videtur caſus contra l.ſi is
qui ducēta.§.cum ita ſtipulationē cōcipimus.ſ.d reb.dub.ſed
illud qd̄ dicūt doc.intelligo verū in ſtipulatione vbi nō eſt adie
cta pena.ſed in ſtipulatione penali non liberaret vnum ſoluēdo
quin pena cōmittatur ꝓ toto,l.ſi is qui ducēta.§.cum ita ſtipu-
lationē cōcipimus.⁊ ratio eſt quādo copulant aliqua duo licet
reſpectu obligatiōis principalis reſpiciant diuerſos effec9:ta
men reſpectu obligationis penalis,ille due conditiones ſunt re
ſpectu vnius diſpoſitiōis penalis,tunc habentur loco vnius,⁊
ideo vnius impletio nō facit ceſſare penā in totū,vt dictū eſt i §.
Lato.Alius eſt effectus reſpectu ſtipulatoris i agēdo,⁊ i modo
agēdi:in agendo,ſi ſtipulatio cōtinet plures res,⁊ ſic ſūt plures
ſtipulationes,ſine dubio pōt agi ad vnam:ꝓ alia non,ar.l.in cō
5 modo.§.duab9 rebus.ſ.cōmo.Sed qñ †ſtipulatio eſt vna vtrū
ſtipulator poſſit agere ad partem:Dic,quod quandoque ſtipu
latio cōtinet vnū corpus integrale,vt vnam domū,⁊ vnū vas,
⁊ tunc ſi volo agere ad partem durante toto,nō poſſum,diſſolu
tion facta ſic,⁊ l.in cōmodato.§.duab9.ij.reſpon.⁊ ibi gl.de cō
di.fur.l.ſi ſeruus.§.bone.Si vero ſtipulatio cōtinet aliquid nō
integrale,vt familiam,vel omnes ſeruos,tunc ad quēlibet age-
re poſſū,l.ſi chorus.in prin.ſ.de leg.iij.Itē eſt differētia i agē-
di modo:⁊ illud tenet mēti,quia ꝓmiſiſti Stichū,⁊ Pāphilū,
tunc quelibet res petitur,tanquam promiſſa,q: ſunt plures ſti
pulationes.Sed quādo eſt vna ꝓmiſſio vt q: promiſiſti omnes
ſeruos,vel familiā,tūc non peto vnū tanquā ꝓmiſſum,ſ; vt d̄bi-
tum ex cauſa ſtipulationis preambule.Et vide gl.tuam,q̄ hoc
dicit,⁊ eſt valde no.⁊ tene mēti iſta verba.Et ꝑ hoc habes itelle
ctum l.⁊ ſi vno.ſ.d act.empt.vbi eſt tex no.ad hoc.Et ꝑ hoc fa-
ciunt aduocati,peto ducenta,de ſumma quadringētorum,que
promiſit.⁊ bene faciunt:q: non peto tāquam promiſſa,ſed tanq̄
6 debita ex cauſa dicte promiſſionis.Reuoco †in dubiū c,petij
c quinquaginta tanq̄ mihi promiſſa,probaui centum mihi ꝓmiſ
ſa,an debeat ſequi condemnatio:Et videtur quod non.vbi per
iſtam legem,ſed credo quod licet male formetur libellus,ta-
mē ſuſtinetur,quia eſt promiſcuus,l.ſi chorus.ſ.de leg.iij.Et
quando verba non poſſunt ſumi in libello proprie,ſumūtur im
ꝓpe.l.ſed ⁊ ſi poſſeſſori.§.item ſi iurauero.ſ.de iureiur.l.ſi qs
intentione.ſ.de iud.j.eo.l.inter ſtipulātem.§.ſi Stichum.Cū
igitur in libello dico,peto quinquaginta,que mihi ꝓmiſiſti,ex-
ponatur promiſiſti,ſcilicet ſub generalitate cētum,vt ſ.l.j.§.ſi
ſtipulanti.Item eſt alius effectus,quantum ad ſententiam,l.qd
tamen.⁊ l.qualem.ſ.de arbi.⁊ l.etiam.ſ.de mino.quia de vna re
poterit valere,de alia non.

ADDITIONES.

† Clau.de Seyſſell.¶ Stipulatio vna.Quid autem in delictis,
an tot ſunt delicta,quot ſunt res,vel perſone,vide per Bart.ī l.
inficiando.j.de furt.

a P.Pau.P.¶ Scire debem9.vide Com.conſi.cij.in ij.dub.
Poma.¶ Ad euidētiam.Ut promittit omnia legata,idem qñ
diceretur,promittit omnes res,que ſunt in tali villa,ita Alex.
conſilio clxxvj.vol.iij.in verſi.poſſumus dicere.Uide Aret.cō
ſilio lxxix.

¶ Reuoco in dubium.Adde Angel.idē tenentem conſil.cxxiij.
incip.viſo libello,vbi formaliter allegat hunc verſicu.⁊ eandē
opin.tenet in l.quidā exiſtimauerunt.ſ.ſi cert.pet.licet hic,vt
refert Alexan.aliter loquatur,⁊ pro concordia vide hic per eū;
qui inquantum dicit,quod ſi peto centum,⁊ probo de quinqua-
ginta,an debeam obtinere in quinquaginta quod ſibi videtur
declarandum,vt ipſe declarat in precedenti queſt.Adde,quod
Bal.cōſi.cclxx.iij.lib.⁊ cōſ.ccxx.indiſtincte tz qd̄ debeat obtine
re in quinquaginta,alleg.l.quidā exiſtimauerunt.ſ.ſi.cer.peta.

1 ☞ Meum quod eſt,poſſum ſtipulari mihi tradi,nō mihi dari.
2 Dari,⁊ tradi an equipolleant.
3 Condictio furtiua tollitur more.

1 §.Si a fure. Quod †meū eſt,poſſum ſtipulari mihi
tradi,nō mihi dari.h.d.ſm communē
opi.Uel aliter Quod meū eſt poſſum ſtipulari mihi dari ex cau
ſa furtiua.alia ſecus.h.d.Quero,que eſt ratio differentie inter
primum caſum,⁊ ſecūdum Et iſtud eſt difficile brocard.⁊ doct.
ſolent communiter itelligere prout iacet litera:quia in primo
ſtipulor tradi.in ſecundo dari,qd̄ nō poſſum.l.proprias.C.de
legat.⁊ ſic intelligit Dy.Sed non videtur bene dictum,q: poſ
ſum agere contra furem in ſui odium,vt mihi det,vt Inſtitu.de
actio.§.ſic itaque.⁊ l.ſi.ſ.vſuf.quemad.ca.in ſi.⁊ ideo dictū eſt,
quod nemo cōdicit rem ſuam preterquam a fure,cum cōdictio
nes ſint ad dandum,quaſi dicat a fure poſſum cōdicere.⁊ pete
re,ꝙ mihi det.Et ideo Petr.dicit aliter,ꝙ in prima ſtipulatio
ne eſt cauſa expreſſa,ſcilicet furti:in ſecunda ſtipulatione nō eſt
cauſa expreſſa,propter quam dari debet,⁊ bene dicit a Petr.
¶ Op.nō refert quid ex equipollentibus fiat,l.in.C.de inſtitu
tio.⁊ ſubſtitu.⁊ l.mulier.ī pri.ſ.ad Treb.Dy.ſol.quod hec nō
1 ſunt equipollentia,ſcilicet dari ⁊ tradi.†Tu dic ſecundū Pet.
quod non ſunt equipollentia propter expreſſionem cauſe,⁊ opi.
Pet.mihi placet.tamen puto,ꝙ nō debemus nos reſtringere
ad conditonem furtiuam.Idem ergo ſi ex aliqua cauſa debet
res reſtitui:⁊ tu ꝓmittis mihi ꝙ ex tali cauſa debes dare,q: in
telligeretur,id eſt,tradere,ſecundum cauſam preambulā,l.ſi ſti
pulatus.ſ.de vſuris.¶ Dicit,hic,ꝙ ſi poſtea ſine mora deceſ-
ſerit,non teneri furem cōdictione.Quero,de qua cōdictione lo
quatur:Due ſunt reſponſiones in gl.vna,quod loquitur de cō
dictione furtiua,alia quod de certi condictione.Secundū pri-
mam legitur duobus modis.Primo,ꝙ ſtipulatio fuit interpo
ſita non animo nouandi,tunc ſi viuit,poteſt condici:ſi mortuus
eſt ſecus:ſed ex ſtipulatu aget.Ita dicit glo.Hec lec.poteſt ꝓ-
cedere,ſi ponas fuiſſe ſeruum preſentē tempore huius ſtipula
tionis,⁊ ſic fuit purgata mora cōtracta per furtum.†Unde ꝑ
mortem tollitur condictio furtiua,l.qui decem.§.idem reſpon
ſum eſt.j.de ſol.⁊ dicam j.eodē.l.cum qui ita.§.fin.alias etiā re
perempta duraret cōdictio furtiua,l.j.C.quod metus cauſa.⁊
C.de fur.l.ſi abducta.In eo vero qd̄ dicit gl.ꝙ ex ſtipulatu a-
geretur,non video quid velit dicere.nam interitu liberat,ni-
ſi interc̄edat noua mora.l.ſi ex.legati cauſa.ſ.e.Secūdo modo le
gitur,in ſtipulatiōe animo nouādi interpoſita,⁊ in iſta dicit gl.
⁊ bene,ꝙ nō poteſt procedere:q: cōdictio furtiua tollit,ſiue vi
uo,ſiue mortuo ſeruo,non habita diſtinctione ſit preſens an ab
ſens,l.parui.ſ.de cōdi.furtiua.Unde legit alio modo,ꝙ ſtipu
latio fuit interpoſita animo nouādi,⁊ qd̄ hic dicitur,ꝙ tollitur
condictio,ſcz certi.⁊ hanc tenet Cyn.Pet.⁊ Old.Sed hoc nō
videtur verum,q: cum in hac ſtipulatione veniat rem reſtitui

non habet locū certi condictio,vt no.in l.certi condictio.in pn.
§.ſi cer.peta.Unde dic,tollitur condictio,id eſt,pſonalis actio
que eſt actio ex ſtipulatu.Uel tene primam ⁊ dic,quod euane
ſcit cōdictio ꝓpter ſtipulationem,ſcʒ ſecuta morte:⁊ etiā euane
ſcit ſtipulatio.Uel ſi vis ſuſtinere,quod loquatur ꝺ certi condi
ctione,dic quod eſt veruʒ in odiū furis,ꝯ quem omnis condictio
degenerat,vt Inſt.de actio.§.ſic itaqʒ.⁊ ꝟ.di.i ſecundum Pet.

ADDITIO.

a Claud.de Seyſſel.¶Bene dicit,⁊ cōtra iſtud facit ꝙ not.Bar.
⁊ Doctor.in l.triticum.j.eod.vbi ſtipulatione facta ſine cauſa,
dicit debere intelligi ex cauſa precedenti facta,⁊ hanc differen
tiam ibi tetigit,⁊ ſoluit Alex.

LEX XXX.

1 ☞ Solennitas intrinſeca preſumitur.
2 Solennitas intrinſeca que extrinſeca.
3 Solennitas narrata in inſtrumento,que tēpore confecti inſtru
menti potuit interuenire,preſumitur interueniſſe.
4 Uerba enunciatiua alicuius ſolennitatis inter partes probant
illam ſolennitatem ſi partes ei renunciare poterant.
5 Solennitas quando preſumitur.
6 Teſtis deponens per verba iuris,non probat.
Teſtes,⁊ inſtrumenta,vt preſumatur ſolennitas,quam natura
verborum non comprehendit,ſed eſt apta comprehendere,qd
differant.
7 Preſumatur ne quod minor iurauit,⁊ mulier Uelleiano reū
cauit,ſi reperitur quod minor ſe obligauit ⁊ mulier fideiuſſit.
8 Minor cōtrahens,qui in contractu iurauit non venire contra
rationē minoris etatis,an preſumatur renunciaſſe beneficio reſ
titutionis in integrum.
Iuramentum non porrigitur ad id quod quis ignorat.
Minor contrahens,de beneficio reſtitutionis in integrum eſt
certificandus.
9 Probatio an admittatur contra preſumptionem
Probatio non admittitur contra fictionem.
10 Teſtes in inſtrumento deſcripti,ſi non dicuntur rogati,nō pre
ſumūtur rogati.
11 Notarius ſi dicit,rogatus ſcripſi,vel publicaui,preſumitur ro
gatus.
12 Teſtes preſumuntur rogati,ſi notarius dicit,talibus teſtibus
adhibitis,⁊ vocatis.
13 Rogati an preſumatur,ſi dicit,adhibitis,nec dicit,ad hoc.
14 Teſtis qui ſe ſubſcribit preſente teſtatore,vel contrahentibus,
preſumitur rogatus.
15 Teſtis,vel notarius,ſi dicitur rogatus,preſumitur a partibus.
16 Notarius licet non dicat,interfuit,tamen qn̄ publicauit,pſumi
tur preſentia.
17 Nuncio referente,an preſumātur omnia ſolenniter acta.
18 Lis preſumitur conteſtata,⁊ proceſſus valet,ſi in actis reperia
tur,tali die lis eſt conteſtata.
Uerbum promiſiſſe,licet poſſit referri ad pactum nudum,⁊ ad
ſtipulationem,tamen intelligitur per modum magis ſolennem
19 Sententia preſumitur lecta,iudice preſente,ſi in ea dicitur,ſen
tentialiter promulgata.

a SCiendum. aSolennitas intrinſeca preſu
mitur.h.d.Simile,Inſt.de in
uti.ſtipu.§.ſi ſcriptum.⁊ Inſti.de fideiuſ.§.fi.¶Op.
⁊ videtur,quod non valet ꝓmiſſio,vt ꝟ.de proba.l.cū
de indebito.in fi.Sol.gl.quod hic ſcripſit i inſtrumento debiti
principalis,ſecus ſi alibi,tene menti.Sed do.Dy.eam reprehē
dit per l.ſtipulatus.§.adhiberi.j.de fideiuſſo.qꝛ poteſt recipi
ante,⁊ poſt obligationē principalis,vt ibi ſed in alio inſtrumē
b to fideiuſſoris oportet,quod fiat mētio obligationis iam factebᵇ
1 vel fiende,¶Opp.† ⁊ videtur quod ſolennitas non preſumat,
vt ſupra de publician.l.quecunque.§.fin.Solu.ſecundū glo.ꝙ
ibi non preſumitur,quia ibi loquitur de ſolennitate extriſeca:
hic de intriſeca,vt clare glo.dicit.⁊ vide eam,⁊ tene menti ver
2 ba huius ſol.†Et eſt ſolennitas extrinſeca,que ſine prolatorum
verborūʒ natura non poteſt verificari:quia fideiuſſor nō poteſt
intelligi,niſi cum ſtipulationum l.ſtipulationum alie.§.ſatiſ ac
ceptio.ꝟ.eodē.Sed in contrario non preſumitur ſolēnitas,ſcili
cet tutoris authoritas,qꝛ ſine ea poteſt eſſe emptio ⁊ vēditio:⁊
ideo eſt ſolennitas extrinſeca,que verborum ꝓlationem cōpre
hendit.¶Op.Inſti de inuti.ſtipu.§.ſi ſcriptum.vbi eſt verbū,
promiſiſſe,ᵉ quod poteſt ſe refere ad nudā promiſſionē,ad ſti
c pulationē,l.ſciendū §.dictū.ꝟ.de edili.edic.⁊ ſic natura verbo
rū prolatorū de neceſſitate nō ꝯprehendit ſtipulationem tamē
preſumitur ſtipulatio.Sed ſoluit.Dy.quod illa eſt ſolennitas
intrinſeca,quam natura prolatorum verborum comprehēdit,
vel eſt apta comprehendere,vt i verbo promiſiſſe:⁊ ideo preſu
mitur.¶Contra hoc opp.Inſti.de emp.⁊ vendi.§.pretium.

Sol.ibi loquitur de ſolennitate materiali,hic de ſolennitate for
† mali.† ⁊ materialis forma eſt difformis,qꝛ pretium poteſt eſſe
multiplex,ſed ſolennitas formalis preſumitur:quia eſt vnifor
mis,⁊ tenet menti.Iſta verba tangūtur per Cy.C.codeʒ.l.pri
3 ma.¶Sed op.†C.de fide inſtr.⁊ iure haſte.fiſ.l.j.⁊ ibi glo.lib.
x.Sol.gl.ibi ꝙ intelligit,⁊ preſumit ſolennitas,ſi de ea in iſtr
mento ſit mentio,⁊ debet intelligi illa glo.quod preſumitur,qn̄
tempore confecti inſtrumenti potuit illa ſolennitas interceſſiſ
ſe,vt Inſti.de fideiuſ.§.fin.alias non probaret,per auth.ſi qs i
aliquo documento.C.de eden.⁊ in tali ſolennitate bene dicit il
la gl.Exemplum,dicitur in inſtrumento debiti,habita fide de
d pretio,⁊ quod tale eſt iuſtum pretiūᵈ rei facta ſubhaſtatione,⁊c
Certe iſtud inſtrumentum probat quod conſtat de debito.⁊ qd̄
illud eſt iuſtum pretium,quia tempore venditionis potuit fie
ri,vnde talis ſolennitas preſumit:ſed non probat ſubhaſtatio
nem:quia illa non potuerat fieri illo tēpore,cum debuerat vi
ginti diebus ſtare,d.l.j.de fid.inſtru.⁊ iure haſt.fiſ.Et ita intel
e ligebatᵉ Iac.Bu.illam glo.Sed contra hoc facit C.de cōtrah.
⁊ cōmit.ſtip.l.optimam.vbi inter eaſdem perſonas probant etiā
4 ea,que quod nō potuerunt tūc interuenire.Sol.illam j legē itel
ligo.quod verba enunciatiua probant iter eaſdē perſonas ſi il
la verba eſſent enūciatiua ſolēnitatis,cui partes poſſunt renun
f tiare,alias ſecus.ᶠExemplū,fiſcus,minor,vel eccleſia vendit,⁊
ſi dicit in inſtrumento venditionis eccleſie:precedentibus tra
ctatibus:vel in inſtrumēto venditiōis rei minoris,ſit mētio ali
ius ſolēnitatis,que non potuit tunc interuenire.Certe non pro
bat,qꝛ non poſſet illi renūciare,l.doli mali exceptio.§.diuerſu.
j.de noua.⁊ qd̄ no.C.de in inte.reſti.l.de tutela.alias eſſet apta
via,que fraudarentur minores,ar.ꝟ.de tranſa.l.cum hi.§.ſi cū
lis.Facit,quod confeſſio tutoris non nocet pupillo.l.certum §.
ſed an ⁊ ipſos.ꝟ.de confeſſ.¶Opp.⁊ videtur,quod ſolennitas
5 intrinſeca nō preſumitur.vt C.de vſur.l.So.† ibi fuerunt ver
ba prolata a teſtibus:hic ab ipſis contrahentibus,vel notario
eorum mandato ſcripta in libro rationem.vt j.dicam rationē.
¶Ut igitur tibi liqueat,an ſolennitas preſumatur,diſtingue,
Aut queris de ſolēnitate extinſeca,aut intrinſeca.Si de extrin
g ſeca.Sꝛ tunc aut de ea non ſit mētio i inſtrumēto.⁊ non preſumi
tur,d.l,quecunque.§.ſi.de publicia.Aut de ea ſit mentio,⁊ tunc
aut poſſibile eſt eam ſolennitatem interueniſſe tempore cōfecti
inſtrumēti,⁊ ſtatur inſtrumento,vt Inſti.de fideiuſ.§.fi.Ita de
bet intelligi l.j.cum ſua gl.C.de fide inſtru.⁊ iure haſte fiſca.lib.
x.Aut non fuit poſſibile interueniſſe tunc cum inſtrumentū cōfi
ceretur.tunc aut queris de cōfecto iter eaſdem perſonas,⁊ pre
ſumit,l.optimam.C.de ꝯhē ⁊ commit.ſtipu.ſi talis eſt ſolēntas
cui partes poſſint renūciare alias ſecus.vt dixit.Aut iter alias
⁊ tunc non preſumit,vt in auth.ſi quis in aliquo.C.de edē.Aut
queris de ſolennitate intrinſeca ⁊ tūc aut queris de ſolenitate
materiali.⁊ non preſumitur,vt Inſti.de emp.⁊ ven.§.pretium.
Aut de ſolennitate formali,⁊ preſumitur pro inſtrumento.vt
h hic,⁊ Inſtitu.de fideiuſ.§.fi.ij.reſpon.h.Aut de ea,ʰ quam natu
6 ra verborum prolatorum non cōprehēdit,ſed eſt apta cōprehē
dere,⁊ tūc aut in teſtibus,⁊ non preſumitur,niſi probetur.l.1.C.
de vſur.⁊ ibi no.Aut in inſtrumenta.⁊ preſumitur,vt Inſtitu.ꝺ
inuti.ſtipul.§.ſi ita ſcriptum.⁊ l.iuriſgentium.§.quod fere.ꝟ.ꝺ
pac.coniuncta l.ſciendum.§.dictum.ꝟ.de edil.edict.Sed q̄ eſt
i ratio differētieⁱ inter inſtrumentum,⁊ teſtes:Dicunt quidam,
quia notarij ſunt periti,quod non placet:quia hic non ponitur,
quod notarius ſcripſerit,ſed quod pars.Preterea ſi poneres
teſtes peritos,eſſet eadem ratio,que in notario,quod quidā di
k cunt,vt refert Cy.in d.l.j.C.de vſur.Sed puto quod ratioᵏ ſit
iſta,quia teſtis debet teſtificari de eo quod ſenſu percipit.l.q te
ſtamento.§.fin.ꝟ.de teſtament.⁊ C.de teſti.l.teſtiuʒ.⁊ not.p Inno.
extra de teſtib.c.cauſā.Sed fideiubere ⁊ ſtipulari eſt nomē
iuris,nec percipitur ſenſu,ſed magis intellectu:debet ergo de
ponere quod talis premiſit tali interroganti:⁊ hoc eſt factuʒ,ex
quo reſultat ius,ſcilicet ſtipulatio.Idem in fideiuſſore,ſed po
teſt ſcribere ſe fideiuſſiſſe,vel mandare notario quod ſcribat.⁊
7 ſtatur contra ſe.¶†Iuxta predicta quero,reperitur minorem
xxv.an ſe obligaſſe,an preſumat iuraſſe:⁊ mulierʒ fideiuſſiſſe,
an preſumatur Uelleiano renūciaſſe:Et dicit glo.hic,quod nō
preſumit illud ſcire per quod aliquis videatur renunciare Uel
leiano,qꝛ eſt ſolennitas extrinſeca.⁊ vide gloſſ.tene menti.Et
l illud facitˡ †ad illud quod conſuluit Dy.minor iurauit nō veni
8 re contra rationē minoris etatis,an videatur renunciaſſe bene
ficio reſtitutionis in integrum:Et videt ꝙ non,cum non preſu
matur ſcire,vt hic,⁊ idem cōſuluit Dy.quia ſi non preſumit ſci
re ergo non renunciat,l.matre.de inoffi.teſta.⁊ ſic iuramentum
non porrigit ad id quod qs ignorat.l.fi.C.de nō nu.pe.⁊ ꝟ.q ſa
m tiſda.cog.l.fi.⁊ ad muni.l.fi.in prin.⁊ Cy.hoc tāgit in l.C.de re
9 ſcin.ven.Cōtrarium conſuluitᵐ,†qꝛ ad hoc,vt quis preiudicet
ſibi per

ſibi per iuramentū,nō requiritur quod ſciat illud,ſed ſufficit iu
rare ſuper facto,l.ſi duo.§.idē Julian⁹.ff.d iureiu.⁊ l.duobus,
§.ſi quis iurauerit.eod.tit. Jta hic ſufficit ꝙ iuret non venire ↄ,
ratione minoris etatis,vel alias. Et quidam doct.iuris Cano⸗
nici concordauerunt mecū. Tutius tamē eſt quod ponatur in
iſtrumento,quod minor fuit certificatus de beneficio reſtitutio
9 nis. ¶ Quero,hic dicitur,† quod preſumitur ſolennitas,an ad
mittatur probatio contrarium: Glo.dicit quod ſic,ſed in hoc
eſt differētia,an per teſtes,vel ſcripturam. Et ſi vis probare cō
tra tenorem inſtrumenti,tunc admittitur per ſcripturam,⁊ non
aliter,C.de non nu.pecu l.generaliter. Aut ↄ ſolennitatē,⁊ tūc
per teſtes bene poſſum,vt hic,⁊ d.§.quod fere.in l.iuriſgentiū,
Et hoc apparet,quod hic eſt preſumptio,non fictio,quia tunc
non admittitur probatio in ↄrium,l.non eſt veriſimile.ff.quod
† me.cauſa. ¶ Quero extra gloſſ.*.† an preſumātur teſtes roga
10 ti ſi reperiretur in inſtrumēto,preſentibus talibus. teſtibꝰ,nec
dicit,rogatis:⁊ Hy.tenuit qd ſic,per gl.in auth.de tab.§.nos
autem.in gl.in verb.iniungatur. Cy.tenet ↄrium in l.hac cōſul
tiſſima in prin.C.de teſta.⁊ refert.Hy.ↄſuluiſſe,ꝙ nō preſumit
n ſollēnitas illa,quod ſint rogati teſtes[n]. Et idē dicit Hy.ff.d te
ſta.l.heredes palā.§.in teſtamentis.licet Specul.aliter dicat in
tit.d teſte.§.j.ver.ſed qd i predictis.ſed poſtea in ſequēti v.idē
dicit,⁊ bene allegat.⁊ hoc verū eſt,q2 ſolēnitas extrinſeca eſt ni⸗
ſi in iſtrumēto cōtineantur tales rogati,⁊c.q2 tunc ſtatur iſtru
mento.C.de fide inſtru.⁊ iur.ha.fiſ.l.j.⁊ ibi no. Nec ob.qd no.i
d.§.nos autē.q2 ibi in notario. Jtem hoc niſi teſtes ſe ſubſcri⸗
11 bant,vt dicam. ¶ † Quero[o],ergo,quid ſi in inſtrumēto non re⸗
o peritur,quod notarius ſit rogatus: Gloſ.dicit quod preſumit.
Jnno.contra de fide inſtrume.c.ij. Jdem Spe.d inſtru.edi.§.j.
ver,⁊ no.nihil.alleg.facit C.de iure delibe.l.fin.§.ſinautem du
bius.ſed ibi non fuit adhibitus ad publicandum,ſed ad ſcribē
dum loco alterius. Unde credo,quod notarius intelligitur ro⸗
gatus,ſi dicat publicaui,licet deſit,rogatus,vt in auth.de tabel
§.nos autē.cum glo. Jn teſte nō preſumitur,d.l.quecunque.in
fine. Et eſt ratio,quare ſecus in notario:quia ſi notarius dixit,
publicaui,videtur rogatus cum non poſſit conficere publicum
inſtrumentum,niſi rogetur,⁊ ſic eſt ſolennitas intrinſeca. Et pro
hoc induco de prebēdis,can.ſi motu proprio.lib.vj. Pro hoc
facit C.de raptorib.virgi.l.j.ante fin.vbi mulier,licet volens,ꝓ
ſumitur ſubducta ab alio.ſic notarius ꝓſumitur rogatꝰ:⁊ hoc ſi
dixit,publicaui. Sed quid ſi dixit,rogatus ſcripſi nec dicit,pu
blicauit,credo quod ſufficiat,quia nihil eſt aliud publicare,niſi
rogatus ſcribere:ſicut ſi contineretur in inſtrumento,me tibi i
terroganti reſpondiſſe,ſatis exprimitur ſtipulatio,vt ff.eod l.j.
§.j.ff.tit.j.l.obligamur.§.verbis. ¶ Sed quid ſi dixit,ego talis
notarius ſcripſi,nec dixi,rogatus,nec publicaui: Dic quod ſi
hoc reperitur in quaternis rogationum,vel inſtrumentorū,ta⸗
men habet alia omnia ſigna notarij,videtur publicum:alias ſe
cus,vt no.C.de fide inſtr.auth.ad hec.cum gl.ſuo,⁊ in corpore
12 vnde ſumit. ¶ Quid ſi dixi,† talibus teſtibus adhibitis,⁊ vo⸗
catis ad hoc,an ſufficiat: Credo quod ſic. Jſtud enim eſt rogare,
⁊ ad hoc admittere,ſeu intereſſe,ita qd nō ſunt fortuiti vel trāſ
euntes,vt C.de teſt.authen.rogati.⁊ ff.de repu.l.nullū.de teſta
13 ment.l.heredes.§.in taſtamētis.vbi expreſſum hoc. ¶ † Quid
ſi dicit adhibitis,nec dicit ad hoc,an ſufficiat: Certe ſi ꝓbaret,
quod non eſſent adhibiti ad hoc,non ſufficeret vt d.§.in teſta
mētis,⁊ ibi dixi,alias preſumo ad hoc adhibitos vt j.vi bono.⸗
rapt.l.ij.§.homines.vbi dixi. Ex eo enim qd facerent,ad hoc
videtur adhibiti. Facit ff.ad Macedo.l.ſed Julianus.§.ꝓinde
14 ¶ † Quid ſi teſtis ſubſcribit,ſe preſente teſtatore,vel cōtrahen
tibus,nec dicit ſe rogatum,vel adhibitum ad teſtificandū: Pu
to quod preſumatur rogatus,l.qui patitur.ff.manda.⁊ q2 ap⸗
paret,quod non ſunt fortuiti.vel tranſeuntes. Et videt tex.ff.de
teſtament.l. Domitius,ibi enim ſolum ad ſcribendum fuit ro
15 gatus. ¶ † Quid ſi dicitur notarius,vel teſtis rogatus,nec di⸗
cit a quo Satis credo,quod itelligat a partibꝰ,vel a parte,ad
cuius petitionē ſit vt j.eo,l.ſtipulatio iſta.§.ſi quis ita.cū ſimi.
16 ¶ Quid notarius† non dixit interfuit: Ex eo quod publicauit
17 preſumit preſentia.erg.eius quod not.C.co.l.j. ¶ Quero† qd
p in relatione nuncijP,an preſumant omnia ſolenniter acta: Reſ⸗
pōdeo aut nuncius refert ex cōmiſſiōe ſibi facta a parte,ſeu par
tibus.⁊ tunc idē quod in notario ſcribente ex mandato partis.
Jdē puto ſi ipſa pars aliquid co fitetur. Aut refert ex commiſ
18 ſione iudicis,tūc idem quod ff.dixi in teſte. ¶ Procedo† vlteri⸗
q us q reperitur in actis.tali die lis conteſtata eſt.nō dicit plus.
Spe.tāgit i ſpecie de lit.conte.§.ij.ver.quidā aut lecta petitiōe
⁊ tenet ꝙ nō ꝓbatur litis cōteſtatio,nec aliquid aliud dicit. Jn
ↄrium videtur ꝑ ea que dicta ſunt.coniuncta l.rem non nouā.§.
patroī.C.d iudi.⁊ ſi quis vellet Spe.excuſare,poſſet:q2 hec eſt
ſtipulatio vniformis,ſed litis ↄteſtatio pōt fieri ꝑ negationem,
⁊ confeſſionem,⁊ ſic non preſſumeretur. Credo ꝙ ꝓceſſus va⸗
ret,quicquid dicat Spec. Primo per vnā rationem,ꝙ vbi ver
bum,promiſiſſe,poteſt ſe referre ad pactū nudū,⁊ ſtipulationē,
lex intelligit per modum magis ſolennem,vt inſti.de inuti.ſti
pu.§.ſi ita ſcriptum.⁊ ſic in litis conteſtatione,prout reperitur
confeſſatum,vel negatum,preſumit litis cōteſtatio ſic intereſſe.
Preterea quid refert,ſiue per cōfeſſionem,vel per negationē
fuerit facta litis conteſtatio,cū lis cōteſtata eſt argu.l. Gallus.
§.ſi eius circa fi.ff.de lib.⁊ poſthu.⁊ l.ꝙ ſi dubitetur.de acq.he
re.vbi videtur caſus. Teneo ꝙ ꝓceſſus valet. ¶ Quid ſi in ſen⸗
r tentia r † continetur,ſentētialiter promulgata.nec dicitur lecta
19 nec iudice ſedēte: Satis credo.ꝙ preſumatur lecta iudice ſedē
te,q2 natura huius verbi ſententaliter,non poteſt aliter veriſi⸗
cari,l.fi.C.de ſent.ex.bre.reci.⁊ ſic eſt ſolennitas interinſeca.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Sciendum. Et no.ſecūdum Ang.ꝙ ſi per inſtrumē
tum guarentigie petatur executio cōtra fideiuſſorem,⁊ obijcia⸗
tur,vt oſtendatur debitum ſuper principali,non meretur exe⸗
cutionem,ꝙ limitat niſi in fideiuſſione eſſet facta mentio de
debito. Sic dic e inſtrumento conſeruationis indemnitatis.
Adde primo in quantum Alex.tangit,an notarius poſſit roga
ri,vt faciat inſtrumentum contra ſe:quod Bal.cōſi.ccccxxxij.ij.
lib.tenet ꝙ ſic,allegādo Bar.in l.ij.de ſtip.ſer ⁊ ibi ponit an no
tarius preſumatur rogatus,⁊ an ſit in inſtrumento reperiatur
verbum promiſit,vel fideiuſſit,intelligatur per ſtipulationem
Et ꝙ notarius poſſit conficere inſtrumentum contra ſe,tenuit
in eadem l.ipſe Barto.⁊ cōſi.xliſi.⁊ in quātum Alex.tangit,an
pater poſſit eſſe rogatus de cōtractu filij.adde Bal.cōſi.cclxx.
ij.lib. Et quando notarius eſt affinite coniunctus cōtrahenti⸗
bus,an poſſit cōficere inter ipſos inſtumenta,vide eundē Bal.
conſil.lxj.lib. Et an notarius cui commiſſa eſt examinatio te⸗
ſtium poſſit eorum dicta ſcribere,vide eundem Bal.cōſ.cxlvij.
eod.lib.ij. Et inquantū Alex.dicit,quod ſi teſtes deponunt de
emptione rei:ſed de pretio dicunt nō recordari,quod tamē em
ptio probatur. Adde quod Ro.cōſil.xcj.dicit quod a nemine
hic tactum inuenit,niſi a Bal.in l.j.C.de rebꝰ alie.non alienā.
⁊ quod illius authoritati acquieſcit.
b Poma. ¶ Obligationis iam facte Jntellige autem neceſſe fie
ri mentionem obligationis iam facte,vel fiende,iam ⁊ quātita⸗
te certa expreſſa,vt declarat Alex.hic ⁊ clarius Aret.in queſt.
an petatur executio inſtrumenti contra fideiuſſorem.⁊c.
c ¶ Uerbum promiſiſſe. Adde Bal.cōſi.ccxcviij.j.lib.vbi dicit.
ſi reperiatur ſcriptum,promitto pro Titio,debet intelligi de
promiſſione efficaci.⁊ conſi.ccclxvij.iij.lib.in fi.
† Land.de Seyſſell. ¶ Formali. Et ſic maius eſt vitium forme,
quam materie Aliquando tamen contra,vt per Panor.in ca.
quia propter.§.vbi.de elect.
d Poma. ¶ Juſtum.pretium. Uide plene Joan.de imo.i c.pe⸗
nul.de empt.⁊ vendi.⁊ ibi dixi.
e Poma ¶ Jta intelligebat. Uide eūdem i fi.l.forte.de caſtren.
pec.⁊ in auth.ſi quis in aliquo.C.de eden.do. Petr.in clemen.
j.reb.eccle.non alie.
f Poma. ¶ Alias ſecus. Uide Bar.i l.ſi forte.j.de caſtrē.pecu.
Pau.de ca.conſi.ſuo.xcv.inci. Jn Chriſti nomine amen,ſuper
bis,⁊c. Old.cōſi.cxxvj.incip.quidā epiſcopus. Bal.⁊ Mod.i
d.l.ſi donatione.ver.ſed circa hoc.C.de colla.⁊ Aret.in c.fi.de
proba.poſt Bal.vbi limitat iſtam concluſionem.⁊ vide ad hoc
Bar.conſ.viij.⁊ ſeq.vol.ij.⁊ Are.in cap.j.de iudi.i ſecundo no
tabi.⁊ Jmo.conſi.lxxxv.⁊ lxxij.in vlti dubio.
g ¶ Si de extrinſeca. Adde Bal.conſi.cccxcix.lib.iij.inci. Qui
dam prelatus. Rom.cōſi.cclij.vbi dicit,ꝙ ſi reperiatur ꝙ com
munitas aliqua conceſſerit alicui immunitatē,ex diuturnitate
temporis preſumitur ꝙ interuenerit debitus numerus.⁊ alia
reqſita idē voluit cōſi.cclxxv.vbi dicit quod ſi Abbas vniuerit
duo monaſteria,quod ex longiquitate temporis preſumitur cō
ſenſus epiſcopi:⁊ vbique allegat d.l.ſi filius.⁊ l.qui i aliena.§.
ſed ⁊ ſi non adierit.ff.de acq.hered.⁊ Jnno.in capi. Albericus.
de teſtib. Pau.de caſt.tamen conſi.l.dicit,ꝙ ſolennitas ex an⸗
tiquitate temporis non preſumitur,quādo ex actis apparet de
fectus,cum nulla ſit maior probatio,quā illa que ex iuſpectiōe
colligitur,iuxta not.per Jnn.in capi.propoſuiſti.extra de ꝓb.
Et dum Alex.tangit,an preſumatur pro ſentētia,vide pulchrū
conſi. Bar.⁊ Pet.iiij.lib.⁊ dum etiam tangit, Quid i laudo ar⸗
bitratoris,dic quod Pau.de Caſt.ſequitur cōſi. Hy.eius conſi.
lxxiij.⁊ Bal.conſi.x.lib.iiij.dum etiam tangit de decreto inter
poſito,vt faciat preſumi,quod ex vera ⁊ iuſta cauſa ſit interpo⸗
ſitum.allegat Spectu.in titu.de empt.⁊ vend.§.nūc dicendū.
Adde vt per Bal.conſi.clvij.lib.j.⁊ conſi.cxcj.lib.j.vbi allegat
Specul.in d.§.⁊ conſi.cliij.⁊ cccxxxvij.eod.vol.⁊ conſi.cccxxv.
lib.iij.⁊ Petr.de Anc.conſi.xviij. Bald.conſi.xxviij.lib.v.

h Roma. ¶ Reſpō. ſi per teſtes. Bal. dicit, quando teſtis dō pōit qualiter Titius promiſit Seio, non concludit ſtipulationē ſec⁹ ſi dicat, ꝙ cōtenta in capitulis ſunt vera, ⁊ capitulum primum dictet ſtipulatione. c. ſi quando. de reſcri. c. cū cauſam. de teſti.

i ¶ Differentie. Adde Paul. de caſt. conſil. lxxx. ⁊ Alex conſil x. vol. ij.

k Roma. ¶ Sed puto ꝙ. Ratio differētie Bar. hic, eſt cōmunis vt refert Ang. Are. in §. ſi ſcriptum Inſt. eo. licet a Rom. impugnetur, ⁊ varij varia ſenſerunt. Eſt etiam ipſa differentia, vt inquit hic Nicolaus, ⁊ Puteus maior, ⁊ domi. Alex. quaꝫ tamē limita vt ꝑ Are. niſi teſtis deponeret ꝙ talis ꝓmiſit tali interroganti, ⁊ incōtinenti, ꝙ in ſtipulatione requiritur. l. j. §. j. ſ. eo. vt declarat hic Are. per glo. in l. ſi vnus §. pactus ne peteret. Gl. in verbo, in opponendo. circa mediuꝫ. ſ. de pac. quam apꝓbat ibi Bal. Ange. Pau. de ca. ⁊ do. Alex. lꝫ Are. reꝓbet ea hic ꝑ l. iuriſgentium. §. quod fere. ſ. de pac. tamē non recedas ab iſta opinione, quod ſ etiam requiratur, quod dicat incontinenti, quia non obſtat §. quod fere. q2 loquitur in ſcriptura, vt ibi gl. dicit, ⁊ Bartol. in ſua diſtinctione hic, ſequitur ipſemet Are. ibi cōtrarius in l. reo. §. fin. j. de duobus rei. Et ꝓ iſta opi. quod immo requirat, quod etiam dicat incōtinenti, facit quod voluit Bar. in l. nā poſtea. de iureiuran. in fi. de cuius dicto vide ibi ꝑ Alexan. per glo. in d. §. pactus ne peteret, cuius meminit, ⁊ illā etiā ſequitur, multa in propoſitum addendo. Sed tamen contra iſtā opi. quod immo ſi dicatur, quod talis promiſit tali interrogāti, ⁊ incontinenti. quod etiam non probat, quia quamuis verba iſta poſſint ad aptari ad ſtipulationem tamen non concludunt hoc de neceſſitate, cum poſſint etiam ad aptari ad pactum nudum vt in d. §. quod fere. poſtquam ergo iſta verba poſſint cōuenire ⁊ ſtipulationi, ⁊ pacto nudo, teſtis dicens, vt ſ. nō probat: q2 nō concludit neceſſario, niſi de vltimis vellemus dicere, quod lex iſto caſu preſumat ſtipulationem vnde requiritur in contrariū probari, quod voluerunt paciſci ⁊ non ſtipulari, vt dicto §. qd ferre. vbi in fi. vide Pau. de ca. ⁊ vide ad hec Aldra conſi. c. ⁊ Fely. in c. ſicut. de re iudica.

l Roma. ¶ Et iſtud facit. Nota ibi, ꝙ minor iurans nō venire ꝯ contractuꝫ per ſe celebratum, quod non ſit dictum in inſtrumento conuentionis ꝙ eſt certioratus de beneficio reſtitutiōis in integrum ſibi competenti, ꝙ tamen non requiritur ſi dictū beneficium implorauit. Hanc etiam opi. vltra concordan. allegat per d. Alex. tenent Bal. in l. j. in fi. apparatus, verſi. vltimo ꝗro C. de reb. credi. licet videatur ſequi aliquantulū in diuerſis terminis, ⁊ Bar. vt hic. refert conſulendo. in conſi. ſuo ix. ⁊ Pau. de ca. in conſi. ſuo vij. ⁊ domi. Alex. in conſi. ſuo. xi. in ſecundo volu ⁊ cōſi. ſuo iiij. in j. vol. ⁊ obſeruatur in practica, vt atteſtat vterque Immo hic ⁊ dicit. Ange. in l. ij. C. de reſcin. ven. quod eſt conſuetum ſeruari. c vide Alexan. cō. ſi. xxvij. volu. j. ⁊ vide Corſet. ipſum in rub. extra de iureiur. in xiij. ſpeciali iuramēti. ⁊ Fede. cōſi. cxcix. ⁊ Barbat. conſil. xxv. vol. j. ⁊ cōſi. liij. vol. ij. ⁊ nō ab re Alex. conſi. cij. vol. v.

m ¶ Conſului. Adde ꝙ Bal. cōſi. iiij. j. l. lib. i fi. tenet, ꝙ neceſſaria ſit certioratio, non obſtante iuramento, ⁊ ibi alleg. notata hic, ⁊ conſi. cccxc. ij. li. idem tenet alleg. Cy. ⁊ Io. And. ⁊ no. ꝑ Cy. ſ. de mino. ad l. ſi iudex circumuento. Idem tenet conſi. cxxxiij. iij. ⁊ eod volu. conſi. ix. ⁊ conſi. xl. v. lib.

† Claud. d Seyſ. ¶ Quero extra gl. Quid aūt ſi notarius dicit, talis teſtis iuratus, vide per Bald. in cap. per inquiſitionem. i vlt. col. de elect. Quid ſi dicat, vocatis, Bald. in l. diuus. ſ. d teſta. milit. Alex. conſi. xxxiij. vol. iij.

n ¶ Teſtes rogati. Adde ꝙ non preſumātur rogati, tenuit Bal. alleg. conſi. cccxcviij. iij. libro.

o ¶ Quero. Adde quod notarius preſumitur rogatus, Bal. conſil. xxij. j. lib vbi dici Ioan. ꝙ male dicunt tenentes contrariū, ⁊ conſil. proxime allegato, ⁊ Angel. conſil. ccxvj. vt refert. Alex. ſed in conſil. ccxx. ego inueni ꝙ expreſſe tenet contrariū, vbi alleg. Spe. ⁊ Inno. ⁊ dicit falſam opi. cōtrarium. ⁊ in fi. ſentit, qd etiam ad pias cauſas debet eſſe rogatus.

p ¶ In relatione nuncij. Adde Paul. de Caſt. conſil. ccvj. Bal. conſil. cxlviij. j. lib. Et inquantū Alex. tangit, an conſtito d relatione preſumatur preceſſiſſe commiſſio iudicis, vide etiam i dicto conſilio. Bal. ſed latius per Roma. conſil. cccxcvij. Adde i l. ſi in nomine. quam Alexan. legit, quod error i nomine patris diſponentis, vitiat diſpoſitionem, vt clare conſuluit Roma. cōſilio clxxxix.

q Roma. ¶ Procedo vlterius. Vide Bart. in l. heres inſtitut. ſ. de acqui. her. vbi tenet, quod hic Bal. ibi tenet dictum Spe. vide ibi Io. de. ⁊ Lu. Ro.

r Io. Fr. Rue. ¶ Quid in ſententia. Opinionem Barto. ſequit Ange. Imo. Are. Alex. ⁊ Iaſ. hic.

LEX XXXI.

1 ☞ Stipulatio vt valeat quod tempus inſpiciatur.

Si rem meam. Not. quod ad hoc vt ſciamus an valeat cōtractus, inſpicimus tempus conditionis exiſtentis. Ad hoc vadūt omnia contraria. C. pp. j. eo. l. ſi filius. Reſpon. ibi, quo ad acquiſitionem, hic quod ad valorem ſtipulatiōis. Secundo opp. ad hoc de. l. vſuſfructus. j. de ſtip. ſer. Sol. ibi erat defectus ex parte ſtipulātis: hic ex parte rei. Contra hoc oppo. de l. inter ſtipulāte. §. ſacraꝫ. j. eo. Sol. ibi erat defectus circa rē tātuꝫ: hic miſta ꝯſideratiōe ſtipulatoris ⁊ rei. Reaſſume[a]

a ergo vt intelligas gl. iſtā. Si queris, ꝙ tēpus inſpiciat aut ꝗris

1 quo ad acquiſitionē ⁊ inſpicimus tempus obligationis cōtracte, l. ſi filius. j. eo. dic vt ibi. Aut queris, quo ad valorem, robur, ⁊ ſubſtantiam ſtipulationis, ⁊ tunc ſi ex parte ſtipulatoris eſt defectus, inſpicimus tempus cōtractus. d. l. vſuſfructus. j. d ſtip. ſer. Aut ex parte rei, q2 non eſt in ꝯmercio communi, ⁊ inſpicit tēpus contractus, vt j. eo. l. inter ſtipulantem. §. ſacraꝫ. Aut eſt defectus miſta ratione ſtipulatoris ⁊ rei, ⁊ tunc ſubdiſtingue. Aut ſtipulor ſine conditione, ⁊ non poteſt fieri, vt j. de ſol. l. qui decem. §. ſtichum. ⁊ j. eod l. nemo rem ſuam. Aut ſub cōditione, ⁊ poſſum, vt hic Quere, ⁊ ſolue vt in gl.

ADDITIO.

a Io. Fr. Rue. ¶ Reaſſume ergo. Adde qd ceteri Doct. ſequunt Bar. ⁊ que ſit ratio diuerſitatis inter hoc caſus, vide ꝑ Iaſ. hic

LX XXXIIII.

1 ☞ Promiſſus bos ad paſcha, ſi moriatur ante tempus, an debeantur corium ⁊ carnes,

2 Promiſſus bos ſi eſt occiſus, an teneatur debitor cedere actionem creditori.

a Si ſtichus. Circa legē iſtam[a] quero, † promiſi tibi hominem Stichum, ⁊

1 bouem ad paſcha, ante tēpus mortuus eſt bos, an teneat ad corium, ⁊ ad carnes bouis: Dic: aut bos erat meus, ⁊ debētur mihi coriū, ⁊ carnes, l. ſolum. §. meum. ſ. d rei vēd. Aut erat mihi debitus, ⁊ tunc aut ex cauſa oneroſa, ⁊ ideꝫ: quia mihi debetur l. ſi ſeruus. §. boue. ſ. de condi. fur. ⁊ ꝙ dicā j. proxi. q. Aut ex cauſa lucratiua, ⁊ tūc aut pro eo daretur mihi rei vendicatio, ⁊ idem: aut alia actio perſonalis, ⁊ tūc ſecus

2 l. mortuo. i prin. ſ. de lega. ij. Quero, † quid ſi homo. vel bos eſt interfectus ab alio an teneatur debitor creditori cedere actionē legis aquilie. Iſta queſtio eſt difficilis. ⁊ fuerat d hoc opi. inter Iaco. de Ra. ⁊ Pet. vt refert Cy. de verbo ad verbū. C. eo. l. non moriturum. tamen ex hoc non eſt declarata queſtio, nec materia. Et ideo dic, quandoque ſpeciem debitam interfecit debitor, quandoque fideiuſſor: ⁊ iſtis duobus caſibus dic vt j. eod l. mora. ⁊ §. ſi ſeruum. in princip. Quandoque interfecit eum creditor, ⁊ poſt moram. ⁊ non tenetur lege aquilia vt ſ. ad leg. aql. l. legis. in fin. Aut ante moram. ⁊ tunc ſi erat debitum conditionale, vel in diem incertam creditor tenetur lege aquilia, ⁊ debitor liberatur, vt dicta l. legis. in princip. Aut erat debitum pure, ⁊ tunc idem credo, quod teneatur creditor ſi forte facta repetitione anni, vel xxx. dierum, non erat debitum alias non video quid debitoris interſit. Et ita intelligebat Iac. Butr. in l. arbitrio. ſ. de dolo. Aut interfecit eum tertius. ⁊ tūc aut eum interfecit in damnum, ſeu odium creditoris, ⁊ tunc debitor liberatur quia culpa creditoris, videtur ꝑūſſe, l. ſi merces. §. culpe. ſ. loca. ⁊ condu. ⁊ l. pe. i prin. ſol ma. Et ideo debitor actionem legis aquilie non habet, ſicut ſi ipſe creditor interfeciſſet: ſed habet debitor actionem de dolo, d. l. arbitrio. §. fi. ſ. de dolo. Aut eum interfecit iniuriam debitoris. ⁊ debitor non liberatus, quaſi culpa ſua perijt, d. l. ſi merces. §. culpe. Aut interfecit eum non i alicuius iniuriam, ⁊ tūc habet debitor actionem legis aquilie. ⁊ liberatur, vt hic. Sed an illam actionem teneatur cedere. tunc eſt queſtio, ⁊ glo. ſunt contrarie, ⁊ ideo dic, aut res eſt debita ex cauſa lucratiua ⁊ debitor non tenetur cedere ſpecie occiſa, ſecus ſi eſſet vulnerata, vt ſ. ad legeꝫ aquil. l. huic ſcripture. ⁊ no. in l. ꝓin de eo. ti. Si vero ex cauſa oneraſa. tenet mihi cedere, ⁊ dare quicquid apud eum ex re illa eſt. l. in ſumma. §. ſi ſeruum. de cōdi. inde. ⁊ ita procedit gl. que eſt in d. l. arbitrio. §. fin.

ADDITIO.

a Io. Fr. Ru. ¶ Circa legeꝫ iſtā. Adde quod cuꝫ Bar. tenēt Alexan. ⁊ Are. hic. Sed Iaſ. ipſum no. aliqualiter ꝯrium, in d. §. bone. ⁊ eum dicit errare, ⁊ ſeipſum confundere, vt hic per eum.

LEX XXXIIII

1 ☞ Res cuius commercium haberi non poteſt, ſi deducitur in ſtipulationem, vel legetur, an valeat, ⁊ quando eſtimatio debeat.

Multum intereſt. Si res nō eſt in cōmercio ſtipulatoris nō valet ſtipulatio: ſecus eſt, ſi non eſt in ꝯmercio promiſſoris. h. d. Et gl. ponit vnuꝫ bonum caſum: nō tamen

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

tamen bene congruit litere. ¶ Op. de l. filiusfa. §. ſi quid alicui.
ſ. de leg. j. ⁊ l. fideicõmiſſa §. ſi ſeruo. ſ. de leg. iij. vbi dicit, ꝙ lega
ri põt res ei, qui ipſius commerciũ non h3. Due ſunt opin. Una
a eſt Irner. qui dicit aliud in legatis, [a] aliud in ſtipulationibus,
Alij dicunt, ꝙ ſicut diſtinguit in legato ita in ſtipulatione. Et
vide iſtam gl. in verb. pl3. que incipit, aliter in legato. ⁊c. que eſt
verioꝛ. Dy. ⁊ Pet. tenent, ꝙ ſecũda ſit vera, ꝙ ita diſtinguat hic
vt in legatis. Ja. de Are. intellexit pꝛout Irner. per arg. l. in te
ſtamentis. ſ. de reg. iur. cũ ſua gl. q2 in eis fit interpꝛetatio larga
cum habeant inſtar bone fidei, l. in minoꝛũ. C. in quib. cau. in in
teg. reſti. nõ eſt neceſ. Certe mihi plus pl3 opi. Ja. quã alia, cum
hac lege nõ reperiat diſtincta. ¶ Quero, quid i legato: Et glo.
diſtinguit, ⁊ diſtingue tu, vt glo. An iſta gl. ſit vera, tenendo opi.
Ja. non eſſet opoꝛtunũ querere. ⁊ primũ membꝛũ diſtinctionis
non videt verũ, per l. cetera. §. ſi duobus. ſ. de leg. j. ⁊ l. ſi qs in
quilinos. eo ti. Sed Dy. dicit, ibi erat res eſtimabilis: hec gl. lo
quitur in re ineſtimabili: ſed certe ſicut ille res ſunt eſtimabiles
deducta illa qualitate: q2 iuncta edibus, ⁊ adſcripta glebe, ita
res ſacra deducta illa qualitate põt eſtimari, l. ſancimus. C. de
ſac. ſan. eccle. Unde dicit Pe. ꝙ hec res nõ erat in cõmercio ꝓ
pter ipſam rem ibi, pꝛopter rei qualitatẽ. Certe idẽ in re ſacra,
q2 pꝛopter eius qualitatẽ nõ eſt in cõmercio. Dic ergo tu, ꝙ hoc
membꝛum loquitur, qñ in nullius erat cõmercio: in cõtrario po
terat eſſe in cõmercio eius, qui emebat domũ, vel fundum. Item
vltimum membꝛũ pꝛout dicit de Iudeo, ⁊ mãcipio Chriſtiano,
⁊ de heretico, nõ videtur bonũ. q2 iſta lex nõ habuit reſpectũ ad
Iudeum, vel hereticũ, vel de Chꝛiſtiano, cum iſti cõdentes iura
Digeſtoꝛum erant pagani: cũ leges fuerint facte per trecentos
annos antequã Chꝛiſtus veniret, vel plus. Itẽ l. moꝛtuo. §. La
beo. ſ. de leg. ij. in iſtis exẽplis non põt intel. igi. Qualiter ergo
poteſt poni exemplũ hoc: dic, ꝙ fuit ei interdictum a iudice ne e
mat, l. moꝛis. §. pe. ſ. de pe vel aliter fuit vetitꝰ, ne emat in tali
comitatu ꝙ fieri põt, l. in quoꝛũ. ſ. de pig. cũ gl. Et iſto modo po
teſt poni exemplũ hic. Unde ſi ſtatutũ eſt hic, ꝙ foꝛenſis non poſ
ſet acquirere poſſeſſionẽ immobilẽ, pꝛomitti ſibi nõ poterit. ſed
b ipſe poterit alijs pꝛomittere, vt hic. Sed quid erit ſi emat[b]: Re
ſpõdeo ex neutra parte v3 cõtractus, l. ſue rei. ſ. de cõtrah. emp.
niſi lex vltra pꝛocedat, l. non l3. de contrah. emp. ⁊ hec lex cũ gl.
loquitur, qñ ex cauſa lucratiua. An poſſit ipſe heres legari, vel
ei inſtitui: Dic, vt l. ſi ita quis. §. ea. l. ſ. eo. Breuiter ergo quãtũ
eſt in materia legatoꝛũ habetis gl. hic, ⁊ in l. apud Iulianũ. §. fi.
1 cum l. ſeq. ſ. de leg. j. Reaſſume, † vt addas ad gl. Aut nõ eſt com
merciũ rei pꝛopter ipſius rei naturã, vt q2 ſacra, vel religioſa, ⁊
tunc eſtimatio nõ debetur, l. inter ſtipulantẽ. §. ſacram. ſ. eo. Aut
non eſt cõmercium pꝛopter quedã qualitate3, vt q2 eſt cõiuncta
edibus, tunc eſtimatio debetur, l. cetera. §. ſi duobus. ſ. de le. j. ⁊
l. ſi quis inquilinos. in pꝛin. eo ti. Si vero rei eſt cõmercium in
communi, ⁊ tunc aut cũ magna difficultate, ⁊ tunc habet pꝛo im
poſſibili. d. l. apud Iulianũ. §. fi. ſ. de leg. j. Aut eſt commerciũ in
cõmuni ſine difficultate, tũc diſtingue, vt in gl. Aut eſt defectus
ex parte pꝛomiſſoꝛis, aut ſtipulatoꝛis. Et pꝛimo caſu indiſtincte
debetur eſtimatio, vt ibi i tex. ⁊ gl. Secũdo caſu ex quocũq; vitio
ipſi ſtipulatoꝛi non debet, vt in in hoc tex. qui indiſtincte loquit.
nec per legem aliã diſtinguitur, ſm Iaco. de Are. ⁊ ſic erit aliud
in contractibus, aliud in vltimis voluntatibus, vt ſupꝛa patet.
⁊ quere de aliquibus que ſ. dicam in l. continuus. §. cum quis.

ADDITIONES.

a ¶ Aliud in legatis. Adde pulchꝛe Ro. conſilio ccccciij.
b Claud. de Seyſſel. ¶ Si emat. Tunc nec etiam debebitur eſti
matio, vt concludit Ro. conſilio cccccix. in iij. dubio. de quo per
Alex. in l. apud Iulianum. §. conſtat. col. vlti. de leg. j. Uide ta
men ad limitat. quod ponit Are. in l. ſi ita quis. §. ca. ſ. eod.

LEX XXXV.

SI ſtipuler vt id fiat. Stipulatio que cõtinet
impoſſibile de iure. vel natura. non valet. hoc dicit.
Opp. quod iſta lex ſit ſuperflua, per l. impoſſibilis. ſu
pꝛa eod. Solut. non eſt. quia hic adijcitur impoſſibilitas per mo
dum diſpoſitionis: ibi per modum conditionis. Quero, quid in
muliere. aliquis ſtipulatur aliquam in vxoꝛem, an valeat: Et vi
detur quod ſic, arg. a contrario ſenſu, vt hic. Contrarium tenet
glo. ſ. eod. l. Titia. ⁊ l. iij. ſ. deſponſa. Soluam in d. l. Titia. iſtas
contrarietates.

† Si in locando. Contractus qui celebꝛãtur cõ
ſenſu valent etiam non adhibi
ta ſolennitate verboꝛum. h. d. ¶ Opp. de l. j. §. ſi quis ita. ſ. eo
dem. Solu. ibi agebatur, quod fieret ſtipulatio. hic non ſecundũ
Iac. de Are. idem ſi ageretur. ꝙ fieret ſtipulatio l. ſi ita ſtipula
tus. §. Chꝛyſogonus. ſ. eo. niſi expꝛeſſe eſſet dictum quod aliter
non valeret. Dixi in d. §. ſi quis ita.

LEX XXXVI.

1 ¶ Exceptio doli obijcitur contra ſtipulationem, in qua fuit do
lus adhibitus, vel que in ſe habet dolum.
2 Dolus aduerſarij qualiter pꝛobetur.
3 Pꝛomittere inductus aliter quam intendebat, ſi tradidit, qua
actione agat.
4 Stipulatio ſi interuenit in cõtractu emptionis, ⁊ venditionis, ⁊
quis ſit deceptus vltra dimidiã iuſti pꝛetij, an habeat remediũ
huius legis.
Sipulatio interpoſita in contractu emptionis, ⁊ venditionis, eſt
equalis ad emptionem ⁊ venditionem, ⁊ quando nouat pꝛimam
actionem illam nouat cum omnibus ſuis qualitatibus.
6 Leſio qualiter pꝛobanda, quando laudum petitur reduci ad ar
bitrium boni viri.
Arbitramentum eſt quedam tranſactio.
7 Clauſula appoſita in vẽditione, ⁊ ſi plus valet donat, tollit reme
dium huius legis, ⁊ ſimilium, ſi venditoꝛ ſciebat pꝛetium rei, ⁊
qualiter debet concipi dicta clauſula.
8 Remedio huius legis renunciari poteſt, ⁊ qualiter ſit concipiẽ
da renunciatio.

SI quis cum aliter. Iſta eſt bona
lex. Cõtra † ſti
1 pulationem in qua fuit dolus adhibitus vel que in ſe
dolum h3, doli exceptio obijcitur. h. d. ¶ Quero exẽ
pla pꝛime partis. Et quidam ponebant, ꝙ nolebã tibi pꝛomit
tere. tu induxiſti me vt tibi obligarer. Sed repꝛehenduntur per
gl. per verbũ, aliter, poſitũ in tex. ⁊ ſic pꝛeſupponitur, ꝙ obliga
ri volebam. ſed in modo, ſeu qualitate fui defectus. Unde ponit
ꝙ conueni pꝛomittere fundũ ſine vſufructu: vel conueni pꝛomit
tere fundum cõſtituta ſeruitute, ⁊ poſtea pꝛomiſi ſimpliciter do
lo aduerſarij. quod placet. ¶ Quero exẽpla ſecũde partis. Et
quidam ponunt in cõtractu ſtricti iuris, volebã tibi donare rem
valentem centũ, pꝛomiſi per erroꝛẽ rẽ valentem ducenta. vel po
ne in ſtipulatione interpoſita ſuper contractu bone fidei, qui ha
bet in ſe dolum, q2 quis eſt deceptus vltra dimidiã iuſti pꝛetij.
l. ij. C. de reſcin. vẽd. Ita dicit gl. hic. ꝙ no. vt ſ. dicam. vel pone
2 in dolo incidenti, vt glo. dicit. ¶ † Quero circa pꝛimam partem
qualiter pꝛobetur dolus aduerſarij: Reſpõdeo vt C. de reſcind.
vendi. l. dolus. ⁊ C. de dolo. l. dolum. ¶ † Quero circa pꝛimum
exemplum ſecunde partis. Ille qui pꝛomiſit habet exceptio
nem doli, ſed quid ſi iam tradidit, an poſſit cõdicere: Azo in ſum
ma C. de reſcin. vendit. dicit, ꝙ non poteſt agi, ſed ſolum excipi.
Ego credo, ꝙ in contractu ſtricti iuris ſubueniatur actione de
dolo, ⁊ pꝛobo per l. ſi id ꝙ aurũ. ſ. e. ti. q2 ibi ſubuenitur ſtipula
toꝛi, ſi decipitur. Quare ergo non idem in pꝛomiſſoꝛe, ⁊ multo
magis: ⁊ ſic puto quod ſubueniat actione de dolo, vel in factũ, l.
⁊ eleganter. §. non ſolum. ſ. de dolo. vel poterit condicere poſſeſ
ſionem. l. qui exceptionẽ. §. ſi pars. ſ. de condi. indeb. ⁊ de le. j. l.
ſi domus. §. fi. ⁊ l. ſequen. ⁊ hec tutioꝛ, tenendo opinionem. Azo.
4 ¶ † Quero circa ſecundum exemplum, pone, tu vendidiſti fun
dum in contractu emptionis ⁊ venditionis, interuenit ſtipula
tio, vt communiter fit in inſtrumentis, vtrum ceſſet remedium l.
ij. C. de reſcin. vend. ⁊ habeat locu3 remediũ huius legis. Et gl.
videtur dicere, ꝙ habeat locum remedium huius legis, ponen
do hic exemplum ſecundum. Et credo, ꝙ l. bene dicat, ſed etiã
credo, ꝙ remedium huius legis habeat locum ſc3 iudicis offi
cio vel actione ex empto, per l. ij. C. de reſcin. vendi. q2 quando
in eodem contractu ſit emptio, ⁊ per ſtipulationem ſit ꝓmiſſio,
illa ſtipulatio que eſt equalis ad emptionem ⁊ venditionẽ, non
nouat, niſi expꝛeſſe ſit dictum, l. duo ſocietatem. ſ. ꝓ ſoc. ⁊ l. fi. C.
de noua. Pꝛeterea, poſito ꝙ nouaret pꝛimã, eam tamen nouat
cu3 omnibꝰ qualitatibꝰ, ⁊ pꝛiuilegijs, que habebat pꝛimo ex na
tura contractus, vel rei in obligationẽ deducte, niſi animo abij
ciendi pꝛiuilegium ſint facte, l. aliam. ſ. de nouat. Hoc voluit di
cere tex. in l. v. §. cõuentionales. ſ. e. ⁊ l. ſi. ſtipulatꝰ. ſ. de vſuris.
⁊ l. ſi legati ſerui nomine. de leg. j. ⁊ de dã. infec. l. dãni. ij. in pꝛin.
5 ¶ † Quero, quid ſi in cõtractu tranſactionis[a] quis eſt deceptus
a vltra dimidiã iuſti pꝛetij: Hynus dicit, ꝙ remedia huius legis,
⁊ l. ij. de reſcindenda venditio. non habent locum, l. Lucius. in
fi. ad Trebel. Sed gloſ. ibi dicit contrarium, quia iſta h3 locum
in contractu tranſactionis, ſicut in alijs contractibus. Sed eſt
differentia in modo eſtimandi, q2 in tranſactione eſtimatur du
bius euentꝰ litis, ad hoc vt videt an quis ſit deceptus vltra di
midiam iuſti pꝛecij. Nam illius dubij euẽtus venit in eſtimatio
nem, non autem eſtimabitur quantum erat in veritate. vnde re
ſpectu veritatis poterit eſſe deceptꝰ vltra dimidia3 iuſti pꝛetij.
6 ¶ Et idem dico, † quando ſententia arbitratoꝛis petitur redu
ci ad arbitrium boni viri. Nam cum arbitramentu3 ſit tranſa
ctio quedam, vt no. in auth. vt diff. iud. §. j. ⁊ dicam ſ. eo. l. ſi quis
arbitratu. ille qui dicit arbitramẽtu3 iniquum, debet pꝛobare,

⁊ concludere ꝙ inſpecto dubio euentu litis, ille inique arbitra-
tus eſt: ⁊ ille qui defendit, debet probare, ⁊ cōcludere ꝙ eo reſpe
ctu eque arbitratus eſt, licet cōmuniter aduocati hoc ignorent.
7 ¶†Quero dicitur in inſtrumento venditionis, vendidit rem
b pro tanto. ⁊ illud quod plus valet[b] dedit, ⁊ donauit, an per hoc
ceſſabūt remedia harum legum? Dices tu ꝙ ſic, l. ſi quis dona-
tionis. ſ. de contrah. emp. Et hoc videtur tenere glo. in d. l. ij. de
reſcin. vend. ⁊ Azo in ſumma illius ti. In contrarium facit. l. ab
Anaſtaſio. C. manda. Sed tu dices, ibi in ceſſione eſt ſpeciale. er
go in contrarium eſt ius commune. Dico, quod ſi venditor ſcie-
bat valorem rei, tunc per talia verba ceſſant remedia harum le
gum. Sed ſi hoc ignorabat, tunc per talia verba nō habebat ani
mum donandi, niſi modicū l. ſi libertus. ff. de operis lib. ⁊ l. hec
adiectio. de verb. ſig. ⁊ eſt argu. l. ſi de meis. §. recepiſſe. ⁊ ꝙ ibi
not. ſ. de arbi. alias incipit. idem Pomponius. ⁊ ideo ſi quanti
tas eſt magna, apparet quod in contractu donationis eſt leſus,
⁊ ſic habebit remedium huius legis, ⁊ l. ij. C. de reſcinden. vēdi.
ſecundum eos qui dicunt hodie contractum donationis eſſe bo
ne fidei. Dicatur ergo in iſtrumento. ⁊ illud quod plus valet,
ſiue ſit quantitas modica ſiue immodica, dedit ⁊ donauit, ⁊c. vel
c renunciet beneficio d. l. ij. ⁊ ſimilium, quod tantundem[c] impor-
8 tat. Sed† an remedio huius legis poſſit renunciari, ſcilicet ex-
ceptioni doli, quando dolus ineſt re ipſa? Videtur quod non: q2
hic eſt dolus futurus qui cōmittitur cum petitur, ergo, ⁊c. l. ſi v-
nus. §. illud. ff. de pact. Dic contra quia ex eo quod huic benefi-
cio renūciat de preſenti ceſſabit dolus tempore petitionis. Nō
autem puto, quod ſufficiat ſimpliciter renūciare exceptioni do-
li, niſi exprimatur de hac lege, vel quod tantundem importet.
Nam iſtud renunciare, eſt donare, vt infra. de noua. l. ſi quis de-
legauerit, ⁊ ſic ad modica refertur, niſi exprimatur, vt dixi.

ADDITIONES.

a ¶ Tranſactionis. Inquantum Alexan. tranſit cum ea opinione
ꝙ remedium l. ij. non habeat locum in contractu tranſactionis,
adde authoritatem gl. Jo. And. Imo. ⁊ Pet. de Anch. in c. cū
cauſam. de empt. ⁊ vend. Spe. in eo. ti. §. nunc dicendū eſt. ver.
quid de trāſactione. Bal. de Cu. in l. ex cauſa. C. de vſuc. pro em
pto. Bal. in l. ordo. C. de execu. rei iudi. ⁊ in l. iij. §. j. ff. de tranſac.
⁊ ibi dicit hic ſentire gl. in verbo, debere. ⁊ Bal. in l. fi. in prin. §. j.
C. cōmunia de leg. per tex. in l. in ſumma. in prin. in ver. res nul-
la. ſ. de cōdi. ind. ⁊ tex. in l. a diuo Pio. §. ſi pi. ibi. quia velut pa
cto, ⁊c. cū ibi no. ſ. de re iud. Bal. in l. ij. C. de reſcin. vend. etiā ad
de, ꝙ hanc opi. tenet eius conſi. lxij. lib. j. ⁊ Bal. conſi. ccxx. ij. lib.
b ¶ Et illud quod plus valet. Adde inquantū Alex. alle. Ange.
conſi. cxxvj. incip. tutor pupilli. voluit alle. cxlij. poſt vide Bal.
conſi. cccxxiij. lib. iij. ⁊ con. iij. ⁊ conſi. xl. lib. v. Et inquantū tan-
git idē Ale. qualiter ex precedēti cōtractu probetur ſtipulatio,
adde Bal. conſi. xviij. j. volu. Abb. conſi. lxij. lib. j. per Bal. con.
cxvix. ij. li. per Pau. de Ca. cōſi. ccciij. latius cōſ. cxix. per Ro.
vide que poſui in l. cūctos populos. poſt Alex. ⁊ dū loquitur de
vēditore equi morboſi: vide que ipſe voluit eius cōſi. cxlvj. i. ij.
c Jo. Fr. Ru. ¶ Quod tantundem importat. Vult ergo Bart. ꝙ
non ſit differentia inter renuntiationem ſpecialem, ⁊ donatio-
nem, ⁊ in hoc Jaſ. hic no. Bart. tenere contrarium in l. fi. §. idē
queſiit. ſ. de condict. indeb. ⁊ ſubdit, ꝙ nullus adhuc perpendit
de iſta contrarietate Bar.

LEX XXXVII.

SI certos nummos. Nota, quod qñ quātitas vt ſpecies debet perit periculo ſtipulatoris. ¶ Op. quod non liberatur, l. incendiū. C. ſi cert. peta. ⁊ l. an ratione. §. incerte. ſ. ad leg. fal. Solu. ibi in genere hic in ſpecie debetur quātitas. facit ſ. loca. l. in naue. de le. j. l. Titie textores in fi. Quantū ad l. in naue. dic, ꝙ qñq; debetur proprie quātitas in genere, ⁊ non perit, arg. d. l. incendiū, ⁊ d. l. in ratione. §. incerte. Qñq; debet in genere nō proprie, ſed reſpectu certe ſpeciei, ⁊ tunc perit periculo ſtipulatoris, l. in naue. ſ. locat. ⁊ d. l. Titie textores. in fin. de lega. j. Aut debetur certa ſpecies, ⁊ idem: quia periculo ſtipulatoris perit, vt hic, ⁊ l. ſed ⁊ ſi certos. de legatis j.

LEX XXXVIII.

1 ☞ Stipulatio habere licere, ex cuius facto committatur.
2 Actio datur ex ſententia iudicis delegati.
3 Obligatio ad intereſſe, in quib9 ſtipulationibus facti ſuccedat.
4 Venditor, qui promittit defendere de iure, ⁊ de facto, contra omnem perſonam, ad que teneatur.
5 Verbum, de facto, qualiter excipiatur.

STipulatio iſta habere licere.
a [a] Iſta lex eſt multum difficilis, ⁊ habet glo. mul
1 tum difficiles, ⁊ diuiditur in tres partes, vſque
ad §. hi qui. Primo loquitur ex cuius facto committatur hec
ſtipulatio. Secundo loquitur ex quo facto. Tertio cui, ⁊ contra
quem committatur. Secunda ibi ſi quis forte. Tertia ibi, ſicut
autem, ⁊ durat vſque ad §. hi qui. Prima ſubdiuiditur in alias
particulas. Prima loquitur in ſtipulatione ſimpliciter inter-
poſita. Secunda loquitur quando de ſe tantum promiſit. Ter-
tia quando de extraneo promiſit. Quarta. quando ſimpliciter
promiſit, ⁊ ſic debet iungi cū prima. Secunda ibi, ſed ſi ſe. Ter-
tia ibi, ſed ſi quis promittat. Quarta ibi, ſed quaten9. ⁊ iſta iun-
gatur cum prima ponēdo caſum. Et breuiter hoc intendit. Sti-
pulatio, habere licere, ſimpliciter interpoſita, omnes continet in
ſpecto rigore verborum: ſed ex iuris interpretatione ex facto
promiſſoris, ⁊ ſucceſſoris ipſius, tātum committitur. Idem ſi de
ſe tantum promiſit, ſed non pro facto extrahentis, etiā ſi expreſ
ſe ſit dictum, niſi pena ſit appoſita. h. d. ¶ Ibi, ſtipulatio iſta ſim
pliciter interpoſita. Ibi, hoc continet, ſubaudi inſpecta ſimpli-
ci ſignificatione verborum. Ibi, ſed ſi ſe. alias deeſt, ſi. ⁊ tunc de
terminat precedentia. alias eſt ſi, ⁊ tunc ponit nouum caſum, qñ
de ſe ſpecialiter promiſit. Et ſecundum hac diuiſionem lege, ⁊
notabilia collige per te. ¶ Opp. dicitur hic in prin. quādo pro-
mittit ſimpliciter, tenetur de facto omnium. Sed contra j. pro-
xi. verſi. ſed quatenus. Reſpon. principium loquitur ſecundum
ſimplicem ſignificationem verborum. verſi. ſed quaten9. loqui-
tur ſecundum interpretationem. Oppo. ad ſecūdā particulā
infra eo. l. quoties quis in prin. vbi quis poteſt pmittere factū a
lienū. Reſpon. promittere facturum ſe ⁊ curaturum quod per a
lios non fiet, quo minus habere liceat fieri poteſt ⁊ in cōtrario
ſed promitere factum alienum ſimpliciter non poteſt fieri. Et
vide gloſ. in verbo, videtur. que incipit preſumitur prima facie
⁊c. Iſta ſol. non videtur vera. q2 vbi ſimpliciter promiſit quis,
videtur promittere ſe facturum, ⁊c. l. quoties quis. j. eo. ⁊ glo.
Inſti. de inuti. ſtipu. in §. ſi quis alium. videtur hoc tenere, ⁊ Cy.
idem in l. j. in vij. q. C. de procura. hoc tenet: ſed illud eſt contra
iſtam l. hic, ⁊ j. ea. l. ſi quis dolum. vbi ſimpliciter promittendo,
ad factum alterius non refertur, niſi expreſſe dicatur. Teneo er
go glo. iſtam, ꝙ in ſimplici promiſſione, non intelligitur me fa-
cturum, ⁊c. Sed contraria ſunt vera in pretorijs ſtipulationi-
b9, l. quoties quis. j. eod. Gl. ergo queſt. eſt in d. §. ſi quis alium
non bene intellexerit iſtam legem. ¶ Oppo. j. eo. l. inter ſtipula-
tionem. in prin. ſed ibi ponuntur plures ſol. hic dicit, ꝙ tenetur
de his quos poteſt prohibere, l. fluminum. §. quanquam. ſ. de
damno infe. ⁊ l. qui fundum. ſ. loca. Vel aliter ibi loquitur quā
do preceſſerat contractus ex cuius natura qui tenebatur, ex-
traneo euincente. ¶ Oppo. ⁊ eſt glo. ſuper verbo promittere, de
l. emptorem. §. qui autem. ſ. de act. empt. Sol. ibi tenebatur ex
natura contractus precedentis, hic nullus preceſſit. Vel ſi pre-
ceſſit, fuit contractus donationis, de quo non tenebatur de eui-
ctione. Sed contra hoc oppo. j. proxi. §. ſi quis forte. vbi dicit,
diſtractum, ⁊c. ⁊ ſic preceſſit cōtractus. Reſp. debes intelligere
diſtractū, non ab eo qui promiſit, ſed ab alio, vel per contractum
donationis: vel fuit dictum, ꝙ de euictione non teneretur, ⁊ ita
2 tenet glo. in l. cōtraria. ¶ Reaſſume† ergo iſtam materiam. Cū
queritur, quomodo, id eſt, ex cuius facto ſtipulatio habere lice-
re committatur, Dic, aut quis promiſit de ſe tantum, ⁊ commit
titur ex facto ſuo, ⁊ ſuorum ſucceſſorum, vt hic verſi. ſed ſi ſe. De
facto vero extranei non tenetur, niſi quatenus natura preceden
tis contractus inducit, d. l. emptorem. §. qui autem. ſ. de act.
empti. Aut quis de extraneo promiſit ⁊ tunc aut promiſit ſe fa-
cturum, ⁊ curaturum ꝙ alius, ⁊c. ⁊ tunc cōmittitur, argu. l. quo-
ties quis. j. eo. Aut non promiſit ſe facturum. ⁊ curaturum, ⁊c.
tunc aut preceſſit cōtractus, de cuius natura tenet de euictione
⁊ de facto ſucceſſorū. ⁊ extranei tenet, ar. l. emptorē. l. qui aut. ſ. de
act, emp. Aut non preceſſit, ⁊ tunc non tenetur, vt hic verſ. ſed ſi
quis. Sed ſi penalis ſtipulatio interponitur tunc pene metu de
facto alterius tenet, vt hic ver. at ſi quis velit, ⁊c. Si vero ſtipu
latio fuit interpoſita ſimpliciter, tūc aut preceſſit contractus ex
natura. ex qua tenetur de euictione, ⁊ tūc de facto extranei tene
tur, l. inter ſtipulantem. in prin. j. eod. Aut talis contractus nō
preceſſit, ⁊ non tenetur, niſi de facto ſuo, ⁊ ſuorum ſucceſſorū, ⁊ eo
rum quos potuit prohibere, vt hic ver. ſed quatenus. Venio ad
glo. que eſt ſuper verbo, res ea. ⁊ incip. in penali. ⁊ quero que eſt
ratio ꝙ penalis ſtipulatio cōmittitur? Reſpon. q2 non inſpicitur
an interſit in pena, vt j. ead. l. §. alteri. Sed opp. de l. vnic. circa
fi. C. de ſen. que pro eo quod intereſt. vbi non poteſt excedere du
plum: ergo ſemper debet videri vtrum intereſt. Solu. dicunt
quidam, fateor ꝙ inſpicitur, ſed ad contrarium non reſpondent.
Et vide gl. que incipit, in penali enim, ⁊c. vſq; ibi, penalis enim.
Sed iſta non eſt vera, q2 ibi loquitur de ſtipulatione penali, que
apponitur ſuper contractu, qui continet certum: ſed hic conti-
net incertum ⁊ ideo non inſpicimus an interſit. ¶ Sed oppo.
de l. nuda. C. de contrahen. ⁊ committen. ſtip. ⁊ l. ex pupillari. ſ.
de

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

de vulgari ⁊ pupilla. Glo. dicit, fateoꝛ ꝙ acceſſoꝛium non firmat
pꝛincipale, ſed metu pene paretur, ſic in ſententia arbitri, vt di-
cit d. glo. quam vide, ibi, vel a iudice non datur. ſi habeas nõ, vt
habetur cõmuniter: ſed in lib. Petr. de Bella per. erat ſine, nõ.
a Et ſic innuit † ꝙ ex ſentẽtia arbitri. hoc eſt iudicis delegati, non
detur actio, quod falſum eſſet, l. a diuo Pio. de re iu. ¶ Op. ad
pꝛedicta, ſemper ex pꝛomiſſis facti tacite videt̃ pꝛomitti inter-
eſſe ſi non fiat, vt ĩ. eo. l. ſtipulationes non diuiduntur. ergo ſem-
3 per valebit pꝛomiſſio facti alieni. Ad ꝙ reſp. Dy. † illud ꝙ dici-
tur, ꝙ ſtipulatio facti habeat tacitam ſtipulationẽ de intereſſe,
verum eſt, ſi eſt ſtipulatio valida, ſecus ſi inualida, ⁊ inutilis, l. ſi
ſpõſus. §. ſi. de do. inter vir. ⁊ vxoꝛ. hic eſt quedã gl. magna, quã
hic recitare omitto, ſed recitabo ĩ. pꝛoxi. §. qꝛ ibi pꝛopꝛie cadit.
¶ Quero, aliquis vendẽs pꝛomiſit emptoꝛẽ cõtra omnẽ perſo-
c nã defendere d iure, ⁊ de facto c, ille emptoꝛ per aliquẽ vi expelli
tur, an venditoꝛ teneat̃ defendere? Videt̃ ꝙ non. C. de ac. emp. l.
ſi. ſ. de acqui. poſ. l. permiſceri. ſcđm vnã lec. Preterea pꝛomiſ
ſoꝛ non tenetur niſi d facto ſuo, ⁊ eoꝛũ quos põt pꝛohibere, l. flu
minum. §. quanq̃. de dam. infe. ⁊ ſ. locati. l. qui fundũ. ⁊ l. hec di
ſtinctio. Sed Dy. dicit hec vera, niſi ſit pꝛomiſſa pena, tũc metu
pene tenetur defendere, vt hic, ⁊ ĩ. e. l. §. ſi quis dolũ. Ja. de Are.
tetigit hoc in l. dãni infe. quidã. ſ. de dã. infe. Dico modo latius.
Nam illa verba, de facto, poſſunt intelligi pluribꝰ modis. Pꝛi
mo ſi moueatur lis in iudicio, de iure, vel de facto, ⁊ euincatur de
iure, vel non, l. pater. in pꝛin. ſ. de do. pꝛele. Secũdo modo põt
intelligi de facto, ſcꝫ vt in iudicio faciat ea, que facti ſunt, vt aſſi-
ſtere apud tribunal, pꝛoducere teſtes, ſoluere expenſas, ⁊ ſimil.
arg. ad hoc C. de in lit. dan. tu. l. ij. ⁊ de euic. l. ſi parẽtes. Tertio
modo poteſt intelligi de iure, ⁊ de facto, hoc eſt armata manu re
ſiſtere, ⁊ recuperare: ſed iſte tertius modus nõ debetur ex natu-
ra cõtractus, d. l. ſi. C. de ac. emp. ⁊ l. permiſceri. ſ. de acqui poſ.
ergo intelligitur ſm naturã contractus, vt ad hũc tertiũ caſum
nõ poꝛrigatur, l. ſi ſtipulatus. ſ. de vſur. ⁊ d. l. dam. infe. quidam
de dam. infe. ⁊ qꝛ verba ambigua l dubio interpꝛetant̃ cõtra ſti
pulatoꝛem, vt ſ. de pac. l. veteribus. ⁊ hoc tenent Jaco. d Are. ⁊
Old. ⁊ idem tꝫ hic Ric. Ma. ⁊ addit rationẽ, qꝛ cum natura cõ
tractus emptionis, ⁊ venditionis, ſit talis nature, ꝙ in eo nõ ve-
niat caſus foꝛtuitꝰ, per talem pꝛomiſſionem generalẽ non tene-
bitur, cum alij caſus foꝛtuiti non ſint nominati, l. ſed ⁊ ſi quis. §.
queſitum. ſ. ſi quis cau. ⁊ ſ. loca. l. opus quod auerſione. opera-
tur ergo talis pꝛomiſſio, vt teneatur ad duo pꝛedicta, nõ autem
ad tertium. Pꝛimum, qꝛ non tenetur venditoꝛ, ſi emptoꝛ appel
latur de facto, ſecundũ pꝛedictos. Sed mihi videtur in hoc pꝛi
mo caſu diſtinguendum. Aut emptoꝛ expellitur ab aliquo ſuo
inimico, ⁊ ſic pꝛopter odium ipſius emptoꝛis, ⁊ venditoꝛ nullo
modo tenetur: quia emptoꝛis culpa hoc accidere lex interpꝛeta
tur, l. ſi merces. §. culpe. ſ. loca. ⁊ l. pe. i pꝛin. ſ. ſoluto matrimo.
Aut ſit ab inimicis venditoꝛis, ⁊ tunc pꝛopter ſui odiũ tenetur,
etiam ſi non eſſet dictum, de iure, ⁊ de facto, quia ipſius vendito
ris culpa hoc accidit, d. §. culpe. ⁊ d. l. pen. de qua tenetur ex na
tura contractus. Aut neutrius culpa hoc accidit, ſed quidam
hoc facit ad ſuum lucrum, non pꝛopter odium poſſeſſoꝛis, ⁊ tũc
ſto cum pꝛedictis: in alijs duobus caſibus ſto cum eis.

ADDITIONES.

a ¶ P. Pau. P. ¶ Habere licere. Vide Fely. i c. ex reſcripto.
de iureiuran. ⁊ in verſi. dicitur hic, vide But. conſi. cx§.
b ¶ Facturum ſe ⁊ curaturum. Adde Bal. conſi. xcvj. j. li. vbi po
nit ad quid teneatur, ⁊ quomodo obligetur qui pꝛomiſit alicui
ſe facturum ⁊ curaturum ꝙ non veniretur contra ſententiam, ⁊
ſi veniretur contra, ꝙ releuabit eum indemnem, ⁊ quomodo ob-
ligetur quis ex pꝛomiſſione facti alieni, vide Ro. conſil. ccccx. ⁊
per Bald. conſi. ccxcix. lib. j. alias cj. lib. iij. in nouiſſ. Lugduni
impꝛeſ. vbi allegat Bar. in l. quoties quis alium. ĩ. eod.
c Aler. Loſ. ¶ De iure ⁊ de facto. Adde ſm Aleran. in quantum
Bar. concludit, ꝙ ille qui ſe obligat defendere emptoꝛem, nõ te
netur defendere cum armis, ꝙ hanc eandem ſententiam tenent
communiter Moder. Cy. ⁊ Saly. in l. ſi. de ac. empt. Bald. in l.
non ſolum. §. ſi ſtatus. verſi. iuxta hoc queritur. d pꝛocu. ⁊ in l. j.
in lec. antiqua. ſ. de euic. Jo. de Jmo. in c. ſi. ⁊ ibi. Pet. de An.
de empt. ⁊ vend. Jac. But. conſi. incip. Jn Chꝛiſti nomine amẽ
queſtio pꝛoponitur. Et qualiter intelligat̃ illa verba, de iure, ⁊
de facto, vide Bal. cõſi. clxxvj. inter conſi. Ang. licet Aler. alleg.
pꝛo conſi. Ange. non eſt verũ. Et an, qui pꝛomiſit licere habere,
ſub pena, teneatur ſiue de facto res euincatur, vide Abb. cõſilio
xlix. lib. ij. incip. Jn queſtione que vertitur. Et ꝙ pꝛomittens de
iure, ⁊ de facto defendere, nõ teneat̃ niſi de iure, ſi ſit Pꝛinceps,
tenet Pet. de Anch. conſi. lxxxvj. Et clericus ſuã eccleſiam d iu
re, ⁊ de facto defendere tenetur, vt idem voluit conſil. clxij. Et
poſt hũc aduerte ꝙ do. Jaſ. hic. in pꝛi. ſ. ꝙ Bar. ſeipm cõfundit
⁊ ꝙ doctri. ſua poſt antiquos implicat cõtradictionẽ, tu videto.

1 ☞ Argumentum de ſtipulatione ad tranſactionem non pꝛo-
cedit.
2 Stipulatio. habere licere, pꝛo quo facto committatur, ⁊ quan-
do. numero ij.

§. Si quis foꝛte non. Hec ſtipulatio cõti-
net, non fieri quo mi
nus habere liceat occaſione dominij, vel alterius iuris habiti,
vel habendi. h. d. cum §. ſeq. Et hic dicitur ex quo facto ſtipula
tio committatur. Jtem quando hec ſtipulatio committatur.
¶ Opp. ⁊ incipio a glo. magna pꝛecedentis §. que debet hic re
citari. ¶ Op. ſi iſta ſtipulatio committatur ſolum pꝛopter con-
trouerſiam de iure, ergo nũquã committitur: qꝛ ſi tu pꝛomiſiſti
de euictione, tũc poſſum exceptione te repellere: qꝛ quem de eui
ctione, ⁊c. vt ſ. de euic. l. vendicantẽ. Jſtud contrarium ſoluitur
hic in glo. in verbo, ſucceſſoꝛes. in pꝛin. ⁊ i ſi. Et pꝛima ſol. eſt, ꝙ
de iure agit, licet de exceptione repellatur. Vel dic, ꝙ licet cõti
neat ius, ſtipulatio tamen cõmittitur, ſi de facto mouet. Et iſta
tangitur in gl. ⁊ hanc tꝫ. Pet. Dicit ipſe, diabolicum eſſet dice-
re, ꝙ agẽdo de facto non cõmitteretur. Quid enim ſi rem alie-
nam vendo nonne obligabo? certe ſic, non obſtat litera hic ĩ. in
§. queſitum, que dicit, ꝙ committitur. ſi res efficitur pꝛomiſſoꝛis
non alias. qꝛ illud ideo dicit, qꝛ non eſt veriſimile, ꝙ ille ageret,
ſi non haberet dominũ. Fateoꝛ tamen ꝙ cõmittitur agendo de
facto. Sed Dy. Jac. de Are. ⁊ omnes cõmuniter a tenẽt contra-
rium, ⁊ eſt caſus ĩ. ead. l. in. §. hi qui. vbi dicitur, ꝙ hec ſtipulatio
continet ius ex vtraq̃ parte. Nec obſt. ſi dicis, quod vendo rem
alienam, qꝛ fateoꝛ ꝙ hec ſtipulatio non cõmittitur, ſed habebit
locum actio ex empto. ¶ Secundo opp. ꝙ cõmittatur, ſi agitur
ſicut in trãſactione. vt C. de tranſac. l. vbi pactum. Reſpon. glo.
1 † dicit, ꝙ arg. a tranſactione ad iſtã ſtipulationẽ non eſt bonum,
cum tranſactio poteſt fieri ſuper re aliena, l. pen. iuncta gloſſ. in
verbo habentes. C. de vſuc. pꝛo emp. ⁊ l. ſi pꝛo fundo. C. de tran.
Stipulatio vere nõ ſuper re aliena, vt hic. Jtẽ ſi tranſactio pꝛo
lite pꝛeſenti, vel futura: hic vero etiã ſi nõ ſuper lite interponit̃.
Jtem tranſactio nullo dato, vel retento nõ valet. C. de tranſac. l.
trãſactio. hic ſecus. Et hoc eſt quod dicit gl. ex liberalitate me-
ra interponi. Jtem tranſactio interponitur ſuper lite penden-
te. l. cum Aquiliana. ſ. de tranſa. ⁊ l. ſi de certa C. de tranſa. vbi
non venit ius futurum, ſed in iſta ſic pꝛeſens. ⁊ futurũ. Jtem eſt
quinta differentia. Jn tranſactione enim committitur penalis
ſtipulatio, ſi de facto contrauenit, l. ſi quis maioꝛ. C. de tranſac.
ſed in iſta non niſi de iure. ⁊ iſte due differentie vltime nõ ſunt in
glo. ¶ Op. qꝛ iſta ſtipulatio committitur pꝛo facto alieno, quan
do eſt pꝛomiſſum, vt hic, in §. queſitum, ergo nõ eſt neceſſe cõtro
uerſiam moueri de iure. Sol. dic, ꝙ ibi ille alius controuerſiam
mouebat de iure, alias nõ committeretur in re aliena: ſicut nec
ſeruo ſtipulante, dicit glo. Sed contra hoc opp. qꝛ committitur
in ſeruo ſtipulante. vt ĩ. l. §. hi. qui. Sol. nõ committitur de ri-
goꝛe, ſed d equitate cõmittitur. ⁊ vide gl. ibi, ⁊ ideo nec in re alie
na, ⁊c. ibi, ſed ſi ſeruus. hoc eſt verum de iure ſtricto, ſed d equi-
tate ſecus, vt ibi. ¶ Opp. dicitur hic, ꝙ pꝛo re aliena que perſe
uerat aliena, non poteſt committi. Contra, agam contra te rei
vendicatione etiam pꝛo re aliena, fertur ſententia contra te. ⁊ ſic
poteris agere contra me, qꝛ non potero dicere, ꝙ male ſit indi-
catum, l. ſi ſeruus plurium. §. j. de leg. j. ⁊ ſic pꝛo re aliena cõmit
teretur. Breuiter fateoꝛ contrariũ, ⁊ pꝛo re aliena poteſt cõmit
ti. verum eſt ſecuta ſententia, dicit gl. ⁊ bene. ¶ Op. ad id, quod
dixi damnum, quod quis ſua culpa ſentit, ſentire nõ videtur, vt
in reg. iur. damnũ qđ quis. ſed ſtipulatoꝛ fuit in culpa, qꝛ potuit
obijcere exceptionem contra agentem. Sol. dicit glo. ꝙ culpam
obijcere non poteſt, ex qua lucrum ſentiat. no. gl. in verb. ex quo
ipſa lucrum. l. cum in fundo. §. quod ſi mulier. ſ. de iure do. ⁊ no.
in l. vendicãtem. ſ. de euic. ¶ Sed opp. nonne potero dicere, ꝙ
per iniuriam eſt iudicatũ, vt ſ. d euic. l. ſi per impꝛudentiam. Gl.
dicit ꝙ nõ, vt in l. ſi ſeruus plurium. §. j. de leg. j. ⁊ bene. ¶ Opp.
ſ. de euic. l. quod ad ſeruitutes. Sol. ibi ſtipulatione duple: hic
in ſtipulatione, habere licere. ¶ Op. ĩ. eo. l. inter ſtipulãtem. in
pꝛin. Sol. Jbi pꝛeceſſit contractus, ex cuiꝰ natura debetur eui-
ctio etiam de facto alieno. ¶ Jtem oppo. de l. emptoꝛem. §. qui
autem. de actio emp. Sol. ibi pꝛeceſſit alius cõtractus. Sed ad
illud opp. de §. ſi quis foꝛte. qꝛ dicit. diſtractum. Sol. dic, diſtra-
ctum ab alio, vel ab eo, ſcꝫ donando. Vel dic ꝙ fuit dictum, non
2 teneri de euictione. ¶ Reaſſume ergo, † vt tibi liqueat pꝛo quo
facto hec ſtipulatio committatur. Dic, aut venit contra pꝛomiſ
ſoꝛ, vel eius heres aut extraneus. Pꝛimo caſu, aut ratione ali-
cuius ſui iuris. ⁊ cõmittitur ſtipulatio, vt §. ſi quis foꝛte. Aut ve
nit de facto. ⁊ tunc ſi quidem ſentẽtia eſt lata pꝛo eo, licet iniuſte.
hec ſtipulatio committitur. l. ſi ſeruus plurium. §. j. Si vero ſen
tentia non eſt lata, nõ committitur, vt in d. §. queſitum. niſi ſit ad
expẽſas l. ſi ſine. §. Marcellus. ⁊ §. cum autem. ĩ. rem ratam ha.

Aut venit extraneus ⁊ tunc ſi de facto non committitur vt hic, ⁊ §. hi qui. j. ead. l. Aut de iure, ⁊ tunc aut proceſſit contractus, ex cuius natura debetur euictio, ⁊ committitur, l. inter ſtipulātem in prin. j. eo. ⁊ l. emptorem. §. qui autem. ſ. de acti. emp. Aut nō preceſſit contractus alius. ⁊ tunc non de facto alterius, niſi pena
3 ſit appoſita vt hic, ⁊ ſ. proxi. §. ¶ Procedo† vlterius ad ſecundā materiā, vidiſtis ex quo facto committatur, modo eſt videre, quādo. Et dicit tex. ꝙ ſtatutum mota controuerſia. Sed opp. de l. habere licere. ſ. de euic. Sol. dicunt quidā, ꝙ aliud ibi, ⁊ aliud hic. vel aliter vt ibi. ⁊ iſta eſt vera ſol. Aut ille qui promiſit agi, ⁊ tunc ſtatim cōmittitur, vt hic. Aut alius, ⁊ tūc euictione ſecuta, vt ibi Jaco. de Are. dicit, aut loquimur in contractu emptionis ⁊ venditionis, ⁊ ſic eſt appoſita ſtipulatio habere licere. ſto illi l. habere licere. Aut loquimur in alio contractu, ⁊ tunc conſtat ꝙ eam mouet de iure, ⁊ ſtatim committitur, vt hic, ⁊ §. ſi quis forte ⁊ l. procurator ad exhibendum. §. j. j. rem ra. hab. Aut cōſtat ꝙ de iure non mouet, ⁊ non committitur, vt hic. ⁊ j. rem ratam ha. l. procurator. ⁊ l. fi. Aut eſt dubium, ⁊ expectatur ſentētia, vt no. hic, ⁊ probatur ſ. de iureiu. l. iuriſiurandum. quod ex conuentione. in fi. interim committitur ad expenſas. facit ad id quod dicā j. eo l. venditores. ¶ Item op. ꝙ ſi euincitur pro iure futuro, nō committitur ſtipulatio, l. Lucius. ſ. de euic. ⁊ l. j. ſ. de peri. ⁊ cōmo. rei ven. Sol ibi loquitur quādo ius poſſeſſoris minuitur facto ſuo, vel caſu fortuito, ideo tunc non tenetur promiſſor: hic: quando ius poſſeſſoris minueretur propter ius ſuperueniens promiſſori, quod ante erat apud alium. Et ſic no. caſum de quo dicam in l. qui Rome. §. duo fratres.

ADDITIO.

a Jo. Fr. Ru. ¶ Et omnes communiter. Adde ꝙ iſta eſt communis opi. contra quem tenet Ro. ⁊ Jaſ. hic, qui dicit opi. Pet. in puncto iuris poſſe teneri.

1 ☞ Stipulatio iſta habere licere, committitur contra ſingularem ſucceſſorem.

§. Sicut autem ex parte.

Hec ſtipulatio committitur cōtra promiſſorē, ⁊ eius ſucceſſores, ⁊ ſtipulatori, ⁊ eius ſuc
1 neſſoribus. h. d. ¶ † Quero, vtrū committatur in rem contra ſucceſſorem, ⁊ determino per l. fluminū. §. adijcitur. ſ. de dam. inſe. quod cōmittatur ſtipulatio ⁊ eius ſucceſſoribus vniuerſalibus, ſed ſingulari nō, ſed ſibi cedetur, l. damni. §. emptor. ſ. de dā. inſe. Idem eſt in promiſſore, quod ſucceſſor ſingularis non tenetur, ſed ex eius facto tenetur auctor, d. l. fluminū. j. adijcitur. ⁊ quod ibi no. ⁊ l. iij. §. opus ſ. de ali. iu. mu. cau. fa. ¶ Quero an eſt idē ſi nō interſit principalis ſtipulatoris, cū de euictione nō teneat, quia forte donauit, habes gl. in l. ſi pro re pupilli. §. fi. ſ. de euic.

1 ☞ Predicta talia ſunt qualia demonſtrant ſubiecta.
2 Stipulatio que proprie intelligi non poteſt, trahitur ad improprium.
3 Licere, ſeu licitum eſſe, poteſt duobus modis intelligi.

§. Hi qui ſunt.

Hec ſtipulatio continet ius, ſi poteſt, alias refertur ad factum. h. d.
1 ¶ † Nota, ꝙ talia ſunt predicata, qualia demonſtrant ſubiecta. Dicit Pet. ⁊ ſeruꝰ eſt ſubiectum, ſuper quo ſtipulatio habere
2 licere, interponitur. Et nota, † ꝙ ſtipulatio que proprie non poteſt intelligi, trahitur ad improprium. ¶ Op. de l. ſi a domino,
a vel a patre. a §. ſed ⁊ a filio. ſ. de peti. here. Reſp. ꝙ filius promittens de iure, non poteſt euincere: ſed quando filio promittitur, tūc debet intelligi d facto, d. l. ſi. a domino., vel a patre. ſ. d peti. here. ſed in perſona filij hodie de iure debet intelligi cum poteſt
3 acquirere, vt C. d bo. que lib. l. cum oportet. ¶ † Ult. no. ex hoc §. pro intellectu totius legis, ꝙ licere, ſeu licitum eſſe, poteſt intelligi duobus modis. Primo licet de iure nō tamē de facto: ſecundo licet, ſeu licitum eſt de iure ⁊ de facto. Aut ergo verbum licere, refertur ad verbum iuris, vel ad verbum commune, quod ſe habeat ad ius ⁊ factum, vt eſt verbū, habere, vt j. §. habere. ⁊ tunc intelligitur licere de iure: ⁊ licet aliquod ſit impedimētum facti, non dicitur deſinere licere habere, vt ſ. §. ſi quis forte. ⁊ §. queſitum, ⁊ hoc fallit, ſi propter conditionē perſone aliud ſtatuatur, vt hic. Si vero refertur ad verbum ſignificatiuum facti, vt i re agere licere, vt Inſtitu. de ſtipul. ſer. §. ſed cum factum, ⁊ tunc intelligitur licere de facto, vt hic, in verſi. cum vero. ⁊ j. proxi. §. verſi. plane. ſignificatio ergo iſtius verbi, licere, facit iſtam difficultatem in hac lege. Ex his habetur intellectus iſtius ſtipulationis, ⁊ ſequentium.

ADDITIO.

a Jo. Fr. Ru. ¶ Op. de l. ſi a domino, vel a patre. Circa iſtā opi. vide Imo. Rap. ⁊ Alex. qui vno modo intelligunt Barto. ⁊ ipſum reprehendunt: ſed alio modo intelligit Jaſ. vt hic per eum.

1 ☞ Verbum poſſidere, intelligitur ciuiliter: tenere de facto. Habere, eſt commune ad poſſidere tenere.

2 Teſtis deponens ſuper articulo, quod Titius tenuit, ⁊ poſſedit ⁊ interrogatus quomodo ſcit, reſpondet quod tenuit ⁊ poſſedit tanto tempore probat.
3 Teſtis ſi vnus probat quod Titius poſſidet, alius quod Seius poſſidet, intelligitur quod quemlibet vidit de facto poſſidere.
4 Reformatio que habet verbum, quod poteſt ſe habere ad intellectum iuris communis, ⁊ ad communem vſum loquendi, intelligitur ſecundum communem vſum loquendi.

§. Hec quoque ſtipulatio

Verbum poſſidere intelligitur ciuiliter niſi conditio perſone faciat intelligi de na-
1 turali detentione. h. d. ¶ † Nota, ꝙ poſſidere intelligitur ciuiliter, tenere intelligitur de facto, ⁊ habere eſt commune ad poſſidere, ⁊ tenere, vt videbitis ſtatim. Et illud eſt quod ponitur in li
2 bellis, ſcz quam habet, tenet ⁊ poſſidet. ¶ † Et glo. hic in verbo, ſtipulatur. inducit in arg. ad queſtionem. Ruſticus interrogatꝰ quomodo ſcit: Reſpondit, ꝙ tenuit ⁊ poſſedit tanto tempore. ⁊c. ⁊ quia ruſtici neſciunt quid ſit poſſeſſio, intelligitur de poſſeſſione, que eſt facti, ⁊ vide iſtam gl. ⁊ adde in fi. gl. arg. ſ. de cōd. ⁊ demon. l. quibus diebus. §. dominus. ⁊ l. nec ſeruus. ſ. de pec. Hy. ⁊ Pet. impugnāt gl. q2 ſi hoc eſſet verum, nullus in perpetuum vinceret interdicto vti poſſidetis, in quo nō ſufficit detentatio. l. ſi duo. §. creditores, vti poſſidetis. ſed ſm iſtam gl. non probaretur ciuilis poſſeſſio. Non obſt. iſte §. q2 ideo hoc euenit hic, ne ſtipulatio irritetur: ſed certe ruſticus deponit de naturali detē
a tatiōe que eſt facti. a ⁊ iſta gl. bene dicit. Nam cum teſtis habeat deponere ſolum de eo quod ſenſu percipitur, l. teſtiū. C. d teſt. ⁊ ſ. de teſt. l. heredes palā. §. fi. ſi vellet deponere de poſſeſſione iuris, non valeret eius dictum. q2 illa non percipitur ſenſu ſed ex alijs factis colligitur iudicio intellectus. Ad rationem Pet. ꝙ nunquam probabitur poſſeſſio iuris, non eſt verum: q2 per iſtam probationem reſultat concluſio iuris. Verbi gratia, depono ꝙ mutuaſti centum, ⁊ ſic teſtis deponit quod mutuaſti, ex qua probatione reſultat obligatio. Et ſic in caſu noſtro probata hac detentatione facti, preſumitur poſſeſſio iuris, l. quedam. ſ. de rei vend. ⁊ l. C. de acqui po. ⁊ ſ. de acqui. poſ. l. j. in prin. ⁊ j. de ſol. l.
3 Titia. Itē iſta glo. † eſt bona propter aliud. Plures teſtes ſunt ⁊ vnus probat ꝙ Titius poſſidet, ⁊ alius quod Seius poſſidet: quomodo poteſt eſſe: Dic, ꝗ quemlibet vidit de facto detinere.
4 Item eſt bona † propter aliud, q2 camerarij faciunt reformationem, ⁊ apponitur verbū, quod poteſt ſe aliquando habere ad intellectum iuris communis, ⁊ aliquando ſecundum communem vſum loquendi, qualiter intelligitur iſtud verbum: Credo ſecundum communem vſum loquendi: q2 ſecundum verba proferentis debet intelligi, vt in hac gloſſa.

ADDITIO.

a ¶ Que eſt facti. Adde Inn. in c. cum olim. ij. de priui. vbi alleg. tex. xix. q. ij. c. j. ⁊ no. c. cum ad ſedem de reſti. ſpo. probatur vij. q. j. pontifices, Paul. de Leaza. in commento. capi. in literis. d reſti. ſpol. vbi allegat iſtam gl. Bald. in l. C. de ſer. fug. in l. data opera. C. qui accu. non po. ⁊ in l. pen. C. de exc. rei iud. ⁊ in c. j. §. ſententie in verbo recuperauerit de pace Conſtā. ⁊ in ſua diſputatione incipit accuſatus de vi turbatiua ⁊ in l. ij. C. vbi in rem actio. ⁊ Imol. poſt Ange. in l. qui vias. §. j. ſ. de dā. inſe. d. Anto. poſt Jo And. in c. licet cauſam. de prob. d. Anto. in c. cum ad ſedem, vbi limitat hanc cōcluſionem procedere. niſi qualitas perſone, vel nature ſubiecte materie, d qua deponit teſtis. repugnet q2 tunc non reſultaret probatio poſſeſſionis. vt ſi deponat teſtis commodatarium vel depoſitarium poſſidere, vt hic probatur, ⁊ per Pau. de Leaza. in d. c. in literis. bene facit l. ob maritorum ne vxor pro mari. Et qualiter teſtes probent poſſeſſionem. Bal. conſi. ccxcv. iiij. lib. Dicit etiam Bald. conſi. cccxxiiij. eod. lib. ꝙ teſtis habēs ſciētiā iuris, probat ea que ſunt iuris. Et ad Bar. adde Felyn. in proem. Decre. verſicu. ex quibus.

1 ☞ Uſuſfructus eſt alius in perſona heredis, ⁊ alius in perſona ſtipulatoris, nu. 3.
2 Impersonalitas quando vitiet ſtipulationem.
3 Stipulatio, licere vti frui, continet factum.
Stipulatio mere perſonalis, alia eſt in perſona defuncti, alia in perſona heredis.
4 Stipulatio, ire agere licere, eſt mere perſonalis, ⁊ non tranſit ad heredem, niſi expreſſe dicatur.
5 Promittis Titio, ⁊ heredibus ſuis, iſta adiectio, ⁊ heredibꝰ ſuis in re tranſmiſſibili ad heredes, nihil operatur.

§ Si quis ita

Stipulatio interpoſita ſuper iure mere perſonali, ad heredem non
1 tranſmittitur, niſi exprimatur. h. d. Et nota bene, † quod aliꝰ eſt vſuſfructus in perſona heredis, ⁊ alius in perſona ſtipulatoris ¶ C pp. de auth. ſi quando. C. de conſti. pecu. vbi videtur, quod

imperſona

impersonalitas vitiat ſtipulationem. Reſpon. quod quedã eſt
impersonalitas ex parte promiſſoris, que vitiat ſtipulationẽ:
ſcꝫ ex parte ſtipulatoris non vitiat, quia ſemper ſtipulator vult
ſibi acquiri. ¶ Opp. de l. fi. circa fi. ſm vnam lec. ſ. ſi certũ pet.
Reſpon. quedam eſt impersonalitas in verbo obligatiuo, verbi
gratia, ſatiſfiet tibi, ⁊ tũc impersonalitas vitiat ſtipulationem.
Sed impersonalitas eſt in verbo executiuo, vt promitto quod
tibi ſatiſfiat, tunc non vitiat ſtipulationem, l. illa. j. eod. ⁊ l. fi. ſ. ſi
certum pet. ⁊ iſta notantur bene per Doct. in auth. ſi quãdo. C.
de conſtit. pecun. ¶ Dicitur in §. prox. lꝫ diuerſi ſint fruct⁹, ⁊c.
Quero, quid vult dicere: Glo. in verb. fructus, dicit, ꝙ fructus,
id eſt, vſuſfructus. q2 in persona defuncti eſt vſuſfructus, in p-
ſona heredis alius eſt vſuſfructus. Et iſtud placet, ſi perſonas
defunctũ vſufructuarium conſtitutum fuiſſe, ſeu ſibi promiſſum
pro ſe ⁊ heredibus. ⁊ erit effectus, q2 heres egebit noua cõſtitu
tione vſuſfructus. Si vero poneres defunctũ, tãtum fuiſſe vſu-
fructuarium, non habita mẽtione heredum, poſtea fuit ſtipula-
tus ſibi heredicꝫ ſuo, vti frui licere, tũc procedit ſequens expoſi
tio gl. q2 defunctus percepit, vt vſumfructũ, heres vero vt cau-
ſam. q2 eſt quedã obligatio ad fructus: q2 aliud eſt habere vſum
fructum, aliud habere obligationem ad fructus. ⁊ vide iſtã gl.
que incipit, l. vſuſfructus, ⁊c. eſt ergo bona iſta ſol. ⁊ primo, q2
in persona heredis eſt vſuſfructus nouus, l. antiqtas. C. de vſu-
fru. nã alius eſt vſuſfructus in persona defuncti, ⁊ cũ ſua perſo-
na finitur, ⁊ alius vſuſfructus eſt in persona heredis, ⁊ in perſo-
na ſua finitur, ⁊ ſimile in l. repeti. ſ. quibus modis vſufru. amit.
3 ¶ † Quero, an iſta ſtipulatio vti frui licere, contineat ius, vel fa
ctum, ⁊ ſic an cõmittatur propter impedimentũ iuris, vel facti.
Dico, ꝙ factũ continet, ſicut ire agere licere, vt hic, ⁊ ſ. §. hi qui.
probatur ſ. loca. l. ex conducto. in prin. ⁊ l. ſi fundus. Nõ obſt.
ſ. ſi vſuſfr. pe. l. vti frui. in prin. q2 ibi ponitur verbum, ius, vñ ſi
ſtipulatio eſſet cõcepta, promittis mihi ius eſſe vtiꝫfrui, tũc com
mittitur tantũ, propter controuerſiam iuris. ſic no. ꝙ in ſtipula
tione mere perſonali, alia eſt obligatio perſonalis in persona
heredis, ⁊ alia in persona defuncti: vt ſi promitto te non offende
4 re, necꝫ heredes tuos, vt dixi ſ. eo. l. iiij. §. Cato. † Quero: vtrum
ſit differentia inter duas ſtipulationes, de quibus fit mentio hic
Dic ꝙ ſic: vt in glo. in verbo, probauerimus. ſed illud eſt verũ
ſi ponas iter ⁊ actum conſtitutum, ⁊ ſic iſta ſtipulatio ire agere
licere, interpretaretur ſecundũ naturã ipſius, vt j. eod. l. inter
ſtipulantem. in prin. Sed ſi ponamus hãc ſtipulationẽ ſimplici
ter interpoſitam: tunc cõtinet merũ factum perſone, nec tranſit
ad heredem, niſi de eo fiat mẽtio, ſicut nec ad dominũ vt Inſtit.
de ſtipu. ſer. §. ſed cũ factum. ⁊ ſ. §. hi qui. verſ. cum vero. ⁊ in p
ſona heredis alia ſtipulatio eſſet: vt ſ. eod. l. ij. §. fi. ſi fuit expſſe
habita mentio heredis: ⁊ hoc probatur ſ. de leg. j. apud Iulia-
num. §. ſi quis alicui. Facit ſ. de ſer. leg. l. pater. ⁊ hoc vult dice
5 re hic. Circa legem iſtã † formo vnã queſtionem quã format Pe.
in alijs terminis. Tu promittis aliquid Titio ⁊ ſuis heredi-
bus: vtrum iſta adiectio heredũ: aliquid operetur in re, que eſt
tranſmiſſibilis ad heredem. Dicit Petrus qđ ſic: quia poterit
agere ⁊ ex ſtipulatione ſua heres, ⁊ ex ſtipulatiõe defuncti, arg.
l. ſi ſeruus cõmunis ſibi. j. de ſtipu. ſer. Melius facit, licet ipſe
non alleget l. recuſare. §. Titius. ſ. ad Trebel. ⁊ ſi iſtud eſſet, ve
rum eſſet multũ vtile propter reſcriptionem: q2 in ſtipulatione
defuncti currit a die ſtipulationis defuncti ⁊ alia eſſet preſcri-
ptio in persona heredis. Itẽ alia exceptio poſſet opponi defun
cto que ad heredem non tranſiret: ⁊ in omnibus inſtrumentis
hodie de heredibus fit mentio. Contrariũ credo: primo p iſtã
gl. ſecundo per tex. in l. eum qui ita. §. te et Titium. j. eo. vbi di
cit ꝙ ſuperuacua fit mentio de herede, niſi ille ſolus nominat⁹
ſit heres. Preterea per l. continuus. §. fi. j. eod. vbi dicit tex. ꝙ
neceſſe eſt omnibus acquiri, ⁊ ſic loquit de ſtipulatione que in-
cipit in pſona defuncti. Secũda ergo ſtipulatio ex persona he-
redis eſſet inutilis vt ſ. e. l. qui bis. nec iſtud intereſſe temporis
conſideratur vt dixi in d. l. qui bis. poſito ꝙ dicat verum Pet.
tamen iſta actio eſt hereditaria incipiens ab herede, l. j. C. vt
act. ab heredibus ⁊ cõ here. Alias ſi aliter poneres tunc ſeque-
retur ꝙ extraneo poſſet ſtipulari: contra l. ſi tibi decem. §. ſi pa-
ctus. ſ. de pac. Facit l. hereditarium. ſ. de bo. auth. iud. poſ.
6 ☞ Stipulatio penalis ſimpliciter interpoſita an comprehẽ
dat factum alienum.

§. Si quis dolum malum.

Stipulatio doli
ſimpliciter interpoſita etiã dolum heredis cõprehendit nõ ex-
1 tranei niſi pena fuerit appoſita. h. d. † Quero an penalis ſtipu-
latio ſuper dolo malo interpoſita ſimpliciter comprehẽdat fa
ctum alienum. Et hic videtur caſus ꝙ ſic ⁊ j. eo. l. inter ſtipulan
tem. in prin. Contrarium credo q2 tex. ſ. ead. l. in princ. ⁊ §. que
ſitum. verſi. quare ſi. dicit ꝙ licet de rigore verborum extranei
comprehendantur, tamen de equitate non. Modo ad propoſi
tum, ſtipulatio penalis debet limitari ſecundum naturam con-
tractus, ſuper quod eſt interpoſita, l. ſi is qui ducenta. §. cũ ita
ſtipulationem. ſ. de rebus dub. ⁊ l. ſi eum. §. qui iniuriarũ. ſ. ſi
quis cau. ⁊ ſic credo, ꝙ debeat expreſſe dici, de facto alieno, vt ſ.
hac l. in prĩn. verſi. atſi quis. Nec obſtat iſte §. quia adde quod
debet adijci poſt factam mentionem de extraneo. Nec obſtat d.
l. inter ſtipulantem. vt ibi dicitur.

§. Sue perſone.

Opp. de here. vel actio. vẽdi.
l. j. Solu. hic intellige de he-
rede defuncti. Opp. C. de pac. l. filius. Solue, vt glo. Quero. an
pater poſſit inueniri ex persona filij arrogati. Et dic vt gloſſ. in
verbo, heredis: que remittit ⁊ bene.

a
§. Inter certam.

[a] Debitum in diem certum,
poteſt ſolui ante diẽ: ſecus
ſi in diem incertum. h. d. Op. ad primũ dictum de l. ſi pupill⁹.
§. qui ſub cõditione. j. de noua. Soluit gl. ꝙ ibi pure hic in diẽ.
Dic vt ibi. Op. de l. in fideicõmiſſi. §. cũ Pollidius. ſ. de vſur.
⁊ l. ſi ita relictum. §. Pegaſus. ſ. de leg. iij. Solue ibi in fauorẽ
creditoris: hic in fauorem creditoris. Opp. de l. cum qui. ſ. de
annu. leg. Sol. ibi in primo reſp. fuit dies adiecta in fauorẽ cre
ditoris: in ij. reſp. fuit poſita in fauorem debitoris, ⁊ ſic cõcor-
dat cum primo. Sed opp. eo. ti. l. liberto. §. Largius. Sol. ibi
fuit ſolutũ executori, cui pure debeat. Opp. de l. ſed ⁊ ſi ante. ſ.
ad Trebel. ſed ibi de die incerta, ⁊ ſic concordat cum ij. reſpon.
¶ Venio ad ſecundũ, ⁊ opp. de l. poſt mortem. C. de fideic. Gl.
non ſoluit. Dic, ꝙ ibi loquitur de incerta qñ, ſed an certa, quia
certum eſt ꝙ quis debet mori. Illud nihil eſt dicere, quantũ ad
illam legem: quia ibi loquitur in vltimis voluntatibus, in qui-
bus dies mortis habetur pro conditione: q2 fideicommiſſarius
poteſt ante mori. Breuiter iſta eſt veritas, hic ante diem ſi ſol-
uitur, non fit qđ eſt promiſſum, vt fiat liberatio: ſed fateor, ꝙ ante
poſſum accipere, ⁊ tu dare, ſed non tanquam debitum ex vigore
illius obligationis, ſed ex tua libertate: poſtea tamen exiſtente
conditione conuerteretur in ſolutum. j. de ſol. l. ſub cõditione.
¶ Alterius opp. de l. cum furti. ſ. de in lit. iur. ⁊ Inſti. de act.
§. plus. Glo. fatetur, ꝙ plus facit, ſed glo. non bene dicit: q2 non
facit quod dꝫ, ſed aliud prorſus. Quid ergo voluit iſta lex dice-
re ⁊ dic, ꝙ vult dicere, ꝙ in die certa poſſum ante ſoluere, q2 poſ
ſum offerre, ⁊ conſignare, vt ad te periculum tranſeat, l. obliga-
tione. C. de ſol. ⁊ l. acceptam. C. de vſur. ſed in obligatiõibus in
diem certam, ante offerendo non facis quod promittis, nec me
poſſes cogere ſi nolo nec per conſignationẽ trãſit in me piculũ,
licet ſi recipiã ſponte, poſſet, ⁊ ſic intelligit iſtum §. Iac. de Are.

ADDITIO.

a ¶ Inter certam. Adde dum Alex. refert ꝙ Ang. inducit hunc
tex. ad q. an heres qui rogatus eſt reſtituere pauperibus poſt
mortem, poſſit in vita reſtituere, ⁊ ipſe cum Bart. in l. pater. §. a
filia. de leg. ij. tenet ꝙ non, quod idem ꝙ voluit Ro. conſi. cccclij.
⁊ Bal. con lxxxv. iij. lib. ſed Pe. de Ancha. conſi. cciij. tenet cõ-
trarium: idem tꝫ Abb. conſi. xi. ij. lib. incip. tria ſunt ad claram.
1 ☞ Alteri licet directo ſtipulari nõ poſſit, tamen indirecte ſic.
2 Stipulari alteri poteſt ratione intereſſe.
3 Stipulatio facta alteri, aut interpoſita ſuper eo, quod erat ip-
ſius ſtipulantis, vel ſibi debitum: etiam naturaliter tantum, va-
let. ⁊ numero 8.
4 Alteri per alterum queritur per actum naturalem numeratio
nis licet per ſtipulationem non: Item poteſt acquiri alia qua-
litas ad ipſam ſtipulationem.
5 Stipulatio facta alteri non eſt contra, ſed preter legem.
6 Pena adiecta pacto nudo non exigitur, niſi interſit: ſecus ſi ſti
pulationi.
Vſura quando eſt in pecunia numerata, neceſſario requiritur
ſtipulatio in alijs vero rebus ſufficit pactum nudum.
7 Pena ⁊ vſura cur differant.
8 Ex promiſſione alteri facta quis naturaliter obligatur.
Debitum mihi pacto nudo ſi ſtipulor a te dari tertio, valet ſti-
pulatio, ⁊ ab illo tertio poſſum repetere.
9 Promittens dare tertio pro me, obligatur, ⁊ valet ſtipulatio.
10 Stipulatio facta alteri, ſi a principio non interfuit ſtipulatoris
ſed eſt poſtfacto, ſtipulatio valet.
11 Pena excedens legitimum modum vſurarum, adiecta in con-
tractu etiam in non conſueto fenerari, cenſetur adiecta in frau-
dem vſurarum.
12 Pena an poſſit excedere quadruplum.

a
§. Alteri ſtipulari.

[a] Nõ poteſt quis alteri ſti
pulari, niſi filius vel ſeru⁹
ſed metu pene ei ſtipulationi paret. h. d. Primo ponit regula.
Secundo exceptio. Tertio, ratio regule. Quarto, cõſulit con-
tra regulam. Secunda ibi, preterquã. Tertia ibi, inuente enim

ſunt. Quarta ibi, plane ſi velim. ¶ Oppo. j. eadem. l. §. ſi ſtipu
ler. ⁊ §. ſi quis inſulam. Solu. ibi intereſt ſtipulatoris, ⁊ hic nõ.
Opp. ⁊ videtur, ꝙ quis poteſt alteri ſtipulari extraneo. Gl. in
1 huiuſmodi, in pn. ſ. de leg. j. ſoluit † ſi ſtipulator alteri, nõ valet
vt hic: ſed ſi ſtipulor mihi nomine alieno, valet, vt in contrario:
3 ⁊ l. pe. ſ. de neg. geſt. ⁊ l. quecũqꝫ. ſ. ti. j. cũ ſua gl. ¶ † Opp. ⁊ vi
detur, ꝙ ſemper noſtra interſit. Nam ſi ſoluis alteri, potero re
petere, l. vero procuratori. j. de ſol. ⁊ Inſti. de inuti. ſtip. §. ſi q
alij. Item intereſt mea. q2 habeo obligatum naturaliter eũ cui
ſoluitur, l. ſed ⁊ ſi lege. §. conſuluit. ſ. de peti. here. Reſp. ad p
mũ: ꝙ non poſſum repetere, l. vero procuratori. ⁊ d. §. ſi qs alij.
Inſti. de inuti. ſtip. loquuntur in adiecto: ſed hic in nõ adiecto,
b vt gl. determinat in l. j. de pac. in glo. ma. Ad ſcõm [b] reſpõdeo,
ꝙ nec conſideratur intereſſe illud, ꝙ naturaliter eſt obligat9 l.
3 fideiuſſoris. ſ. de pac. ⁊ ibi no. Sed contra † predicta videt, ꝙ
poſſum repetere, l. donationes in concubinam. §. pe. ⁊ ibi no. ſ.
de donatio. ⁊ j. de ſol. l. ſi cum Cornelius. vbi ille videtur fact9
procurator ſtipulantis. Facit ſ. man. l. ſi mãdato Titij. in pn.
Sol. in illis quis ſtipulabatur alteri, qd erat ipſius ſtipulantis
vel ſibi debitum. vnde ⁊ illum tertiũ videtur facere procurato
rem, ſeu geſtorem negotij ſui: ſed hic dꝫ intelligi de eo, qd nullo
iure ante ſtipulationẽ debebatur. Unde cũ ſtipulor alteri, non
4 adhibeo eũ in aliquo meo negotio. ¶ † Op. de l. ea, que ciuili
ter. de acq. re. do. ⁊ de l. iij. in prin. ſ. ꝙ vi aut clã. Sol. in quali
c bet patet. Opp. d l. ſtipulatio hoc modo. j. eo. vbi ſi nõ valet ſti
pulatio, nec pena. Sol. hic eſt ſtipulatio pter legẽ, ibi eſt contra
legem, vt vidiſtis no. ſ. eo. l. generaliter. ⁊ C. de pac. l. pacta, que
contra. Et quare iſta ſit preter legẽ, ratio eſt, q2 lex non vetat: ſꝫ
legis ratio non aſſiſtit ſibi, q2 inuẽte ſunt huiuſmodi ſtipulatio
nes, ⁊c. Et hoc dicit Dy. hic, ⁊ in d. l. generaliter, ⁊ in c. qui con
tra. extra de reg. iur. lib. vj. Opp. de l. ſeruus ea lege. ſ. de ſer.
5 expor. Glo. ſoluit, † ꝙ ibi pena adijcit pacto nudo, hic ſtipula
tioni. Et hãc Dy. tꝫ hic. ⁊ in l. iij. ſ. eo. Pe. dicit ꝯtrium, p l. ini
tio. C. de pac. inter emp. ⁊ ven. Dico gl. noſtras bene dicere, p
d d. l. ſeruus ea. l. ſ. de ſer. expor. vbi eſt expreſſuꝫ, ⁊ hoc in pena [d]
6 † In vſura vero dꝫ diſtingui, aut ad vſuram in pecunia teneba
tur, ⁊ tũc dꝫ interuenire ſtipulatio, l. quãuis. C. de vſur. Aut ſu
per alia re, ⁊ tunc ſufficit pactum nudum incontinenti appoſi
tum, d. l. initio. ⁊ qd no. in d. l. quãuis. Sed † eſt ne differentia in
7 ter penam, ⁊ vſuram. Reſpõ. ſic, q2 vſura minutatim colligitur
pena in vna preſtatione, ⁊ vna principaliter, ⁊ videbitis infra
eo. d. l. cum ſtipulati. ⁊ ideo vſura eſt limitata, l. eos. C. de vſur.
pena eſt magna, ⁊ ideo pacto nudo non cõmittit: quia in ea ver
titur magnũ preiudiciũ, in vſuris modicum. ¶ Opp. ꝙ cõſide
retur intereſſe, vt ſ. eo. l. iij. Sol. vt ibi dixi. ¶ Opp. j. eo. l. ſi pu
pill9. ⁊ l. nulla. de reg. iur. Dicit gl. in verbo, nihil intereſt. que
incip. ſtipulantis ſcꝫ fiet litis cõteſtatio de facto, ſuper qua cõ
mittetur penalis ſtipulatio. Sed dico, ꝙ iſta gl. non bene dicit,
imo committitur ex euentu conditionis, ſicut ſi preceſſiſſet vali
da ſtipulatio, q2 per moram committeretur, facta interpellatio
one: ita hic ſimiliter interpellabitur, licet nõ conſtituatur in mo
ra. q2 nulla petitio: tñ cum exiſtat cõditio penalis ſtipulatiõis,
neceſſe eſt vt interpelletur. Et ꝙ hoc ſit verum, dicit ter. ibi, pla
ne ſi velim, ⁊c. ⁊ ibi vt ſi ita factũ non ſit, ⁊c. q. d. ſi nõ obſeruaren
tur promiſſa: ſecus ſi preceſſit ſtipulatio valida, pena commit
teret ⁊ ſic per interpellationẽ extat cõditio: qñ autẽ debet pre
cedere litis cõteſtatio, examinabo, in l. ita ſtipulatus. j. eodem.
8 ¶ † Quero, an ex tali promiſſione quis obligetur naturaliter [e].
e Gl. hic, ꝙ ſic. Idem, videtur no. ſ. de pact. l. j. vbi dicit, ꝙ eſt pa
ctum. ⁊ ſic contrahitur naturaliter, vt ſ. de pac. l. ſi vnus. §. pa
ctus ne peteret. Idem Cy. C. de pac. l. pacto ſucceſſorũ. Poſſe
tis vos dicere, ergo ille, qui recipit mihi debitum, gerit nego
tia mea: qd eſt cõtra illud qd ſ. dixi. Reſp. nõ eſt obligatus mi
hi naturaliter ad decẽ, ſꝫ eſt obligatus dare illi tertio, ⁊ ſic pecu
nia nõ eſt debita. ¶ † Quero, quid ſi [f] expreſſe dicatur, promit
9 tis [g] dare illi pro me centum. Dico, ꝙ ſufficeret, ſicut cũ ſtipu
f lor dari pcuratori meo, vt j. ea. d. l. §. ſi quis inſulã. ¶ † Quero
g qd ſi ex poſt facto incipit intereſſe, vtrũ poſſit agere. Doc. dicũt
10 ꝙ ſic, q2 ab initio iſta cõuẽtio nõ fuit nulla. Pro hoc ſ. ea. d. l. §.
queſitũ. ſ. mã. l. ſi remunerãdi. §. ſi tibi. no. per Cy. in d. l. pacto
ſucceſſorũ. Sed quid ſi ſup tali cõtractu iuret: dicã j. d fideiuſ.
11 l. ſi quis p eo. ¶ † Quero, dicitur hic, que ſit quantitas inſpicit,
quid eſt de hoc dictũ. Dicũt quidã, vt non excedat legitimũ mo
dum vſurarũ, ſi eſt vſurarius. Innuit gl. in verb. quãtitas. ꝙ in
h homine non cõſueto [h] fenerari, nõ habent locũ leges quas alle
gat, quod licet Inn. tangat, tñ non firmat. Canoniſte cõtra hoc
tenet extra de pe. c. ſuam. quibus in hoc eſt inherendũ. Alij di
cunt, inſpicit que ſit quantitas, vt duplum nõ excedat, lꝫ videat
cõtra ſ. de euic. l. ſi dictum. Sed dic vt d. l. vnic. C. de ſen. que p
eo. ⁊ dicit gl. ibi, ꝙ per nomina multiplicatiua non poteſt exce
dere duplum alias ſic. Doc. Ultramon. dicunt ꝙ hoc eſt impo
nere legem, verbis, ⁊ non rebus, vnde dicunt, ꝙ pene conuentio
nales, poſſunt in diſtincte aſcendere, quãtum partes voluerint
Dy. tꝫ glo. dic, aut pena adijcitur, certa quantitate expreſſa in
instrumento, vt dico, vendis domum pro centum, ⁊ in fine adijci
k tur ſub pena dupli, tripli. quadrupli, [k] vel quintupli. ⁊ tũc poſ
ſum prout volo: ſicut certam quantitatem exprimerem ſub pe
na mille, d. l. ſi dictum. de euic. q2 eadẽ eſt ratio. certa enim quã
titas exprimitur. Aut ponitur pena reſpectu incerti, vt ſub pe
na dupli eius, quod dicta res valebit, vel dupli eius quod inter
erit tunc per hec nomina nõ poteſt aſcendere duplũ. d. l. vnica.
C. de ſen. que pro eo. ⁊ no. ſ. ea. l. in prin. in gl. in verb. res ea. q
incipit, in penali. Ratio, quia hoc ſecundo caſu poſſet nimium
aſcendere, vltra quã cogitauerit pars ceſſat quãdo certa, quãti
tas exprimitur. Alij dicunt aliter. Inſti. eo. §. alteri. Dic vt ibi.

ADDITIONES.

a And. Barb. Alteri ſtipulari. Uide Bart. in conſilio lxxj. incip.
Gellus fuit confeſſus. vbi loquitur, quando quis ſtipulatur al
teri per inſtrumentum guarentigiatum. ¶ Poma. Uide Are.
conſi. xlj. ⁊ Panor. in c. ex reſcripto. i fi. de iureiur. ⁊ Are. cõſi.
lxxxviij. ⁊ Ro. cccclxj. vbi ponit quid de iure Canonico.

b Poma. ¶ Ad ſecundũ. Et aduerte ꝙ profecto bene videt mi
rabile, qd no. in d. l. fideiuſſoris. ꝙ etiã nõ attenditur intereſſe
affectionis que cauſatur ex ſanguinis cõiunctione, ꝙ habere ta
le intereſſe aliquando faciat vt detur actio, que alias nõ daret,
vt eſt tex. in l. cum ſeruus. ſ. man. de quo Bar. ſuper gl. in l. j. ſ.
de iureiur. gl. ⁊ Bar. i d. l. fideiuſſoris. vide Nico. de Neapo. in
§. alteri. Inſtit. eo. ⁊ pro ea eſt tex. in l. iij. §. ſed ⁊ ſi forte. j. indi.
ſol. Eſt ⁊ aliud, de quo magis atqꝫ magis miror, licet eñ de hoc
vt alter alteri ſtipulari poſſit nõ attendit ꝙ interſit rõne ſangui
nis cum attenditur ꝙ interſit ratione amicitie, gloſſa. eſt in l. ſi
vnus. §. j. i verbo, videmus. ſ. de pac. ⁊ ibi etiã no. Ang. Pau.
de Caſt. ⁊ Alex. Et ſic apparet ꝙ fortius operetur intereſſe ra
tione amicitie, quã ſanguinis: ſed tamen ego alibi, imo ꝙ min9
eſt efficax, qd fit propter amicitiam: quam qd fit ſine amicitia.
Nam inter viuos donatio perfecta nõ reuocatur. §. perficiunt.
Inſti. de dona. niſi ex cauſis, de quib9 in l. generaliter. C. de re
uo. dona. et etiã donatio in amicitia poteſt quandoqꝫ reuocari,
glo. eſt i l. j. in gl. ff. in fi. ſ. de preca. de qua ibi. Soluit Pa. Lu.
not. ꝙ donatio ex amicitia hꝫ inſtar precarij, et tamen eſt cõtra
illam gl. tex. in l. iiij. §. ſi quis quaſi. in ver. amicitiorem. ſ. de cõ
di. ob cau. Imo cogita, q2 neſcio quid voluerit illa gl. niſi velle
mus dicere, ꝙ loquat in donatione. de qua dicitur in c. cũ veniſ
ſent. extra de inſti. ⁊ per gl. in fi. C. in quib9 cau. colo. cenſi. li. xj.

c And. Barb. ¶ Opp. de l. ſtipulatio. Alleg. ſibi contrarius in l.
iiij. §. cato. ſ. eo. an pactũ penale naſcatur coherentia cõtract9.

d Poma. ¶ In pena. Adde Bal. cõſi. cccix. li. j. alias. cj. li. iij.

e ¶ Obligatur naturaliter. Adde, ꝙ cum opi. glo. etiam tranſit,
Alex. vide hic per eum.

f P. Pau. P. ¶ Quero quid ſi. Uide Jaſo in l. j. ⁊ ſequẽ. ff. de
pac. Ro. conſilio xc.

g ¶ Promittis mihi dare illi. Adde Bar. conſilio lxxj. incipien
te, Gellus fuit confeſſus.

h ¶ Conſueto fenerari. Adde vltra Alex. vt plene per Ro. cõſi.
ccccc. Ang. conſi. iiij. ⁊ xc. ⁊ ccix. Inquãtum etiam querit Ale.
vtrum pena adiecta in vltima voluntate cenſeatur appoſita in
fraudem, vſurarum adde Pet. de Anch. conſi. xciij.

i And. Barb. ¶ Dic, aut Allegatur Bart. ſibi contrarius, hic et
ſ. in ea. l. in princip. quando promitto ſoluere librum ſub pena
quadrupli.

k Quadrupli. Adde vt pulchre per Pet. de Anch. conſi. cxlvj.
et Bal. conſi. ccclxxvij. iij. lib. vbi dicit tenendam gl. et conſi. l.
in ſi. ij. lib. idem dicit.

§. In ſtipulationibus Oppo. de lege. iter ſtipulantem. §. j. j.
co. titu. Sol. ibi conſtabat ab initio. de diſſenſu, hic erat dubiũ
¶ Op. j. eo. l. quoties. Sol. illud qd dixi eſt verũ, qñ vtroqꝫ mõ
poteſt valere: ibi qñ vnum tantum. Sed nonne conſtat ſtatim de
diſſenſu cum actor dicit ſe ſenſiſſe de vno reus de alio: Rñdeo,
non pro cuius euidẽtia eſt videndũ qualiter de hoc dubio que
ritur. Dico, primo põt actor pricipaliter petere, vt declaret iu
dex quis ſit ille Stichus debit9, cũ ſint duo Stichi, ⁊ hoc per
officiũ iudicis, vt hic, et l. cum queritur. ſ. de reb. dub. ⁊ qd dixi
in l. ſi finita. §. elegãter. ſ. de dã. ife. probat ſ. de fideicõmiſ. l. vo
luntatis. ⁊ põt in hoc iudicio petere ſimpliciter interrogari te
ſtes de quo fuit ſenſuꝫ. Itẽ poſſet articulari limitate ſenſũ fuiſ
ſe de nigro, vel de albo: ⁊ tũc ſi quidẽ reus diceret ſe ſenſiſſe de
alio ⁊ probaret vitiaret ſtipulatio q2 cõſtat de diſſenſu. Si vero
diceret, ⁊ nõ probaret ⁊ de diſſenſu nõ cõſtat. q2 dicto rei nõ ſta
tur pro ſe, eſſet autem pro eo q2 nõ tenetur; tamen q2 non cõſtat
de

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

de conſenſu,interpretabitur pro reo,vt hic.Secundo modo po
teſt queri de hoc dato libello,principaliter petendo Stichum,
⁊ reus probauit duos eſſe Stichos:vnde tempore ſentẽtie que
ritur,in quo ſit condẽnandus.Tertio modo poteſt de hoc que
ri in executione cum ſententia fuerit lata ſimpliciter.
1 ☞ Diuerſitas quãtitatũ in ſtipulatione deductarum, quan-
do regulat diuerſitatem ſtipulationum.
2 Dictio,dena,intelligitur de xx.etiam in ſtatuto penali ⁊ appo-
ſita in ſtipulatione annua,intelligitur de decem.

§. **Eum qui ita.** Op.⁊ videtur, ꝙ de aliis decem,
non de eiſdẽ.Inſti. de duo. reis.
in prin.Pre erea nõne in l.quinquaginta.ff.de prob.diuerſi-
tates ſcripture inducũt diuerſitatẽ quãtitatis,⁊ ꝑſonarũ,cuius
1 contrariũ dicit hic,⁊ ĩ.e.l.eũ q ita.in prin.Reſp.ſi† duplex eſt
quãtitas expreſſa,⁊ vnus actus promittẽdi,vt Titius x.Seius
x.promittunt,tũc de eiſdẽ x. intelligit. Idem ex parte ſtipula-
toris,vt mihi x.⁊ Titio x.promittis,vt hic. Si vero eſt duplex
quãtitatis expreſſio,⁊ duplex actus promittẽdi,vt ſi dico,Sem
pronio ꝓmittis x.⁊ tu Titio promittis x.tũc de diuerſis quã-
titatibus intelligit,niſi dicat,eadẽ,vt Inſti.de duob.reis.in pri.
Dicã in materia de duo.reis.in l.reos.§.cũ tabulis.¶Quero,
vtrum iſta ſtipulatio valeat in totum,vel in parte. Et gl.dicit,
ꝙ in parte,q2 qñ ſub eadem cõpagine verborũ fit promiſſio.tũc
pro parte valeret,vt dicit gl.⁊ leges alleg.per eam: ſed qñ ſub
diuerſitate cõceptionis verborum, ⁊ tũc in ꝑſona vnius valet,⁊
eſt vtilis:in perſona alterius eſt inutilis, nec vitiatur vtile per
inutile,vt ff.eo.l.j.§.ſed ſi mihi.Sicut dicimus in re cõiunctis
vt C.de ead.tol.l.j.§.vbi aũt.⁊ §.ſeq.facit ĩ. de ſtip.ſer. l. ſed ſi
2 ſibi.¶Quero,quid ſi dixit dena.Dixit gl.in verb.Titio decẽ
ꝙ intelligit de xx. Probat de leg.j.l.ſi quis teſtamẽto.Sꝫ quid
ſi in aliqua cõſtitutione penali ſponatur pena denarũ ꝟ librarũ,
⁊c.ꝙ intelligit de xx.eſt glo.in prima conſtitutione Digeſtorũ.
§.hec aũt tria.ſuper verbo,denarum.Cõtrarium not. C.de mu
rileg.l.qui textrini.lib.xj.arg.l.interpretatione.ĩ. de pe.qđ nõ
placet,q2 cũ verba ſint clara,ꝙ viginti ſignificat,d.l.ſi quis te-
ſtamẽto.nõ eſt locus interpretationi.l.ille,aut ille.§.cũ verbis
ff.de leg.iij.Predicta vera,niſi hec dictio,dena adiiciat preſta-
tioni annue,tunc intelligitur dena,id eſt decem ſingulis annis,
vt ĩ.eo.l.ſi ita ſtipulatus.in princ.⁊ de annu.lega.l.iij.in ꝓnci.
1 ☞ Stipulationis concipiende ſex modi,quorum aliqui vali-
di ſunt,aliqui non.
2 Sententia vt valeat,verba eius ſunt conferenda in procurato
rem preſentem,non in dominum abſentem.
Sententie etiam de iure ciuili poſſunt conferri in monaſterium
⁊ non in ſyndicum.
Verba abſentie executiua,poſſunt conferri in dominum.
3. Stipulari alteri qñ quis poſſit, regula, cum nouem fallentiis.
4 Exceptio acquiritur alteri ſine ceſſione.

§. **Si ſtipuler alicui.** Qui alteri ſtipulatur,
poteſt ex ea ſtipulatio-
ne agere,ſi ſua intereſt.h.d.vſqꝫ ad §.ſi quis ita.¶Opp.ꝙ iſta
ſtipulatio alteri facta nõ valeat,l.quecũqꝫ.ff.ti.j. gl. que eſt hic,
dicit,⁊ bene,in modo ſtipulãdi alteri,eſt differentia:q2 qñ cõfer-
tur in ꝑſonam alterius, verbũ ꝓmiſſiuũ:⁊ verbũ obligationis
a executiuum:vt promittis illi ꝙ dabis illi[a],tunc non vꝫ, d.l.que
cunqꝫ.Aut verbum promiſſiuum confertur in perſonã ſtipulan-
tis:executiuum in perſonã alterius,vt promittis mihi ꝙ dabis
b Titio,⁊ tunc valet ſi intereſt[b],vt hic. Contrariũ dicit gl. in d.l.
quecunqꝫ.doct.tenẽt iſtã per d.l.quecunqꝫ.¶Opp.de l.eũ qui
§.ſi actoris.ff.de conſti.pecunia.vbi confert in perſonã alteri⁹
verbum promiſſiuũ:⁊ vꝫ.Dicit gl.ꝙ fallit in tutore.⁊ curatore
furioſi,⁊ actore vniuerſitatis:dicit ne bene:Jac.de Are.tꝫ con-
trarium,⁊ dicit,ꝙ l.eũ,qui.loquitur qñ verbũ promiſſiuum cõ-
fertur in perſonã ſtipulatoris,verba executiua in ꝑſonam alte
rius,l.quoties.de admi.tu.vbi videtur tex.lꝫ aliter gl.ibi dicat
⁊ gl.in l.j.in prin.ĩ.de ſtip.ſer.tꝫ idẽ ꝙ hic.idẽ Dy.Credo tuti⁹
tenere gl.Et ratio,q2 tex.in d.l.eũ qui.§.Julianus.⁊ §.ſi actori
vult facere differẽtiã inter tutorẽ ⁊ actorẽ ex vna parte,⁊ ꝓcura
torem ex alia:ſed in procuratore dicto modo ſtipulãte vꝫ,vt ĩ.
dicam,⁊ ſic nulla eſſet differentia.Vt ergo ſit differẽtia,oportet
nos ponere illud,qđ dicit g.lꝫ tex.in d.§.ſi actori.qui dicit,tu-
tori ⁊ curatori conſtitui,debet intelligi, hoc eſt cum ipſo tutori
contractum conſtitui celebrari. verba autem intellige dirigi
ad pupillum,⁊ ſimiles. pro hoc facit qđ ĩ. dicam,qđ Canoniſte
tenent in ſentẽtia proferẽda:in c.ſuſcitata.de integ.reſti. Sed
tu dies idem in tutore:quod non valet,niſi interſit:vt hic dicit
tex.Reſpon.tex.iſte totus loquitur: qñ quis ſtipulatur alteri,
vt ſibi ſtipulãti querat actio:ſed ſi ſtipulatio interponeretur:
1 vt alteri quereretur actio:tunc loquuntur contraria.¶†Sed de
clarandam iſtam gl.dic.ꝙ multiplex eſt modus concipiende
ſtipulationis.Quando ꝗ concipitur tali modo,ꝙ verba pro-
miſſionis,⁊ executionis conferuntur in alterũ,⁊ tunc dic,ꝙ nul-
la eſt ſtipulatio.Et hoc tenet gl.⁊ eſt tex.ff.ti.j.l.quecunqꝫ.licet
gl.ibi no.cõtrariũ,⁊ male.Idem videtur ſentire glo.C.ꝑ quas
perſo.no.acqui.l.j.ff.de procu.l.ꝙ procurator ex re.ſed ſemper
c huic gl.inhereas.Fallit in tutore curatore ⁊ actore,vt in glo.
⁊ in l.j.in prin.ĩ.de ſtip.ſer.⁊ l.quoties.ff.de admi.tu.Itẽ fallit
in filio,⁊ ſeruo,l.in prin.in tex.⁊ gl.ĩ.de ſtipu.ſer.vbi in perſonã
patris,⁊ domini poſſunt cõferri illa verba, vt ĩ.e. l.quodcunqꝫ.
in princip.⁊ in fi.Et predicta ſunt vera in cõtractibus,qui ver-
bis cõtrahuntur:in his qui conſenſu,ſi eſſet nũtius,poſſent cele
brari in perſonã domini,l.qui aũt.§.fi.ff. de conſti. pecu.⁊ C.y.
vide in l.multum.C.ſi quis alteri,vel ſibi.¶Secundus modus
ꝙ verba ꝓmiſſionis cõferuntur in perſonã ſtipulatoris,⁊ verba
executiua obligationis in perſonã alterius ⁊ tunc eſt videre,an
valeat vt actio ſtipulanti querat,⁊ certe vꝫ.ſi interſit ſtipulãtis
vt hic,⁊ ĩ.prox.§.ſi quis inſulã.ergo ſi nõ intereſt,non valet vt
ſentit hic gl.a contrario ſenſu.Nũqꝫ queritur, an valeat ad que
rendum actionẽ ei,in cuius perſonã verba executiua conferun-
tur ipſo iure,vel per ceſſionem,vt ĩ.dicetur,⁊ tunc in perſona tu
toris,curatoris,⁊ actoris valeret ſine dubio,vt d.§.ſi actori.ſed
in procuratore eſt dubium an valeat, ſi promitto procuratori
d ꝙ dabo domino,⁊ glo.in l.j.ĩ.de ſtip.ſer.videtur dicere,ꝙ nõ[d]
pro qua facit d.l.eũ qui.§. Julianus.de cõſti.pe. ſed gl. que eſt
in l.in omnibus.ĩ.de preto.ſtip.tenet contra,ꝙ valet.idem not.
ĩ.e.l.ſi procuratori preſentis,⁊ eſt tex.in l.pe.C.ad exhi.non ob
ſtat d.l.eũ qui.§.Julianus.q2 debet intelligi,ꝙ quis conſtituat
ſe procuratori ſoluturũ,non domino,ſubaudi ſcꝫ cõſtituat ſe ſo
luturũ,quaſi dicat,verba promiſſionis proferantur in perſonã
procuratoris,alias iſtud eſſet cõtra caſum l.pe C.ad exhib.⁊ ex
hoc apparet,ꝙ ſi vera eſſet opi.Jac. de Are. nulla eſſet differen
tia inter actorẽ,⁊ procuratorẽ,quod tex.vult vt igitur ſit differẽ
tia,verũ dicit glo.⁊ male Ja.de Are. Et idem dico in negotio-
rum geſtore ꝙ in ꝓcuratore.Nec obſt.ſi dicis,ꝙ l.pe.C.ad ex-
hibẽd.nõ loquit in ꝯtu qui celebratur verbis: q2 ibi non erat
nuncius,⁊ tunc eſt idem,ſiue verbis,ſiue conſenſu contrahat:q2
nunquam verba domini poſſunt conferri in perſonam abſentis,
l.multum.C.ſi quis alteri,vel ſibi.⁊ d.l.quecunque.ff.ti.j.ſꝫ cõ
tra hoc videtur tex.ĩ.eo.l.ſi ita ſtipulat⁹.§.Chryſogonus. Sꝫ
dic, q2 ibi alia fuit ſtipulationis conceptio, vt ſtatim dicam.
¶Tertius modus concipiendi ſtipulationem eſt,ꝙ verba ob-
ligatiua ex parte ſtipulantis,ſint imperſonalia, verba executi-
ua ſint ad aliũ directa,⁊ tũc ſtipulatio eſt nulla:q2 ei videtur ſti
e pulari cui dꝫ ſolui,d.§.Chryſogonus.Dicit enĩ ſic, promittis ꝙ
dabis domino meo,vt ibi dicam. ¶Quartus modus eſt, ꝙ v-
trunque verbum promiſſiuum,executiuum imperſonaliter cõ
cipiatur,tunc ſine dubio valet,quia intelligitur perſona ſtipu-
lantis,vt ff.e.l.§.ſicut aũt.⁊ d.l.ſi ita.§.Chryſogonus.¶Quin
tus modus,ꝙ vtrunqꝫ verbũ in perſonã ſtipulantis ſuo nomi-
ne conferatur,⁊ hoc non hꝫ dubium,qđ valet,niſi in caſu.l.ij.ĩ.de
ſtip.ſer.Sextus modus eſt, vt vtrunqꝫ verbũ conferatur in per
ſonã ſtipulantis,nomine tamen alterius,vt promittis mihi da-
f re nomine Titii,⁊ cetera. ⁊ iſta valet ſine dubio in ꝓcuratore[f].
Item in negotiorum geſtore.l. pe.C.ad exhibẽ.⁊ l.huiuſmodi.
in prin.ff.de leg.j.no.ff.ti.j.l.quecũqꝫ.facit l.ſi ergo.ff.de nego.
2 geſt.†Et ex predictis apparet ratio l.j. C.de ſen. ⁊ interloc.que
dicit ſententiã nõ valere,ſi ꝓcurator non condẽnetur,ſed domi-
nus,qui nõ eſt preſens.Ratio,q2 in ſnĩa quaſi contrahitur,l.iij.
§.idẽ ſcribit.ff.de pecul.⁊ ſic verba ſententie debẽt referri ad ꝑ
ſonã procuratoris qui preſens eſt,cũ quo quaſi ꝯtrahitur,alias
non vꝫ vt hic,⁊ d.l.quecũqꝫ.ff.ti.j.Sed ſi eſſet tutor,actor,vel ſi
milis,tunc verba cõtractus poſſunt cõferri in perſonã domini,
d.l.eũ qui.§. ſi actor.ita etiam ſufficeret ſi verba ſentẽtie refer-
g rent ad dominum.g Et ideo quedã gl.iuris Canonici, extra de
in inte.reſti.c.ſuſcitata.dicit,ꝙ ſentẽtia fertur in monaſterium
non in ſyndicum:q2 ius canonicum de hoc non curauit.Sꝫ non
bene dicit,q2 de iure ciuili ſentẽtia ferri poſſet in monaſterium
non in ſyndicum,d.§.ſi actori.De hoc etiã tangit de elec.c.que-
relam.⁊ hoc circa verba ſentẽtie cõdemnatorie,vel abſolutorie,
verba vero executiua poſſunt cõferri in perſonã domini,vt con-
demno Titium tali procuratori,ad dandum ⁊ ſoluẽdum domi-
no.ipſi enim procuratori non eſt facienda ſolutio, niſi habeat
3 ſpeciale mãdatũ.vt ĩ.de ſol.l.hoc iure.vbi de hoc dicit. ¶†Que
ro quando quis ſtipulatur alteri ⁊ valet,q2 ſua intereſt,⁊ ſic ſti-
pulanti eſt acquiſitũ an queratur actio ſine ceſſione illi, cui qs
ſtipulatur.Et gl.dicit,ꝙ ſic,in caſibus no.Inſti.de inuti.ſtipu-
lat.§.ſi quis aliĩ.⁊ y.per modũ diſtinctionis tradidit in l.mul-
tum.C.ſi quis alteri, vel ſibi.⁊ minus ꝑfecte Guliel.de Cu.tã-
git in l.certi cõdictio.§.ſi nummos.ff.ſi cer.pe. vbi ponit ix.ca
ſus exceptuatos,qui ſunt in d.§.ſi quis aliĩ.in glo.⁊ ponit Gul.

dictas exceptiones quaſi per regulas. Nos examinemus hic quaſdam remittendo, ⁊ quaſdam hic ponendo plene. ¶ Et dicit Glo. ſtipulari alteri nemo poteſt. Fallit primo, vbi perſonarum identitas, vt filius, vel ſeruus, qui ſunt eadem perſona cum domino ⁊ parte. vt §. ei vero qui. Inſti. de inuti. ſtip. ⁊ illud eſt difficile qualiter poſſint ſtipulari patri, vel auo vel domino, vel econuerſo, dicam plene ĩ. eo. l. quo dicitur. Secundo fallit, vbi eſt officij neceſſitas, vt in tutore, ⁊ curatore, l. quoties. ſ. de admini. tuto. ⁊ l. eum qui. §. ſi actori. ⁊ §. ſeq. ſ. de cõſti. pecu. ſed dicit verum in his, que pertinẽt ad adminiſtrationem ipſorum tutorum ſtipulãtium: alias ſecus l. ſolutum. §. per liberam. ſ. de pig. act. ⁊ acquiritur vtilis. Tertio fallit, vbi eſt in perſonam authoritas vt notarius, vel alius officialis, ⁊ vtilis acquiritur, l. j. §. exigere. de magi. conue. ⁊ l. ij. iuncta l. non quaſi. ĩ. rem pu. ſal. fo. ⁊ in l. nõ aliter. de adoptionib. an hoc ſit verum omnib⁹ ſtipulationibus dicã in d. l. nõ quaſi. Quarto fallit, vbi eſt pretoria ſolẽnitas, vt in ſtipulationib⁹ pretorijs, l. in omnib⁹. ĩ. de preto. ſtipu. ⁊ bene dicit: q2 in omnibus que in iudicio aguntur idem l. in cauſe. ſ. de pcuratorib. ⁊ glo. de preto. ſtipu. l. iij. ⁊ ſi omnibus. ⁊ ibi dicam. Quinto, vbi eſt verum cõnexitas, vt quãdo ſtipulatio interponit̃ ſuper re mea, et in hoc ſemper dubitaui, ⁊ eſt tex. in l. qđ procurator ex re. ſ. de procu. ⁊ l. Julian⁹. §. ſi pcurator. ſ. de act. emp. Pe. idem tz in d. l. multũ. et gl. in d. §. ſi quis alij. Inſti. de inuti. ſtip. ſed de hoc miror q2 videtur cõtra tex. in l. ſolutum. §. per liberam. ſ. de pig. act. per procuratorem nõ queritur pignus qđ ſuper re mea ſit breuiter oportet me dicere qđ qñq3 procurator ſtipulatur qđ eſt meũ, et mihi q̃ritur vtilis eſt tex. in l. pe. C. de exhi. Qñq3 ſtipulatur qđ eſt ex re mea, vt pretiũ, vel fructus et idẽ, l. Julianus. §. ſi pcurator. ſ. de act. emp. ⁊ l. qđ procurator. ſ. de procu. Nec ob. C. per quas perſo. no. acqui. l. j. q2 ibi res non durat domini ſed in emptorẽ transfertur. Itẽ non eſt ex parte domini illa cõuentio legis commiſſorie, ſed magis in penam non ſoluentis, vt ſtatim dicam in vſura. Aliud ergo crederẽ in pacto addictionis in diez q2 illud habet inſtar pretij, l. qui fundũ. in pri. et l. fũdi partem. de contrah. emp. ſed ſi ſtipuletur propter rem meã non mihi acquirit̃ l. poſſeſſio. §. j. de acq. poſ. ĩ. ⁊ l. ſolutũ §. per liberã. ſ. de pig. ac. et ideo gl. que eſt i d. l. qđ procurator. que dicit in vſuras nõ dicit bene: q2 nõ eſt ex re, ſed ppter rem, l. vſura pecunie. ĩ. đ ver. ſigni. fallit qñ ſtipulatione, vel alio cõtractu perſonali querit domino tũc queret acceſſorium. qđ eſſet propter rẽ, l. ij. C. per quas perſo. no. acqui. et no. in d. §. per liberã. Sexto fallit vbi eſt p̃ſentia perſone et vicinitas, et hoc nõ eſt dubiũ, l. ſi pcuratori p̃ſentis. ĩ. e. Septimo, vbi eſt deficientis vtilitas actionis, vt ſi ille q deberet cedere. nõ eſt, vel nõ, reperit. l. j. in fi. cũ l. ſeq. ſ. de iſti. Glo. eſt in l. dãni ĩfecti. ſ. de dam. infec. ⁊ l. j. C. de act. ⁊ obig. l. ſancimus. §. j. ad Trebel. Octauo fallit, vbi eſt perſona ũ affectio, rei de qua agit̃, equitas hoc ſuadet, l. Caius. ſ. ſolu. ma. dicã in l. qđ dicitur. ĩ. e. qualiter, ille caſus. d3 intelligi. Nono ⁊ vltio, fallit, vbi eſt poſſeſſio et pprietas, et vult dicere Guli. q vbicunq3 ſuper re que eſt mei ſtipulãtis, ſtipulor, vel paciſcor alteri acquirit̃ vtilis ſine ceſſione l. quoties. C. de do. q̃ ſub modo. Ego dubito i intellectu illius legis: q2 de iure antiquo, dicit ibi tex. q alteri non acquiritur, ſed poſtea, benigna interp̃tatione, Imperator cõcedit vtilem. Mihi, videtur ſic dicendũ. Quãdo que paciſcor ſuper re mea, que durat mea, ⁊, alteri querit̃ vtilis vt ſ. depoſi. l. Publi. in prin. Nec dicat qs, q ibi eſt ſpecialis in filio q2 imo eſt ius commune, cum per matrẽ nõ poſſit queri, filio, l. debitor. in fi. ad Treb. Dicã ĩ. eo. l. qđ dicitur. Facit qđ no. ſ. de donatio. l. donationes in concubinã. §. pe. Quãdoq3 ſtipulor ſuper re, que eſt mea, tñ non durat mea ⁊ tunc alteri non, queritur actio regularit̃, d. l. quoties. C. de dona. que ſub mo. ⁊ C. de pac. conuen. tã ſuper dot. l. pactũ dotale. Fallit fauore exercentis liberalitatẽ d. l. quoties, Itẽ fallit ppter ſingularia precepta pecunie l. certi cõdictio. §. ſi nũmos. ſ. ſi cer. pet. Et ſic vides, q qñ quis ſtipulatur alteri quãdoq3 queritur actio ipſi ſtipulãti: quãdoq3 ei cum quis ſtipulatur que omnia perfecte ſunt expedita, licet gl. in d. §. ſi qs alij. hoc inculcet. Predicta vera in his que acquiruntur, per actum ciuilem: ea vero acquiruntur per naturalez, ⁊ corporeũ poſſunt queri per alterũ l. ea que ciuiliter. de acqui. re. ⁊. C. per quas perſo. no. acquir. l. j. Item predicta vera, quãdo quis paciſcitur alteri ad actionem. Si vero † paciſcitur ad exceptionem [h] in modo concipiendi conuen-
4 tionem, eſt idem, qđ ſ. vt d. l. quecunq3 ſ. ti. j. ⁊ l. heredi. §. nos
h autem. de pac. ſed in modo querendi differunt quia excep. queritur ſine ceſſione vtilis pacti, vel doli, l. reſcriptũ. ſ. fina. ſ. de pac. ⁊ l. ⁊ heredi. §. nos autem. eo. ti.

ADDITIO.

a ¶ Promittis mihi q dabis illi. Adde Barto. conſi. lxxj. inci. Bellus fuit confeſſus. lib. j.

b Poma. ¶ Valet ſi intereſt. Vide Alex. cõſi. lxxij. vol. ij. vbi dicit, quod opi. glo. hic eſt communis. ⁊ vide Ro. conſilio cccclxlj. incip. preſens inſtrumentum.

c ¶ Fallit in tutore ⁊ curatore. Adde Bald. ⁊ Pau. de Caſt. idẽ tenentes. ⁊ Cy. in l. vt inter abſentes. C. de inuti. ſtip. ⁊ ſ3 Alex. videtur tex. cum gl. in l. Caius. in ver. ſtipulatus. ſ. de vſur. ſed Jac. de Are. Ang. Jmol. Rap. Cu. vt refert Alex. reprehẽdunt opi. gl. ⁊ Nico. de mat. ⁊ Bal. in l. j. C. per quas pſo. per text. in d. l. quoties. ⁊ l. quecunque. ⁊ cum iſtis videtur trãſire Alexan.

d ¶ Quod non. Adde q illã gl. ſequitur Bal. Ang. Rap. ⁊ Pau. de Caſt. Ro. hic, ⁊ Car. ⁊ Jmo in c. accedens. de preben. q2 ſi pcuratoris non interſit, non debet valere ſtipulatio. ⁊ cum iſtis tranſit Alex. cui adde Ro. conſilio cccclxlj. incip. preſens inſtrumentum. latius ibi vide de hac materia, quam per Alex.

e ¶ §. Chryſogonus. Rap. Jmo. Paul. de Caſtro ibi tenent cum Jmol. ⁊ Ro. hic per tex. in §. ſi quis inſulã. ĩ. ea. l. q2 verba impſonaliter prolata in dubio debẽt intelligi taliter relata, q actus valeat, ſi aliquo caſu valere põt. ⁊ iſtã opi. vr̃ tenere Cy. in d. l. vt inter abſẽtes. C. de inuti. ſti. vt refert hic Alex. q cũ ipſo trãſit.

f ¶ Sine dubio in procuratore. Adde Ro. predicto cõſi. cccclxlj. incip. preſens inſtrumentum.

g ¶ Ad dominum. Adde vltra Alex. hic, Paul de Caſt. conſilio mihi cccxx. in fi. incip. circa primum queſitum.

h ¶ Ad exceptionem. Et, quod exceptio queratur alteri ſine ceſſione, adde Bar. in l. tertia. C. quod metus cauſa. ⁊ Alex. in cõſi. ẽl. in v. volu.

§. **Eidem.** Dicit gloſſ. q Juriſconſultus non bene argu. Cyn. dicit, q ſic: quia hic vertitur factum in obligatione, non datio. Facit qđ no. in le. liberis. ſ. de contrahenda emp. dicetur ĩ. eo. l. liber homo.

LEX XXXIX.

Dominus ſeruo. Hec lex nõ h3 locũ in aduẽtitijs, q̃ ad pprietatẽ. Dicit gl. Cy. dicit hoc verũ, qñ filius ſtipulatur ſibi, non quando pater filio. Tu dic vt dicam ĩ. e. l. quod dicit̃. quia credo gl. ſimpliciter bene dicere.

LEX XLI.

Eum qui calendis. Qui ſtipulat̃ calẽdis, intelligitur de proximis, niſi aliud actu3 ſit. h. d. C. p. ſ. eo. l. ſtipulatio iſta. §. in ſtipulationibus. Solu. hoc. ideo ne ſtipulatio eſſet inutilis. Querit gl. quid ſi dico, promittis dare in diebus illis? Gl. dicit de duobus intelligitur, l. inter illam §. fi. ĩ. de verb. ſign. facit l. libertas que in vlti. §. fi. ſ. đ ma. teſt.

§. **Quoties.** Si dies in ſtipulatione non adijcitur, preſenti die debetur. h. d. C. pp. de l. pmiſſor. §. j. ſupra de cõſti. pe. Gl. dicit, dic vt ibi, ⁊ videt̃ dicere quod ibi fallit. Sed aduerte. quia alius eſt dies, qui ineſt in obligatione, ⁊ diem obligationis impedit venire, l. cedere diem. de verborum ſigni. ⁊ obligationi ſimpliciter cõcepte talis dies nõ ineſt, imo ſtatim debetur, vt hic, cum ſimilibus. Alius eſt dies, qui miſerationis cauſa ſolutioni indulgetur, ⁊ iſte inconſtituta pecunia eſt limitatus, ſc3 decẽ dierum. d. l. promiſſor. ⁊ alijs tẽpus tale eſt arbitrio iudicis, vt Inſti. de inutilibus ſtipu. §. ſi. ⁊ ĩ. de ſol. l. ratum. ⁊ l. quod dicimus. Pro hac diſtinctione facit l. ſi cum militi. §. j. ſ. de compen. que eſt no. ad hoc.

LEX XLII.

1 ☞ Debitum quando ſoluendum.

Qui hoc anno. Quando vna p̃ſtatio eſt facienda, petitur in fine temporis. h. d. lex noſtra. Oppo. ĩ. eo. l. liber homo. §. decẽ. Sol. ibi tempus fuit appoſitum gratia cuiuſdam demõſtrationis, nõ dilationis, vt hic. ¶ C. pp. de l. j. C. qñ dies log. ced. ⁊ in l. ſingulos. ſupra de annu. lega. vbi in pncipio anni debet peti. Reſp. vna ſol. dat̃ Inſti. eo. ti. §. at ſi ita. q aliud ſi dico annum, ⁊ aliud ſi dico in ſingulis annis. Glo. nõ eſt vera, ⁊ eſt ꝯ l. nec ſemel. §. nouiſſime. ſupra quãdo dies leg. cede. Alia ſol. eſt C. qñ dies leg. ced. l. j. q ibi in vltimis volũtatibus. hic in contractibus [a]. Hec nõ eſt vera, per l. cũ qui ita. §. qui ita. ĩ. e. l.
a ſi ſeru⁹ cõmunis Meuij, vel caſtrẽſis peculij. §. j. ĩ. ti. ij. Quid dicemus. Gl. tangit vnum verbũ, quod eſt verũ. q aliud eſt dicere. hoc anno. aliud eſt dicere, annum, ⁊ vide qđ dixi in ſumma rio: q2 quãdo dixi anno, eſt vna preſtatio, ⁊ tũc in fine anni debet̃ vt hic. Quãdoq3 ſunt plures preſtationes, vt qñ dixi annuum, ⁊ in principio cuiuſlibet anni debetur. ¶ C. pp. de l. lectas. ſupra ſi cer. pet. Reſpõdeo illud debet intelligi qñ tps eſt appoſitum cã differende ſolutionis: q2 fuit appoſitũ in executiõe poſt obligationem perfectã, q pro vna ſumma fuit preſtatio diuiſa: hic vero cauſa multiplicãde obligationis, ⁊ ideo tunc in principio.
1 † Cum ergo queritur, aliud, qđ debetur, quo tempore dbeat ſolui diſting.

diſtingue: qꝛ quandoq; in ſtipulatione apponitur tempus cauſa demonſtrationis, ſeu deſignationis, ⁊ tunc ſtatim poteſt peti. l. liber homo. §. decem. ī. eo. Quandoq; temp⁹ apponitur in ſtipulatione cauſa limitande obligationis, ⁊ tunc ſtatim illo tempore nō expectato, debetur, l. eum qui. §. qui ita. ī. eo. l. ſi fideiuſſor. §. fi. ſ. mand. l. obligationū fere. §. j. ſ. de act. ⁊ oblig. Quandoque tempus apponitur cauſa dilationis, ſeu cauſa multiplicande obligationis. ⁊ iſta eſt materia noſtra, ⁊ tūc diſtingue. aut eſt faciēda vna preſtatio, aut plures. Primo caſu, aut tēpus fuit appoſitum per accuſatiuum,[b] vt in annos, vel poſt annos, ⁊ tūc intelligatur in fine temporis, l. ſi in annos, ⁊ l. non putabā. ſ. de condi. ⁊ demon. Quandoq; tempus apponitur per ablatiuū, ⁊ tunc, aut verba ſunt relata ad eū, cui obligatio querit, vt accipias in vno anno, vel petas in anno, ⁊ tūc in principio temporis poteſt peti, l. ſi ita fuerit libertas. in pn. ſ. de ma. teſt. Aut verba ſunt relata ad eū, qui obligat, vt dabo in anno, vel hoc anno, tūc in fine tēporis, vt hic: qñq; dubitatur, ⁊ tunc gratia promiſſoris videtur appoſitū, l. eum qui. ſ. de an. lega. Si vero ſunt faciēde plures preſtationes, tunc aut tempus adijcitur cauſa multiplicande obligationis, quod eſt quando apponitur tempore obligationis, ⁊ tūc debetur in principio cuiuſlibet anni, tam in cōtractibus, quam in vltimis volūtatibus, l. nec ſemel. in prin. ſ. quādo dies leg. ced. ⁊ C. qñ dies leg. ced. l. j. ⁊ ī. eo. l. eū qui ita. § qui ita. Fallit primo, qñ preſtatio fit ob aliquā neceſſitatem, qꝛ tunc inſpicitur tēpus neceſſitatis, l. nec ſemel. §. ſi in habitatione. ſ. qñ dies leg. ced. Fallit ſecundo, qñ debent preſtari fruct⁹ certe rei, l. Fi... mio. §. pater. ſ. quando dies leg. ced. Si vero tēpus apponitur cauſa differende ſolutionis, quod eſt qñ apponitur in executione, ⁊ tunc ſemper in fine, l. lecta. ſ. ſi certū pe. ⁊ l. ſi cui. ſ. de leg. j. d. Gul. de Cu. tāgit in l. lecta. ⁊ nō plene, maxime in primo mēbro. do. Cy. ī l. j. C. quādo dies leg. ce. ⁊ Dy. alibi.

ADDITIONES.

a ¶ Hic in contractibus. Adde, hanc tenet Rap. Cu. dicens opi. Bar. nō ꝓbari in d. l. eū, qui ita. ⁊ in d. l. ſi ſeruus cōis. tñ Alex. tranſit cū ſol. Bar. quā dicit tenere cōmuniter doc. hic in. d. l. j.

b ¶ Per accuſatiuū. Adde ſm Alex. ⁊ Bal. in d. l. j. qñ dies leg. ced reprehendit Bar. in l. nec ſemel. §. nouiſſime. ſ. qñ dies leg. ced. vbi patet nō eſſe differētiā, an in accuſatiuo, an in ablatiuo. Et hanc opi. dicit Alex. eſſe veriorem, pro qua alleg. tex in l. j. §. ſi intra. cū ſeq. ſ. de ſucceſ. edi. ⁊ ī l. ſi ita fuerit libertas. in pn. iūcto §. fi. ſ. de ma. teſt. ⁊ ibi Benedi. de plū. Jmo. ⁊ Ro. hic, cōcludentes ſolū fiendam differentiā an in plurali, an ſingulari. Quā opi. dicit Alex. fuiſſe Gul. de Cu. in l. lecta. ſ. ſi certū pet. Fran. de Ramp. in l. ex his. quādo dies leg. ced. ⁊. gl. ī l. ſi cui legetur. in gl. j. ⁊ ibi no. Jmo. cū iſtis trāſit Alex. latius hic, vide.

LEX II.

1 ☞ Reductio ad arbitrium boni viri, habet etiā locum in contractibus ſtricti iuris arbitratore male arbitrante.

2 Compromiſſum ſi eſt factū in arbitriū alterius ex cōtrahētibus illo non arbitrante recedit a perſona: ſecus ſi in arbitriū tertij.

3 Verba iſta, arbitrio Titij, in contractibus poſita, faciunt conditionem, ⁊ eo non arbitrante contractus eſt nullus: ſecus in vltimis voluntatibus.

4 Vendito fundo pro centum, pacto appoſito, quod ſi apparuerit fundum emphyteuticum, fieret diminutio pretij, arbitrio Titij, Titio mortuo recurritur ad iudicem.

5 Arbitratoris a perſona quando recedatur.

6 Arbitrator non arbitratur, quia ſtat per promiſſorem ſi eſt appoſita pena, ⁊ tunc committitur: ſi non eſt appoſita, receditur a perſona.

7 Preſentia partis requiritur, quando arbitrator arbitratur.

8 Poteſtas arbitrandi quanto tempore duret.

9 Partes ſi non notificarunt arbitratori compromiſſum, ⁊ elapſus fuit terminus, videntur ab eius arbitrio receſſiſſe.

10 Arbitrator, an cogatur arbitrari, notificatione ſibi facta.

11 Arbitratore mortuo, an poteſtas arbitrandi trāſeat ad heredē.

12 Arbitratore bannito, vel excommunicato, poterit arbitrari.

13 Compromiſſum factum in arbitratorem, an extinguatur altero ex contrahentibus defuncto.

14 Poteſtas arbitrandi finitur quando alter ex compromittentibus eſt bannitus, ⁊ bona ſunt publicata.

Arbitratores, qui quotidie aſſumuntur ſuper litibus, videntur aſſumi ſuper contractu perficiendo.

15 Compromiſſum ſi factum eſt in Titium, vt arbitretur de conſilio Sempronij, Sempronio nolente conſulere, vel quia mortuus eſt, an arbitrator ſolus poſſit expedire.

SI quis arbitratu.

Arbitratore non arbitrāte nō valet ſtipulatio. ⁊ ab eius perſona non recedit. h. d. ¶ C p. de l. ſocietatem. §. arbitrorū. ſ. pro. ſoc. vbi receditur ad arbitriū boni viri. Gl. in ver. nō eſt credendū. dicit. dic vt ibi. hic nullo modo arbitratus eſt, ſed ibi male arbi

1 tratus eſt. Que eſt ratio, † qñ arbitrat, licet iniq;. ꝙ ſtipulatio valet. Reſpon. qꝛ iam eſt firmatus cōtractus. vnde eſt actio que poteſt intentari, cui actioni iudicis officij ſeruit, vt reducatur ad arbitrium boni viri l. ſocietatem. §. arbitrorū. ſ. pro ſoc. ſed qñ nullo modo arbitratur actio non eſt ſuper qua officium iudicis, poſſit implorari: ita in contractu ſtricti iuris, l. ſi libertus. ſ. de ope. lib. C pp. ſ. de ope. liber. ⁊ l. ſi lib. ita iurauerit. Solut. ibi

a fuit inique arbitratus. C pp. de l. hec[a] venditio. ſ. de contrab. emp. Sol. ibi fuit inique arbitratus. ſed ibi ponitur alius caſus

2 in quo non fuit arbitratus. † Hic, q ibi in arbitriū vnius ex contrahentibus fuit compromiſſum, vnde eo non arbitrante, recedetur a perſona. hic, in arbitrium tertij. Ratio. ſi per vnū, ex cōtrahentibus ſtat, tunc contractus habetur pro impleto, l. iure, ciuili. ſ. de condi. ⁊ demon. ⁊ ideo cum ſtat per eum, ⁊c. c. imputari. extra de reg. iur. lib. vj. ⁊ eſt expreſſū. ſ. eod. l. in executione. §. fi. hic ergo cum ſtet per eum, contractus eſt firmatus, poteſt actio intentari, ⁊ operabitur officium iudicis. Jta debetis intelligere, Et hoc intellige, quando ponitur arbitrium alterius ex contrahentibus, tali caſu quo contractū ab initio non facit nullum, alias ſecus, l. qd ſepe. §. j. de contrahē. emp. ¶ C p. de l. fi. §. ſed ⁊ ſi quis. C. cōmun. de le. Reſp. ibi eſt ſpeciale fauore vl

3 time voluntatis. Hic aduertatis, † qꝛ talia verba, arbitrio Titij, ⁊c. in contractibus faciunt conditionem. l. fi. C. de contrahē. emp. cum ſi. ⁊ idem eo non arbitrāte cōtractus eſt nullus. Sed in vltimis voluntatibus, talia verba conditionem non faciunt, l. prima. in fi. de leg. ſecundo. ⁊ in hoc eſt fauor. vltime voluntatis ideo eo nō arbitrāte recederetur a perſona. Sed in vltimis voluntatibus poneretur cōditionaliter per ſi. vt ſi Titius arbitratus fuerit tunc eo non arbitrante, non valeret: l. cut ſi quenis alia cōditio deficeret, d. l. j. de l. ij. ⁊ ibi no. in fi. mag. gl. ⁊ eſt ter. de acqui. here. l. is qui heres. in prin. licet gl. ibi nō bene loquatur. ¶ Sed opp. contra predicta de l. ſi ſic. in pri. de leg. j. ⁊ de leg. iij. l. fideicōmiſſa. §. quanq;. vbi ponitur conditionaliter, ⁊ receditur a perſona. Sol. ibi fuit collatū in arbitrium heredis, ⁊ ideo eo non arbitrante, ſtat per eum, ⁊ habetur conditio

b pro impleta[b], ſicut dixi ſ. proxi. Secus ſi in arbitrium extranei conditionaliter apponatur, ſicut dixi in contractibus. Sed op. de l. mulcta. in prin. ſ. de cōdi. ⁊ demō. Reſp. Pe. ſoluit, ꝙ ibi, loquitur in facto, qd non habet certos fines limitatos, ⁊ Cy. tangit de contrab. emp. l. fi. in fi. Certe nec in d. §. ſed ⁊ ſi quis erāt, limitati fines. Sol. ergo, ꝙ quantum ad pene commiſſionem nō

4 receditur a perſona ſed quo ad valorem legati. ſic. † Formo tibi vnam queſtionem, quam habui de facto. Quidam de terra mea vendit fundum alteri pro centum pacto appoſito, quod ſi appareat hunc fundum eſſe emphiteuticum fieret diminutio pretij, arbitrio Lucij Titij, ⁊c. tempore quo apparet fundum eſſet, emphyteuticum, Lucius Titius eſt mortuus, quid fiet de iſto contractu: Certe cum cōtractus ſit firmatus, ergo eſt recurren

c dum ad arbitrium[c] boni viri, ſcilicet iudicis. Do tibi caſum in l. domum. ſ. de contrahē. empt. ⁊ l. ſue rei. cum l. ſeq. eo. ti. Jdē dico quando arbitrium alicuius adijcitur cum aliqua qualitate, vt vendo tibi fundum pro centum ⁊ do tibi vna cum fundo vnum de bobus meis, arbitrio Lucij Titij, tunc Lucio Titio, non arbitrante recurritur ad iudicem, vt arbitretur l. ſi in em

5 ptione. i prin. ſ. de contraben. emp. ¶ Et vt† tibi liqueat, vtrū a perſona arbitratoris recedatur, vel non diſtingue. Aut loquimur in vltimis voluntatibus, ⁊ tunc quo ad ſubſtātiam legati, ⁊ poteſt recedi, l. fi. §. ſed ⁊ ſi quis. C. commu. de le. qd itellige cū diſtinctione aut fuit datum arbitrium conditionaliter aut non vt ſ. dixi. Aut quo ad pene commiſſionem. ⁊ a perſona non receditur l. mulcta. in prin. ſ. de condict. et demō. Aut loquitur in contractibus, ⁊ tunc ſi fuit arbitratus inique, receditur a perſona, l. ſi libertus. ſ. de ope. lib. l. ſocietatē. §. arbitrorum. ſ. ꝓ ſo. Aut nunquam fuit arbitratus, ⁊ tunc aut fuit vnus de contrahentibus. ⁊ receditur, l. hec venditio. ſ. de cōtraben. emp. Aut fuit tertius, ⁊ tunc aut fuit aſſumptus ſuper contractu perficiēdo, ⁊ nō receditur a ꝑſona, vt hic, ⁊ dicam ī. proxi. q. Aut ſup cō

d tractu perfecto, ⁊ in aliquo acceſſorio, ⁊ receditur a perſona[d], l. domum. ſ. de contraben. emp. l. ſue rei cū l. ſeq. ⁊ l. ſi in emptio

6 ne. in prin. eod. ti. ⁊ qd ſ. dixi in q. ¶ Quero, per ꝓmiſſorē ſtat quo minus arbitrator arbitretur, cōmittetur ne ſtipulatio ⁊ recedetur a perſona et recurretur ad arbitrium boni viri: Et dico, ſi ſtat per vnū de contrahentibus tūc pena cōmittit. l. diē ꝓferre. ſ. ſi quis litigatorū. de arbi. Si vero nō eſt adhibita, tūc receditur a perſona, l. hec vēditio. ſ. de cōtrab. emp. et ī. eo. l. in executione. in fi. et hoc vult tex. hic ſi ꝓmiſſor fuiſſet ī mora teneret ad id qd bonus vir arbitraret, vel ad penā ſi fuiſſet pro

7 miſſa. ¶ † Quero, quando arbitrator debet arbitrari, an reg

ratur partis pꝛeſentia: De arbitro non eſt dubium.l.diem.§.
ſi quis litigatoꝝ,ſ.de arbi. In arbitratoꝛe,Pet.⁊ Iac.dicūt,
ꝙ eſt caſus hic.⁊ Cy.in d.l.fi.C.de contrah.emp.ꝙ dꝫ parte pꝛe
ſente,vt hic:quia dicit,ꝙ ſi moꝛā ſtipulatoꝛ fecerit,apparet ꝙ eo
abſente non pōt:qꝛ ſi abſente parte poſſet,tūc non cōtraheretur
moꝛa.d.l.die.§.ſi quis litigatoꝝ.ſ.de arbi.Uidi quendā aduo
e catum ſatis ſolennē conſulere contrariū,e ꝙ arbitratoꝛ non dꝫ
iudicialiter cognoſcere,vt no.ſ.de iudicijs.l.j.⁊ ſ.de arbi.l.ſꝫ ⁊
ſi in ſeruū.§.ſi quis iudex.⁊ in aut.vt diſ.iud.in pꝛi.ſed ad ea que
cauſe cognitionem non requirunt, non ſequitur partis pꝛeſen-
tia,d.l.diē pꝛoferre.in pꝛin.⁊.l.ſed inter pellatur.§.j.ſ.de arbi.
⁊ pꝛo hoc de bonoꝝ poſ.l.iij.§.pe.⁊ qd.ibi not. Pꝛeterea talis
arbitratoꝛ habet nudum miniſteriū,ergo,⁊c.l.ſi vt pꝛoponis.C.
de execu. rei iud. Pꝛeterea,ſicut in euentu cōditionis nō requi
ritur partis pꝛeſentia.l.ij.de condi.⁊ demon.ita nec in tali arbi-
tramento. Nec obſtat hec lex,qꝛ hic dꝫ intelligi,ꝙ fuit actum,ꝙ
parte pſente arbitraretꝰ.Uel dic,ꝙ hic adhibuit aliud impedi-
mentum moꝛtis,vel ſimile,nō autem fuit ſimplex abſentia. Ita
dicebat ille.Credo Pe.⁊ Cyn. ſimpliciter dicere veritatē, per
hunc textū,⁊ dicte ſolutiones ſunt diuinationes. Pꝛeterea, ca-
ſus eſt de edil.edic.l.ꝙ ſi nolit.§.ſi quid ita.vbi ſuū placitū non
poteſt quis parte abſente declarare.Et idē impoꝛtat verbū pla
cuerit,ꝙ ſi arbitratus fuerit.l.Thais.§.ſoꝛoꝛe.ſ.de fideicō.lib.
Pꝛeterea,lꝫ iudicialiter nō cognoſcat,tñ partes dꝫ cōuocare,⁊
eas interrogare,l.iij.§.ſed ſi nō cōſtat.ſ.vbi pub.edu.deb. Pꝛe
terea,eſt expꝛeſſum ī arbitratoꝛe,qui dꝫ partes diſcutere,⁊ eas
interrogare,l.idem Pomponius.§.recepiſſe.ſ.de arbitr. Pꝛe
terea,videtur expꝛeſſum in l.legatū.de vſufru.leg.vbi iudex,vt
bonus vir,facit cōmutationē legati, ⁊ requiritur partis pꝛeſen-
tia.pꝛo hoc C.de ſecun.nup.l.hac edictali.§.his illud. vbi tales
arbitratoꝛes tenentur iurare, ergo parte pꝛeſente.l.ſi qñ.C.de
teſti.Hoc pꝛobatur ratione naturali,qꝛ poſſunt ledi,ergo vocā-
di.l.nam ita diuus.ſ.de adop.⁊ poſſet trahere arbitratoꝛem in
aliam ſententiā,vt.ſ.de arbi.l.ſi in tres.in fi.nō ob.alleg.in con-
trarium,qꝛ loquuntur in his, que parti nō parant pꝛeiudicium
vt no.in d.l.iij.§.pe.ſ.de bo.poſ.Non ob.d.l.ſi vt pꝛoponis.qꝛ
ibi pꝛeceſſit plena cognitio in cauſa pꝛincipali,⁊ ita conſului.
8 ¶ †Quero,quanto tēpoꝛe durat poteſtas arbitrandi: Spec.in
ti.de arbi.§.differt.ver.item,vt intra trienniū. videtur dicere,
ꝙ talis poteſtas non finitur triennio: ſed nil boni allegat,⁊ ma-
le intellexit in arbitro.tangitꝰ in l.ſed ſi cōpꝛomiſſum.ſ.de arbi.
⁊ per Cy.in l.pꝛoperandū.§.ſin autem in medio.C.de iudi.ſed i
arbitratoꝛe nihil dicitur. Ideo ſciendū eſt,ꝙ talis poteſtas fini-
tur eo nolente arbitrari,vt ſ.loca.l.ſi merces in pꝛin.⁊ C.de cō-
trah.emp.l.fi.⁊ Inſti.de emp.§.pꝛetium. Quādo autē dicatur
nolle,variant iura. Ideo dico,quod quādoq; arbitramentū con
fertur in aliquē ex contrahentibus in caſu permiſſo,⁊ tūc ſi con-
ſiſtit circa ea que ſunt de ſubſtātialib⁹ cōtractus, vt circa ipſaꝫ
rem,tunc dꝫ arbitrari intra lx.dies.d.l.qd ſi nolit.§.ſi quid ita.
Si circa aliqua extrinſeca,tūc tenetur arbitrari quam pꝛimum
poterit.l.hec vēditio de cōtrah.empt.facit.ſ.de cōdi.⁊ demon.
l.hec conditio.Si vero arbitramentū confertur in tertium, tunc
dico,quod ſi intra annū nō arbitraretꝰ,videretur nolle arbitra-
ri f,vt C.cōmunia de legat.l.fi.§.ſed ⁊ ſi qs. Nec dicat aliquis.
quod ibi eſt ſpeciale fauoꝛe vltime volūtatis:qꝛ ī eo eſt ſpeciale,
ꝙ receditur a perſona,nō autē in alio,vt ibi no per gl.vel in alio
conſiſtit ſpecialitas,vt.ſ.dixi.Et pꝛedicta in cōtractibus:in vl-
9 timis volūtatibus dicā in l.j.de leg.ij. ¶ †Quid ſi partes nō no
tificarūt arbitratoꝛi,⁊ ſic elapſus eſt dies: Dico,ꝙ per hoc par
g tes negligentes videntꝰ receſſiſſe eius arbitrio, g arg.d.§.ſed ⁊
ſi quis,⁊ arg.eius qd dicitur de eo,qui per annū negligit pꝛeſen
tare literas iudici delegato,extra de reſcrip.c.plerunq;. Facit
C.de pꝛeſcrip.xxx.ann.l.ſi.quis emptionis,§.ſed ⁊ ſi quis.⁊ C.
app.aut.ei qui appellat.⁊.ſ.de ſuc.edi.l.j.§.Largius.Sed an.
10 † arbitratoꝛ poſtq; eſt ſibi notificatū,cogatꝰ arbitrari,no.per gl.
11 ⁊ per Dy.de leg.ij.l.j. ¶ †Nūquid arbitratoꝛe moꝛtuo trāſeat
ad heredē: Dicam ī.eo.l.ſi ſtipulatus fuerim.in pꝛin.Cy.in.l.fi.
12 de cōtrah.emp.†Quid de arbitratoꝛe exbannito, an poterit ar
bitrari: Puto ꝙ ſic.l.cū pater.§.hereditatē.de le.ij.⁊ l.ex facto.
h §.ſi quis rogatus.ſ.ad Treb. Idem puto in excommunicato,h
qui pꝛedictis equiparatur, vt no. Inſti.de capi.dimi.§.minoꝛ.
⁊ qꝛ non eſt actus iudiciarius,dicā ī.eo.l.cēteſimis in fi.Facit ī.
13 de verb.ſig.l.illa verba.⁊ qd ibi dicetꝰ. ¶ †Quid ſi aliquis ex cō
trahētibus moꝛtuus eſt: Puto,ſi quidē fuit aſſumptus arbitra
i toꝛ ſuper cōtractu perficiēdo, idē ꝙ in arbitro, vt extinguatꝰ l.d.
l.diem.§.j.ſ.de arbi.Si vero aſſumitꝰ ſuper cōtractu perfecto vt
ſuper aliquo acceſſoꝛio,tunc ſicut contractus tranſit ad heredē,
ſic illud arbitrium,vt ſ.de acqui.poſ.l.fundi venditoꝛ.§.item ſi
14 amicus in pꝛin.⁊ de offi.delega.c.ſi ſuper gratia.lib.vi.†Quid
ſi aliquis ex contrahentibus eſt bannitus, ⁊ bona publicata:

k Dico idē ꝙ in moꝛtuo k:qꝛ nō pōt arbitrari,⁊ exiſtēs cōditio nō
ligaret fiſcū.l.quoties in fi.ſ.de noua.ꝫ facit.ſ. pꝛo ſoc.l.actiōe.
§.publicatione.Et iſti arbitratoꝛes,qui quotidie aſſumunt in li
tib⁹,videntꝰ aſſumi ſuper cōtractu pficiēdo,vt dixi ſ ope.no.nū.
15 l.j.§.⁊ poſt operis. ¶ †Hoꝛmo aliā queſt. videmus ꝙ in arbitra
toꝛe nō recedit a pſona,qd in cōſultatione:Cōmiſſuꝫ fuit Titio,
vt arbitraretur de conſilio Sempꝛonij,Sempꝛonius non vult
conſiliū dare,vel eſt moꝛtuus:Dixi vobis in l.j.§.ſi plures.ſ.de
exerci.⁊ hodie habem⁹ caſum extra ne ſede va.c.j.circa.fi.li.vj.
Dicā ſi Deo placebit,ī l.Titiū ⁊ Meuiū.in pꝛin.de admi.tut.

ADDITIONES.

a And.Barb. ¶ Epp.de l.hec vēditio.Uide Bar.ſibi contrariū
in l.Theopōpus.de do.pꝛele.⁊ etiā in alio,q; hic dicit,eſt ſibi cō
trarius,in l.hec cōditio.ij.de condit. ⁊ demon. quomodo debet
impleri conditio.⁊ vide inter cōſi.Bar. cōſilium Bal.incipiēs
punctus ſuper quo conſilium.vbi conſuluit cōtra Bar.de lapſu
anni,vide Bar.in conſi.clxvj.incipiē.Calaman⁹ de Spoleto.ſi
arbitratoꝛ poſſit arbitrari de te abſente.
b ¶ Pꝛo impleta.Adde ꝙ cū Bar.tranſeunt cōmuniter Mod.
pꝛo quib⁹ Alex.dicit facere tex.in l.Thais.§.ſoꝛoꝛe de fideicō.
lib.qd limita ſm Pau.de caſt.verum ſi heres fuit in moꝛa arbi
trandi,ſecus ſi ante moꝛam deceſſiſſet, qꝛ legatum non debere-
tur.⁊ hoc idem voluit Bar.in l.j.ſ.de lega.ij.ver.quero.ſi cōfe-
ratur legatum.
c ¶ Ad arbitriū boni viri.Adde ſm Alex.Ang.Rapha.hoc idē
tenētes,Bal.⁊ Sal.in l.fi.de cōtrahen.emp.⁊ in l.in perſonā.de
re.iur.Pau.de Ca.in l.ſi merces.ſ.loca.Flo.de S.Pe.in §.ar
bitroꝝ.ſ.pꝛo ſo.⁊ ꝙ cōtrariū tenent Bal.Imo.⁊ Ro.hic Pe.
⁊ Cy.in l.ī vendētis.C.de cōtrah.emp.Imo.in l.j.de leg.ij.per
iſtum tex.⁊ per tex.in l.ſi ita.ſ.pꝛo ſoc.pꝛo quo Pau.de ca.hic
reliquit cogitandū:tamē ipſe tranſit cū hac.ij.opi. Sed tu dic.
ꝙ opi.Bar.ſequitur Ro.cōſi.cccccij.incip.in caſu pꝛopoſite cō
ſultationis.vbi conſuluit,ꝙ ſi dico,pmitto tibi id,qd dꝫ Anto-
nius,⁊ de eo, quod Antonius dꝫ,ſtetur declarationi Alberti, ꝙ
Alberto nō declarāte,pmiſſio remanet firma.Opi.etiam Bar.
videtur ſequi Paul. de caſtro conſilio.cxxv.incip.viſo libello.
verſi.quantum ad ſecundum.vbi ponit.ſi pꝛomiſſa ſint centum
pꝛo dote,⁊ illud plus quod Titius arbitrabitur.an Titio moꝛ-
tuo recurrendum ſit ad iudicem.⁊ Bartol.videtur ſequi Bald.
conſi.cccxxiij.in fi.iij.lib.
d Poma. ¶ Et receditur a perſona.Uide Pau.cōſi.lxxx.in.ij.
dubio vol.ij.⁊ Alex.conſi.iij.volumine pꝛimo.Ro.ccccij.vbi po
nit pulchꝛum exemplum.
e ¶ Conſulere contrarium. Adde,ꝙ idem conſuluit Pe.de anc.
conſi.cclxx.vbi dicit ſe reſpondiſſe ad fundamēta Bar.hic.Ro.
etiam conſi.lxj.inci.licet mihi magna.tenet,quod ad pbationē
ſententie non requiratur pꝛeſentia partis: tamē ſentit,quod in
diſcuſſione requiratur partis pꝛeſentia.⁊ idē vult Pau.de ca.
hic,⁊ Alex.⁊ Bal.cōſil.cclxij.inci.nunquid arbiter.j.libꝛo.vide
Ro.i d.cōſ.vbi dicit quod Florētie videbatꝰ ꝙ opi.Bar.⁊ Pe.
Piſis vero opi. Bald.⁊ Sul.de cu. verum,qꝛ ciuitas Piſarū
eſt ſubiecta Floꝛentie videbatꝰ,ꝙ opi.Bart.eſſet ſeruāda in ca-
ſu ſuo:tamen decidit contrarium,qꝛ ex tacito conſenſu Floꝛen-
tinoꝛum ciuitas Piſanoꝛum vtebatur ſuis conſuetudinib⁹: de
quo vide etiam Bal.conſi.x.v.lib.
f ¶ Nolle arbitrari. Adde,ꝙ contrariū tenent hic communiter
docto.vt per Alex.late hic,cui adde,ꝙ poteſtas arbitrandi du-
rat ppetuo.Bal.cōſi.alle.ſ.ccxlij.j.lib.tamen idem Bal.conſi.
cxxxv.iij.li.dicit,quod elapſo anno nō durat facultas arbitrādi
Ita eleganter voluit Bar.in l.fi.§.j.C.cōmunia de lega.⁊ in l.
ſi quis arbitratu.de ver.obli.Et ſi dicas.illa lex loquitur in vl-
tima voluntate, non in contractibus. Reſpond. iſta differentia
eſt falſa,qꝛ lege nō pꝛobatur.Nam lex dicit,quod cōtractus,⁊ te
ſtamenta equiparantur.l.ſeruum filij.§.cum qui chyrographū,
de lega.j. Pꝛeterea foꝛti⁹ deberet durare poſt annū arbitriū
in vltima volūtate,quā contractus:qꝛ de maioꝛi fauoꝛe tractatꝰ
ergo magis deberet extendi,ſed ita eſt quod non extenditur vl-
tima volūtate,ergo nec in contractu,quare opi.Bal.eſt ipſa ve-
ritas,de quo vide etiam eius conſi.cccclxxvi.iiij.lib.
g ¶ Ab eius arbitrio. Adde Ang.Imo.⁊ Ro.hic dicunt aduer-
tendū eſſe,quod trāſeat temp⁹ vſq; ad quod duraret arbitrato-
ris poteſtas.ſi notificatio facta eſſet.Alle.gl.in d.l.item ſi vnus
§.j.de arb.⁊ dicunt Bar.nō aliter intellexiſſe.Et h.d.Alexan.
videri rationabile.
h ¶ In excōmunicato. Adde,ꝙ idē tenet Bar.in l.Pedius.de
arbi.⁊ i l.cū pater.§.hereditatem.j.de lega.ij.⁊ in l.ex facto.§.
ſi quis rogatus.ij.ad Trebel.⁊ ibi Ang.⁊ in ſua diſputa.duo ad
inuicem litigātes.Ant.de but.in c.Quintauallis de iureiuran.
⁊ Imo.i xxij.differētia. Pꝛincipale fundamentū eſt,qꝛ excōmu
nicato poteſt cōtrahere,vt c.ſi vere.de ſen.ex com.⁊ ibi Imol.
⁊ Fi.

ꝛ xj.queſt.c.quoniam multos.quam concluſionem limita ſm
Ang.in prealleg.diſputa.niſi ex forma ſtatuti arbitramēta ha
berent executionem paratam,ſicut ſententia:qꝛ tunc non valet
arbitramentum excōmunicati,ꝛ omnia predicta ſequitur Ale.
Tamen inquantū ipſe equiparat excōmunicatū ꝛ deportatum
non videtur bona cōparatio:qꝛ deportatus teſtari nō poteſt,vt
habetur in l.j.C.de her.inſt.ſed excōicatus pōt facere teſtamē
tum,ꝛ valet,ꝛ tꝫ,vt voluit Bar.in l.ſi queramus.ſ.de teſtamē.
Contra hoc late cōſuluit Fede.conſi.lxxiiij.vbi concludit,ꝙ ea
facere pōt,que alijs vtilia ſūt,nō ſibi.Et per hoc videt̃ poſſe di
ci,ꝙ arbitramēta que habēt executionem ex forma ſtatuti,lata
per excōmunicatum valeant,ſi excōmunicato vtile nō redūdet.
i ¶ Ut extignatur.Adde,ꝙ Alex.tranſit cum opi.Spe.in ti.de
arbit.in §.finitur.ver.ſed nunquid arbitratus.vbi tꝫ,ꝙ morte
cōpromittentiū compromiſſuꝫ nō extinguat̃,ꝛ dicit ꝙ cū opi.
Spe.cōiter trāſeūt cano.i c.fi.de arbi.Sed tu dic,ꝙ Pau.de
Caſt.conſi.xxx.tꝫ,ꝙ morte cōpromittentiū finiat̃ cōpromiſſū.
k ¶ Dico idem ꝙ in mortuo.Adde Bar.conſilio incip.Calama
nus de Spoleto.Ro.hic Bar.hic Bar.in l.poſtquā.vt leg.noīe
ca.Ant.de But.ꝛ Imol.i d.c.Quitauallis.de iureiu.Alc.hic.

LEX XLV.

Quodcunque. Opp.Inſtit.de ſtip.ſer.§.ſed cum factū.ꝛ ſ.eo.
ſtipulatio iſta.§.hi qui.Sol.ibi in ſtipulatione facti.
Opp.j.de ſtip.ſer.l.ij.ꝛ l.antepen.Sol.fallit tibi,vt
ibi dicam.Opp.de l.cum oportet.C.de bo.que li.Sol.gl.quod
a aliud in aduētitio hodie.Hoc intellige[a],quod filius ſtipulatur
ſibi:quia ſi patri ſtipularetur,ſecundū Dy.ꝛ omnes,ipſi patri
quereretur,ſ.eo.l.ſtipulatio iſta.§.alteri.

ADDITIO.

a ¶ Hoc intellige.Dicit Alexan.ꝙ opi.glo.in puncto iuris vi
detur verior indiſtincte.

§.**Sicuti.** Filius ſtipulari poteſt dari cum morietur.
hoc dicit.An ſibi vel patri queratur,dicam
in l.ſi filius.j.eod.

§.**Si quis ita** Si ſtipulatio patris confertur in tē
pus exiſtētie ſui iuris filio queritur
vtilis actio hoc dicit.Iſte §.intrat materiam illam,qualiter
pater querat filio,vel contra,dicam j.eod.lege.quod dicitur.
Dy.ponit hic additionem imperfectā.Opp.ſ.eo.l.dominus.
ſeruo.Sol.Acquirit ſibi paer ſtipulando filio niſi conferatur
in tempus ſui iuris.Opp.ſ.de pac.dotalibus.l.cum dos.So.
vt ibi,ꝛ dicam.j.e.l.quod dicitur.Nota,quod directa queritur
patri ex ſtipulatione filij,vt ſ.eo.l.ſtipulatio iſta.§.alteri.ꝛ ſ.
ea.l.in prin.Et quando ex ſtipulatione patris querat̃ filio vti
lis dicā in d.l.qd̄ dicitur.j.eo.
1 ☞ Si,ꝛ cum,quid differant.

§.**Non ſolum** Inter ſi,ꝛ cum.non eſt differentia,
cum apponūtur actui extrīſeco.h.
d.Antequam opponam,per legem iſtam damno vnam opini.
quā ponit Cy.in l.extraneū.C.de here.inſtitu.ꝙ eſt differētia
inter iſtam inſtitutionem cum morieris,que eſt cōditionalis qꝛ
eſt incertum quando quis moriatur:ꝛ illam inſtitutionem ſi mo
rieris:qꝛ illa eſt conditio neceſſaria.l.ſi pupillus.§.qui ſub cō
ditione,j.de noua.Sed male dicit per iſtū tex.ꝛ l.qbus diebus.
§.quidam Titio.ſ.de condi.ꝛ dem.¶ Op.j.l.proxi.§.fi.Bre
uiter iſta eſt ſol.Quandoq̄ſi,ꝛ cum apponuntur actui extrinſe
co ꝛ tunc nulla eſt differentia,vt hic.Aut apponuntur actui.in
trinſeco vt voluntati ꝛ tunc loquit̃ j.l.proxi.in fi.Et vt liqueat,
1 †quando ſit differentia inter ſi,ꝛ cum,qn̄ apponuntur actui ex
trinſeco ſm Pe.ꝛ Gul.i l.qui promiſit.ſ.de cōdi.ideb.dic ſic,
Aut iſta verba apponuntur actui,q tacite ineſt de neceſſitate,ꝛ
non eſt differentia.l.iij.de leg.j.ꝛ l.multo.§.hāc autē.ſ.de tut.
Aut apponuntur actui,qui tacite nō ineſt,ꝛ tunc hec dictio,ſi fa
cit cōditionē.l.fin.Titiꝰ.ſ.eo.ꝛ l.ſi decē.cōpetiero.j.eod.ꝛ ibi
no.Probat̃ meliꝰ in l.ſi Titio.ſ.qn̄ dies leg.ced.ꝛ de cōdi.ꝛ
demon.l.quibus diebus.§.quibꝰ Titio.Si vero queris de di
ctione,cū,tūc aut additur executioni obligationis,aut ipſi ob
a ligatoni.Primo caſu nō facit conditionē[a].vt C.qn̄ dies le.ced.
l.ex his.ꝛ l.Firmio.i pri.ſ.qn̄ dies leg.ced.Si vero obligatio
ni,ꝛ tunc aut verba ſapiūt exactionē de preſenti in conceptione
ſui,ꝛ non faciat cōditionē.vt j.prox.l.ſi decē ꝛ l.Titia heredis.
ſ.de condi.ꝛ demon.Aut non ſapiunt exactionē in cōceptione
ſui,ꝛ tunc non eſt differentia,vt hic,ꝛ l.qui promiſit de cond.in
deb.qꝛ facit cōditionem.Si vero apponitur in actu extrinſeco,
vt puta voluntatis,dicā j.l.prox.§.fi.Op.ꝙ non ſit bona equi
paratio,cum prima conditio mortis ſit certa,ſecūda ſit incer
ta.Dicit Dy.quia bene differunt in hoc,ſed non modo com
mittendi,quia quocunq̄ modo veneris,ꝛ quandocūq̄.ſtipula
tio committitur:ita quocunq̄ modo moriaris,ꝛ quandocunq̄.

ADDITIO.

a ¶ Non facit conditionem.Adde ꝛ intellige verum.ſi ad citur
tempore certo,vt ibi,ſecus ſi incerto,vt eſt gl.in l.Seius Satur
ninus.ſ.ad Treb.latius hic,per Alex.

LEX XLVI.

Centeſimis Nota quod in obligatiōe in
diem,obligatio eſt preſens.
Quid de actione:dicam j.eod.l.ita ſtipulatꝰ.in que
ſtionibus.

§.**Id autem** Stipulatio facti,que concernit perſo
nā promiſſoris,ad heredē non tranſit.
h.d.Opp.de l.veteris.C.de contrahen.ꝛ commit.ſtipu.Solut.
ibi in facto quod concernit perſonam ſtipulatoris:hic promiſ
ſoris,ꝛ diſtingue,vt ibi per Cy.ꝛ tangam j.eo.l.ſi ſic.
1 ☞ Dictio,cum,adiecta futuro indicatiui,facit ſtipulationem
non valere:ſecus ſi adijciatur futuro ſubiunctiui;qꝛ valet,ꝛ que
ſit ratio differentie.
Stipulatio,cum volam,an valeat.
2 Differentia inter ſi,ꝛ cum,ad hoc vt ſtipulatio valeat.
3 Uelle in vltimis voluntatibus quis moriendo non dicitur.
Ultimis in voluntatibus idem eſt dicere,heres det cum volet,
vel cum voluerit,quod eſt dicere,det poſt mortem ſuam,in con
tractibus,iſta verba faciunt diem,ꝛ conditionem.
4 Dictio,cum,adiecta preterito ſubiunctiui,idem eſt,ac ſi appoſi
ta ſit futuro ſubiunctiui.
5 Dictio,donec,ꝛ quouſque,principaliter denotant tempus,ſe
cundario conditionem,ſicut dictio,cum.
6 Stipulatio,promitto tibi dare decem ad tui voluntatem valet.
Prepoſitiones faciunt conditionem expreſſam.
7 Contractibus in ipſis an idem ſit dicere,ſi volueris,aut,ſi arbi
tratus fueris,an vero diſtinguatur,vt in vltimis volūtatibus.
8 Uerbum,voluerit,importat liberam voluntatem,dummodo do
lus malus abſit.
9 Iudex ponens aliquem ad confinia,donec voluerit,vel reuoca
uerit,iudice mortuo,an confinia ſunt finita.
10 Sententia que dicit,pono te ad confinia quo ad reuocauero,an
intelligatur ſecundum naturam contractuum,an ſecundum vl
timas voluntates.
Sententia equiparatur vltime voluntati.
11 Finito officio iudicis,an illa verba,donec voluero,poſita in ban
no,cenſeantur finita.
12 Iudex ſi eſt excommunicatus,vel quia aliter nō poteſt officium
exercere,in eo caſu voluntas nō dicitur deſinere ipſo remanen
te ſane mentis.
13 Iudex excommunicatus,durante excommunicatione poteſt in
terminis,de quibus ſ.cōfinia reuocare,ſi ſibi reuocationem re
ſeruauit.

a §.**Si ita ſtipulatus fuero.** Aduerte
qꝛ ſumus
in periculoſa materia,ꝛ breuiter h.d.Promiſſio,cum volueris
valet,ſi ante mortē declaras te velle:ſecus in promiſſione,ſi vo
lueris.¶ Oppo.d l.ſenatus.§.legatū.ſ.de leg.j.ꝛ l.ſi ita lega
tum.§.illi ſi volet.Reſpon.ſtipulatio collata in voluntatem pro
mittentis non valet,vt hic:ſed in voluntate eius cui acquiritur
ſic,vt in contrarijs,licet contrarium no.per gl.in l.a Titio.j.eo
vbi reprehēditur Dy.Sed op.de l.ſub hac.ſ.titu.j.j.eo.l.ſi qs
1 ſtipulatus ſit Stichum.Breuiter ſolue,†quando dictio cū,ad
ijcitur futuro indicatiui,non valet,vt in contrario:aut futuro
ſubiunctiui,ꝛ valet,vt hic,ſi conſtituas te velle ante mortem:ſed
per dictionem ſi,non valet ſiue adijciatur futuro ſubiunctiui ſi
b ue indicatiui.Dic vt in gloſ.ꝛ benedicit[b].Sed que eſt differen
tia:Reſpond.nam futurum indicatiui habet quandam depen
dentiam,vt promitto cum volam,id eſt,volens ero,cum dabo,ꝛ
ideo lex preſumit me nunquam velle.Sed cum dico cum volue
ro,tunc formatur a preterito indicatiui,licet non permaneam
in voluntate,ſufficit ſemel velle:licet tempore traditionis nollē,
vt j.e.l.ſi quis ſtipulatus ſit Stichū.ꝛ ideo verificata eſt illa pro
poſitio,cum voluero,vt no.ſ.de contrahen.emp.l.hec vēditio.
Sed cōtra hoc ſ.de leg.iij.l.vxorē.§.pe.vbi videtur,ꝙ valeat,
ſi dico,cū vellet.Sol.ibi dixit,cū vellet,qd̄ eſt preteritum imper
fectum ſubiunctiui,vel preſens optatiui.Sed hoc nō placet qꝛ
ex eo ꝙ eſt preteritū imperfectū habet quandā dependentiā,ſi
cut futurū indicatiui,ꝛ ideo eadem eſt ratio.Dico ergo,aliud in
vltimis voluntatibꝰ,vt ibi:qꝛ dicta verba,cū voluero vel cū vo
let,vident̃ ſolū facere diē incertā,vſic poſt mortē debeat̃,vt ibi
pꝫ.Sed qꝛ,dies incertꝰ,eſt cōditio in vltimis volūtatibꝰ.l.dies
incertꝰ.ff.de cōdi.ꝛ demō.ideo tex.in l.fideicōmiſſa.§.quāq̄.de
leg.iij.dicit eſſe cōditionalē.Hoc etiā pbatur ſ.de manu.teſta.
2 l.ſeruos.¶ †Opp.qꝛ in prin.dicit:ꝙ valet,ſi cōſtituit in vita.in
fi.dicit,ꝙ non valet.Reſpon.ꝙ per ſi,non valet:per cum,valet.

Ratio differentie eſt ſecundum gl. quando dictio cum, adijcitur
futuro tempori, eſt aduerbium temporis: non ergo confertur in
poteſtatem, an velis, ſed qñ velles. Sed qñ dictio ſi, apponitur,
⁊ in poteſtate an, ⁊ qñ velles, ⁊ illud dicit gl. j. ⁊ gl. ij. magna: ſed
male dixit, q2 ſi ſolū tempus eſſet in poteſtate ſua, tunc tranſiret
ad heredem, nec extingueretur morte, d. l. vxorem. §. pe. ⁊ de re.
du. l. vtrum. §. pe. facit optime. ŝ. ſol. ma. l. poſt dotem ſm quin-
tam lect. De hoc dicerem, ꝙ ſi hec dictio, cū volam, vel cū volue
ro, adijcitur executioni: puta, promitto decē, que tibi dabo, cum
volam, vel cū voluero, ꝙ me mortuo ſtatim tenetur heres, vt di-
ctis legibus. facit l. ex his verbis. C. qñ dies leg. ced. cōtra iſtū
tex. Que eſt ergo ratio differētie: dic ſm Pe. dictio cū, denotat
principaliter conditionē, ſecundario tēpus, tex. eſt in l. ſi Titio,
ŝ. quando di. leg. ced. Modo quādo dico, cū volueris. nō expri-
mitur cōditio expreſſe. Sed quādo dico. ſi volueris, exprimitur
expreſſe, ⁊ expreſſa nocent, non expreſſa nō nocent. l. nonnunquā
ŝ. de condi. ⁊ demon. Ja. de Are. dat aliam ſol. ⁊ reincidit in idē
in d. l. fideicommiſſa. §. quāquam. ⁊ §. ſic fideicōmiſſum. d le. iij.
⁊ ibi no. ⁊ ita contradixit huic tex. vbi dicitur, ꝙ ſi moriaꝛ, ſtatim
tenetur heres: hic dicit. ꝙ extinguit. Dicit gl. ibi. aliud in cōtra
ctibus. aliud in vltimis volūtatibus. ⁊ iſta eſt vera. ⁊ alie ſolutio
nes que ibi dantur ſunt falſe, cōtra d. l. vxorē. §. pe. de leg. iij. Et
3 aduerte, † nō intelligat ꝙ in vltimis voluntatibus quis morien-
do videaꝛ velle, q2 nulla lege hoc cauetur, lȝ quidam hoc dicūt.
Sed dico, ꝙ in vltimis voluntatibus idem eſt dicere, heres det
cum volet, vel cū voluerit, ꝙ eſt dicere, det poſt mortē ſuam, d. l.
vxorem. §. pe. ⁊ ideo debetur tanꝗ̄ adueniente die. In cōtracti
bus vero iſta verba faciunt diē, ⁊ conditionē, ⁊ ideo eo moriente
antequam velit, deficit cōditio. ⁊ idem eſſet in vltimis voluntati
bus, ſi poneremꝰ eſſe cōditionaliter prolata. vt ſi volet. d. l. ſi ita
4 legatum. §. illi ſi volet. de leg. j. ¶ † Quero, quid ſi dictio, cuȝ, ad
ijcitur pretorio ſubiūctiui: vt, Titius promittit dare decē cum
voluiſſet: Reſpōdeo, iſta verba qñꝗ̄ ſignificant futurū tempus.
vt j. eo. l. qui Rome. §. Augerius. ⁊ ꝙ ibi no. ⁊ de leg. j. l. cum ſer
uus. ⁊ de tri. vino ⁊ oleo lega. l. cum certus. ⁊ de cōtrab. emp. l. ſi
emptor. §. veriſimile. vbi ponitur verbū eſſet, ⁊ tamē ſignificat
futurum, tunc erit idē ac apponaꝛ futuro ſubiunctiui: q2 preteri
5 ritionem ſignificat. ¶ † Quero, quid ſi nō apponaꝛ dictio cum
ſed aliud aduerbium temporis, vt donec voluero. vel quouſꝗ̄, ⁊
ſimil. Dico idem, ꝙ in dictione cum. q2 omnia faciunt ſecūdario
conditionem, principaliter tempus, vt dicā plene de condi. ⁊ de
6 mon. l. j. ¶ † Quid ſi nō appono dictionē ſi, nec dictionem, cum
nec tempus alicuius verbi, vt promittis mihi dare decē ad tui
voluntatem: Reſpondeo, videtur dicere, ſi tu volueris, vt ŝ. ſol.
matri. l. poſt dotem. i v. lec. pro hoc facit, qd̄ dico in l. j. de cōdi.
⁊ demon. verſi. tertio principaliter quero. ⁊ tūc per prepoſitio-
7 nes fit conditio expreſſa. † Quero, cum in vltimis voluntatibus
fiat diſtinctio, an apponātur hec verba, ſi volueris, aut arbitra-
tus fueris, dicta l. fideicommiſſa. §. quanquā. ⁊ de leg. j. l. ſi ſic. i
prin. ⁊ de fideicō. libe. l. fideicōmiſſaria libertas ita dari. i prin.
an hec differentia ſit in contractibus: Dico, circa ea que ſunt de
ſubſtantia cōtractus, dicta verba nō attenduntur, l. qd̄ ſepe. §. j.
de contrab. emp. ⁊ C. de cōtrab. emp. l. ſi. Sed circa alia accidē
talia ſignificatio dictorū verborum attenditur, l. hec vēditio. de
8 cōtrab. emp. Pro ratione cogita. ¶ † Quero, quāta eſt virtus
c iſtius verbi, voluerit[c]: Rñdeo, vt poſſet facere quis volūtatem
ſuam, etiam inique, l. cum quidā. de leg. iij. dū tamen dolus ma-
lus abſit, vt ŝ. manda. l. creditor. §. Lucius. ſemper enim dolus
9 videtur exceptus. ¶ † Formo hic vnā queſtionē difficilem, iu-
dex dicit, pono Titium ad cōfinis, donec voluero, vel donec re-
uocauero, moritur iudex, an confinia ſint finita: Quidam dicūt
ꝙ ſic, vt dicit Pe. Cy. refert C. d cōtrab. emp. l. ſi. Jac. de Ra.
dixit, ꝙ ſententia debet equiparari contractibus, non vltimis
voluntatibus: q2 ſententia eſt ſtricti iuris, vltime volūtates ha-
bent inſtar bone fidei, l. in minorū. C. in quibus cau. in integ. re
ſti. non eſt neceſſe. Pe. dicit aliter, ſicut ibi Cy. refert. que verba
non recito: q2 iuris ſaporem non habent. Tu ergo dicas cōſide
randa eſſe verba, aut iudex dixit, quoad voluero, vel volam, ⁊ tūc
iſta verba ſonant, vt eatenus durent confinia, quatenꝰ durat vo
luntas, ⁊ ideo voluntate ceſſante finiuntur confinia, voluntas ve
ro per mortem ceſſat: ergo ⁊c. Hic eſt caſus ſupra loca. l. iiij. ⁊
C. mandati. l. mandatum. inſtitu. manda. §. item ſi adhuc. Hic
enim non requiritur, qd̄ contraria voluntas ſuperueniat, ſed
ſufficit quod prima ceſſe. Et predicta vera, ſi iudex dixerit,
quoad ipſe voluerit, referendo ad perſonā ſuam. Si vero retule
rit ſe ad dignitatem, vt quoad Poteſtati placuerit, quia tunc
dignitas non moritur, morte perſone nō finiretur. l. annua. §. j.
de annuis leg. ⁊ ŝ. de id. l. ponebatur. ⁊ eſt hodie caſus extra
de reſcrip. c. ſi gratioſe. libro vj. Et predicta vera, ſi apparet ex
verbis, ꝙ confinia fuerint de preſenti, reuocatio vero fuit colla-
ta in futurū tempus, vt q2 dixit, quoad, vel quouſꝗ̄ ⁊c. vt dixi. ⁊
facit l. ſicut in annos. in prin. ŝ. quib. mod. vſufruc. amitt. Si ve
ro diceret, pono te ad cōfinia, ad meam voluntatem, vel ad meū
d bene placitum, tunc confinatus[d] non eſſet, niſi iudex declarauit
ſe velle ponere, cum dicta verba faciāt diſpoſitionē cōditionalē
10 vt dixi in precidentibus queſtionibus. Qñꝗ̄ iudex † dicit, pono
te ad cōfinia quoad reuocauero, ⁊ hic ex propria ſignificatione,
non ſufficit volūtatem primam ceſſare, ſed requirit noua volun
tas contraria. ſed moriendo, quis nō videꝛ velle, vt hic: ergo ⁊c.
Et ideo hic ſurgit dubium, an iſta verba habeant iſtum intelle-
ctū, ſicut in cōtractibus: an vero intelligātur ſicut in vltimis vo
luntatibus vt ſit ſenſus, pono te ad cōfinia, donec vixero, niſi an
te reuocem, d. l. vxorem. §. penul. ⁊ videtur ꝙ ſic, vt in contracti
bꝰ. Caſus eſt extra de offi. deleg. c. ſi delegatus. lib. vj. ⁊ idem in
precario, q2 quis moriendo nō videtur reuocare, vt ŝ. de preca.
l. j. in princi. coniūcta l. queſitū. §. j. eo ti. Tamen dicerem aſſu-
mendā benigniorem interpretationem, l. ſi preſes. ⁊ l. interpre-
tatione. j. de pen. vnde in caſu propoſito intelligitur, vt in vltimis
volūtatibus, vt in d. c. ſi delegatus. ⁊ ideo aſſumitur aliter, quia
ibi illa interptatio eſt benignior. Ad hoc facit ŝ. de pig. act. l. nō
eſt mirū. vbi ſentētia equiparatur vltime volūtati. Facit ŝ. de
manumiſ. teſt. l. ſi ita fuerit. i ſi. vbi verba teſtatoris, ⁊ ptoris pa
riter interpretanꝛ. Pro hoc facit gl. in d. c. ſi delegatꝰ. licet illa
gl. in alio male dicat, q2 nō intellexit differentiā inter illa ver-
11 ba, vſꝗ̄ ad beneplacitū, ⁊c. ⁊ donec reuocauero. ¶ † Quero, qd
ſi iudex nō eſt mortuus, ſed eius officiū eſt finitum: Reſpon. idē
ꝙ ſi eſſet mortuus, q2 dicta verba debēt intelligi, donec voluero
ſ. ego exiſtēs in officio, ⁊ ſic finito offi. finiaꝛ volūtas. l. ſi. j. de pe-
nis. Cauſa enim quare reſeruauit ſibi voluntatem, erat officiū:
ergo finito officio, finiꝛ voluntas, vt ŝ. de ope. no. nun. l. nō ſolū.
§. ſi. vbi cauſa nūciationis erat, dominiū rei, que finitur alienata
re, ⁊ ſic ceſſante illa qualitate finiꝛ voluntas, licet perſona duret
Pro hoc videꝛ tex. ŝ. de fideicō. lib. l. Lucius. j. cū l. ſeq. vbi ar
bitrium datū alicui vt heredi, ceſſat eo deſinēte eſſe heres. Facit
l. cū apud. ⁊ qd̄ ibi no. j. iud. ſol. ⁊ qd̄ no. in ſimili ŝ. de iudic. i l.
vēditor. §. iudices. Sed cōtra pdicta facit ŝ. d leg. ij. l. cū pater
e hereditatē. ⁊ ad Treb. l. ex facto. §. ſi qs rogatꝰ. ſed ibi teſtator[e]
contulit expreſſe in tempꝰ mortis electionem. ꝙ de naturali in-
telligitur. Secus ſi ſimpliciter dediſſet electionem, q2 cū ſtatim
deſinit eſſe heres, finitur illud ius, d. l. Lucius: Itē facit aliqua
liter cōtra, qd̄ no. per Inn. extra de offic. dele. c. licet vndiꝗ̄. ſed
12 non curo. † Quid ſi iudex excōmunicatꝰ, vel alio modo nō pōt
officium exercere, tamen durat officium: Reſpon. non diciꝛ deſi
nere voluntas, ſi ipſe remanet ſane mentis, vt in excommunica-
to. arg. eius. qd̄ ŝ. dictum eſt in deportato qui equi paratur ex-
cōmunicato, vt Inſt. de capit. di. §. minor. ⁊ videtur expreſſum
de offi. delega. c. ſi is, cui. lib. vj. ⁊ c. j. de offic. vic. eo. lib. vbi nō
expirat iuriſdictio delegati, que tamē expirat morte. Si vero ip
ſe nō remanet iudex, l. cū furioſus. de iudi. tamen videꝛ volūtas
13 ceſſare, vt ŝ. de acqui. hered. l. ſi quis alicui. † Quero, an durante
f excommunicatione poſſit reuocare confinia. Credo ꝙ ſic[f], cum
hoc nō ſit actꝰ iudicarius, l. cū pater. §. hereditatē. ⁊ d. l. ex facto
§. ſi qs rogatus. ⁊ patet, q2 morte finiꝛ: q2 nō eſt actus iudicariꝰ
Predicta vera, ſi iudex ſibi reſeruauerit reuocationem confi-
nium in ſententia, alias forte non poſſet, vt j. de pe. l. relegati. in
fin. dic vt ibi.

ADDITIONES.

a ¶ §. ſi quis ita ſtipulatꝰ. Pro concor. aduerte, ꝙ Bar. videtur
cōcludere in l. poſt dotem. in v. lec. ŝ. ſol. mat. ꝙ fauore dotis mo
riens videtur velle, ſicut in vltimis volūtatibus. Idem videtur
velle in l. ita ſtipulatꝰ. hoc ti. ⁊ in l. vxorem. §. pe. ff. de leg. iij. ſed
do. Alex. in d. l. per dotem. alle. Bar. contrariari in hoc. §. ſi ita
ſtipulatus. in vltimis verb. Sol. ipſe Alex. ſecundū verba Bal.
vide per eū. Adde not. per Bar. ⁊ doc. in l. more. ŝ. de iuriſdict.
omnium iudiciū. ad gl. in l. iiij. j. de ſer. Alex. i l. j. j. de legat. ij.
poſt Bar. ibidem.

b ¶ Jo. Fran. Ruer. ¶ Et bene dicit. cū glo. ⁊ Bar. tenēt Ray. ⁊
Ange. hic, ⁊ Cy. in l. in vendentis. C. de contrahen. emp. ſed cō-
trarium tenent Imo. Alexan. ⁊ Iaſ. hic cum multis concordan
tijs. de quibus per eos.

c ¶ Voluerit. Adde vt per Alex. conſi. xlvij. j. lib.

d ¶ Confinatus nō eſſet. Adde in quātum Alex. in hac q. ⁊ q. ſeq.
tenet contra Bar. vt hic per eum, ꝙ cum opi. Bart. ſimpliciter
tranſit Bal. ſe hic remittēdo. cōſ. xxxiiij. ij. lib vbi ponit, ꝙ cōfi
natus ſine prefinitione temporis. dicit cōfinatus ad decē annos
per ſingularē l. ſine prefinito tempore. de penis. ⁊ ꝙ cōfinatꝰ ad
decenniū, finito decēnio, abſque alia reuocatione poteſt redire.

e ¶ Sed ibi teſtator. Adde quod contra hāc ſol. tenent Imo. Ra
pha. ⁊ Alex. quia dicunt non videre diuerſitatis rationem inter
caſum, quando eſt collatum in tempus mortis, vel non.

Credo

f ¶Credo ꝙ ſic. Adde, ꝙ contrarium tenet Bald. in c. fi. de contrah. empt. q2 iſta reuocatio conſiſtit in iuriſdictione, que apud excommunicatum non eſt quo ad exercitiũ, ⁊ hoc ſequitur Alex.

LEX XLVII.

QUi ſic ſtipulatur.

In ſtipulatione nouãte dies precedentis obligationis intelligitur repetita. hoc dicit. De materia iſta vtrum intelligatur repetita, dicam in l. in diem. ⁊ l. ſi. Stichum. §. j. ĵ. de noua. vide gloſſ. in verbo calendis, que incipit, arg. de repetitione. in fi. dic, ideo ibi ne actio reddatur inutilis, que ratio hic ceſſat

LEX XLVIII.

1 Facultas denunciandi tranſit ad heredem, non facultas conditionis implende.
2 Verbum, petiero, intelligitur per litis conteſtationem, ſi refertur ad obligatum: ſi ad ſtipulantem, de quadam admonitione.
3 Stiuplatio non dicit conditionalis, ſi dicitur, decẽ que petiero.
4 Stipulatio concepta, promittis decem ſi petiero committitur per ſimplicem admonitionem. nu. 2.
Sufficit ſi fiat extra iudicium.
5 Jus implendi conditionẽ inter viuos, an tranſeat ad heredes.
6 Stipulatio habens conditionem caſualem, tranſit ad heredes: ſecus ſi poteſtatiuam.

a
1 # SJ decem cum petiero.

Facultas† denunciãdi trãſit ad heredem, non facultas conditionis implende. h. d. Gl. dicit, ꝙ iſta eſt conditionalis inſpecta ſignificatione verborũ: ſed veritate inſpecta nõ, ⁊ eſt aliquando ecõtra. ¶Op. ꝙ verbum, petiero, intelligitur de litis conteſtatione, l. amplius. ĵ. rem ra. hab. nõ autem de denunciatione
2 extra iudicium. Sol. quandoq3† verbũ petiero, refertur ad perſonam eius, qui obligat, ⁊ tunc intelligit per litis conteſtationẽ, d. l. amplius. Quãdoq3 verbum, petiero, refertur ad perſonam eius, cui acquiritur obligatio, ⁊ tũc intelligitur de quadã admonitione, vt hic. ¶Quero, quid ſi dixit, ſi petiero? Glo. ĵ. dicit, ꝙ tunc principaliter faceret conditionem: ſed dictio, cum, nõ. ⁊ vi-
3 de gl. j. que incipit, hec eſt cõditionalis ⁊c. †Quero, quid ſi dixit, decem que petiero? Reſp. idem ſi dicerẽ, cum, l. ſi ita quis promiſerit. in prin. ĵ. eo. Nec obſtat quod relatiuũ, quis, vel qui, iunctum verbo futuri temporis, facit conditionem, l. Stichum, qui
4 meus erit. de lega. j. vt dico. in l. j. de condi. ⁊ demon. ¶†Quero quando apponitur ſi, ⁊ ſic facit conditionẽ, quando cõmittatur ſtipulatio? Gloſ. videtur dicere, quod per conteſtationem litis, dum alleg. l. ſi Titius. ſ. eo. ⁊ ibi no. ⁊ C. eo. l. nuda. ⁊ ſ. l. ſtipulatio iſta. §. alteri. Tu dic per ſimplicem admonitionẽ impleri conditionem, vt hic patet: q2 refertur ad actorem, vt dixi, ⁊ ille glo. dicunt verum, quod ſi ante non ſit facta admonitio per litis conteſta. impletur conditio, ⁊ procedit iudicium. ¶Quero, an iſta admonitio debeat fieri extra iudicium? Dic, ꝙ ſufficit extra iudicium, vt no. gl. in l. amplius. ĵ. rem ra. ha. Facit l. ſi ex legati. ſ. eo. ⁊ l. mora ſ. de vſuris. no. ĵ. e. l. qui Rome §. coheredes. i gl. parua, i ver. teſtato. ⁊ ſ de fideiu. l. fideiuſſoris. §. fi. ⁊ ibi no. Solet
5 eſſe queſtio, vtrũ in contractibus inter viuos ius implẽdi conditionem tranſeat ad heredes? Ly. referẽdo Pe. ponit iſtã queſt. C. de condi. inſer. l. pe. ⁊ facit tria mẽbra. Quãdoq3 conditio habet precedentẽ diſpoſitionem, ⁊ tũc aut diſpoſitio, ⁊ cõditio conferuntur in perſonã vnius, ⁊ tranſit ad heredes, l. diẽ. ij. j. ſ. de arbi. ⁊ l. qui Rome. §. Flauius. ĵ. eo. Verbi gratia, promitto tibi dare centum: ſi cẽtum non dedero, dabo ducẽta, ⁊ tunc h3 precedẽtem diſpoſitionẽ. Secundo caſu, quando confertur in perſonam diuerſorum, ⁊ tũc non tranſit ad heredes, l. fideiuſſor obligari. i fi. ĵ. de fideiuſſor. quicquid gl. ibi dicat, ⁊ ibi ego dicã. Nũq3 incipit a precedenti conditione, ⁊ tũc conditionis implemẽtum nõ tranſit ad ipſum heredẽ, l. a teſtatore. ſ. de condi. ⁊ demõ, ſed illa, nihil facit: q2 in vltimis voluntatibus, ideo nimirũ, vt in l. vnic. §. ſin autem. C. de cad. tol. Gul. de Cu. facit iſtã q. ſ. de pig. ac. l. ſi neceſſarias. §. de vendẽdo, ⁊ allegat ſ. de col. bo. l. iij. in prin. ⁊ l. qui Rome. §. Augerius. ĵ. eo. que bene facit. vltra Gul. ⁊ omnes. allego iſtam legẽ, vbi eſt caſus, q2 hec eſt queda3 admonitio, ideo tranſit: ſed ſi eſſet conditio nõ tranſiret. Sed cõtra iſtam doctrinam eſt tex. in l. ij. C. de pac. inter emp. ⁊ ideo dicit, ꝙ gl. ſuperuacuo dicit de herede, ⁊c. Tu poſſes reſpondere altero de duobus modis, quod illa gl. dicat male, q2 contra iſtã legem, imo optime dicit, ⁊ probat ex eadem lege: Nã in perſona eorũ, in quorũ perſona cõditio debebat impleri, nõ fuit facta mentio de heredibus, ⁊ tamẽ in perſona eorũ põt impleri multo magis in herede eorũ, qui debẽt cõditionẽ implere. C. de cad. tol. l. vnica. §. ne aũt. cõiũcta. l. cũ ita ij. de cõdi. demõ. ⁊ l. ſi penũ. ſ. qñ dies leg. ced. Nã ex parte implentis, de facili põt impleri per aliũ, l. Arethuſa. ſ. de ſta. ho. ⁊ d. §. ne autẽ. ex parte eius, in cuius perſona d3 impleri, nõ ita de facili, d. l. ſi penũ. qñ dies lega. ced. ⁊ l. ſub diuerſis. in fi. ⁊ d. l. cu3 ita. de condi. ⁊ demõ. Sed in l. ij. C. de pa. inter ẽpt. ⁊ vend. recceditur a perſona, cui debet impleri, multo magis in perſona implẽtis. Vel ibi pceſſit diſpoſitio. i. vẽditio. Sed iſta nõ eſt vera, q2 iſtud qđ eſt dictũ, qñ habet precedẽtẽ dipoſitionẽ, eſt verũ qñ illud venit in cõditione quod eſt i precedẽti diſpoſitione, vt in exemplo ſ. poſito: ſed in d. l. ij. venit aliud in conditiõe quã in precedenti diſpoſitione. Quid dicemus? Dico qñq3 ille, qui eſt futurus obligari ex cõditionis implemẽto, percipit aliqd vt obligetur, tũc tam ex parte implẽtis, quã cui impletur, trãſit ad heredẽ ius cõditionis iplẽde, l. ij. C. de pac. inter emp. ⁊ vẽ. Quãdoq3 nihil eſt lucratus, vt hic, ⁊ tunc nõ trãſit ad heredem, vt hic, ⁊ l. q Rome. §. Augerius. ĵ. eo. vbi declaro. vide caſum i d. l. ij. Et hoc probatur in l. ſi predio. ſ. de in diẽ addictio. Sed ſunt contra caſum Inſti. de verb. ob. §. ex coditionali. ⁊ ĵ. eo. l. ſi
6 quis ſi Titius. Fateor, †quod ſtipulatio conditionalis, que habet conditionem caſualem, tranſit ad heredes. ſecus in cõditionibus poteſtatiuis, que ad heredes non tranſeunt, vt dixi. quia videtur actum vt ipſa principalis perſona impleat, vt hic.

ADDITIO.

a ¶Cum petiero Adde de iſto verbo, petiero. Bar. in l. libertus de iure pat. ⁊ in l. Titia heredis. de condi. ⁊ domõ. Bal. i l. j. C. de litis conte. Bal. in authẽ. habita. C. ne fil. pro pa. ⁊ i l. fin. de tẽpo. appel. vbi de verbo, poſtulauerit. Saly. in l. ſi quis maior. C. de tranſ. Bal. in l. ab eo. C. quomodo, ⁊ quando iudex.

LEX XLIX.

1 ☞ Mora principalis nocet fideiuſſori, ⁊ patri.
2 Pater, an, ⁊ in quibus caſibus, equiparetur fideiuſſori.
Fideiuſſor non obligatur niſi verbis.
Fideiuſſor non conuenitur niſi principali excuſſo.
Contractus non fit excutio in fideiuſſorem.
3 Statuto ſtãte, ꝙ pater teneat ſoluere condẽnationẽ p filio vſq3 ad legitimã, ſi filius contumax condemnetur, an pater teneatur
4 Confeſſio ficta filij non nocet patri.

1 # CUz filiuſfamilias.

Mora †principalis nocet fideiuſſori, ⁊ patri: ſecus econtra. h. d. Tota die allegatur lex iſta, qđ pater tenetur de peculio, ⁊ filius vt pricipalis, pater tãquã fideiuſſor. cõcord. ſunt in gl. ¶Op. de l. ſeruus. ſ. de his qui no. infa. Sol. vt ibi. Op. de l. iij. §. ſ3 vtrũ. ſ. de mi. vbi pater non equiparat fideiuſſori. Dicit gl. fallit ibi
2 vt ibi no. †Tu dic latius an pater equiparet fideiuſſori hoc põt intelligi multis modis. Primo in modo cõſtituẽdi nõ equiparat fideiuſſori: q2 ſi fideiuſſor nõ obligatur niſi verbis vt ſ. e. l. ver. §. ſatiſacceptio ⁊ l. ſciendũ. ⁊ ibi no. ſed pater obligatur de peculio ex edicto ptoris vt hic. Sdo in modo cõueniendi nõ eqparatur nã fideiuſſor. nõ põt cõueniri ante prin. excuſſũ, vt C. de fideiuſ. auth. pſente ſed pater põt ſtatim cõueniri, d. l. ſed vtrũ ⁊ de pecu. per totũ hoc enim non reperitur mutatũ. Et de hoc tenet expreſſe. Jac. do Are. ĵ. eo. l. ſi ſeruum. §. an filiuſfa. Tertio in modo exequendi ⁊ nõ equiparatur Nam in fideiuſſorem, cõtractus nõ fit executio, vt plene dicitur. ĵ. iud. ſol. l. j. ſ3 in patrẽ fit executio in peculio. l. ſi filiofa. §. ⁊ ibi no. per gl. ſ. ſol. ma. ⁊ deno. xa. l. ⁊ ſic cõdemnatus quod patet q2 eſt fideiuſſor. iudicij. l. iij. §. idẽ ſcribit. ſ. de pecu. Hoc autẽ, an procedat in peculio aduẽtitio ibi dixi. ſ. de dã. ifec. l. ſi finita. §. ſi de vectigalibus quarto in modo recuperãdo a principali nã, pater nõ recuperat a filio ſ3 fideiuſſ. a principali, vt no. d. §. ſed vtrũ. Quinto ex hoc filio differẽtia inſurgit, q2 beneficiũ reſtitutionis quod cõpetit filio, nõ trãſit ad patrẽ, d. §. ſed vtrũ. Sexto in modo cõmittendi, ſeu perpetuãdi obligationem ⁊ in hoc pater equiparatur fideiuſſori, vt hic ⁊ ĵ. e. l. ſi ſeruũ. §. an filiuſfamilias. In alio etiã equiparatur, vt, ſicut actio furti denegatur patri ita ⁊ fidei. vt ĵ. de fur. l. eũ qui. §. an pater. Sed 3 predicta videtur qđ prius debeat excuti, filius quã perueniatur ad patrẽ. l. libertus. §. ĵ. ad municicũ, ſi. ⁊ ibi no. C. de decu. l. j. ⁊ ibi no. ſed ego dixi cõtrariũ. Reſpon. illud verũ, qñ pater cõuenitur inſolidũ ex geſtis per illum. Idẽ videtur no. in d. l. j. C. de decu. licet gl. aliter dicat ⁊ male i l. tria onera ſ. de excu. tu. ⁊ ibi reprehenditur p Jac. de Are. ſed, qñ pater conuenitur de peculio tunc procedit quod hic dicit.
3 ¶†Ultimo Dy. inducit iſtã legẽ in arg. ad q. iſtã Pater ex forma
a ma ſtatuti tenetur ſoluere cõdẽnationẽ pro filio, vſq3 ad legitimã contingit quod filius eſt poſitus in banno, ⁊ cõdẽnatus ſecũdũ conſuetudinẽ Jtalie que habet contumacẽ pro confeſſo an, hoc, ſufficiat cõtra patrem: Et videtur quod ſic per hãc legem q2 mora filij nocet patri. Sz hic pater erat obligatus de peculio ex cõtractu filij, de quo cõſtat i q. noſtra de maleficio nõ cõſtat. Unde cõtumacia filij nõ debet facere fidem cõtra patrem, l. j. ſ. quãdo ex fac. tu. ⁊ hoc videtur tenere Dy. ego aũt cũ iſta queſtio, mihi de facto cõtigiſſet i hac ciuitate Peru. diſputaui ⁊ determinãdo

dixi, verba ſtatuti, que coarctant patrem, eſſe diligentius intuen
da: quoniam certum eſt, ꝙ de iure communi pater non tenetur.
Nam qn̄qꝫ ſtatutum ſimpliciter dicit, pater in cauſis maleficiorū
teneat ſoluere condēnationem factā de filio, ⁊ iſto caſu ſufficit fi-
liū condemnatū eſſe, ſiue preſentem, ſiue cōtumacē. Cum enim
ſtatutum nō requirat maleficiū commiſſum, ſufficit filiū condem
natum pro maleficio, ⁊ ex ipſa condēnatione pater obligatur ex
verbis ſtatuti, ideo vere eqparat fideiuſſori iudicatū ſolui, l. iij.
§. idē. ſcribit. ſ. de peculio. ⁊ j. iudi. ſol. l. j. ⁊ l. iudicatū ſolui ſtipu
latio expeditā. ⁊ l. cum querebatur. cōiuncta hac lege, in prin. ⁊
ſemper intelligatis ex forma dicti ſtatuti ꝓcedere. De iure cōi,
an pater teneat de peculio pro filio condēnato ob cōtumaciam,
dixi in d. §. ſi. de vectigalibus. ¶ Qn̄qꝫ verba ſtatuti coarctant
patrem ꝯditionaliter hoc modo, ſi maleficiū cōmiſerit filius, pa
ter cogat, ⁊c. ita dicebat ſtatutū Peruſij. Iſto caſu cōtingit filiū
condēnari quatuor modis. Primo, cōparet filius, ⁊ negat, ⁊ cō
tra eū maleficiū probat, ⁊ tunc ad perfectiorē intellectum. dic,
Qn̄qꝫ ex vno maleficio procedit contra plures, tanqꝫ cōtra plu
res pariter principales, ⁊ ſententia, ⁊ probationes facte contra
vnum nō preiudicabūt alteri, l. denūciaſſe. §. fi. j. de adul. Qn̄qꝫ
ad vnum peruenit principaliter, ad aliū per cōſequentiā: qꝛ cō
demnatio illius eſt preambulū executionis fiende in perſona al-
terius, ⁊ tūc aut hoc reſpicit priuatā vtilitatē, ⁊ aliꝫ nō preiudi-
cat, l. j. C. de fal. ⁊ ꝙ ibi no. ſ. quod ſnīa lata cōtra matrē non pre-
iudicat filio. Facit C. de fide inſtru. l. ſi vteris. ⁊ ꝙ no. per Cy. C.
qui accu. nō poſ. l. j. circa fi. Si vero reſpicit vtilitatē publicam,
ſeu publicā burſam, tūc probationes ⁊ ſnīa lata contra principa
lem faciunt fidē contra eū, ad quē peruenit ex conſequentia, C.
b vbi cau. [b] fiſ. l. j. vbi ſnīa lata cōtra homicidā hꝫ effectū confiſcan
dorum bonorum contra heredes. ita intelligitur gl. ſ. ad Sil. l.
in cognitione. C. ad leg. Iuli. maieſt. l. quiſquis. §. j. vbi ſnīa lata
contra patrē habet effectum inferēde pene in filiū ſine nouo pro
ceſſu ibi, paterno enim deberet perire ſupplicio, ⁊c. Itē hꝫ effe-
ctum reuocandorum bonorū alienatorū a die cōmiſſi criminis
vt ibi, ⁊ l. fi. e. ti. ⁊ j. de accu. l. ex iudiciorū. expreſſiꝰ extra de her.
c. cum ſecūdū leges. lib. vj. Ita ⁊ in propoſito, cum hic reſpiciat
burſam publicā ſnīa ⁊ acta contra filiū preiudicant patri. Cau-
c tius tn̄ facit [c] iudex ſi patrē moneat, vt interſit iudicio. ſi ſua pu-
d tat intereſſe [d], vt ſ. de inoffi. teſt. l. ſi ſuſpecta. ⁊ C. de lit. aut. nūc
ſi heres. no. in ſimili per Cy. de aduo. diuerſ. in. l. j. circa fi. Hoc
tamen non pōt eſſe de neceſſitate, ſed magis de cōſilio. Scd̄o cō-
tingit, ꝙ filius cōparet, ⁊ negat, ⁊ cōtra eū probant indicia, pro
pter que ponit ad tormēta. ⁊ tunc cōfitetur, ⁊ condēnatur, ⁊ tunc
idem puto per predicta iura. Probatur expreſſe ſ. de proba. l.
cum proba. que lex. cōfirmat precedētia. ¶ Tertio contingit, ꝙ
filius ab initio ſponte confitet, ⁊ condēnatur, ⁊ tunc idem multo
magis cum de ſuo facto interrogat, l. j. §. dinus. j. de queſt. ⁊ qd̄
ibi no. ⁊ ſ. de edi. edic. l. quero. §. fi. Pro hoc, qꝛ confeſſio ſerui, ⁊
filij preiudicat patri ⁊ domino, in his, in quibus habēt liberam
adminiſtrationē. l. ſeruus ꝙ detulit. cum l. ſeq. ſ. de iureiur. hoc
verum. niſi pater vellet probare contrariū, vt ſ. ſi ex noxa cauſa
e aga. l. ij. §. j. vbi eſt gl. no. ad hoc. ¶ Quarto [e] cōtingit, qd̄ filius
4 eſt cōtumax, ⁊ ex forma ſtatuti habet pro cōfeſſo, ⁊ tūc talis ficta
confeſſio, ſi ſnīa nō preiudicat parti, qꝛ talis ficta cōfeſſio perſo-
nam nō egreditur. l. eius qui delatorē. j. de iure fiſci. Preterea,
vbicunqꝫ lata ſnīa contra vnū preiudicat alteri, illud fallit quan
do ſnīa lata eſt contra contumacem, l. qui repudiantis. in fin. ⁊ l.
Papinianus. §. meminiſſe. ſ. de inoff. teſt. ⁊ de eui. l. ſi ideo. ⁊ C.
de peri. ⁊ com. rei vend. l. j. Pro hoc facit ꝙ not. ſ. de iureiur. l.
duobus. §. j. vbi ficta ſolutio nō ſufficit ad dandū actionem con-
tra principalem. Facit quod not. Inſti. de noxalib. in fi. ⁊ hoc te
net Cy. in ſimili. C. vnde vi. l. ſi quādo. Nec curo hoc caſu, vtrum
pater ſciuerit contra filium procedi, vel non: qꝛ quando contra
contumacem fertur ſnīa, non hꝫ locum dicta diſtinctio ſcientie, ⁊
ignorātie, vt C. de pig. l. preſes. ⁊ ibi no. ꝙ eſt menti tenendum.

ADDITIONES.

a ¶ Ex forma ſtatuti. Adde an tale ſtatutum valeat, Bal. in l. j. C.
ne fil. pro pat. ⁊ Imol. hic, decidētes quod ſic. An autē etiam in
telligatur de filio illegitimo, vt pro illo pater teneat, vide Io.
And. in addi. ad Spe. in ru. qui fi. ſint legi. ⁊ deciſionē Bar. hic
ſequitur Bal. in d. l. j. ⁊ in addi. ad Spe. in ti. de prola. ſen. Bal. ⁊
Ang. in l. qui repudiantis. §. j. ſ. de inoffi. teſt. Ang. in l. §. ſ. ſi ex
nox. cau ſa aga. Ro. in l. ſi filio. ſol. ma. Salyc. in l. ſi filius. C. ne fi
lius pro patre ⁊ hac deci. Bar. ſequitur Abb. con. lxvj. j. lib. Ro.
conſi. cliiij. Pro qua facit, ꝙ voluit Bal. conſi. ccliiij. incip. no.
tandem eſt, ꝙ ille. lib. i. quod in ſententia lata ſuper taxatione ex
penſarū nō ſit neceſſaria citatio fideiuſſoris iudicatū ſolui: qꝛ iu
diciū factū cū principali afficit eū ſcd̄o nō citatū, allegat no. hic.
b ¶ Poma. At C. vbi can. fiſcal. Vide Alex. conſi. lxxxiiij. col. j.
vol. iij. vbi limitat hoc, quādo ſententia valeret ex iure ſpeciali.

c ¶ Cautius tamen facit. Areti. conſi. lxxiij. ⁊ ad hanc doc. vide
Alexand. conſi. lxxj. omnino vol. iij. vbi ex his verbis colligit
quod ſententia contra vnum lata preiudicat alteri, qui compa
ruit pro ſuo intereſſe.
d ¶ Putat intereſſe. Adde, per hoc dicit. Pau. de. de ca. ꝯfudiſ
ſe magnos aduoccatos, qui truffabātur cū faceret citare tertiū
poſſeſſorem, ⁊ procederetur cōtra abſentem, cōtra quē ex forma
ſtatuti procedi poterat. De quo etiam vide Bar. in l. preuarica
tionis de preuericator. Bal. in l. ij. de fi. inſtru. Al. in l. ſepe. vbi
limitat predicta de re iudica.
e And. Barb. ¶ Quarto, No. quod ficta cōfeſſio nō trāſit ad he-
redē, vel ad patrē. Quod ego limito, ſi forte illa ficta cōfeſſio re-
ſultaret ex morte, qꝛ ſeipſum filius occidiſſet timore pene, nā tūc
illa ficta cōfeſſio trāſit ad heredē, vel ad patrē quātū ad penā pe
cuniariā. ita ſingulariter dicit Bal. ⁊ ibi oēs in l. ij. C. q teſta. fac
poſ. ⁊ idē eſt verum, quod nō tranſit qn̄ heres eſt paratus ꝓba-
re innocētiā defuncti. Ita eleganter dixit Ang. in l. manifeſte.
ſ. de iureiu. ⁊ ibi alleg. tex. Et ad Bar. hic. adde tu Abba. in ꝯſi.
lxvi. an ij. vo. ⁊ Francum in c. cum ſpeciali. §. porro. de appel.
1 ¶ Fideiuſſor an teneat ex mora principalis. Et an priuilegiū
quod habent crucesignati, ne poſſint conueniri intra annū trāſ
eat ad fideiuſſorem. nu. 2.

§. Si ſtipulatus ſum.

Obligatio nō faciēdi committitur, ſi cōtra fiat ꝑ principales: ſecus ſi per fideiuſſorē. h. d. ¶ Op. ꝙ fideiuſ
ſor ꝓhibēs teneat, l. qui pendētē. ſ. de act. emp. l. qui iniuriarū.
§. ſi quis. j. de iur. ⁊ l. j. §. itē ſciendum. ſ. de aqua plu. arcē. Re
ſpon. quod tenet actione iniuriarū, vel negatorū geſtorū non tn̄
ex illa ſtipulatione. ¶ Op. ſ. §. proxi. ⁊ l. condēnatione. §. vni
cuique. j. de reg. iu. Gl. ſol. mirabiliter, ꝙ hic loquitur qn̄ ꝓmi
ſit de facto, ⁊c. Vult. gl. dicere, ꝙ in obligatiōe dādi idē ꝓmittit
pricipalis ⁊ fideiuſſor: qꝛ quilibet ꝓmittit de ſe, ſcꝫ quod dabit
ſed in obligatiōe facti, principalis ꝓmittit de facto ſuo: fideiuſ
ſor promittit de facto principalis, nō de ſuo fideiuſſoris, ⁊ ſic ex
facto ſeu mera fideiuſſoris ſtipulatio cōmitti nō pōt. hoc etiam
ſentit gl. hic in fi. ⁊ bene. Concor tex. in l. ſi libertꝰ morā. de ope.
li. Sed ꝯ. hoc gl. opp. qd̄ fideiuſſor ꝓmittit factū alienū. ⁊ ſic nō
tenet, vt ſ. e. l. ſtipulatio iſta in prin. Sed reſpō. ſecūdum Rog.
ſpeciali in fideiuſſore. Iſtud eſt ꝯ caſum. l. ſicut reꝰ. j. de fideiuſ.
Unde aliꝫ dicunt, qd̄ hic promiſit indēnitatē, ⁊ ſi intereſſe. Aliꝫ,
vt Io. quod promiſit ſe facturū ⁊ curaturū, quod pricipalis fa-
ciet. Prima, quod indēnitatē promiſit, bona eſt, ⁊ ſecundū hoc
non cōmittit mora ex facto fideiuſſoris: licet gl. in d. l. ſi libertꝰ
morā. faciat diſtinctionē inter certa ⁊ incerta, ⁊ nō bene, per l. i
ter artifices. j. de ſol. Itē illa, quod ꝓmiſit ſe facturū, ⁊ curaturū
eſt bōa, nec fideiuſſor pt teneri, ſi ipſe preſtat impedimētū, qꝛ de
hoc nō promiſit, ⁊ ita loquitur hic: ſed bene tenet, ſi eſſet in mo
ra curandi, ⁊ ſic ex ſua mora committeretur, qꝛ de hoc promiſit.
¶ Sed contra predicta op. per gl. ergo ad aliud tenetur fide-
iuſſor quā principalis, ⁊ ſic nō tenet l. grece. §. ſi quis Stichū. j.
de fidiuſ. Sol. dicit gl. circa idē illa duo vſant: ergo nō eſt aliud
Iſtud eſt verū, qꝛ caſus eſt j. de fideiuſ. l. ſtipulatꝰ es vel dic dicit
gl. quod ſimpliciter itercēſſit dicēdo ꝑ tali fideiubeo. ⁊ iſtud ēt
puto verū, qꝛ ſimpliciter intercedēdo videt promittere de indē
nitate: vel ſe curaturum, vel facturū, quo ipſe faceret in caſu, in
que valeret, vt j. dicet. Verū, qꝛ de hoc habemꝰ gl. diuerſas. ſci
licet qualiter fideiuſſor poſſit accedere obligationi faciende. ha
bemꝰ gl. in l. ſi qs pro eo. ⁊ in l. ſicut reus, j. de fideiuſ. ⁊ i l. inter
1 artifices. de ſol. ⁊ l. nemo eſt. j. ti. j. Et oportet. nos [1] hoc videre,
ſciamꝰ, an fideiuſſor teneat ex mora principalis. Et dic, aut eſt
in obligatiōe aliquid fieri, aut aliqd nō fieri. Primo caſu, aut fi
deiuſſor promiſit itereſſe, ſeu indēnitatē, ⁊ valet vt in hac gl. ⁊ l.
ſtipulatus es. j. de fideiuſ. ⁊ iſto caſu fideiuſſor ex ſua perſona nō
pōt conſtituti in mora cū teneat ad intereſſe, quod eſt poſt morā
principalis in obligatiōe, l. ſtipulatiōes nō diuidunt. §. celſꝰ. j.
eo. Quandoqꝫ fideiuſſor ꝓmittit ſe curaturū, ⁊ tūc ex ſua mora
adhibita i nō curādo. tenet vt ſ. dixi, ⁊ fideiuſſorio vꝫ. vt hac gl.
Qn̄qꝫ fideiuſſor promittit factū ⁊ tūc aut promittit quod prin-
cipalis faciet, ⁊ nō valet. l. ſicut reus. j. de fideiuſ. fruſtra ergo q̄
ritur de mora. Qn̄qꝫ ipſi promittit quod faciet illud, quod dꝫ
facere principalis, ⁊ tūc aut eſt eiuſdē peritie cuius pricipalis
l. nemo eſt qui neſciat. j. tit. j. ⁊ ex ſua ꝑſona pōt eſſe in mora, vt i
d. l. nemo. ⁊ eadē eſt ratio que eſt in quātitate. Aut nō eſt eiuſdē
peritie, ⁊ nō valet, l. grece. §. ſi quis Stichū. j. de fideiuſ. fruſtra
ergo querit de mora. Aut fideiubet ſimpliciter. ⁊ tūc aut eſt fa-
ctum ꝙ pōt ab alio explicari, ⁊ tūc tenetur ex ſua perſona, ⁊ con
ſtituitur in mora. vt j. iudi. ſol. l. ſi reus. Aut eſt tale factū ꝙ non
pōt explicari per aliū, ⁊ tū nū pōt conſtitui in mora ex perſo-
na, l. inter artifices. j. de ſol. ⁊ l. ſi liberius morā. ſ. de oper. li-
ber tor. Si vero accedit obligatiōti nō fieri, ⁊ tūc nū pōt ex ſua
perſona

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

2 ꝛ perſona cõſtitui in mora.vt hic in noſtro §.difficili. ¶†Et per
hoc deciditur queſ.Datum eſt priuilegium in multis partibus
omnibus crucesignatis, ne poſſint conueniri intra annũ:modo
queritur,vtrũ priuilegium cõpetat,ſeu proſit fideiuſſori: Et vi-
detur ꝙ ſic,vt C.de vſuris rei iudi.l.fi.§.fi.nõ facit,qꝛ ibi non eſt
priuilegium perſonale,ſed reale: ꝛ perſonale nõ tranſit ad fide-
iuſſores,l.exceptiões que perſone ſ.de exce.ꝛ l.ꝛ ſi fideiuſſor.ſ.de
re iu.vnde in obligationibus dãdi,vbi fideiuſſor ex ſua perſona
põt in mora cõſtitui,ſibi nõ prodeſt exceptio: ſed põt eſſe ꝙ in o
bligatione facti intercesſiſſet,in qua ex ſua pſona fideiuſſor non
põt cõſtitui in mora,ꝛ tũc trãſiret ad fideiuſſorẽ per cõſequentiã
cum in mora nõ põt conſtitui principalis. Iſtã queſtionẽ ponit
Ky.in vlt.q.C.de precip.Im.offe.l.quoties.ꝛ ibi repe.it iſtũ §.
1 ☞ Heres cõuentus ad penã commiſſam ex ſtipulatione defun
cti poteſt aduerſus penã reſtitui in integrũ ex clauſula generali.
2 Stipulatio quando incipit a defuncto cui minor ſucceſſit cum
quo nihil eſt geſtum.minoris perſona non conſideratur, ſed ma
ioris a quo initium habuit:ꝛ ideo minori non cõpetit reſtitutio.
3 Priuilegiatus ſuccedens non priuilegiato qñ vtatur iure ſuo.
4 Heres ſuccedens in re emphyteutica,ſi non ſoluit canonem, an
cadat a iure ſuo.
Reſtitutio in integrũ non daṫ minori reſpectu minoris, pro eo
ꝙ habuit initiũ in perſona defuncti,ſi nihil eſt geſtũ cũ eo ſ; be-
ne põt reſtitui ex clauſula generali,ſi qua mihi iuſta cã.ꝛ ſ.nu.ij.
5 Contumacia qualiter cognoſcatur quod ſit procuratoris,ꝛ qua
liter quod domini.
6 Impedimentum iſtum contingens in perſonam procuratoris
quando habeat excuſare dominum.

§.In hac ſtipulatione.

Stipulatio de nõ faciendo cõmitti
tur,ſi cõtra fiat per heredem etiã ignorantem: ſecus ſi eſt pupil
a lus[a].h.d.¶Ep.de l.qui in alterius.ſ.de reg.iu Gl.ſol.fateor.
quod tenetur mero iure, ſed de equitate reſtituiṫ in integrum.
1 Dy.† limitat iſtam gl.hic,quod dꝫ intelligi quod reſtituitur,qñ
impedit volentem ire ꝛ agere in fundũ poſſeſſum ab ipſo here-
de,ꝛ ſic defendendo:ſecus ſi non poſſideret ipſe heres,ꝛ faceret
impedimentũ,arg.ſ.de reg.iu.l.qui in alterius.ij.rñ.Hoc tenet
Dy.in c.cum quis in ius extra de reg.iu.lib.vj.Sed gl.in d.l.q
in alterius.nõ videtur facere differentiã.Credo Dy.verũ dice-
re:qꝛ iſta reſtitutio daṫ ex clauſula gñali,ſi qua mihi iuſta cã,ꝛc.
ſed in agente non eſt iuſta cauſa.quare reſtituaṫ,cum antequam
b agat,debeat explorare,[b]d.l.qui in alterius, ſed in defendẽte eſt
iuſta ignorantia.¶Opp.quando obligatio habuit originẽ con
tra maiorẽ non conſideraṫ perſona minoris,l.apud Julianũ.in
prin.ſ.ex quib.cau.in poſ.ea.ꝛ l.j.ꝛ ij.C.ſi aduer.ven.pi.Gl.i l.
contraria dicit,ꝙ hic tot ſtipulationes ſunt,quod facta,q.d.hic
in perſona heredis cõmittitur ex noua ſtipulatione, que in per-
ſona heredis cepit.Iſta ſol.põt eſſe vera aliquo caſu, pꝫ ex his
que dixi ſ.eod.l.ſtipulatio iſta.§.ſi quis ita tñ non eſt generalis
qꝛ ſi interponiṫ talis ſtipulatio ſuper eo, qđ de ſui natura trãſit
ad heredem,eſt vna ſtipulatio,l. pluries cõmittatur,vt ſ.eo.l.ſi
2 ſic.ꝛ ideo gl.melius dicit hic.Quãdoqꝫ†ſtipulatio que incipit a
defuncto,cõmittitur propter non factũ,ꝛ tũc minor non vtitur iu-
re ſuo.Quãdoqꝫ ſtipulatio dꝫ committi propter factũ, ꝛ tũc con
ſideratur perſona minoris cũ non ſolũ ex contractu facto a ma-
iore cõmittatur.ſed etiã ex facto minoris. ꝛ iſtud vult dicere gl.
3 Et†iſtã gl.bene no.doc.in auth.quas actiones.C. de ſacroſan.
eccle.in q.illa,vtrũ priuilegiatꝰ ſuccedẽs nõ priuilegiato, vtaṫ
priuilegio ſuo. Sed debes limitare.Qñqꝫ cõmittitur propter nõ
factum ſimpliciter,vt qꝛ pecunia nõ ſoluiṫ debito tpe poſito in
contractu, ꝛ tũc minor nõ vtitur priuilegio ſuo. Qñqꝫ propter
non factuꝫ,aliquo tñ geſto cũ minore ſeu cũ priuilegiato, ꝛ iſto
E caſu vltimo vteretur priuilegio ſuo. Exemplũ, obligatio nõ hꝫ
diem,interpello heredem minorem qđ ſoluat,nõ facit.ꝛ pone qđ
defunctus nõ fuerat in mora,tũc qꝛ ex perſona heredis minoris
mora cõtrahiṫ,haberet reſtitutionẽ ex perſona ſua.Et gl.videṫ
facere iſtã limitationem,in l ſi cũ militaribꝰ.C.de reſtit.mili.ꝛ
glo.videṫ tangere in l.qui in alterius.ſ.de reg.iu.Habes ergo
quod qñqꝫ committitur propter factũ ꝛ tunc vtitur priuilegio,
vt hic:aut propter non factũ, ꝛ tunc aut nihil eſt actũ,cum priui
legiato,ꝛ nõ vtitur priuilegio ſuo:aut aliquid eſt actũ, ꝛ tũc põt
4 gl.in d.l.ſi cũ militaribus.C.de reſti.mili.†Quero,heres ſucce
c dens[c] in rẽ emphyteuticã nõ ſoluit penſionem , an cadat a iure
ſuo:Et gl.in l.ij.C.de iur.emp.in vlt.gl.dicit,qđ cadit, ſed daṫ
reſtitutio.Idẽ tꝫ Dy.hic,ꝛ in d.c.cũ quis i ius.ꝛ Spe de emph.
§.nũc aliqua.verſi.xviij.Pet.dicit.qđ non reſtituiṫ, qꝛ contra-
ctus habuit originẽ ex perſona maioris,ꝛ nihil eſt geſtũ cũ he-
rede,ergo,ꝛc.l.i.ꝛ ij.C.ſi aduer.vẽ.pig.ꝛ hoc videt ſentire Ky.i
l.ij.C.de iu.emph.in xij.q.ſed hoc nõ placet.Quare dic.Aut he
res vult reſtitui priuilegio ſue perſone,qꝛ minor,vel miles,ꝛ nõ
d põt,ſi nihil eſt geſtũ cũ eo,vt ſ. dixi. Aut.vult[d] reſtitui ex cã
iuſte ignorãtie,ꝛ ſic ex clauſula generali,ꝛ illud nõ ꝯtinẽt priuile
gium,qꝛ etiã ipſi defuncto cõpeteret,ſi in iuſtã ignorantiã inci
deret:ꝛ tũc põt indiſtincte reſtitui ſiue minor ſiue maior,vt dixi
ſ.in pmo cõtrario,ꝛ ſic intelligo.d.l.j.ꝛ ij.C.ſi aduer.ven.pig.ꝛ
p de minorib.l.Emilius.quod eſt veriſimiliũ ꝛ notãdum[e] Quero
quomodo potuit heres abſens impedire:Gl.timore huius,di
cit quod heres fuit abſens tẽpore interpoſite ſtipulatiõis,erat
tñ preſens cũ ꝓhibuit. Ita colligiṫ ex duabus gl.ſuper vbo,vr
ꝛ ſup verbo,abiit.Alij dicũt qđ vere erat abſens,ſ; forte colonꝰ
vel procurator eius impediuit,ꝛ teneṫ:qꝛ debuit curare ſtipula
tor.ne impediret vt ſ.l.ꝓxi.ꝛ hoc eſt verũ,ꝛ ibi dicã.ꝛ hoc ſentit
gl.ſup verb.ꝛ ignoret.¶Quero qđ ſi pupillus habeat tutorẽ,
ꝛ eo volẽte ꝓhibuit:Certe ſtipulatio cõmittitur,vt ſ.e.l.ſi ex le
gati.cũ l.ſeq.ſ; daretur reſtõ. Idẽ i adulto habẽte curatorẽ.Quid
5 in nõ habẽte:dic vt d.l.ſi ex legati.†Ultimo ex predictis appa
ret cognitio,que ſit contũacia procuratoris,ꝛ que domini.Nã
ſi ꝓcurator eſt contumax,vel negligens nullo actu celebrato cũ
eo diciṫ cõtumacca domini,nõ ꝓcuratoris.Uerbi gratia,Titiꝰ
dñs,ipſe conſtituit procuratorẽ, q nõ cõparet:certe eſt dñs con
tumax:qꝛ cuꝫ procuratore nihil eſt geſtũ ſicut hic dicimꝰ qñ nil
eſt geſtũ cum herede defuncti diciṫ mora defuncti. Item ſi do-
minus debet ſoluere,vel aliquid facere certa die facit ꝓcurato
re ad iſtud faciendũ,qui nõ facit ,dicitur mora domini,non ꝓcu
ratoris.Non eni excuſaṫ,qꝛ mandauit quod iure facere debuit
l.ſi procurator.§.ſi tutores.ſ.man .vbi ex tex.no.Sed ſi cũ ꝓ-
curatore eſſet aliquid geſtũ:qꝛ ipſe fuit citaꝰ vel interpellatus,
tunc eſt cõtumacia procuratoris ſicut ſ.dixi,quod eſt cõtuma-
cia heredis:ꝛ tunc recurrimus ad illã materiã,an cõtumacia ꝓ
6 curatoris noceat dño.tigi.ſ.de dã.infec.l.quãuis, ¶†Sed qđ
te ſi cau pdicto qñ cũ eſoburatore nil. eſt geſtu.ꝓcurator cũ fuit
contumax,ſed fuit iuſto impedimẽto impeditus:Reſpon.ſi cau
ſa excuſationis in procuratore eſſet priuilegiũ perſone hoc nõ
poſſet allegare dominus.vt ſ.de min.l. cũ mãdato.ſicut nec he
res.ſ.dixi.Sed ſi cauſa excuſationis eſſet caſus fortuitus,quẽ
poſſet allegare dominus.ꝛ in eiꝰ perſonam cõtigiſſet.poterit al
legare,l.cum a matribus.C.qui .c.tu.ꝛ extra de pignõ.c.ſignifi
cante.ſicut poſſet heres ignorãtiũ,vt dixi.ꝛ hec ſunt notabilia.

ADDITIONES.

a ¶Pupillꝰ.Intellige ſecũdum.Ia.de Are.in pupillo nõ doli
capace nõ in ꝓximo pubertati:qꝛ tũc ꝯmitteret ſtipulatio i ſua
pſona.l.j.§.hoc edicto.ſ.ne vis fiat ei.ꝛ l.impuberem.ſ.de fal.
ꝛ hoc etiam ſequitur Raph.qui dicit hanc,limitationem pmo
fuiſſe Dy.idem ſequitur Alex.
b ¶Debet explorare.Adde ꝙ cõcordãt Ang.Imo.ꝛ Pau.de ca.
c P.Pau.P ¶Heres ſuccedẽs vide Iaſ.i l.ij.C.de iure emph.
d And.Bar.¶Aut vult.de iſta clauſula ſi qua iuſta cã vide Bar
in l.Emilius.de min.ꝛ in l.ſi infanti.C.de iu.deli.ꝛ in l.gouos.ff.
de reb.du.ꝛ in l.ij.C.ſi aduer.ven.pig.ꝛ q remiti ad d.l.Emiliꝰ.
ꝛ i l.ij.C.de iur.emp.vbi tꝫ gl.ꝛ Sal.i d.l.ij.C.de iu.emp.dicit,
ꝙ cõmuniter doc.ſequuṫ gl.idẽ voluit in l.ſi aduer.ven.pig.
e ¶Et notandũ.Adde quod idẽ no.Bar.in l.ad diem.ſ.e.ꝛ in l.
Emilius.ſ.de min.Ang.in l.inſulã.in vij.fallẽ.ſ.e.ꝛ l.ſed ꝛ ſi i
cõditione §.ſeruꝰ alienus.ſ.de here.inſti.Bal.in l.fi.ſ.ſi pe.ap
pel.mores inter.Pe.de anõ.ꝛ Imo in c.potuit.de loc.ꝛ facit hꝫ
Alex.qđ voluit Bar.ꝛ Ang.in l.j.§.ſi quis aũt.ſ.de iti.actuque
priua.vbi tenent quod licet currat preſcriptio ignoranti,tamẽ
poterit petere reſti.in te ex dicta clauſula generali cum ig no-
rantia tribuat iuſtũ impedimentũ.ꝛ idẽ dicit tenere Spe.in ti.
de preſcri.§.illo ver.ſec pone colonus.Ang.in l.fi.ſi quis teſt.
li.eſſe iuſ.fue ꝛ in l.ij.C.de preſcri.lon temp.Io.de Imo.i c.fi.de
pſcri.ꝛ Abb.i c.vigilanti.eo.ti.Imo.in l.Pantonius,de ac.he-
re.inquantũ ipſe Alex.nõ audet firmare ꝙ aduerſus preſcrip.
xxx.an.vel.xl.nõ detur reſtitutio.dic quod Boſa.coſ.ccccvij.
tener,quod nõ detur reſtitutio nec etiã in eccleſia niſi in aliqui-
bus caſibus vt ibi per eum.Et idem de priuato voluiſſe videṫ
Pau.de ca.conſi.mihi cccvij.ꝛ quod heres emphyteute igno
rans non cadat in penam in effectu voluit Pe.de ancha.cõſil.
clxxiij.ꝛ dictum Dyn.ſequitur Bal.con.ccv.ꝛ cclxxv.iij.li.
1 ☞ Interpellat, facta die feriata vel in alio loco quam deſti
nata ſit ſolutio,vt ſoluat tamen loco cõuẽto an valeat ꝛ an facta
ſante diem,vt ſoluat ad diem.nr.2.

§.Si promiſſor.

Interpellatio facta nõ congruo
.tpe,nõ ꝯſtituit quẽ in mora.h.d.
1 †Quero feci ꝓteſtationẽ die feriata ,vel cũ debere ſoluere lo
rẽtie,inueni te Peruſij fui ꝓteſtatus vt ſolueres Florentie De
hoc per Cy.in l.i minorũ.C.in q.cau.in inte.reſti nõ eſt nece.vbi
tꝫ qđ vꝫ,qꝛ ſufficit cõferri in tẽpus licitum,vel licitum locũ,l.in
tẽpus.ſ.de here.inſti.l.fi.de offi.prefe.vrb.Sed i eo quod dicit
de die feriato,nil ad propoſitum.cum hec intepellatio ſit actus

extraiudicialis, vt dixi ſ. eo. l. ſi ex legata cauſa. ⁊ l. ſi decē, ergo
2 dies feriata non curatur, vt C. de fer. l. dies. Sed † pone [a] inter-
a pellationem factam ante diem, vt ſolueret poſt diem, ⁊ valet: ſed hic fuit interpellatus, vt ſolueret ante diē. De loco, puto quod verū dicat, ⁊ ſi creditor eſt eius fori non hꝫ neceſſe dicere, proteſtor quod ſoluas Florentie in tali hoſpitio: ſed ſufficit ſimpliciter dicere, ꝙ ſoluat, cum ex tunc teneatur reus eū querere in loco ſue habitationis, alias ſi nō eſſet eiuſdē fori, dꝫ exprimi locꝰ ciuitatis, ⁊ deberet creditor oſtēdere, ſe illa die ibi fuiſſe: ⁊ tutiꝰ eſt ꝙ omnia in proteſtatione declare. arg. ī. ꝙ vi aut clam. l. aut q aliter. §. j. ⁊ predicta probātur ſ. de cōſt. pe. l. itē illa. ⁊ ibi no.

ADDITIO.

a And. Barb. ¶ Sed pone. Si eſt eiuſdem fori reus cum actore. debet ire ad domum vide glo. fi. in d. l. item illa. de conſti. pecu.

LEX LV.

1 ☞ Non ſufficit abſtinere a malo, niſi fiat quod eſt bonum.
2 Faciens quittationem de pecunia ſibi debita, ⁊ promittens vlterius non petere ſub pena, ſi procurator eius generalis, non ipſe, petit, quando pena committatur.
3 Dominus dicitur prohibere re ipſa procuratorem ne petat ſi non dat ſibi inſtrumenta neceſſario ad cauſa facientia.

a
1 **IN illa ſtipulatione.** [a] † Non ſufficit abſtinere a malo, niſi fiat ꝙ bonū eſt. h. d. ¶ Op. ꝙ factū alienū non videtur quis poſſe promittere, vt ſ. e. l. ſtipulatio iſta. in prin. gl. non ſoluit. Unde dic, hic videtur factū ſuum promiſſe: demū alio impediente tenetur, ſi eū poterat prohibere, alias nō, ſ. loca. l. ſi fundus. ⁊ l. fluminū. §. quā quam. de dā. infec. ſm Pe. ⁊ Oldr. Uide gl. in verb. egit. que incipit. vt ſ. de here. ven. ibi, qui autē. Sed hic, ⁊ in precedētibꝰ cōcordat in idipſuꝫ, cuius acquiſitionē impediuit, ⁊ futurus erat obligari ex precedenti cōtractu. in cōtraria ſecus. Uel loquit in cōtrario de actione que datur contra aliū: hic de ea que dat aduerſus ipſum nō
2 lucrātem. Pro declaratione huius l. † quero, aliqs facit quittationem de pecunia ſibi debita, ⁊ promiſit vlterius nō petere ſub pena ipſe nō petijt, ſed procurator eiꝰ generalis, an committat pena? Uidet quod nō: qꝛ nō venit in generali mādato, l. ſi procurator. cū ſimi. de ꝯdi. inde. ſ. Et hoc puto verū, ſi quis ageret ad penā, tāꝗ̄ dñs petierit: vel petifecerit: ſed ſi quis ageret ex alio capite tacite ītellecto, ſ. qꝛ debuit curare ne peteretur, ſ. ab ipſis quos ipſe poterat ꝓhibere, vt a procuratore, vel a ſimili, tūc pena cōmittitur, ⁊ exigi poſſet. Caſus eſt hic, ⁊ ſ. l. proxi. §. in hac. ⁊ ibi dixi. ⁊ gl. in l. inter ſtipulantē. in prin. ſm ſol. Jo. ī. eo. Nā eſt quaſi in culpa ꝙ procuratorem non monuit, ne a tali peteret. Et idem in ſimili ſ. mād. l. ſi fideiuſſor. §. j. cū ſimi. Et predicta vera in obligatiōe, vbi ipſe tacite vel expreſſe eſt obligatꝰ curare, ⁊c. vt hic: alias ſecus. Tūc enim requirit ꝙ habeat facultatem prohibendi eo tpe, quo aliquid illicitū fit, vt in l. in delictis. in prin ⁊ l. iij. de noxali. ſecus ſi nullū haberet mandatū. ī. rem rat. ha. l. procurator. Uel dic, ſi eſſet procurator ſpālis, ad hoc vt non dicatur contra illū facere, ante conteſtationem, dꝫ dñs ſibi denūciare, d. l. ſi fideiuſſor. §. j. ſed ſi generalis, tunc idē ī his, que ipſo fa
3 cto expediunt, vt ſ. l. px. §. i hac. Jn his † que expediunt in iudicio, ſatis videt prohibere re ipſa, ſi facit ne inſtrumēta ad ꝓcuratorē ipm perueniāt, ar. ī. rē ra. hab. l. amplius ⁊ hoc plus plꝫ.

ADDITIO.

a P. Pau. P. ¶ Jn illa ſtipulatione. vide Com. conſi. clxj. ver. pro eius declaratione.

LEX LII.

1 ☞ Uerba dubia in ſtipulationibus conuentionalibus, interpretantur ex mēte contrahentiū: in pretorijs ex mente pretoris
2 Stipulationi pretorie ſi aliquid additur, vel detrahitur, an dicatur conuentionalis, vel remaneat pretoria.
3 Stipulatio que ab inuito extorquetur, dicitur pretoria.

1 **IN conuentionibus.** Secundū opinio. ꝙ puto veriorem hoc dicit. Uerba † dubia in ſtipulationibus conuentionalibus interpretātur ex mente contrahētium: in pretorijs ex mente pretoris. Jbi, dant, ſubaudi, ⁊ ideo eorum mens in ambiguo ſermone ſeruatur, vt ſ. eo. l. eum, qui in prin. ⁊ de reg. iur. l. ſemper. Jbi, detrahere, ſubaudi, per interpretationē verbi ambigui: qꝛ eorum mens interpretata eſt a pretore. Et ſm quod ex gl. poſſuꝫ colligere, hꝫ duas lec. vnam, in ſtipulatione interpoſita, aliam in ſtipulatione interponenda, ſm primam oppo. ī. de preto. ſtipu. l. j. in fi. Sol. non licet detrahere ſine licētia pretoris viui, vt maneat pretoria: ſed tranſit in conuentionalem. At hic volebat detrahere per interpretationem verbi ambigui, quod volebat interpretari ſm mētem ipſius ſtipulantis, vel promittentis, quod quidem nō licet: quia debet interpretari ex mente pretoris, vt hic, in contrario. Alius ergo eſt modus concludendi, quando petitur declaratio verbi ambigui in ſtipulatione pretoria alius in cōuētionalibꝰ: quia hoc poſſet principaliter peti. dixi in l. ſtipulatio iſta. § ſtipulationibus. ſ. eo. Secūdo modo legitur in ſtipulatione interponēda, tūc opp. de l. j. §. ſtipulatio duple. ī. de preto. ſtip. Sol. non licet addere, vel detrahere, remaneat pretoria: qꝛ efficit conuētionalis, arg. ſ. de iuſt. ⁊ iure. l. ius ciuile. alias nō licet ad dere, vel detrahere de neceſſitate, ſꝫ ex partiū cōuētione ſic, ⁊ hec
2 eſt vera. ¶ Sed quero, † cū addit, vel detrahit, ā remaneat pretoria, vel efficiatur conuētionalis: Quicquid hic dicat gl. tu dic aut addit, vel detrahit aliquid circa id, quod non erat ab edicto pretoris mortui limitatum, vel alia lege: ſed erat iudicis cognitione poſitū, ⁊ tūc remanet pretoria, qꝛ hoc fit de mēte pretoris Quid eñ aliud agit pretor, niſi, vt partes cōponant, l. j. §. ⁊ poſt operis. ſ. de oper. no. nū. ⁊ eſt tex. i l. ſi finita. in prin. ⁊ §. fi. de dā infec. Aut addit, vel detrahit circa illud quod a pretore eſt limitatū, ⁊ tunc aut talis adiectio, vel detractio, iudicis diuerſitatē in qualitate obligationis, ⁊ tunc efficitur cōuentionalis, qꝛ alia res eſt, l. j. §. ſi qs ſimpliciter. ſ. e. ⁊ quod diſtinxi. ead. l. §. fi. Aut in qualitate nō inducit diuerſitatē, ſꝫ in quātitate, vel alte
3 rius rei adiectione, ⁊ tūc remanet pretoria, vt patet i adiectiōe pene, l. fi. ī. de preto. ſtip. facit ſ. l. j. §. ſi ſtipulāti. ⁊ qđ ibi diſtinxit in fi. † Quero, qualiter hic intelligat pretoria: Dicit Dyn. omnis, q̄ ab inito extorquet, l. i. ī. de preto ſtipu. qđ ſatis placet.

1 ☞ Obligatio, qua tenetur venditor, non continet merum factum, ſed miſtum.

§. **Si quis vacuam.** Promiſſio traditionis vacue poſſeſſionis, non cōtinet nudū factū, ſed cauſam bonorū. h. d. Jbi, cauſam, ſubaudi, neceſſariā conſecutiuā traditionis, que eſt dominiū, ſi tradēs erat dñs: vel vſu capiēdi conditionē, ſi non eſt dominꝰ. Opp. de l. ſi rē tradi. ſ. eo. Timore huius contrarij iſta lex habet plures lect. vna quod hic intelligatur cauſa bonorū. i. intereſſe. Ad iſtā ob. de l. iij. §. j. de act. emp. Jtē opp. de l. ſi ſtipulatꝰ. ſ. de vſuris Sol. vt in gl. ⁊ plene dicā. ī. eo. l. ſi filiꝰ. §. j. Scđo modo legit, qđ exponat cauſa bonorū, ideſt, dominiū, vel vſu capiendi cōditio tunc obſtat ꝯtrariū. Reſpon. qꝛ aut precedit ꝯtractus, ex cuius natura quis tenebat ad tranſlationē dominij, ſi eſt dominus: vel vſucapiēdi conditionē, ſi non eſt dñs, vt cōtractus emptionis, ⁊ venditionis, l. ex empto. in prin. ſ. de act. emp. ⁊ ꝓcedit iſta lex. Aut talis cōtractus non procedit, ⁊ tunc ſecus, d. l. ſi rem tradi.
1 Ex quo nota, † quod obligatio qua tenetur vēditor, non cōtinet merū factū, ſed miſtū, vt hic patet. No. gl, in l. certi condictio. in prin. ſ. ſi cer. peta. ⁊ dicam late in l. ſtipulationes nō diuidutur

LEX LIII.

STipulationes commodiſſimum. Clauſula generalis non refertur ad ſpecificata.

LEX LIIII.

IN ſtipulationibus. Stipulatio ſpecierū diuidit ī quotas: ſtipulatio generum diuidit numero. h. d.

§. **Operarum.** Stipulatio plurium operarum diuiditur numero, ſecus ſi vna opera. hoc dicit. Opp. de l. ſtipulationes non diuiduntur ī. eo Breuiter opera non diuiditur, ſed eſtimatio ſic. ⁊ illud contrarium examinabo in d. l. ſtipulationes non diuiduntur.

LEX LV

CUm quis ſibi. Heredi adiecto nō pōt ſolui. h. d. Et ratio eſt: qꝛ in edicto eſt merū factū, nec aliquid iuris ſibi acqrit. Uidebitis ī l. Julianus. ī. eo. tit. Pretrea aſſimilat mādato, d. l. Julianus. §. j. ⁊ ſic morte mādatarij finiat.

LEX LVI.

CUm qui it. Qui ſtipulatur ſibi ⁊ alij, decem de iſdem decem, non de alqs intelligitur. hoc dicit.

§. **Te ⁊ Titium.** Expſſio futuri heredis nihil operat, ⁊ pinde habet ac ſi expreſſus nō eſſet. h. d. iſte §. Uel ſic, Nō pōt qs vnū ex pluribus heredibus cōtrahēdo grauare. h. d. ⁊ habet §. iſte altā materi nō explicādā hic, ſed ī. eo. l. cōtinuus. §. vlt. Non pōt cōtrahēs vnum ex heredibus grauare. opp. ſ. de pact. l. auus. Sol. i contrario multū gl. inuoluit ſe. Breuiter, ibi in pacto liberatorio: hic in obligatorio. Sed videtur hoc cōtra hunc tex. ibi, ⁊ quamuis cōueniſſe cꝛ. dic ibi ex poſt facto: hic ī ipſa obligatiōe. Op. de l. continuus. §. fi. ī. eo. Sol. vt ibi dicam.

☞ Solui quando poſſit adiecto ad obligationem.
Solui qñ poſſit monacho, v l pcuratori, ex ꝓmiſſione eis facta.

§. **Qui ſibi.** Filio ſibi adiecto ad ſolutionē etiam poſt emancipationē pōt ſolui: ſecus ſi adijciat ad obligationē. h. d. Opp. de l. cū quis. ſ. de ſolutio. Sol. ibi con
a ditio mutatur in deterius: hic in melius. [a] Op. de l. 2 aius. in fi. ſ. ſol. ma. vbi adiectus eſt ad obligationē per dictionē aut, & ſibi pōt ſolui. & ſic obſtat duob⁹ modis. Primo, q2 adiecto ad obligationem pōt ſolui: hic ſecus. Sol. hic adijciebat ad obligationē querendā alteri: ibi ad obligationē querendā ipſi adiecto. Secundo obſtat q2 per dictionē aut. vr̄ adijci ad obligationē, qđ vr̄
1 ꝯ hunc tex. Sed, dic, † quandoq; ſtipulator adiungit ſibi aliū3 in obligatione, ꝑ cōiunctionem copulatiuā, & tunc ꝓ ſua parte valet obligatio, & ille habet ac ſi nō eſſet adiectus, vt ſ. eo. l. ſi mihi & Titio. & hac l. in prin. Quādoq; adijcitur per dictionē alternatiuam aut. & tūc aut precedit perſona ſtipulatoris, & ſequit pſona adiecti, & tunc vr̄ adiectus, vt poſſit ei ſolui, ſiue ſit filius, ſiue non, vt hic. Aut precedit perſona adiecti, & ſequit perſona ſtipulatoris, & tūc aut pōt ſibi queri actio. & vr̄ tunc ad obligationem adiectus: alias ſi non pōt ſibi queri, tūc ſibi ſolui pōt. l. ſtalus. in fin. ſ. ſol. ma. & ſ. de ſtipu. ſer. l. j. §. pe. & ibi habet, qđ idē eſt in dictione vel, qđ in dictione aut, quātū ad ꝓpoſitū. Op. ſ. de ſtip ſer. l. ſ3 & ſi ita. Solu. hic primo qs ſtipulatur ſibi, & alius adijcit. per dictionē aut: ſec⁹ ſi duob⁹ alternatiue ſtipulet, vt in ꝯrio, vide tex. hic. Et op. quādo ex perſona filij queritur actio patri, tunc filio poteſt ſolui. l. qđ ſeruus. ſ. depoſi. & de pac. l. ſi vnus. in prin. Sol. Qñq; ex perſona ſerui, vel filij acquiritur nobis obligatio ſine aliquo noſtro facto, & tunc loquuntur ꝯria. Quandoq; acquiritur nobis interueniente facto noſtro, tunc loquitur hic.
2 Et ex hoc † apparet ſolutio queſtionis, promiſi monacho, [b] an
b ſibi poſſum ſoluere? Et dic, qđ ſi facto ſuo acquiritur obligatio. Abbati, ſine facto Abbatis, ei pōt ſolui, vt ex predictis, apparet. Idē dico in ꝓcuratore. Nā ſi quis pecuniā mutuo accepiſſet a ꝓcuratore, vel cum eo aliter ꝯtraxiſſet, nullo actu dñi interueniente, poſſet ꝓcuratori ſoluere, arg. expreſſum. ſ. de ſol. l. qđ ſeruus. Sed qñ interueniente actu domini: puta, q2 actionem iam queſitam dño, deduxit in iudiciū, & fecit reum condemnari, non poteſt procuratori ſolui, vt ſ. de ſol. l. hoc iure. cum ſi.

ADDITIONES.

a Hic in melius. Adde, qđ Ale. ꝯ per caſum in l. ſi is, qui rē pignori. §. Julianus. ſ. de furt. Inſtitu. mand. §. & huic. & in l. ſi quis ſeruo. ſ. de ſol. vbi habetur, qđ etiam ſi mutauit ſtatū in melius, puta de ſeruo efficiatur liber, per hoc reuocatur mandatum. & hoc dicit tenere Bar. & alios, in d. l. mandatum. C. mand. &, cum hac opin. tranſit.

b Monacho. Limita vt hic per Alex.

1 Tempus nō eſt modus tollēde, vel inducēde obligationis.

2 Tempus appoſitū in ſtipulatione quando dicatur adiectū cauſa limitande obligationis, vel cauſa differende ſolutionis.

3 Promittis mihi x. quo ad viuam ſi ſum pauper videtur facta promiſſio cauſa alimentorum. & ſtipulatio dicitur annua: alias ſecus, & debetur donec viuam minutatim.

4 Exceptio que ineſt obligationi, vel actioni intentate, an debeat opponi per partem: an vero ſatis ſit, quod in allegationibus deducatur per aduocatum.

5 Debitor in die, conuentus ante diem ſi nō opponat, an ſibi preiudicet.

§. **Qui ita ſtipulatur.** Obligatio ſui natura eſt perpetua, & nō finitur tēpore ipſo iure, etiā ex partiū cōuentione: ſed ope exce-
a ptionis, [a] qđ trib⁹ ꝓbat exēplis. h. d. No. qđ in initio temporis
1 pōt peti. † No. qđ tēpus non eſt modus tollende, vel inducende obligationis. l. obligationū fere. §. pl3. ſ. ti. j. & l. nemo pōt. ſ. de le. j. Habeo iſtū. §. ꝓ ſubtili, & aduerte. Op. ſ. eo. l. qui hoc an. Sol. ibi adiectū fuit tēp⁹ cā differende ſolutionis: hic cā limitāde obligationis, eo qđ hic d2, quoad viuā. Itē cā multiplicande obligationis, eo qđ intelligit annū, vel mēſtruū, vt ſ. dicā. Et hoc vult dicere gl. ſup ver. cōteſtim. & bene. Op. de l. lecta. ſ. ſi cer. pet. Sol. ibi tps fuit adiectū executioni: hic obligationi. Extra gl. opponit, d2 in lege noſtra, poſt tps petere nō poſſum. &c. ꝯ de l. ſi mādato Titij. §. Paulus rn̄dit. ſ. māda. vbi poſt diē vr̄ poſſe peti. Dy. format illud ꝯriū, & ſoluit bene, qđ ibi tps fuit adiectu3 cā ſolutionis differēde: hic cā limitāde obligatiōis, & illud eſt ve-
b rū. Sed vnū eſt dubiū, [b] qñdo dicat tps adiectū cā limitāde obligationis, & qñ cā differēde ſolutionis. Dicā latiſſime. Quandoq; dies apponitur cōditioni, & tūc aut dies appont cōditioni affirmatiue, & tūc vr̄ appoſitū cā limitāde obligationis, & cōditio veniēs intra tps facit cōmitti obligationē: ſecus ſi veniat poſt tps. l. dāni. §. Sabini. ſ. de dā. infec. Qñq; apponitur conditioni negatiue, & tūc vtrū videat adiectū cā limitāde, vel cā differende, vi diſtis ſ. eo. l. in illa & l. hoc iure. ſ. eo. Qñq; dies appont diſpoſitioni, & tūc aut dies appont diſpoſitioni per hāc dictionē ex, die calēdarū, & tūc vr̄ appoſitū cā differende ſolutionis, l. obligationū fere. §. j. reſpō. ſ. ti. j. Aut appont per dictionē ad, vel per dictionē quoad, vel quouſque, & ſimil. tūc aut precedit obligatio, in qua adiectū eſt tps cā multiplicāde obligationis, & tunc cā limitāde obligationis videt facta, vt ꝓmittis mihi dare x. annua quoad viuam, vt hic in §. noſtro. Aut precedit obligatio ſimpliciter. & tunc aut obligatio continet aliquid, quod habeat cām ſucceſſiuam, vt pacti, & tunc videtur apponi cauſa limitāde obligationis, vt hic vlti. reſpon. & l. iiij. de ſeruit. Aut continet aliquid
c quod cauſam habeat momentaneā, & tunc [c] cauſa differende ſolutionis videtur facta, niſi in cōtrarium agant cōtrahentes, ꝙ cā limitande obligationis fiat, l. obligationū fere. §. j. ij. reſpō. & ibi no. ſ. ti. j. & l. ſi mādato Titij. §. Paulus reſpōdit. ſ. man. & ſ. pro
3 xi. §. & ſ. eo. l. ad diē. & C. e. l. magnā cum ſimil. Quero, † ꝓmittis mihi dare x. quoad viuā, quid eſt hoc dictu? Intelligit ne de vnis, i. ſemel x. tantum: aut de x. annis? Tex. hoc nō declarat, ſed gl. j. dicit menſtrua. & habemus tex. ſ. de annu. leg. l. legatū. vbi dicitur, quod debem⁹ intelligere annua. Petr. nō hic ſed ibi dt, quod in ſtipulatione nō d3 intelligi de anno. & ſic in l. legatū. eſt ſpeciale fauore vltime volūtatis. Facit l. pe. eo. ti. de ann. leg. gl. vr̄ ſentire in d. l. legatū. Quid dicemus? dubito in hoc, ſ3 reducerē me ad tex. in l. cum hi. §. ſi in annos. ſ. de trāſac. vbi d2, ſi eſt perſona pauper, tunc pſumit cā alimentorū: ſed ſi non eſt perſona talis, ſecus. Ex hoc dico, ꝙ primo caſu, qñ pro alimentis, pſumit annuū, alias ſecus: ſ3 vr̄ quod aliquid det annuatim, donec viuat, minutatim, ita ꝙ in ſumma aſcēdat dictā quātitatē, l. ſi cū prefinitione. in prin. qñ di. le. ce. facit quod dixi ſ. e. l. ſi Stichū.
d §. j. Moneo [d] tibi vnum dubium, † hrs egit, nō fuit ſibi oppo
4 ſita exceptio pacti modo in allegationib⁹ d2, ꝙ ſibi obſtat exceptio, an ſufficit? Hic tex. vr̄ requirere, ꝙ opponat exceptio. Dico ſic, Qñq; exceptio ineſt ipſi obligationi, vt in pactis incontinenti appoſitis, vel in pactis que tacite intelligunt, l. lecta. §. dicebā ſ. ſi cer. pe. & l. iuris gētium. §. quinimo. ſ. de pac. & in his nō eſt
e opus, quod pars opponat, q2 ipſi actioni [e] ineſt [f], & ſic actor ꝓpo-
f nēdo actionē, proponet eam cū exceptione, que ſibi ineſt ſui natura. Unde ipſius exceptionis expreſſio ſufficit aduerſario. Simile ſ. de iureiu. l. ſi duo patroni. §. ſi quis iurauerit. & §. Marcellus. & ideo hic ſufficit hoc allegare tēpore allegationis. Qñq; exceptio nō ineſt obligationi, ſed venit extrinſecus, vt eſt exceptio pacti poſtea facti, & omnis exceptio que partium conuentione nō venit, vt exceptio metus, & erroris, & ſimil. & tunc eſt neceſ-
g ſe, quod opponatur, [g] vt Inſtit. de excep. per totum, & ſ. man. l. ſi
5 fideiuſſor. §. quedā. cum ſimil. † Itē quero, debitor in diē pōt conueniri ante diē, ſed obſtat exceptio, an eā habeat neceſſe opponere: & ſi quidem pactum de dilatione fuit factum, poſt ex interuallo, d3 opponi, vt Inſti. de exce. §. temporales. Si vero ab ipſo initio fuit dilatio conſtituta, adhuc d3 opponi exceptio, l. exceptionē. C. de ꝓbat. alias ſequeret cōdemnatio. Et aduerte, q2 condēnatio ſequeret ad quātitatē ſoluendā tempore debito, nō ſtatim. Ratio, q2 iſta dilatio ineſt obligationi ad differēdam ſolutionem, l. j. §. diem. ſupra. d edendo. & ideo ſolutio differtur, ſi non opponatur: ſed quo ad impediendum iudicium, ſequitur abſolutio, quaſi male agat ante diē: ergo hoc non ineſt. Opponitur enim ad proceſſum, non obligationi. Facit ad pdicta, qđ no. per In. extra de exce. ca. paſtoralis. Ex pdictis intelligis, qđ eſt dictū, pactū ineſſe, vel non ineſſe, tu qui nunquā intellexiſti ante.

ADDITIONES.

a Pom. Ope exceptionis. Aduerte, quod qui emit cum pacto de retrouendēdo intra certum tēpus, quod illo elapſo, ampli⁹ nō tenet retrouendere, & eſt liberatus, tex. eſt in l. ij. per quē conſuluit Ang. cōſi. ſuo. cxcix. inci. Titius rē, ꝗ emi. C. de pac. inter empt. & ven. & eſt bon⁹ tex. in l. ſi a te. eo. ti. Itē aduerte, qđ partium conuentione finiret ipſo iure quando hrdes, ad quos trāſire d3, deſinerent intereſſe. Iſte eſt tex. quē ibi ponderant Tortus, & Deci. in l. ex conuentione. de pac. & vide Bertr. in c. ad noſtram. in fi. de empt. & Socy. conſi. cclj.

b P. Paul. P. Sed vnum eſt dubium. Uide circa hec Ang. conſilio ccxvj. inci. Titius rem, quam emit.

c Cauſa differende ſolutionis. Adde, quod hic ſequitur Ang. Imo. Pau. de ca. & Alex.

d And. Barb. Moneo. Uide Bar. in l. lecta. ſi cer. pe. & in l. exceptionem. C. de proba. Bal. ibi addit, quod poterit actor condenari ad duplicatas inducias, vide Ant. Jo. de Imol. & d. Ab. in c. exceptionem. extra de except. vbi tranſeunt cum Bart. ſed Salyc. in d. l. exceptionem. aliter loquitur. vide omnino Bal. & Saly. & Ang. in d. l. lecta. vbi trāſeunt cum Bar. ſed Pau. d ca. & Lud. Roma. ibi contradicunt, vide Lu. Ro. in conſi. lxxix. in cip. in cauſa notabili. vbi pulchre loquitur quo ad iſtum caſum Bar. vide Lu. Ro. in conſi. ccxlj. vide Bal. in l. ordinarij. ad fi. C. de rei ven. vbi dicit idē in replicatione, dixi in c. fi. de or. cog.

e Pom. ¶ Q̃ ipſi actioni. Q̃n actio hꝫ in ſe exceptionem, nõ eſt neceſſe, qꝺ ꝯ eã opponatꝛ ipſa exceptio. de qua deciſione vide ali quid per d. Ale. in l. qui Rome. §. duo fratres. ⁊ in ij. ſolu. gl. ad l. qui cũ tutoribꝰ. j. e. ti. ⁊ ad verbũ facit qꝺ no. Bar. in l. poſt diuiſionẽ. in fi. C. de iur. ⁊ facti igno. ⁊ vide Ro. cõſ. xlij. verſ. tertio hoc idem. ⁊ Barba. xviij. ⁊ xviij. volu. j. ⁊ Rom lxvj. colu. fin. ⁊ ccxliij. ⁊ Imo. cxxvj. ⁊ vid Bar. ⁊ que ibi poſui in l. exceptionem. C. de pb. ⁊ d. Alex. cõſi. cxix. col. j. vo. j. ⁊ etiã Iaſ. in l. filie. de coll. ⁊ vide nõ ab re Raph. Cuma. in l. j. in prin. ſ. de ope. no. nun. vbi ꝺt, qꝺ nunq̃ vr̃ remota exceptio; que ex euidentia facti colligi põt. ⁊ Fely. etiã nõ ab re in c. ad hec. de app. ⁊ Bal. in ca. de teſtibus. extra de teſti. ⁊ Ro. cõſ. cccclxxij. vbi dicit, ponendo pulchrũ exemplum, qꝺ nunq̃ intelligitur remota exceptio, que deſcendit ex eodẽ fonte, quo deſcendit petitio, ⁊ Barb. in c. ſup eo. col. fi. in prin. de offi. dele. vbi etiã ipſe tenet hec. ⁊ late etiam ad hoc Fely. in c. ex parte. verſi. decimo fallit. de offic. dele. vbi etiã ipſe. ⁊ in pulchro caſu Socy. cõſi. lxvj. vbi dicit ꝙ exceptio ſimulationis, que eſt in inſtrumento preſumpta, non eſt neceſſaria apponi.

f ¶ Ineſt. Adde quod per hoc voluit Rom. conſi. lj.

g ¶ Quod opponatur. Contrarium tenet Barto. in l. ſi vnus. §. pactus ne peteret. ſ. ne pactis.

§. Qui ita ſtipulatur ante calendas.

Ep. de l. ſi ita fuerit libertas. ſ. de manu. teſt. Gl. dat tres ſolutiones neutra eſt bona. Dic, dꝫ intelligi ante calendas, ſcilicet finitas: ⁊ dic vt dixi in l. qui ante. ſ. eod.

Si a te ſtipulatus.

Et breuiter h. d. Q̃ ſolutum non inducit liberationẽ illud ꝓmiſſum nõ inducit nouationem. Itẽ ſolutione totius liberatꝛ debitor partis. h. d. ¶ Op. qꝺ fiat nouatio. qꝛ ſtipulatꝛ partẽ eiꝰ qꝺ venit in primã obligationẽ: ergo. ⁊c. vt In. quib. mo. tolli. obliga. §. preterea. So. vt in gl. ⁊ plene dicã j. eo. l. qui vſumfructum. ¶ Secundo opp. de l. is cui. ſ. de actionibꝰ ⁊ obli. Sol. hic quelibet ꝓmiſſio erat ex cã lucratiua: ſecꝰ ſi vna ex cã lucratiua, ⁊ alia ex cã oneroſa. vt in ꝯrio: hic vr̃ formari libellus, vt petatur vſuſfr. Cõtra, qꝛ imo põt petere totũ fundũ, vt j. eo. l. Iulianus. §. j. ⁊ l. etiã j. de ſolutio. Dicit gl. fateor ꝯrium, quod non poſſit petere vſumfructum. Contrariũ no. ſ. de le. ij. l. Meuius. §. fundo legato, ſi vſuſfructus. ſcilicet, qꝺ ſolus vſuſfructus petatur, ⁊ hoc tenet Dynus per hunc §. ⁊ per l. non quocunq̃. §. fundus. ſ. de le. j. Ad l. Iuliã. §. j. ad l. ẽt. Dynus rñdet, hic ſoluta eſt pars rei, ſcꝫ proprietas: ideo alia pars petitur, ibi tota res erat ſepluta ſed deficiebat aliquod ius extrinſecũ, ideo petitꝛ totũ. Simile vidiſtis in l. ſi ſtipulatꝰ. §. j. j. de ſolutio. Sed iſtud dictũ vr̃ ꝯ l. ſi ita ſtipulatus. §. Titius. j. eo. ꝺt Dyn. ꝙ non contingit liberatio in aliqua parte ſꝫ in parte ſoluta eſt in pendenti, ideo petere non poſſum, niſi partem, l. ij. §. j. ſ. eo. ⁊ l. ſi non ſortem. §. ſi decẽ. ſ. de condict. inde. ⁊ text. hic, qꝛ nec ſoluẽdo, ⁊c. lꝫ gl. dicat, quod contingat liberatio in d. §. fundus. ⁊ male. Sed que eſt ratio, qꝺ ſi debeo fundũ, ⁊ ſoluo medietatẽ, tũc contingit liberatio in medietate, d. l. ſtipulatus. §. j. ſed ſi ſoluo proprietatem nudam, nõ cõtingit liberatio in aliquo. Ratio eſt, qꝛ obligatio fundi quo ad ſolutionẽ bene eſt diuidua per quotas, ſed diuidẽdo in ꝓprietatẽ, ⁊ in vſumfructũ, tunc eſt indiuidua. Rationẽ huiꝰ collige ex his, que dicã in l. ſtipulationes nõ diuiduntur et patet in tex. j. eo. l. ſi ita ſtipulatus. j. qꝺ nõ affert tantã vtilitatẽ in parte, reſpectu partis, quantam in toto reſpectu totius.

1 ☞ Debitor ſub conditione non poteſt in mora conſtitui negligendo, ſed faciendo ſic.

2 Stipulatio ſequens, quando tollat effectum more precedentis ſtipulationis.

3 Liberato principali acceptilatione, non liberatur ille qui promittit animo nouandi.

§. Si hominẽ

Iſte §. ſolet videri horribilis ſcholaribꝰ, nec poſſe extrahi intellectũ. Sed aduerte, ſtipulatio cõditionalis animo nouãdi morã p̃cedentem nõ purgat, ⁊ cum certum eſt ſcꝺam ſtipulationẽ cõmitti non poſſe, ſtatim põt agi ex prima, ⁊ re deficiente in conditionis euentũ. ſcꝺa cõmitti nõ põt: ſecus ſi extat lꝫ prima obligatio ſit ſublata. h. d. Caſuꝫ pone ſub nube. ¶ Op. ſtipulatio ſequẽs purgat morã precedentẽ, l. quoties. verſ. vnde Marcellus. j. de noua. ergo homine mortuo primus ꝓmiſſor non tenetꝛ. l. ſi ex legati cã. ſ. eo. Sol. Huius ꝯtrũ timore lex iſta hꝫ duplicez lect. Una lec. eſt in gl. in verb. cõfeſtim. mora fuit ꝯcta per Titiuꝫ, poſt ſtipulationeꝫ animo nouãdi interpoſitã: ⁊ ſic fatetur quod prima fuit purgata, ſed propter nouã morã tenetur. Sed agit gl. ꝯ de l. pecuniã. ſ. ſi cer. pe. vbi ſub ꝯria cõdõne tenetur ex prima obligatione: ideo mora poſt ſcꝺm non poteſt committi: qꝛ vbi nulla põt eſſe petitio, ibi nulla eſt mora, l. nulla. j. de reg. iu. ⁊ l. ſi pupillus. j. eo. Sol. Dicunt quidam, qꝺ mora non poteſt ꝯhi negligẽdo ſed ꝯhitur faciendo, ſcꝫ occidẽdo. Cõtra, qꝛ ꝺt text. qꝺ deceſſit poſt morã. Sed ſi ponis morã precedere ꝓpter caſum tunc deceſſit ꝓpter morã, ⁊ in ipſa mora. Dicta gl. volendo ſuſtinere dicit, qꝺ primo eum vulnerauerit lethaliter, ⁊ hic poſtea ꝯhit. ⁊ vide iſtã lec. in d. gl. ibi, alij qꝺ hic fuit in mora, ⁊c. vſq̃ ibi tertij. ⁊ ad hoc tendit. j. ea. gl. in ver. item op. qꝛ pendente, ⁊c. ibi, vel dic, qꝺ hic poſtea, ⁊c. Et iſta ſol. vr̃ vera in ſe, ſed cõtinet magnã diuinationem. Alij reſpondent, quod non põt eſſe in mora. Uerum eſt ſi idẽ ipſe ꝓmittit: ſecus ſi alius. Et vide gl. ibi, ver. ver. illud qñ. ⁊c. Sed certe tex. eſt quod nõ refert ſiue ipſe ſiue alius,

1 d. l. pecuniã. ſ. ſi cer. pet. Et hãc lec. ſuſtinẽdo, habes notare, qꝺ debitor ſub cõdõne non põtꝛ conſtitui in mora negligẽdo: ſed poteſt conſtitui faciendo. ⁊ tene menti. qꝛ vera eſt in ſe: tñ, quia cõtinet diuinationẽ, ideo ſecundo modo legitur, quod ante ſecũdam ſtipulationem interpoſitam, fuit mora contracta. Sed in contrariũ facit, ſtipulatio ſequens animo nouandi interpoſita, tollit ⁊ purgat precedentẽ morã. d. l. quoties. verſi. vnde Marcellus. j. de noua. Modo ſi eſt purgata, tunc interitu ſpeciei liberatur. l. ex legati. ſ. eo. Huius ꝯtrij timore iſta lect. ſubdiuiditur in duas. Una eſt, quod ſecunda ſtipulatio nõ fuit animo nouãdi interpoſita, vt in j. glo. parua, ſuper verbo, promiſerit. ⁊ in mag. gl. ibi, tertij quod hic. ⁊ iſta vera in ſe. Sed ſi non eſt facta animo nouandi, non refert ſiue Stichus viueret, ſiue non: qꝛ ex prima poſſet agi. Sed illud eſſet ꝯ tex. iſtum, qui innuit, quod nõ põt conueniri, niſi poſt morã, ſi non eſſet nouatio anteq̃ñ conueniretur. l. ſcire debemus. §. fi. ſ. eo. Sic ergo legitur alio modo, qꝺ ſtipulatio fuit interpoſita animo nouandi. Et pro ſolutione cõtrarij, dicit gl. qꝺ hic fuit actũ tacite, ne mora precedẽs purgetur. cũ ꝓmittẽs voluit ꝓuidere creditori nõ reo ꝓmiſſori: qꝛ nõ rõne ꝓmiſſoris fuit interpoſita. ⁊ vide glo. in prin. vſq̃ ibi alij. ⁊ dũ ꝺt ibi d. l. hic pro ſeipſo. ⁊c. colligit qꝺ noluit purgare morã, ꝓpter ipſuꝫ debitorẽ. ſꝫ ꝓpter creditorẽ, ⁊ eiꝰ cõtẽplationẽ, que lec. vr̃ vera ⁊ notabilis. ⁊ ꝓbatur ex tex. qꝛ ſi ꝓmiſiſſet quaſi fideiubẽdo, primo liberato p acceptilationẽ, liberaretꝛ ſcꝺs. q vt fideiuſſor intercedit. l. ⁊ p iuſiurãdũ. §. ⁊ ſi fideiuſſor. j. de acce. ⁊ l. iiij. §. nũc de effectu. ſ. de lib. leg. In dubio tñ puto fauore debitoris ꝓmitti. l. fideicom. §. interdũ. ſ. ꝺ le. iij. Q̃ patet, qꝛ hic ꝯ eum actionẽ negotiorũ geſtorũ. l. ſoluẽdo. ſ. de neg. ge. ⁊ j. de ſol. l. ſolutionẽ. ⁊ qꝺ in eis no. facit. l. Stichũ. §. fi. j. de noua. Tertia lec. eſt, qꝺ fuit actũ expreſſe, qꝺ nõ tolleretꝛ prima mora. ⁊ vid gl. ibi, Quarti, vt R. ⁊c. ⁊ iſtã tenet Dy. que, lꝫ ſit vera in ſe continet tñ diuinationẽ. Que eſt ergo vera ſolutio: dic, qꝺ precedens. Uel dic. ſm Iac. de Are. ⁊ Pe. ⁊ And. de Piſ. ⁊ do. Ray. qꝺ ſequẽs ſtipulatio cõdõnalis aio nouãdi interpoſita, re abſente, nõ purgat effectũ p̃cedẽtis more: ſecꝰ ſi eſſet res p̃ſens. l. quoties. ver. vñ Marcellꝰ. ff. de noua. ⁊ ibi gl. tãgit iſtã ſol. Sed ꝯ d. l. parui. ſ. de cõdict. fur. Sol. ibi fuit ſtipulatio animo nouãdi facta pura: ſecꝰ ſi cõditionalis, vt hic. Et hoc modo dꝫ intelligi j. de ſol. l. qui decez. §. ſi cũ mihi Stichũ. ⁊ iſta ſol. eſt ſatis no. ¶ Reaſſu-

2 me ergo tria, cũ queris, vtrũ ſequẽs ſtipulatio purget effectum p̃cedentis more, diſtingue. Aut ſtipulatio interponit aio nouandi, aut nõ. Primo caſu, aut fuit actũ tacite, vel expreſſe, qꝺ effectus p̃cedentis more nõ tollatur, ⁊ nõ tollit, vt hic ſcꝺm vnã lec. quã tenet Dy. Aut nihil fuit actũ, ⁊ tũc erat pura ſcꝺa ſtipulatio, ⁊ tũc prima mora tollitur. l. parui. ſ. de cõdi. fur. Aut erat cõditionalis ſcꝺa, ⁊ tũc aut res erat preſens ⁊ tollitur effectus precedẽtis more, l. quoties. ver. vñ Marcellus. j. de noua ⁊ j. de ſol. l. qui decẽ. §. ſi cuꝫ mihi Sthicũ. ſm vnã lec. Mod. doc. Aut non erat preſens, ⁊ tũc nõ tollitꝛ, vt hic, ſm verã opi. Secũdo caſu, quando non animo nouandi, Aut eſt res preſens ⁊ tollitur, aut non erat preſens, ⁊ non tollitur. l. qui decem. §. ſi cum mihi Stichum. j. de ſol. ſm lec. poſitam in d. l. parui. ſ. de condi. fur. Et circa hoc

3 plenius diſtingue, vt j. de noua. l. ſi rem. in prin. ¶ Ultimo no. quod liberato principali acceptilatione, non liberatur ille, qui promittit animo nouandi, quod intellige tamen, vt ſ. dixi.

LEX LVII.

Si quis.

Effectus obligationis conditionalis tranſit ad heredes. h. d. Cp. ſ. eo. l. ſi decem cum petiero. Sol. vt ibi dixi.

LEX LVIII.

1 ☞ Dictio ſed, aduerſatur ad precedentia.
Nouatio quando locum habeat, ⁊ in eius materia tria iura conſiderantur.

2 Uſuſfructus, an ⁊ quomodo ſit pars fundi.

3 Totum integrale quid ſit, ⁊ quid totum vniuerſale.
Dominium pro dominio pleno, pro proprietate, ⁊ pro vſufructu, ⁊ pro vſu accipi poteſt.
Ius in re habens poteſt dicere, habeo dominium.

4 Iter an ſit pars actus, ⁊ quomodo.

a **Qui vſumfructum.** Si ſecūda ſti-
pulatio ꝯtinet
plus ꝙ̄ pꝛimā, pꝛeſumit̃ nouatio: ſecus ſi minus, niſi
actū ſit expꝛſſe. h. d. iſta lex. ¶ Cõ p. ĩ. de fideiuſſo. l. ſi a
1 reo. Solue vt in gl. in verb. vſufr. ¶ Cõp. de l. qui bis. ſ̃. eo. Di
cta glo. fatetur ꝯ̄rium, quod valet ſecunda, lꝫ obſt. exceptio. Tu
dic, vt ibi dixi, quod non valet, niſi ſua interſit. ¶ Opponit̃. C.
de nouatio. l. fi. ⁊ Inſti. quib. mod. tolli. obliga. §. pꝛeterea. vbi
vr̃ qđ dꝫ fieri nouatio. Sol. Dicunt quidā, fateoꝛ qđ fit nouatio,
qn̄ ſecunda ſtipulatio interponitur ſuper eodem iure, vere, vel
interpꝛetatiue, vt ibi: ſecus ſi ſuper diuerſo omnino. Uñ dicūt
quidā, quod in pꝛimo caſu huius legis, qn̄ pꝛimo ſtipulatꝰ fuit
fundum, ſecundo vſumfructuum: q2 vſuſfructus eſt pars fundi
interpꝛetatiue, fit nouatio. Item qn̄ ſtipulatur pꝛimo decē, dein
de quinqꝫ: q2 iſta ſunt vere pars, fit nouatio. Secus qn̄ pꝛimo a-
ctum, ſecundo iter: vel pꝛimo vſumfructū, ſcđo vſum: q2 iſta nō
ſunt vere pars, nec interpꝛetatiue. Iſta recitantur hic in vltim.
mag. gl. ⁊ hoc vr̃ pꝛobari ex tex. ibi ſed qui actū ⁊c. Natura enī
4 †huius aduerſatiue, ſꝫ eſt aduerſari ad pꝛecedentia, l. ij. ⁊ ibi no.
ſ̃. ne quis eū, qui in ius voca. ⁊ de pe. her. l. ſed ⁊ ſi lege. in pꝛinc.
⁊ ſ̃. de dā. infec. l. hoc amplius. §. de his aūt. ⁊ ibi no. Hec opi. eſt
falſa, pꝛimo in exēplo de decē, ⁊ quinqꝫ, vt hic patet in tex. Item
in exēplo de fundo, ⁊ vſufructu, eſt ꝯ̄ caſum l. eū, qui ita. §. pen. ſ̃.
eo. Itē ꝑdicta ſunt ꝯ̄ caſum ſ̃. eo. l. ſcire debemus. ij. reſpon. vbi
a nō fit nouatio ſi ſcđa continet tantundē, [a] vel minus: ſecus ſi plꝰ.
⁊ hoc vult dicere iſte tex. Nec obſt. dictio aduerſatiua, ſed, vt gl.
hic poſita dicit, ⁊ bñ. ¶ Qualiter ergo rñdetur ad d. §. ꝑterea.
⁊ ad d. l. fin. vbi dꝛ, qđ iſto iure fiebat nouatio, ſi addebat̃ vel de-
trahebatur. Et Pe. ſol. ⁊ male. Cy. refert in d. l. fi. Nec etiā ipſe
2 Cy. bene ſoluit. ¶ † Unde dic, qđ in materia nouationū tria ſunt
iura. Pꝛimū, ante tpa Digeſtoꝛū ⁊ tūc fiebat nouatio, ſiue ad-
debat̃ vel nō, ⁊ de tali iure fit mentio in ꝯ̄rio. Secundū ius fuit
ius Digeſtoꝛū, ⁊ iſto iure fiebat nouatio, ita demū ſi ſcđa ſtipula
tio continebat plus, ſecus ſi tantundē vel minus, niſi eſſet expꝛſ-
ſum vt hic ⁊ l. ſi pupillus. §. qui actū. ĩ. de nouati. ⁊ d. l. ſcire đbe
mus. ij. rñſo. Itē tertiū eſt ius Codicis, ⁊ Inſtitutionū, tūc nullo
b modo [b] fit nouatio, niſi actū ſit, vt in ꝯ̄rijs. Et tāgit gl. in d. §. ꝑte
3 rea. Dicā plenꝰ in l. pen. ĩ. de ꝑto. ſti. ¶ Ultimo † ꝑ declaratio
ne iſtiꝰ legis ⁊ gl. q̄ro, vtrū vſufru. ſit pars fundi, ⁊ iter ſit pars
actꝰ, et gl. tāgit hic, ⁊ de exceptio. rei iudi. l. ſi mater. §. ſi qs iter.
⁊ infra de verb. ſig. l. recte dicimus. in pꝛin. ⁊ vident̃ ſibi inuicē
ꝯ̄dicere. Uñ ꝓ huiꝰ euidētia ſciendū eſt, quod vnū eſt totū inte-
grale, ⁊ partes integrales, vt domus, q̄ cōſiſtit ex ſuis partibus.
Itē decē ꝯ̄ſiſtunt ex quinqꝫ, ⁊ quinqꝫ: ⁊ ſic in alijs numeris, ⁊ coꝛ
poꝛibus. ¶ Quoddā eſt totū vniuerſale, ⁊ partes ſubiectiue, ſeu
ꝑdicamētales, vt genus ⁊ ſpecies. Nā animal eſt genꝰ, ⁊ ſic totū
homo, bos, ⁊ ſimilia, ſunt ꝑtes, ſeu ſpecies ſubiectiue, q2 ſubijciū
tur dicto generi, ⁊ ꝑdicant̃ de genere: q2 ſi dico, homo eſt, ſequit̃
igit̃ animal eſt: ⁊ ſic dꝛ pars ꝑdicamētalis. Hoc ꝑmiſſo dominiū
pōt accipi ꝓ quodā genere, ꝓ dominio pleno, vt ſ̃. de acqrendo
reruꝫ dominiuꝫ, ꝓ totuꝫ. ¶ Itē ꝓ ꝓpꝛietate nuda. Itē ꝓ vſufru
ctu ſimplici. Itē ꝓ vſu. omnis enīꝫ qui hꝫ aliquod ius in re, pōt
recte dicere, ego habeo dominiū illiꝰ iuris, vt ſupꝛa, ſi vſuff. pet.
l. qui vſumfructum. no. ſ̃. de acqui. poſſ. l. naturaliter. §. nihil cō
mune. Et iſto mō aſſumēdo dominiū, recte dicimꝰ, ꝙ vſuſfructꝰ
eſt dñij, hoc eſt ſpecies, ⁊ ſic pars ſubiectiua ſeu ꝑdicamētalis.
Ita notaui ſupꝛa ŏ vſufructu. l. iiij. ⁊ bene. Alibi dꝛ, Uſuſfructꝰ
eſt pars fundi, vt hic, nō đt dñij. Hic aduerte, q2 fundꝰ poteſt ac-
cipi ꝓut eſt quoddā coꝛpus, ⁊ iſto modo ꝓpꝛietas, ⁊ vſuſfructꝰ
nō eſt pars fūdi, hoc eſt illius coꝛpoꝛis. Et ita voluit dicere gl.
hic, nec interpꝛetatiue, vt hic in vltima gl. Alio modo pōt intel-
ligi fundus ꝓ dominio pleno, hoc eſt ꝓ pleno iure fundi, ⁊ ſic ac
cipimus hic dominiū nō ꝓ genere, ſed ꝓ vna ſpecie, ſcilicet, pꝛo
dominio pleno. Et iſto mō ſi vſuſfructꝰ accipiat̃ vt ſeruitus, eſt
ſpecies diſtincta a dominio: ſi accipit̃ vt cōmoditas, tūc eſt pars
integralis fundi, ſeu dominij: q2 ex ꝓpꝛietate, ⁊ vſufructu cōſti-
tuit̃ iſtud totū integrale, ſcꝫ fundus, ſeu plenuꝫ dominiū. Ita dꝫ
intelligi quod not. in d. l. recte dicimus. in pꝛin. ĩ. de verb. ſign.
Ita dꝫ intelligi hec gl. ⁊ ſ̃. eo. l. eū, qui ita. §. pe. cum gl. ibi poſi-
p ta. ¶ Eodem modo dico, † qđ iter ſi accipiatur vt ſeruitus, eſt
ſpecies ſeparata ab actu, l. j. ſ̃. de ſer. ruſt. pꝛedi. Sꝫ accipiat̃ vt
cōmoditas, tūc eſt pars integralis ad actū: q2 ex cōmoditate iti
neris, ⁊ agendi cōſtituitur actꝰ. Et ita dꝫ intelligi hic tex. ⁊ ĩ. de
noua. l. ſi pupillus. §. fi. ⁊ hunc intellectū voluit habere gl. in l. ſi
mater. §. ſi qs iter. ſ̃. de excep. rei iud. lꝫ illa gl. ſit coꝛrupte ſcri
pta. Ideꝫ dico in vſufructu, ⁊ vſu. Et ſm pꝛedicta dꝫ intelligi. ĩ.
de accep. l. ⁊ per iuſiurandum §. j. ij. iij. ⁊ iiij. reſponſo. Pꝛedicta
ſic legaliter dicta ſint, quicquid dicant Logici, ⁊c.

ADDITIONES.

a ¶ Cōtinet tantundē. Adde, quod ita tenēt omnes hic, ⁊ in l. pe. ĩ.
de noua. Sed Bar. tenet contrarium in l. ita ſtipulatus. ĩ. eo. v
no. Alex. hic.
b ¶ Nullo modo fit nouatio. Adde Ro. conſi. cxxj. poſt Ale. hic.
cui etiam adde inquantum loquitur de campſoꝛe, vnum verbū,
per Bal. eius conſi. ccxix. iij. lib. ⁊ idem quod hic tenet Alexan
der in l. delegare. de nouatio.

LEX LIX.

1 ☞ Moꝛe tēpꝰ in eſtimatione q̄ venit officio iudicis, inſpicitur.
2 Conditionis euentus quando, ⁊ qualiter cōſtituat quē in moꝛa.
1 **Quoties.** † In eſtimatiōe q̄ venit iudicis of
ficio, inſpicitur tps moꝛe. h. dicit.
¶ Cōp. ſcđm gl. ſ̃. man. l. hominē. Sol. intellige hāc
ſcđm illā, qđ inſpicit̃ dies, ⁊ etiā moꝛa. Cōp. de l. cū qs
ſ̃. tit. pꝛox. Sol. intelligo illā ſm iſtā. Opp. ſm Dy. ĩ. de noua. l.
fundum Coꝛnelianū. Sol. ibi debetur eſtimatio iure obligatio
nis: ⁊ hic iudicis officio. Diſtingue de hoc vt in l. in hac. ſ̃. de tri
2 ti. ⁊ ꝑ doc. in l. vinū. ſ̃. ſi cer. pet. ¶ Quero, an † euentꝰ condōnis
cōſtituat quē in moꝛa: Et vr̃ quod ſic, vt hic, dū đt. in diē, vel ſub
condōne, cū equiparentur dies, ⁊ cōditio. Iſtā q. tāgit Cy. in l. in
minoꝛū. C. in quib. cau. in inte. reſt. nō eſt neceſ. Gul. de Cu. po-
nit in l. quod te. ſ̃. ſi cert. pe. ⁊ bꝛeuiter oēs tenēt illud: q2 euētus
a condōnis nō cōſtituit quē in moꝛa [a]. Et rō eſt, q2 de mēte iuris eſt
iniquū, quod eo puncto, quo quis obligatur, eo puncto in moꝛa
cōſtituatur, l. quod dicimus. ĩ. de ſol. ⁊ l. ꝓmiſſoꝛ. ſ̃. de cōſti. pe. ⁊
§. fi. Inſti. de inuti. ſtip. ſed ante cōdōnem nō eſt obligatio: ergo,
⁊c. Non ob. iſta lex, q2 intelligo, qđ dies obligationis venit, ⁊ ꝑ
interpellationē ꝯ̄cta eſt moꝛa, que tñ interpellat o in obligatiōe
in diē, fit per curſum diei appoſite in obligatione conditionali ꝑ
verā interpellationeꝫ. Non ob. l. euicta. ſ̃. de vſur. q2 ibi re ipſa
ꝯ̄hitur moꝛa. Nō ob. l. ſi ex legati cā. ſ̃. eo. cum gl. ſua, q2 ibi ali-
ter dꝫ intelligi illa gl. Et induco duas leges: vnā ſ̃. eo. l. ſi ex le-
gati cā. cum legatum debeatur ſub tacita conditione, ſi hr̃s adi
ret hr̃ditatem, l. iij. ſ̃. de leg. j. non tñ cōſtituitur in moꝛa niſi in-
terpelletur. Facit l. ſi penū. ſ̃. qn̄ di. le. ce. Iteꝫ vr̃ caſus ſ̃. de pe.
leg. l. j. vbi pꝛo ſecundo anno non conſtituitur in moꝛa per aduē
tum illius anni. Quod patet, q2 admittitur purgatio vſqꝫ ad li-
tis cōteſtationē. Quod nō eſſet, ſi eſſet dies, ⁊ pena. Iſtud dicā. ĩ.
eo. l. ſi inſulā. Sed quedā gl. in d. l. j. poſita ſuper verbo, mēte, vr̃
innuere contrariū, vbi dicit, quod ſi teſtatoꝛ iuſſit dari de fructi
bus futuri anni, quod euentus fructuuꝫ conſtituit in moꝛa: ⁊ cō-
ſtat ꝙ illud eſt condōnaliter legatum, l. j. in fi. ſ̃. de condi. ⁊ dem.
⁊ ĩ. eo. l. interdum. in pꝛin. Sed dico, quod id non eſt bonū exem
plum. Pone ergo ibi exemplum per l. nec ſemel. §. ſi in habita-
tione. ſ̃. quando di. leg. ced. Uel melius dic, quod gl. intelligit,
quādo fuerunt fructus adiecti cauſa deſignationis, ⁊ ſic nō con
ditionaliter, vt dicetur ĩ. l. inter ſtipulantem. §. ſacram.

ADDITIO.

a ¶ Moꝛam. Adde Iacob. Butr. idem tenentem in l. moꝛa. ſ̃.
de vſur. Bar. in d. l. ſi ita ſtipulatus. in iij. q. pꝛin. Bal. in l. ꝙ te.
ſ̃. ſi cer. pet. ⁊ in l. ſi poſt tres. ſ̃. ſi quis caut. ⁊ limita vt ibi.

LEX LXI.

1 ☞ Stipulatio, per ꝙ̄ aufertur libera teſtādi facultas nō valet.
2 Teſtamentum non poteſt fieri irreuocabile, etiam ſi dicatur, ſi
contingat me teſtamētum reuocare, dono tibi omnia bona mea.
3 Pactum de ſuccedendo iuramento non firmatur.
4 Pactum de non ſuccedendo firmatur iuramento.
Filia, que fecit fratri pactum de non ſuccedēdo patri, ⁊ iurauit,
non pꝛohibetur ſuccedere ex teſtamento.
Pꝛomittere bona ſua irreuocabiliter, quomodo quis poſſit.
Donatio omnium bonoꝛum, ſi non adijcitur pꝛeſentium, ⁊ futu
roꝛum, valet.
5 Donatio omnium bonoꝛum, pꝛeſentiū, ⁊ futuroꝛum, valet ſi do
nans aliquid ſibi reſeruat.
6 Uendere quis poteſt omnia bona ſua pꝛeſentia ⁊ futura, nō ta-
men hereditatem ſuam.
7 Pactum de futura ſucceſſione, quando valeat, ⁊ quando non.
a **Stipulatio [a] hoc modo cō-
1 cepta.** Non † valet ſtipulatio, per quā aufertur
libera teſtandi facultas. h. d. ¶ Cōp. ſecū
dū Dy. de l. ſi quis ſeruū. de act. emp. ⁊ l. iij. §. de illo. ſ̃. ſoci. vbi
vꝫ pactū de futura ſucceſſiōe. Dic vt per Cy. in l. fi. C. de pac. ⁊ ꝑ
Gul. ſ̃. de pac. l. ⁊ hr̃di. Et idē dicūt, tñ q2 minus ꝑfecte, ideo ſta
2 tim dicā latius. ¶ Per iſtā l. dāno † vnā opi. Dy. ꝙ aduocati ha
bēt ꝓ canonizata an teſtm̄ poſſit fieri taliter, q2 non poſſit reuo-
cari. Dy. in c. qđ ſemel placuit. de reg. iur. li. vj. dicit, quod non
eſt dandū conſiliū, ſtādo in finibus vltime voluntatis: ſed ſi trā-
ſeat in ꝯ̄ctū, ſic hoc modo, ſi cōtingeret me facere aliud teſtm̄, do
omnia bona mea, ⁊c. hoc non placet, q2 talis donatio aufert libe
ram teſtamenti factionem, ⁊ vr̃ facta hec donatio in penam mu-

b tantis teſtamentum,⁊ ſic tanq̄ ꝯ̄ bonos mores nō valet,[b] vt hic. Et hoc reperio Ly.conſuluiſſe,lʒ ſic ſcripſerit in d.c. ¶ Ȝ acio
3 aliā q.vtrū hoc pactū,†poſſit iuramento firmari:Et vr̄ qđ ſic,ex tra de pactis.c.ij.li.vj.⁊ de iureiu.c.lʒ.eo.lib.Hy.ſalua reueren tia,nō intellexit c.nō eſt de obligatoriū.de re iur.li.vj.⁊ dico,qđ nō firmat,q2 dt d.c.nō eſt.ꝙ iuramentuʒ ꝯ̄ bonos mores non eſt obligatoriū,ſed iſtud eſt ꝯ̄ bonos mores,vt hic in text.ergo,⁊c. Ad d.c.ij.⁊ c.lʒ.dic,qđ qñqʒ eſt tale pactum de futura ſucceſſio ne,quod inducit votū captādē mortis,quale eſt pactū de ſucce dendo:vel aufert liberā facultatem faciēdi teſtamentū,⁊ tūc non valet,nec firmatur iuramento.l.fi.C.de pac. Et eſt ratio,q2 con tra bonos mores.Facit extra de conceſ.preben.c.ne captande. lib.vj.Qñqʒ non aufert teſtamenti facultatē,vel votum captādē
4 mortis,vt patet in pacto† de non ſuccedendo patri:ſed lex non vult vt ſit de futura ſucceſſione,ea forte rōne,q2 preſumit quod
c ꝓ modica re[c] dimitteret multa,⁊ tūc iuramento firmatur,vt ex tra de iureiu.c.lʒ.⁊ c.ij.extra de pac.lib.vj.vbi loquitur qñ pa ctum fit patri de nō ſuccedendo:ſed ſi pactum fieret fratri de nō ſuccedendo patri,non impeditur filia iurans ex teſtamento ſuc cedere,ne auferatur libera teſtādi facultas,vt C.de pac.l.pactū, qđ dotali.Et predicta vera de iure canonico,quicquid dicat gl.
5 de iure ciuili,in l.pactum.C.de colla.¶ Quero,aliquis†vult fa cere vt habeā bona ſua poſt mortē eius,quis erit modus:Gl.in l.fi.in verb.accōmodauerit.C.de pac.dt,qđ ꝓmittat bona ꝑ ſti pulationē poſt mortē ſuam.l.vnic.C.de action.ab heredi.⁊ ꝯ̄ he redes.⁊ erit donatio cā mortis.Sed hoc modicū conſiliū eſt,q2 ſi eſt donatio cā mortis,pōt reuocari.Facit ergo hāc ꝓmiſſio nē animo donādi inter viuos.l.vbi ita donatur.de donat.cauſa mor.¶ Sed an tunc valeat:Ly.tetigit in d.l.fin.Tu dic latius. Aut ꝓmittit hereditatem,⁊ ſic ius ſuccedēdi,⁊ nō valet vt hic,⁊ C.de trāſa.l.cū donationis.in fin.Nec valet etiā pactū,vt qs in ſtituat aliquē etiā ſi ſit iuramēto firmatum.Ita no.Jn.in c.fi.de pac.Aut promittit bona,⁊ tūc aut oīa bona preſentia ⁊ futura,⁊ nō valet:q2 aufert liberā teſtandi facultatē per indirectū:q2 nul lus vellet eſſe heres ſine cōmodo.Et hoc Ly.cōſuluit.Pro hoc facit Inſti.de leg.falci.in prin.coniuncta l.quod de bonis.ſ.ad leg.falci.Aut dt bona oīa,non autem adijcit preſentia,⁊ futura,
d d⁊ tunc valet.l.oēs.§.Lucius.ſ.de his que in frau.cred.d.⁊ l. vnic.C.vt acti.ab heredit.⁊ contra here.⁊ l.hereditariū.de bo. aut.iud.poſ.Ratio,q2 poterit lucrari poſt donationē,qđ lex p̄ſu mit.l.ſi defunctus.C.arbi.tut.⁊ in illo lucro poterit teſtari,⁊ ſic nō aufert liberā teſtamenti factionē.Iteʒ,q2 a volente fit,nō cu ratur:q2 nō inducit votuʒ captādē mortis,d.l.fi.C.de pac.Idē
6 †puto ſi donauit omnia bona ſua preſentia ⁊ futura,reſeruata ſibi certa quantitate vel re.Idem dico,ſi vendidit omnia bona ſua preſentia ⁊ futura.Nā in hoc nō venit pretium quod perci pit ab emptore,arg.l.dāni infec.quidā.§.cum parietem.de dā. infec.vnde in illo pretio poterit teſtari:ſecus puto ſi diceret,vē do hereditatem meam:q2 importat ius ſuccedendi ſibi,qđ non
7 poteſt,vt dictum eſt.†¶ Vltimo cum queritur,an valeat pactū de futura ſucceſſione,plenius quā doc.diſtingue:⁊ dic,Aut fuit pactum ꝓ iure ſucceſſionis ſeruando:aut pro iure ſucceſſionis amittendo,ſeu perdendo,aut ꝓ iure ſucceſſionis acquirēdo:aut de eo quod acquireretur per ſucceſſionē certo modo diſponen do.Primo caſu valet pactum,vt Inſtitu.de leg.agn.ſuc.§.fin. Secundo caſu aut tale pactū eſt admiſſum cū delicto,⁊ valet.l. j.§.ſi parēs.ſ.ſi quis a par.fue.ma.Aut nō eſt admiſſū delictū, ⁊ tunc aut firmatur iuramēto,⁊ non valet c.§.de pac.li.vj.Aut non confirmatur iuramento,⁊ nō valet,vt C.de collat.l.pactuʒ. Tertio caſu non valet,vt hic,⁊ C.de pact.l.pactū.⁊ C.de tranſa. l.cum donationis.⁊ qđ ibi not.etiam ſi fuerit iuratum,vt eſt di ctum.Quarto caſu,aut pactū fuit interpoſitū ſuper hr̄editate ho minis incerti,⁊ valet,l.iij.§.de illo.ſ.pro ſocio.Aut hoīs certi,⁊ tūc aut hoc venit ex conſequētia prioris ꝯ̄ctus,⁊ valet.l.ſi quis ſeruū.ſ.de acti.emp.Aut nō,⁊ tūc aut venit ſub quadā vniuer ſitate,⁊ valet.l.ij.§.illud.j.de he.vel actio.vē.⁊ aut fit ꝑ ſe prin cipaliter,⁊ tūc aut cōtinet liberationē paciſcentis,⁊ valet.l.⁊ he redi.§.filius.ſ.de pac.aut cōtinet obligationē,⁊ tunc ille de cu ius bonis agitur,non conſentit,⁊ nō valet etiā ſi iureiur:aut con ſentit,⁊ valet,ſi conſenſus durat,vt C.de pactis.l.fina.

ADDITIONES.

a And.Barb.¶ Stipulatio.Vide Bar.in conſi.ſuo lxxij.inci. facto proponitur,quod nobiles.vbi pulchre loquitur.
b ¶ Nō valet.Adde poſt Ale.qui multas cōcordantias al.Bal. conſi.cxxxiij.iij.li.⁊ Pau.de Ca.cōſi.lvj.Ro.plenius loquentē in hac materia eius cōſi.clxxj.vbi dt hāc eſſe cōmunē opi.lʒ Cl. cōſi.cxiij.teneat ꝯ̄trium.⁊ inquantū Alex.ſubdit,quod hoc non haberet locū in legato facto predicto modo,adde quod idē con ſuluit Ro.conſi.ccxciij.Et inquantum etiā tangit,an iurās non reuocare teſtamentuʒ,dicatur periurus,adde qđ Abb.cōſ.xlix. in vltimis verbis,tenet opi.Bar.Sed Canoniſte,⁊ Bald.conſ ccv.j.lib.tenent idē.⁊ Oldr.conſ.cxxvij.incip.viſo inſtrumento pacti.ad fi.vbi dicit,ꝙ ſuum conſilium eſſet,ꝙ is de quo querit. conderet teſtm̄,in quo filios ⁊ filias omnes pro virili heredes inſtitueret:⁊ hec diſpoſitio eſſet conformis pacto,iuramento,⁊ iuri communi:⁊ omneʒ aliā reputat periculo non carere.Pau. de Caſt.predicto conſilio videtur tenere,quod ſit periurus.
c ¶ Pro modica re.Adde poſt Alex.Pet.de Anc.conſ.xxxviij. inci.in Chriſti noīe pro clariori deciſione.per Pau.de Caſ.cō. clxxvij.inci.in Chriſti nomine,ꝯ̄ ſuperius conſulta.⁊ conſ.cccxj. ſ.alle.⁊ ibi an preiudicet filijs iurantis,per Ang.conſi.cccij.Et inquantum Alex.ſubdit,qđ filia renuncians hereditati pater ne,non ꝓhibetur mortuis fratribus,ad illam habere regreſſuʒ, adde qđ pulchre cōſuluit Bal.cōſi.ccclxix.incip.quedā puella. iij.li.Ro.conſi.clxviij.inci.in Chriſti nomine,circa primum.Et inquantum dt Ale.quod ſi filia iuraret nō renunciare heredita ti paterne,⁊ deinde renunciare cum iuramento,qđ non valeret renunciatio per gl.in c.lʒ mulieres.de iureiuran.Intellige ve rum,ſi pater,vel fratres haberent notitiam iuramenti primi: alias nō q2 eſſet in poteſtate ſua fraudare perſonas ſuo iuramē to occulto.⁊ hoc voluit notabiliter Bal.eius conſ.cxviij.iij.lib. vbi dt,qđ mulier primo iurās non alienare,ſi deinde alienet,nō valet alienatio,ſi partes habuerunt notitiam primi iuramenti.
d ¶ Preſentia,⁊ futura.Adde inq̄tum Alexā.poſt multa reſidet cū opi.Ang.de qua eius conſ.clxxix.inci.viſis predictis inſtru mentis.qđ opi.ꝯ̄ria,ꝙ donatio omnium bonorū preſentiuʒ,⁊ fu turorū indiſtincte non teneat:vltra per ipſuʒ alle.tenuit Bald. cōſ.clxvj.vol.v.Ro.conſ.xxvj.⁊ clxxj.⁊ ccxciij.Abb.cōſ.xlviij.⁊ conſil.cij.ij.li.vbi refert fundamenta Ang.in dicta diſputatio ne,⁊ dicit,ꝙ non ſolum fundamentum doctorū eſt,qđ aufert libe rā teſtamenti factionē:ſed etiā,q2 inducit votum captande mor tis.Nō ob.quod Ang.dt,quod reperiet heredem,ex quo ratio ne dominij pōt teſtari:q2 dt ipſe,tenet argu.a frequenter accidē tibus.c.j.de cler.non reſid.ſed accidit frequenter qđ facta in a liuʒ donatione omnium bonorū nullus vellet eſſe heres ꝓ nullo aut minimo lucro.Inſti.ad legem Falcidiam.in prin.nec de do minio eſt curandum,tum q2 heres ſciens omnia bona ad alium pertinere,ſtatim repudiauit,tum q2 in vita poſſet ipſe donator cōpelli ad traditionem,etiam poſt acquiſitionē,ſi donatio tene ret,ex quo donatio eſt inter viuos,vt hac lege.Nō obſtat,qđ qui libet in re ſua eſt moderator,⁊ arbiter:q2 illud verum,niſi diſpo nat ꝯ̄ bonos mores;q2 intereſt Reipublice,ne quis re ſua male vtatur.vt §.cogitatio.in aut.vt iudices ſine quoquo ſuffr.§.ſed ⁊ maior.Inſti.de his,qui ſunt ſui vel alie.iu.Et hāc opinioneʒ, donatio omnium bonorum preſentium ⁊ futurorum nō valeat, non ſoluʒ cum fit priuato,ſed cum fit pio loco,vel eccleſie,tenuit Pe.de Anc.conſi.ccxxxij.inci.In Chriſti nomine de primo du bio.Tñ in eo,quod de pio loco dixi,ꝯ̄trium tenet Abb.alleg.cōſ. cij.vnde his authoritatibus,⁊ illis,que alleg.Alex.Addo Pau. de Caſt.conſ.cj.⁊ cōſ.lvj.ſ.alleg.de quo Alex.mentionem nō fa cit.⁊ Bal.in d.conſ.⁊ vbiqʒ in lec.⁊ Ang.conſ.cvj.de quo etiam Alex.non loquitur,vbi tenet,quod reſpectu futuroruʒ nō tenet: q2 aufert liberam teſtandi facultatē:ſed in preſentibus tenet,cu ius contrarium hic vult:ergo relinquitur clariſſime concluden dū quod a cōmuni opinione non eſt recedendum.Quid autem ſi aliquis facit donationem omnium bonoruʒ ſuoruʒ,p̄ſentium, et futuroruʒ,reſeruatis omnibus fructib9 inter viuos,cū pacto quod poſt mortem ſuā donatarius teneatur vendere medietatē dictorum bonorum,⁊ dare pauperibus,an faciendo teſtamen tum,⁊ inſtituendo hr̄dem in predictis bonis poſſit reuocare do nationem:vide Bal.conſ.ccccij.iiij.lib.⁊ conſi.ccxxviij.j.li.Vi de ad cognitionem,quando dicatur donatio cā mortis,⁊ quādo inter viuos.Et inquantum Ale.tangit de donatione omniū bo norum facta poſt morteʒ,in qua iuratur non venire contra,vide Abba.in d.conſ.xlviij.Et inquātum dt ſecus eſſe,quando adie cta ſunt illa verba,ꝓmitto non reuocare,vide Ang.conſil.ccliij. Et inquantum dt,cum ꝓmitto non reuocare,donatio cenſet in ter viuos,niſi alias actus redderetur nullus.l.illud.de donat. Dic,qđ iſta fuit opi.Pau.de Caſt.in d.conſ.cj.quem ipſe Ale. in l.que dotis.reprobat,dicens,quod ſaltē valet in preſentib9, cuius ꝯ̄trium hic tenet,⁊ ſ.viſum eſt quod non tenet.Et quod lʒ ſint adiecta illa verba,ſi tñ fit mentio mortis,nō per hoc deſinat eſſe cā mortis,voluit Bal.conſi.cvij.j.lib.inci.Lauren.Ang.in d.conſi.ccliij.clarius vbi dicit,ita tenuiſſe Ray.q2 legatuʒ ⁊ do natio cā mortis equiparantur,quo ad potentiam reuocandi.l. Marcellus.§.Paulus.⁊ l.ſi debitor.⁊ l.illud.de don.cā mor. Si ergo legata,nō obſtāte quocunq; pacto,poſſunt reuocari ꝑ penitentiā,ſic ⁊ donatio cauſa mortis.lati9 ibi vide.Fundamen tum etiā eorū ſcilicet Bal.⁊ Ang.eſt,qđ mens donātis,nō ver ba pactorū ſit attendenda,in ſimilibus.Inquantum etiam cum opi.Ang.

epi. Ang. hic tranſire videtur, qđ donatio omniū bonorū preſentium, ꝛ futurorū facta eccleſie nō valeat, adde vt dixi. ſ. quod Ab. cōſi. cij. conſuluit 𝔠rium, ſequnt⁹ Bal. in aut. ſi qua mulier. C. de ſacroſan. eccl. per tex. in l. iubemus nulli. eo. tit. Item. qꝛ paupertas ꝙ pter Deū ſtatu ſeculari nō mutato cōmendata eſt, vt in euangelio, vade, ꝛ vende oīa que habes, ꝛ da pauperibus. ꝛ in Actib⁹ Apoſtolorū legitur, qđ laici ponebāt pretiū bonorū ſuorū ad pedes Apoſtolorū. vt etiā no. xij. q. ſ. in ſumma. ꝛ oīa Dei ſunt. vt extra de deci. cap. tua. Et vnaqueqꝫ res de facili redit ad ſuā naturā: ſecus cum ſit priuato, vbi oīa hec ceſſant. Et inquantū poſt Bar. tangitur, an valeat donatio omniū bonorū, ꝛ cōcluditur qđ ſic. adde Bal. conſ. ccxcv. ij lib. Ald. cōſ. cxxix. Pau. de k a. conſi. lvj. Et etiā ſi dictū ſit, poſt mortē, adde Ab. d. conſ. cij. Et inquantū tangit, an valeat pactū, qđ donatio non poſſit reuocari pretextu ingratitudinis, adde de veritate valoris dicti pacti. Bal. cōſi. xviij. iij. lib. vbi aliter diſtinguit, ꝛ vide etiā dictū cōſ. ccxcv. Et inquantū tangit de ſtatuti validitate, loquētis de ingredientib⁹ monaſteriū, ꝛ tenet, qđ nō valet, adđ qđ idē aperte tenuit Bal. eius cō. ccxvj. inc. In xp̄iſti noīe, monialis. iij. li. Inq̄tū vltimo tāgit Bar. an valeat pactū de certo modo diſponenda hr̄ditate hoīs certi viuētis, vide Pet. de Anch. cōſ. ccccxiij. ꝛ Bal. cōſ. lxxxij. j. li. ꝛ ſi qua oñciūt, vid i l. fi. C. đ pac.

LEX LXII.

SEruus vetante. Seru⁹ acquirit inuito domino. h. d.

LEX LXIII.

SI ita quis ſtipuletur. Stipulatio ſemel commiſſa iterum non committitur: ꝛ ad veritatē diſiunctiue ſufficit alteram partem eſſe veram. hoc d.

1 De materia huius legis dicetur infra eodem. l. ſi ſic. Not. † qđ dictio, ſiue, eſt vere diſiunctiua, lꝫ propria natura ipſius eſt, vt deſingat verba, ꝛ contingat ſenſum, vt Alexander, ſiue Paris, vt no. C. de in lit. dan. tut. l. ad protegendam. tamen hoc perpenditur ex natura orationis, vbi apponitur.

LEX LXIIII.

HUiuſmodi ſtipulatio. Pōt cōfici ſtipulatio ſub cōdōne, vt exiſtēte condōne retro a die interpoſite ſtipulationis annua pecunia debeaꝛ. h. d. k pp. de l. cum quidā. ſ. de vſur. Sol. ibi ſpeciale, qꝛ curſus vſurarū eſt odioſus. Sed hoc eſt ꝯ l. lecta. §. fi. ſ. ſi cer. pet. Sed iſta eſt vera. qđ illud eſt, ne excedat legitimus modus vſurarū, ꝛ iſta vera: veruntamen ille leges modicū faciunt ad ꝑpoſitum, qꝛ ibi fuit expreſſū a die interpoſite ſtipulationis: hic vero đt ex hac die. Et ſic pōt intelligi de die interpoſite ſtipulatiōis, ꝛ đ die exiſtētis cōdōnis: ſꝫ qꝛ dictio, hac, eſt demōſtratiua de p̄ſenti: vt plene dixi. ſ. de ope. no. nū. l. j. in pn. ideo intelligo de die, de qua loquit. ꝛ hic eſt effect⁹ hui⁹ legis. Sec⁹ ergo ſi dixiſſet, ex illa die.

LEX LXV.

1 ☞ Error in appellatione nominis non vitiat, quando res demonſtratur in preſentia.

2 Stipulatio valet, ſi dico, promittis mihi ſex medaleas, ꝛ reſpōdes, promitto duos aureos, ſi tres medalee valebant aureum.

QUi extrinſecus. Verba ſuperuacua, itē diſſonantia ſi conſonantia eſt in mente, ſtipulationem non vitiāt. h. d. Gl. exemplificat iſtā legem, promittis mihi dare hunc equum, cum eſt bos in preſentia: qđ valet. Sed ꝯ de l. ſi

1 quis in fundi vocabulo. ſ. de legat. j. vbi error † in appellatione nominis vitiat. Dic, ꝙ iſtud operatur demōſtratio rei, que eſt in preſentia, que facit omnē errorē ceſſare. Et hoc ſm Ja. de Are. induco. l. nemo. ſ. de here. inſti. Itē opp. Inſti. de inuti. ſtipu. §. ſi de alio. Sol. Hic non rn̄det de alia re, ſed de eadē. Aduerte ad gl. ſuper verbo denarios, ſi ponimus, qđ erant denarij de mate

2 ria eadē, iſtud eſt ſine dubio. Pone tres † medalee auri valēt vnum aureum: vnde interrogaui, promittis dare ſex medaleas: reſpondes, promitto duos aureos: valet, qꝛ propter identitatē materie eadē res eſt, l. j. in fi. ſ. de auro ꝛ argu. le. Sed ſi non eſſet eadē materia, tunc vr̄ omnino res diuerſa: vt no. j. de ſolu. l. Paulus. j. niſi diceres, ꝙ erat conſuetudo regionis, ꝙ acciperetur vnum pro alio: vt no. C. de dona. l. ſi quis argentum. facit qđ no. j. eo. l. vbi autem. in prin. ꝛ dicam in d. l. Paulus.

LEX LXVI.

SI minor viginti ānis. Quod ego p me non poſſum, neqꝫ ab alio ſtipulari fieri poſſum de re ad me pertinente. hoc dicit.

LEX LXVII.

1 ☞ Promitto me facturū, vel promitto curaturū, an differant.

ILla ſtipulatio. §. Eū qui. Impersonalitas circa verbū executiuum obligationis ſtipulationem non vitiat. h. d. ¶ k p. ſ. de le. j. l. ſi heres iuſſus. Solu. Hic promiſit curari ibi fuit iuſſus facere: qꝛ tunc vr̄ iuberi ꝙ det. Qñqꝫ enim promittit quis dare, ꝛ tunc tenetur preciſe: vt j. eo. l. vbi autem. §. fin. Qñqꝫ promittit curare, ꝛ tunc non tenetur, vt det, ſed liberatur dando fideiuſſorem: vt hic. Aut promittit facere, vt detur, ꝛ tunc eſt caſus in l. ſi hr̄s iuſſus. ſ. de leg. j. ꝙ tenetur dare. ꝛ no. in l. fi. in fi. ſ. ſi cert. peta. Et iſtud communiter tenetur: lꝫ quidā dicant, quod ibi eſt ſpeciale fauore vltime voluntatis. Oppo. de auth. ſi quando. C. de conſti. pec. Sol. vt plene dixi ſ. e. l. ſtipulatio iſta habere, licere.

1 §. ſi quis ita. † ¶ Quero, vtrū aliqua ſit differentia, ſi promitto me curaturum, vel facturum: Gl. ꝙ ſic. Tu dic, aut iſta verba referuntur ad merū factum: vt promitto me facturum domū, vel promitto me curaturum, qđ tibi fiet, ꝛ inter iſta verba eſt differētia. ita loquitur hic. Idem ſi ſimpliciter proferuntur: vt promitto me facturum, ꝙ fiet, vel curaturū, ꝙ fiet, ꝛ ſic imperſonaliter. Si vero referant ad factū alienū, puta, ꝑmitto me facturum ꝙ Titius faciet domū: vel ꝑmitto me curaturū, ꝛ tūc nulla eſt differentia: vt j. eo. l. quoties quis. in prin. coniuncta l. inter ſtipulātem. in princ. ꝛ ideo notarij hodie, vt iſta dubietas ceſſet apponunt vtrunque verbum, ſcilicet, me facturum, ꝛ curaturum, ꝛc.

LEX LXVIII.

1 ☞ Obligatio ad intereſſe qñ cōmitatur in obligatione dandi.

2 Intereſſe extrinſecum venit in nūmis, non autem intrinſecum.

3 Mutuans pecuniam non poteſt eam incontinenti repetere.

SI penam ſtipulatus. Obligatio dandi quando mea totaliter non intereſt, ad intereſſe com-

1 mittitur. h. d. ¶ Cp. extra gl. † qꝛ in ſtipulatione dādi, non ſuccedit obligatio ad intereſſe, l. vbi autem. in fi. l. ſi ſeruum. in fi. j. eod. l. promiſſor. ſ. de conſti. pec. Glo. ſol. ꝙ hic non promiſit dare, ſed credere, qđ eſt facti. Sed iſta glo. peſſime đt: nam in obligatione dandi non cōmittitur ad intereſſe, qꝛ intereſt mea ſimpliciter inquantum promittis, vt qñ promittis mihi dare irreuocabiliter, vt ſic promittens cogaꝛ preciſe ad dandū, alias nō cogitur preciſe: ſed ſi dꝫ dare reuocabiliter, tū tūc mea ſimpliciter in totū non intereſt, ideo nō poſſū agere, niſi ad intereſſe, vt hic: ꝛ ſic nō eſt differētia, vtrū ꝑmiſit mutuare, vel credere. Hoc dicā j. eo. l. ſtipulationes non diuiduntur. in xj. cōtrario. Quero ad quid committatur: Reſpondet gl. ꝙ forte ſub pena tenebatur alij. Sed nonne iſta pena eſt intereſſe extrinſecum, ergo non venit. l. ſterilis. §. cum per venditorē. ſ. de actio. emp.

2 Sol. † In nūmis nō venit intrinſecū intereſſe, ideo venit extrin-

3 ſecū. l. nūmis. ſ. de in litē iurā. ꝛ ibi no. † Quero, promittis mutuare pecuniam, ꝛ mutuaſti, an hanc repetes incontinenti: Glo. dicit, ꝙ ſic. Sed non credo per gl. in l. C. commo. quia debet agi cum diu eſt in ſolutione ceſſatum, vel facilis eſt ſolutio.

LEX LXIX.

1 ☞ Impoſſibilitas ſuperueniens excuſat a pena.

SI homo mortuus. Pena adiecta ꝑcedēti diſpoſitioni impoſſibili, nō pōt cōmitti. h. d. Cp. ſ. eo. l. ſtipulatio iſta. §. alteri. So. ibi nō erat impoſſibilis, hic ſic: qꝛ tēpore diſpoſitionis Stichus erat mortuus. ¶ Quero, qđ ſi tūc nō deceſſit, ſꝫ poſt, ante cōdōnis euentū: In gl. ſunt opi. Gl. tenet primā p. l. ſi deceſſerit. ſ. qui ſat. cog. ꝛ p l. in illa. ſ. eo.

1 † Sed veritas eſt in cōtrarium, qꝛ ſuperueniens impoſſibilitas excuſat a pena, l. ſi vehenda. §. idem iuris. ſ. ad leg. Rho. đ iact. Nec obſt. d. l. in illa. qꝛ ibi Stichus non erat in obligatione, ſed ſolum in conditione: vnde penalis ſtipulatio non debebat ibi cōmitti ex mora, ſed ex cōditionis euentu. Et hoc tenēt Dy. Gul. Oldr. Cy. ꝛ omnes, ꝛ ſic tene opi. Jo. hic poſitam, ꝛc.

LEX LXX.

MUlier. Infans ſtipulari non poteſt. h. d. Dic vt dixi ſ. eo. l. j. in princ.

LEX LXXI.

CUm quid. Hic ponitur forma contractus, qualiter pena debeat apponi facto, vel non facto. hoc pro ſummario

LEX LXXII.

1 ☞ Obligatio dicitur diuidua, vel indiuidua, ſecundum id qđ in ea deuenit, ꝛ nu. 21.

2 Seruitus predialis ad hoc vt dicatur diuidua, vel in diuidua, quatuor conſiderantur.

3 Fundus ſeruiens licet diuidatur, non tamen diuiditur ſeruitus, ſed modificatur.

4 Res propria licet nemini ſeruiat, communis tamen cū alio ſic.

5 Seruitus non retinetur pro parte, ſed occaſione partis pro ſolido retinetur.
6 Uſuſfructus eſt ſeruitus diuidua.
7 Facta in ſtipulationem deducta, quando diuidua, ⁊ quãdo indiuidua ſint, ⁊ latius nu. 8.
Differentia inter facta, ⁊ ſeruitutes in ſtipulationem deductę.
8 Obligatio rem tradi eſt indiuiduã, quo ad obligationem ⁊ ſolutionem.
Obligatio rẽ reſtitui eſt diuidua quo ad obligationem, ſed quo ad ſolutionem indiuidua.
9 Differentie ratio inter obligationem rem tradi, ⁊ rem reſtitui.
10 Obligatio ad intereſſe ſuccedit in obligatione rem reſtitui perempta.
11 Stipulatio facti qualiter, ⁊ quomodo diuidatur inter heredes.
12 Obligatio ad intereſſe ſuccedit in obligatione faciendi poſt moram, non in obligatione dandi. ⁊ que ſit ratio nu. 13.
14 Obligatio ad intereſſe ſuccedit in contractibus innominatis, in quibus eſt obligatio dandi.
15 Obligatio ad intereſſe ſuccedit in obligatione dandi, quando in obligatione eſt dari rem alteri.
16 Obligatio ad intereſſe ſuccedit in obligatione dandi, quãdo quis non proprie, ſed ex quadam naturali equitate tenetur ad dandum: quia effectus fuit locupletior.
17 Obligatio ad intereſſe ſuccedit in obligatione dandi, quando obligatio rem dari habet admiſſam obligationem rem reſtitui, ⁊ ſic datio participat cum obligatione facti.
18 Res corporales qualiter dicantur diuidue, vel indiuidue ſecũdum naturam, ⁊ qualiter ſecundum iuris diſpoſitionem.
19 Res corporales diuidue ſecundũ naturam qualiter diuidantur.
20 Una res an poſſit a pluribus poſſideri pro diuiſo, ita quod remaneat vna.
21 Incorporalia qualiter dicantur diuidua, vel indiuidua.
22 Obligatio dandi, ſi continet quantitatem, dicitur diuidua, etiã quo ad ſolutionem, ⁊ effectum liberationis: ſed indiuidua quo ad pene commiſſionem.
23 Obligatio que continet certam ſpeciem dicitur diuidua, etiam quo ad ſolutionem, non tamen quo ad liberationem, nec quo ad pene commiſſionem.
24 Obligatio in qua debetur ſpecies in genere, vel alternatiue, dicitur diuidua quo ad petitionẽ, ⁊ diſtributionẽ non tamen quo ad ſolutionem, nec liberationem conſequendam ex ſolutione, ſecus quo ad liberationem conſequendam aliter quam per ſolutionem.
25 Stipulatio factorum an dicatur diuidua, vel indiuidua, ⁊ que facta dicantur diuidua.
26 Seruitutes an ſint diuidue vel indiuidue, ſecundum naturam, ⁊ quid ſecundum iuris ordinem.
27 Seruitus vſuſfructus quare ſit diuidua, ⁊ vſus indiuidua.
28 Seruitus vſuſfructus etiam quo ad pene commiſſionem dicitur diuidua.
29 Ius feudi an dicatur diuiduum vel indiuiduum.
30 Obligatio ad intereſſe in obligatione facti qualiter committatur, ⁊ quando.
31 Obligatio ad totale intereſſe quare ſtatim committatur, quando factum eſt explicandum in iudicio, ſed quando extra iudicium, tunc expectetur tempus quo potuit fieri.
32 Stipulatio facti quare ad intereſſe particulare committitur ex clauſula, dolum malum abeſſe: ſed ex clauſula de defendendo committitur ad totale.
33 Obligatio ad intereſſe an in obligatione rem reſtitui committatur, ⁊ quando.
34 Obligatio ad intereſſe eſſe quare non committatur in obligatione rem reſtitui poſt moram, ſicut in alijs obligationibus faciendi.
35 Stipulatio ad intereſſe quando committitur in obligatione facti, an reus ſit obligatus copulatiue ad factum, ⁊ ad intereſſe, an alternatiue, id eſt, aut ad factum, aut ad intereſſe.
36 Reus quando poſſit precise compelli ad factum, vel ad intereſſe. nu. 37.
38 Obligatus rem reſtitui ſi habet facultatem rei reſtituende, cogitur preciſe, aliter non.
39 Obligatus rem tradi ex cõtractu emptionis ſi habet facultatem rei tradende, cogitur preciſe: alias liberatur ſoluendo intereſſe.
Obligatus rẽ tradi ex aliqua ſtipulatiõe liberatur pſtãdo intereſſe.
Obligatio rem tradi, in contractu emptionis non continet merum factum: ſecus in alia ſtipulatione.
40 Intereſſe commiſſum in ſtipulatione facti qualiter petatur, ſeu ipſum factum. nu. 42. ⁊ 43.
41 Facultas ſoluendi intereſſe in ſtipulationibus facti quando deſinat per literis conteſtationem.
44 Factum in d. ſ. ſyt poſſe fieri, an poſſit agi ad ipſum factum, an vero intereſſe.
45 Intereſſe petitur per certi condictionẽ non expreſſa certa quantitate in libello.

a **Stipulationes nõ diuidũtur.** Iſta lex vſque ad §. ſi quis ita. tractat materiã valde difficilem. Ad cuius euidentiam premitto quod quedã ſtipulationes ſunt totaliter indiuidue ab initio, ⁊ ex
b poſt facto: vt ſtipulationes ſeruitutũ, nam pro parte in ſtipulationẽ deduci nõ poſſunt: vt ſ. de ſerui. l. pro parte. Itẽ nõ pſtantur pro parte, ⁊ inter plures hrdes promiſſoris, vel ſtipulatoris nõ diuidunt: vt ſ. eo. l. ij. §. ex his. Quedã ſunt ſtipulatiões indiuidue, poſtquam ſunt contracte, ſed ab initio poſſunt probare contra, vt ſtipulatio facti, puta, rẽ tradi. Nam ab initio poſſum promittere tradere partẽ rei: vt ſ. de acqui. poſ. l. locus. ſed poſtquam promiſit, non diuidit in partes: vt hic. ¶ Itẽ pmitto quod regulariter in obligatiõe facti, poſt morã ſuccedit obligatio ad intereſſe: vt j. dicã. ¶ His pmiſſis lex noſtra diuidit in duas partes principales. Primo tractat de obligatiõe primitiua ſeruitutũ, ⁊ factorũ. Secundo de obligatione ſubrogata ad itereſſe, poſt morã. Scda ibi, Celſus tñ, ⁊c. Itẽ prima ſubdiuidit in tres particulas: quia primo loquitur de ſtipulatione totaliter indiuidua, vt de ſtipulatione ſeruitutũ. ſcdo de ſtipulatione indiuidua ex poſt facto, vt de ſtipulatione factorũ: tertio aſſignat rõnem, ſecunda ibi, idẽ puto. tertia ibi, horũ enim. Itẽ ſcda ſubdiuiditur in alias tres. Primo ponit vnũ dictum, ſ. quod poſt morã ſubrogat obligatio ad intereſſe. Scdo ponit illationem ex dicto, ſ. quod iſta obligatio ſecũdaria eſt diuidua. Tertio ponit aliã rõnẽ, quia ſicut intereſſe ſuccedit in obligatiõe ita in petitione. Secunda ibi, ideoque. Tertia ibi ſcdm quem. Et breuiter h. d. Stipulationes ſeruitutũ nullatenus diuidunt. Stipulationes factorũ partis preſtatione non implentur, ſed poſt moram ſuccedit obligatio ad intereſſe, quod diuidit, ⁊ in petitionẽ deducitur. Caſum in terminis pone per te, vt patet ex pdictis. ¶ Expone literã, ſtipulationes nõ diuidunt, id eſt, pro parte non interponuntur: ſed ſi pro ſolido fuerunt interpoſite, partis preſtatione nõ implentur, nec inter hrdes diuidũtur. Idẽ puto quantũ ad hoc, quia partis preſtatione nõ implent, nec inter hrdes dilatione. Harum enim diuiſio, id eſt, particularis preſtatio in ſtipulationẽ deducta, prout refert ad primum caſum: vel, id eſt, particularis preſtatio ſtipulationẽ nõ implet, prout refert ad vtrũque caſum. Cetera ſunt plana. Notabilia collige per teipſum. ¶ Opp. primo, ⁊ vr quod ſeruitutes ſint diuidue: vt patet in ſeruitute aque, que diuidit temporibus ⁊ menſibus: vt ſupra de aqua quo. ⁊ eſtiua. l. Lucius. in fi. ⁊ l. ſeq. ⁊ ſ. cõmu. diui. l. arbor. §. fi. ⁊ ſ. de ſerui. ruſti. pred. l. ſi parte. Gl. in d. l. ſi parte. ſignat hoc contrarium, ⁊ ſoluit duobus modis. Quidã dicunt, quod ſpeciale eſt in aqueductu: hoc eſt cõtra. l. j. §. ſi vſuſfructus. ſ. ad leg. fal. vbi excipit ſolum vſumfructum, in alijs ſeruitutibus remanet regula firma, quod ſunt indiuidue. Solu. ergo gl. ſecũdo mõ, quod nõ diuidat ſeruitus, vt hic patet, ſed commoditas aque ſic, vt in contrarijs. ¶ Secũdo contra iſtud oppo. iura dicunt diuidua, ⁊ indiuidua, ſcdm naturã eius, quod in illo iure continetur, vt
1 patet in obligationibus quarum id, quod in obligatione deuenit, dicuntur diuidue, ⁊ indiuidue. ſ. eo. l. ij. ⁊ hac l. ⁊ in actionibus. not. per Dyn. ſ. l. iiij. §. Cato. ⁊ ibi dixi. Sed ſi ipſa cõmoditas aque eſt di-
2 uidua, ergo ipſa ſeruitus diuidua. Solu. in qualibet ſeruitute prediali debemus conſiderare quatuor: ſcilicet, fundũ ſeruientẽ. itẽ fundũ dominantem: item inſtrumẽtum, quo vtitur quis in ſeruitute: itẽ tẽpus quo quis vtitur in ſeruitute. Si conſideres fundũ ſeruientẽ, non põt quis ducere aquã, vel ire per partem illius fundi pro indiuiſo. idẽ de predio dominante non põt quis ad eum ire, vel aquam ducere pro parte certa pro indiuiſo, ⁊ ideo vt hic gl. dicit, dominus nõ põt pro parte ſeruitutẽ acquirere, nec imponere, vt ſ. de ſerui. l. pro parte. ⁊ de ſeruit. ruſti. predi. l. ſi vnus. in prin. j. eo. l. ſi ſub vna. §. j. Et iſtud eſt cõmune ad omnes ſeruitutes prediales, ⁊ iſto reſpectu dicuntur indiuidue. Aut conſideras inſtrumentũ, quo quis vtitur in ſeruitute, ⁊ iſtud vt plurimũ reperitur indiuiduum, quia ſi ſcindatur, vel diuidatur in parte, nullus eſt eius vſus. Exẽplũ in ſeruitute itineris, ⁊ actus. Nã inſtrumentum quo quis vtitur in ſeruitute, eſt homo, vel iumentũ, ſed ſi tale inſtrumentũ diuidas in parte, pro indiuiſo, nõ põt ire vna pars hominis, vel iumẽti, quin vadat alia. Si pro diuiſo diuidis, nullus erit eius vſus, ⁊ tunc etiã reſpectu inſtrumenti dr indiuidua. Nũquam tñ tale inſtrumentum reperitur diuiduum, vt in ſeruitute aqueductus. Nam ipſa aqua bene poteſt diuidi, vt in contrarijs: ipſum autẽ ius ſeruitutis propter alios reſpectus ſupra poſitos eſt omnino indiuiduum, licet in verb. aquarum iter. gl. ſ. cõmu. diui. l. arbor. §. fi. in fi. magne gl. dicat, quod ipſa ſeruitus diuidatur, cũ exponit, iter aquarum, id eſt ſeruitus, ſed falſum eſt: vt ex predictis patet. Aut cõſideras tẽpus, ⁊ ſcdm hoc omnis ſeruitus, id eſt, cõmoditas põt diuidi: vt ſ. de ſerui. l. via. §. j. tamẽ remanet indiuidue propter alios effectus. Diuiſio ergo aque, vel alterius

instrument

inſtrumenti, vel partis nõ eſt diuidere ſeruitutẽ, ſed eſt modifi-
care eã, ſeu ei modũ adiicere: vt ṡ. de ſerui. l. iiij. in fin. ¶ Tertio
op. ꝯ predicta, diuiſio eſt ꝓprie ꝛ vere, qñ fit ꝓ diuiſo: vt patet in
titu. fami. erciſc. ꝛ cõmu. diui. ſed ad certã partẽ ꝓ diuiſo ſerui
tus põt cõſtitui, ꝛ remitti tam reſpectu fundi dominãtis, quam
reſpectu fundi ſeruientis. ṡ. de ſer. l. ad certam. ꝛ l. ſi cui. ꝛ com.
ꝑdi. l. qui ꝑ certũ locũ ergo patet, ꝙ reſpectu fundi dominãtis,
ꝛ ſeruiẽtis ſeruitus eſt diuidua. Sol. †Licet fundus diuidat, q̃-
libet pars ꝓ diuiſo põt dici vnus fundus, ꝛ cuilibet parti ꝓ di
uiſo põt dici deberi integra ſeruitus: ꝺ bet eñi vni fundo nõ par
ti. h. d. tex. ṡ. cõmunia predio. l. ſi quis duas. §. ſi qs partẽ. Vñ
patet, ꝙ ipſa ſeruit⁹ non diuiditur, ꝛ ꝫ forſan poſſet poſſideri ꝓ
diuiſo, tñ remanet vnus fundus: vt dicam ĩ. in j. queſtione, tamẽ
quantũ ad hoc: habetur loco vnius fundi. Dices tu, hoc ſufficit
mihi, qñ pro certa parte ſeruitus remittaẜ. Nã ſi totus fundus
debeat ſeruitutem, ſi remitto in certa parte certã partẽ ſeruitu-
tis, in alia remanebit alia pars ſeruitutis: ergo ſeruitus diuidi
tur, ꝛ ſic predicta reſpõſio non, vr̃ ſufficiens. Sol. Dico, ꝙ etiã
tũc ſeruitus non diuidiẜ, ſed modificatur: vt illa eadem ſeruit⁹
que habebat ita largas habenas, ꝙ poterã ire per totũ fundũ,
illa tota duret modificata, ꝛ reſtricta ad certã partem, qui mo-
dus põt adiici ſeruitutibus, l. iiij. §. modũ. ṡ. de ſeruit. Et de hoc
do tibi exẽplũ materiale. Theologi, ꝛ philoſophi dicunt, ꝙ ani-
ma hoĩs eſt tota in toto, ꝛ tota in qualibet parte corporis. Ita
in ſeruitute, que eſt tota in toto fundo, ꝛ tota in qualibet parte
fundi: vt ṡ. de ſerui. ruſtico. pred. l. via cõſtitui. §. fi. Modo po-
ne, corp⁹ humanũ eſt diuiſum, puta q꞉ oculi ſunt ſeparati ab ali
quo corpore, erit ne diuiſa anima: Certe nõ, ſꝫ modificata: q꞉ p̃-
mo habebat virtutẽ viſiuam, ꝓpter inſtrumẽtũ oculorũ, modo
non hꝫ. Ita in ꝓpoſito ſeruit⁹ modificaẜ, nõ diuidiẜ. Nõ poſſum
vobis dare aliter intelligere. Iſta ſunt ſubtilia, ꝛ cõſiſtũt multũ
in intellectu. ¶ Quarto op. ſi ille, qui eſt dñs p̃dij dominantis,
efficitur dñs predij ſeruiẽtis ꝓ certa parte, ꝓ indiuiſo ſeruit⁹ re
tinetur, vt ṡ. de ſerui. l. vt pomũ. §. j. plene no. de ſer. ruſti. p̃dio.
l. ſi cõmuni. ſed res ſua nemini ſeruit, vt ṡ. ꝺ ſerui. vrba. p̃di. l. in
re cõmuni. ꝛ quẽadm. ſer. amittã. l. j. ꝛ l. vti frui. in prin. ṡ. ſi vſuſ
fructus pe. Remanet ergo qꝺ pars ſua ꝓ indiuiſo ſibi nõ ſeruit,
ſed pars ſocij. ergo pars fundi ꝓ indiuiſo dꝫ ſeruitutẽ, qꝺ eſt ꝯ
4 p̃dicta. Sol. Dico† qꝺ totus fundus dꝫ ſeruitutem, ꝫ dñs ſit ꝓ
parte. Et qꝺ dicitur, res propria nemini ſeruit: verũ eſt, ꝓpria
inſolidũ: ſed res cũ alio cõmunis põt ſeruire: vt in ꝯrijs. Sicut
enim ab initio ſeruitus partis indiuidue nõ põt acquiri, ita iam
acquiſita non confunditur: niſi totus fundus ſeruiens ſit domi-
5 nãtis, arg. ꝓ hoc l. tria p̃dia. de ſerui. ruſti. predi. gl. † tamẽ in l.
vnus ex ſocijs. in princ. de ſer. ruſti. predi. tenet, qꝺ ſeruitur pro
parte retinetur, ꝛ male, q꞉ diuiſionem non recipit: vt hic in tex. ꝛ
ibi, cũ legibus alleg. Et ibi vbi dꝛ, quod retinetur ꝓ parte, expo
ne, id eſt occaſione partis retinetur ꝓ ſolido: vt ibi nota. ſm ve-
6 ram opinionem. ¶ †Quinto op. dicitur hic, ceterarumq; ſerui-
tutum. Cõtra ṡ. ad legem falcidiã. l. j. §. ſi vſuſfructus. vbi dꝛ, qꝺ
vſuſfructus eſt diuiduus. Glo. ſoluit duob⁹ modis. Uno mõ, qꝺ
regula hic tradita fallit in vſufructu. Alia ſolutio eſt, qꝺ inter
heredes ꝓmiſſoris nõ diuidiẜ ſeruit⁹ vſuſfructus, ſicut alie ſer-
uitutes, ꝛ ita loquitur hic. Iſta ſcꝺa ſolutio eſt falſa, ꝛ ꝯ caſum l.
vſuſfructus ꝛ ab initio. §. reo. ṡ. de vſufruct. ꝛ cã reprobãt Dy. ꝛ
Pet. licet Dynus ponat alias rationes, quas nõ curo recitare.
Tene ergo primã, q꞉ fallit in vſufructu. Cetere ſunt indiuidue,
ſiue ſint reales, ſiue perſonales: vt vſus. ṡ. de vſu ꝛ habitatione.
l. vſus pars. ꝛ que ſit rõ inter vſumfructũ, ꝛ alias, dicã. ĩ. in que
7 ſtionibus. ¶ † Sexto op. ad ſm dictũ. hic videtur dici, qꝺ facta
ſunt indiuidua. Contra, ego poſſum ſtipulari partem fundi tra-
di, vt ſupra de acquirenda poſſeſſione, lege, locus. in prin. Item
certa pars fouee poteſt purgari: vt ṡ. de aqua plu. arcen. l. ij. §.
preterea. ergo ſunt facta diuidua, hic aũt dicitur qꝺ non diui-
duntur, quare ꝛc. Sol. dico, quod iſta ſunt facta diuidua tempo
re ꝯctus: q꞉ pro parte põt quis ſtipulari fundũ tradi, foſſam fo-
di, ꝛ ſimilia: ſꝫ poſtquam pro ſolido ſunt deducta in ſtipulatio-
nem, non diuidũtur aliquo modo, ꝛ ita loquitur hic, ꝛ in hoc dif-
ferunt a ſeruitutibus, que non diuiduntur tẽpore ꝯctus: vt dixi
ſupra. Et ideo tex. hic dixit notabiliter, aliquid ſtipulatus, ꝛc. vt
oſtẽdat ſoluꝫ poſt ſtipulationem eſſe indiuiduam. Et aduerte, ne
erres inter facta ꝛ ſeruitutes eſt predicta differẽtia: q꞉ facta pro
parte poſſunt ab initio deduci in obligationem, ſꝫ non ſeruitu-
tes: conueniũt tñ ante ſtipulationẽ in hoc, qꝺ ſicut ſeruitus im-
poni non poteſt ab initio ab vno ex dominis certe partis ꝓ indi
uiſo: ꝛ ſi poſt ſtipulationeꝫ alienatur pars fundi, extinguitur ſti
pulatio: ita in factis quibuſdam. Nõ enim poteſt ſtipulari vnus
ex dominis in fundo commum inſulã edificari: ꝛ ſi poſt ſtipula
tionem dñs partem fundi alienaret, extinguetur ſtipulatio ea-
dem ratione: vt dicit glo. Nec obſtat l. continuus. §. fin. co. quia
ſi vni ex heredibus prelegatur fundus, ad quẽ reſpicit fatũ, vel
ſeruitus, ad eũ tranſit actio: quia poteſt ad eum tranſire, cum ſit
heres: ſecus in ſucceſſore ſingulari. Poſſent ẽt eſſe quedã facta,
que ab initio nõ poſſent pro parte deduci in obligationẽ, vt, nõ
impedire, nõ offendere, ꝛ ſimilia: vt patet ad ſenſum. Tamẽ pre
8 dicta ꝓcedunt in exẽplis legis noſtre. Reaſſume† ergo clarius,
quod quedã ſunt facienda de ſolo: vt fundũ tradi, ꝛ hoc ab initio
põt pro parte diuiſa, ꝛ indiuiſa in obligationẽ deduci: vt d. l. lo-
cus. Quedã ſunt faciẽda in ſolo: vt foſſam fodi, vel inſulã fabrica
ri, vel deſtrui. ꝛ iſtud factũ pro parte diuiſa ab initio põt in obli
gationẽ deduci, argumen. dicti §. preterea. ꝛ arg. ṡ. de dãno infe
cto. l. ſi finita. §. ex hoc edicto. Pro indiuiſo vero, nec reſpectu
ipſius operis, nec reſpectu fundi, ꝓt in obligationẽ deduci, ſicut
nec ſeruitus: vt dictũ eſt. Quedã facta ſunt q̃ reſpiciũt ꝑſonã, vt
non impedire, nõ agere, ꝛ iſtorũ quedã ſunt diuidua, quedã non,
ſecundũ regulas, que ĩ. dicentur. ¶ Septimo contra hoc opp. ꝛ
vr̃ qꝺ etiam poſt ſtipulationem factam facta ſunt diuidua: vt ṡ.
eo. l. iiij. §. Cato. Sol. dicit glo. quod regulariter facta ſunt indi-
uidua, vt hic, ſꝫ fallit in d. §. Cato. ꝛ quibuſdã alijs. Ita notatur
ṡ. eo. l. ij. §. j. in gl. que incipit, ergo ꝛ earũ, ꝛc. dicit Pet. quod ꝑ
hoc nunquã cognoſceremus facta diuidua ꝛ indiuidua. Dicen-
dum eſt ergo, aut eſt tale factũ, quod ſi pro parte cõpleaẜ, affert
tantã vtilitatẽ reſpectu partis, quãtam afferret totũ ſi complere
tur reſpectu totius, ꝛ tũc factũ dicitur diuiduum. Sic loquitur
d. §. Cato. in ſtipulationibus amplius nõ agi, ꝛ rẽ ratam haberi
aut ſi ꝓ parte impleatur nõ affert tãtã vtilitatẽ reſpectu partis,
q̃tam affert totũ reſpectu totius, ꝛ tunc dꝛ factũ indiuiduum, vt
hic. Iſta ſunt ſua verba pulchra. Utrum ſint vera, ꝛ ꝓcedant in
exẽplis noſtre legis, dicam ĩ. in tertia queſt. ¶ Octauo opponi-
tur, ꝛ vr̃, ꝙ rem tradi ſit factum diuiduum, cũ quilibet heredum
teneatur pro parte: vt ṡ. commodati. l. iij. § heres. ꝛ de vi ꝛ vi ar-
mata, l. ſi plures. Iſtud cõtrarium hꝫ ſolutionem valde profun
dam. Nam gl. in l. j. §. ſi apud duos. ṡ. depoſiti. fatetur hoc, q̃ rẽ
tradi, ſit factũ diuiduũ, ꝛ apud plures heredes vnius principa
lis. nec obſtat hec lex: q꞉ intelligit qꝺ hoc fuit expꝛ̃ſſe actũ. Iſtud
eſt diuinare, ꝛ eſt quedã truffa. Alij vero dixerunt, aut talis obli
gatio venit ex contractu bone fidei, ꝛ diuiditur: vt d. §. heres. ꝛ
ꝛ de edilitio edicto. l. quod ſi nolit. §. ſi plures. aut ex contractu
ſtricti iuris, ꝛ tunc eſt indiuidua: vt hac l. Eorum opinionem re-
prehendit Cy. C. de duobus reis. auth. hoc ita. in ij. q. ꝛ bene: q꞉
eſt contra d. l. ſi plures. de vi ꝛ vi arma. ꝛ contra l. in conditione.
ṡ. de cond. furti. Unde tertij vt Pet. dicunt, quod obligatio, rẽ
tradi, dicitur diuidua quo ad obligationẽ, vt in contrarijs. Nã
inter heredes diuiditur obligatio, licet quo ad ſolutionem dica
tur indiuidua: q꞉ ſolutione partis nõ contingit liberatio: vt l. ſi
duo, ṡ. depoſiti. ꝛ iſto modo accipitur hic. Sic dicim⁹ in obliga-
tione generis. ĩ. c. l. in executione. §. pro parte. ꝛ hoc tenet Dy.
in dicta aut. hoc ita. Iſta ſol. nõ plꝫ mihi: q꞉ hic dꝛ, qꝺ equaliter
ſunt indiuidua, fundum tradi, ꝛ foſſam fodi, ꝛ inſulam fabricari:
ſed conſtat, quod inſulã, vel aliud opus fieri, eſt indiuiduũ quo
ad obligationem: q꞉ quilibet heredum tenetur inſolidũ: vt ṡ. de
leg. iij. l. fideicommiſſa. §. pennl. ꝛ ĩ. eo. l. in executione. §. ij. ergo,
ꝛc. Quarti ergo dicunt, aut obligatio, rẽ tradi, vel rem reſtitui,
ꝯhitur re, ꝛ eſt diuidua quantum ad obligationem: q꞉ inter he-
redes diuiditur: q꞉ obligatio re non contrahitur in plus q̃ꝫ per-
uenit. Aut cõtrahitur verbis, ꝛ tunc eſt indiuidua: vt hic. Hoc
non placet per l. in conditione. ṡ. de condi. fur. Nã cõdictio furti
ua nõ naſcitur ex cõtractu celebrato verbis, nec re, ſed ex deli-
cto, vel ex varijs figuris cauſarũ, vt ſolet dici in l. ſi ꝓ fure. §. fi.
9 de condi. fur. Quid dicemus: Credo† Dy. ᵇin iſta materia opti
b me ſentire, ſi bene intelligatur. Ipſe enim in diſtinctione, q̃ꝫ hic
ponit, facit differentiã inter rẽ tradi, ꝛ rẽ reſtitui. Idẽ in diſtin-
ctione q̃ꝫ ponit in l. in executione. ĩ. eo. ponit oĩa facta in vno mẽ
bro, rẽ reſtitui in alio mẽbro. Dico ergo, quod facta de q̃bus hic
fit mẽtio, vt rẽ tradi, ꝛ alia, ſunt indiuidua quo ad obligationẽ, ꝛ
ſolutionẽ. Nec obſt. contraria: q꞉ loquuntur in obligatione, rẽ
reſtitui, quod factũ eſt diuiduum quo ad obligationem inter he
redes: ſed nõ quo ad ſolutionem, d. l. ſi duo. ṡ. depo. Uideamus
rõnem predictorũ, obligatio fundũ dari, vel alia ſpecies, dꝛ di-
uidua quo ad omnia. Nam inter heredes diuiditur, ꝛ pro parte
ſoluendo contingit liberatio. ĩ. de ſolut. l. ſtipulatus. §. primo. ꝛ
ſupra eodem. l. ij. §. ſi tamen hominem. Ratio, quia licet qs ſol-
uat partem, aliam partem cogitur preciſe ſoluere, ꝛ nunc etiã
poſt interitum ſuccedit obligatio ad intereſſe: vt ĩ. eo. l. ſi ſeruũ.
§. fi. Item obligatio fundum tradi dicitur indiuidua quo ad ef-
fectũ diſtributionis: q꞉ non diuiditur obligatio inter hr̃des: ꝛ
quo ad ſolutionẽ: q꞉ ſolutio partis non affert liberationẽ: vt hic.
Ratio eſt vt ṡ. dixi: q꞉ in ea ſtatim poſt morã ſuccedit obligatio
ad intereſſe, nũc ergo ne deueniaẜ ad illud inconueniẽs, qꝺ deẜ
pars fundi, ꝛ pars intereſſe ex natura obligationionis dꝛ oĩno

indiuidua poſt obligationē contractam. Itē obligatio, rem reſti
tui, ⁊ iſta tenet mediū inter obligationē, rem dari, ⁊ obligationē,
rem tradi. Nā, donec res extat, pōt preciſe cōpelli ad dandum,
nec ſuccedit poſt morā obligatio ad intereſſe, ⁊ in hoc participat
10 cū obligatione dādi. Item † poſtq̄ res eſt perēpta, ſuccedit obli
gatio ad intereſſe: vt ſ. de condictio. furtiua. l. in re furtiua. licet
gloſ. ibi aliter dicat, ⁊ ſ. de rei vēdicatio. l. qui reſtituere. ⁊ ſ. de
po. l. ſi duo. cum ſimilib. ſcdm Dynum, vt infra dicam. Et in hoc
diſcrepat ab obligatione dādi. in qua nunq̄ ſuccedit obligatio
ad intereſſe, ⁊ ſapit de natura obligationis facti. Sicut ergo ci⁹
natura tenet mediū, ita in diuiſibilitate eligetur mediū: vt quo
ad obligationē dicatur diuidua, ſicut obligatio dādi quo ad ſo-
lutionē iudicatur indiuidua, ſicut obligatio faciendi. Dices tu,
Iſta verba licet habeant colorem, nō tñ habent ſaporem, qꝛ idē eſt
in effectu in obligatione dandi: qꝛ quando non pōt dari res, eſti-
matio ſoluetur: vt d. l. ſi ſeruum. §. fi. j. eo. Reſpondeo, non curo:
qꝛ illud non cōtingit ex natura obligationis: ſed in obligatione
rem reſtitui cōtingit ex natura obligationis: ⁊ lex vult, qđ ex ꝑ-
ſona heredum non varietur cōditio obligationis: vt ſ. eo. l. ij. §.
ex his. ⁊ ex eo iudicat obligationem diuiſibilē, ⁊ indiuiſibilem.
Itē poſſes inſtare, cū in obligatione, rem tradi, ſuccedat obliga
tio ad intereſſe, vel alternatiue, vel abſolute, vt infra dicam, vr̄
quod debeat dici diuidua quo ad obligationē: ſed non quo ad
ſolutionem: vt j. eo. l. in executione. §. pro parte. vbi ſic dicit de
alternatiuis. Ad hoc reſpondeo, de obligatione dādi, poſito qđ
ſit in genere vel alternatiue, non variatur natura obligationis
penes heredes, nec penes ipſū principalē ex mora: qꝛ id quod
fuit in obligatione ab initio, illud eſt poſt moram, ideo obliga-
tio dꝛ diuidua quo ad obligationem: ſed qꝛ variatio pōt contin
gere circa ſolutionē, ideo quo ad ſolutionem dicitur indiuidua,
vt d. §. ꝓ parte. ſed in dicta obligatione, rē tradi ⁊ in ceteris ſi-
milibus. ſi heres poſſit ſoluere partem rei, ⁊ partē intereſſe. con
tinget variatio, ⁊ circa rem, ⁊ circa obligationem: ⁊ ideo dicitur
indiuidua, etiam quo ad obligationem. ¶ Nono opp. hic dꝛ, qđ
obligatio operarum non diuiditur. Cōtra ſ. eo. l. in ſtipulatio-
nibus. §. operarum. Dicit gl. dic, vt ibi. Aduertatis ad gl. ma-
gnam hic in fin. vbi ſoluit vno modo, videlicet qđ hic loquaṫ ex
parte heredū promiſſoris: contraria loquuntur ex parte here
dū ſtipulatoris. Et hoc tenet Pe. hic, ⁊ in d. §. Cato. ⁊ ſic oppo
ſitio de l. ij. §. j. j. de preto. ſtipulation. vbi dicitur, qđ etiā ex par
te ſtipulatoris ſit indiuidua. Dicit Pet. Reſpondeo, debes ſci
re, qđ quedam ſunt facta, que ſi vni ex heredibus fiant, proſunt
omnibus, vt qñ eſt in obligatione opus deſtruere, ⁊ iſto caſu etiā
ex parte ſtipulatoris eſt indiuidua, d. l. ij. §. j. Quedā ſunt facta,
que ſi fiūt, vni non proſunt alteri ⁊ tūc diuiditur obligatio inter
heredes ex parte ſtipulatoris, d. l. in ſtipulationibus. §. j. ſ. eo.
11 ⁊ l. ſi qñ. de ope. li. Cum ergo † queritur, vtrū ſtipulatio facti di
uidatur inter heredes, vel non, ſic diſtingue. Aut loqueris đ ſti-
pulatione facti diuidui, ⁊ nō eſt dubiū, vt in d. §. Cato. Aut facti
indiuidui, qđ eſt regulariter: ⁊ tūc aut eſt vnū factū, aut plura fa
cta. Si vnū, aut loqueris de heredib⁹ ꝓmiſſoris, ⁊ nō diuidiṫ, vt
hic, Aut loqueris de heredibus ſtipulatoris, ⁊ tūc aut ſi fiat vni
prodeſt omnib⁹, ⁊ nō diuiditur, alias ſic, vt in legib⁹ predictis,
Aut ſtipulatio cōtinet plura facta, ⁊ tūc aut eiuſdē qualitatis, vt
duas operas pictorias, ⁊ diuidiṫ numero, d. §. operarum. aut di
uerſe qualitatis, vt vnā operam pictoriam, ⁊ librū ſcribi, ⁊ tunc
eſt idē, ac ſi vnū opus eſſet ꝓmiſſum, cū diuiſio numero ibi non
bene cadat, ar. d. l. in ſtipulationibus. §. j. ⁊ ita dt Pet. In eo qđ
dt, quod ſunt plura facta, credo eū optime dicere: in eo, qđ facit
differentiā inter heredes ſtipulatoris, ⁊ ꝓmiſſoris, credo eū ma
le dicere. ⁊ Dynus hic reprehendit gl. ⁊ eū. Nā ea, que ſunt in-
diuidua ex parte ꝓmiſſoris, ſunt indiuidua ex parte ſtipulato-
ris. l. ij. §. ex his. ſ. eo. ⁊ loquitur ibi in ſeruitute, que ſi concedaṫ
vni non prodeſt omnib⁹. Unde diſtinctio Petri non eſt bona, cū
opera ſit omnino indiuidua. Qualiter ergo reſpondebimus ad
contrarium? Gl. in d. §. operarum. dat primo vnam ſolutionē,
qđ opera poteſt diuidi voluntate ſtipulatorum, vt ibi, ſed eis no
lentibus ſecus, vt hic. idē no. ſ. eo. l. ij. in prin. Dy. ibi hanc ſolu-
tionem reprobat. Nam cū hic dicatur, qđ harū diuiſio corrum
pit ſtipulationem, etiam ſtipulatore volente, nō poterit diuidi:
qꝛ ſi diuiditur, non ſoluiṫ, qđ deuenit in ſtipulationem, ſed aliud.
Unde bene poſſet contingere liberatio, tanquam aliud pro alio
ſolutū, creditore volente: licet non ſit ſolutum, qđ deuenit in ſtipu
lationem. Nā per diuiſionem eſt alia opera, quā promiſſa. Unđ
gl. ponit duas alias ſolutiones in lege cōtraria, ſcilicet qđ ibi intel-
ligatur partē opere, id eſt, partē eſtimatiōis opere: vel petetur
tota opera, ⁊ conſequetur partē eſtimationis, ⁊ ita tenet Dyn. ⁊
dñs Rayn. qđ credo verum, per l. ſi qñ duobus. in princip. ſ. de
oper. lib: vbi loquitur de operis preteritis in quib⁹ de neceſſi-
tate deuenitur ad eſtimationem, ⁊ ſic exponiṫ, pars opere, i. pars
12 mationis: ſed in futuris ſecus. ¶ † Decimo oppono ad ſcdā par
tem textus, hic dꝛ, qđ poſt moram ſuccedit obligatio ad intereſ-
ſe. Contra, vt j. eo. l. ſi ſeruum. §. fin. vbi homine mortuo, adhuc
homo peti. Pro hoc ſupra, de cōſtituta pecunia l. ꝓmiſſor ho-
minis. ⁊ ſ. eo. l. cum qui. §. fi. Timore huius contrarij gl. que eſt
ſupra, de re iudic. l. ſi quis ab alio. §. fi. dic, qđ intereſſe non eſt in
obligatione, nec in petitione, vt in cōtrarijs: ſed venit in cōdemnatio-
ne officio iudicis. ita intelligitur hec lex, ⁊ omnes ſimiles. Idē
vr̄ tenere gloſſa intra eodem, l. cum ſtipulatus. §. fin. Ille gloſſe
cōmuniter reprobantur, ⁊ Dy. reprobat eas hic, ⁊ in cap. mora.
in prima queſtione extra de regu. iur. libro vj. Nam hic eſt tex-
tus in fine, qđ eſt in petitione ibi, dandam eſſe petitionem. ⁊ glo.
hic dicit, qđ eſt in obligatione, ⁊ hoc etiā probatur ſupra eodē.
l. ſi penam. ⁊ ſ. de actionibus empti, ⁊ venditi l. j. in princi. ⁊ ſ. ſi
quis in ius voca. non ierit. l. fi. ⁊ j. eod. l. quoties quis. in princi-
pio. ⁊ l. ſi quis ſtipulatus ſit Stichum. §. fin. cum multis ſimili.
Ad cōtraria ſic reſpondet, qđ ibi in obligatione dādi, in qua nō ſuc-
cedit obligatio ad intereſſe: hic in obligatione faciendi. Nec ob
ſtat l. ſtipulatio. §. ſiue aūt res. ſupra, de operis noui nūciatione
qꝛ illa ſic intelligitur, qđ factum, ⁊ intereſſe eſt in obligatione, ſi-
13 cut hic. Sed iuxta † predicta poſſes querere de rōne, quare aliđ
in obligatione dādi, quā in obligatione faciendi. Cynus querit
de hoc. C. đ ſentētijs que ꝓ eo qđ intereſt. l. vnica, in tertia queſ.
princ. verſi. ſed quero circa gl. ⁊ non reſpondet: ⁊ vt ſcripta refe-
runt. nō poſſunt dari rōnes neceſſario cōcludētes, ſed ꝑſuaſiones
quedam ſatis apparentes. Ecce vna, dari ſit de leui, ⁊ pōt expli
cari vno momēto, ſed facta vt plurimū habent tractū longū. Unđ
cogere ꝓmiſſorē ad faciendū, eſſet quedā ſpecies ſeruitutis, ar
gumento ſupra de libero homi exhibendo. l. j. ⁊ ij. ⁊ ideo lex ſub
rogauit obligationem ad intereſſe. Iſta ratio ſumitur ex dictis
Dy. in d. l. ſtipulatio. §. ſiue aūt res. ſupra de no. operis nuncia
tione. Iſta rō non eſt generalis: qꝛ quedā ſunt facta, q̄ habēt cāū
momentaneā: vt rē ratam haberi, ⁊ rē tradi ⁊ ſimilia. Unde alij
Moderni dicūt, qđ dare non diuerſificatur ex tēpore, nec ex ꝑ-
ſona. Nā ſiue hodie, ſiue cras des: ſiue tu, ſiue ali⁹ ꝓ te, idē domi
nium erit eiuſdem rei: ſed non ſic in factis: qꝛ vt plurimum diuer
ſificantur ex tempore. Nā aliud eſt factū de die, aliud de nocte.
Aliter ſanus facit, aliter infirmus, ⁊c. l. ſi nō ſortem. §. libert⁹. ſ.
de cōdic. inde. Unde cū ſemel fuit in mora faciendi, non vr̄, q̄ il-
lud poſſit amplius fieri. Unde lex ſubrogat obligationē ad in-
tereſſe. Et iſta ratio ſatis vr̄ bona: ſed nō eſt generalis: qꝛ rē tra-
di, nō variatur ex tempore, item rem reſtitui: niſi diceres, qđ iu-
ra adaptantur ad ea, que frequēter accidūt. Tertiam rationem
ponit Pet. dari ſemper intereſt ſtipulatoris, merito ipſa obli-
gatio preciſe cōtinet aliquid ad dādū: ſed in factis qñq̄ intereſt,
qñq̄ non intereſt. Unđ cū iſte ſtipulationes ſint inuente, vt ſtipu-
lemur qđ noſtra interſit, in obligatione faciendi ſubrogauit lex
obligationē ad intereſſe, ne forte alias quis peteret qđ ſua non
intereſſet, qđ in dandi obligatione non contingit. Et iſta rō vr̄
generalis: qꝛ in obligatione rem tradi, poteſt eſſe qđ mea nō in-
tereſt. Quid enim erit, ſi tradis rē mihi exiſtenti maleſidei: certe
te tenebor vero dño ad fruct⁹ perceptos ⁊ percipiēdos: ſed ſi mi
hi das trāfferendo dominiū, iſtud nō pōt accidere. Quartā ra-
tionē poſſumus dare, lex curat, q̄ aliquid nō ſit in incerto. l. j. ſ.
de vſucapionibus. in obligatione faciendi ipſum factum eſt in
obligatione: vel vt proprius loquar, ipſum fieri, ſeu actus facien
di, qđ non eſt in rerum natura antequam fiat, ⁊ ſic eſt incertū: vt
infra eodē. l. vbi aūt. §. quid id qđ. ideo lex poſt morā ſubrogat
obligationē ad intereſſe quod conſiſtit in quātitate que de ſui eſ
ſentia certificata eſt in rerū natura: ſed in dandi obligatione ab
ipſo initio eſt certū in obligatione, ſcilicet dominiū ipſius rei, ⁊
eſt in rerū natura, ideo lex nō curauit, qđ ſubrogaretur obligatio ad
14 intereſſe. iſte poſſunt eſſe rationes. ¶ † Undecimo opp. ⁊ vide-
tur, qđ in obligatione dandi ſuccedat obligatio ad intereſſe. l. j.
ſ. de rerum permuta. ⁊ de preſcriptis verbis. l. naturalis. §. j. di
cit Dyn. illud eſt in cōtractibus innominatis: qꝛ ſicut ſunt debi
les in contrahendo obligationem, ita etiam in ea contracta exe
quenda: vt ſupra de condictione ob cauſam datorum. l. ſi pecu-
niam. Iſtam opinionem tenet gl. C. de ſenten. que pro eo. l. vni.
⁊ C. de rer. permu. ⁊ l. cum precibus. Petrus fuit in contraria
opinione, quia l. ſi ſeruum. §. fina. j. eod. loquitur generaliter: er-
go idem in contractibus nominatis, ⁊ innominatis. Ita refert
Cyn. in d. l. cum precibus, ⁊ in d. l. vnica. de ſentent. que ꝓ eo. in
quarta queſtione principali, circa fi. diſtinctionis. Nō obſtāt di
cte leges allegate in cōtrarium: qꝛ ibi venit intereſſe, dicit ipſe non
in obligatione, ſed forte venit iudicis officio. ita credo, qđ ipſe
voluit dicere. Quid dicemus? Certe dicte leges multū aperte
loquūtur pro gl. ⁊ Dy. Unde non audeo tenere cum Pet. Sed
de ratione q̄ Dy. ponit, ego dubito. Nā videtur concludere con
tra eum: nā ſi intereſſe eſt in obligatione re ſoluta, adhuc poterit

peti reſiduum intereſſe,quod non eſſet,ſi officio iudicis veniret
itereſſe:vt C.de po.l.iiij.⁊ ſ.de eo qꝺ certo loco.l.cẽtum Capue.
⁊ qꝺ not.ſ.de dolo.l.⁊ elegantur.§.non ſolum.in ſi.magne glo.
⁊ ſic videtur,qꝺ difficilius tollatur in contractibus innomina-
tis quam in alijs nominatis.Sol.contractus innominati diffe-
runt a nominatis,quantum ad pꝛopoſitum,in duobus.Pꝛimo
qꝛ debitoꝛ non poteſt cogi pꝛeciſe ad rem dandam,d.l.cũ pci-
bus.ſed in cõtractibus nominatis ſic,l.vbi autem.i ſi.ſ.e.⁊ iſta
ratione contractus innominati dicuntur debilioꝛes in obliga-
tione exequenda.Poteſt enim eſſe ꝙ intereſt rei potius ſolue-
re intereſſe,quantumcunqꝫ ſit,quam ipſam rem dare.⁊ iſtud cõ
ſiderauit Dyn.vide rationem ſuam.Secundo differunt in alio
qꝛ in innominatis intereſſe eſt in obligatione,ſecus i alijs.Et ex
hoc reſultat id qꝺ ſ.dixi,qꝛ nõ ita de facili tollitur ius actoꝛi ꝯ
petens ad intereſſe,ſicut tolleretur,ſi veniset officio iudicis.Et
iſto modo poſſemus dicere,quod difficilioꝛes ſunt i obligatiõe
exequenda ꝯtus innominati.Et huius põt eſſe ratio.qꝛ i ino
minatis obligat quis interueniente duplici actu,ſ.pꝛop̃io pa
cto:itẽ rei traditiõe ſecuta,ergo cũ eo dꝫ durius agi.arg.C.ad
15 Velle.l.ſi mulier.¶ †Duodecimo opp.ad idẽ ꝙ in obligatiõe
dandi veniat intereſſe:vt ĩ.eo.l.liber homo.§.ſi.Sol.illud quã-
do dandum eſt alij,hic vero quãdo dandum eſt ipſi ſtipulatoꝛi.
Idẽ dicit gl.in alia materia ſ.de acti.emp.l.Julian⁹.in pꝛinc.
Et ratio põt eſſe iſta,quãdoqꝫ dari intereſt ſtipulatoꝛis i diſtin
cte,⁊ nõ ſuccedit obligatio ad intereſſe:vt qñ dandũ eſt ſibi.quã
doqꝫ dari eſt ita qualificatũ,ꝙ ſtipulatoꝛis põt intereſſe,⁊ nõ in
tereſſe:vt qñ dandũ eſt alijs.⁊ tũc eadẽ ratio eſt in dari,que eſt i
fieri,⁊ ideo ſuccedit obligatio ad intereſſe.Eadẽ põt eſſe ratio i
d.l.ſi penã.ſ.e.Nã qñqꝫ ſtipuloꝛ mihi dari irreuocabiliter.tũc
intereſt mea nec ſuccedit obligatio ad intereſſe.Qñqꝫ ſtipuloꝛ
mihi dari reuocabiliter:vt te crediturũ,vel mutuaturum mihi
⁊ tũc qꝛ poteſt eſſe,qꝺ mea intereſt,⁊ ꝙ non intereſt,⁊ ſic eadẽ ra
tio eſt,que in facto:merito ſuccedit obligatio ad intereſſe.Ita i
16 telligo dictã l.ſi penã.licet glo.⁊ doct.aliter dicãt.¶ †Tertio-
decimo opp.ſ.de cõdic.indebi.l.in ſumma.§.in frumẽto.vbi pa
tet,qꝺ erat obligatio ad reddendũ,⁊ hic ad dandum,l.verbũ red
dendi.de verbo.ſignifi.⁊ ibi petitur eſtimatio.⁊ hic patet,ꝙ eſt i
obligatione.Sol.Cy.in repetitione ſua l.vinũ.in vltima queſtio
ne,intelligit illũ §.in frumento.qꝺ vbi frumentũ petatur,⁊ eſti-
matio venit in condemnationẽ.Sed hoc eſt contra illũ §.Unde
tu dicas aliter,videlicet qꝺ in condictione indebiti,non eſt qs
pꝛop̃ie obligatus ad reddendũ:ſed eſt obligatus ex quadã equita
te naturali inquãtũ eſt locupletioꝛ,l.nõ hoc natura.⁊ l.ſi nõ ſoꝛ
tem.§.libertus,ſ.de condi.indebi.Si vero frumentũ ſit cõſum
ptum,remanet quis locupletioꝛ in eſtimatione frumenti,meri-
to illa petitur:vt d.§.i frumẽto.Eadẽ poteſt eſſe ratio.ſ.ꝙ met.
cauſa.l.ſi ipſa.Nã ipſa actio,ꝙ metus cauſa datur in extraneũ
in quantũ locupletatus eſt:ſed ſi rem cõuertit in pꝛetiũ,in ſolo
pꝛetio locupletatus eſt,ergo pꝛetium petetur ſecũdum Pet.vt
ipſe no.in d.l.ſi ipſa in bꝛocardis ſuis.Sed contra ipſum pꝛinci
palem,etiam re perempta petetur res ipſa:vt C.qꝺ met cau.l.j.
17 An autem poſſet peti eſtimatio,dicã ĩ.pꝛoxi.¶ †Quartodeci-
mo opp.⁊ videt qꝺ ipſa eſtimatio ſuccedat in obligatione,⁊ pe
titione,l.ſi filio familias.ĩ.de donatio.cauſa moꝛ.⁊ qꝺ ipſa res
peti non poſſit:vt ibi in fi.dicitur.Solu.gl.videtur ibi dicere,ꝙ
ad rem agit:ſed eſtimatio ſoluitur.⁊ ad eſtimationẽ videt agi.
Sed hãc expoſitionem ille tex.non patit,nec l.illud.§.Julian⁹.
eo.tit.de do.cau.moꝛ.Alij vt Dy.dicunt,ꝙ ibi eſt obligatio rẽ
reſtitui:quod eſt falſum,imo rem dari,l.pen.ſ de cõdictio.ob
cauſ.⁊ ibi no.Potes ergo tentare,⁊ dicere,qꝺ ibi agitur ad dã-
dum ſeu reddendum ex contractu innominato:qui reſultat ex
donatione cauſa moꝛtis,l.naturalis.§.j.ſ.de pꝛeſcriptis vbis.
ſed hoc non placet quia ibi loquitur,quãdo agitur pꝛeſcriptis
verbis vt fiat quod cõuenit,⁊ ſic petit.quod nõ eſt,nec fuit ſuũ,
ſed cum agitur condictione ob cauſam ad repetẽdũ qꝺ fuit ſuũ.
ipſa res etiã perempta debet repeti:vt d.l.pe.de condi.ab cau.
Dic aliter,ad d.l.ſi filiofamil.videlicet quod ibi dicitur,nõ rẽ,
ſubaudi tantũ.Nam res vel eſtimatio peti poteſt,ſecundum e-
lectionẽ actoꝛis d.l.illud.§.Julianus.Et ſi dicis,imo ipſa res
debet peti,l.ſi ſeruum.in fi.ĩ.eod.Reſpondeo quod illa obliga
tio ſapit naturam dandi.item naturam reſtituendi.Quod pa-
tet:quia tenetur vtili in rem.l.ſi moꝛtis.⁊ l.qui moꝛtis.ſ d dõ.
cau.moꝛ.ideo eligitur media via:vt cum reus nõ põt reſtitue
re,ſic in electione actoꝛis.Idem dico in actione qꝺ metus cau-
ſa,pꝛo qua competit perſonalis,⁊ vtilis in rem,l.metum.§.vo-
lenti.ſ.quod metus cau.Idem dicam in actione ex teſtamento
pꝛo re legata,pꝛo qua conſueuit dari perſonalis,⁊ in rem:vt cũ
res pꝛeſtari e non poſſit,ſi heres tenetur,poſſit agi rem:vel eſti
mationem.l.ſed ſi res ſupꝛa.de legat.i.⁊ l.cum res.§.itaque.⁊
§.fina.eodem titulo.⁊ de legat.ij.l.moꝛtuo.§.j.⁊ ij.⁊ Inſtitut.

de legat.§.non ſolum.Sic debet intelligi C.de legat.l.cum rẽ
alienam.Si ergo queritur,vtrum in obligatione dandi ſucce-
dat obligatio ad intereſſe,diſtingue aut ex contractu nomina-
to,aut innominato,⁊ tunc aut indiſtincte intereſt mea dari,aut
poteſt intereſſe,⁊ non intereſſe:vt patet ex pꝛedictis.

Veniamus ad materiam diuidui,⁊ indiuidui,quã
Pet.late tractat in §.Cato.⁊ in §.ſi plu
riũ ⁊ in quibuſdã bene dicit in quibuſdã male dicit in aliquib⁹
min⁹ pfecte.Ego vero ponã qꝺ reputo verũ omiſſis im pꝛobatio
nibus,bꝛeuitatis cauſa Pꝛimo querit,qualiter res coꝛpoꝛales
18 dicant diuidue,⁊ idiuidue.†Scdo,qualiter in incoꝛpoꝛalibus.
Ad pꝛimũ ſcire debetis,quod pꝛimo res dicitur diuidua,vel i
diuidua ſm naturã illo modo dicitur diuidua,vel indiuidua ſe
cundũ iuris diſpoſitionem:vt s.de lega.j.l.nõ ampli⁹.in ſi.De
vtroque videmus.Dic ergo aut queris vtrum ſunt diuidue ſm
naturam conſtat quod vnaqueque res coꝛpoꝛalis poteſt in par
tes diuidi:vt vnus homo,vel equus.⁊ hoc patet ad oculũ.ſecũ
dum Pet.hoc fallit quandoque pꝛopter rei modicitatẽ:vt pũ
ctus,qui põt eſſe ita paruus,quod ſecundũ naturam nõ recipit
diuiſionem.Aut queris vtrum ſint diuidue ſecundũ iuris diſ-
poſitionẽ,ſeu oꝛdinationẽ,⁊ tunc aduerte:qꝛ non ſequoꝛ oꝛdi-
nem Pet.Diuiduum poteſt dici tribus modis.Uno modo di
uiduũ,qꝺ recipit partes multiplicatas puta dimidiã,tertiam,
quartã,⁊ ſic pꝛo diuiſo.Alio modo dicit diuiduũ in quaſdã par-
tes iuridicas:ſcilicet pꝛopꝛietatẽ,⁊ vſumfructũ Tertio modo
dicitur diuidua,id eſt,ſeparabilis in partes diſcretas.Pꝛimo
modo vnaqueqꝫ res dicit diuidua,iſta enim pars ꝓ diuiſo ex quo
cunque contractu põt indici:vt j.de ſtipula.ſeruo l.ſeru⁹ com
munis.ſic ⁊ ſ.de acqui poſſeſſ.l.locus.§.reſponſo.⁊ patet p to-
tum titu.famil.erciſund.⁊ commu.diuid.Secundo modo,que-
libet res coꝛpoꝛalis dicitur diuidua,niſi ſit talis,que vſu conſu
matur vt ſ.de vſu.ea.re.que vſu conſumũt.l.j.⁊ ſecunda.Ter-
tio modo dicit Petrus,quelibet res coꝛpoꝛalis eſt diuidua re
gulariter:vt.ff.⁊ C.communi diui.⁊ fallit icaſibus ſecũdũ eum
Pꝛimo,ratione incõmoditatis,que ſequeretur ex diuiſione:vt
Inſtituto.de officio iudicis.§.qñ commode.C.communi diui.
l.j.⁊ ij.C.de dona.l.ſancimus.§ ſin autẽ hoc.Secũdo pꝛopter
legis pꝛohibitionem:vt in pꝛedijs pupilloꝛum,vt ſ.de re.eoꝛũ
l.ſi pupilloꝛum.Idem intelligit de pꝛohibitione teſtatoꝛis,cu
ius volũtas eſt lex,vt in authen.de nupt.§.diſponat.Ad quod
facit,quod not.C.de condict.ob cauſam.l.ea lege.Tertio fallit
ratione conuentionis:vt ſ.comm.diui.⁊ l.in hoc iudicium.§.ſi
conueniat.Quarto ratione pꝛeſpicientis:vt C.de anna.ex ce-
ptio l.j.§.ad hec.Ita dicit Petrus hec ſunt verba glo.C.com
mu.diui.l.ſi.que in quibuſdã nõ ſunt vera.Unde dic vt ibi no-
19 tat Cy.⁊ in legib⁹ ad quas remittit.¶ †Juxta pꝛedicta dubi
tatur qualiter fiat iſta diuiſio.ſeu ſeparatio:Rñd.quedam ſunt,
q nõ habẽt certos fines a natura,vt fundus,⁊ in iſtis ſit diuiſio
deſtinatione patriſfamilias.Quedam habent certos fines fa-
cto hominis,vt domus,⁊ in iſtis ſit diuiſio pariete in medio in
teriecto l.ſi quis duas.§.ſi quis partem.cõmu.pꝛedio.Quedã
ſunt,que habent fines a natura,vt tignum,⁊ ſimilia.⁊ in iſtis ſit
diuiſio.ſi ſcindatur,l.reum miſtura.ſ.de vſuca.⁊ de legatis ter
20 tio.l.ligni.Itẽ dubitatur,†vtrũ vna res poſſit poſſideri pꝛo di
uiſo a pluribus,ita ꝙ remaneat vna:Breuiter quicquid dicat
Pet.nos habemus gl.in verb.vtrunqꝫ.in pꝛĩc.de verbo.ſigni-
ficatio.l.recte dicim⁹.§.ſi.quod poteſt poſſideri pꝛo diuiſo.⁊ re
manet vna res ex voluntate diuidẽtium.Pꝛo hoc facit de lega
tis ſecũdo.l.Gaius.§.j.Hoc ſic credo debere itelligi,qꝺ in his
que recipiunt diuiſionẽ deſtinatione patriſfamilias,opoꝛtet ꝙ
conſtet de voluntate.In his vero in quibus nõ ſit diuiſio,niſi
pariete interpoſito pꝛocedit de facili.Pone exẽplũ.In ampla
domo ego poſſum poſſidere vnã partem verſus Oꝛientẽ tu aliã
verſus Occidentẽ,⁊ tamẽ erit vna domus,niſi paries ponatur
in medio vt.ſ.de dãno infec.l.ſi finita.§.ex hoc edicto.In eo ve
ro,quod nõ recipit diuiſionẽ niſi per ſciſſionem pꝛocedit,de fa-
cili,vt ſ.commu.diui.l.arboꝛ.ſ.de acquir.re domi.l.ꝑ regiõe.
Utrum autẽ iſtud ſit vna res,vel plures,vtile eſt ſcire.Pꝛimo
pꝛopter acquiſitionem poſſeſſionis.Nam ad poſſeſſionem acq
rendam ſufficit ingredi partẽ vni⁹ rei.Sed ſi ſunt plures res,
debet ingredi omnes,vt ſ.de acqui.poſſeſ.l.tertia,ſecũdo reſpõ
ſo.quod not.Dy.extra de reg.iur.cap.j.in iiij.q.lib.ſexto.Itẽ
eſt vtile,quia ſi ſunt plures poteſt in vna agnoſci legatum,⁊ in
alia repudiari:ſecus ſi eſſet vna,vt ſ.de legatis ſecũdo.l.quar-
21 ta ⁊ quinta.in pꝛinc.¶ †Secundo quero.qualiter incoꝛpoꝛalia
dicantur diuidua,⁊ qualiter indiuidua:puta in actione,⁊ obli-
gatione,⁊ ſimilib⁹:Ad quod dico ꝙ ſi queris vtrũ ſint diuidua
ſecundum naturam,facilis eſt reſponſio.Cum enim non poſſint
videri nec tangi,per conſequens nec diuidi vt Inſti.de rebus
coꝛpoꝛalibus ⁊ incoꝛpoꝛalib⁹.§.incoꝛpoꝛales.⁊ hoc dicit Dy.

j.de fideiuſſorib.l.Grece.§.illud.ĩ fin.magne additionis.Si ve
ro queris ſecundum iuris ordinationem,tunc dico,quod dicun
tur diuidua.⁊ indiuidua ſecundum naturam eorum,que ĩ actio
nem ⁊ obligationem deueniunt.Ita ſentit glo.ĩ l.iiij.§.Cato.ſ.
eo.vt ibi dixi,⁊ ibi per Dy.de hoc.Et quia in obligatione,quã
doq; eſt dare factum,quandoq; ſeruitutes,ideo de ſingulis vi
22 deamus.Et primo†quãdo ĩ obligatione eſt rem dari,tunc quã
doq; debet quantitas,⁊ iſta obligatio eſt diuidua quo ad effe-
ctũ diſtributiõis:quia diuidiť inter heredes.Item quo ad effe
ctũ ſolutiõis,⁊ liberationis:q̃ partis ſolutio affert liberationẽ
vt ſ.e.ij.§.j.⁊.j.e l.in executiõe.§.j.Sed dicitur indiuidua quo
ad pene commiſſionem,quia pro minima parte non ſoluta com
23 mittitur pena in totum,vt ſ.eo.l.v.§.fin.Quandoq;†debetur
c ſpecies certa,tunc iſta obligatio diuiditur inter heredes.Itẽ
dicitur diuidua quo ad petitionẽ,⁊ ſolutionem,vt j.de ſolutio.
l.ſi ſtipulatus.§.j.Hoc tamẽ intellige,ſi ſoluatur pars certa pro
diuiſo:vel certa portio pro indiuiſo.Si vero ſolueretur certa
pars,puta vſuſfructus,vel nuda ꝓprietas,tunc ĩ nulla parte ꝯ
tingeret liberato:vt j.eod.l.ſi ita ſtipulatus fuero,ſi Titius.§.
Titius a Meuio.⁊ quo ad hunc modũ dicitur indiuidua.Itẽ
quo ad pene cõmiſſionem dicitur etiam indiuidua:quia ſi pars
non ſoluitur,pena committitur inſolidum,l.in executione.§.pe.
j.eo.Mar.tamen dicebat,quod pro parte obſtat exceptio:qḋ
24 dic vt plene dixi in d.§.Cato.†Quandoq; debetur ſpecies ĩ
genere,vel alternatiue,tunc dicitur obligatio diuidua quo ad
effectũ diſtributiõis:q̃ quilibet heredum teneť pro parte.Itẽ
quo ad effectũ petitionis:q̃ pro parte tãtum ḋbet peti:ſed quo
ad effectũ ſolutionis diciť indiuidua:q̃ niſi tota res integra ſol
uatur,non cõtingit tota liberatio.ſ.ij.eo.l.ij.§.j.⁊ l.in executio
§.pro parte.⁊ ibi patet ratio.Inter tamen obligationem in ge
nere,⁊ alternatiue contractam eſt aliqua differentia:vt not.Dy.
in d.l.ij.§.j.ſ.e.Item aduerte,q̃ dicta obligatio ĩ genere,vel al
ternatiua,dicitur indiuidua quo ad effectum liberationis cõſe
quende per ſolutionẽ.Sed ſi liberatio cõtingeret alio modo,pu
ta per acceptilationem,vel per ſentẽtiam abſolutoriã,tũc dice
reť diuidua quo ad effectum liberationis:vt j.de acceptilatio.
l.qui hominẽ.ita debet intelligi ſ.e.l.ij.§.ſi tamen hominẽ.Ra
tio,q̃ quando ſoluitur,ideo partis preſtationem liberatur,ne-
partes ſoluantur in diuerſis rebꝰ,d.l.in executione.§.pro par-
te.Sed quando cui accepto fertur,vel ĩ parte abſoluitur,ceſſat
predicta ratio:ideo,⁊c.ſecũdũ Pet.licet gloſſa male intellexit
25 dictã l.qui hominem.†Tertio quero vtrũ obligatio facti di
catur diuidua,vel indiuidua.Ad hoc ſciendum,eſt videre,vtrũ
ipſum factum ſit diuiduũ,vel nõ.Ad hoc dico,aut queris vtrũ
ſunt diuidua ſecundũ naturã.⁊ tunc antequam ſint facta nõ ſũt
in rerũ natura:⁊ ſi non poteſt diuidi qḋ non eſt:vt ſ.de iniuſto-
rupto ⁊ irrito facto teſta.l.nam ⁊ ſi.§.j.⁊ j.eo.l.decem.Si q̃ris
poſtquam ſunt facta,tũc eſt ſublata obligatio.tamen vtrum ſint
diuidua de natura,dicas,aut ex facto reſultat certũ corpus,pu
ta inſula edificata,tũc dic,vt in rebus corporalibus:vt ſ.dictũ
eſt.Quandoq; ex facto non reſultat corpus certum:vt ꝓmiſſa,ſi ḋ
fendit,ſi ratum habuerit:tunc q̃ eſt incorporale non diuiditur
ſecundum naturam.Si vero queris ſecundum iuris ordinatio
nem,tunc aut ſunt plura facta,⁊ diuiduntur numero:vt ſ.eod.l.
l.in ſtipulationibus.§.operarum.quod intellige ſi ſunt eiuſdẽ
qualitatis,alias ſecus:vt dixi ſ.ĩ nono cõtrario.Si vero eſt vnũ
factum,tũc Petrus tradidit talem regulã.Quando eſt tale fa-
ctum,quod ſi pro parte impleatur,affert tantam vtilitatẽ reſpec
tu partis,quantã afferret,ſi totum compleret reſpectu totius,
tunc factũ diuiduũ dicitur:vt rem ratã haberi,amplius nõ agi:
vt in d.§.Cato.Sed quãdo pro parte impletur,non affert tan-
tam vtilitatẽ reſpectu partis,quãtam totũ reſpectu totius,tũc
diciť factum indiuiduum,vt in lege noſtra.Iſta regula ſine du
bio congruit exẽplis aliquibꝰ legis noſtre:puta inſulam fabri-
cari,foſſam fodi,⁊ ſimil.Nam cũ ex ſui conſummatiõe recipiãt
formã,ſ.ad leg.Falci.l.ſi is qui.§.quedã.qui nõ facit totũ nihil
facere videť.Item nota domus perfecta defendit a pluuia,⁊ vẽ
to:ſi faceres partẽ puta parietem ſine tecto,vel tectũ ſine parie-
tibus,non defenderet a pluuia ⁊ vento.Sed tamen iſtud videť
cõtra vnũ exemplum hic poſitum,ſ.fundum tradi.Nam ſi ꝓ par
te tradatur,tantam vtilitatem afferret reſpectu partis,quantã
totum reſpectu totius:⁊ tamen hic dicitur indiuiduũ factum.
Poſſes dicere,quod partis preſtatio non affert tantam cõmo-
ditatem.Nam traditur in communionem,que communio mul
ta parit incommoda,l.cum pater.§.dulciſſimis.ſ.de lege.ij.l.ſi
non ſortẽ.§.ſi certam.ſ.de condi.indebi.Sed alia ratio eſt,qua
re fundum tradi dicitur indiuiduum factum,ſ.quia ſi poſſet pſ-
tare partẽ fundi poſtea preſtaretur in alia parte intereſſe,⁊ ſic
fieret ſolutio in diuerſis rebus,quod ius non petitur,vt j.e.l.ĩ
executione.§.ꝓ parte.Vt omnis ergo ceſſet dubietas,ſic forma

regulas.Illud factum dicitur diuiduum,quod ꝓ parte imple-
tum non affert tantam vtilitatem reſpectu partis,quantam to-
tũ reſpectu totius:vt patet ĩ exemplo,inſulam edificari,foſſã fo
di,Romam iri,⁊ ſimilia,Iſtud probatur ad tex.j.eod.l.in exe-
cutione.§.ſecunda ad opas.ibi,quia operis effectus,⁊c.Item
illud factum dicitur indiuiduum,quod ſi pro parte fiat,⁊ pro
parte intereſſe preſtetur,in diuerſis ſolutionibus.Hoc patet ĩ
exemplo,fundum tradi.⁊ facit j.eo.l.in executione.§.pro par-
te.⁊ j.etiam ꝓbabo.Et predicte regule ſunt vere alternatiue:
q̃ quelibet per ſe eſt vera.Sed circa facta diuidua do vnã re-
gulam copulatiue.Illud dicitur factum diuiduũ quod ꝓ par-
te impletum affert tantam vtilitatẽ reſpectu partis,quantam
totum reſpectu totius,⁊ ſi pro parte fiat,⁊ pro parte intereſſe
preſtetur in eadem re contingit ſolutio.Iſtã regulam pbo.Nõ
eſt dubium,ꝙ qui tenetur ad reſtituendum,tenetur ad factum.
Pone ergo aliquis teneť ad reſtituendum ſacculũ pecunie.iſtud
factum diciť diuiduum,q̃ ſi pro parte implet,pro parte ſoluit
intereſſe,⁊ ſemper habeo idem,ſ.pecuniã,que in ſuo genere re-
cipit functionẽ.Sed pone,tenebar ad reſtituendã certã ſpeciẽ,
nõ diciť factũ diuiduũ:q̃ ſi pro parte,fiat preſtatio intereſſe,cõ-
tingeret ſolutio in diuerſis rebus.Hoc probatur ſ.de poſi.l.j
pecunia:⁊ l.ſi duo.⁊ ſic intelligo d.verſi.ſed ſi res.§.Cato.ſtipu
latio amplius non agi,actio ex mutuo,vel alia que continet pe
cuniam,ſi pro parte impleat,q̃ non agitur ad pecuniam hanc:
q̃ apud me remanet,ſed pro parte ago ad intereſſe:⁊ pecuniã
ſemper cõſequor.Sed ſi actio continet ſpeciẽ,ita ꝙ deueniať ad
illud inconueniens,qḋ quis haberet partem ſpeciei,⁊ partẽ pecu
nie,tunc illã iudicare ſtipulationẽ indiuiduã,ꝑ ea que dicta ſũt
in l.in executione.§.pro parte.j.eo.Idẽ per omnia dico ĩ ſtipu
latione,rem ratam haberi.Dico ergo,qḋ illa facta que ſunt in-
diuidua ex regula predicta,ſunt indiuidua quo ad obligationẽ
ſolutionẽ,⁊ pene commiſſionẽ,⁊ inter heredes nõ diuiduntur:q̃ q̃
libet teneť inſolidum.Fallit in obligatione rẽ reſtitui,que diciť
indiuidua ſolũ quo ad ſolutionẽ:vt plene dixi in octauo cõtra-
rio illa vero facta,que apparẽt eſſe diuidua ex regula predicta
dicũť diuidua quo ad omnia,ſ.quo ad effectũ diſtributionis in-
ter heredes,petitionis.⁊ ſolutionis.itẽ quo ad pene cõmiſſionẽ,
quantũ ad ipſos heredes:ſed quo ad ipſum principalẽ dicũtur
indiuidua reſpectu commiſſionis pene:vt in d.§.Cato.in fin.
26 †Quarto quero de indiuiduitate ſeruitutũ.Aut queritur vt
rũ diuidue ſm naturam,⁊ tunc nõ ſunt diuidue:q̃ incorpora-
les.ſiue cõſideres ꝑ ſe,ſiue prout inſunt in fundo,q̃ cum tota
ſeruitus ſit in toto,⁊ tota in parte,vt ſ.dixi diuiſo fundo nõ diui
ditur ſeruitus,licet Petrus dicat contrariũ.Inſtrumentũ au
tẽ,quo quis vtitur ſeruitute,poteſt eſſe diuiduũ:vt dixi circa ꝯria
Si vero queris,vtrũ ſint diuidue ſecundũ iuris ordinationem:
Reſpondeo.regula eſt,qḋ omnes ſeruitutes ſunt indiuidue,vt
hac lege exceptio vſufructu,vt ſ.ad leg.Falcid.l.j.§.ſi vſuſfru-
ctus.Sed.j.tit.ij.l.ſi cum duorum,videtur notari,ꝙ vſuſfructꝰ
ſit indiuiduus.ſed illud verum ſecundum naturam:ſecus ſecun
dum iuris ordinationem,vt ibi in alia opinio.⁊ ſ.dixi.Quali-
ter autẽ ſeruitutes reales dicãtur indiuidue,⁊ quare dixi.ſ.eo.
27 circa contraria.†Unum reſtat videre,quare ſeruitus vſuſfru-
ctus eſt diuidua,ſeruitus vſus dicitur indiuidua,cũ q̃libet ſit
pſonalis:vt ſ.ḋ vſu ⁊ habi.l.vſus pars.Dicit Petr.ꝙ ratio ꝓ
babilis non põt reddi,tamẽ talem rationẽ aſſignat.Uſuſfructꝰ
eſt certus:q̃ continet emolumentũ totius rei:⁊ ideo q̃ certum,
diuiditur:vſus vero eſt incertus:q̃ debetur ſecundũ neceſſita
tem perſone:vt ſ.de vſu ⁊ habi.l.plenum.§.j.⁊ neceſſitas pſo-
ne eſt incerta:q̃ hodie egebat vno,cras forte egebit duobus.
ideo vſus dicitur incertꝰ.Ita dicit Pet.hoc etiam ſentit gl.in
d.l.vſus pars.Iſta ratio videtur falſa per l.vbi autẽ.§.fundi.j.
eo.vbi dicitur,ꝙ q ſtipulatur vſumfructũ,ſtipulatur icertũ:er-
go vſuſfructus ratione eius incertitudinis deberet dici incertꝰ
Poſſes tamen dicere,qḋ vſuſfructus dicitur incertus habito-
reſpectu ad eius vitã.q̃ neſcimus quãto tempore duret:vt ibi
not.Sed vſus eſt incertus quo ad vitam,⁊ quo ad rem pcipien
dam.Licet autem dicta ratio ſit ſatis bona.Tu melius dclara.
Uſus ideo dicitur indiuiduus:q̃ hꝫ omnimodam ſimilitudinẽ
cũ ſeruitutibus realibus.Nã ſicut ille debentur a re alteri rei,
⁊ habetur reſpectus ad neceſſitatem predij dominantis:vt ſ.ꝯ
mu.predio.l.j.ita ſeruitus vſus debetur a re pſone habito re-
ſpectu ad neceſſitatem perſone,nec ergo ipſa perſona cui ḋbe-
tur poteſt ꝓ parte vti reſpectu perſone.nec põt vti ꝓ parte rei
pro indiuiſo,quin etiam alia parte vtatur.Unde ſicut alie ſerui
tutes dicuntur indiuidue.⁊ quo ad cõſtitutionẽ,⁊ quo ad diſtri
butionẽ inter hẽdes,⁊ quo ad ſolutionẽ:nam reſpectu partis ꝓ
parte ſolutum nõ affert commoditatẽ,quam faceret ſolutum in
totum reſpectu totius.Nam ſi homo cõmederet dimidium tan
tũ eius qḋ habeat neceſſe cõmedere,cito moreretur:ergo debet
iudicari

iudicari ſeruitus indiuidua,ſecundum regulas ſupra poſitas.
vſuſfructus vero nullā habet ſimilitudinem cum alijs ſeruituti
bus.Nam licet ſit ius debitū a re perſone,tamen non habet re
ſpectus ad neceſſitatem perſone:habet tamen ſimilitudinē cū
domino,imo pars dominij eſt.vt ſ.de vſufru.ꝛ quemadmo.q̄s
vtatur.l.iiij.ꝛ ideo ſicut poteſt acquiri dominium certe partis
pro indiuiſo ita etiam poteſt acquiri vſufructus.Eſt ergo vſuſ
fructus diuiduus quo ad conſtitutionē.q2 poteſt pro parte cōſti
tui,ꝛ quo ad effectū diſtributionis inter heredes.ꝛ quo ad ſolu
tionē:vt ſ.d vſufru.l.v.Et hoc apparet ex regulis ſ.dictis Nā
conſtitutus in parte tantam cōmodictatem affert reſpectu par
tis,quātam totum reſpecta totius,vt patet ad ſenſum Item nō
poteſt deueniri ad illud inconueniens,quod pro parte det vſu-
fructus pro parte.eſtimatio.Nam qui tenetur conſtituere vſu
fructum,tenetur dare,ꝛ poteſt preciſe compelli ad conſtituen-
dum,ſicut in obligatione dandi,vt ſupra de vſufructu.l.iij.i prin
cip.Probatur Inſtitu.de ſtipulatio.ſeruo.§.ſed cum factum.
coniuncta l.ſi ſeruus communis meus,ꝛ tuus.ſ.de ſtipulatio.
ſeruo.no.per Cy.C.de vſufructu.l.corruptionem.quod intel-
28 lige.vt dixi ſ.eo.l.j.§.ij.† Si vero queras,vtrum vſuſfructus
quo ad pene commiſſionē ſit diuiduus,vel nō,gloſſa ſup verb.
ꝛ harum.ſ.eo.l.ij.§.j.dicit quod quilibet vſuſfructus dicit fa-
ctum diuiduum.Si ſic,ergo quod ad pene commiſſionē diuidi
tur inter heredes,licet non quo ad ipſum principale.vt i d.§.
Cato.Ego aliter dico,aliquando quis tenetur ad vſum fructū
conſtituendū,ꝛ iſte tenetur ad dandum,vt modo dixi,ergo idē
quod in alijs obligationibus dandi:quia non ſufficit partē da-
re ad euitandam penam.Aliquādo poſt vſumfructum cōſtitu
tū quis tenetur non impedire,q2 tenetur pati.De quo habes
caſum in l.harum,ꝛ l.egi.ſ.ſi ſerui.ven.Iſtā obligationem ego
puto omnino indiuidiam,quia non poteſt pro parte impedire:
vt ſ.l.eo.l.iij.§.fin. Sed cōtra predicta poſſes tu opponere,vſuſ
fructus non poteſt eſſe ſine vſu.vt ſ:de vſu ꝛ habit.l.p ſeruum.
§.j.ergo vſuſfruct⁹ ratione vſus ſibi adiuncti debet iudicari in
diuiduus:vt ſ.d manu.teſta.l.ſi ita fuerit ſeruus.§.queſtio hec
29 Cogitabis pro ſolutione.† Item poſſe querere.vtrum ius feu-
di ſit diuiduum,vel nō:quod dic vt de prohibita feu.alie p F̄e
deri.§.preterea.¶Nunc veniamus ad queſtiones ſecūde par
tis:ꝛ q2 nos vidimus ſ.q2 in obligationibus facti ſuccedit obli
30 gatio ad intereſſe.† ¶Quinto loco quero,quādo committat iſ
ta ſtipulatio ad intereſſe.Et videtur quod ſtatim:cum eſt i mo-
ra incheandi:vt ſ.ea.l.verſi.plane contra.q2 tunc cum eſt i mo-
ra perficiēdi,l.ſi ita ſtipulatus eſſem abs te.ſ.eod.do.Andreas
recitat vnā diſtinctionem Pet.in l.ſi inſulam.ſ.iudicio meo de
fectuoſam.Unde tu dic latius.Aut erat in obligatione nō fieri
ꝛ ſic intereſſe cōmuniter:q2 factum eſt qd̄ fieri non debuit Aut
erat in obligatione fieri,ꝛ ſic committitur:q2 non eſt factum qd̄
fieri debuit.Primo caſu,aut illud factū eſt reiterabile,aut no.
Si eſt reiterabile.tunc aut illud factum porrigit ſuum effectū
pro toto tēpore futuro.ꝛ ſtatim cōmittitur ad totale intereſſe:vt
ſ.loca.l.ſi in lege.§.colonus.Aut non porrigit ſuum effectū,niſi
ad tempus preſens:ꝛ tunc ſtatim committitur ad particulare i-
tereſſe,ꝛ ſi ſepius contra fiat,ſepius committitur:vt ſ.e.l.ſi ſic.
ꝛ ſ.iudi.ſol.l.nouiſſima.Si verō nō eſt reiterabile,ſtatim cōmit
tit ad totale intereſſe,ar.ſ.rē ra.habe.l.ſi pcuratori fi.ꝛ ibi no.
Secūdo caſu,qn̄ committitur.q2 nō eſt factum qd̄ fieri debuit.
aut erat in obligatione factum momentaneum.peto rem tradi,
tunc ſtatim poſt moram cōmittitur obligatio ad totale intereſ-
ſe,vt hic ꝛ ſ.eod.l.ſi fundum.ꝛ ſ.de actionib.empti.l.j.fallit ta
men quando eſt i obligatione rem reſtitui,i qua dic,vt dicam.ſ.
proxi.q.Aut factum non erat momentaneum,puta inſulam fa-
bricari,ꝛ ſimilia,ꝛ tunc aut i obligatiōe erat appoſita certa dies
ab homine,ꝛ tunc ante diem nō cōmittitur,ſed ſtatim poſt diē:
vt ſ.proxi.§.ſi quis ita.ꝛ ſ.eo.l.ſi in ſulam.Contra hoc videt ſ.
loca.l.inſulā.§.in operis.Aut dies nō erat appoſita,tūc aut fa
ctū erāt explicandum in iudicio:puta:pmiſit iudicatum ſolui,ꝛ
ſic videt promittere de dfendēdo.ꝛ tunc ſi nō facit aliquo tēpore,
cōmittitur ſtatim ad totale intereſſe:vt ſ.iudi.ſolui.l.iam tamē.
§.in hac.ꝛ l.cū querebat.Aut factum erat explicandū extra iudi
ciū,ꝛ tunc aut queritur quando comittat ad particulare intereſ
ſe,ꝛ tunc ſtatim cum non incheauit:vt ſ.proxi.verſi.plane Aut
queris quo ad totale intereſſe,ꝛ tunc cōmittit cum tranſiuit tā
tū tēpus,quo potuit pficere,ꝛ nō perfecit:vt d.l.ſi ita ſtipulat⁹
eſſem abs te.ꝛ ſ.e.l.continus.§.item qui inſulā.fallit in ſtipula
tione noui operis,que committit cum fuerit iudicatum l.ſtipu-
31 latio.§.habet autē.ſ.de noui oper.nuncia.† Sed poteſt queri,q̄
eſt ratio qd̄ quādo factum eſt explicatum in iudicio,ſtatim com-
mittit ad totale intereſſe ſed qn̄ extra iudicium,expectat tēpus
quo potuit fieri Dicit Petr.in cōtractibus eſt reperire certum
tēpus,intra q̄ quis poſſit,vt ſi quis promiſit ſcribere librū:vel
edificare inſulā certū tēpus eſt itra qd̄ hoc pōt fieri,ꝛ ideo hoc
tempus ſpectatur:ſed in iudicijs nō eſt agrimenſor in mundo q
illud tēpus poſſet limitare.Licet eñ tēpus inſtātie ſit certū,q2
durat triennio.l.properandū in prin.C.de iudic.tn̄ temp⁹ liti-
gij eſt omnino incertū.Pōt enim eſſe qd̄ durauit anno,aliquan
do bieno.ꝛ aliquādo perpetuo:vt in curia Romana:ꝛ ideo,q2
expectare finē iudicij,eſſet expectare Regē Saxonū ideo lex vo
32 luit,qd̄ ab ipſo initio cōmitteret ad totale intereſſe.¶† Sed iu
xta hoc pōt queri,quare ex clauſula,dolū malū abeſſe,ad inter-
eſſe particulare cōmittit:vt ſ.dixi.ꝛ probatur in l.nouiſſima.ſ.
iudicatū ſolui.Sed ex clauſula de defendendo cōmittit ad to-
tale,cū vtrunq3 fiat in iudicio.Item plus delinquit,qui dolum
cōmittit,ꝛ ſic facit quod nō debet,quā ille qui nō defendit,ꝛ ſic
non facit quod debet:vt ſ.de actio.empti.l.Iulianus.in prin.ꝛ
ibi no.Reſpon,ſcripta hoc nō tāgunt.Quādo quis nō defendit,
intereſt actoris in totū:q2 nō pōt peruenire ad ſentētiā,ſed ſolū
in tempore aggrauatur reus:q2 ſtatim cōmittitur ſtipulatio ſi
ne iudici non expectato,ꝛ grauamen in tempore de facili conce
ditur:vt C.de preci.Impera.offeren.l.quoties.S3 quādo quis
committit dolum,nō intereſt actoris in totum,vt puta,commi
ſit dolum in hoc,quod teſtes actoris ita cito non fuerunt exami
nati,vnde propter hoc oportet actorem expēdere plus ſolū in
illis expenſis intereſt ſua,ꝛ non plus.Ideo lex vult qd̄ intereſ-
ſe non committitur vltra quam interſit:quia ſic aggrauaretur
in ipſo negotio principali,quod de iure non conceditur,vt d.l.
quoties in prin.Si tamē cōmitteretur dolus talis,in quo veni-
ret intereſſe totius cauſe,nemo dubitat,qn ad totū cōmitteret.
33 Iſta vt videbis ſunt ſubtilia.¶† Sexto quero,vtrū in obliga-
tione rē reſtitui cōmittatur intereſſe:ꝛ qn̄ cōmittatur:Dyn.hic
videtur dicere,quod nec res extat,preciſe agitur ad ipſam rem
ſi non extat,ad intereſſe:vt C.de rei vēdicatio.l.qui reſtituere.
de cōditione indebiti.l.in ſumma.§.ſi ſeruū.ꝛ de cōdictio furti.l.
in re furtiua.Pro hoc facit regula huius legis.q̄ vult quod in
obligatione faciendi ſuccedat obligatio ad itereſſe poſt morā.
Gl.in d.l.in re furtiua tenet contrarium,ſcilicet quod etiam re
perempta adhuc debet agi ad ipſam,licet in cōdemnatione ve-
niat eſtimatio,ſicut in obligatione rem dari.ſ.eo.l.ſi ſeruum.§.
fi.Gul.de Cug.in d.l.in re furtiua.diſtinguit,aut obligatio ad
rem reſtituendam contrahitur proprie,ꝛ ſecundum ius commu
ne ꝛ tūc verum dicit gl.quod ſemper ipſa res ſit in obligatione
ꝛ petitione.Aut obligatio contrahitur contra i⁹ commune:vt,
in fure,ꝛ tunc poſt interitū rei condicitur eſtimatio:vt d.l.in re
furtiua.Iſta opinio procedit ſine legibus vnde de ea non curo.
Videamus ergo q̄ verior ſit opinio,vel gl.vel Dyn.Cyn.C.de
ſenten.que pro eo.iiij.queſt.principali,recitat Dy.ſimpliciter
ſecundū quod hic ſcripſit.Nos iſtud examinemus:ꝛ videtur qd̄
gl.ſit vera,quod poſt interitū rei res ipſa petatur,ꝛ videt caſus
ſ.rerū amo.l.ſi concubina.§.nō ſolū.ꝛ ſ.e.l.inter ſtipulātem.§.
penul.de condi.fur.l.ſi ſeru⁹.§.bone.Pro hoc Inſtitu.quibus
modis re contrahi.oblig.§.itē is.in fi.vbi dicitur quod etiā re-
perempta tenetur de ea reſtituēda.Preterea hoc probatur p
rationem.Quid iuris eſt de toto ad totū idē debet eſſe de par
te ad partem,ꝛ econuerſo.Sed ſi res eſt reſtituta deterior.non
poteſt agi ad eſtimationē deteriorationis iure actionis:ſed de
bet agi ad ipſam rem.l.tertia.§.ſi reddita.ſ.commo.ergo idē
quando tota res perempta eſt.In contrarium pro Dyno facit
d.l.in re furtiua.non cauillando ter.ſed l.in ſumma.§.ſi ſeruum.
quam ipſe allegat,nil facit,quia ibi loquitur in obligatione de
re reddenda.ꝛ hoc tetigi in vltimo cōtrario.Item pro eo facit
ſ.de vi ꝛ vi armata l.pma.§.rectiſſime.ꝛ C.de pigno.actio.l.ſi.
creditor.in fi.Pro hoc facit regula legis noſtre:quia cū rem re
ſtitui ſit factum,ergo ſuccedit obligatio ad intereſſe.Quid dice
mus:ſcripta non examinat.Ego dico Dyn.verum dicere ſci-
licet quod in obligatione rem reſtitui,nō ſuccedit obligatio ad
intereſſe ſtatim poſt moram,ſed cū reus deſiit habere faculta
tem rei reſtuende,ꝛ hoc per iura ſupra pro hac parte allegata,
Preterea ſi nunquam ſuccedat obligatio ad intereſſe,ſtatim d
neceſſitate ſequeretur,quod rē reſtitui ſit diuiduum,ſicut rem
dari quod eſt falſum,vt hic.Plene examinaui ſ.in octauo con
trario,ꝛ iſtud multum me vrget.Ad iura allegata pro alia par
te reſpondeo,quod licet ſuccedat obligatio ad intereſſe,tamen
prima nō extinguitur.Unde ſi vult,pōt agere ad ipſam rē.ꝛ eſti
matio fiet in condēntione,vt in dictis legibus.Itē pōt ipſum i-
tereſſe in petitionē deducere vt modo dixi.Ad §.ſi reddita.di-
co,q̄ ibi nō eſt pempta res,nec pars rei,ſed ipſa res eſt effecta
deterior:ꝛ ideo eſtimatio nō petit iure actiōis,ſ3 ipſam rē opor
34 tet peti.l.Iulianus.§.qui fundū.ſ.e.Sed circa † hoc eſt videdū
vnū,ſcilicet,quare in obligatione rem reſtitui,nō cōmittat obli
gatio ad intereſſe poſt moram ſicut in alijs obligationibus fa-
ciendi:Reſpondeo,ſicut in obligatione dandi nō committitru

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

obligatio ad intereſſe poſt morã,quia ſemper ſtipulatoris i
tereſt dari,vt ſ.dixi,ita in obligatiõe rẽ reſtitui,ſemꝑ lex fingit
actoris intereſſe.Hinc eſt qḋ non poteſt reus referre queſtionẽ
dominij:vt C.locati.l.ſi quis conductionis.ꝛ ſ.commo.l.com
modare.ꝛ l.ſeq.quia igitur habet aliquam ſimilitudinẽ cũ obli
gatione dãdi,ideo tardius cõmittit in obligatione ad intereſſe.
35 ❡†Septimo quero,qualiter iſta obligatio cõmittat ad intereſ
ſe,hoc eſt,vtrum tollat primã obligationem contractam factũ
an vero vtraqꝫ duret,ita qḋ reus ſit obligatus copulatiue ad fa
ctũ,ꝛ ad intereſſe,an alternatiue ad factũ,aut intereſſe.De pri
mo certũ eſt,ꝙ obligatio que ſuccedit ad intereſſe,non tollit pri
mã,hoc patet legibus ſ.proxi.q.allegatis.Hoc etiam patet,ꝙ
ſm omnes poteſt agi ad factum,ꝛ conſequi itereſſe,l.ſi quis ab
alio.de re iudi.in fi.ꝛ no.ſ.ḋ actio.emp.l.j.i prin.hoc tenet Dy.
ꝛ omnes,Itẽ certũ eſt,qḋ vtrumqꝫ non eſt in obligatione copu
latiue,qꝛ ſecũdum hoc poſſet vtrunqꝫ exigi,qḋ eſt cõtra regulã
bona fides non patitur,Item ſi dicis obligationem cõtrahi al
ternatiue,tam libellus,ꝛ ſententia erũt alternatiui,ꝛ ſic i execu
tione erit illud inconueniens qḋ dicitur in tex.ꝛ gl.ĩ.e.l.eum q
certarũ.§.j.Preterea hec lex vult,ꝙ ſolum intereſſe poſſit ddu
ci in petitionẽ.Preterea patet ex l.ſi inſulam.ĩ.e.vbi dicitur,ꝙ
purgatio more admittitur vſque ad litem conteſtatam:ergo cõ
teſtatio litis fit ſuper ſolo intereſſe.Nam ſi alternatiue vtrũqꝫ
eſſet in obligatiõe,ꝛ vtrunque peteret,poſſet eligere reus etiã
poſt ſentẽtiam,vt d.l.eum qui certarum.§.j.Timore pdictorũ
dicit Pet.quod factum,ꝛ intereſſe eſt in obligatione ſolutat i
obligatione ſoluta electio eſt actoris,quod petat:arg ſ.de pact
l.reſcriptũ.§.ſi pacto.ꝛ ḋ actio.empti.l.predis.Ita refert Cy.
C.de ſent.que pro eo ꝙ intereſt.l.vnic.Preterea quod in obli
gatione ſoluta poſſit vtrunque peti.videtur probari.ĩ.de vbo.
ſignifi.l.ſepe.§.cum vero dicimus.do.Anto.de Piſ.reprehen
dit iſtã opi.ꝛ bene,qꝛ ſoluta oratio licet ſit per ſe orationis ſpe
cies diſtincta,ꝛ ſeparata in effectu,tamẽ eſt cõiuncta,vel diſiũ
cta,ſecundum mentem proferentis,l.alienatiõis.§.fi.ĩ.ḋ verb.
ſig.ꝛ ſi de mente nõ apparet,vel erit diſiuncta ſm quoſdã:vt ĩ.
de reg.iur.l.in eo qḋ.§.vbi verba.vel ſecundũ alios erit cõiun
cta per d.l.alienatiõis.in fi.ꝛ l.triplici.§.videamus.de ver.ſig.
ſecundũ ꝙ oportet nos dicere,ꝙ habeat vim coniuncte,vel diſ
iuncte,ꝛ ſemꝑ ſequunt conuenientie predicte.Nec obſt.l.ſepe.
§.cũ vero.qꝛ illud non eſt ex virtute ſolutionis:ſed ideo,qꝛ quã
do vnum refert ad aliud,ſm illud debet intelligi:vt ſ.de hrd.
inſti.l.aſſe toto.In §.cum vero.obligatio ſoluta refert ad obli
gationẽ certã.Nã pmittis mihi,ꝙ Titiũ dare,vel facere opor
tet,certi ſi Titius tenebat ad dãdũ,agam ad dãdum.ſi teneba
tur ad faciẽdum,agã ad faciendum.vnde ibi ideo eſt,qꝛ habet
reſpectus ab obligatione Titij.Quid ergo dicemus:Breuiter
do.And.dicit:ꝛ bene,ꝙ factum,ꝛ intereſſe ſunt i obligatiõe al
ternatiue.Non tñ intelligas,ꝙ ſit vna obligatio continẽs duas
res alternatiue,imo ſunt due obligatiões:vna facti ĩducta ab
homine alia ad intereſſe ſubrogata a l.alternatiue.Ad in cõue
nientias ſupradictas quomodo reſpondebimus:Do.Andr.vt
narrant ſcripta circa hoc in l.ſi inſula.bene ꝑ vnã columnã,nil
noui dicit.Tu dic breuiter.Qñqꝫ alternatiua cadit inter res:q
ſunt in obligatione,ꝛ tunc eſt electio debitoris,l.plerunqꝫ.in fi.
ſ.de iure do.Quãdoqꝫ alternatiua eſt inter actiones,tunc non
eſt dubium,qḋ eſt electio actoris:vt ſ.de tribu.l.qḋ in hrde.§.
eligere.Quãdoqꝫ cadit alternatiua iter res,ꝛ actiones miſtim,
tũc ſimilit eſt electio actoris:qꝛ ſi dares reo electionẽ,tolleres
actori actionẽ:vt ſ.de eo quod certo loco.l.iij.§.qui Stichũ.in
fi.ita eſt in propoſito:nã hic eſt miſtim alternatiua rerum,ꝛ ac
tionũ.Debetur enim factũ aut intereſſe,ecce alternatiua rerũ.
Itez factum petit ꝑ actionẽ ex ſtipulatu:qꝛ eſt incertum,vt In
ſti.de verb.obli.in prin.Intereſſe vero ꝑ certi cõdictionẽ:vt ſ.
ſi cer.peta.l.certi cõdictio.in prin.merito electio ex actoris.Ad
uerte tamen,quia cum talis alternatio ſit inte actionẽ,ꝛ obliga
tionem,ſi actor elegit agere ad factam,quantum ad illam obli
tionem intereſſe eſt in facultate ſoluẽdi:vt ſ.eo.l.in ſtipulatiõi
bus.in fin.ſi eligi ad intereſſe,reus põt liberari ſoluendo factũ
vſqꝫ ad litis cõteſtationẽ.Hoc tamẽ declarabit ĩ.in xix.q.ꝛ ibi
36 videbitis rationẽ.❡†Octauo quero vtrũ reus poſſit precise
cõpelli ad factum,vel preciſe,ad intereſſe:De iſto,intereſſe cer
tum eſt,ꝙ põt peti,vt dictum eſt,ꝛ preciſe compellet ſoluere ni
ſi moram purgauerit vſqꝫ ad litis cõteſtationẽ.l.ſi inſulã.ĩ.eo.
qḋ dic vt ibi.Utrum autẽ ad factum poſſit preciſe cõpelli iſta q
ſtio iudicio meo eſt multũ dubia.ꝛ ideo eam diuido in tres par
tes.Primo,quando eſt in obligatione factum ſimpliciter.Se
cundo.quando eſt in obligatione rem reſtitui.Tertio qñ eſt in
obligatione rem tradi.Ad primum dico,quod in hoc ſunt di
uerſe opiniones.Nam quãdoque factum ad quod quis tenetur,
eſt explicandum in iudicio,tunc habemus gl.que de hoc aper

ſatis loquitur,ſ.de procura.l.ſed ꝛ he.§.preter ſatiſdationem.
quandoqꝫ factum eſt explicandum extra iudicium.tunc gl.q̃ eſt
in l.ſtipulatio.§.ſiue autem.ſ.de ope.no.nunciatio:in queſtio.ḋ
ſcriptore,videtur dicere,qḋ ſit in electione actoris agere,vel ꝑ
ciſe ad factum vel ad intereſſe.Idem tenet Cy.C.de ſent.que ꝑ
eo quod inter.l.vnic.ꝛ hoc tenebat Hugo,vt no.ſ.de re iudi.l.ſi
quis ab alio.in fin.Huic ſententie videtur aſſentire do.Mar.de
Sa.doctor antiquus,qui in hac queſtiõe vtit his verbis.vtrum
quis compellatur preciſe ad factum in l.ſtipulatio.§.ſiue autẽ.
ſ.de ope.no.nuncia.videtur velle,quod ſi.hoc enim alijs mul
tis comprobat exemplis.Ecce enim cogit quis cauere.ſ.ḋ iu
di.l.in omnibꝰ bonefidei.ꝛ preto.ſtip.l.Paulus.cum ſimi.Co
gitur adminiſtrare,de admi.tuto.l.j.in prin.Cogitur actionẽ
cedere.de acqui.poſſe.l.poſſeſſio.in fi.Cogitur diſtrahere ſ.de
de actio.empti.l.Julianus.§.idem Celſus.ꝛ qḋ ibi nota.Cogit
quis reficere.C.de lec.l.cum conductorẽ.ſed gl.ibi poſita.innuit
quod liberet preſtando intereſſe.Cogitur quis defendere:vt d.
l.ſed ꝛ he.§.preter.Cogitur quis certum reſpondere:vt ſ.de cõ
feſ.l.certum.Cogitur quis reuerti ad patriam poteſtatẽ:vt C.
de pat.pote.l.ij.ꝛ iiij.Cogit qs in certo loco edere:vt l.pretor.
§.fi.ſ.de eden.Cogitur qui exhibere hominem,ꝛ exhibere ta
bulas:vt in tit.de tabu.exhibend.ꝛ de libe.homi.exhiben.Co
gitur quis facere apocham,ſeu cautionẽ de recepto,ꝛ etiã ante
apocham.C.ḋ fide inſtru.l.plures.ꝛ de pactis conuen.l.fi.Cogit
quis ſe reponere in priſtinam obligationem:vt ſ.quod metus
cauſa.l.metum.§.fi.ꝛ l.illud verum eſt.in prin.Cogit quis ma
numittere.de fideicommiſ.lib.l.iiij.§.ſi alienos.ꝛ ꝑ totum.Co
gitur quis iudicare:vt ſ.ḋ iudi.l.de qua re.ꝛ de mune.ꝛ hono.
munerum.§.iudicandi.Cogit quis dotare filios.ſ.de ritu nup.
qui liberos.C.de dot.promiſ.l.fi.Quid plura dicam:ipſa char
ta deficeret ſi vellem omnia ſcribere.Cõcludit ergo quod quis
poſſit compelli ad factum indiſtincte.Sed quandoqꝫ eſt qḋ ille,
qui tenebantur facere,non fecit.vnde forte non poteſt amplius
facere:vel actoris non intereſt,qḋ fiat.ꝛ tunc cogit ad intereſſe.
Ita intelligit hanc legem,ꝛ de re iudica.l.ſi quis ab alio.§.j.ꝛ
ſ locati.l.ſi i lege.§.colonus.Certe iſta opinio non eſt vera ꝑ l.
in ſtipulationibus.§.operarum.ſ.eo.vbi factum põt fieri,ꝛ eſt
in electiõe ḋbitoris:vel itereſſe p̃ſtare,vel factum facere.Qua
liter autem predicta intelligant patebit ex infra dicẽdis.Se
cunda opinio eſt,quod regulariter non poſſit quis preciſe con
pelli ad factum:ſed reus preſtãdo itereſſe liberat.Hoc tenet gl.
ſ.de vſufruct.l.iiij.§.ne tamen.fundat ſe per l.ſi quis ab alio.in
fi.de re iudi.Hanc opinio.tractat glo.in dicta l.ſi quis ab alio.
ſed non firmat.Sed iſtam opi.ſequitur Dy.vt ipſe hic ſcripſit
dicens,Ad factum nõ poteſt quis preciſe cõpelli regulariter,
quũ reus liberetur preſtãdo intereſſe,l.ſi quis ab alio.in fi.ſ.de
re iudi.ꝛ ſ.eo.l.ſtipulationibus.§.operarum.Fallit in caſibus
Primus,C.de fideicommiſſa.liber.l.fi.Secũdus,de pcura.l.
filius.§.fina.ꝛ l.ſed ꝛ he.§.preter.Tertius.ſ.quod metꝰ cauſa.
l.ſi cũ exceptione.§.ſed ꝛ ſi quis.Quartus.ſ.de oper.noui.nun
ciatio.l.ſtipulatio.§.ſiue autẽ.Quintus,ſupra de aqua pluuia.
arcẽda.l.ſi tertius.§.fin.ꝛ l.ſupra iter.§.officium.Et in his ca
ſibus eſt videre rationem diuerſitatis,vt in qualibet earum ap
paret.Iſta ſunt verba Dy.quem ſequitur Cy.C.de ſenten.que
pro eo,quod inter.l.vnic.in iiij.q.princ.Idem tenet do.And.in
l.ſi inſulã.ĩ.vbi circa hoc leniter per tranſit.Iſta ſententia non
vr̃ perfecta.Nã multos caſus ſupra nnmeraui,in quibus quis
preciſe compellit ad factũ,quos Dy.nõ excipit.Preterea l.fi.
C.de fideicom.lib.vbi dicit ipſe,quod regula fallit,non loqt de
obligatiõe facti,ſed de obligatione dãdi.Nã ibi ḋbebat ſeruus
legatario,ꝛ legatariꝰ tenebat dare libertatẽ.Tertia fuit opinio
aut quis tenetur ad tale factum,ꝙ non poteſt fieri per aliũ,ꝛ cõ
pellit quis p̃ciſe,alias nõ:arg.C.de cad.tol.§.ne autẽ.Ita no.
gl.ĩ d.l.ſi quis ab alio lꝫ non firmet.Iſta opi.non eſt vera:vt pa
tebit ex his que ĩ.dicam,qñ eſt electa induſtria alicuiꝰ.Quarta
fuit opinio,aut qs agit,vt ſibi fiat,ꝛ coget reus p̃ciſe:aut agit
vt fiat alij,ꝛ liberat reus preſtãdo itereſſe.ita tenet gl.ſ.de do.
l.hereditatẽ quod videtur ſequi Pet.licet diſtinguat latiꝰ:vt
infra videbitis.Predicta autẽ opi.non videt vera per dictã l.
in ſtipulationibꝰ.§.operarũ.Quinta fuit opi.Jac.de Are.aut
factũ eſt in obligatiõe legali,ꝛ quis compellitur p̃ciſe ad factũ
vt ſ.quod met.cau.l.ſi cum exceptione.§ ſed ꝛ ſi quis.ꝛ de oper.
no.nun.l.ſtipulatio.§.ſiue autem.ꝛ de procur.l.ſed ꝛ he.§.p̃ter.
Nam in dictis legibus licet quis ſit obligatus ex ſtipulatiõe tñ
ſtipulatio ſuccedit in locũ obligatiõis legalis.Sic põt intelligi
omnia ſ.alegata ꝑ Mar.de Sa.Aut factũ eſt in obligatõe ho
minis,ꝛ tũc nõ põt cogi preciſe quis,d.l.ſi quis ab alio.ꝛ d.l.in
ſtipulationibus.§.operarũ.ꝛ hic cũ ſi.Ita ſcripſit Jac.de Are.
licet multũ breuiter i.d.l.hereditatẽ.cuius opin.tenet Oldr.
Certe iſta opi.licet multũ proxima vitati ſit,tñ nõ eſt perfecta
Primo

Pꝛimo,quia in l.fideicommiſſa.ff.ſ.de leg.iij.inducitur obli-
gatio ab homine.ſ.teſtamento,⁊ tamē heres pꝛeciſe compellit,
niſi diceres,quod illud fauoꝛe vltime volūtatis q̄ eſt lex,vt ibi
dicit idem Jaco.Pꝛeterea ſ.de pꝛocu.l.filius.§.fi.cogitur qs
pꝛeciſe ad factū:tñ erat obligatiōis inducta facto ſuo,nec ſucce
dit vlterius i locū alterius obligatiōis legalis.Sexta fuit opi-
nio Pet.de Bel.perti.qui in hoc puncto latius diſtinguit,vt
in ſuis boꝛeardis reperit.Si querit an qui poſſit pꝛeciſe cōpel
ad factū diſtingue,Aut qs de eo,qui eſt obligat. ad factū.Aut
de eo,qui nō eſt obligatus:vt qñ agit actione reali.Pꝛimo caſu
aut factū eſt implendum in perſona alterius,quā actoꝛio ⁊ libe
rat pſtando intereſſe.vt ſ.e.l.ſtipulatio iſta.§.ſi ſtipuler.Aut
erat implendū i perſona ipſius actoꝛis:⁊ tūc aut affert tātā vti
litatē haberet itereſſe,q̄ tātā haberet ipſum factū,vt ſi ſtipulat⁹
ſum mihi mutuāti,tūc ſufficit pꝛeſtare itereſſe:vt ſ.e.l.ſi penā.
Aut pꝛeſtare intereſſe nō affert equalem vtilitatem,tūc aut eſt
tale factum pꝛomiſſum,quod ex tacito intellectu non cogit eū
impelere,vt cū pꝛomittit defendere:vbi ſatis eſt,⁊c.vt de in ius
vocan.l.ſatiſque.tunc non cōpellitur pꝛeciſe,l.non cogēdū.§.
Sabinus.ſ.de pcur.Fallit vbi eſt actio tēpoꝛe peritura,l.mu-
tus.§.fi.de pcur.⁊ not.i d.§.Sabinus.Itē fallit vbi frangeret
fidē duobus,l.filius.§.ſi.Item in pcuratoꝛe actoꝛis.l.ſed ⁊ he.
§.pꝛeter.⁊ ibi nota.Aut eſt tale factū,quod ſecundum tacitū
intellectum poterit compelli complere pꝛeciſe:vt cū ſcriptoꝛ
locauit operas ſuas,⁊ tunc poteſt pꝛeciſe compelli.l.ſtipulatio
§.ſiue autē.ſ.de noui operis nūcia.⁊ ſ.q metus cauſa.l.ſi cū
exceptione.§.ſed ⁊ ſi quis.Fallit in l.ſi pcuratoꝛem.§.mādati.
ſ.manda.Secundo caſu,qñ agitur contra eū,qui non eſt obliga
tus:puta actione reali,tunc aut agitur ad factum,tamen pꝛin-
cipaliter pꝛopter intereſſe:vt cum agitur hypothecaria ad
reſtitutionem rei,tamen pꝛincipaliter pꝛopter debitū cōſequē
dum,tunc ſufficit pꝛeſtare intereſſe:vt ſ.quib.mod.pig.vel hy
po.ſolui.l.Paulus.in fi.§.i.Aut agitur ad ipſū factū pꝛincipa
paliter:vt qꝛ agit rei vendicatiōe ⁊ cogitur pꝛeciſe:vt ſ.de rei
vēdica.l.qui reſtituere.Ita dicit Petr.Iſta diſtinctio nō pla-
cet.Pꝛimo,quia non compꝛehendit omnes caſus,vt ex his,q̄
dicta ſunt,apparet.Pꝛeterea,ipſe videtur tenere,quod vbi,eſt
electa induſtria,quis poſſit pꝛeciſe compelli.quod ſequit Cy.
C.de vſufru.l.antiquitas.⁊ q bo.ced.poſſ.l.j.in j.q.⁊ idē Guli.
quod eſt contra.l.in ſtipulationibus.§.operam.⁊ cōtra §.māda
ti.l.ſi pꝛocuratoꝛem.ſ.manda.⁊ contra opinio.Dyn.poſitam i
d.l.ſtipulatio.§.ſiue autem.⁊ contra id quod not.hic.quod idē
Cyn.alibi ſequitur,vt ſupꝛa dixi.Pꝛeterea ipſe facit regulā,
quod regulariter quis cōpellitur pꝛeciſe,ſed text.facit regulā,
37 in contrarium in dicta l.ſi quis ab alio.de re iudicata.†Quid
ergo dicemus:Inter tot,⁊ tantoꝛum varietates dubito loq.ta
men finaliter ſic dico:Aut agitur contra obligatum,aut cōtra
eū qui non eſt obligatus,vt cum agitur reali.Pꝛimo caſu,
obligatio facti inducitur a lege.aut a teſtatoꝛe,aut ex cōuētio
ne partim.Pꝛimo caſu,quando inducitur a lege,tunc indiſtin
cte poteſt ſi quis compelli pꝛeciſe ad factum,vt ſupꝛa,qd met.
cau.l.ſi cum exceptiōe.§.ſed ⁊ ſi quis.Induci a lege intelligo,
quandocūque quis obligatur pꝛeter pꝛincipale pꝛopoſitū eius
qui obligatur.Ita loquuntur omnia iura ſupꝛa allegata per
Martin.de Fa.aut inducitur a teſtatoꝛe.⁊ cogit pꝛeciſe,d.l.
d fideicommiſſa.§.fina.ſ.de lega.iij.Fallit ſi indueeret[d] perpe-
tuam ſeruitutem.l.Titio centum.§ ij.de conditio,⁊ demonſtra
tio.Si vero inducitur a conuentione,tunc aut eſt ſubꝛogata ta
lis obligatia in locum obligationis legalis,⁊ idem pꝛeciſe cō-
pellitur,dicta l.ſtipulatio.§.ſiue uatem.Ita poteſt loqui,l.ſed
⁊ he.§.pꝛeter,ſupꝛa de pꝛocuratoꝛibus.Aut non eſt ſubꝛoga-
ta in locum legalis obligationis,⁊ tūc aut illud factum eſt ex-
plicandū in iudicio.⁊ dic vt notatur in d.l.ſed ⁊ he.§.pꝛeter.q̄
gl.optime dicit.Aut extra iudicium,⁊ tunc indiſtincte dico,q
e non compellitur pꝛeciſe ad factum[e],ſed liberatur ſoluendo i-
tereſſe,vt hic,⁊ d.l.ſi quis ab alio.in fin.⁊ ſupꝛa codē.l.ſi penā.
⁊ j.eod.l.ſi quis ſtipulatus.§.⁊ ſ.mandat.l.ſi pꝛocuratoꝛem,
Secundo caſu quando agitur contra qui non eſt obligatus tūc
dic vt ſ.per Pet.quia aut agitur ad factum pꝛopter intereſſe
pꝛincipaliter,⁊ liberātur pꝛeſtando intereſſe,l.Paulus.§.j.ſ.
ſ.quibus modis pign⁹,vel hypothe.ſolui.Aut ad factum pꝛin-
paliter,⁊ tunc compellitur pꝛeciſe,d.l.qui reſtituere,Idem di
co,quando agitur confeſſoꝛia,vt reus cogatur pꝛeciſe pati:⁊ ſic
bene loquitur gl.que eſt ſ.ſi ſer.vend.l.harū.in gl.ſuper ver.iu
beat.Modo videamus rationē pꝛedictoꝛū.In obligatione fa
cti ſuccedit obligatio ad intereſſe,non tantū odio rei,qui eſt in
moꝛa,ſed etiā pꝛopter iuris rigoꝛem,quod induxit ſtipulatio,
qd quis ſtipuletur,quod ſua interſit,§.alteri.Unde cum in fa-
ctis quando ꝑ interſit quandoq; nō ideo reus liberatur pꝛeſtā
do intereſſe,ne actoꝛ conſequat plus,quam interſit ſua,vt ſupꝛa
dixi in x.cōtrario.⁊ iſta ſit ratio in obligatione hominis.Sz in
obligatione legis ex quo lex obligat quē ad factum,lex hoc in-
ducit ex ſua eqtate,vel rigoꝛe,nec curat vtrū interſit:vnde ideo
dicit lex.ſiue iure,ſiue iniuria,⁊c.vt ſ.de ope.no.nun.l.j.in pnc.
ideo pꝛeciſe compellitur ad factum.ex pꝛedictis patet,quod di
ſtinctio illoꝛū,qui dicunt,aut eſt electa induſtria,vel nō,in obli
gatione hominis male dicunt:qꝛ ibi eſt eadē ratio,⁊ ſcriptoꝛ nō
ponetur in compedibus,niſi diceres ſpeciale fauoꝛe ſtudij,⁊ pu
blice vtilitatis:quod non videtur de mente iuris Item quare
aliud in teſtamentis,quā in cōtractibus apparet.pꝛimo,qꝛ vo-
luntas teſtatoꝛis eſt lex.vt in §.diſpōſt.i aut.de nup.ergo idē
quod in obligatiōe legali.Itē fauoꝛe vltime volūtatis.De his
ver.qui nō ſunt obligati,patet ratio,quia cū cogantur ex qua-
dam equitate a l.indicta pꝛopter ius quod reſidet penes a
38 gentem,debet iudicari idem,quod in obligatione legali.†Ad
ſecundū venio,qñ eſt obligatio rē reſtitui,⁊ iſtud iā eſt expeditū
Aut enim habet rei reſtituēde facultatē,⁊ cogit pꝛeciſe:aut nō
⁊ tūc ſuccedit obligatio ad itereſſe.Et ratio patet ex his que ſ.
dixi in vj.queſt.hoc verum,niſi qñ agitur hypothecaria,tūc in
diſtincte poſterioꝛ liberabitur pꝛeſtando intereſſe,vt ſ.pꝛxime
39 xi.†Ad tertiū venio qñ eſt in obligatione rem trahi,vtrū quis
pꝛeciſe compellatur ad tradendū:variant gl.nā.ſ.de act.emp.
l.j.appꝛobat opinionem.Gul.⁊ Jo.quod indiſtincte vēditoꝛ li
betur pꝛeſtādo intereſſe per dictā l.pꝛimā in pꝛin.⁊ C.de act.
emp.l.ſi raditio.ſed Inſtit.de contrahen meptio.§.pꝛetium.ap
pꝛobat opiniōem Mart.⁊ diſtinguit,vtrum habeat facultatē
rei tradend,⁊ compellitur pꝛeciſe,vt dicto §.pꝛetium.⁊ de act.
emp.⁊ empto.in pꝛin.Aut.non habet facultatē rei tradēde,
⁊ pꝛeſtat intereſſe,vt in legibus allegatis pꝛo alia parte.Et iſtā
opinionē tenēt Ja.Dy.⁊ Pet.hic vt dicit Cy.in d.l.ſi tradito.
de act.empt.Jacob.de Arena tz quod ad tradendum poſſit cō
pelli pꝛeciſe ſi habet facultatem tradendi alias condemnatur
ad intereſſe ſi tamē iſtud intereſſe,non venit in petitionem.ſe-
cūdum eum,vt refert Cy.C.de ſent.que pꝛo eo quod iter.in iiij.
q.pꝛincipali.Sed.alij doct.dicunt quod intereſſe eſt in petitio-
ne,⁊ eſt caſus in d.l.j.de act.empt.Quid dicem⁹:Dico ſic.Aut
rem tradi,eſt in obligatione ex contractu emptionis,⁊ vēditio
nis ⁊ teneo opi.Mar.vt diſtinxit,an habeat facultatem traden
f di vel non,per iura ſ.alleg.quod tenent[f] communiter omnes.
Aut rem tradi eſt in obligatione ex alia ſimplici ſtipulatione,⁊
tunc indiſtincte reus liberatur pꝛeſtando intereſſe vt hac lege,
ibi fundum tradi,cōiuncto verſi.ſeq.⁊ j.eo.l.ſi fundū certo die
pꝛeſtari.Ratio qꝛ qñ quis tenetur ex cauſa emptionis,nō tenet
ad merū factum,imo dicta obligatio participat naturam obli-
gationis dandi.Nam ſi eſt domin⁹,transfert dominiū vēditoꝛ:
vel vſucapiēdi ꝯditionē,ſi nō eſt dñs:vt ſ.de ac.emp.l.ex empt.
Ex eo ergo quod participat cū obligatione dandi,compellitur
pꝛeciſe ſi habeat facultatem tradi:ex eo vero qd factū eſt in obli
gatione ſuccedit obligatio ad intereſſe.Et quod iſta obligatio
nō cōtineat merum factū.habes gl.ſ.ſi cer.pe.l.certi conditio.
in iij.gl.⁊ videtur tex.ſ.eo.l.in conuentinnalibus.in fi.intelligē
do quod ibi pꝛeceſſit contractus emptionis:ſed quādo rē tradi
eſt in obligatione,ex ſimplici ſtipulatione,tunc merū factū eſt in
40 obligatione,vt ſ.e.l.ſi rē tradi.†Nono reſtat videre pꝛacti
cam pꝛeſentis materie ſcilicet qualiter factum ſeu itereſſe peta
tur,⁊ exigatur.Circa hoc reperitur triplex modus traditus a
gloſſatoꝛibus noſtris.Pꝛimus eſt quod petatur factū in libel
lo,⁊ tempoꝛe ſententie interroget reus ſi vult facere,vel nō,⁊ ſi
dicit non,tunc iudex cōdemnauit eum ad intereſſe arg.ſ.de re
in l.ſi quis ab alio.ita not.ſupꝛa.de actio.emp.l.j.in pꝛi.magne
gloſſ.Nec mirum,ſi aliud petitur,⁊ aliud in condemnationem
venit:quia alias hoc accidit.ſ.ſi cert.petatur.l.vinum.⁊ de edil.
edic.l.ediles.§.item ſciendum.Idem dicit.gloſſ.Pet.⁊ An.
zafa,ſequēdo eum,repꝛobat iſtam pꝛacticam.Nam ſtultus eſt
iudex qui in alio cōdemnat,quā petitum ſit l.fi.C.de fideicō.li.
vnde dicunt ipſi,quādo factum ſimpliciter petitur aut reus de
finit poſſe facere,puta tenebatur ſcribere libꝛū,⁊ amputata eſt
ſibi manus,tunc de neceſſitate fiet condemnatio ad intereſſe,vt
ſ.de condi.furti.l.in re furtiua.⁊ de cōfeſ.l.Julian⁹.⁊ de cōſtit.
pec.l.pꝛomiſſoꝛ.cū ſimili.⁊ non erit locus dicere interrogatiōi
quam gl.dicit:Aut non diſinit poſſe facere,⁊ tunc aut ab initio
reus negabat ſe teneri tamen pꝛobatum eſt condemnabitur ad
ipſum factum:qꝛ factus eſt iudex ⁊c.Aut ab initio confiteba-
tur ſe teneri:ſed dicebat nolo facere qꝛ volo intereſſe pꝛeſtare,
⁊ tunc non ſequitur condemnatio,ſed liberatur a petitione fa-
cti cum pꝛeciſe non tenetur,ſecundum ea que ſ.dicta ſunt.Ad
d.l.vinum.⁊ d.§.item ſciendum.quam pꝛo ſe allegan.reſpond.
quod loquuntur in his que veniunt officio iudicis:quia accidit
poſt litem conteſtatam:ſed hic intereſſe eſt in obgatione,⁊ pꝛoe
miſſione.Ita dicūt ipſe.Et ſic illo.caſu erit locus dicte intero

gationi, quam gl. dicit. Ego ſuſtineo glo. Nã quandoque deſiit
poſſe facere, ⁊ tunc gđ iuris. j. dicam. Quandoque eſt poſſibile
fieri factũ, ⁊ intereſſe preſtari, ⁊ tunc aut obligatio ad intereſſe
fuit contracta poſt litis conteſtationẽ: puta, quia ante erat in
mora, tunc certum eſt gl. bene dicere: quia iudex poterit ad intereſ
ſe condemnare: quia poſt litis conteſtationem accidit, d. §. itẽ ſciẽ
dum. Aut obligatio ad intereſſe fuit contracta ante, ⁊ tunc ſiue
reus neget, ſiue confiteat, dico quod poſſit fieri interrogatio, vt
dicit gl. quia iudex poterit cõdemnare ad intereſſe. Hoc ꝓbo pri
mo per l. ſi quando. §. heres. ſ. de l. j. vbi videutr caſus ſecũdũ
qđ intelligit ibi. Preterea iudex poteſt ſentẽtiare prout cõue
nit inter partes: vt ſ. de re iudi. l. ſi cõuenirit. Si ergo partes
concordant, quod fiat condemnatio ad intereſſe, ſatis eſt. Pre
terea, ſi petitur factum, ⁊ fiat cõdẽnatio ad intereſſe, nõ eſt aliud
ſed idem interpretatione iuris. Hoc ꝓbatur hic. ⁊ fideiuſſor nõ
poteſt promittere aliud quam principalis. l. Grece §. ſi qs Sti
chum. infra, de fideiuſ. ſed ſi principalis ꝓmittit factũ, fideiuſ
f ſor poterit ꝓmittere intereſſe: vt j. de fideiuſſo. l. ſtipulatus es.
ergo patet quod nõ eſt aliud. Et per hoc patet reſpõſio ad ratio
nem eorum. ſ. quod fatuus eſt iudex, qui cõdemnat in alio ⁊c. quia
g dico quod non eſt aliud. ¶ Sed iuxta predicta moueo vnũ du
41 bium. Pone, iudex non facta dicta † interrogatione condẽnauit
reum ad factũ ſimpliciter, nunquid reus poſtea liberabitur ſol
uendo intereſſe: Videtur quod nõ: quia ſi ab initio agitur ad in
tereſſe, reus non habet poteſtatem ſoluendi factũ niſi vſque ad
litis conteſtationem, l. ſi inſulam. j. eodem. ita econtra. vbi agit
ad factum, non habet facultatem ſoluendi intereſſe, niſi vſq; ad
litẽ conteſtatam. Contrarium dico. Nam debetis ſcire, ꝙ quã
doq; vnum eſt in obligatione, aliud in ſolutione, ex diſpoſitione
hominis, ⁊ tũc illa facultas ſoluẽdi deſinit per litis coteſtatio
nem. vt j. de ſol. l. ſi quis ſtipulatus fuerit decẽ in⁹ melle. Ita di
cit d. l. ſi inſulam. Nam factum eſt in ſolutione, ⁊ obligatiõe ex
diſpoſitione hominis. Quandoq; vnũ eſt in obligatione, aliud
in ſolutione ex diſpoſitione legali, ⁊ tunc durat⁹ facultas ſoluen
di, etiã poſt ſententiam, donec fuerit cõuentus ſuper actione iu
dicati, vt ſ. de re iudicata. l. miles. §. decem. ⁊ de pet. her. l. item
veniunt. §. cum prediximus. Ita in propoſito, cum factum peti
tur, intereſſe eſt in facultate ſoluẽdi ex diſpoſitione legali, vt ſ.
dixi ergo etiam poſt ſententiam poteſt ſoluere, donec lis conte
42 ſtetur ſuper actione iudicati. qđ tene menti. ¶ † Secundus mo
dus practicãdi eſt, quod ab initio actor interroget reum, ⁊ ſi nõ
vult facere, ſtatim agatur ad intereſſe. Iſte modus no. i dicta l.
j. in prin. de actio. empt. Iſte modus eſt verus omnino. Nã cũ
ſupra ſit pluries dictum quod intereſſe eſt in obligatione, ⁊ pe
titiõe poſt moram, patet quod intereſſe poteſt peti, etiã ſi reus
non interrogetur: ſed reus habebit facultatẽ purgandi morã,
vſq; ad litis conteſtationem, d. l. ſi inſulã. ⁊ illud cõmuniter om
43 nes tenent. ¶ † Tertius modus eſt, vt ſic petatur, peto factum
fieri, ⁊ ſi hoc fecerit, peto intereſſe. Iſte modus no. per glo. ſ. eo.
l. ij. §. item ſi in facto. cum dicta l. j. in prin. de act. empt. ⁊ ibi di
cit quod hoc tutius eſt. ⁊ hoc tenet etiam Cy. C. de actio. emp. l.
ſi traditio. Sed cõtra hoc oppo. hic ꝓponit duas actiones, ſed
actor cogitur eligere, quia agit, ergo, ⁊c. d. l. ꝙ in her. de. §. eligere.
do. Anto. fatetur, quod ſi reus opponit, actor cogetur eligere,
ſed ſi non opponit, procedit iudicium. Ego dico. quod iudiciũ
omnino ꝓcedit, ⁊ reo opponente actor nõ cogitur eligere Nam
verba, dicti libelli poſſunt intelligi duobus modis. Primo. vt
vtrunque petat iure actionis, ⁊ tunc procederet id quod dicit
Anto. Secũdo poteſt intelligi, quod iure actionis petat factũ,
intereſſe autem petat prout eſt in poteſtate ſoluendi, ſicut cũ pe
to decem, aut nore deditionem. l. miles. §. decem. de re iudicata
⁊ Inſtit. de officio iudicis. in princi. qui libellus ſine dubio pro
cedit. ⁊ tamen hoc caſu non proponit niſi vnam actionem. ideo
hic non cadit electio. ⁊ ſecundũ iſtum modum qui magis facit
pro actore, debet libellus intelligi. vt ſ, de iudicijs. l. ſi quis itẽ
44 tione. Sed † iuxta predicta põt dubitari. Pone qđ factũ deſijt
poſſe fieri vtrum a modo factum poſſit peti i libello: Dyn dicit
hic indiſtincte quod nõ, ſed de neceſſitate petit intereſſe. vt ſ. de
vſufruct. lega. l. ſi vſuſfructus mihi in bennium. Iſtud dictum
Dyni videtur contra ea que dixi ſ. in vj. q. Nam dixi, quod quã
do eſt in obligatione rem reſtitui, etiã re perempta, ipſa res po
teſt đduci in petitionẽ, vt probãt multa iura ibi allegata. Quid
ergo dicemus: Dico quod factum eſt quoddam quod poſtquã
deſijt poſſe fieri, actor in hoc non poteſt pretendere ignorantiã
nec poteſt illud factum in libello colorari p modũ poſſibilẽ, tũc
de neceſſitate petitur intereſſe, vt dicta l. ſi vſuſfructus mihi in
biennium. Si enim mihi debeat vſuſfructus i bienniũ a morte
teſtatoris elapſo biẽnio, ego actor ſum certus, quod vſum fruc
tum illius biennij habere non poſſum, nec poſſum hoc in libel
lo petere per modum poſſibilem, cum ſemper in libello apparet
impoſſibilitas. Nõ enim poſſum dicere ꝙ facias me fructuari
um tẽporis elapſi, quod eſt impoſſibile. Idem eſt videre, vbi
cũque quis eſt obligatus ad non faciendũ, tunc ſtipulatio eſt cõ
miſſa ad intereſſe, quia facit ꝙ ne debuit, de neceſſitate petit inter
eſſe. Nõ eñ poſſum petere in libello ꝙ nõ ſit factũ, illud ꝙ eſt fa
ctũ quia eſt impoſſibile. Probat ſ. de euic. l. ſi ita quis. ⁊ j. de reg.
iur. l. verum. Et patet in omnibus legibus que ponunt caſum
in eo, qui eſt obligatus non facere, vt ſ. eo. l. ij. §. item ſi in facto
⁊ j. eod. l. ſi hic. facit text. ſ. famil. erciſcun. l. heredes. §. in illa.
⁊ ſ. de actio. empt. l. Julianus. in princip. cum ſimilib⁹. Quod
dã vero eſt factũ, quod licet deſinat poſſe fieri, actor põt preten
dere probabilem ignorãtiam. Ideo poteſt peti in libello p mo
dum poſſibilem, vt ſi teneris ad rem reſtituendam, que eſt per
empta, ego actor poſſum ignorare. Item in libello poſſum hoc
colorare per modũ poſſibilem talem, quod in libello non appa
reat impoſſibilitas, quia poſſum licite dicere, peto dictam rem
reſtitui, tunc ꝓcedit petitio, licet fiat cõdemnatio ad intereſſe,
⁊ ita loquunt omnia iura ſuperius allegata in ſexta queſtione.
Eadem ergo ratione ſi ei, qui debeat ſcribere librũ, eſt amputa
ta manus poſſum petere in libello, peto quod ſcribas librum, li
45 cet condemnatio fiat de neceſſitate ad intereſſe. ¶ † Decimo ⁊
vltimo queritur, qualiter petatur intereſſe: Glo. in l. certi condi
ctio. ſ. ſi certum peta. dicit, quod petetur per certi condictionẽ,
⁊ petetur non expreſſa certa quantitate in libello, tamen poſtea
in ſententia fiet certũ, vt Inſti. de act. §. curare. Doctores noſ
tri cõmuniter tenent omnes cum gl. in eo quod dicit. ꝙ itereſſe
petetur per certi cõdictionem. ⁊ hoc eſt ibi i d. l. certi cõdictio.
expreſſum. Nam ibi dicitur, quod illa actio que cõpetit ex lege
Aquilia, cõpetit ad intereſſe, vt, ſ. ad leg. Aquil. l. ij. in princi. ⁊
Inſti. de leg. Aquilia. in princi. ergo, ⁊c. qđ hic non diſputo, di
catis vt ibi. In eo vero quod gloſſ. dicit, quod intereſſe petetur
incertum in libello, ſunt contrarie opiniones, Jacobus de Ra.
Petrus. ⁊ Cynus, dicunt enim quod ſi omnino intereſſe petit
per certi condictionem, quia ſperatur certificari: eadem ratiõe
omne factum poterit peti certi cõdictione, quia ſperaõr certi
ficari ſ futuro facto, ergo idem in omni facto, At iſtud eſt falſum,
quia p facti agitur actione ex ſtipulatu, vt Inſt. de verbo obliga.
in princi. ⁊ j. eod. l. vbi autem. §. qui id quod. Dicunt ergo, qđ
intereſſe petitur certi condictione, ⁊ ponetur in libello certũ, ⁊
taxatum. Hoc probatur, quia qui intereſſe petit pecuniam dari
petit, vt hac lege. Sed qui petit pecuniam, debebit certam quã
titatem exprimere, vt ſ. de rei vẽdica. l. ſi in rem. ergo, ⁊c. Pre
terea ſententia debet eſſe conformis libello, vt ſ. communi diui.
l. vt fundus. ſed in ſententia iudex condemnat ad certam pecu
niã, l. ſi quis ab alio. ſ. de re iudica. ergo, ⁊c. Ad §. curare. quã
gl. pro ſe allegat. reſpõdent, Intereſſe quoddam eſt preteritũ,
vel preſens, iſtud cũ ſit certum, etiã natura, debet peti certum in
libello, ⁊ iſtud iure actionis. ſ. per certi condictionem. Quoddã
intereſſe eſt futurum, ſcilicet, quod poteſt creſcere vſque ad ſen
tentiam, vt ſupra, ſi certum petatur. l. vinum. ⁊ l. in hac. de tritic.
⁊ iſtud non poteſt peti iure actionis. vt ſ. de iudicijs. l. non quẽ
ad. modum. ſed petetur iudicis officio mercenario, ⁊ huius oc
caſione admittit adiectio incerte partis hoc modo, dic contra
te, tu debes mihi dare vinum, vel aliam rẽ, ⁊ fuiſti in mora, vnde
intereſt mea in decẽ, que decẽpto, ⁊ ſi contigerit intereſſe auge
ri vſque ad ſentẽtiam, in illud peto te cõdemnari. Modo dicũt
ipſi, Adiectio iſta icerta declarabit per iudicem in ſentẽtia, cũ
de hoc loquatur d. §. curare. Ita dicit Cy. C. de ſen. q̃ ꝓ eo qđ i
tereſt, l. vnic. circa quartam queſtionem principalem, ⁊ i d. l. cer
ti cõdictio. in vltima queſtiõe. in repetione ſua. ⁊ ibi latius hoc
declarat. Ego credo gloſſ. bene dicere. Primo per legẽ. Secũ
do per rationem. Per l. iij. in fi. C. de inutil. ſtipulatio. vbi eſt ca
ſus. Nam ibi agitur ad intereſſe, ⁊ dicitur obligatio iuncta ac
tione infactum. Non enim poteſt dici, quod ibi loquatur de in
tereſſe futuro: quia tunc nõ diceretur ipſa actio incerta, ſed of
ficium. Loquitur ergo expreſſe de intereſſe preterito ꝙ venit in
re actionis, ⁊ petitio erit incerta condemnatio certa, vt ibi pa
tet. Secundo per rationem ſic, Quandocunque declaratio icer
titudinis nõ eſt in poteſtate actoris. admittitur libellus icert⁹
vt ſ. quorum lega. l. j. §. quia autem. idem etiam dicimus i obli
gatiõe alternatiua, quando electio eſt debitoris, vt. j. eod. l. vbi
autẽ. §. qui illud. ſed declaratio intereſſe non pendet ex poteſta
te actoris, ſed ex ſubtilitate iudicis, vt C. de ſenten. que ꝓ eo ꝙ
intereſt. l. vnic. ergo admititur libellus icertus. Et in hac opi
non videtur eſſe Gulie. Jac. Butr. ⁊ ceteri noſtri Citramonta
ni. Ad rationes in contrarium reſpõdeo. Primo ad id quod
dicunt. quod hac ratione omne factum poterit peti certi con
dictione, dico ꝙ falſum eſt, quia quantum ad intereſſe eſt certũ i
rerum natura, tempore quo petitur, licet nõ exprimatur i libel
lo, merito venit in certi cõdictionẽ, l. cũ ad preſens. ⁊ l. ſeq. ſ. ſi
certum

certum petatur. Facta vero antequam fiant, non ſunt certa in rerum natura. Ad l. ſi in rem. de rei vendicatione. reſpondeo q debet peti certa quantitas, quãdo pendet ex poteſtate actoris: alias ſecus. Ad l. vt fundus. reſpõdeo, quia ſententia eſt cõformis libello hic, quia intereſſe petitur, ⁊ ad intereſſe ſit condẽnatio: licet in ſententia deducatur certum. in libello ſuſtinetur incertitudo per rationem quam dixi. Fateor tamen quod ſi quis libellum formaret ſm opinionem predictorum, doct. quod libellus procederet. Sed ſi de minori intereſſe probat, reus abſolueretur ab eo. quod eſt vltra petitum, quod noceret actori, propter condemnationem, ſed expenſarum, ſed libello formato ſecundũ gl. non poteſt illud accidere.

ADDITIONES.

a ¶ Stipulationes. Pro concord. aduerte, quod Bart. voluit ĩ l. fina. ff. ſi quis in ius vocatus non ierit. quod intereſſe venit in petitiõe: eo enim ipſo quod quis petit aliquid fierit, vel non fieri, videtur petitum intereſſe, ⁊ iudex poteſt eum condẽnare, vigore illius petitionis, quaſi debitum intereſſe inſit in ipſa petitione. Sed contra, quod imo ſit neceſſaria petitio, voluit Bar. in hac. l. ſtipulationes non diuiduntur. in qua tractat materiã in verſic. Celſus. in hoc, propoſito, tñ dic Bartol. non firmare pedes in dicta. l. final. ⁊ ſentit potius cõtrarium, dum ſubijcit, ſed contra, imo ad intereſſe agitur. Preterea videt ſentire. Bald. in dicta l. finali. aliam ſol. ⁊ idem Bartol. in l. j. in quarta qſtione princip. C. de ſent que pro eo quod intereſt. quod aliud ſit cẽſendum in intereſſe, quod venit in obligationibus dãdi, ⁊ aliud ſit in obligationibꝰ mere faciendi, ⁊ ita poſſet cõcordari. Poſſent dari alie ſol. ex ditis Barto. in dicto verſic. Celſus. dum facit differentiam in obligationibus deſcendentibus ex contractibus nominatis, ⁊ innominatis, ſed prima verior. Rectius tamen cõſiderando, Bartol. in di. verſic. Celſus. in penul. col. circa tertium modum libellandi, in ſecundo intellectu libelli. ⁊ in colum. fina. videtur tenere quod primo dixit ĩ d. l. j. Et iſtud videtur melius conuenire text. in dicto verſicul. Celſus, ⁊ meliꝰ ipſe Bar. ſeipſum declarat in ſexta queſtione principali. ibidẽ De materia vide in l. ſi quis ab alio. ff. de re iudicata. ⁊ ibi glo. que videtur contrariari alteri glo. d. l. j.

b ¶ Credo Dy. Adde quod opinio Bar. eſt communiter approbata ſecundum Paul. de caſt. ⁊ Alexan. qui tamẽ dicunt opin. Petri de Bella per. in puncto. iuris eſſe veriorem.

c ¶ Diuiditur inter heredes Adde quod Angel. ⁊ Imol. in l. in executione. hic allegat. limitãt fore veram niſi teſtator legaret mille pro cappella conſtruenda, quia tũc qlibet heredũ teneretur inſolidum, per text. in l. fideicommiſſa. §. penult de lega. iij. quia dare venit propter factum indiuiduũ, ſcilicet propter operas cappelle. Tamẽ Bart. ibi vult, q ſi teſtator dixerit, lego mille eccleſie p tali opere conſtruendo quod heredes ſolũ ſint obligati pro hereditaria portione. quia non ſunt obligati ad factum. ſed ad dãdũ. Unde dixit Alex. cõſiderandũ, an onus faciendi iniungatur heredi, ⁊ procedat opinio Angel. ⁊ an iniungatur onus dandi, ⁊ procedit opinio Car. per tex. in d. §. pen.

d ¶ P. Pau. P. Fallit ſi induceret. Uide Felynum ĩ capitulo, elim. extra de teſtibus.

e ¶ Preciſe ad factum. Hoc autem limita pluribus modis, de quibus hic per do. Alexand. conſil. clxxix. incipi. viſo ⁊ opportune diſcuſſo. ⁊ in conſilio cccxxiij. incip. viſis actis mihi tranſmiſſis. ⁊ Abb. in cõſilio. cxlix. in quarto dubio, in fine. ⁊ domin. Iaſ. in l. ſi pecuniam. in principio. in gloſſ. in verbo neceſſe. ſ. de cõdict. ob cauſ. ⁊ Matheſi. notabi. li iij. ⁊ Zaba. ĩ rep. capit. j. de accu. cxvj. differẽtia ĩter ius ciuile ⁊ Canonicũ, ⁊ ſeq. clxvij.

f ¶ Quod tenet. Adde quod idem tenet Doct cõmuniter vt no. Alex. ⁊ Iaſ. quod tamen limitant, qñ vendit aliqd incertũ cõſiſtẽs in ſpe, ⁊ pẽdens a furto euentu: nam ſpe verificata, ⁊ deducta ad certitudinem, qui vẽdidit, ⁊ habet facultatem rei tradende, non cogitur preciſe tradere: ſed liberatur preſtando eſtimationem: ⁊ ſic intereſſe, vt eſt text. fin. in l. ſi iactum retis. ſ. d act. empt.

g And. Bard. ¶ Sed iuxta. Allegat iſtud dictũ Ludouicus Roman. in conſilio ccxxvij. incip. pro deciſione. verſic. quarto hoc ipſũ. ⁊ cõſuluit ſecundũ iſtud dictum. vide. ibi.

§. **Siquis ita ſtipulatus.** Penalis ſtipulatio adiecta obligationi facti, cũ adiectione diei, demũ adueniente die committit: alias cũ ceperit eſſe in mora ichoandi, ad particulare intereſſe cõmittitur. h. d. ¶ Opp. de principio ad finẽ. Rñd. debetis ſcire p declaratione, quod in hoc §. differt pricipum a fine. Primo, qr in principio penalis ſtipulatio incipit a pcedẽti conditione. in fine a precedenti conuentione. Secundo qr in primo caſu fuit certum tempus adiectum, in verſi. plane. nullũ tempus. ⁊ iſta eſt notabilis differentia. Tertia differẽtia eſt bona. qr, primo caſu fuit appoſita pena, in ſecundo nõ: ⁊ ideo vt penalis ſtipulatio cõmittatur, oportet quod totũ tẽpus labatur: ſecus in intereſſe: qr ſtatim cõmittitur ad particulare intereſſe ¶ Opp. de l. ſi ita ſtipulatus eſſem abs te. ſ. c. Sol. dicunt quidam, ibi pena fuit appoſita: hic non. Iſtud eſt truffa Tu iſtam. Ad totale intereſſe non committitur, niſi tãtum tempus tranſierit, quod poſſit domus fieri, ſed ad intereſſe particulare committitur, cum inceperit eſſe in mora, vt hic. Et hãc omnes tenẽt, qr eſt tex. in l. continuus. §. item qui inſulam. ĩ. e. ¶ Opponitur de l. exiſtimo. §. ex hac. ĩ. eodẽ. Sol. eo modo, quo ſ. prox. quod ad particulare intereſſe committitur, dum eſt mora inchoandi, ⁊c. ⁊ circa materiam huiꝰ. §. diſtinguo plene vt dixi ſ. ead l. ĩ princip. in quinta queſtione. ¶ Extra gloſſa. oppo. ⁊ eſt opinio Petri, ⁊ iſta lex. prout dixi in primo contrario, videtur contra illam regulam, expreſſio eorum, que tacite inſunt, ⁊c. l. nõ recte, C. de fideiuſſoribus. ⁊ l. iij. ſupra de lega. j. ſed hic ſic exprimitur tempus, quia tacite ineſt, ⁊ aliquid operatur. Solut. aut exprimitur eo modo, quo ineſt, ⁊ tũc nihil operatur. Aut alio modo quam ineſt, ⁊ loquitur hic, quia tempus, qd exprimitur, eſt ad arbitrium promiſſoris, l. ſtipulatio iſta §. inter certam. ſupra eodem. ſi non exprimatur tempus tũc ineſt ex natura rei, ⁊ tunc expreſſio aliquid operatur.

LEX LXXIII.

☞ Obligatio an ante diem ſit nata.

Interdum. Stipulatio pura, ſecundũ verba qñq ex natura rei recipit dilationem. h. d. Oppo. ⁊ videtur, quod ĩ obligatiõe in diem ſit ante nata actio licet obſtet exceptio, l. j. ſ. quãdo. vſuſfru. le. ce. ⁊ tamen dicere videtur tex. quod adueniente die incipit. Sol. gl. hic expõit incipit. ſ. cum effectũ. Pet. dicit. qd tex. ſtat proprie ⁊ tũc eſt caſus pro eo, qd añ diẽ nõ eſt nata actio. Et pro declaratione eiꝰ quod Pet. dicit, formo dubiũ, an obligatio ſit nata ante diẽ? Et Pet. dicit, q ſic, vt l. cetetũ is. in prin. ſ. eo. ⁊ ſecundum hoc obligatio eſt pura, quãdo promitto fructꝰ futuros, licet exactio differatur: hoc dicit Petr. Probo ĩ. eodem. l. inter ſtipulãtẽ. §. ſacram. vbi pẽdet, ergo ⁊c. ⁊ ſ. eodem. l. ij. §. j. Breuiter. Pe dicit contra caſum l. j. ſ. de condi. ⁊ demon. vbi dicitur, quod eſt conditionalis, ⁊ eſt tacita, que impedit natiuitatem obligationis, vt nota. ſupra de pac. l. item quia Non obſtat dictus §. ſacrã. quia ibi pẽdet natiuitas obli-
a gationis, vt dixi ſ. eo. l. ſi. §. j. Quid dicemus[a]? Dico hic, quod queramus de obligaoionibus, in quibuſdam exemplis eſt nata incontinenti, vt ſi promiſi domum edificare, vel dare Carthagini: in quibuſdam exemplis nõ eſt nata, vt in partu ancille, ⁊ fructibus futuris, vt d. l. j. de condi. ⁊ demon. Si vero querimus de actione de quã querit text. tunc in illis exmplis vbi non eſt nata obligatio, text. ſtat proprie, in alijs exemplis dico idem: quia cum dies inſit ex natura obligationis, ſeu rei in obligationem deducte, impedit natiuitatem actiõis. l. ſi tutor. Reipublice §. fin. de tut. ⁊ ra. diſ. ⁊ hoc non deſtruendo tex. ⁊ ſupra codẽ. l. ſi ita ſtipulatus eſſem abs te. ⁊ infra eodem. l. ita ſtipulatus. ĩ ij. queſtione princ. dic. vt ibi. ⁊ ſic gol. que exponit incipit. ſcilicet cum effectu, non bene dicit. ¶ Querit gloſſ. in verbo. item ſi operas. que ſunt iſte opere? Dicit quod incerte. Aliud ſi certe, vt artificiales. Dy. dicit quod eadem eſt ratio in operis certis, que in incertis. Dyn. bene habuit bonum intellectum, ⁊ etiam gloſſ. ⁊. quod iſte text loquatur de incertis, apparet ex eo quod dicit quam indicte fuerint. qui tunc antequam indicãtur, ſunt incerte l. ſi non ſortem. §. libertus. ſupra de condi. inde Itẽ apparet, quia ante non naſcitur, l. quoties. in fi. de ope. lib. quantum ad hoc, vt teneatur reus: ſed quantum ad hoc, vt mora cõmittatur eadem eſt ratio in certis, ⁊ in incertis, vt tantum tempus tranſeat.

ADDITIO.

a And. Bar. ¶ Quid dicemus. Et pondera quia Pau. de ca. in l. ſi ita ſtipulatus eſſem abs te. ſ. codẽ. limitat illã l. j. quod etiã ante tempus poteſt ſtipulator agere contra promiſſorẽ ad edificandum domum. Bart. hoc ſentit contrarium. Ego ibi reducebam ad concordiam, quod aut adhuc non erat inceptum tempus edificandi, ⁊ non poterat compelli, aut erat inceptum, ⁊ reſtabat tantum de tempore, quod poſſet edificare, ⁊ iſto caſu procedat dictũ Paul. de ca. ⁊ videtur hic caſus in ver. tunc enim: alias ſecus. Uide que ibi dixi, ⁊ in l. ij. §. item ſi in facto.

§. **Si ſeruus hereditarius.** Oppo. de l. ſeruus hereditarius. infra de ſtip. ſeru. Glo. diſtinguit optime, qr hec debet intelligi ſecundum illam. ⁊ vide glo. in verb. nullam. que incipit, diſtinguendum eſt. ⁊c.

§. Stichi promiſſor. Iſte §. tractat materiã purgatiõis more, et hic poſſet tractari, vt i l. ſi inſulaz. j. eod. et q2 Dy. ibi põſuit, ideo omnes doctores ibi tractant, et ibi dicemus, et breuiter dicit, qd licitum eſt morã purgare. In prima parte loquitur in ſpecie debita, in ſecũda parte loquit in quantitate debita. ¶ Oppo. et videtur, qd non liceat offerre. j. eod. d. l. ſi inſulam. Gl. dicit, q nõ licet poſt lit. cõteſtat. vt vbi. Cõtra. quia in imo ſẽp licet, vt Inſti. de perpe. et tẽp. act. i fi. et l. ſi reus. ſupra de procu. Reſpõ. ad
1 l. inſulam. † Quandoque ad purgationẽ more offertur illud, qd petitur, tũc poteſt ſemper offerre, vt Inſti. de perpe. et temp. ac. §. fi. vt ſi peto. Stichum: tu offers. vel peto decem, et offers decẽ et ſic loquit hic, et reus tũc abſoluetur ab inſtantia iudicij. Quãdoque vnum petitur, et aliud offertur, vt, peto intereſſe, tu offers factũ: vel peto penam tu principale debitũ offers, poſt litẽ cõteſtatã, et tũc nõ licet. l. ſi inſulã. infra eod. et hoc tenẽt omnes doc. excepto do. Ray. et magno tempore tenuit iſtaz, poſtea mutauit opi. per. l. ſed et ſi alis. ſupra de cõſti. pec. Ad §. fi. Inſti. de p pe. et temp. act. reſpo[n]. l. quod aut querit quantũ ad euitandũ periculuz iteritus, et tunc offerre non poſſum, d. l. ſed et ſi alia. Aut quantuz ad euitandã inſtantiã iudcij, et poſſum, vt Inſt. de perpe, et temp. actio. in fi. hoc nihil eſt dictum, quia loquitur qñ ab inſtantia abſoluitur, q2 ſoluit. Quomodo ergo remanet pericu
2 lũ interitus, cuz a toto eſt obſolutus: Poſtquã dixi † ſibi iſtud cũ ſimul Piſis legeremus, ipſe reſpõdit, quod intereſt actoris vt puniatur ad ſententiã. ne ille poſſit dicere ſe ſoluiſſe indebitum. Sed illud eſt 9 dictum iſtud, q2 poſſum euitare iudiciũ. et text. eſt in d. §. fi. Abſoluor enim ab inſtãtia, nec talia expectat ſentẽtia. Sed dũ legebam Piſis ſequendo Caſſium, q ſentẽtiã magiſtri ſui bene excuſat, dixi enim bene dicere. Nã text. i. d. §. fina. loquit in ſoluẽte, ſeu ſatiſfaciẽte: hic loquit in offerẽte tantũ. Unde dico, quod ante lit. cõteſt. ſola oblatio purgat moraz, vt hic, et l. ſi ſeruũ. §. ſequit. j. eo. et l. illud. ſ. de pericu. et cõmo.
a rei. vendi. ſed poſt litem. cõteſta.[a] nõ ſufficit oblatio, l. ſed et ſi alia. ſ. de cõſtitu. pecu. ſed requirit alia ſolutio, vel quod vicẽ ſolationis obtineat, vt oblatio, et depoſitio, et conſignatio, vel l. ob-
b ſignatione. C. de ſolutio. vel in iudicio[b] offerat, l. ſi rem. in fi. ſ. d pignoratitia action. et tunc loquitur Inſti. d perpe. et tẽp. actio. in fi. Cetera dic plene, vt in d. l. ſi inſulam. infra eodem.

ADDITIONES.

a ¶ Poſt litis conteſtationẽ. Adde quod Imo. et Ro. in d. l. ſi inſulam. et Ro. hic tenent contra, per iura que dicunt ſimpliciter p oblationẽ morã purgari, vt l. ſi ſeruum. §. ſequitur. j. eo. et p l. qui ſibi. §. fina. a 9rio ſenſu. j. de ſol. Et pro hac opinio. Alex. al le. tex in l. hominem. verſi. quo minus. ſ. mand. et Angel. in l. et ſi poſt tres. ſ. ſi quis cau. ſubdẽs, q ſi quis vellet ſuſtinere opinio. Bar. poſſet dicere, q intellectus Moder. non eſt bonus ad l. ſed et ſi alias. ſ. de conſtit. pecunia.

b In iudicio. Adde, et limita vt per eundem in l. ſi debitor. j. de ſol. cũ quo dicit Alex. cõcordare Bal. in l. accepatã. C. de vſur.

LEX LXXIIII.

1 ☞ Dictio quantum, refertur ad quantitatem, non ad ſpeciem.
2 Uinum optimum dicitur, quod eſt ſecundum regionem, et ſecũdum communem vſum loquendi.
3 An rei intelliguntur promiſſi ſecundum regionem, et ad pond regionis.

Stipulationum quedam. Uſque ad fin. l. ſequent breuiter hoc intendit, Quando in obligatione venit id. quod non eſt variabile ex natura rei vel promiſſoris voluntate, ſtipulatio continet certuz alia incertum. h. d. Et aſſume tibi hoc quia quando certum deuenit in ſtipulatione: tunc agitur certi conditione: quando incertum, tũc actione ex ſtipulatu, vt Inſti. de verbo. obliga. circa princip. Item quando venit in ſtipulatione in certum certificãdum ex aliquo futuro euentu, ſtipulatio recipit dilationẽ, vt ſupra l. xxi. in princip. Et ꝓpter iſtos duos effectus eſt facta iſta lex cum ſequẽtib⁹. Poſtea venias ad caſum. ¶ Opp. et aduertatis. Nam cum dico, fundũ Tuſculanum, non apparet qñtitu.
1 Gl. dicit † quod dicto, quantũ, refertur ad quantitatẽ, nõ ad ſpeciem. et hoc innuit glo. ſuper ver. aurei, et ſi bene inſpiciat eſt alia glo. magna in princip. l. ſequen. Petr. dicit quod in quantũ apparet a capite vſque ad pedem, forte non dicit male, ſed glo. habuit reſpectum ad tex. qui dicit, ex ipſa pronunciatiõe apparet quantum. ¶ Dicitur hic, quod qui fundum ſtipulatur ſimpliciter, in certum ſtipulatur. Cõtra quia nihil valet, l. ita ſtipulatus. j. eodem. et ſ. d iure do. l. cũ poſt. §. gener. Sol. vult icertum ſtipulari, et ideo eſt incerta ſtipulatio. an autem valeat, hic cũ dicitur. Dico ergo quod non valet, vt i cõtrario, et hoc vult glo. Op. de l. triticũ. infra eod. So. vt gl. quia infrumẽto fuit. adiecta quãtitas, licet nõ qualitas. ¶ Uenio ad d. glo. magnã l. ſequent. et ſi hoc eſt verum, certi condictio ex mutuo nõ habet locum, niſi cum mutuatur optimum vinũ Contra, ſupra ſi cert. peta. l. certi conditio. in prin. et l. cum quid. et p totum. Sol. ibi precesſit mutuatio, ex qua limitatur qualitatis cõtractus, q2 dbet reddi vinum eiuſdẽ bonitatis, d. l. cum quid. hic quando nõ precedit aliquis 9ctus. ¶ Extra gl. op. ſi hoc eſt verũ, nulla ſtipulatio certa eſt, q2 melius vinum eſt vernacia, et in ipſo eſt diffe
2 rentia: ergo † qui promittit vinum optimum, promittit icertũ. Sol. Debet intelligi ſecũdum regionem, et ſecundum cõmunẽ vſum loquendi, l. cũ de lanionis. §. aſinã. ſupra de fundo inſtructo. et l. ſemper in ſtipulationibus. infra de reg. iur. et p iſta determinatione facit illud quod ſtatim dicam. Oppo. hic dicitur, quod qui promittit aureos, promittit certum. Contra, quia aurei ſunt de Florẽtia, Genua, de Uenetijs, et Ungaria, et ſunt va-
3 rũ. † Hic, quod aurei intelliguntur ſecundum regionẽ ad pondus regionis, ar. d. l. nummis. ſ. de le. ij. et l. ſẽper in ſtipulationibus. j. de reg. iur. et l. Imperatores. de contrab. emp.

LEX XXII.

Ubi autem.

§. Fundi certi. Intelligas ſummariuz meum. Uſufructus eſt incertus ꝓpter varietatem pecunie, ad quã quis tenetur. Itẽ i uenio meliori poteſt ſolutio variari ex volũtate ipſius: ſed quando non poteſt variari, tunc eſt certũ. ¶ Oppo. ſupra de vſufru. ear. rer. que vſu conſu. l. tribus heredibus Solu. ibi i vſufructu earum rerum que vſu cõſumuntur. Et ratio eſt, quia tranſit dominium: ſecus quãdo ſtipulatur vſum fructum rei immobilis, vi j. ea. l. §. qui id quod. Oppo. de l. j. §. et generaliter. ſupra de triti. vin. et oleo lega. Sol. triticaria datur ad incertum.

a **§. Illud[a] dubitationem recipit.** Opp. quia non videtur quod appareat quid, quale, vel quãtuz. Dicit glo. quod apparet ex poſt facto, nam eo ipſo q exprimitur, vt ſpecies, videtur apparere quantum. vt ſupra, l. prox. Itẽ quod eſt certum apparet, quia variatio ſolutionis non eſt in poteſtate rei, nec pẽdet ex natura rei, ideo dicitur certuz hic, vt cũ promitto oleum illius amphore, aliud ſoluere non poſſum, et vi debitis ſtatim in §. qui illud. Glo. ſignat argumen. contra. et vide eã in verb. occurrit. que icipit, mihi in argum. etc. ibi. l. j. §. j. melius diceret. l. ait pretor. §. j. et ſic eſt certũ, q2 p relatione ad certum. Item ibi. l. quod in ſtipulatione. Sol. ibi vſure nondum erant in ſe certe, quia de furtis agebatur. Et ibi. l. ita fidei. Solue vt ibi. Item ibi §. Iulianus. in princ. §. iſte non accedat ad propoſitum, ſed magis eſt contra l. ij. §. in certam. infra de preto. ſtipu. ſed ibi eſt icerta ſtipulatio reſpectu initij: ſed inſpecto exitu eſt certa, vt ibi. Uel dic vt in primo caſu. quando ſtipulor partum Arethuſe, ſi erit natus ex certa. ¶ Quero vtrum agat actione ex ſtipulatu, vel certi condictione: Dicit Dy. quod actione ex ſtipulatu, Ja. de Are. dicit, quod certi condictione, et pbatur, quia antequam partus naſcatur non põt agi, l. interdũ. ſ. e. poſtquam eſt natus, eſt certum, ideo agitur certi condictione, l. certi condictio. in prin. ſ. ſi cert. pe. ibi, ſiue ex icerto contractu, etc. Dy. poſſet dicere verum in fructu annuo, vt dicam ſtatim j. ea. l. §. qui ſortem. Et ſi dicis, quare hic dicitur, quod incertũ ſti ſtipulatur: Reſpõd. propter ſecundum effectum quem dixi. ſ. in prin. l. vt oſtendat interim non poſſe agi.

ADDITIO.

a ¶ Illud. Adde in quantum Alex. hic tangit an ſit neceſſe cauſas grauaminis ſigillatim exprimere in appellatione ab interlocutoria, quod Bal. conſ. ccxlij. incipiẽ. ad euidẽtiam eſt pmittendum. verſic. ſuper quinto. j. lib. tenet ſigillatim eſſe exprimẽdas, nec ſufficiat ſe referre ad acta.

§. Quid quod in faciendo. Obligatio fieri vel non fieri. eſt incerta. h. d. Et plene examinaui in l. ſtipulationes non diuiduntur.

1 ☞ Libellus alternatiuus qualiter procedat.

§. Qui illud aut illud. Obligatio alternatiua, ſi electio eſt promiſſoris, cõtinet incertum: ſi creditoris. certum dicit cõtinere.
1 h. d. Et iſtum §. no. † Et p iſtum §. dicunt doc. q in obligatiõe al
a ternatia ſi eſt electio dbitoris, pcedit libell⁹ alternatiuus.[a] no. Inſt. de act. §. curare. et j. de iniur. l. pretor. §. q anter. Si vero eſt electio creditoris, dbet eligere, et vnum petere. vt hic, et j. eo. l. ſi qs ſtipulat⁹ ſit Stichum. Et ex hoc dico regulariter q cũ cũq3 dclaratio incertitudinis nõ eſt in actoris poteſtate, nõ h3 exprimere certum in libello, l. ſ. hoc interdictuz. ſ. quorum lega. et ſcribo i l. ſtipulatiões nõ diuidunt. in vltima qſtiõe. ſ. eod.

¶ Addit

ADDITIO.

a J.T.C Libellus alternatiuus. Adde quid de exceptione al-
ternatiua, vide in c.nullus pluribus.de reg.iur.lib.vj. Ant.de
But.in c.tertio loco.de prob.⁊.ſ de excep.l.nemo.Quid de po
ſitione alternatiua,vide do.Ant.in d.c.tertio loco.⁊ Inno.in c.
ex parte.de reſcript.Bal.in l.edita.verſ.quid dicetur de pra-
ctica Vincētina.in repe.Paduana.C.de eden.⁊ in l.j.in ij.op
poſi.C.de fur.Quid de decre o iudicis,vide in l.ſi pupillorum.
§.ſi pretor.ver.quid ergo.ſ.de reb.eo.Quid in difinitiua ſnīa.
dicit Alex.concludendum,quod non valeat,per l.fi.C.de ſen.q̄
ſi.cer.quan.⁊ cum illa gl.tranſit Nic.de Neap.de quo etiam per
gl.in c.latores.de cle.excom.depo.mi.⁊ aliquid per Bal.in l.j.
C.de fur.Et ad Bal.hic adde tu doc.maxime Are.in c.ex par
te B.quondam.ij.no.extra de foro compet.⁊ ibi do.Marian.
in v.no.Et adde etiam ꝙ exceptio alternatiua procēdit,quan-
do in vtraq; parte alternatiue concluditur vna,⁊ eadem inten-
tio.Ita Are.poſt doc.in d.cap.tertio loco.de proba.⁊ ibi,ꝙ ſi-
cut libellus alternatiuus procedit, quando incertitudo cauſa-
tur facto rei,vt per Bar.in l.j.ſ.quia autem.ſ.quorum lega.ita
in excipiente.

1 ☞ Vſura faturi temporis an poſſit peti.

§.Qui ſortē.

Qui ſtipulatꝰ ſortem,⁊ vſuras, ſtipu-
latur certum quo ad ſortem, incertū
quo ad vſuras.h.d. Petetur ergo ne vſura actione ex ſtipulatu
vel certi condōne: Et certe ſi quidem vſura, que cucurrit, petiꝰ,
⁊ tunc agitur certi condōne,lʒ ex incerto cōtractu,vt.ſ.dixi. Si
vero petitur vſura futura , tunc agitur actione ex ſtipulatu ad
1 incertum.C † Quero ergo, vtrum vſura futuri tpis poſſit peti?
Videtur quod non.l.j §.j.ſ.de vſur. Breuiter quando aliquid
annuum vel menſtruum debetur , vtrum poſſit peti pro futuro
tempore,habemus gl.varias . Vna eſt in l.non quemadmodū.
ſ.de iud.que dicit,quod pro futuro tempore ꝑōt peti. Idem in
§.preiudiciales.Inſti.de act.⁊ gl.j.C.de fideicom.Contrarium
vꝛ tenere glo.parua.in l.j.C.de iudi. Quid dicemus: Domini,
ſemper tenui illam opi.quod pro futuro poſſit peti,non ſimpli-
citer,ſed cum diſtinctione,quod ſi quidem eſt in ptāte mea pete
re ſtatim totum,ita quod ex futuro non pendeat,tunc pro futuro
non poſſum petere.l.j.ſ.de vſur.vbi condemnando reum ꝓ poteſt
facere,vt vſure non currant exigendo. Sed quando non eſt in
ptāte creditoris,tunc ſemper pro futuro poteſt peti etiam in v-
ſuris.l.j.ſecundum vnum lec.C.de ſent.que ſine cer.quan. Idem
a in annuo [a]legato,vt no.gl.in l.non quemadmodum.ſ.de iudi.⁊
l.j.C.de fideicom.⁊ l.male agitur.C.de preſcrip.xxx.ann.Facit
l.iij.in prin.ſ.de alimen.⁊ cibar.lega.⁊ circa hoc plene diſtinxi,
in d.l.j.C.de ſen.que ſine cert.quan.proferuntur. Redeo ad.§.
noſtrum,quando eſt in electione debitoris. tunc agitur ex ſtipu
latu.Facit l.qui Rome.in princi.j.eodem.C Quero,quid hoc
eſt dictum,quod due ſunt ſtipulationes: Vide glo.in verb.quod
res,qui incipit ſors,⁊ vſura,⁊c.ſed iſta lex eſt contra caſum.l.ſi
Stichum.§.ſtipulatio.ſ.eodem. Breuiter,aut gl.dicit contra
illam legem.Vel dic,quod fuit facta expreſſa mentio annorum.
l.pluribus.§.j.j.eo.ſm Dy.Vel dic, quod ibi loquitur qñ eſt ſti
pulatio annua ſimpliciter,⁊ ſic hʒ ſolum diem,hic vero ineſt cō-
ditio,ſcʒ ſi debitor fuerit in mora ſoluēdi,⁊ ſic non eſt pura. Vn
de quot ſunt anni,tot ſunt ſtipulationes.l.ſeruus cōis Meuij.
§.fi.j.ti.ij.⁊ ibi dicam.

ADDITIO.

a C Idem in annuo.Adde Bar.in l.pecunie.ſupra de alim.⁊ ci-
bar.lega.Ang.in l.cum notiſſimi.C.de preſcrip.xxx.ann.Bal.
in l.j.C.de ſent.que ſi.cer.quan.Angelum in l.j.in repe.C.de iu
dicijs.Quid de expenſi futuris.vide per Ange.hic,quem ſequi
tur Alexand.ſimiliter de fructibus futuris,⁊ an tractus futuri
temporis ſpectent ad iudicem,vide per Anto.de But.⁊ Imo-
lam in cap.auditis.de preſcrip.⁊ Imo.in capit.proillorum.de
preben.Bartol.in d.l.j.de ſenten.que ſine certa quan.⁊ Ange.
in d.l.prima.

§.Hec ſtipulatio.

Qui tenetur ad dandū,da-
re preciſe compellitur.hoc
dicit.No.hic,quod dare,eſt accipientis facere. Op.ſ.de actio.
empti.l.j.⁊ l.ſi rem tradi.ſ.eod.tit.Dicunt quidam,quod ſuc-
cedit obligatio ad intereſſe.Non eſt verum,qꝛ tunc eſſet ſtipu-
latio incerta,qꝛ variabilis ex poteſtate promiſſoris.ſicut in ſti-
pulatione facti,quod eſt contra.§.noſtrum.Dic ergo quod iura
loquuntur in obligatione facti,hic in obligatione dandi. Fallit
in l.ſi penam.ſ.eo.⁊ plene dixi in l.ſtipulationes non diuidunt.
Oppo.de l.ſi ſtipulatus.ſ.de vſur.Solu.ibi propter naturam
precedentis contractus,de cuius natura non veniebat datio ꝑ-
ciſe.l.fi.C.de condi.ob cau.

LEX LXXVI.

1 ☞ Facultas eligendi non tranſit ad alium preter heredē ſti-
pulatoris.
2 Facultas eligendi ſi competit per modum iuris,poteſt in aliuʒ
transferri per ceſſionem.
3 Electio que fit,que cadit in ſeruum.
4 Nomen debitoris alternatiui,cuius electionem habebat credi-
tor,ſi aſſignaretur ex ſecundo decreto creditori creditoris,in cū
tranſit facultas eligendi.
5 Facultas eligendi,quando tranſit ad heredem.
6 Facultas eligendi in caſu huius.§.licet non poſſit cedi viuo ſti-
pulatore,tamen poteſt procurator conſtitui ad petendum,⁊ eli-
gendum.
7 Procurator conſtitui poteſt ad petendum reſtitutioneʒ fidei-
commiſſi,licet non poteſt cedi,nec procurator in reʒ ſuam con-
ſtitui.

SI ſtipulatus fueriʒ illud.

Facultas eligendi non tranſit ad aliuʒ, preter ſtipu
latoris heredeʒ.h.d. C Op.qꝛ quicquid querunt fi-
lius ⁊ ſeruus,querunt dño ⁊ patri.l.acquiritur.ſ.de acq.re.do.
⁊ l.plʒ.de acq.her.Hic dꝛ contrarium,quare male.Rn.gl.j.eo.
l.fi.in prin.quod iſta eſt quedam facultas eligendi,non ius.ideo
inheret perſone ſerui,⁊ non queritur per ſeruum,vt.ſ.eo.l.ſtipu
2 latio iſta.§.hi qui.quod eſt notan.C † Nam ſi hec electio compe
teret per modum iuris,poſſet in alium transferri per ceſſionē,
vt ius eligendi Epiſcopum,vel Abbatem,quod competit cano
nicis,vel monachis,⁊ de hoc ſunt plures caſus,extra d elec. Sʒ
contra hoc op.quod iſtud eligere,ſeu arbitrari,ſit iuris,⁊ in ſer
uum non cadat.l.illa verba.de verb.ſig.no.j.de reg.iur.l.quod
3 attinet.Solu.† quedam eſt electio que conſiſtit in mera ⁊ libera
volūtate,vt electio in alternatiuis,vel in legato optionis,⁊ iſtud
eſt facti,⁊ cadit in ſeruum,vt.j.eo.l.fi.in prin. Fallit in ſeruo pe
ne.l.ex facto.§.ſi quis rogatus.ij.ad Treb.Quedam eſt electio,
ſiue arbitramentum quod non conſiſtit in libera voluntate,ſʒ ar
bitrari dʒ, vt bonus vir,ſed ſi non faceret,cogeretur per iudicē.
Et iſtud eſt iuris,⁊ in ſeruuʒ non cadit,vt in contrarijs.Si ergo
ſeruus ſtipularetur aliquid arbitrio ſuo fieri,non valeret ſtipu-
latio,quaſi ſit collata arbitrio incerte ꝑſone.l.ſi merces.i prin.
ſ.loc.Imo dices tu,ſi eſt iuris,tranſibit in dñm,ſicut cetera iu-
ra,vt dictuʒ eſt,ſed iſtud eſt ius inſeparabile a perſona.l.ſi quis
arbitratu.ſ.eo. C Oppo.ſi illa facultas eligendi eſt facti,ergo
non tranſit ad heredem,vt.ſ.eo.l.cum quis ſibi. ſed hic dicitur
contra,⁊c.⁊ ſic tranſiret in dñm ſeruo mortuo. Rñ.iſtud eſt fa-
ctum executiuum iuris preambuli, ⁊ ideo ſicut tranſit ius,ita ⁊
iſtud factum.Sed contra hoc opp.gl.de l.ſi ſic.§.ſi quis ita.ſ.d
leg.j.Sol.Dicunt quidam,ibi fuit verbum velim,hic voluero.
Truffa eſt.Vel dic quod eſt perſonalis ſtipulatore viuo, ſed eo
mortuo eſt realis,⁊ tranſit in legatarium. Videamus rationes
iſtorum per ordinem. Ratio quare eſt perſonalis ſtipulatore vi
uo,eſt,qꝛ ſi alij poſſet cedi,vel in alium transferri,fieret conditio
promiſſoris deterior,qꝛ ille forte aliter eligeret, quam primus
eligeret.l.is qui.de fideicom.liber.⁊ l.generaliter.§.ſi.eo.titul.
ſed poſt mortem deſijt eſſe perſonalis. Ratio,qꝛ hoc videtur eē
actum,vt ſicut obligatio ipſa principalis eſt tranſmiſſibilis,ita
⁊ iſta,alias mortuo eo ſtipulatio eſſet inutilis,quod eo viuo non
poteſt contingere.Idem ideo tranſit ad heredem , qꝛ preſumiꝰ
ſcire voluntatem defuncti.l.ſi quis a filio.§.ſi quis plures. ⁊ ibi
no.ſupra de lega.primo.⁊ legatarius in hoc habetur loco here
dis,vt ſupra de vſuca.l.id tempus.§.j. Item alienatio in here-
dem eſt neceſſaria:ergo,⁊c.arg.l.peto.§.predium.de lega.ij.Et
ſic ex predictis pʒ,quod natura huius facultatis eſt, quod poſt
mortem poteſt tranſire in alium:in vita non,niſi fiat ex neceſſita
te.Sed ad quolibet iſtorum opp.⁊ videtur ꝙ tranſeat etiam in
a vita.l.ſi Pamphilo.de opti.lega.Sol.ibi ſeruus [a]erat alienatꝰ
vel manumiſſus,⁊ ſic deſierat eſſe eadem perſona cum domino:
hic vero durabat dominium , vt ibi patet,⁊ ideo hic ſeruus ac-
4 quirit domino de neceſſitate.† Ex quo nota quod ſi nomen de-
bitoris alternatiui,cuius electionem habebat creditor, aſſigna
retur ex ſecundo decreto creditori creditoris,tranſiret facultas
eligendi tum qꝛ fit ex neceſſitate,tum quia tranſit in perſonam
cui ſtipulator non poteſt imperare, vt d.l.ſi Pamphilo . quod
optime ꝓbatur per l.pro herede.§.ſi quid tamen.de acq.here.
ibi,cum petitio earum ēt creditoribus competatꝰ,⁊c. quod ibi
5 no.in fi.gl. C Oppon.ad ſecundum,⁊ videtur † ꝙ talis facultas
non tranſeat ad heredem.l.ſi quis arbitratu.ſi.eo.⁊ C.de con-
trah.emp.l.fi.Sol.dicunt quidam doc.qñq; ius eligendi,ſeu ar
bitrandi competit alicui iure ſuo,⁊ pro ſe,⁊ tunc tranſit ad here
des:vt hic,⁊ l.illud aut illud.de opti.lega.⁊ C.comm.de lega.l.

fi.⁊ Inſti.de leg.§.optionis. Aut iure alieno,⁊ ꝓ alio,⁊ tūc nō tranſit ad heredes d.l.ſi quis arbitratu.cum ſi. Ita refert Cyn. C.de ꝯb.emp.l.ſi.in ver.octauo queritur. Certe predicta diſtinctio non eſt vera in iure arbitrandi,prout iuris eſt, qꝛ in illo iure vel non recedit a perſona,vel ſi receditur,itur ad iudicē.etiā quando quis hʒ ius arbitrandi iure ſuo,⁊ ꝓ ſe, nec tranſit ad heredem.l.hec venditio.ſ.de contrah.emp.⁊.j.eo.l.cum ſtipulatus ſim mihi a Proculo.ſʒ in facultate eligendi, prout facti eſt,procedit dicta diſtin. Nam ſi competit iure ſuo,tranſit ad heredem,vt hic.cum ſi. Si iure alieno,⁊ ꝓ alio non, vt.C.cōmu.
1 de leg.l.ſi.§.ſed ⁊ ſi quis. ¶ † Quero,lʒ hec facultas non poſſit cedi ſtipulatore viuo,an poſſim facere procuratorem ſimplicē ad petendum ⁊ eligendum? Puto quod ſic. Nam lʒ ius petendi reſtitutionē iuris fideicommiſſi non poſſit cedi,vel procurator in rem ſuam conſtitui,vt.ſ.de iure do.l.ſi mulier.§.ex aſſe.tñ bene pōt procurator ſimplex conſtitui.l.qui ita.§.j.ad Treb.⁊ l.reſtituta.§.i.eo.ti.⁊ ibi no. Pro hoc eſt tex.ſ.de proc.l.ſi is.⁊.j.rē ra.ha.l.cum debitore.in fi.⁊ per eaſdem leges dico,quod procurator gñalis non pōt eligere,ſed opʒ quod habeat ſpeciale mādatum,vel quod ſequatur ratihabitio. Qualiter aūt formetur libellus,vidiſtis ſupra.l.prox.§.qui illud.

ADDITIO.

a P. Pau. P. ¶ Seruus. Uide ad iſtam ſol. Iaſ.in l. Julianꝰ. ſol.iiij.verſi.iſtam doctr. Bar.ff.de leg.i.

1 Uerba preſentis temporis non porriguntur ad futura.
2 Clauſula codicillaris vt operetur,dʒ concipi ſi non valeat, vel valebit.
3 Poteſtas,qui iurauit ſeruare ſtatuta,non intelligitur iuraſſe de futuris,ſi multum ſibi preiudicant.
Nec tenetur ſeruare illicita,impoſſibilia,vel obuiantia eccleſiaſtice libertati.

1 **§. Cum ſtipulamur.** † Uerba pñtis tpis nō porrigūtur ad futura. h.d. ¶ Op.de l.non quemadmodum.ſ.de iudic.vbi dicitur,qđ futura inducuntur in iudiciū quandoqꝫ. Dic,vt in d.l.non quemadmodum.diſtinxi in l.j.q.de ſent.que ſine certa quanti.tetigi
2 in l.vbi autem.§.pen.ſ.eodem. Inducitur in argum.† ad queſtionem,ſi teſtamentum dicit,quod ſi non valet iure teſtamenti, valeat iure codicillorum. Quod ſi rumpitur agnatione poſthumi,tunc iſta clauſula non habet locum,quia tempore teſtamenti valebat,ſed dʒ dicere,ſi non valet,vel valebit,vt hic.⁊ ſic ſecū-
3 dum Dy.dic.vt plene dico de iure codicil.l.j. ¶ † Quero,Poteſtas iurauit ſeruare ſtatuta huius ciuitatis,fit vnum ſtatutū poſt iuramentū,an debeat ſeruare? Uidetur quod non, vt hic. Contra.l.ſi ſeruitus.de ſerui.vrb.prediorum. Dicunt quidam aut promiſit ſeruare ſtatuta,⁊ tunc de futuris non intelligitur, vt hic.⁊.j.eo.ſi a colono. Aut promiſit ſe ſeruaturum, ⁊ tunc etiā veniunt futura,vt d.l.ſi ſeruitus.lʒ Canoniſte contra, extra de iureiu.c.pen. Sed hoc nihil eſt dicere,qꝛ infinitum comprehēdit futurum. Breuiter dicerem,prout no.ſ.eo.l.prox.§.hec ſtipulatio,quod ſeruare ſtatuta intelligatur de futuris,ſi modi-
a cum preiudicant[a] iuranti. Sed ſi multum preiudiciū afferrēt, tunc ad futura non porrigeretur,vt arg.l.vlti.C.qui res pi.ob. poſ. Nec obſt. de iureiur.c.pen.qꝛ ibi iurauit ſeruare ſtatuta edita,⁊ ſic ſe ad iam edita reſtrinxit.hic vero ſimpliciter ⁊ indefinite iuraſſe proponitur. Item tale iuramentum non refertur ad illicita vel impoſſibilia,vel obuiantia eccleſiaſtice libertati, vt c.j.de iureiur.lib.vj.

ADDITIO.

a ¶ Si modicum preiudicant. Adde quod Imol.tranſit cū opi. Bar.⁊ Abb.in c.pen.de iureiur.⁊ cum horum opin.dicit Ale. tranſeundum,licet aliquid videatur contra. An aūt qui ſe ſubmittit ſtatutis,videatur ſe ſubmittere futuris: vide Abb. conſilio li. ¶ Jo.Fr.Ru.adde quod Rapha.Cu.Paul.de Caſt.⁊ Iaſ.tenēt,quod poteſtas tenetur indiſtincte ſeruare ſtatuta virtute iuramenti.

LEX LXXVII.

1 Pena quando committatur contra heredes.
2 Pena quando promittitur,non refet,an dicatur tantum nomine pene,an dicatur ſub pena.

3 **AD diem.** [a] Etiam hereditate iacente ex curſu diei appoſite: pena cōmittit. h.d. Op.de l.pecunie.§.j.ſ.de vſu. Dicunt quidā,cōmittitur.ſed obſtat exceptio. Glo.dicit contrariū,qđ ibi hereditas creditoris iacet, qꝛ non eſt cui ſoluat, ideo debet debitori preiudicari,hic vero iacet hereditas debitoris, ideo creditori non dʒ preiudicari. Pe.dicit,quod non eſt verum,per l.ſciendum.cum l.ſeq.ſ.de vſur.vbi ſi quis eſt abſens ex cā neceſſaria,non committitur mora,⁊ ſic pena non poteſt committi, quando eſt cauſa neceſſaria,vt eſt in mortuo. Et ideo dicit ipſe. Aut debitor deceſſit prouiſus,⁊ tunc committitur,vt hic. Aut non deceſſit prouiſus,⁊ tunc non committitur,d.l.ſciendū. Et Cy.tangit in l.ſi.C.de iur.emph.in xv.q. Breuiter iſte ſunt ima-
1 ginationes. Dixi tibi in l.cum filius.§.in hac.ſupra eod.quod † aut committitur pena ex pacto ſine aliquo heredis facto, ⁊ ita loquitur hic. Aut ex mora,⁊ tunc loquuntur contraria,⁊ gl. eſt in l.ſi cum militaribus.C.de reſti.mili.tā Dy.tʒ hic,qꝫ detur re-
b ſtitutio[b] heredi.l.cum filius.§.in hac.quod no.in l.qui alteriꝰ.
2 j.de re.iu. Quero,† quando pena promittitur,an debeat dici,promitto tantum nomine pene,an ſufficit dicere ſub pena? Et vr̄ qđ ſic,per iſtum tex.habetis gl.in l.reſcriptum.§.ſi pacto.ſupra de pac.⁊ tex.fam.erciſ.l.heredes.§.idem iuris.cum ſi.

ADDITIONES.

a Jo.Fr.Ru. ¶ Ad diem. Adde quod Ange.de Are.in.§.fideiuſſor.Inſti.de fideiuſ.limitat iſtum text.qñ ſtipulatio penalis fuit pura,vel in diem,ſecus ſi ſub conditione,qꝛ non pōt cōmitti contra hereditatem iacentem,alias limitationes ad hanc legem,vide per Iaſ.hic.

b ¶ Reſtitutio. Adde quod idem tʒ Ang.hic. Ang.⁊ Imol.in l. ſed ⁊ ſi in condōne.§.ſeruus.ſup.de her.inſti. Spe.in tit.de emphy.§.nunc aliqua.verſ.xviij.aliam ponit opin.vt refert Alex. ſed vr̄ quod verſi.ſeq.inclinet in hanc partem, quod detur reſtitutio,vt ibi videri pōt.lʒ referat opin. Hoſt.quod heredi ignoranti detur reſtitutio,hereditati vero iacenti non: qꝛ hereditas iacens repñtat perſonam defuncti. Unde cum defuncto non daretur reſtitutio allegando ignorantiā.l.ſi.pro ſuo.ſimiliter nec eius heredi.arg.c.j.extra de ſolu.

LEX LXXVIII.

1 Tempus exiſtentis conditionis in vltima voluntate vtrum quantum ad acquiſitionem inſpiciatur.

SI filius familias ſub conditione. Quantum ad acquiſitionē, tps ꝯtracte ſtiplōnis inſpicit.h.d. Opp. de l.que legata.j.de reg.iur.⁊ de gl.in l.ſi vxor.C.de condit.inſer. Sol. ibi in legatis:hic in contractibus. Que eſt rō? Dicit gl. in d.l.ſi vxor.C.de condi.inſer.quod in legatis non vertit factū filij,ideo inſpicimus tempus conditionis.in contractibus vertitur factum filij,ideo patri acquiritur. Sed certe pōt eſſe cōtractus,in quo non poteſt verti opera filij.l.liber homo.§.j.ſupra de acq.re.do. Et rōnem huius poſui in l.ſi is qui pro emptore, ſupra de vſuc. Et iſta eſt rō,quod in contractibus conditione exiſtente fingitur retro queſiſſe,⁊ celebratum eſſe contractum.l. neceſſario.§.quod ſi pendente.ſup.de peri.⁊ commo.rei ven.⁊ l.potior.⁊ l.qui balneum, ſupra qui potiores in pig.hab.in legatis non trahitur retro.l.j.§.ſerui.ſupra ad Sill. Opp.de l.ſi
a debitor.[a] §.ſi filius.j.de fideiuſſ.⁊ l.quidam cum filium.j.eo.gl. ⁊ docto. ſoluunt vno modo,⁊ bene,ſed in ratione male,⁊ dicunt quod ibi poſt emancipationem interuenit talis actus, qui actꝰ ſufficeret ad pariendam actionem ſtipulatione non precedente. Illud nihil eſt dicere,qꝛ nos querimus de actione,que naſcitur ex ſtipulatione precedenti,non ex actu ſequenti. Sed que eſt rō? Dic quod iſtud quod venit in condōne ptātiua,non trahitur retro.l.potior.l.qui balneum.⁊ l.j.ſup.qui potio.in pig.hab.⁊ cōtraria in condōne ptātiua loquuntur,ſed hic loquitur in condōne caſuali,que retro trahitur,vt dictis legi. Op.de l.ſi vero non remunerandi.§.ſi filiofam.ſup.man.veritas eſt,quod ibi loquit̄ de actione que datur ex equitate,vt in factum,non de actione q̄ naſcitur ex precedenti contractu.ſimile in l.ſi dubitet.in fi.j.de fideiuſſ.⁊ ibi dicam. Op.de l.quidam cum filium.ſupra de hered.inſti. Breuiter gl.tangit in l.vltima.j.de ſtip.ſer.ſer.qđ lex noſtra loquitur in condōne extrinſeca:ſecus ſi in intrinſeca condítione,que reſpicit tp̄s exiſtentie ſui iuris. Iſta eſt bona ⁊ opt. niſi talis conditio adijceretur dolo.l.vlt.j.de ſtipu.ſer. Accipe
1 † ergo tres caſus,vtrum quantum ad acquiſitionē inſpiciatur tp̄s exiſtentis condōnis in vlti.voluntate. Dic quod ſic.l.que legata.j.de reg.iur.l.ſi vxor.C.de cond.inſer. Sʒ ſi in contractibus ⁊ tunc aut contractus talis confertur ſub condōne quadam extrinſeca,⁊ tunc aut illa conditio eſt ptātiua,⁊ tunc inſpicit tp̄s exiſtentis condōnis,d.l.quidam cum filium.in fi.j.eod. Si vero erat caſualis conditio,⁊ tunc quantum ad acquiſitionem inſpicitur tempus obligationis contracte,vt hic. Fallit qñ ex equitate datur vtilis vel actio in factum.l.ſi vero non remunerandi.§.ſi filio.ſupra man.⁊.j.de fideiuſ.l.ſi dubitet.§.fin. Si vero confert ſub condōne intrinſeca,que confertur in tp̄s exiſtētie ſui iuris, ⁊ tunc aut promiſſio fit ab ipſo patre,⁊ inſpicitur tempus conditionis.l.penul.de coll.bo.aut ab extraneo,⁊ tunc aut in tempore mor-

re mortis patris,⁊ ipſi patri acquiritur ſtipulatio.l.quodcūq;.
§.j.ſ.eo.coniuncta.l.vltima.ſ.de cond.inſti.Si vero confertur
in tempus poſt mortem,⁊ tunc aut ſine dolo ⁊ tempus conditio
nis exiſtentis inſpicitur.l.quidam cum filium.ſupra de hered.
inſti.Aut cum dolo,⁊ tunc tempus ſtipulationis nō inſpicitur,
l.fi.j.de ſtip.ſer.

ADDITIO.

a ¶L.ſi debitori.Adde ſm Alex.quod lʒ Ant.⁊ Pau.de Caſt.
ſequunt ſol.Bar.ad d.l.ſi debitori,quod tñ Raph.⁊ Imo.dīt,
quod non pōt procedere rōnibus,de quibus hic per eos.vnde
dicunt quod verior vr̄ ſolu.ad illam legem,illa que per ipſum
Bar.datur ad d.l.ſi vero non remunerandi.

1 ☞Fructus in actionibus ſtricti iuris,non veniunt,niſi a tem-
pore litis conteſtate.
2 Practica libellandi in caſu huius.§.
3 Fructus quod petantur in fructibus vel intereſſe,in caſu hui⁹
§.quid releuat.
4 Fructus quando veniant a tempore litis conteſtate,⁊ quando
a tempore more.
5 Fructus donec ſunt in fundo,ſunt pars rei,⁊ in rei vendicatio-
ne non petuntur vt pars rei,ſed tanquam mei percepti ex fun-
do meo.

1 **§.Cum fundum.** Iſte eſt difficilis.§.In actio-
nibus † ſtricti iuris nō veniūt
fructus,niſi a tpe lit.conteſtate.h.d.cum gl.ſua.Ad l.nr̄aʒ op.
de l.ſi fundūʒ certa die preſtari.j.eo.ti.Gl.que eſt hic,dicit,qđ
ibi loquitur de intereſſe qđ conſiſtit in damno:hic de eo ꝙ ↄſiſtit
in lucro.Truffa eſt,alia ch ſo.qđ ibi veniūt fructus,vt intereſſe
nō vt fruct⁹,vt hic.Sʒ illud nihil eſt dicere quantū ad legē hāc.
Ideo dic qđ ibi loquitur in obligatione facti.hic in obligatione
dādi,ideo nō veniunt fruct⁹.Preterea,ibi non dr̄ quod veniant
fructus,ſʒ quod venit intereſſe,vt.j.dicam.¶Op.de l.in hac.ſ.
de tritic.Dic,ꝙ a tpe more.lʒ non veniāt fructus,tñ habebitur
ratio fundi,quanti plurimi a tpe more fuerit,vt dicimus in vi-
no,vt no.in l.vinum.ſ.ſi cer.pe.⁊ l.fi.de tritica.actio.⁊ iſtud eſt
2 vtile pp practicam.† Nam ſi in libello peterē condēnari ad fun
dum cum fructib⁹,ſuccūberem in fructib⁹,vt hic.Si vero pete
rem condēnari ad fundum quanti plurimi fuerit tpe more,vin-
cerem,nec eſt dubiū qđ plus valebat,cum erat fructib⁹ plen⁹.l.
fi.§.fructus.de his que in frau.cre.¶Opp.de l.videamus.§.ſi
actionem.ſ.de vſur.Sol.ibi veniunt poſt lit.conteſt.ante non,
vt hic,⁊ pbat.ſ.ſi cer.pe.l.cū fundus.in prin.Opp.de l.in con-
uentionalibus.§.fi.ſ.eo.vbi qñ eſt rem tradi,venit cā bonorūʒ,
ergo fructus.Rñ.illa lex hʒ plures lec.e prout intelligis in o-
bligatione facti,tunc veniunt fructus,vt intereſſe,nō vt fruct⁹,
per l.ſi fundum.j.eo.Quid prodeſt hoc.Reſp.q2 quandoq; pl⁹
3 continet vnum quā aliud.Pone ꝙ ruſticus dʒ mihi doctori pre
dium tradere,percepit magnos fructus,ſʒ ego perciperem par
uos.Si ego peterem,vt fructus deberentur oēs,quos ipſe pce
pit:ſi peto vt intereſſe,deberentur oēs,quos ego percepiſſem:
in effectu ergo differt.Idem in modo practicandi.Nam fruct⁹
petuntur officio iudicis.l.videamus.§.ex cā.ſ.de vſur.Sed qñ
intereſſe petitur,tunc venit iure obligationis.l.ſtiplōnes nō di-
uiduntur.ver.Celſus.ſup.eo.Erit ergo aduertendūʒ in forma
libelli,⁊ per hoc intelligis gl.d.§.ex cā.⁊ d.l.in conuentionali-
bus.in fi.¶Op.de l.ſi ſtipulatus.ſupra de vſur.Solu.ibi fuit
ſtipulatio rem dari,⁊ vacuam poſſeſſionem tradi,⁊ hic non fuit
ſtipulatus,⁊ ideo iſta duo ſimul iuncta aliquid operant.¶Vl-
timo op.⁊ vr̄ quod fructus veniant.l.Iulianus.§.ſi fructibus.
de act.emp.Gl.dicit ibi in actione bone fidei,hic in actione ſtri-
cti iuris.Pet.dicit reprehendendo iſtam gl.non video rōnem
inter cōtractus bone fidei,⁊ ſtricti iuris,ſʒ dicit ipſe,aut veniūt
ex cā lucratiua,⁊ loquit hic.Aut ex cā oneroſa,⁊ loquitur ibi.
Iſta diſtinctio eſt contra.l.iij.§.j.ſupra de act.emp.Item cōtra
ſcōm membrum eſt ſupra de legat.j.l.apud Iulianum.§.j.vbi
eſt cā lucratiua,⁊ tamen veniunt fructus,q2 illa actio hʒ inſtar
4 bone fidei.Dic ergo tres caſus.† Aut in obligatione venit reʒ
dari tm̄,⁊ tunc aut eſt contractus ſtricti iuris,⁊ non veniunt fru
ctus,niſi a tempore litis conteſtate:vt hic,⁊ l.videamus.§.ſi a-
ctionem,ſupra de vſur.haberetur tamen ratio quanti plurimi
fuit a tempore more,d.l.vinum,⁊ d.l.in hac.Si vero loquimur
in ↄtu bone fidei,⁊ tunc veniunt fructus a tempore more.l.Iu
lianus.§.ſi fructibus.ſupra de act.emp.l.videamus.§.ex cā.ſu
pra de vſur.Aut eſt in obligatione,fundum tradi,⁊ tunc fruct⁹,
vt intereſſe veniunt a tempore more,vt.j.eod.l.ſi fundum certa
die.Aut venit in obligatione fundum dari,⁊ vacuā poſſeſſioneʒ
tradi,⁊ loquitur l.ſi ſtipulatus.ſupra de vſur.Sʒ opp.de l.fru-
5 ctus pendentes.ſup.de rei vēd.Dicit Pe.[a]reſpectu iuris rea-
a lis fructus ſunt pars fundi,ſed reſpectu iuris perſonalis,nō vt
hic.Sed iſtud eſt contra.l.fi.§.fruct⁹.ſupra de his que in frau.
cre.ideo dic,quod gl.optime dicit,q2 iſtud eſt verum in fructi-
bus pendentibus:hic ſecus.Ratio,q2 fructus ſunt pars terre
ad tempus,ideo poſtquam ſunt ſeparati a terra,non poſſunt pe
ti,vt pars.Sed in reali hoc eſt plus,q2 quandoq; etiam ſepara-
tos poſſum petere,vt meos,non vt partem fundi,ſed tanquam
meos,q2 perceptos ex fundo meo.

ADDITIO.

a ¶Dicit Pet.Adde qđ eius opi.ſequuntur Bal.Ang.Imol.
Raph.Pau.de Ca.hic,⁊ Alex.

LEX LXXIX.

1 ☞Snie tempore ſi ſint preſens procurator ⁊ dominus ⁊ ver
ba ſnie referantur ad dominum,an valeat ſnia.

Si procuratori preſentis.
Preſentia perſone inducit vt alteri p alteram actio
querat.h.d.Op.de l.poſſeſſio.§.⁊ ſi poſſeſſio.ſ.de ac
qui.poſ.⁊ Inſti.de inut.ſtipu.§.alteri.dicunt quidam,quod hic
in pretorijs ſtiplōnibus.Tu dic,quod hoc operat perſone pre
ſentia:vt dixi.ſ.eo.l.ſtipulatio iſta.§.ſi quis inſulam.¶Quero
qualiter verba debent concipi.Et vide gl.in verb.competere,ꝙ
incip.hoc in pretorijs,ibi,item hoc vʒ in ſtiplōne,⁊ datione,⁊c.
Et no.iſtam gl.⁊ alleg.eam in.§.ſi quis inſulam.Pe.de Bel-
laper.dicit,quod etiam ſi verba obligationis ⁊ executionis non
conferuntur in perſonam procuratoris,valet,⁊ quandoq; ſine
ceſſione alteri per alterum queritur actio,vt no.in l.j.in prin.j.
de ſtip.ſer.Sʒ illud non eſt veruʒ.⁊ l.j.de ſtip.ſer.cum gl.loqui
tur in filio ⁊ ſeruo,qui videntur eadem perſona cum patre,⁊ do
mino,vt in.§.ei qui.de inut.ſtip ⁊ quod Pe.non bene dicat,ſci-
tis,quod ex ſnia queritur alteri actio ſine ceſſione.l.in cauſe.§.
fi.ſ.de proc.⁊ tamen opʒ quod verba obligationis ⁊ condemna
a tionis in preſenti[a]perſona referantur.l.j.C.de ſent.⁊ inter.om.
b ind.¶Quid ſi tpe[b]ſnie ⁊ eſt preſens pcurator ⁊ domin⁹,⁊ ver-
1 ba omnia ſnie referuntur ad dominum,an valeat:Vr̄ q; non,vt
hic:ſed hoc ideo,q2 dominus nō loquebatur,quod in ſtipulatio
ne requiritur,ſed in ſnia ſufficit preſentia,nec opʒ quod loqua-
tur:⁊ ſic puto quod valeat ſi dominus erat ibi volens cauſaʒ p-
c ſequi[c]quod poteſt ſm ea que dicam.j.iud.ſol.l.ſi ante acceptuʒ.
ſecus ſi eſſet ibi aſſiſtens procuratori,q2 in eum non dʒ ferri
ſententia in inuitum,ſed ſi pro ſe fertur,preſumo eum in dubio
voluiſſe litigare,alias ſecus.

ADDITIONES.

a ¶In preſenti.Adde quod Bal.conſi.ccxcix.j.lib.⁊ʒ quod volū
tate partium,verba ſnie poſſunt dirigi in abſentem.
b And.Barb.¶Quid ſi tempore.Hoc limitat Ang.niſi procu-
rator non conſentiat.l.mutari.de proc.
c ¶Caſum proſequi.Adde quod Ang.intelligit verum,niſi do
minus contradicente procuratore in ſe aſſumere vellet in ſen-
tentia cauſam,quia hoc facere non poteñ per l.poſt litem.ſupr.
de proc.⁊ no.gl.in c.pe.in verſi.ſiue poſt.de procu.in vj.⁊ quod
voluit idem Bar.in l.furioſo.ſupra de re iud.⁊ in l.procurato-
ribus.C.de proc.

LEX LXXXI.

1 ☞Ambigua quomodo dicantur.

Quoties in ſtipulatiōib⁹.
In ambiguis aſſumimus interpretationem,que vi-
1 tio caret.h.d.¶† Quero quomodo dicant ambigua:
Et dicit gl.in verb.ambigua.propter equiuocationeʒ,vt canis,
que eſt quedam ſtella,⁊ eſt canis latrabilis ⁊ eſt canis piſcis na-
tabilis.Item propter compoſitionem ⁊ diuiſionem,⁊c.Opp.j.
eodem.l.inter ſtipulantem.§.ſi Stichum.Gl.diſtinguit hic,de
quo vidiſtis ſupra eodem.l.ſtipulatio iſta.§.in ſtipulationib⁹.⁊
plene in l.veteribus.ſupra de pact.plenius per Dyn.in c.cum
ſint partium iura.de reg.iur.in vj.¶No.ex hac gl.exemplum,
quod dicit de libro Ariſtot.⁊ ſic ad ſignificationem genitiui,de
qua dixi ſupra de ope.no.nun.ſuper rub.¶Item no.exempluʒ
de Bononia,cum ſint due ciuitates,que iſto nomine vocantur:
vna.ſ.Lombardie,⁊ alia vltra montes,quod facit,q2 in hac pro
uincia ſunt plura caſtra eiuſdem nominis,⁊ variantur per ali-
qua cognomina,tamen in actionibus criminalibus non pōt di-
ci certum,⁊ nec lʒ vagari,ideo debent exprimi,alias forte vitia-
retur,arg.j.de iure fiſc.ita fidei.in prin.

LEX LXXX.

Quoties quis alium. In ſtipulatio-
nibus preto-
rijs ſimpliciter conceptis videtur quis promittere ſe
curaturum.Item in obligationibus facti,ſuccedit obligatio ad
intereſſe.h.d.Ibi,nam qui alium ſiſti promittit,⁊c.not.bonum
ter.¶Opp.promiſſio facti alieni non valet.l.ſtipulatio iſta.in
prin.ſ.eo.Sol.hic promittit factū ſuū.i.ſe facturū ⁊ curaturū.

Gl. non rñdet hic, ſ; Inſti. de inut. ſtip. §. ſi quis al um. in verb. non obligabitur, quod in pretorijs ſtipulationibus eſt ſpeciale.
a quod reſoluatur ſe facturum,[a] ⁊ curaturum. ⁊ illud voluit dicere hic gl. j. que incipit, in iudicio. q2 ſecus eſt in alia ſtipulatione, ſed non vr̄ quod bene exponatur, q2 ſeruus non pōt eſſe in iudicio. Fallit in caſibus. ⁊ tu illos hic debes intelligere: ideo vide gl. hic, in verb. vel ſeruum. ⁊ adde ad ea; ibi, caſibus. l. hos accuſare. ĵ. de accu. Item ibi, momētanea, vt. C. ſi per vim vel alio modo. l. j. Item ibi, Ceſaris, vt. C. vbi cauſe fiſc. l. fi.

ADDITIO.

a ¶ Facturum ⁊ curaturu;. Adde q̄ hanc ſol. ſequitur Bal. cōſ. ccxcix. lib. j. in Brixien. impreſſ. vbi dicit, q̄ ſi quis in compromiſſo promittit Titiū ratum habiturum, d; intelligi ſe facturū ⁊ curaturum, q2 iſta cautio eſt redacta ad inſtar pretoriaru;, maxime ſi ſit ſtatutum, quod ſententie arbitrorum mandentur executioni, ⁊ quod valeat promiſſio de rato, tenuit idem Bal. conſ. cccxix. j. lib.

§. Si procurator ſiſti.

Stipulatio procuratoris refert ad intereſſe domini. h. d. Simile in l. ſi procurator. š. ſi quis cau. ⁊ facit l. ſtipulatio. in fi. š. de ope. no. nun. ⁊ vide quod dixi in l. pretor. co. ti. Tangit Cy. in l. j. C. de proc. in q. i.

LEX LXXXII.

1 ☞ Debitor cum fuit in mora, an res eodem modo eſſet peritura apud creditorem, an diſtingui debeat.

Nemo rem ſuam.

§. Si poſt moram.

Periculū interit⁹ ſpectat ad debitorum moroſum. h. d. Iſta materia eſt in l. quod te. š. ſi
b cer. pe. ⁊ l. incendium. C. ſi cer. pe. Nō examinabo hic. ¶ † Quero an debeat diſtingui ſi res eſſet peritura eodem modo, vel nō? Et vide gl. in verb. homo. que incipit non periturus eodem modo, ⁊c. ⁊ iſta q. ſm̄ qđ ſcitis, multum reuoluitur. š. ſi cer. pet. l. qđ te. ⁊ l. mora. š. de vſu. Cy. ponit in l. in minorum. C. in quib. cau. in integ. reſti. non eſt neceſſe. Gul. de Cu. ponit in l. quod te. š. ſi cer. pe. Dic qñq; ad reſtitutionem ſpeciei cōuenitur quis actione reali, ⁊ tunc tene gl. in l. item ſi verberatum. in fi. cum l. ſeq. š. de rei ven. Qñq; actione perſonali quis tenetur ex delicto, quia ſubtraxit, ⁊ tunc indiſtincte ſpectat ad debitorem. l. j. §. rectiſſime. š. de vi ⁊ vi ar. l. ſubtracto. C. de fur. ⁊ C. quod met. cau. l. j. Fallit in l. ſi cum exceptione. §. quod ſi homo. š. quod met. cau. Rō fallentie no. in d. l. quod te. Qñq; quis eſt debitor ex ꝯtu, ⁊ in hoc gl. diuerſificant. ⁊ Mart. t; quod d; fieri diſtinctio an eſſet, ⁊c. l. ſi plures. in fi. š. depoſi. ⁊ l. ſi duo. §. fin. š. de conſtit. pec. Io. contra Pe. de Bellaper. t; opi. Mart. aut debitor contempſit tantum interpellationem, ⁊ tunc h; locum diſtinctio Mar. in l. alleg. per eum. Aut contempſit iudicis preceptum. ⁊ tūc eſt
a vera opi. gl. vbi. §. j. š. de eden. S; iſta[a] opi. eſt falſa, p l. cū res. §. fi. š. de leg. j. Quare Gul. de Cu. dat aliam diſtinc. ⁊ dicit, aut contractus fuit celebratus gr̄a creditoris tm̄, ⁊ tunc dicit veru; Mar. ⁊ hic eſt caſus in l. ſi plures. in fi. š. depoſi. Si vero gratia debitoris, vel cuiuſq; fuit celebratus contractus, tunc loquitur opi. gl. arg. l. ſi ſeruus legatus. §. cu; quid. š. de leg. j. coniuncta d. l. cum res. §. fi. Iſta non eſt bona diſtin. Tu debes ſcire qđ fur ⁊ moroſus equiparant, vt. ĵ. l. proxima. §. pen. S; in fure ⁊ raptore ⁊ in ſimilibus nō adhibetur iſta diſtin. d. l. j. §. rectiſſime. ⁊ l. ſubtracto. C. de furt. ⁊ ſic in moroſo. Preterea in contractibus, qui celebrantur gr̄a creditoris tm̄, vt depoſiti, tunc mora rei dr̄ perfidior, ⁊ magis punibilis, quam in alijs contractibus. l. j. §. j. š. de his qui no. infa. ⁊ l. furti. §. fi. eo. tit. ⁊ ideo periculum interitus d; ad eum ſpectare. Teneamus ergo gl. noſtram. Ad l. ſi plures. in fi. reſpon. vt gl. in d. l. quod te.

ADDITIO.

a Andr. Barb. ¶ S; iſta. Mora non d; eſſe damnoſa creditori. nec lucro. l. ſi mora. ſol. mat. vbi perit ta; cito quod non pōt alienare. Pro opi. Mar. caſus eſt in l. fin. §. ſi ea conditione. ad leg. Rho. de iac. ⁊ l. ſi is. de iur. do. Ang. tamen dicit, quod in actione bonefidei diſtinguitur, an pereat naturaliter, d. l. ſi plures, an caſualiter. l. ſi in Aſia. in fi. depo.

LEX LXXXIII.

1 ☞ Promittens hr̄e licere dr̄ alienum factum promittere, qñ contractus precedit, de cuius natura hoc venit, vel de facto eorum, quos poteſt prohibere.
2 Stipulatio iſta, dolum malum abeſſe, ⁊ hr̄e licere, non cōtinet, niſi factum ſuum ⁊ ſucceſſorum, ⁊ quos pōt prohibere.
3 Simpliciter, id eſt ſine diſtinctione.
4 Negatiua. ſcilicet Titium non fuiſſe in tali loco quomodo probanda.
5 Dolus tertij, an faciat reſcindi contractum.

Alter ſtipulantem.

Poteſt quis factum alienū promittere, ſed ſimpliciter promittendo vr̄ promittere ſe curaturum, quando precedit contractus, ex cuius natura hoc venit, hoc dicit. Ibi, negotium, id eſt, obligatio. arg. l. Ariſto. š. de dona. Examinemus lect. glo. in verb. habere licere, ⁊ habet duo contraria. Dicitur hic, ſtipulatio iſta, habere licere, continet alterius factum, contra. š. eodem. l. ſtipulatio iſta. in prin. Reſpon. ⁊ glo. dat quatuor vel quinq; ſolu. Una eſt quod hic preceſſit contractus, ex quo debebatur euictio extraneo euincente: ⁊ iſta eſt vera. Alia ſolu. eſt, quod promittere videtur pro ſe, ⁊ eis, quos poteſt prohibere. l. fluminum. §. quanqua;. š. de dam. infec. ⁊ iſta poteſt eſſe bona. Tertia ſol. eſt, quod differentia eſt inter ſtipulationem, habere licere ſimpliciter interpoſitam, q2 videor factum alienum promittere: ſecus ſi expreſſe promitto. Et hanc tenet Pe. vt recitat Cy. in vij. q. C. de procu. l. ſi. Sed iſta non eſt bona, per l. ſtipulatio iſta. in princip.
1 coniuncto ver. ſed quatenus. Quarta ſolu. eſt Ioannis, † que ponitur in gl. ⁊ eſt veriſſima, ⁊ no. ſed debet cōiungi cum precedentibus, vel altera earum, ⁊ ſic tenetur de facto alieno, quando precedit contractus, de cuius natura hoc veniat, vel de facto eorū:
a quos poteſt prohibere, tamen tunc non formabitur libellus,[a] quaſi per eum non liceat habere, ⁊ ſic ipſe cōtrafaciat, ſed quaſi per ipſum non curetur, quod alius non faciat. Quod bene no. dixi. š. eod. l. in illa. Alie ponuntur in gl. ⁊ eſſent bone, ſed non haberent dubium. ¶ Opp. de l. ſtipulatio iſta. §. ſi quis dolum. š. eo. Dicta gl. dicit hic, dic vt dixi in pen. ſolu. ſi habetis pen. tūc non poteſt ad penul. adaptari, ſi habetis antep. poteſt, vt. š. dixi. Si poſſet adaptari vltime ſolutioni, tunc non haberet dubiū iſta lex. Item dicit glo. vel in ſecunda, ⁊ iſta eſt bona. Ibi, ⁊ tertia dicit gl. non eſt bona, vt. š. reprobaui, vel tene ſecundam vel pri-
2 mam. Breuiter iſta † ſtipulatio, dolum malum abeſſe, ⁊ habere licere, non continet niſi factum ſuum ⁊ ſucceſſorum, ⁊ quos prohibere poteſt, ⁊ quando precedit contractus, ex quo euictio debetur, vt dixi plene in d. l. ſtipulatio iſta, habere licere. in princ. Alij volentes euitare contraria dicunt, ⁊ eſt lectura Iacob. de Are. Old. ⁊ Ray. quod in prin. legis non variatur caſus, ſed in verſi. ⁊ qui ſpondet. Et pone quod quis promittit dolum malu; abeſſe. Dicit Iuriſconſultus, quod non videtur ſimplex abnutiuum promittere, vt de facto omnium promittat, ſed de facto ſuo. Et adde ad tex. ſecundum Iaco. de Are. ⁊ Old. ibi ſimplex abnutiuum, hoc eſt ſimplex ⁊ indiſtincte abnegatiuum doli, etiā a quolibet extraneo committendi, ſed curaturum, vt a venientium ad ſe, ⁊ a ſe abſit, ⁊ tunc concordat cum contrario, ⁊ lectu. Iaco. de Are. Old. Pet. de Bellaper. legit alio modo, ⁊ inde; recidit, ⁊ format queſtionem ſic. Pone, quod aliquis vult teneri de dolo alterius, qualiter debet promittere? Certe non ſufficit promittere dolum malum abeſſe, ſed oportet quod promittat ſe facturum ⁊ curaturum, quod dolus malus aberit, tunc de facto alterius tenebitur, ⁊ hoc modo legit Petrus. Et aduerte
3 † ad illud ſimplex, id eſt, ſine diſtinctione, vt dixi. š. eo. l. j. §. ſi qs
4 ſimpliciter. ¶ Secundo tene † menti ad illud, quod faciunt aduocati, ⁊ ſemper alleg. iſtam legem ad hoc, vult dicere aduocatus, quod Titius non fuit in tali loco, ⁊ ipſe dicit. ceſſauit eſſe in tali loco, vel fuit abſq; eo, ⁊ quod non videtur negatiua poſtquā non proponitur negatiue. Sed certe quocunq; modo ponit prinationem, ponit negationem, vt hic, ibi, non ſimplex abnutiuu;. Et pro hoc gl. vlt. in l. fi. in fi. š. de do. exc. ⁊ l. actor. C. de probat.
5 ⁊ ibi Cy. tangit. Alterius inducunt † quida; iſtud princip. vtrū dolus tertij faciat reſcindi contractum. ⁊ iſte text. inducitur qđ ſic. Sed aliter intelligitur lex iſta, vt dixi, dic vt in l. ⁊ elegāter. in prin. š. de dol. mal.

ADDITIO.

a Ioā. Fr. Ru. ¶ Libellus. Adde quod iſtud dictum ſequitur, ⁊ tanquam ſingulare in practica dicit eſſe no. Ang. de Are. in. §. ſi quis alium. Inſti. de inut. ſtip.

1 ☞ Iudicium redditur in inuitum cauſatiue.
2 Litis conteſtatio inducitur, quando actor petit vnum, ⁊ eſt dubium, an de illo ſenſerit reus, nec reus admittit ad probandu;: ſecus in contractibus.
Reus qui rñdendo actori petenti vnum, errauit, q2 de alio rñdere volebat, reſtituitur ſi eſt leſus.
3 Ius declarandi quod eſt ambiguum, non tranſit ad heredem.
4 Differentia inter declarationem voluntatis ⁊ electionem.
5 Ius declarandi tranſit ad heredem, qñ declaratio pōt ſtipulatori prodeſſe, ⁊ ipſi reo nocere.
6 Teſtis qñ depoſuit ambigue, ad quem pertinet declaratio ⁊ in fauorem cuius fiet an actoris vel rei.
7 Libellus dubius declaratur ex probationibus, ⁊. ĵ. nu. 9.
8 Litis conteſtatio ſi eſt facta per confeſſionem dubiam, eius declaratio

9 claratio ſpectat ad reum.
Procurator non declarat verba ambigua libelli porrecti per
dominum.
Dominus declarat libellum datum a procuratore ſpecialiter
conſtituto ad ſic libellandum, alias non.
Libellus quando eſt incertus, articuli debent eſſe certi ad libel
lum declarandum, ⁊ ſic per probationes declaratur, ⁊. ſ. nu. 7.
Reus obſcure excipiens, declarat quemadmodum, ⁊ libellans.
10 Succeſſor iudicis inquirentis obſcure non poteſt inquiſitioneʒ
declarare.
11 Incertitudo, ſi apparet poſt ſniam, quis poſſit eam declarare.
12 Declaratio que poteſt fieri per veriſimilia, poteſt fieri per ſuc
ceſſorem.
13 Cantela, quando bannitus capitur index vel per confeſſionem
eius vel per probationes, faciat apparere, eſſe illum hominem,
⁊ idem corpus.
16 Declaratione ſemel facta non admittitur variatio.

a **§. Si Stichum [a] ſtipulatus.** Iſte eſt vtilis. §
Diſſenſus vitiat ſtipulationem, ſed non iudicium. h. d. ¶ Opp.
de l. ſi in emptione. in prin. ſ. de contrab. emp. Sol. ibi in qui-
buſdam acceſſorijs fuit diſſenſus. Opp. ſ. eo. l. quoties in ſtipu
lationibus. Sol. hic conſtabat in dubio, dic vt ibi. Opp. dr̄ hic,
quod conſenſu ſtipulatio contrahitur. Contra. ſ. eo. l. j. in prin.
Sol. ītur conſenſu verbis expreſſo. Op. qd̄ iudicium reddi-
tur in ſoluere volenteʒ. l. ſi reus. ſ. de proc. ⁊ l. ſi domus. §. qui
1 confitet̄. ſ. de leg. j. Sol. † redditur iudicium in inuitum, ſaltem
cauſatiue. Sed op. iudicium ſine litis conteſt. non valet. l. j. C. d
lit. conteſt. ⁊ l. prolatam. C. de ſent. modo ſi agitur de Sticho, ⁊
ego rn̄deo de alio, non eſt facta litis conteſtatio, q̄r non ad ideʒ.
Petr. neſciuit ſoluere contrarium, vel ſcripta male referunt, ⁊
dicit ipſe, fateor, ſi conſtaret de vno actorē ſenſiſſe, ⁊ de alio reū,
q̄ tunc non valeret, ſed hic loquitur in caſu dubij. Sed illud nō
poteſt eſſe verum, q̄r premiſit caſuʒ, vbi eſt certum in contracti
2 b⁹, ergo ſecus hic in iudicio. Quid dicem⁹? † Et dico ſi ex ipſa
conteſtōne conſtaret, quod de vno ſenſerit actor, ⁊ de alio reus,
non valeret. Sed ſi eſt dubium in hoc eſt dr̄ia inter contractus
⁊ iudicia, q̄r in contractibus poſſum probare, qd̄ ipſe non ſenſe
rit de eo, qd̄ ſenſit actor, in iudicijs non admittar ad hoc proban
duʒ, q̄r lex preſumit qd̄ reus ſenſit de eo, quod ſenſit actor. Pl⁹
dico, quod ſi ad probanduʒ eſſet admiſſus re⁹, ⁊ probaret diſſen
b ſuʒ, non pp̄ hoc irritaretur [b] iudiciuʒ, ⁊ de hoc eſt caſus hic. Cre
derem tamen, quod ſi ex hoc iuſto duct⁹ errore omiſiſſet aliquā
defenſionem, reſtitueretur ex clauſula gn̄ali. Op. quod iudiciū
ſit oīno nullum. l. idem Pomponius ſcribit, ſi frumentum. §. ſi.
ſ. de rei vend. videte ſing. gl. hic in verb. actori. ⁊ ibi dicit vnuʒ
3 verbum valde not. † quod hic actor viuebat, qui volebat decla-
rare: ſecus ſi non viueret, ⁊ vide d. gl. que incipit, viuēti, ⁊ decla
rare volenti, ⁊ ſic iſtud ius declarandi non tranſit ad hr̄dem, ſm
iſtam gl. Pro hoc facit. ſ. eo. l. centeſimis. in fi. ⁊ no. etiam in l.
contraria. ibi, dum gl. dicit, deceſſiſſe, quod bene no. Sʒ nōne eſt
4 contra caſum. l. ſi ſtipulatus fueriʒ, in prin. ſ. eo. Aduerte, † dif
ferentia eſt inter declarationem voluntatis, ⁊ elec. ioneʒ, q̄r ſi p-
miſiſti Stichum vel Pamphilum, poſſum eligere, vt ibi, ſʒ hic
loquitur de declarōne voluntatis, qn̄ de certo ſenſit. Sʒ contra
illud vr̄. l. ſi quis a filio. §. ſi quis plures. de lega. i. vbi hr̄dis eſt
electio, ⁊ declaratio voluntatis: ſʒ ibi eſt fauor vltime volunta-
tis. Item ibi, quicquid heres elegit, ex ad commodum credito-
ris: ⁊ ideo pōt prodeſſe, ſed hic non pōt eligere aliud, q̄r obeſſet
conuento, ſi cum alium eligeret reus, non feciſſet defenſionem,
quam debuiſſet. Et ad hoc facit gl. in d. §. ſi quis plures. in alio
5 dubio, ⁊ iſtud plus plʒ, quaʒ precedens rō. Propter † quod di-
co, quod ſi deceſſit reus eo caſu, quo ad eum pertinebat declara
tio. l. ſtipulatio. §. in ſtipulationibus. ſ. eod. ⁊ no. in l. quoties. ſi
quidem ſtipulatio erat ex cā lucratiua, ita quod quicquid eliga
tur prodeſt ſtipulatori, quod hr̄s debebit eligere. arg. §. ſi quis
plures. Sʒ ſi ex cā oneroſa, tunc vitiatur ſtipulatio, per ea que
6 dicta ſunt. Facit ſupra loc. l. ſi decem. ⁊ quod ibi no. ¶ † Et iſta
c lex facit ad qōnem [c]. Reperit̄ quod teſtis examinatis in iudicio
depoſuit ambigue de Sticho, nō dicit de quo, quero an debeat
interpretari pro reo vel pro actore dictuʒ teſtis. Et verba doc.
dn̄t, aut loquimur de his que pertinent ad litis ordinationem,
⁊ fauemus actori. l. de die. in prin. ſupra qui ſatiſd. cog. aut de
his que pertinent ad litis deciſ. ⁊ tunc fauemus reo. l. fauorabi-
liores. de reg. iur. ⁊ l. Arrianus. ſupra de act. ⁊ oblig. Ita dicit
Dy. ſupra de dam. infec. l. fluminum. §. item apud Iulianum. ⁊
extra de reg. iur. cap. cum ſunt partium. lib. vj. Sʒ nonne lo qui
tur hic in his, que pertinent ad litis deciſionem, ⁊ tn̄ fauemus
actori: ideo illa verba non placent mihi. Unde dic, q̄ aut in iu-
dicijs oritur dubitatio circa verba, ⁊ tunc aut ſunt prolata ab
aliquo ex his, in quorum perſona iudicium principaliter ſuſten
tatur, aut ſunt prolata a quodam alio. Si ab vno ex his, ſemper
interpretatur pro eo, vt hic, ⁊ l. ſi quis intentione. ſup. de iud. ſi-
ue ſit actor, ſiue reus. ⁊ no. p Dy. in c. contra eum. de reg. iur. li.
vj. Qn̄q; ſunt verba prolata ab alio, non ab ipſis litigantibus,
vt in teſte, vel defunctus eſt aliquis, qui protulit verba, ſucceſſo
rem hn̄s, ⁊ tunc aut tu vis facere interpretationem cā vitandi
aliquam contrarietatem, ⁊ tunc pōt fieri interpretatio, vt eſt ca-
ſus, extra de teſti. c. cum tu. ⁊ in j. conſti. C. §. quibus. Aut tu non
vis facere cā euitandi contrarietatem, ſʒ vt proſit ſibi, vel pp̄ ali
quam aliam cām, ⁊ tunc non pōt fieri. Sʒ illud verbum dubium
d non valat: vt in c. in pn̄tia. extra de prob. [d] ⁊ hic in glo. ⁊ l. idem
Pomponius ſcribit, ſi frumentum. in fi. ſupra de rei vendi. Si
vero inſurgit dubietas circa aliud, quā circa verba, tunc recur
re ad dicta doc. Aut loquimur in his, que pertinent ad litis or-
dinationem, ⁊ tunc ſi actor inſtat, ⁊ proſequitur, fauemus actori
vt in l. de die. in prin. ſup. qui ſatiſ. cog. Si vero actor nō inſtat,
fauemus reo. l. ſi ea. C. qui acc. non poſ. ⁊ l. properandū. §. ⁊ ſi q-
dem. ⁊. §. ſin autem. C. de iud. Aut in his que pertinent ad litis
deciſ. ⁊ tunc fit interpretatio pro liberōne. l. Arrianus. ſupr. de
7 act. ⁊ oblig. ⁊ l. lege Iulia. ſup. de manumiſ. ¶ † Ex his dico, q̄
intentio dubia dʒ declarari in probationibus. Nam ſi probatio
eſſet dubia, tunc fieret interpretatio contra eum, vt dixi. Lʒ. n.
poſſit dicere, ſic intellexi in libello, nō tn̄ pōt dicere, ſic intellexit
8 teſtis, vel ſic dʒ intelligi inſtrm̄. Item dico, q̄ ſi litis conteſtō fa-
cta eſt per confeſſionem, non ſtabitur ei qd̄ ſenſit actor: q̄r cum
conteſtō facta eſt p confeſſionem, tunc conteſtō non eſt ſolum or-
do iudicij, ſed etiam eſt probatio: ⁊ ideo cogitur declarare reus.
l. certum. de confeſ. Uel ſi nollet declarare, hʒ locum. l. de etate.
§. qui tacuit. ff. de interr. act. ⁊ qd̄ not. per Dy. in d. c. contra eū.
9 Item dico, † q̄ ſi libellus eſt datus per dn̄m, q̄ verbū ambiguū
non pōt declarari p procuratorum gn̄alem, niſi expreſſum man
datum a dn̄o: ſicut non pōt heres vniuerſalis. Itē ſi eſt datus li-
bellus a procuratore, ſi quidem dn̄s mandauit ſpecialiter ſic da
ri libellum: declarabit dn̄s: alias procurator, vt. ſ. de libe. cā. l.
in ſeruo. ⁊ quod no. de edil. edic. l. cū mancipiū, ⁊ ſi nollet decla-
rare, tenet̄ dn̄o, cum ſequat̄ abſolutio. Dec. n. declarō perſona-
liſſima eſt, vt vides. Quod bene no. q̄r ſi libellus eſt incertus, p-
bationes ſunt certe, debent articuli eſſe dati ad declarōnem hn̄
10 odam, vt ex predictis vides. Idem † ſi reus obſcure excipit. Idē
e puto in iudice [e] inquirente, vt eius ſucceſſor non poſſit declara-
11 re, eadeʒ rōne. Sʒ qd † ſi poſt ſniam appareat incertitudo: Dic,
quod ſi quidem ex actis apparet certum, preſumitur iudiceʒ d
eo ſenſiſſe, vt no. ſ. de excep. rei iud. l. ſi quis ad exhibendū. Idē
dico, ſi non apparet ex actis, nō ſtatur declarōni actoris, vel rei,
de quo ſenſit: ſed dʒ conſtare per veriſimilia, d quo ſenſit. ſupra
12 de iud. l. ſi in iudicis. Omnia † enim que ſupra dixi nō poſſe de-
clarari p ſucceſſorem, vel ſimiles, intelligo, qn̄ declaratio conſi-
ſtit ex mera voluntate: ſecus in declaratione, que ſit per veriſi-
13 milia. l. ſemper in ſtipulationibus. j. de reg. iur. † Et ideo boni
aſſeſſores, quando capiunt aliquem exbannitum, q̄r forte repe-
ritur alius eiuſdem nominis ⁊ cognominis, faciunt eum confite
ri, ſe eſſe illum homineʒ, ⁊ illud idem corpus, ⁊c. vt dixi de con-
di. ⁊ demon. l. demonſtratio. in princ. Uel ſi nō poſſent hanc con-
feſſionem extorquere, habeant probationeʒ, quod hic eſt ille ho
mo, qui de maleficio inculpabat̄: vel qui illud fecit, vel habeāt
veriſimilia de eo, ita quod veriſimile ſit iudicem, qui iudicauit,
14 de eo ſenſiſſe. Item † poſtquam [f] quis ſemel declarauerit, nō po
terit poſtea variare. l. quicquid adſtringende. in prin. j. eod. ſm
vnam lec. ⁊ ibi dixi.

ADDITIONES.

a ¶ Si Stichum. Pro concordia. Aduerte, quod generaliter iu
dex ſuccedens in locum predeceſſoris ſui, non poteſt declarare
ſententiam latam per illum predeceſſorem ſuum, ita alle. Bal.
in l. ab executore. ff. de appel. Contrarium allegatur per dom.
Alex. in l. ex facto. col. j. ff. de vulg. ⁊ pup. aliter tenere in hac l.
inter ſtipulantem. in hoc. §. Soluit do. Alex. in l. ex facto, quam
ſol. colligit ex verbis Bart. in hoc. §. j. ⁊ etiam do. Alex. ſoluit,
dic vt hic per eum. Adde ad no. in l. Pomponius. §. ſi plures.
ff. de rei vendic. in l. oēs populi. ff. de iuſti. ⁊ iur. in queſt. iij. per
Bar. ⁊ vbiq; concord.
b ¶ Irritaretur. Adde, quod Imo. aliter intelligit hunc tex. cui
adheret Alex.
c ¶ Facit ad queſt. Adde inquantum Alex. poſt Bart. tangit de
teſtib. dicendo quod poſſunt reduci ad concordiam, non vt pro
bent, ſʒ gr̄a euitandi falſum. Adde, qd̄ idem tenuit Ro. cōſ. clvi.
Quando teſtes ad concordiā ſint reducendi, vide Pe. de An-
cha. conſi. ccclxxxvj. Et quod lʒ teſtis ad concordiam reducat̄,
non tamen probet, voluit Bal. conſi. cccccj. lib. iiij.
d Pom. ¶ Extra de pb. Uide Alo. cōſi. vlt. in fi. vol. ij. ⁊ cōſi. iij.

vol.iiij.ꝛ conſi.cxlviij.col.ſ.eo.vol.ꝛ conſi.xiiij.col.ij.vol.v.ꝛ plene Fel.in c.in pñtia.ꝛ vnum verbū in c.cū tu.de teſt.in j.ꝛ xiij. concl.ꝛ in c.cum clamor.co.ſ.ꝛ in c.ſi.col.ſi.de excep.ꝛ Barba. conſ.v.vol.ꝛ conſ.v.vol.ij.ꝛ xiij. Et Ro.conſi.xcvj.ꝛ Alex.xcij. col.vol.j.ꝛ col.j.in ſi.eo.vol.j ꝛ xcviij.ꝛ conſi.c.eo.vol.ꝛ Capraꝫ x.ꝛ cviij.vol.ij.vbi dicit, ꝙ teſtis inductus ad probandum preſcriptionem, ſeruitutis prediali s,dꝫ dicere, ad hoc vt probet. limitate cui predio acquiſierit ille, qui eum producit.ꝛ ibi etiā ponit de teſte deponente ꝑ verbum, vt.ſ. quod poteſt referri ad varia tempora, in quibus depoſuerat.ꝛ cxxij.eod.vol.vbi dicit, quod tamen iudex ex officio ſuo poteſt repetere teſtem, vt declaret dictum ſuum ambiguum.ꝛ clxxx.col.pen.vol.ij. vbi ponit d eo, qui probant formam, ſed non certi temporis, prout oportebat.ꝛ cc.eo.vol.vbi alia exempla ponit.ꝛ iiij.col.j.vo.iij.ꝛ lxxxj. col.j.in ſi.ꝛ ſeq.col.ſi.eo.vol. vbi ponit alia exempla. ꝛ cxl.col. ij.vol.v.ꝛ xvj.eo.vol.ꝛ xxiij.eod.vol.vbi ponit alia exēpla.ꝛ xiiij. col.ij.vol.ſ.ꝛ xvj.eo.vol. ꝛ xxiij. vbi ponit de probatione facta per inſtrumentum, de quo dicebatur, quod reliquerat fundū, ꝛc. vltra ꝛ circa ſi.ꝛc.ꝛ xxviij.eo.vol. vbi ponit pulchrum exemplū. ꝛ xxxix.col.ij.eo.vol.vbi ponit aliud exemplum de teſte, qui deponit alternatiue: ꝛ alias etiam ambigue.ꝛ loquitur in cauſa fauorabili matrimonij, dotis ꝛ ſimilium.ꝛ Roma.conſil.ccccxix. vbi dicit, quod ſi volo probare quem mutuaſſe mihi ſub vſuris, non ſufficit probare eum ſolitum dare alijs in termino, ſi nō ꝓbarem me de illa ſoluiſſe fenus. vnde etiam ibi dicit, quod ſi volo probare te vendidiſſe non plus iuſto pretio propter dilatam ſolutionē quod non ſufficit probare, ꝙ alij ſimiles ita ſolitū ſunt facere. Alex.conſi.v.vol.v.vbi loquitur de teſte deponente per verbum: ſeu vbi loquitur in deponente per verbum, ſiue vel aliter ambigue de re, de qua agebatur.ꝛ cij.vol.v. vbi loquitur in eo, qui vult probare ſe ſatisfeciſſe poſt calculatas rōnes, de quadam ſumma reſtante adducendo quedaꝫ partita que fuerūt facta poſt dictas calculationes.

e ¶ In Iudice. Adde qđ ipſe Bar.tenuit contrariuꝫ in l.ab executore.ſ.de appel.ꝛ in l.terminato.C.de fru.ꝛ li.expē.Ang.hic concordat, vt per Imo.ꝛ Ang.in d.l.ab executore.

f Pom. ¶ Item poſtquam. Sñie ergo declaratio non poteſt fieri niſi ſemel, de quo vide ſcribentes in d.l.quicquid aſtringēde. Bal.in d.l.ij.C.de ſen.ex breui.reci.in verſi.ſed nunquid ſi ſemel eſt interpretatus.ꝛ Cep.in repe.rub.ff.de verb.ſig.in vj.q. in practica Pap.in ti.de execut.ſenten.in verſi.per publicum nuncium, qui omnes dicunt, ꝙ ſemel tantum. Et idem vult Ange.Raph.Cu.in l.quod iuſſit.ſ. de re iudi. quod dicit eſt verū Alex.poſt Ang.ꝛ Imo.in d.l.quicquid.in ſententia diffinitiua: ſecus in interlocutoria, de quo vide omnino in d.l.quod iuſſit.ꝛ in d.l.ab executore.

§. Si ſtipulante.

Si alternatiue interrogāti reſpondeatur de vno, vitiatur ſtipulatio in ſpecie, licet ſecus in ſummis. Itē ſecus ſi precedat interrogatio copulatiua. Hic diſtingue plene, vt dixi.ſ.eo.l.j.§. ſi quis ſimpliciter.ꝛ §.ſi.

1 ☞ Impedimenta que tollunt iaꝫ contracta, an impediant contragenda.

2 Statuto ſtante quod bannitus elapſo termino banni non poſſit eſſe de prioribus, etiam ſi fuerit rebannitus: ꝛ alio quod interficiens rebelleꝫ ſit exemptus a banno quod incurriſſet, vel incurrere potuiſſet ob eius delicta, an ſi bannitus in termino banni interficiat rebellem, poſſit eſſe de prioribus.

3 Oppoſitum quod operatur in oppoſito, idem propoſituꝫ in ꝓpoſito, eodem ſcilicet concurrente.

4 Contrariorum, quod eadem ſit natura qualiter intelligatur.

5 Relatiuum, quis vel qui adiectum verbo futuri temporis, facit conditionem.

6 Fructus, ſi debentur ex certo fundo, vtrum obligatio extinguatur, ſi non recolligantur.

7 Euenire quod poteſt, quando inſpiciatur.

8 Frater an poſſit eſſe tutor filiorum fratris defuncti, ex quo inter eos eſt obligatio conditionalis, ſi res euinceretur.

9 Domus depoſita ꝛ reſtaurata quando ſit eadem domus.

10 Domus depoſita ꝛ nauis diſſoluta ꝛ reedificata quod differāt.

11 Eccleſia deſtructa ꝛ reedificata, quod non ſit eadem. Litere apoſtolice ſuper beneficio, quod non porrigant ad noua beneficia, ꝛ an ad eccleſiam de nouo reedificatam. Eccleſia deſtructa ꝛ reedificata, lꝫ ſit alia eccleſia, idem tamen eſt beneficium.

12 Canonicis excōicatis, ſi alij ſunt poſiti loco illorum, an illi ſint excommunicati. remiſſiue.

§. Sacram rem.

Iſte.§.conſueuit reputari difficilis. Si res a comercio cōi eximatur, ſuper ea obligatio non contrahitur, ꝛ iam contracta extinguitur, nec reuiuiſcit impedimento ceſſante: ſecus ſi fructꝰ nati pereant vel nauis reparādi animo diſſoluatur, tunc.n.obligatio non extinguitur, ſꝫ ceſſat: ideo reaſſumit effectum impedimento ceſſante.h.d. ¶ Iste.§.diuiditur principaliter in ſeptem partes. Primo determinat vnam queſt. Scdo determinat aliā que dependet ex antecedentibus. Tertio aſſignat vnam rōnem in contrarium. Quarto ponit duo dicta, que vīr eſſe contra, precedentem determinationeꝫ. Quinto ſoluit dicta contraria, diſſimilitudinem aſſignando inter ſtipulōneꝫ hominis liberi, ꝛ vini, ſeu fructuum. Sexto ponit drīam inter hominem ꝛ nauē. Se

a primo[a] ponit effectum pñtis inquiſitionis. Secunda ibi, nec reuocantur. Tertia ibi, quoniam quidem vna. Quarta ibi, nam ꝛ ſi naueꝫ. Quinta ibi, ſed hec diſſimilia. Sexta ibi, ꝛ nauis ſi hac mente. Septima ibi, hic tractatus. Prima ſubdiuidit, qꝛ primo ſoluit queſt. Scdo dat rōnem dubitationis. Tertio dat rōnem ſolutionis. Secunda ibi, quāuis res ſacra. Tertia ibi, nam ꝛ cum quis. Et eſt ratio talis, obligatio iam nata extinguitur, ſi res efficiatūr ſacra, vel homo liber: ergo multo magis impedit contrahenda. Sequitur ſcda pars ibi, nec reuocantur ꝛc. Sequitur tertia pars ibi, quoniam quidem vna. Hec legitur duobus modis. Primo, ꝙ ſit rō precedentiuꝫ. Sic premitto, ꝙ ſicut ſꝫ naturam de homine viuo poſſit mortuus fieri, ꝛ de mortuo non poteſt fieri viuus, ſic obligatio nata poteſt extingui. ſed extincta non poteſt reſuſcitari, niſi miraculoſe. Nunc ad propoſituꝫ, ꝙ predicta ſint vera, probo: qꝛ alias ſequeretur abſurduꝫ, ſcꝫ ꝙ eadem cauſa eſſet obligandi ꝛ liberandi, hoc eſt eodem modo reuiuiſceret, ſicut extinguitur. Quod eſt contra naturam, ꝙ de nō eſſe tranſeat ad eſſe, ꝛ hoc vult dicere gl. Secundo modo poteſt poni, ꝙ ſit rō contra predicta hoc modo. Dictuꝫ eſt ſupra, quod non reuiuiſcit impedimento ceſſante. Contra, qꝛ ꝯtriorum eadeꝫ eſt natura: qꝛ ſicut hic facit extingui obligationem, ita ſi ceſſat, facit reuiuiſci: quaſi dicat, iſta rō eſt ſufficiens, vt ꝓp hoc reuocet in obligationem, ꝛ ſic ratio eſt remotiua, vt tangit gl.in ſi. Sequitur ꝛ ſi nauem. Iſta duo exempla ſunt clara, ꝛ contradicunt precedenti determinationi. Sequitur ibi, ſed hec diſſimilia. Volēs ſoluere contrarium premittit, ꝙ ſicut ſtipulatio liberi hominis non valet pure, ita non valet ſub conditione: qꝛ res dꝫ eſſe in noſtro commercio tempore contractus. Hoc premiſſo, non obſtat exemplum de vino naſcituro, qꝛ illa obligatio continet vinum in genere, quod in genere pōt ſubijci commercio noſtro. Item dicta obligatio hꝫ tempus, quo fructꝰ naſcerentur, ꝛ expectare ꝙ fructus naſcantur, eſt ciuile ꝛ honeſtuꝫ. Sꝫ liber homo, eſt certum ꝙ tempore contracte ſtipulationis non poteſt ſubijci commercio noſtro. Item expectare, ꝙ efficiatur ſeruus, non eſt honeſtum: qꝛ caſum, aduerſamqꝫ fortunaꝫ ꝛc. Habes ſolutū ꝯtriuꝫ exemplo vini. Sequitur ꝛ nauis. Hic tollit contrariuꝫ de exemplo nauis, ſic. Certuꝫ eſt, ꝙ qñ res efficitur ſacra, ſit ea mente, vt nunquam efficiatur profana, ꝛ cum ſeruus efficitur liber, ſit ea mente, vt nunquam efficiatur ſeruus: quod pꝫ, qꝛ expectare eiꝰ ſeruitutem eſſet inhoneſtum, vt dixi: ſed in naui ſi reſoluta eſſet animo conuertendi in alium vſum, ꝛ poſtea reficeretur, eſſet alia nauis, nec obligatio tunc reuiuiſceret, ꝛ ſic eſſet ideꝫ, quod in homine libero, ſed ſi deponitur animo reficiendi, animus eſt honeſtus, ꝛ ideo tunc vr̄ eadem nauis. Ad hoc facit quod dicimꝰ de domo, ꝛ cetera ſunt clara vſqꝫ ad ſi. ¶ No.in prima particula, ꝙ liberum hominem non poſſum ſtipulari. Aliud no.ꝙ obligatio ſemel extincta, ꝛc. ¶ Opp.de.l.cetera.§.ſi duobus.ſ.de leg.j.ꝛ.l.ſi quis inquilinos.eodem tit. Solue vt dixi ſupra eo.l. multum intereſt. ¶ Secundo opp.de.l.is cui.ſupra de teſta.ꝛ d l.j.§.ſi quis autem.ſupra de bon.poſſ.ſm tab. Dy.ſignat contrarium illud, hic loquitur quando contingit mutatio circa rē, ibi quando circa perſonam ſine eorum delicto. Salua reuerentia, Dy.non bene ſignat illa contraria hic, qꝛ ille leges loquuntur, quod ea que non impediunt iam facta, impediunt cōtrahenda, vt.ſ.eo.l.pluribus.§.ꝛ ſi placeat.hic vero loquimur, quādo ea, que tollunt iam contracta, impediunt contrahenda. Sꝫ op.d l.ij.ſ.de capi.dimi. Sol.quandoqꝫ impedimentuꝫ ſuperueniēs reddit rem inhabilem in futurum, ꝛ habet locuꝫ regula.vt hic. Qñqꝫ in futurum inhabilem non reddit, ꝛ in iſto caſu non hꝫ locum iſta regula. Simile in l.ſi debitori deportatio.ſ.de fideiuſ. ¶ Op.de l.ſub conditione.ſ.de ſolu.ꝛ l.quoties.ſ.de noua. vbi tolerantur iaꝫ contracta, ꝛ tamen non impediuntur contrahenda. Breuiter ibi loquitur de actu, qui principaliter ad liberōnē tēdit, ꝛ ideo niſi preponatꝰ obligatio, nō pōt ſequi liberatio, hic non tendit ad liberationē principaliter, ſꝫ ſecundario, ꝛ ꝑ quandam conſequentiam. Et cum queritur, † vtrū ea, que tollunt iā

1 cōtracta, impediāt cōtrahēda. Dic, aut querit de his que reſpi

ꝫ ciunt principaliter liberōneꝫ, ꝛ tunc aut talis actus deliberādo reſpicit tm̄ preterita, ꝛ tunc ea, que tollunt iam contracta, non impediunt contrahenda.l.ſi a colono.ꝛ l.ſi ſtipulatus fuerꝫ.
j.ſ.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

j.ſ.cod. Aut reſpiciunt tantum futura:⁊ tunc aut illa liberatio
tendit ad inducendam liberationem doli, ⁊ que impediunt iam
contracta non tollunt contrahenda, vt.l.ſi vnus.§.illud. ſupra
de pac. Aut ad liberationez doli non tendunt, ⁊ tunc non impe
dit obligatio contrahi,ſed effectus ſic,⁊ vno contextu obligatio
naſcitur,⁊ perimitur.l.ſub conditione.j.de ſolu.⁊ l.quoties.in
fra de noua. Secundo,quando querimus de his,que non reſpi
ciunt liberationez principaliter, ⁊ tunc aut illa qualitas reddit
perſonaz vel rem inhabilem in futuro,⁊ tunc que impediunt iaz
contracta,impediunt contrahenda,vt hic,⁊ l.iij.§.deſinere.ſ.
vſufruc.quemadmodum caueat,⁊ de vſufruc.lega.l.Sempro
nius Attalus.aut non reddit perſonam vel rem inhabilem in
futuro,⁊ tunc que impediunt iaz contracta,non impediunt cō
trahenda,vt ſupra de capitis dimi.l.ij.§.j.⁊.l.ſi debitori depor
2 tatio.j.de fideiuſſ.⁊.j.eodem.l.exiſtimo. Et iſta † ſunt b vtilia ad
b queſt. Statutum eſt hic,quod ille qui fuerit exbannitus.elapſo
termino banni,non poſſit de prioribus,etiam ſi fuerit rebanni
tus. Alio ſtatuto cauetur,quod qui interfecerit aliquem rebel
lem,ſit exemptus,⁊ eximatur ab omni banno,quod incurriſſet,
vel incurrere potuiſſet,propter eius preterita delicta: contin
git,quod quidam poſt bannum ſibi datum intra terminuz ban
ni:interfecerit rebellem:querebatur vtrum iſte poſſet eſſe de prio
ribus? Uidetur quod ſic,quia iſte nunquam fuit exbannitus,quia
durante termino superuenit cauſa,que bannum perfectum ex
tingueret.ergo impediuit bannum incurrere: ſed certe cuz iſta
cauſa tendat directo ad liberationem,nec de banno poſſet exi
mi,niſi ille qui incurrit in eo puncto,quo terminus banni currit
eſt exbannitus ⁊ exemptus:⁊ ſic verum eſt,eum fuiſſe exbanni
tum.d.l.ſub conditione.j.de ſolu.cum ſimilibus,ſecus ſi ſtatutū
de cetero redderet perſonam inhabilem ad exbanniendū,per
ea que dicta ſunt. ¶ Habetis hic, quod non reuiuiſcit contra
ctus. Contra:quia ceſſante cauſa ceſſat effectus.l.generaliter. C.
de epiſc.⁊ cler. Dy.dicit,quod in obligatione que omnino non
perimeretur,tunc procederet contrariū,ſecus ſi omnino eſſet
3 ſublatum.l.ſi vnus.§.pactus.ſ.de pac. ¶ Oppo.quod opera
tur oppoſitum in oppoſito,ita ⁊ propoſitum in propoſito.l.fin.
de leg.iij.l.⁊ ſi contra.de vulg.⁊ pup. Reſpondeo,quod oppoſi
tum operatur,⁊c. verum eſt eodem concurrente, vnde cum ad
contrahendam obligationem duo requirantur, ſcz conſenſus
verbis expreſſus,⁊ quod res poſſit ſubijci noſtro cōmercio: quo
rum ſi quod deficit,obligatio eſſet nulla. Eſt ergo ratio,quare
liberatur.quia deſinit eſſe in commercio:ideo extinguitur obliga
tio ipſo iure:ſed non reſtituitur obligatio ipſo iure, cuz verbis
contrahatur:⁊ licz res reincipiat eſſe in noſtro commercio.tamen
verba que ſunt neceſſaria non ſuperueniunt. Dy.ponit in cap.
qui ſentit.extra de reg.iur.in vj.⁊ gl.in l.ſecundum naturam.j.
4 reg.iur. ¶ Opp.contrariorum eadez eſt diſciplina.d.l.ſecun
dum naturam.cum ſimi.⁊ dicta.l.⁊ ſi contra.ſ.alleg. Sol. Iſtud
contrariorum eadem eſt natura,poteſt intelligi tribus modis.
Uno modo,eadem eſt natura quantum ad cognitionem:quia co
gnito vno cognoſcis aliud,vt no.ſ.de his qui ſunt ſui vel alieni
iuris.l.j. Item alio modo quantum ad iuris diſpoſitionem eſt
eadem natura.l.diem.§.ſtari.ſ.de arbi. Et ibi ratio eſt:quia con
trarietas cadit circa quedam accidentia,non circa id, quod eſt
cauſa eius effectus,de quo loquimur:⁊ ibi equum ⁊ iniquum nō
eſt cauſa:quare debet ſtari,ſed compromiſſum. Tertio modo
intelligitur eadem natura per contrarium,vt contraria eodem
modo operentur contrarium effectum, ⁊ tunc obſtat ad hanc le
gem. Sed rndeo,verum eſt:vbi eſt eadem ratio,vt in c. qui ſen
tit.extra de reg.iur.lib vj. ¶ Opp.de.l.ſi chorus.§.fi.ſ.de le
ga.iij. Glo.que eſt hic,ponit ſolut.⁊ non bonam. Ueritas eſt,qd
ſi talis homo efficiatur ſeruus,reſtituatur legatum ex noua vo
luntate.l.cum ſeruus.ſ.de adi.lega.ponit gl.in d.l.ſi chorus.in
fi.⁊ l.qui res.§.aream.j.de ſolu. ¶ Uenio ad ver.nam ⁊ ſi nauē,
⁊ oppo.j.eodem verſi.⁊ nauis. Reſpondeo iſta verba debent in
telligi cum diſtinctione ibi poſita. ¶ Uenio ad verſ.pro quo ⁊
illud. ¶ Opp.de.l.cum certus.de vino tritico ⁊ oleo lega.⁊ l.ſi
debitor.§.veriſimile.de contrahen.emp. Gl.hic,⁊ in contrario
dicit,qd hic,adiecit ex illo fundo,ibi,quod natum erit. ⁊ vide eā
in ver.centum amphoras,que incipit,non adijciendo. Quid eſt
5 hoc dictum quod gl.dicit: Dico quod ratio eſt:† quia relatiuum,
quis vel qui:adiectum verbo futuri temporis facit conditionā.
l.Stichum qui meus erit.ſ.de legatis primo.⁊ l.nuper.ſ.de le
gat.iij. que conditio intelligitur de prima vice.l.boues.§.hoc
ſermone.j.de verb.ſigni.⁊ ideo deficiente conditione non debe
tur:ſed ſi dico,ex tali fundo,non facit conditionem. Sed iſta ſo
lu.videtur contra l.Lucius.de alimē.leg. Reſpond. ibi certus
locus adijcitur gratia deſignationis,non gratia taxationis,ſeu
conditionis:quod apparet ex eo,quod certus locus ibi adijci
tur in executione,non in obligatione:hic vero adijcitur obliga
tioni principaliter,⁊ in eadem oratione. Iſta ſolut.probatur in
tex.in l.quidam teſtamento.in princip.ibi,quod initio pure da
6 tum,⁊c.ſ.de leg.j. ¶ † Et vt ibi liqueat iſta materia,quando fru
ctus debentur ex certo fundo,vtrum obligatio extinguatur vel
differatur:diſtingue ſic. Aut certus locus adijcitur cauſa deſi
gnationis,quod eſt,quando preſtationi adijcitur in alia oratio
ne.aut adijcitur gratia taxationis. Primo caſu,quod eſt pro
miſſum debetur ſtatim vel ex illo loco vel aliunde.l.Lucius.ſ.
de ali.le.⁊ l.quidam.de leg.j.⁊ l.Paulo Callimacho.§.fi. de le
ga.iij. Quandoqz adijcitur gratia taxationis:⁊ tunc aut adijci
tur per relatiuum:⁊ ita facit conditionem, ⁊ tunc aut eſt tantuz
vna preſtatio,aut ſunt plures preſtationes annue vel mēſtrue.
Si eſt tantum vna preſtatio,⁊ tunc ſi primo anno non collign
tur fructus,de cetero non debentur.l.cum certus.de vi.tritic.⁊
oleo leg.⁊ l.ſi debitor.§.veriſimile.ſ.de contrah.emp. Si vero
ſunt plures preſtationes annue vel menſtrue,quod deficit in v
no anno,ſuppletur in alio.l.legatuz.§.vini falerni.de annu. le.
l.ex eo.ſ.de vino tri.⁊ oleo leg. Si vero non adijcitur relatiuū,
⁊ tunc ſpectantur fructus ſequentium annorum,ſi in primo an
no non ſufficiunt,vt hic.⁊ l.Firmio.in prin.ſ.qn di.leg.ce.⁊ hec
ſunt verba Pet.hic,per Cyn. recitata in l.ſi quis argentum.in
fi.C.de don. ¶ Quero,an in tertio anno expectetur: Et gl. dicit
qꝫ non,niſi duo anni expectentur.l.nemo.de leg.j.ſed illa gl di
cit contra iſtum.§.qui dicit,quod ceſſat,⁊ non extinguitur. Pre
terea obligatio vini,eſt in genere quod perire non poteſt.l.in ra
tione.§.incerte.ſ.ad leg.fal.⁊ l.incendium.C.ſi cer.peta. ⁊ ideo
qñcunqz naſcitur,debebitur cum non pereat. Et qꝫ ſit in gene
re.dilata tamen in diem dicitur hic in tex. Sz contra:quia imo o
bligatio fructuum naſcendorum eſt conditionalis.l.j.in fi.ſ. de
cond.⁊ demon.⁊ dixi.ſ.eo.l.interdum. Rnd.quando promitto
fructus futuros ſimpliciter,non exprimendo quantitatez,⁊ tūc
indiſtincte eſt promiſſio conditionalis,d.l.j.in fi. In fructibꝰ nō
natis,ſine culpa promiſſoris,primo anno debitor liberat,vt.ſ.de
ꝯh.emp.l.nec emptio,⁊ tunc non diſtinguitur , vtrum apponat
c relatiuum vel non.ſed qñ certam quantitatem c fructuum ſtipu
lor,tunc ſi non apponatur fundus conditionaliter,obligatio eſt
in diem,vt hic pz:⁊ ſic dz intelligi predicta diſtinctio. ¶ Item
opp.dr hic caſum,aduerſamqz fortunam,⁊c. Contra de l.gene
raliter.§.ſi homini libero.ſ.de fideicom.liber. Glo.non ſoluit
hic.dicit Dy.qꝫ ibi eſt libertatis fauor ⁊c. ¶ Oppo.dr hic,qꝫ non
inſpicitur quod euenire poteſt. Contra de l.qui bona.§. cuz in
7 ter edes.de dam.infec. † Et vt liqueat,an inſpiciatur qd eueni
re poteſt,breuiter dic, Aut id,de quo agit,reſpicit tm tps pñs,⁊
nullam hz dependentiam de futuro ⁊ non inſpicitur quod eueni
re poteſt.l.ſi ſtipulatus fuerim.§.j.ſ.eo.⁊ d.l.ſi a colono.j.eod.
⁊ l.ſciendum.§.fi.ſ.qui ſatiſd.cog. Aut reſpicit futurum,⁊ tunc
aut illud qd euenire pōt,eſt contingens ſecundum naturaz,⁊ ho
minis diſpoſitionem : ⁊ inſpicimus qd euenire poteſt.l.heres
meus.§.fi.ſ.de cond.⁊ demon.⁊ l.fi.§.ſin autem auaritie.C.com
munia.de lega.⁊ l.ſi quis domum.§.fi.ſ.loc. Aut ſm legem eſt
contingens,⁊ tunc aut eſt contingens de iure ſpeciali,⁊ nō inſpi
citur qd euenire poteſt.l.iiij.circa prin.ſ.de fideicō.lib. Aut de
iure cōi:⁊ inſpicitur d.l.iiij. ⁊ l. ſed ⁊ ſi per pretorem.§.ſi ferie.
ſ.ex quib.cau.ma. Aut eſt contingens preter naturam,⁊ preter
legem,⁊ tunc aut pñs ſtatus rei iudicat contingentiam de futu
ro:⁊ tunc inſpicimus qd euenire pōt.l.qui bona.§.cum inter e
des.ſ.de dam.infec.⁊ l.habitatores.§.fi.ſ.lo.⁊ l. in hanc.in fi.
ſ.de dā.infe.⁊ l.ſi idez cū eodem.in fi.de iuriſ.om.iud. Aut pñs
ſtatus rei non indicat contingentiaz de futuro,⁊ tunc non inſpi
cit,vt hic. Fallit rōne culpe.l.diuortio.ſup.de neg.ge.⁊ l.eū q.
§.Papinianꝰ tractat.j.de fur.⁊ tab. exhi.l.locū.§.condēnatio.
cū ſi. Fallit fauore libertatis.l.gñaliter.§.ſi hoī libero.ſu.de fi
deic.lib.⁊ illud Broc.tangit in l.j.de in lit.iur.⁊ ibi per Gul.ſz
nō explicat. Et predicta faciūt ad multa,q̄ dixi in l. ſi quis ſub
8 ſub conditione.de teſt.tu. ¶ † Item facit,frater diuiſit cum fra
tre.q modo modo morit relicto filio pupillo,dr qꝫ frater nō pōt
eſſe eius tutor:quia inter eum ⁊ pupillū eſt obligatio condōnalis,
ſcz ſi res euincat,q̄ obuenit in diuiſione:ergo,⁊c.vt no.in aut.mi
noris.C.qui da. tut.poſ. Dixi qꝫ ſi pñs ſtatus rei ad hoc tendit,
ſcz qꝫ res euincat,hoc verum eſſet: alias ſecus, vt ex predictis
pz: Pro hoc induco expreſſe ſupra ſi cui plus quā p leg. Fal.l.
9 hec aūt ſatiſdatio.in prin. ¶ † Uenio ad verſ.⁊ nauis. Dr hic,
qꝫ non eſt eadem domus,ſi domus deponat vſqz ad fi. Contra ſu
pra de ſer.vrb.pred.l.ſeruitutes.§.ſi ſublatum. Dic,domꝰ de
poſita ⁊ reſtaurata non eſt vere eadem,vt hic:ſed ſm fictionem
in actione perſonali non eſt etiam eadem, vt hic,⁊ ſupra de leg.
j.l.ſi ita.§.fi.ibi vide multa pertinentia ad iſtam materiam. Fa
cit quod dixi in l.damni.§.ſi is qui binas.de damn.infect. Aut
quo ad actionem mere realem , ⁊ tunc intelligitur eadem lege,
ſeruitutes.§.ſi ſublatum.ſupra de ſer.vrb.pred. ⁊ l. Paulꝰ.§.

domus.ſ.de pig. Aut eſt in actione miſta, vt in vſufructu.⁊ tūc non eſt eadem.l.repeti.ſ.quib.mo.vſufru.amit.⁊ facit.l.qui v-
10 ſumfructum.eod.titul. ¶ † Quero, que eſt differentia inter nauem ⁊ domum? R̄n.qꝛ domus depoſita animo reficiendi, nō eſt eadem: nauis ſic. Et gl. voluit aſſignare differentiam.⁊ vide cā in verb.alia erit. que incipit.hoc in domo ſpeciale.⁊ gl.aſſignat in l.qui vſumfructum.in glo.magna.C.de vſufruc. quod nauis de facili reficitur, non domus. Iſtud eſt truffa: qꝛ facilius inueniuntur magiſtri pꝛo domo reficienda, q̄ pꝛo naui. Dic ergo rationem Bar. veram, qꝛ nauis in mente eius qui edificat, conſiſtit, ⁊ ideo eſt eadem: ſed domus conſiſtit in ſolo, ideo non eſt eadem. Et iſtud foꝛte voluit Bar. ſentire. Declaro incoꝛpoꝛalia vt actiones ſequuntur perſonam quocunq; vadant.l.fin.C.de pꝛeſcriptione longi tempoꝛis, immobilia non ſequuntur perſonam, cum ſint inſeparabilia a ſolo, ideo animus circa retentionam ipſoꝛum pꝛout ſunt coꝛpus, non pōt operari, ſed mobilia poſſunt ſeparari a coꝛpoꝛe, ⁊ ſequi dn̄m ideo animus in eius retentione facilius operatur, ⁊ ideo quando quis deponit nauem animo reparandi, illa nauis ſemper vr̄ retenta in mente, nec vn-
d quam depoſita, vt hic dicit tex. Quid de eccleſia deſtructa[d] fun-
11 ditus ⁊ reedificata, † an dicatur eadem? Hoſt. dicit idem quod hic in domo, in ſumma de eccl.edif.in fi. Quod puto eſſe veruꝫ, ſi eccleſia accipiatur pꝛo loco parietibus circūdato: ſecus ſi accipiatur eccleſia pꝛo capitulo toto, vt no. Azo.in ſumma de ſac. ſan.eccl.in pꝛin. Et hoc eſt vtile, pꝛopter id quod dr̄ de reſcrip. cap.fi.in clem. ſcꝫ quod litere non poꝛriguntur ad noua beneficia. Sed puto intereſſe, an dicatur eccleſia ⁊ habent locum pꝛedicta: an dicatur beneficium ⁊ illud etiam durat eccleſia depoſita, qꝛ nomen eſt omnia continens.l.quoties.§.ſ.de vſufruc. Vn-
12 de lꝫ ſit alia eccleſia, tamen idē beneficium eſt. † Inducit[e] Mar.
e ad queſtionem. Sunt excommunicati canonici quidam, alij loco illoꝛum ſunt poſiti an illi ſint excommunicati? Dicatis quod queſtio eſt canoniſtarum in cap. aduerſus conſules. extra de immuni.eccl.⁊ per Innocen.in cap. grauem.extra de ſenten. excommunicationis.

ADDITIONES.

a Andr. Barba. ¶ Septimo. Et hoc quando ſtipulatio continet dari: ſecus ſi tradi, vt no. Inſti.de inuti.ſtip.in pꝛin. ſecundum Rapha.hic.

b ¶ Et iſta ſunt. Quod dr̄ hic de banno, repꝛobant Bal.⁊ Ang. quia cum illud bannum ſit quoddam peremptoꝛium, ⁊ per ſtatutum tollatur, circūducitur edictum banni, adeo quod non teneturcomparere in termino, de iud.l.⁊ poſt.§.j.⁊ de re iudicata.l.queſitum.⁊ dicit Ang. quod in puncto quo occidit rebellē: contingeret eum exbanniri, ſtatutum loquens de exbannitis, non de exbanniendis, non pꝛodeſſet ei.de iuriſd.om.iud.l.ſi quis id quod.§.ſi dum pꝛocuratoꝛ.⁊ eſt queſtio de puncto, de quo in l.ſi poſt moꝛtem.de leg.j. Adde etiam clarius contra Bart. qꝛ ſtatutum eximens a banno futuro, intelligitur illud impedire.⁊ hic ponit, vnde non eſt nouum: ſimile de ſolutione que non poteſt impedire obligationem. Adde quod Alex. refert qō Ang. Bal. Raph. cum quibus ipſe tranſit: tenent contra hanc deciſ. Barto. ¶ Jo.Fr.Rue. Adde quod dec ſ. Bart. ſequitur Jaſ. qui late examinat: vt hic per eum.

c ¶ Quantitatem. Adde quod concoꝛdat Bald.in cap.j.de na. feu.vbi allег.glo.in l.hactenus.ſ.de vſufruct. quam dicit allegare bona iura.

d ¶ Eccleſia deſtructa. Adde an retineat pꝛiuilegia ſibi cōceſſa, vide gl.xvj.q.vij.c.⁊ hoc diximus.⁊ glo.in cap. pꝛiuilegium.de reg.iur.in ſexto.⁊ in cap. ſtatutum felicis.in verſi. collegiatas. de elec.in ſexto. Innocen.in cap.ij.de noui ope.nuncia.⁊ in cap. Abbate.de verbo.ſignifica.per Dynum in l.pater.§.Tuſculanus.ſupꝛa de lega.ij. Bar.in l.collegia.de colle.illic.per Bal. in titu.de pac.conſtan.in verſic.nos Romanoꝛuꝫ.⁊ in authen. habita.C.ne filio pꝛo patre. Alexand. dicit quod magis communis concluſio videtur, quod etiam non refecta retineat pꝛiuilegia, niſi ſit deſtructa ſuperioꝛis authoꝛitate ſine ſpe refectionis, per l.ſi vſusfructus ciuitati legetur.ſ.quib.mo.vſufr. amitt. Pꝛo quo vide quod de villa deſtructa conſuluit Bald. conſ.ccclviij.lib.j. Item eccleſia deſtructa non amittit pꝛiuilegia, ſi in alium locum ſit tranſlata, vt eſt gl.in d.c.pꝛiuilegium. ⁊ no. Inno.in d.c.ij.

e Jo.Fr.Rue. ¶ Inducit. Adde quod communis concluſio eſt, quod canonici ſubrogati in locum excōicatoꝛuꝫ non ſint excommunicati: qꝛ excommunicatio infertur anime vere delinquenti, non autem repꝛeſentanti, que non deliquit, vt no. Feli.in cap. reſponſo.de ſenten.excommu.⁊ do. Jaſ.in l.quod in rerum.§. ſi.ſ.de lega.j.

§. Si rem quam ex cauſa. Due cauſe lucratiue nō poſſunt concurrere circa eandem rem, niſi vna ſit reuocabilis. hoc dicit. ¶ Materiam duarum cāruꝫ lucratiuarum habes in repet.mea.l.Meuius.§.duoꝛum.ſ.de leg.ij. Examino queſtionem gl. hec res mihi debita ex cā lucratiua, effecta eſt mea ex cā lucratiua: tamen eſt receſſura a me, an ꝯ pꝛimum debitoꝛem potero ſtatim agere? Gl. dicit quod ſic, in verb.⁊ ſi ipſe. vide cam que incipit merito heredi. Pet. dicit contra vt nota.in l.Neratius.ſ.de condi.inde. Glo.in l.non quocunq; modo.in pꝛinci. de legatis.j. ponit ambas iſtas opiniones: ⁊ Dyn.tꝫ ibi, quod demum exiſtente conditione poteſt agere, ⁊ dicit quod caſus eſt in quodam verſi.d.l.non quocunq;. Jaco.de Are. dicit concoꝛdando iſtas opiniones, aut volo agere ad ſeruum, vel ad eſtimationem debitam ⁊ non poſſum, ita loquitur, quod no.in l.Neratius.de condi.inde.⁊ ita intelligatur opi. Dy.⁊ Pet. Aut volo agere ad id quod videoꝛ minus habere: qꝛ eſt dubiuꝫ ipſam in futurum eſſe penes me, ⁊ poſſum, argu.l.j.§.ſi heres.ad Treb.⁊ ita loquitur alia opinio.

§. Stichum qui deceſſit. Res perēpta poſt moꝛā poteſt condici ⁊ in ſtipulationem deduci.h.d. No. quod in obligatione rem reſtitui re perempta ipſa res condicitur vt no. hic, ⁊ l.ſi ſeruus.§.boue.ſ.de condi.fur. Dico in l.ſtipulationes non diuiduntur.ſ.eo.⁊ l.nemo rem ſuam.

LEX LXXXIIII.

1 ¶ Moꝛe purgatio ante litem conteſtatam admittitur, niſi creditoꝛis interſit, ⁊ qualiter hoc intelligatur
2 Moꝛe purgatio non admittitur, qn̄ pꝛomiſiſti facere domū in fundo meo ⁊ fuiſti in moꝛa, ⁊ ego fundum alienaui.
3 Modicum tempus intra quod moꝛa purgatur eſt arbitrariū. Judex arbitratur ex qualitate operis vel tempoꝛum, quod dicatur modicum tempus.
4 Purgatio moꝛe non admittitur, vbi eſt dies ⁊ pena in ſtipulationibus conuentionalibus, ſecus in pꝛetoꝛijs.
Purgatio moꝛe non admittit̄ etiam vbi eſt dies ⁊ pena quādo dies eſt appoſitus cauſa multiplicande obligationis.
5 Purgatio moꝛe non admittitur, vbi eſt appoſita dies certa, ⁊ pena.
Purgatio moꝛe admittit̄ de equitate vbi eſt dies, pena quando pꝛomiſſoꝛ non potuit pꝛeuidere curſum diei.
6 Moꝛe purgatio admittitur, vbi eſt appoſita dies, ⁊ pena tacita legalis ſcilicet intereſſe.
7 Intellectus.l.ſi ita quis.§.Seia.ſ.eo.
8 Nouatio que inducitur per appoſitionē pene non impedit purgationem moꝛe, intellige de quaſi nouatione.
9 Moꝛe purgatio admittitur in deciſoꝛijs, quando eſt appoſita dies, ⁊ pena, ſecus in pꝛeparatoꝛijs iudicioꝛum.
11 Fideiuſſoꝛ de iudicio ſiſti pōt moꝛaꝫ purgare poſt multos dies quando eſt appoſita dies ⁊ pena.
12 Moꝛe purgatio poſt litem conteſtatam non admittitur, quādo petitur pena vel intereſſe, ⁊ aliud offertur ⁊ conſignatur, tunc liberatur ⁊ ſequitur abſolutio ab obſeruatione iudicij.
13 Purgatio moꝛe poſt litem conteſtatam, ⁊ vſq; ad ſn̄iam: admittitur in ſtipulatione de iudicato ſoluendo que continet clauſulam de defendendo.
14 Moꝛa purgatur etiam poſt ſn̄iam, quando ſoluitur totuꝫ quod debetur.
Obligatio ad intereſſe quando eſt commiſſa, ⁊ ſic ad quantitatē admittitur ſolutio fundi loco quantitatis equiualentis, ⁊ ſic aliud pꝛo alio ſoluitur.
15 Moꝛa purgatur etiam poſt ſententiam in penis legalibus que committitur ex delicto.
Idem in actionibus arbitrijs.
16 Moꝛe purgatio, quare poſt litem conteſtatam non admittitur.
17 Purgatio moꝛe an admittatur, quando in ſtipulatione eſt appoſita clauſula, rato mente pacto, quod ſic.
18 Ignoꝛans ſe moꝛam purgare poſſe, ſi ſoluit penā vel intereſſe, non poteſt ſolutum repetere.
19 Moꝛe purgatio non admittitur executione facta a lege vel ab homine.
20 Inſtrumentum appoſitum ſuper contractu impedit purgationem moꝛe.
21 Moꝛe purgatio non admittitur quando ſtipulatio eſt commiſſa pꝛopter malefactum, ⁊ factum eſt momentaneum, ſecus ſi ſucceſſiuum, qꝛ admittitur intra modicum tempus.
22 Res debita ſi perijt intra tempus quo poterat moꝛa purgari, perijt periculo debitoꝛis.
23 Moꝛa an poſſit purgari quando conuentio eſt collata in perſonam vnius, ⁊ pena in perſonam alterius.
24 Actoꝛ quando poſſit moꝛam purgare.
25 Moꝛa quando poſſit purgari tam ex parte actoꝛis quam rei.

a **S**J inſulam.[a] Jſta lex hꝫ materiam pꝛofun
dam. Gloſſa tractauit taꝫ in l.
⁊ ſi poſt tres. ſ. ſi quis cautio. Dyn. ex dictis Odofr.
poſuit vnam diſtinctionem hic: Jac. de Are. ⁊ Pet.
Bellapert. aliter ponũt, vt refert Cyn. C. de pac. l. ſi pacto quo
penam. Ego in oppoſitionib. examinabo quaſi dicta omnium.
¶ Diuiditur in duas partes. Pꝛimo loquitur de tempoꝛe an
litem conteſtatam. Secundo de tempoꝛe poſt litem conteſtatã,
cum intereſſe commiſſum poſt moꝛam petitur, ante litem conte
ſtatam admittitur purgatio moꝛe: poſt litem conteſtatã ſecus.
h. d. Uel diuide in tres partes. Pꝛimo ponitur thema, ⁊ que-
ſtio. Secundo reſponſio ante litem conteſtataꝫ. Tertio de tem-
poꝛe poſt litem conteſtatam. Pone ſummariuꝫ, vt ſ. deinde po
ne caſum in terminis. ¶ Lege literam. Jbi, potuiſti facere, ⁊ ſic
commiſſa eſt ſtipulatio ad intereſſe totum, vt ſ. eo. l. ſi ita ſtipu-
latus eſſem abs te. queritur modo, an admittat purgatio. Jbi,
conteſtatus, ſ. ſ per intereſſe. ¶ No. quod ante litem conteſtatã,
non admittitur purgatio moꝛe. Jtem nota quod poſt litem cõ
teſtatam non admittitur purgatio moꝛe. Ad iſta declaranda in
tendam, lꝫ Petrus de Bellapertica, ⁊ Andre. de Piſis, qui re
petierunt hanc legem, tractant hic quomodo factum ſit in obli
gatione ⁊ quomodo intereſſe ſuccedat in obligatione, que om-
nia dico in l. ſtipulationes non diuiduntur. ſ. eo. ⁊ l. ſi ita ſtipu-
1 latus. ſ. eo. ¶ † Oppon. ad pꝛimum notabile de l. ſi ita quis. §.
Seia. j. eo. Soluit glo. in verb. nõ ſum. purgatio admittitur, niſi
creditoꝛis interſit, vt in contrarijs. ⁊ pꝛobatur in l. ſi cum dies.
§. ſi. cum l. ſequen. ſ. de arbi. Sed contra hoc oppo. Nam hic di
cit dicta gl. commiſſam eſſe ſtipulationem ad intereſſe, ergo cre
ditoꝛis intereſt, ⁊ ſic purgatio non admitteretur, quod eſt cõtra
hunc textum. Sol. dicit Dyn. id quod in dicta gl. dicit, niſi cre
ditoꝛis interſit, dꝫ exponi, hoc eſt, niſi intereſſe creditoꝛis exce
dat eſtimationem facti: tunc enim non admitteretur purgatio.
b Quod intellige niſi factum fieret[b], ⁊ daretur illud, quod vltra
intereſt. ⁊ hoc tꝫ Dy. hic, ⁊ glo. in l. ſi cum dies. §. ſi. ⁊ l. ſeq. ſ. de
arbit. Et ſic habetis vnam limitationem, ſcꝫ quod admittitur
purgatio ante litem conteſtatam, niſi creditoꝛis interſit. Sꝫ cõ
tra hanc limitationem opp. ⁊ videtur quod dꝫ ſic limitari: Ad-
mittitur purgatio moꝛe, niſi ius actoꝛis ſit factum deterius, l. ⁊
ſi poſt tres. ſ. ſi quis cau. Sol. qñ in obligatione eſt aliquod fa-
ctum, quod ſpectat ad litis oꝛdinationem, vt pꝛomiſiſti mihi de
iudicio ſiſti, vel defendendo, tunc debemus vti illis verbis qui
bus vtitur d. l. ⁊ ſi poſt tres. ſ. ſi ius actoꝛis, ⁊c. Nam damna ⁊ ex
penſas pꝛoſequitur officio iudicis, l. non ignoꝛet. C. de fruct. ⁊
lit. expen. ⁊ C. de iud. in l. ſancimus. ⁊ ideo non curamus ſi acto
ris interſit. Nec per hoc impeditur purgatio, ſed iudex, vt dixi
ex ſuo officio non audiet, niſi refectis expenſis, ⁊ damnis, ſed qñ
factum venit explicandum extra iudicium, tunc ipſe creditoꝛ
c impedit purgationem, ſi ſua interſit, [c] niſi intereſſe offeratur,
2 vt dictum eſt. ¶ † Ex pꝛedictis dico, qd ſi pꝛomiſiſti facere do-
mũ in fundo meo, ⁊ fuiſti in moꝛa, ⁊ poſtea fundum alienaui, non
poteris de cetero moꝛam purgare: qꝛ ius meum eſt factum de-
terius, d. l. ⁊ ſi poſt tres. Naꝫ iſta verba, niſi actoꝛis interſit, com
pꝛehendunt etiam qñ ius actoꝛis eſt factum deterius. ¶ Secũ
do oppo. vr, quod ſolum intra modicum tempus admittat pur-
gatio, d. l. ſi ita quis. §. Seia. j. eo. hic vero dicitur, vſqꝫ ad litem
conteſtatam, ⁊ poſſet eſſe quod conteſtatio litis haberet magnã
dilationem. Solu. dicit ibi gl. quod hec lex limitatur per illam,
ſcilicet quod vſqꝫ ad litem conteſtatam purgatio, ſcilicet quod
vſque ad litem conteſtatam admittatur purgatio, ſcilicet ſi con
3 teſtatio fiat intra modicum tempus, ⁊ bene dicit. † Sed dubita
d tur[d] quid ſit modicum tempus? Glo. in d. l. ⁊ ſi poſt tres. ponit
e opiniones. Finaliter dicit, quod ſtabitur arbitrio iudicis,[e] ⁊ di
cit bene, per textum in dicta l. ſi ita quis. §. Seia. vbi text. hoc
dicit expꝛeſſe, licet glo. ⁊ doctoꝛes non allegent ad hoc. Sed
poſſet dubitari qualiter iudex arbitrabatur iſtud modicum tẽ-
pus? Reſpondeo ex qualitate operis, vel tempoꝛum arbitra-
bitur iudex tempus, vt infra eod. l. continuus. §. item qui inſu-
4 lam. ⁊ ſic habes aliam limitationem. ¶ † Tertio oppo. de l. tra
iectitie. §. de illo. ſ. titul. j. ⁊ C. eodem. l. magnam. vbi videtur
quod nullo modo admittatur purgatio. Solu. ibi erat dies, ⁊
pena. Jta videtur velle glo. in d. l. ⁊ ſi poſt tres. ⁊ Odofredus ⁊
Dyn. hic, in diſtinctione ſua, licet Petrus de Bellapertica cõ-
tra vt dicam infra pꝛoximo contrario. ¶ Quarto oppo. ad iſtã
ſolution. de d. l. ⁊ ſi poſt tres. ſ. ſi quis cautio. vbi erat dies, ⁊ pe
na, ⁊ admittitur purgatio. Solu. Hic loquimur in cõtractibus,
ibi in iudicijs ſpeciale, ſecundum gloſ. ⁊ Dyn. Sed Pet. dicit,
quod hoc eſt truffa. Nam dicere in iudicijs multa ſunt ſpecialia,
hoc ergo eſt ſpeciale, eſt multum inconueniens. Dicit ergo
Petr. quod in dicta l. ⁊ ſi poſt tres. eſt caſus contra Dyn. Re-
ſpondet ad d. §. de illo. quod ibi erat talis pena que poteſt peti

vna cum pꝛincipali, vt vſura: ideo nõ admittitur purgatio: hic
vero, ⁊ in d. l. ⁊ ſi poſt tres. non poterat peti vna cum pꝛincipali.
Ad d. l. magnam. rñdet, quod ibi dr, quod pena cõmittitur, nõ
autẽ pꝛohibet, quin moꝛa poſſit purgari. Examinemus verba
Petri, dicit ipſe, vbi pena põt peti vna cum pꝛincipali, non ad
mittitur purgatio. Hoc eſt falſum, vt j. dicam in queſtione illa,
qñ eſt dictum, rato manente pacto. Jtem dicit ipſe, quod vbi nõ
poteſt peti pena vna cum pꝛincipali, tũc admittitur purgatio.
f Sed iſtud eſt [f] ꝯ textum d. l. traiectitie. §. fin. vbi in pacto legis
commiſſoꝛie non admittitur purgatio, ⁊ tamen non poterit pe-
ti pena vna cum pꝛincipali. Qualiter ergo reſpondebimus ad
d. legem, ⁊ ſi poſt tres? Dico ſm glo. ⁊ Dy. ſpeciale in pꝛetoꝛijs
⁊ iudicialibus ſtipulationibus. Aſſigno aliam rationem, quam
ipſi, qꝛ pꝛetoꝛie ſtipulationes, ⁊ iudiciales iudicantur ex men-
te pꝛetoꝛis, ſed conuentionales ex mente contrahentium, l. in cõ
uentionalib. ſ. eo. Sed cum pꝛetoꝛ habeat equitatem ante ocu
los, l. quod ſi Epheſi. ſ. de eo quod certo loco. Jdeo cum videt
ius actoꝛis non eſſe factum deterius, admittit purgationeꝫ mo
re: non ſic in conuentionalib. que ex mente ⁊ voluntate contra-
hentium iudicantur. Jtem contra iſtam ſolutio. Dyn. opp. dñs
Rayn. de Foꝛli. de l. j. ſ. de penu legata. vbi dicebat ipſe, quod
erat caſus contra Dyn. Sed certe imo ibi vere eſt caſus p Dy.
Nam ibi inter cetera ponitur caſus, vbi penus relicta eſt in an-
nos ſingulos, ⁊ ſi penum non dederit, decem daret. Nam ibi eſt
dies, ſcilicet in annos ſingulos, ⁊ pena, ⁊ tamen admittitur pur-
gatio, vt ibi dicit tex. Sed certe Dyn. intelligit quando eſt ap-
poſita dies ſolutioni, cuius diei euentus conſtituit quem in mo
ra: ſed l. j. de penu legata. loquitur de die, qui apponitur gratia
multiplicande obligationis, cuius diei euentus non conſtituit
in moꝛa. Nam cum ex euentu diei in vltimis voluntatibus na-
ſcatur obligatio, non poteſt eodem momento naſci obligatio. ⁊
moꝛa, vt j. de ſolutioni. l. quod dicimus. licet ſecus in contracti
bus eſſet, vt l. ij. C. de iure emphyte. Sed ſi poneremus quod in
vltimis voluntatibus eſſet dies appoſita ſolutioni, tunc non ad
mitteretur purgatio, d. l. j. de penu lega. ibi, niſi foꝛte aliud tem
g pus, ⁊c. vbi eſt caſus pꝛo Dyn. ¶ Quinto oppo. ꝯ de l. qui Ro
me. §. Flauius. j. eo. vbi pena, ⁊ tamẽ admittitur purgatio. Sol.
Dyn. ibi erat pena, ⁊ non dies, ſed quod ſ. dixi, habet locum, qñ
h eſt pena ⁊ dies. Sed contra [h] hoc dictum Dyn. inſurgit domi
5 nus Andreas de Piſis, qꝛ † in obligatione ſaltem ineſt dies ta
cita. ſ. cuꝫ petiero, l. ſi cum petiero. ſ. eo. ſed dies tacita ⁊ expꝛeſ
ſa operatur idem, vt Dy. dt, ⁊ pꝛobatur in d. l. j. de penu legat.
ergo, ⁊c. ⁊ ſic recedit a dicto Dy. Sed certe Dy. loquitur de il-
lo die, cuius diei curſum pꝛomiſſoꝛ poterat pꝛeuidere ex natu-
ra obligationis. Nam ſi non potuit pꝛeuidere, tunc de equita-
te admittit purgatio, que purgatio fit ex equitate, l. ſeruum. §.
6 ſequitur. j. eo. ¶ † Sexto oppo. de l. ſi ita quis. §. Seia. j. eod.
i Solu. Dyn. quod ibi eſt dies, ⁊ non pena, ideo admittitur purga
tio. Sed hoc inſurgit Andreas de Piſis, qꝛ licet ſi dies tm, ta-
men pena ineſt tacite, ſcilicet intereſſe, quod poſt moꝛam ſucce-
dit in obligatione. l. ſtipulationes non diuiduntur verſic. Cel-
ſus. ſ. eod. cum ſimilib. ergo non deberet admitti purgatio, ſi-
cut quando eſt dies, ⁊ pena ex diſpoſitione hominis. Sed certe
intereſſe ſuccedit in obligatione, ⁊ ex diſpoſitione legis, vnde ⁊
eadem equitate qua lex illud inducit, eadem equitate purgatio
nem admittit. ſecus qñ homo ſibi ſpecialiter pꝛouidit. Jllaꝫ. n.
pꝛopꝛiam pꝛouiſionem auferre lex non vult. Nam lex ſuum, nõ
tibi tuum denegat auxilium, vt no. C. ſi aduerſus venditionem.
l. j. ⁊ firmius quis habet quod querit ſua pꝛouiſione, ꝙ quod pꝛo-
uiſione alterius, vt ſ. de fideicommiſſa. liber. l. ſi filius. §. erit. ⁊
l. ſecunda. ſ. de officio pꝛoconſul. ⁊ de legatis ſecundo. l. quod
pꝛincipi. ⁊ l. ſi auguſte. Jtem eſt alia ratio, quia mitius agitur
cum lege, quam cum homine, l. Celſus. ſupꝛa de arbitris. ⁊ infra
7 dicam. Jtem contra pꝛedicta † videtur pꝛedicta lex, ſi ita quis.
§. Seia. vbi videtur dies, ⁊ pena, ſcilicet vſura. Sed certe ibi ſol
uuntur vſure, vt ſoꝛs: ſed nos loquimur in pena que committi-
tur ex curſu diei. ¶ Septimo oppono de l. pꝛima, in pꝛincipio,
ſupꝛa de penu legat. ⁊ ſ. quando dies legatoꝛ. cedat. l. cuꝫ ſine.
⁊ ſi penum, vbi licet ſit pena, admittitur purgatio. Solu. dicit
Dyn. quod ibi eſt pena, ⁊ non dies, ideo moꝛa committitur per
8 interpellationem, ⁊ admittitur purgatio. † Sed contra hoc op-
pon. ſtipulatio penalis nouat pꝛecedentem, l. obligationum fe-
re. §. fina. ſupꝛa titu. pꝛimo. ⁊ infra eodem. l. ita ſtipulatus. in fi.
⁊ ibi dicam: quomodo ergo admittitur purgatio? Sed certe
Dy. in l. ſi ſeruum. §. ſequitur. j. eodem. dicit, quod iſta nouatio
non impedit purgationem, vt dictis legib. vbi eſt caſus, quod
placet. nihil enim repugnat, quod vnum ſit in obligatione, a-
liud ſit in ſolutione, l. ſi ſtipulatus fuero decem in melle. j. in fi. a
de ſolutionibus. Jtem contra dictum Dy. arguit Andreas de
Piſis. Nam ſequitur inconueniens: quid enim ſi eſt commiſſa

pena dupli nonne actoꝛ erit in damno, ſi purgatio admittatur? Sed hoc ſomnium eſt, vt ipſemet dicit: ⁊ ego dico quod eſt ↄ caſum l. ſi cum dies. in fi. coniuncta l. non diſtinguemus. in princ. ſ. de arbi. Preterea eſt ↄ caſum dicte l. j. in fi. de penu leg. vbi ex ceſſatione quantitatis anni vnius, committitur pena maioꝛ pꝛo toto, ⁊ tamen admittitur purgatio. Ex his concludamus
9 dictum Dy. in omnib. eſſe tenendum. ¶ † Octauo dixi ſʒ Dy. ſ. quod vbi eſt dies, ⁊ pena in iudicijs admittatur purgatio moꝛe: ſed ↄ ſ. de arbi. l. Celſus. Solu. dic, quod d. l. ⁊ ſi poſt tres. ⁊ quod ſ. dictum eſt, habet locum in pꝛeparatoꝛijs: ſed d. l. Cel-
lz ſus. hʒ locum in deciſoꝛijs. Ratio poteſt eſſe, lz qꝛ in pꝛetoꝛijs ſtipulationibus ⁊ iudicialibus iudicamus ſecundum mentem pꝛetoꝛis: ſed hic non ſic, in his que pertinent ad litis deciſionē, vbi iudex iam functus eſt officio ſuo, vt ſ. de re iud. l. iudex. Sʒ ↄ hoc videtur d. l. ſi cum dies. §. ſi. vbi etiam in deciſoꝛijs admittitur purgatio. Sol. dicit gl. in d. l. Celſus. in pꝛin. ⁊ Dyn. quod in d. l. ſi cum dies. in fi. fuit appoſita dies a lege: at in d. l. Celſus. in pꝛin. fuit appoſita dies ab homine, ⁊ mitius agitur cum l. quam cum homine. Sed ↄ hoc oppo. glo. in d. l. Celſus. d. l. ſi libertus minoꝛem. ſ. de iure patro. Idem do. Anto. dicebat dictam ſolutionem non eſſe veram, ideo dictum ↄtrarium. l. ſi cum dies. §. ſi. quidam ſoluunt quod durius agitur cum homine legis miniſtro, quam cum lege, d. l. Celſus. Nec obſ. d. l. ſi libertus. qꝛ ibi loquitur de homine non miniſtro legis. Sʒ cer-
l te hoc l eſt falſum. Nam arbiter non eſt legis miniſter. Nullā. n. habet iuriſdictionē, ſed notionem, l. ait pꝛetoꝛ. in pꝛin. ſ. de re iudi. ⁊ ideo dic, quod Dy. bene dicit. Non ob. d. l. ſi libertus.
10 qꝛ qñ pena reſpicit annullationem ipſius actus, de quo agit, tunc durius agitur cum lege, qꝛ facilius lex poteſt annullare, quam homo, vt C. de legib. l. non dubium. Qñ pena non reſpicit annullationem ipſius actus, de quo agitur, ſed venit extrinſecus, vt pena pecuniaria, que committitur ſi aliud fuerit factū, vel non factum, tunc durius agitur cum homine, quam cum le-
m ge. ¶ Ultimo oppo. m † ad iſtam partem, ⁊ ea que dicta ſunt,
11 qꝛ in pꝛeparatoꝛijs admittit purgatio moꝛe poſt multos dies vbi eſt dies, ⁊ pena, vt C. de fideiuſ. l. ſancimus. Sol. ſpeciale in fideiuſſoꝛe de iudicio ſiſti, qꝛ alieno vitio laboꝛat, vt dicit gl. in
12 d. l. ⁊ ſi poſt tres. ¶ † Uenio ad ſecundam partem, dr̄ hic, quod poſt litem conteſtatam non admittitur purgatio. Oppon. pꝛi-
n mo n de l. interdum. §. ſi. ſ. eod. ⁊ l. ſi ſeruum. §. ſequitur. ⁊ §. de illo. j. e. vbi indiſtincte dicit, quod offerendo rem debitam purgatur moꝛa. Sol. dicit glo. in d. l. interdum. quod illa intelligitur ſm iſtam, ſ. offerendo ante litem conteſt. Sed ↄ hoc inſurgunt Petr. ⁊ And. de Piſis, ⁊ quaſi omnes doc. dicentes, quod hec lex loquitur, quando vnum petitur, ſ. pena, vel intereſſe, ⁊ ad purgationem moꝛe aliud offertur, ſ. ipſum factum. Sed qñ illud qđ petitur, offertur, tunc ſemper admittitur purgatio, d. l. interdū. in fi. pꝛobatur Inſti. de perpe. ⁊ temp. act. §. fi. Sed do. Ray. ſuſtinebat glo. per l. ſed ⁊ ſi alia. de conſti. pec. vbi etiam quando id, quod petitur, offertur, non admittitur purgatio poſt litē cōteſtatam. Nec obſt. Inſti. de perpe. ⁊ tempo. act. §. fina. qꝛ aut loquimur quo ad euitandam inſtantiā iudicij, ⁊ loquimur, vt ibi aut quo ad periculū interitus, ⁊ tunc ſecus, d. l. ſed ⁊ ſi alia. Sed ⁊ hoc nil eſt dictum, qꝛ in d. §. fi. de perpe. ⁊ tempo. act. abſolu[itur] ab inſtantia, tanquam alias liberatus ſolutione. vnde nullus ſubeſt timoꝛ de periculo interitus. Dicas ergo ſuſtinendo eū, ⁊ glo. quod quando idem petitur, ⁊ offertur, non admittit[ur] purgatio poſt litem conteſtatam, ſ. per ſolam oblationem. ſicut poterat fieri ante, d. l. ſi ſeruum. §. de illo. Ita loquitur d. l. ſed ⁊ ſi alia. Sed ſi poſt litem conteſtatam ſolueret, vel offerret, ⁊ conſignaret, tunc liberaretur, ⁊ ſequeretur abſolutio ab obſeruatione iudicij, d. §. fi. ⁊ hec eſt veritas, quod eſt notandum, ⁊ mēti te-
o nendum. ¶ Secundo oppo. o † quod vſq; ad ſniam admittatur
13 purgatio, l. iij. §. fi. ⁊ l. ſeq. ⁊ ſeq. j. iud. ſol. Sol. ſm Pet. ſpeciale eſt ibi. Ratio, qꝛ in obligatione facti non committitur ſtatim obligatio ad intereſſe totale, niſi tantum tempus trāſierit, quo factum potuerit explicari, l. ſtipulationes non diuidūtur. §. plane. ⁊ l. continuus. §. item qui inſulam. j. eod. ſed ſtipulatione, iudicatum ſolui, ſtatim cum non venit ad defendendum committitur ad totale intereſſe, non expectato. ꝙ tranſierit tantum tēpus, quo iudicium potuerit expediri, ⁊ hoc fauoꝛe ſtipulatoꝛis, ideo hic inducit ↄ eum. vt vſq; ad ſniam admittatur purgatio.
14 ¶ Tertio opp. † de l. fideiuſſoꝛ euictionis. ſ. de do. excep. vbi etiam poſt ſniam admittitur purgatio. Solu. dicit Pet. ibi, qñ obligatio eſt commiſſa ad intereſſe pꝛopter culpam, hic qñ ꝓꝓ moꝛam, ⁊ poteſt eſſe ratio, dicit And. quia culpa ſine dolo, mo-
p ra vero cum dolo committitur. Sed hoc eſt cōtra l. p quod te. ſ. ſi cer. pet. vbi moꝛa committitur ſine dolo. Unde Gul. de cug. in d. l. ⁊ ſi poſt tres. dicit, qđ in d. l. fideiuſſoꝛ. eſt in obligatione factū momentaneum: hic vero factum ſucceſſiuum. Sed hoc eſt ↄ l. ſi ita quis. §. Seia. vbi eſt factum momentaneum, ⁊ tamē nō admittitur purgatio, niſi vſq; ad litem conteſtatam. Uera ergo ſol. eſt illa, quam ponit And. de Piſis, qꝛ in d. l. fideiuſſoꝛ. non tractatur de purgatione moꝛe, nam ſoluit totum quod dʒ. Sed quid eſt mirabile, qꝛ cum commiſſa ſit obligatio ad intereſſe, ⁊ ſic ad quātitatem admittit[ur] ſolutio fundi loco quantitatis equiualentis: ⁊ ſic aliud pꝛo alio ↄ l. ij. §. j. ſi cer. pet. Sed illud ideo, qꝛ quantitas eſt in obligatione, reſpectu illius ſpeciei, vnde ei[us]
15 ſolutio admittitur, l. ſi vero. §. ſi. ſ. ſol. mat. ⁊ ibi tex. ¶ † Quarto oppo. qđ vſq; ad ſniam admittitur purgatio, vt ſ. de public. l. hoc edicto. Sol. ibi loquitur in penis legalibus, que cōmittūtur ex delicto: ⁊ ſic nō eſt materia noſtra, ſed eſt materia l. qui camente. j. de fur. ⁊ l. ſi quis non dicam rapere. C. de epiſc. ⁊ cleri. Uel dic, ꝙ ibi loquitur in actionib. arbitrarijs, ſm quod dicimus in actione quod metus cā, l. ſi cum exceptione. §. ſatis em
q clementer. ſ. quod met. cau. ¶ Quinto oppo. q de l. item veniūt. §. idem recte. ſ. peti. here. vbi admittitur purgatio vſq; ad litē conteſtatam ſuper actione iudicati. Sol. hic loquitur qñ ex mora ſuccedit noua obligatio. ibi qñ ab ipſo initio vnum fuit in obligatione, aliud in ſolutione, vnde vſq; ad tempus duret facultas ſoluendi, dic vt dicam in l. ſi ita ſtipulatus fuero decem in
r melle. j. de ſol. ¶ Ueniamus ad qđ. r ex quibus declarabit no-
16 ſtra materia. ¶ † Quero pꝛimo, que eſt ratio, qđ poſt litis conteſtationem non admittit[ur] purgatio? Rñ. qꝛ eſt duplex moꝛa q̄ magis nocet, quam vna: ⁊ ideo dico, qđ ſi ante litem conteſtatā non fuiſſet in moꝛa, ſed fuit ↄcta moꝛa in ipſa conteſtatione, vel poſt, l. in fideicommiſſi. in pꝛin. ſ. de vſur. tunc admittitur purgatio moꝛe vſq; ad ſniā. De hoc eſt gl. C. de tranſa. l. ſiue apud acta. ⁊ l. ſi maioꝛ. intelligendo eam ſic, qđ facta litis conteſtatione tranſegi tecum, ⁊ illud quod conueneras dare nomine tranſactionis, non ſoluiſti in termino, ⁊ ſic fuiſti in moꝛa poſt litem conteſtatam: ego pꝛoſequoꝛ pꝛimam actionem, ⁊ pꝛimam inſtantiā certe habes facultatem ſoluendi vſq; ad ſniam. Et ita intelli-
17 gunt illas gloſſas Pet. ⁊ Cy. ibidem, quod eſt no. ¶ † Secūdo quero, quid ſi in ſtipulatione appoſita ſit pena, ⁊ dictū rato manente pacto, vtrum admittitur purgatio? Iſta qđ fuit de facto in ciuitate iſta. Et quidam dicebant, qđ erat glo. j. de ſol. l. ad qđ pene. alij dicebant quod erat qđ Dy. in l. qui Rome. §. duo fratres. j. eo. Item pꝛo hoc facit opi. Pe. qui dicit, quod quando pena poteſt peti vna cum pꝛincipali, non admittitur purgatio, l. traiectitie. §. de illo. ſ. de actio. ⁊ obli. Dicebam ↄ, l. quod admittitur purgatio. Pꝛimo per l. iij. §. qui Stichum. ſ. de eo qđ certo loco. Nam certum eſt quod intereſſe, quod venit in arbitrarijs actionibus poteſt peti vna cum pꝛincipali, ⁊ tñ ibi dicit tex. quod actoꝛ hʒ electionem, vbi petat, reus vero vbi ſoluat ante litis conteſtationem, ⁊ ſic admittitur purgatio vſq; ad litis cōteſtationem, lz poſſit peti vna cum pꝛincipali. Secundo per l. ſi quis rem. ſ. de arbi. Nam pena, que apponitur ſic in compꝛomiſſo, poteſt peti vna cum pꝛincipali, vt ibi, ⁊ tñ admittitur pur-
18 gatio, l. ſi cum dies. §. fin. ſ. de arbi. Tertio, qꝛ qñ pena eſt maioꝛ quam ipſum pꝛincipale debitum, poteſt peti pꝛincipale debitum, ⁊ pena in eo quod excedit, l. ſi quis a ſocio. ſ. pꝛo ſocio. ⁊ l. pꝛedia. ſ. de acti. emp. ⁊ tamen admittitur purgatio moꝛe ad totam penam, vt ſupꝛa dictum eſt, per l. j. ſ. de penu lega. ⁊ j. eo. l. qui Rome. §. Flauius. Et ſi dicis quid operabitur pactum? Dico operabitur, quando moꝛa non purgaretur. Et ita debent intelligi gloſſa ⁊ leges alle. in contrarium, ⁊ etiam dictum Dy.
8 ⁊ ita fuit determinatum. Pꝛedicta vera, niſi interueniat aliud impedimentum impediens moꝛe purgationem, vt dictum eſt.
¶ Quero tertio quid ſi ignoꝛans ſe poſſe purgare, ſolui penā, vel intereſſe, an poſſit repetere? Reſpon. non. Caſus eſt in l. qui ob rem. de condi. inde. Preterea ſolutio habet vim litis conteſtate. l. amplius. j. rem ratam habe. ſed poſt litem conteſtatā nō admittitur purgatio, vt hic, ergo nec poſt ſolutionem. Preterea per ſolutionem facta eſt executio, ſed executione facta nō
19 eſt locus purgationi, vt dicam j. pꝛoxi. q. ergo, ⁊c. † Quarto que-
t ro t, quid ſi executio v non eſt facta ab homine, ſed eſt facta a le-
v ge V. G. teſtatoꝛ legauit Titio centum, ⁊ ſi centum non daret, legauit eidem fundum. Heres non dedit centum, ⁊ ſic ipſo iure tranſit in ipſum Titium dñium fundi, an heres poterit purgare moꝛam? Dico quod non, vt de leg. ij. l. ſi is cui. ⁊ not. p Dy. in l. ſeruum. §. ſequitur. j. eo. quod eſt multum no. qm̄ ſepe occurrit in teſtamentis, ⁊ in alijs diſpoſitionibus, vt poſt moꝛam fiat executio ipſo iure, ⁊ ſic non eſt locus purgationi, ſiue executio ſit facta ab homine, ſiue a lege. ¶ † Quinto quero. quid ſi in ↄctu eſt
20 ſtipulatio [illegible]
x pꝛomiſſa pena, ⁊ iuratum x non ↄuenire an iuramentum impediat purgationē moꝛe? Dico ꝙ impedit. Caſus eſt C. de trāſ. l. ſi quis maioꝛ. maxime cōiūgēdo cū his que ſ. dixi. qꝛ ibi lex facit executionem ipſo iure. Sexto quero y, † qđ ſi ſtipulatio com-
y miſſa ꝓꝓ maleficium: nam que ſ. dixi hñt locum, quando eſt cō-
21 miſſa

miſſa propter non factum,an tunc admittatur more purgatio:
And.de Piſis dicebat ꝙ non,per l.cum filius.§.in hac.ſ.e.in
ducendo eã ſic,ibi em̃ maior reſtituit,vt ibi no.in gl. ergo appa
ret,ꝙ ð iure cõi non poterat purgare morã.Sed an bene dicat?
Pro eo vr̃ caſus ſ.depoſi.l.j.§.ſi rem.ꝛ in feu.tit.quid iuris ſit
ſi vaſal.feu.qð alie.recupe.c.j.In ꝯtrarium vr̃ caſus in l.ſi in lege.
§.colonus.ſ.loca.Facit C.de appel.l.ſi quis libellos.Dicerẽ ꝑ
mõ ſic.Quoddam eſt factum momentaneum,ꝛ tunc ſi pena eſt
commiſſa,vel intereſſe,q2 maleficium,non admittitur purgatio
more,d.l.j.§.ſi rem.ꝛ d.c.j.Quoddam eſt factum ſucceſſiuum,
ꝛ tunc licet in modico quis ꝯfaciat,admittitur more purgatio
intra modicum tempus,d.l.ſi in lege.§.colonus. Et cum hac ð
terminatione intelligo gl.in d.l.cum filius.ſ.c.¶Septimo q̃
5 ro,ꝛ †quid ſi cum eſſet intra tempus,quo poteram purgare mo
22 ram res perijt,cuius periculo perijt?De hoc eſt caſus no.C.de
fideiu.l.ſancimus.§.pe.vbi dr̃,qð perijt periculo debitoris:qð
fateor verum eſſe.Tn̄ in iſto caſu puto,quod offerendo eſtima-
tionem rei perempte liberabitur ab omni alia pena,ſicut ſi rem
ipſam offerret,arg.de leg.j.l.cum res.§.ſed ſi Stichum.ꝛ Dy.
23 vr̃ ſentire hoc in d.l.ſi ſeruum.j.eo.¶†Octauo quero.quid ſi
conuentio eſt collata in perſonam vnius,ꝛ pena in perſonam al
terius,an tunc penalis ſtipulatio cõmiſſa,poſſit purgari?And.
dicit,qð eſt dubitabilis,qð,qualiter poſſit auferri actio illi.Exẽ
plum huius q̃onis poſſum ponere j.de ſtip.ſer.l.j.in fi.Hoc em̃
tota die vtimur in partib.noſtris,ꝙ aliqui promittunt obliga-
tionem obſeruare,ꝛ non ꝯuenire ſub certa pena,quam promit-
tunt notario recipienti pro fiſco,cuius formam tetigi j.de iur.
fiſci.l.j.Quid dicemus?Omiſſis dictis aliorum,qui nihil dicũt
puto de mente Iuriſconſultorum hoc eſſe,qð ſi quidem diſpoſi
tio ſic ſimpliciter confertur,ſi Titio non dederis, Seio dabis
centum intelligat.i.ſi Titio dare non potueris, l.iij.§.i.de adi.
leg.Non.n.eſt certum,qð omnino volueris a primo auferre pp
moram debitoris.Sed ſi ponis verba teſtatoris, vel ꝯhentis,
certe tunc credo,qð non admittatur purgatio,per rõnẽ l.iij.C.
de noua.q2 qñ actio facit tranſitum de perſona vnius ad perſo
nam alterius,non lʒ primo creditori ſoluere,ſi debitor ſcit.Fa-
24 cit ſ.de tranſ.l.fin.¶†Nono quero,nam ea que ſ.dixi de pur-
gatione,habent locum ex parte rei,quid ex parte actoris,an ad
mittatur purgatio more?Diſtingue ſic,aut actor vult purgare
ad conſeruandum actionem iam conſtitutam,ꝛ poteſt l.ſi ita cõs.
§.Seia.j.eod.aut ad actionem de nouo querendam,ꝛ tunc aut
principaliter ad querendam ꝛ non poteſt l.Thais.§.intra.ſ.de
fideicommiſ.lib.aut ad querẽdam acceſſorie,ꝛ poteſt.l.Celſus.
§.fi.ꝛ l.ſeq.ſ.de arbi.ꝛ hoc eſt verum:q2 lʒ actori purgare mo-
ram,tñ hec purgatio more facta non egredietur perſonam eius
cui⁹ perſone reſpectu fit purgatio,nec vʒ quo ad alios forte cor
reos,aduerſus quos actor fuerit in mora.l.mora.§.fi.j.eod.
25 ¶†Vltimo in materia noſtra eſt diſtinguendum,cum querit,
an mora poſſit purgari,ſic diſtingue.Aut queris an poſſit pur-
gari ex parte actoris,ꝛ dic vt ſ.prox.q̃ſt.aut ex parte rei,ꝛ tũc
aut pena eſt commiſſa pp maleficium,aut pp non factum.Pri-
mo caſu dic,vt ſ.proxi.in vij.q.Secundo caſu.ſ.qñ pp nõ factũ,
dic aut eſt facta executio ab homine,vel a lege,ꝛ non admittitur
purgatio,vt dixi ſ.in iij.q.Aut non eſt facta executio,ꝛ tũc aut
in ſtipulatione eſt iuratum ꝛ non admittitur purgatio, l.ſi quis
maior.C.de tranſa.ꝛ dixi ſ.in v.q.Aut non eſt iuratum, ꝛ tunc
a aut in ſtipulatione,ſeu in alia diſpoſitione eſt dies,ꝛ pena [a] aut
dies ꝛ non pena,aut pena ꝛ nõ dies:aut nec pena,nec dies.Pri
mo caſu.qñ eſt dies ꝛ pena:aut eſt dies cã multiplicande obliga
tionis ꝛ non impedit purgationem.l.ſ.de penu.leg.aut eſt dies
cã limitande ſolutionis ꝛ tunc aut loquimur in obligationibus
conuentionalibus,ꝛ non admittitur purgatio,l.traiectitie.§.de
illo.ſ.tit.j.ꝛ C.eo.l.magnam.aut de ſtipulationibus pretorijs,
ꝛ iudicialibus ꝛ tunc aut pertinet ad litis ordinationem ꝛ ad-
mittitur purgatio,niſi ius actoris ſit factum deterius,l.ꝛ ſi poſt
tres.ſ.ſi quis cauti.dum tñ intra paucos dies,vt ibi,niſi ſit fide
iuſſor iudicio ſiſti.l.ſancimus.C.de fideiuſſ.Aut pertinet ad li
tis deciſionem ꝛ tunc eſt dies appoſita ab homine,ꝛ non admit
titur purgatio:ſi a lege admittitur,d.l.ſi cum dies.§.fi.ꝛ l.ſeq.ꝛ
l.Celſus.ſ.de arbit.Secundo caſu,qñ eſt dies ꝛ non pena,nõ ad
mittitur purgatio,l.ſi ita quis.§.Seia.j.eo.quod intellige cum
diſtinctione,quam dicemus j.quarto caſu,qñ nõ eſt dies, nec pe
na.Tertio caſu,qñ eſt pena ꝛ non dies,admittitur purgatio l.j.
de penu lega.ꝛ ſ.q̃ di.le.cc.l.cum fine,ꝛ l.ſi penum.quod intel
lige cum diſtinctione,quam ſtatim dicam j.proxi.caſu.Quar-
to,qñ non fuit dies appoſita,nec pena tunc ſubdiſtingue:aut q̃-
ris an admittat̃ purgatio ante litem conteſtatam,aut poſt litẽ
conteſtatam,aut poſt ſniam.Primo caſu admittitur purgatio
duob.concurrentib.ſ.quod actoris non interſit,ꝛ quod ſit intra
modicũ tempus:alias ſecus,vt dixi ſ.in primo ꝛ ſecũdo ꝯrio.
Secundo caſu,qñ lis eſt conteſtata,ꝛ tũc aut poſt litẽ conteſtatã
offert illud idem,qð petit:aut aliud.Primo caſu p ſolam obla
tionem non purgat̃,niſi vt dicã in ſeq.membro.l.ſed ꝛ ſi alia.ſ.
de conſt.pec.ſecus ſi ſolueret,vel offerret,vel cõſignaret,vt In
ſti.de perpe.ꝛ tem.acti.in fi.ꝛ dixi ſ.in primo ꝯrio.Ad ſecundã
partẽ,aut vnũ petit ꝛ aliud offert.ꝛ tunc aut quis cepit eſſe i mo
ra poſt litem ꝯteſtatam ꝛ admittit̃ purgatio,vt dixi ſ.in j.que-
ſtione.Aut cepit eſſe ante ꝛ tunc non admittit̃ purgatio,vt hic.
Fallit in l.ij.in fi. iudi.ſolui.Et rõnem dixi ſ.in ſecundo ꝯrio
ſecunde partis.Tertio caſu.ſ.poſt ſniam ꝛ non admittitur pur-
gatio,niſi vt dixi ſ.in tribus vltimis contrarijs.

ADDITIONES.

a And.Barb.¶Si inſulam.Vide Io.de Imo.in conſil. clviij.ꝛ
in conſi.ccxlix.pro iſta l.
b Pom.¶Niſi factum fieret.Et hoc ſequũtur communiter doc.
vt hic inquit do.Alex.Et cum iſta concluſione tranſeunt om-
nes Mode.Senen.ꝛ do.Iaſ.ꝛ Iac.de Puteo,vt dixit me au-
diente.Decius,qui ꝛ ipſe cum illis ſentiebat:vnde pro cautela
ne quis poſſit moram purgare vide hic Mod.Peru.ꝛ do.Ale
xan.in d.l.ꝛ ſi poſt tres.ſ.ſi quis cau.Et pro iſta limitatione qð
non põt mora purgari.ſi creditoris interſit,vltra dicta per do.
Alex.facit,q2 illud quod poſſit mora purgari ante litem conte
ſtatam,eſt beneficium a lege indultum,que non cenſetur benefi-
cium alicui cedere cum alieno damno.l.impuberi.ſ.de admi.
tuto.l.cum filiuſfam.ſ.de teſtam.milit.Et vide Pau.de Caſt.
conſi.lxxiij.
c ¶Si ſua interſit.Dico quod contra Bar.tranſeunt communi
omnes in iſta queſtione,de qua vide aliquid per do.Alexã.hic
Et pro hoc quod non poſſit purgari mora facit.q2 lex non ad-
mittit caſum impoſſibilem, ꝙ cum eo edificando facias, quod
ius in eum deſinat eſſe deterius,cum hoc edificare id ad me ni
hil ſpectat,cum fundus deſinat eſſe meus alienatione.
d ¶Sed dubitatur.Adde Alex.de Imo.ſequentem Bar.hic in
conſi.xiiij.col.j.in ij.vo.
e Poma.¶Arbitrio iudicis.Ad hoc vide do.Alex.in conſ.vij.
alias.xxx.in ſecundo vol.ꝛ conſi.xiiij.columna prima, codeʒ vo
lumine.Sed iterum dubitari poteſt,q2 Bar.tantum dedit for-
mam arbitrandi,quando ſumus in extraiudicialib.quid eſſet
quando eſſemus in iudicialibus.Hac differentia mouetur hic
ſolus Iacob.But.qui dicit ſpectandam conſuetudinem loci,in
quo iudicium vertatur,argumen.l.tertie, in fin.ſ.de teſtibus.
Vide tamen circa hoc l.ꝛ ſi poſt tres. ſupra ſi quis cau.ꝛ bene
facit quod not.Barto.de eo qui eſt conſecutus, in l.eum qui.§.
fin.ſ.commo.
f ¶Sed iſtud eſt contra.Pactum legis commiſſorie eſt penale,
vt eſt tex.in l.ſi ꝛ rem ꝛ pretium.ſ.de peti.her.ð quo per Bal.
in d.l.ꝛ ſi poſt tres.in lec.circa medium,dum refert Bar.hic ſ.
ſi quis cautio.
g ¶Quinto opp.Not.ad intellectum d.l.qui Rome.§.Flauius.
quod ibi erat pena ꝛ non dies,ſed tunc oppo.de l.fin.ſ.qui ſine
manu.ad liberet.ꝛc.prout ibi erat pena ꝛ non dies, prout ibi di
citur quod imo qñ venditur ſeruus cum hoc, vt manumittatur
quod ineſt ex conſtitutione diui Marci,tempus duorum men-
ſium,quod eſt gl.quod hic dicitur quod in dicto.§.Flauius. nõ
erat dies.Solu.dicas quod diſpoſitio l.fina.habet locum quo-
ties non agitur inter partes de certo actu manumittendi, ſed
quoties actum eſt inter partes de certo genere manumittendi,
vt fuit in d.§.Flauius.et vide ad hec Alexã.conſi.cv.Secundo
nota quod vbi eſt pena,ꝛ dies etiam tacita,quod non poſſit pro
uideri quando impeditur more purgatio, ſicut quãdo eſt pena
expreſſa:contra hoc tenent Ange.ꝛ Imo.vt refert hoc do.Ale
xan.quos ſequitur do.Chriſto.de Nice.dicentes,quo imo tunc
non impeditur more purgatio,moti per l.ſi cum dies.§.fi.ſupra
de arbit.licet do.Alexand.nitantur ſuſtinere Bar.alle.pro eo
dictam.l.j.ſupra de pen.leg.Et reſpondent ad dictum §.fin.qð
ibi erat dies incerta,quia ibi ſtatur arbitrio iudicis,vult ibi gl.
in verbo.modicum.in vltima opi.tamen teneas opi. Ang.que
videtur tutior.Et primo reſpondit do. Alex.quod intellectus
quem dat ipſe ad d.§.fi.non eſt bonus,neqʒ tenetur,ſed imo in-
telligitur de tempore quatuor menſium,quod dicitur indictio
nis,vt ibi communiter tenent doct.Et ad l.j.ſ.de penu le. ver.
niſi forte.reſpõdeo prout reſpondit Ang.ad d.l.ij.C.de iu.em-
phyt.que videbatur facere pro Bar.quod ibi pena ꝛ dies orie
batur ex eodem fonte,ſcʒ,ex diſpoſitione teſtatoris, prout in d.
l.ij.oriebatur dies ꝛ pena ex legis diſpoſitione.Et pro iſta ſolu
tione facit,q2 in materia purgationis more equiparatur diſpo
ſitio legis,ꝛ diſpoſitio teſtatoris,vt inquit Bal.i l.ꝛ poſt ſi tres.
ſ.ſi quis cau.Si ergo vbi eſt dies ꝛ pena legalis, non admitti-

tur purgatio more.d.l.ij.C.de iur.emphyt.ergo nec etiam admittitur vbi eſt pena,⁊ dies ex diſpoſitione teſtatoris,ex quo eq parant. Sed queritur que poteſt eſſe ratio diuerſitatis inter d.l.ſi cum dies.§.ſi.⁊ dictam l.ij.C.de iur.emphyt. Poteſt dici quod in d.l.ſi cum dies.ibi indulgetur tempus quatuor mẽſiuʒ miſerationis cã.vnde ſicut fuit miſericors in illo tempore indulgendo,ita etiam voluit eſſe miſericors,concedendo quod poſſit mora purgari:ſed in d.l.ij.dies eſt circa ipſam obligationem.⁊ ideo non eſt mirum,ſi non admittatur purgatio more. Hec mihi diuerſitatis rõ non placet:q2 lʒ poſſet dici,non eſt mirum,qꝺ ex quo licet tempus quatuor menſium miſerationis cã conceſſit,voluit etiam concedere quod poſſit mora purgari,vt cui iaʒ conceſſerat.⁊ aliud concederet.arg.l.j.C.de fideiuſ. tamen non tollit quod lapſus dici poſiti a partibus,vt ego notaui ad Barto.in l.ita ſtipulatus.eo.tit.

h Poma. ¶ Sed ꝯ hoc. Not.quod obligatio contracta ad penaʒ difficilius tollitur quam obligatio contracta ad intereſſe. Et ad hoc bene facit qꝺ dicit Bar.in l.cum ſtipulatus ſim a Proculo.per gl.ibi j.eo.quod difficilius committitur obligatio contracta ad intereſſe,quam ad penam. Ex his verbis Barto.hic habes inferre ſm Beſu.quod ſi dies,⁊ intereſſe eſſent in obligatione ex hominis diſpoſitione,ꝙ admittitur purgatio more, quod eſt de mente Bar.in d.l.cum ſtipulatus,vbi etiã videas. Aduerte tamen,q2 vr̃ dicendum quando eſt dies,⁊ intereſſe in obligatione,quod non debeat admitti purgatio more,ſicut qñ eſt dies,⁊ pena:q2 intereſſe ſuccedit in obligatione ex hominis diſpoſitione,l.ſtipulationes non diuiduntur. ver.Celſus.ſ.eo. Sol.licet hoc ſit verũ,tñ immediate venit ex legis diſpoſitione propter tacitam voluntatem partium,vt dicit Aret.in d.l.iij. §.Cato.ſ.eod.⁊ fuit de mente Bar.in d.l.cum ſtipulatus ſim. in loco ſuperius allegato.

i P.P.P. ¶ Sexto oppo. Vide Ang.conſi.cccxvj.incipit.ex themate ⁊ actis ⁊ actitatis.

k Poma. ¶ Ratio poteſt eſſe. Aduerte ad iſtam rationem,quam ponit hic Bar.aſſignando dr̃iaʒ inter l.Celſus.⁊ l.ſi poſt tres. reprehendit ſiquidem eam Beſu.inquit.n.licet expediret officium iudicis quo ad iudicandum,tamen non eſt dubium,ꝙ durat quo ad executionem.l.intra dies.⁊ no.ibi per Bar.ſ.de re iudi. Cogita tamen,q2 iſta purgatio non vr̃ mihi ſatis bona,aliã nihilominus,quam hic ipſe diuerſitatis rationeʒ ponit:magis fauetur ſine dubio facienti actum neceſſarium,quam voluntarium.l.ſi fideiuſſor.§.ſi neceſſaria.ſ.qui ſatiſd.cogã.⁊ l.qui erat heres.ſ.famil.erc ſ.⁊ in d.l.⁊ ſi poſt tres.fuit actus neceſſarius ſcilicet promittere de ſiſtendo in iudicio.Jmo.l.ij.in princ.p.⁊ per totum.ſ.ſi quis cautio.in d.l.Celſus.fuit actus voluntari⁹, vcʒ compromittere.l.diem proferre.§.ſtari.ſ.de arbit.non eſt mirum ſi in d.l.⁊ ſi poſt tres. magis ei qui facit actum neceſſario,quam in d.l.Celſus.ei qui facit voluntarie fauetur,q2 ſibi imputari debeat,q2 compromiſit. Simile eteniʒ in emptore vidimus,quod ſi compromiſit cum ad hoc non cogatur,non pōt re euicta agere ꝯ venditorem de euictione. Simile etenim in emptore videmus,ſi compromiſit,cum ad hoc non cogatur,l.ſi dictum.§.j.ſ.de euic. Aliam rationem diuerſitatis ponit Albe. in d.l.⁊ ſi poſt tres.dic vt ibi per eum. Aliam etiam ponit Bal. in c.j.in tit.quo tempo.mil.in vſibus feudorum. vide ibi p eũ.

l ¶ Sed certe hoc eſt. Qñ durius agatur cum lege,quam cũ homine,⁊ ꝯ. De hoc etiam vide Bar.in d.l.ſi libertus minorem. ⁊ in l.amplius non peti.j.rem ra.habe. Aduerte,ꝙ imo potius videretur dicendum,ꝙ non deberet poſſe purgari mora,quando dies eſt poſita ab homine,q2 non eſt dubiuʒ,ꝙ grauius punitur qui grauius delinquit.l.reſpiciendum.in prin.j.de pen.vt ſi quis offendit digniorem hominem,⁊ p conſequens grauius delinquit.§.atrox.Inſti.de iniur.vt ſ.non deberet poſſe moraʒ purgare,niſi diceres,ꝙ non fit iniuria aliqua legi. ex quo ipſa hoc pmittit,⁊ volenti non fit iniuria.⁊ cũ ibi fit iniuria,nõ eſt mirum,ſi pōt remittere:ſecus qñ ſit bene,lex non nobis noſtrũ,ſed ſuum denegat auxilium,vt no.C.ſi aduerſus vendi.l.j.glo.j.

m ¶ Vltimo opp. Quod facilius ſuccurrat fideiuſſori,quaʒ principali,facit bene l.fideiuſſor euictionis.cum ibi nota. de excep. do. Et quod magis faueatur ei,qui alieno vitio laborat,quam qui ſuo,eſt tex.in l.ſi quis ſuo.§.fi.C.de inoffi. teſtamẽ.⁊ in l.lex Anaſtaſij.C.de natu.libe.in l.quiſquis.C.ad legẽ Juliã maieſ.

n ¶ Oppo.primo. No.ꝙ debitor ſpeciei moroſus per ſolã oblationem facta n lite conteſtata non purgat. Hoc idem tʒ in d.l.interdum ſecundum do.Iac.de But.⁊ quidam Peru.Mod.ex no.per Raph.cu.in d.l.interdum.ſunt in ꝯria opin.⁊ volunt, quod imo etiam iſto caſu per ſolam oblationem purgetur mora. Mouentur autem primo per dictum §.fi.Inſti.de perp.⁊ tẽpo.actio.qui iudicio meo nihil facit propter verbuʒ ſatiſfaciat. in tex.poſitum,quod vltra obligationẽ requiritur conſignatio vel ſolutio. Secundo mouentur per l.hominem.ſ.manda.vbi probatur,quod vltima mora nocet,etiam poſt litem conteſtatã. ⁊ ibi hoc clare vult gl.fin. Tertio mouentur per generalitatem d.l.interdum. Quarto inducunt l.ſi ſeruum.§.ſequitur.in ſui ratione.j.eod. Pro iſta etiam opinio.facit l.ſi debitor.j.de ſolu.⁊ l.ſi reus paratus.ſ.d procuratorib.in generalitate ſui. Ad d.l. ſed ⁊ ſi alia.rñdetur inducendo alio modo. Dicunt eñ ipſi,ibi primo debitor fuit in mora per lapſum termini,qui dehinc offerend purgat moram,⁊ creditorem non acceptantem in mora conſtituit que mora nocet ſibi vſquequo petat a debitore litem conteſtando ⁊ ſic ibi tractatur de mora ipſius creditoris purganda non autem debitoris,quod ſupponit Bar. Sed imo de eo in mora conſtituendo,quod no.⁊ vide Imo.conſi.xxxvj.

o ¶ Secundo oppo. Circa iſtam l.iij.§.ſi.j.iudi.ſol.vide que ego ibi ſcripſi,⁊ vltra ſolu. Bar.hic ad d.§.ſi.qui eſt cõis,vt inquit ibi Beſu.qñ dicit fuiſſe de mente Bu.ꝙ imo admittitur in d. l.iij.§.ſi.purgatio more,vſqꝫ ad ſententiã,que ſtipulatio defendendo non committitur ſuper intereſſe,niſi lite ſuper eo conteſtata.l.cum querebatur.ij.proinde.j.j.iudi.ſol.ſm qꝺ in mora que ꝯhitur in ipſa litis conteſtatione,etiam admittitur probatio vſqꝫ ad ſententiam,vt j.per Bar.in d.q.j. Alia etiam ſol.ponitur hic per do.Iaſ.quam dicit eſſe oſſib.Cuma.vt hic per eũ. Ex cuius tamen ſolu.habes limitare iſtuʒ tex.vt procedat quoties lis eſſet conteſtata cum eo,qui habebat domum edificare, ⁊ ſic ratione principalis,ſecus ſi cum fideiuſſore:que nota.

p ¶ Contra l.quod te. Preterea iſta ſolutio Pet.alia ratione reprobatur,q2 ea attenta ſequeretur quod venditor qui vẽdit rẽ alienam,⁊ ſic fuit in culpa vendendo,fuiſſet tamen condemnat⁹ ad intereſſe,quod poſſit purgari mora:quod tamen eſt falſum,⁊ contra l.emptori.ij.ſ.de euictio.reliqua autem circa hoc vide hic per do.Alex.in x.fallen.

q ¶ Quinto opp. Vltra has duas ſol.vide aliam ſol.Bar.in cõtrarium,quam tʒ ibi Albe.⁊ Imo.alia eſt Beſu.hic,ꝙ illa loquitur in pena legali,hic in conuentionali:vnde ſuccedit regula,ꝙ mitius agit cum lege quã cũ homine. Alia eſt eiuſdẽ Beſu.hic ꝙ ibi lex aggrauaret nimiũ publicanũ imponendo ſibi vltimaʒ penã quadrupli,q2 tenetur ex delicto vi bonorum raptorum.

r ¶ Veniamus ad queſtiones. Vr̃ mihi,ꝙ iſta ratio ſit parũ bona:q2 ea attenta ſequeret̃,ꝙ ſi elapſum eſſet tñ tempus,in quo potuiſti edificare,⁊ dehinc interpellaſſem extra iudicium,⁊ ſic fuiſſes in duplici mora,ꝙ non poſſis purgare moram,quod tñ eſt ꝯ iſtũ tex. Unde cogita. Poſſet tamen dari alia ratio,ꝙ non ſolet fieri ius actoris deterius per litis conteſtationem,l.non ſolet.j.de reg.iur. Et de his vide aliquid per Decium,⁊ hoc ſentiunt Pau.de Caſt.⁊ Alex. Aduerte tñ doc.⁊ Alex.reprehendunt hic rationem Bar.alio modo dicendo,ꝙ ex ſeparatis non infertur.l.Papinianus exuli.ſ.de minori. Sed ratio Bar.infertur ex ſeparatis:bene enim mora ꝯcta ſuper facto eſt,alia vero ſuper intereſſe,⁊ ſic contra diuerſa.q2 reſpõdetur quod imo fuit contracta ſuper eodem. Factum enim ⁊ inter cenſetur ideʒ ratione iuramenti ex interpretatione,vt inquit Barto.in l.j.de acti.emp.⁊ in l.ſtipulationes non diuiduntur,ſ.eo.tit.⁊ ſic ex ſeparatis non infertur,⁊ licet poſſet dici,ꝙ iſta impugnatio ſatis procederet,quando ſtipulatum eſſet rem dari,q2 tunc fieret cõdemnatio in eſtimatione,⁊ ſic mora videretur cõtracta circa diuerſa,tamen etiam iſto caſu diceretur quod non fuit contracta circa diuerſa,ex quo videtur ſaltem fuiſſe ex mente contrahentium vnum loco alterius ſuccedere. Et vide hic aliquid per do. Alex.in v.fallen.

s ¶ Predicta vera. Iſta contra Bart. eſt magis communis,vt hic inquit Beſu.⁊ de ea vide hic do.Alex.in ix.fallen.⁊ iſta quidem concluſio,q2 diſputabilis,eſt ſolennizanda. Imo.⁊ ordinarij multis omiſſis procedunt ad primum fundamentum Bart. hic de actionib.arbitrarijs. Reſpond.per Bald.⁊ declarat ibi Albe.de male.in l.⁊ ſi poſt tres.j.lec.pulchre hic alios retulit, de quibus hic cum omnibus,que j.ſubijciam ſecundo fundamẽto.d.l.ſi rem. Reſpon.vt per Mod.Peruſ.in d.l.⁊ ſi poſt tres. poſt Bal.ibi,in iij.fundamento qñ pena eſt maior.⁊ reſpon.per prefatos doc.Peruſ.poſt Bal.i d.l.⁊ ſi poſt tres.ꝙ iura Bar. loquuntur in actionibus bone fidei,⁊c. Quarto facit pro iſta opi.vltra fundamentum Bar.ſecundum Mod.Peru.⁊ fuit fundamentum ſol.in l.ſi pacto.C.de pac.ꝙ actus agẽtium,⁊c.l.nõ omnis.ſ.ſi cert.peta.⁊ ꝙ verba non trahuntur extra ſignificationem,l.non aliter,ſ.de leg.iij. Solu.dicas,ꝙ imo nõ operantur contra voluntatem agentium,q2 intentio contrahentium fuit, vt impedirent more purgationem,p adiectionẽ talis clauſule. Nam a forma pacti non eſt recedendum.l.iuris gentium.§.ait pretor.ſ.de pact.⁊ l.ſtipulatus es opus.in ratione ſui.j.de fideiu.ſed forma pacti eſt,ꝙ habeã vtrunqꝫ,⁊ principale,⁊ penam p ea que no.doc.in d.l.ita ſtipulatus. Sed ſi poſſit mora purgari,non

ri,non haberem vtrunq;,ſed ſolum principale. Et facit qꝛ lex reſpuit actum fraudatorium:vnde pro primo oppono tale clauſulam,volo te ad vtrunq; obligare:vnde cum fetus obligatiōis ſit ipſa ſolutio. Inſti,quib.mod.tol.obli.in prin.ſi obligatus es ad vtrunq;,⁊ fetus obligationis ſit ipſa ſolutio,ſi poſſet moraz purgare,non ſolutſſet id ad qđ eſſet obligatus. Quinto facit p iſta opi.ſm dom. Petrutium in l.cum proponas.C.de tranſa. qꝛ qñ admittitur purgatio more,eſt quedam equitas.l.ſi ſeruũ.§.ſequitur.ſ.eo.qꝛ cum tibi moram purgem,nihil pp hoc dãni tibi euenturum ſit,⁊ mihi ſit multum profuturum,qꝛ aliter magnum damnum ſentirem,tanto magis dꝫ admitti qñ vtrunq; pſtarem,cum maior equitas iſto caſu militet,cum maius damnũ ſenſurus forem. Sol.ꝙ mihi eſt imputandum,ꝙ talem clauſulam apponere permiſi. Unde ex forma pacti non eſt recedendũ vlterius. Alii facit qꝛ clauſula,rato manente pacto,dic,vt hic p eum,cuius tamen aſſumptum mihi placet. Pro contraria parte quod non poſſit purgari facit l.id quod pene nomine.in ver. lucro.ſ.de ſol.iuncta gl.hinc reſponde ex verbis Bar.in fi.ſue queſtionis. Secundo facit textus in l.cũ ſtipulatus ſim a Proculo.iuncta glo.in verbo,commiſſa eſt.incip.de rigore.in fin.ſ.eo. Sol.vbi erat dies ⁊ pena. Tertio facit l.ita ſtipulatus. in fi. ſ.eo.hinc reſponde.⁊ primo argu. Quartum facit ſm Beſu.vt hic,qꝛ ſic l.qui fidem ſ.de tranſactio.nobis de vento ſeruiret. Quinto facit ſm Bal.in l.⁊ ſi poſt tres.in lec.qꝛ a forma pacti. Sol.hoc eſt verum,niſi aliud ex iuris diſpoſitione indicetur,⁊ ꝯhẽtes cenſeantur velle,vt omnes leges habeant locum in actibus ſuis que in illis fiunt,non eſt mirum ſi purgatio more eſt,⁊ etiam eo caſu admittitur. Ultimo pro nunc facit,qꝛ iuramentum hꝫ vim clauſule,rato manente pacto vt dicit Bal.in l.ſi quis maior.C.de tranſactio. Sed qñ interuenit iuramentum,impeditur more purgatio,vt hic per Bar.in v.j.⁊c. Sol. Dicas ꝙ iuramentum impedit purgationem more in odium peierantis non in vim clauſule,rato manente pacto. Hanc opi. Bart.communem,⁊ ſic defenſatam limita,niſi in inſtrumẽto facta fuit mẽtio de exactione pene:puta qꝛ dictum fuiſſet promittis Stichũ ⁊ ſi non dederis,promittis centum nomine pene rato manente pacto,qꝛ commiſſa ſtatim exigatur. Iſto etenim caſu non admittitur purgatio more,ita dicit egregie Sal.ĩ d.l.promiſſis. ⁊ de mente eiuſdem in l.ſi maior annis.C.de tranſanc.⁊ tene mẽti,⁊ ſis cautus,vt apponas qñ fierent talia inſtrumenta. Et de iſta opi.hic vide do. Anto.de Prato,in conſi.quod eſt inſertuz inter conſi. Alex.in conſi.xlix.inci.paucis vtar.vol.iiij.ver.iij. vbi ſoluit penam,vbicunq; facta ſolutio pene eſt,vel intereſſe et iuris errore datum.non repetit. Quod vr̃ habere locum,⁊ ſi ſolutio errore facta ſit,per tex.in l.ſi is cui.⁊ ibi gl.quam alleg. in proxi.q.ſ.de leg.ij. Contra tñ hoc facit vt inquit Beſu.regula l.error.ſ.de iuris ⁊ fac.igno.ꝙ vbicunq; tractatur de dãno euitando,etiam iuris error non nocet.ſed hic tractatur de euitando,cum veriſimile ſit ꝙ pena ſit maior quam promiſſio principalis,ergo talis error nocere non deberet. Sol.ſi dicas,ꝙ ego poſſum purgare moram,eſt iniquum,niſi conceſſum quoddam ſpeciali priuilegio ꝯ diſpoſitionem ⁊ rigorem l.id quod noſtruz eſt.ſ.de reg.iur.vt hic inquit Albe. Nam id qđ noſtrum eſt,a nobis ſecundum ius commune ſine facto noſtro auferri non deberet. Unde ſequeretur,ꝙ cũ tu in penam incidiſti pp moram,⁊ illa ſit mihi acquiſita,ꝙ ſm diſpoſitionem iuris communis non poſſis purgare moram,ne id quod meum eſt,⁊c. vnde nõ eſt mirum,cum concederet tibi ꝯ ius commune,quod poſſis purgare moram,⁊ ſic ex quodam priuilegio ſi ſoluis ꝙ non poſſis repetere,cũ facilius tollat diſpoſitio iuris priuilegiati,quã communis.l.eius militis.§.militia miſſus.de teſta.mil.⁊ ſic id qđ dicitur,ꝙ error iuris,⁊c.dꝫ intelligi verum niſi talis error verſet circa aliquod ius priuilegiatum,qꝛ tunc bene nocet,vt hic.

t ¶ Quarto quero. No.ꝙ quoties ſit executio a lege,vel ab homine eius quod eſt deductum in ſtipulationem nomine pene,ꝙ nõ admittitur purgatio more. Et vtraq; concluſio pbatur per d.l.ſi is cui.⁊ ita ibi no. Bar.in fi. Pro iſta opi.facit vltra adducta per do. Alex.hic,qđ vult Bal.in l.ſi plures.C.de cõdi.inſer. Et hec eſt cõis opi.doc.vt inquit v. Alex.cõſi.xciiij.in ij.vol.⁊ ꝯſi.vlt.in eo.vol.⁊ Are.conſi.xviij.⁊ Pau.de Caſt.ꝯſi.xxxiij. Probatur iſta opi.ex eo qđ in ſimili conſuluit d. Abb.in conſi.lxvij. dum alle.c.quamuis.de reſcr.in vj in ij.vo.pro cuius opi.dixit ſe alias conſuluiſſe,dum accidiſſet de facto,me audiente Piſis, Decius magiſter meus,⁊ facit qđ no.do. Alex.in l.ſi mihi ⁊ Titio.ver.ſecundo quero,dum alle. Ro.conſi.lxx.ſ.eod. Reliqua vide hic per do. Alex.⁊ Rom.conſi.ciij.

v ¶ Si executio. Adde tu quod hoc dictum Bar.dicit communе Alex.in conſi.xiiij.

x Poena. ¶ Et iuratum. Circa quintam Barto.qõnem omiſſis multis qõnib.vide que hic dicit Ang.⁊ que ego ſcripſi in d.l.ſi quis maior.ſcias ꝙ opi. Bar.eſt cõis,vt inquit Beſu.⁊ domi. Bap.de ſancto Sene.in tractatu de tranſac.in xvij.q. Et p eõ vltima,ꝙ cõiter a doc.hic eum teneri dicat quam in d.l.ſi quis maior.veriorem appellat,cõſuluit do. Alex.⁊ ipſe cõem appellat conſi.lix.ad fi.in ij.vol. Et pro iſta opi.facit in ſimili glo.in l.pecuniam.ſ.de condi.ob cau.in gl.in verbo,neceſſe ꝯ iſtam opi.facit ſm Beſu.hic,quod iuramentum dꝫ regulari ſm nãm ꝯctus,ſuper quo interponitur,l.fi.C.de non nu.pecu. Huic poſſes rñdere,vt arg.quod in ſuperiori eſt not.vel ex not.per me.in d.l.fi. Secundo facit argu. Pet.in ſecundo,quod eſt quintuz in ordine. Sed huic rñde,vt ibi reſpondetur,⁊ qꝛ hoc fuit in odiũ pierantis. Hanc tamen opinionem limita duob.modis,de quibus hic per Alex.⁊ in d.l.ſi quis maior. An autem dum allegat in vltima limitatione de mẽte Bal.gl.in c.apud miſericordẽ.xxxij.q.j.in glo.adde quod eandem limitationem poſuit Ro.per illam glo.in ſingulari ſuo.⁊ vide Alex.in conſi.cxxxj.vol.iiij. Car.conſi.cxlviij.in ij.dub.⁊ conſi.ccvj.eo.vol.

y ¶ Sexto quero. Circa ſextam q.eſt aduertendum qđ mora cõmiſſa pp factum,difficilius purgatur,quam commiſſa pp nõ factum. Ratio autem eſſe poteſt,qꝛ maior eſt culpa in faciendo,quam omittendo,vt eſt gl.in l.ſi mora.ſ.ſol.mat. Contra tamen primum membrum,ꝙ vbi eſt commiſſa pena,vel intereſſe,circa factum affirmatiuum,momentaneum admittitur purgatio re,faciunt non nulla iura,que a l.⁊ gl.in,l.amplius non peti.ſ.rẽ ra.ha. Et facit l.hoc edicto.ſ.de alie.iud.mu.cau.fac.⁊ in l.quãuis.ſ.de in ius vocan.⁊ in l.hoc edicto.ſ.de publican. Secũdo aduertendum eſt,ꝙ ratio c.primi non dr̃ eſſe illa,quã ponit hic Bal.ſed qꝛ ibi ſtatim ſit executio a lege Tertio eſt aduertendũ quod imo gl.in d.l.cum filius.§.in hac.ſ.eo.non dꝫ declarari ſecundum l.ſi in lege.§.colonus.ſ.loca.qꝛ cum glo.loquatur de ꝯtibus ſtricti iuris.⁊ in l.ſi in lege.de contractibus bone fidei,in quibus longa eſt differentia,⁊ diuerſa ratio,non debet ex ſeparatis inferri l. Papinianus exuli.ſ.de minor. Preterea eſt aduertendum,quod in d.l.ſi in lege.§.colonus.potius dicitur commiſſa mora propter non factum,quia non admiſſo colono,quam propter factum:imo non eſt mirum ſi admittatur purgatio.his tamen nõ obſtantibus teneas opin. Bar.que eſt verior,vt inquit domi. Alex.qui pro eo conſuluit conſi.ſuo lvj.vol.ij.⁊ Aret.conſi.clvij.

z ¶ Septimo quero. Ex hoc colligit Bar.vij.queſtiones,ꝙ ſi res debita perdat intra tempus datum ad purgandum moraꝫ,qđ perierit periculo debitoris. De quo vide Pau.de ca.in l.ꝙ te.ſ.ſi cer.pet. Et ad hoc bene facit tex.quem notat ibi Bart.in l.doli.ver.diuerſum.ſ.de noua.vbi minor non reſtituit aduerſus ea que fecit in quadriennio dato ad petendum reſtitutionem in integruz. Facit ẽt,qꝛ ſi aliter diceremus,ſequeretur ꝙ mora ſua non eſſet ſibi nociua,ſed potius lucroſa ꝯ in l.in condemnatione §.vnicuiq;.ſ.de reg.iur.⁊ c.mora.de regu.iur.in vj. Et ex hoc colligitur,vt dicunt quidam Peruſini,⁊ eſt de mente Imo.hic quod poſt moram periculum interitus rei debite ſpectat ad debitorem moroſum,etiam ſi res debita pereat intra tempora data ad moram purgandam. Et ſic eſt ampliatio ad l.ſi ex legati cauſa.ſ.eo.⁊ d.l.quod te.quo ad periculum interitus,vt ſ.rationem autem dubitandi huius deciſionis ponit Pau.de Caſt.in d.l.quod te.in loco ſ.alleg. Cui adde glo.in l.j.in prin.ſ.nil no.appel.penden.

a ¶ Dies ⁊ pena. Adde v. per Bal.in conſi.xc.lib.iij.⁊ Pau.de Caſt.conſi.xx.circa finem.

LEX LXXXV.

In executione. Uſq; ad §.pro parte.breuiter h.d. Obligatio dandi certam quantitatẽ eſt diuidua,quo ad obligationem ⁊ ſolutionem:obligatio faciẽdi,vel non faciendi eſt penitus indiuidua. ¶ Quero qđ in obligatione certe ſpeciei: Tex.eſt in l.ſtipulatus.§.i.ſ.de ſol. Itẽ in §.ſecunda ad opus no.quod illud dicitur indiuiduum,cuius effectus eſt indiuiduus.dixi plene in l.ſtipulationes non diuiduntur.ſ.eodem. Item not.quod obligatio factorum non diuiditur quo ad petitionem,vt hic. Quod eſt contra gl.in l.eadem.§.fi.ſ.eo.ſed illa male dixit.vt ibi dixi.

§. Pro parte autem. Obligatio gñis,⁊ alternatiua ſunt diuidue quo ad petitionem intereſſe:indiuidue quo ad ſolutionem. No. bene rationem que hic ponitur in text. Dixi plene ſ.eo.l.ij.§.j.

§. Inſolidum. Denunciatio dꝫ fieri cuilibet heredũ inſolidũ. Item defenſio non diuiditur,ſed intereſſe diuidit.h.d. No.bene,qđ dr̃,de denunciatione. Sic ſ.e.l.cum ex cauſa.h.d. Intelligatis iſtum tex.quoli-

bet deficiente, id eſt, parte aliqua deficiente, nam vnus poſſet de
fendere inſolidum. j. eo. l. cum ex cauſa. ⁊ ibi videbitis.

§. Item ſi ita. Stipulatio penalis adiecta obliga-
tioni dandi, etiam certe ſpeciei, pro
ſolido committit, niſi ſolidum detur. h. d. Op. vr̃, ꝙ qui recipit
partem preiudicet ſibi, non pro illa parte committat pena. l. ij.
ſ. ſi quis cau. ⁊ l. commiſſorie. C. de pac. inter emp. ⁊ vẽdi. l. poſt
diẽ. ſ. de leg. commiſ. gl. dt fateor ſm Jo. ꝙ hic reſpicit partẽ
ignorãs, ſecus ſi ſciens. d. Dy. dicit ꝙ non eſt verũ qꝛ predicte
leges loquunt poſt diẽ ⁊ poſt penaꝫ commiſſam hic ante, ⁊ ideo
ſecus, qꝛ iuri futuro non poteſt renũciari, l. ſi ita. de leg. ij. ⁊ l. is
poteſt. de acqui. here. ⁊ no. in l. j. C. de pac. ergo non vr̃ renuncia
ri ante penam commiſſam in dubio nec vr̃ recipere animo renũ
ciandi. poſt ſic. ¶ Quero, an receptio partis fundi computetur
in penam? Gl. dicit ꝙ ſic, ſed non eſt verũ in quacunqꝫ parte: qꝛ
non admittitur compenſatio ſpeciei ad quantitatem, l. ſi conue-
nerit. ſ. de pigno. act. Uult ergo dicere, ꝙ ſpecies retinebatur,
donec ſoluatur, ſecus ſi ſolueretur quantitas, per l. poſt rem. ſ.
de tranſa. ⁊ l. quod ſi ex ſtipulatu. ſ. pro ſoc. Quero, quid ſi vnꝰ
heredum vult ſoluere, alij non? Dic vt dixi in l. ij. §. ex his. ſ. e.
⁊ ibi gl. tangit. Dy. hic diſtinguit plenius. Dic vt dixi ſ. eod. l.
iiij. §. Cato. ⁊ l. ſtipulationes non diuiduntur.

§. Quicunque. Opp. ꝙ liceat qñqꝫ, vt in exemplo
poſito in gl. Reſpõ. illud eſt ideo,
qꝛ vr̃ tacite actum, l. cum quid. ſ. ſi cer. pet. Hoc probatur ſ. de
preſcrip. ver. l. ſi gratuitam. in fi. Sed gl. ibi poſita videtur con
tra iſtam. Dic qñqꝫ impedio plus proyciendo, ⁊ licet, qꝛ videt
actum. Qñqꝫ impedio, qꝛ nolo proycere, vt ſic non appareat qs
vinceret, ⁊ non licet: vt ibi no. qꝛ hoc eſt ꝯ illud quod fuit actuꝫ.
Ultimo materiam huius §. dic per Dy. in c. cum non ſtat ꝑ eũ.
de reg. iur. lib. vj.

LEX LXXXVI.

QUod dicitur. Hãc examina, vt ſ. eo. l.
ſcire debemus. Dy. q̃rit
hic de eo qui percuſſit eodem tempore bis an punia
tur ꝑ duab. percuſſionibus? Dic plene vt in l. nun-
quam. j. de priuat. delic.

LEX LXXXVII.

b ¶ Actio ex teſtamento quomodo concurrat cum rei vendica
tione.

NEmo rem ſuam. Iſta lex legitur in
gl. trib. modis, ſi be
ne intelligatur. Uno modo in gl. parua ſuper verbo.
ſtipulatur. Sed ꝯ iſtam lect. op. de l. ſi is qui. ſ. titu. j.
Sol. hic fuit expreſſa conditio, ſi erit mea, tunc ab ipſo initio eſt
inutilis ſtipulatio, vt hic ⁊ l. ſi rem meam. ſ. e. ⁊ hoc ibi no. ⁊ In
ſtit. de inutilib. ſtipulationi. §. item nemo rem. ſed d. l. ſi is qui
Stichum. loquitur in ſtipulatione ſimpliciter interpoſita, ⁊ tũc
adhibent r diſtinctio, an ex cã lucratiua, vel non. Alia lec. eſt, ꝙ
in re que dꝫ eſſe mea ſub vel anime, ſi conditio collata in tempus
cum erit mea, tũc ſubdiuiditur in duas lec. Una eſt, ꝙ in re que
dꝫ eſſe mea in euentum conditionis infallibiliter, ſi tunc viuam,
vt in re mihi legata ſub conditione. Ad iſtam oppon. de l. j. §. ſi
quis ſub conditione, vt lega. nomi. caueat. Suſtinendo iſtã lect.
ſtipulatio vꝫ, eſt tñ modice vtilitatis, ⁊ ideo dicit hic, nemo vti-
liter. ⁊c. q. d. ſtipulari poteſt, ſed ſine vtilitate. ¶ Sed ꝯ, qꝛ ſi nõ
hꝫ vtilitatem, non dꝫ interponi, l. hec ſtipulatio. §. diuus. vt leg.
nomi. ca. ⁊ facit l. quib. ſ. eo. Sol. dico, ꝙ hꝫ vtilitatem ꝑꝑ fide-
iuſſores. Item eſt alia vtilitas, vt dixi ſ. eo. l. qui bis. ¶ Item
oppo. cum ſit futura mea ipſo iure ex teſtamento, ergo qđ meuꝫ
eſt actione perſonali amplius petere nõ potero, vt Inſt. de acti.
§. ſed iſte. ⁊ ſ. vſufru. quemad. ca. l. fi. Solu. dic ꝙ ſtipulor mihi
rem tradi, non mihi rem dari. Uel aliter, ibi loquitur in quanti
tate legata, que adueniente cõditione non efficitur mea, vel fuit
legata res aliena: ſed ſi ponimus in re teſtatoris, ⁊ tunc recidit
b in illam q. † quomodo actio ex teſtamento poteſt cõcurrere cũ
rei vendicatione. Et Cy. ponit in l. j. C. communia de lega. tres
reſponſiones, ſcilicet, vt qꝛ ad rem tradendam ago actione ex
teſtamento: vel dic ꝙ ſi elegit actionem ex teſtamento, nõ poteſt
eligere rei vendicationem, vt in §. noſtra autem. Inſt. de lega. ⁊
ibi no. Alia eſt opi. Albe. de Sul. quam ponit Cy. in d. l. j. C. cõ
munia de leg. vꝫ, ꝙ ex teſtamento competit dominium ex iure
ſpeciali, ideo non impedit actionem perſonalem. l. in bello. §. ſi
quis ſeruum. j. de cap. ⁊ poſtlimi. Sicut ergo actio ex teſtamen
to, que perſonalis eſt, concurrit cum rei vendicatione, ita dicta
actio ex ſtipulatu, que eius naturam aſſumit, d. l. j. §. ſi quis ſub
conditione. Alia lec. eſt in re, que non debet eſſe mea infallibili-
ter, ⁊ vide gl. ſed non bene dicit, qꝛ adueniente conditione poteſt
eſſe vtilis, ſi tunc res ſtipulatoris non eſſet, l. exiſtimo. j. eo. ⁊ idẽ
huic legi non congruit.

LEX LXXXVIII.

1 ¶ Mora rei nocet fideiuſſori, niſi fideiuſſor prius cõſtituerit
creditorem in mora per oblationem.
2 Fideiuſſor ſi hominem debitum occidat, qñ actione de dolo, ⁊
quando actione ex ſtipulatu teneatur.
3 Debitor interficiens rem debitam, quando dicatur in mora in
terficiendo.

MOra rei. Mora rei nocet fideiuſſori, niſi cre
ditoris mora quo ad fideiuſſorem
precesſerit: mora tñ fideiuſſoris ipſi ſoli nocebit. h. d.
¶ Opp. j. de fideiuſ. l. fi. ⁊ l. j. ſ. de in liteꝫ iuran. ⁊ l. cẽ
tum Capue. ſ. de eo qđ cer. lo. Dic ꝙ non nocet quo ad augmen
tum obligationis, ſed quo ad eam ꝑducendam ſic. ⁊ dic plene,
vt in d. l. centum Capue. ¶ Opp. ꝙ vltima mora nocet, l. ſi ſer-
uum. §. ſequit. j. eo. ⁊ de peric. ⁊ commodo rei vend. l. illud. ⁊ ſic
vltima mora rei nocebit fideiuſſori. Sol. dicit Hugo, fateor, ſed
ego hoc intelligo ꝙ fideiuſſor obtulit poſt morã rei, ⁊ ſic rei pur
gauit morã: ſecus ſi ante obtuliſſet. Primum membrum eſt
veruꝫ in ſe, ⁊ omnes tñt ꝙ non: qꝛ obligatio fideiuſſoris purgat
moram rei: tñ huic legi non congruit: qꝛ ex ordine litere appa-
ret prius fideiuſſorem obtuliſſe, demum reus fuit in mora. Ad
1 ꝯrium † rñde, ꝙ mora principalis nocet fideiuſſori, niſi credito
ris mora preceſſerit quo ad fideiuſſorem, ⁊ hec eſt veritas. Hic
a eſt caſus not. nec eſt alibi,[a] vt dicit Dy. ¶ Opp. ad ſol. vr̃, ꝙ fi-
deiuſſor, qui occidit teneatur de dolo, ⁊ ſic non ex ſtipulatu, l. ſi
fideiuſſor. ſ. de dol. Gl. ſoluit hic trib. modis. Tu dic, ⁊ no. in le
2 ge ꝯria tres caſus. † Qñqꝫ fideiuſſor occidit poſt moraꝫ vtriuſqꝫ
ſcꝫ rei ⁊ fideiuſſoris, ⁊ tunc directa tenetur ex ſtipulatu qñqꝫ in-
terfecit ante moram rei principalis, poſt moram fideiuſſoris:
tunc tenetur vtili ex ſtipulatu, vt hic, in fi. ⁊ l. mora. ſ. de vſuris.
Aut ante moram vtriuſqꝫ, ⁊ tunc de dolo tenetur, d. l. ſi fideiuſ-
ſor. ſ. de dol. Sed qũo ante moram, cum occidendo ſemper eſt
in mora, l. ſi ſeruum. j. eo. Gl. in l. contraria dicit, aliud in fideiuſ
ſore aliud in principali, qđ poſſet eſſe verum ſm iura hodierna
vbi dꝫ excuti prius principalis, vt dicam j. eo. l. ſi ſeruuꝫ. §. nũc
videamus. ſed ſm iſta tempora, ſecundum que poteſt conueniri
ante fideiuſſor, non video rationem differentie. Unde forte hic
de preſenti debebatur, ibi poſt interfectionẽ remanebat dies.
Propter hoc dicit Jac. de Are. ⁊ Oldr. ꝙ in l. ſi fideiuſſor. erat
debitor in diem, ante quem non poteſt conſtitui in mora vera,
l. cum filies. in fi. ſ. eo. ſic non in ficta, ⁊ ideo datur de dolo. Opp.
ad hec ſ. eo. de l. cum qui ita. §. fi. ſm vnã lec. ſed ibi in ipſo actu
b occidendi purificabitur obligatio interfectoris. Capias[b] tres
3 caſus. Quandoqꝫ † debitor interfecit rem debitam poſtquam
venit, ⁊ ceſſit dies obligationis, ⁊ ſemper eſt in mora, l. ſi ſeruũ.
in prin. j. eod. ⁊ hic in fin. Quandoqꝫ occidit ante diem, ⁊ tunc ſi
in actu interficiendi non purificatur conditio, ſeu dies, non eſt in
mora interficiendo, ⁊ ideo conuenitur de dolo, l. ſi fideiuſſor. ſ. de
dol. Quandoqꝫ in ipſo actu interficiendi purificatur obligatio
precedens, ⁊ tunc occidendo conſtituitur in mora, l. cum qui. §.
fin. ſ. eod.

ADDITIONES.

a ¶ Nec eſt alibi. Adde Imo. Raph. Pau. de Caſt. hic, ⁊ Alex.
licet Ange. aliter.
b And. Barb. ¶ Capias, Alleg. Bar. ſibi contrarius in l. ſi rem
aliquam. de nona.

LEX XC.

1 ¶ Litis conteſtatio curſum vſurarum non impedit.
2 Pena ab vſura quomodo differat.
3 Pena appoſita in contractu quando dicatur pena, vel vſura.
4 Pena appoſita heredi non ſoluenti per teſtatorem, quando ſit
vſura.

1 **CUm ſtipulati ſumus.** † Litis
conteſta
tio curſum vſurarum non impedit. h. d. Circa legem
iſtam poſſent dici omnia, que dicũtur in l. j. C. de iud.
¶ Opp. de l. nouatio. j. de noua. Sol. ibi in nouatione volunta
2 ria, hic neceſſaria, ſ. in ꝯteſtatione, l. aliam. j. de noua. ¶ † Que-
ro, que ſit dr̃ia inter penam ⁊ vſuras? Hoc tangit Jac. de Are. ⁊
Pet. hic. Br̃ pena eſt nomen gñale ⁊ poteſt comprehendere et
vſuram, l. qui ſine. in fi. ſ. de nego. geſt. Tñ ſi vis accipere ſpecia
liter penam, tunc differt ab vſura, qꝛ vſura apponitur quantita
ti, vel ei quod hr̃ loco quantitatis. l. in fideicommiſſi. in fin. ſ. de
vſur. Pena vero etiam adycitur in obligatione facti. Item pe-
na pro toto tpe conſueuit apponi, vſura diſtinctis temporib. vt
quolibet menſe, vel anno, l. traiectitie. §. de illo. ſ. titu. j. Et hoc
tenent canoniſte extra de penis. c. ſuam. Preterea, debetur pe-
na ex mora, vt j. eodem. l. ita ſtipulatus. vſura deberi poteſt ex
ſtipulatione, l. lecta. in fin. ſ. ſi certum peta. Dicam in l. qui Ro
3 me. in princ. j. eod. ¶ Hic dubitatur de vno, † apponitur pe-
na, an

na, an ſit vſura, vel pena? Et gl. tangit in l. cū allegas. C. de vſur. ⁊ l. Julianus. §. idem Papinianus. ff. de act. emp. Dicerem ſic, Quãq; apponitur pena dationi, ⁊ tunc aut apponitur pena, vel p dinumerationem annorū, vel menſium, ⁊ eſt vſura, vt hic. Aut apponitur vna tantum, ⁊ tunc aut eſt ſolitus fenerari, aut non, l. cum allegas. C. de vſur. ⁊ l. Julianus. §. idem Papinianus. de actio. emp. ⁊ dixi ff. eo. l. ſtipulatio iſta. §. alteri. Aut apponitur obligatio facti, ⁊ dixi in l. cum ſeruus. de condi. ⁊ demonſtra.
4 ¶ † Quero [a] quid ſi teſtator apponit penam heredi nõ ſoluẽti?
a Reſpondeo, ſi per dinumerationem annorum, vel menſium, eſt vſura, l. iij. in fi. ff. de annu. lega.

ADDITIO.

a And. Barb. ¶ Quero. Allegatur Bar. ſibi contrarius in l. ij. de his que pe. no. ⁊ in l. ſtipulatio iſta. §. alteri. ff. eo. ⁊ in l. cū ſeruus. de condi. ⁊ demon.

LEX XCI.

1 ¶ Culpa intelligitur in faciendo, ⁊ negligendo.
2 Ex negligentia quando quis teneatur.
3 De culpa quis tenetur ſecundum naturam contractuum.
4 Ad impenſam factam in re debita, quando creditor teneatur.
5 Emptor ſi facit nouum opus, tenetur.
6 Negligens quod quis fuerit in curando infirmum, qualiter probatur.

Si ſeruum. Stichum. Re perempta, vel a communi commercio exempta tenetur debitor ſi mora, vel culpa preceſſit ipſius, vel
1 eius, qui ab eo cām hʒ. h. d. vſq; ad §. ſequitur. † Not. ꝙ culpa intelligitur in faciendo. ⁊ negligẽdo. ¶ Opp. de l. qui ſeruum. j. eod. Sol. ibi occidit ſeruum debite, hic indebite, ⁊ ſine iuris permiſſione. Opp. de l. venditor ex hereditate. §. quẽadmodum. ff. de here. vel actio. vendi. vbi de negligentia non tenetur. Huius rõnis timore dicunt quidam, ꝙ negligendo non tenetur. Sed iſta opi. eſt falſa, ⁊ contra l. ꝙ ſi nolit. §. ſi mancipiũ. ff. de edil. edic. ⁊ l. cum res. §. pen. ⁊ de leg. j. ⁊ l. quid ergo. §. ſi heres. eod. tit. ⁊ l. videamus. in prin. ff. de vſur. Glo. non reſpondet ad d. l. venditor. Sed dic, ꝙ eſt quedam negligentia circa ipſam rem debitam, ⁊ ita loquitur hic, Quedam eſt negligẽtia circa fructus rei vendite, ⁊ tunc iſta nõ imputetur debitori, d. l. vẽ
2 ditor. Iſta ſol. vr̃ contra caſum d. l. videamus. in princip. † Dic, Quãq; aliquis conuenitur ad rem, ⁊ tunc dic. qñq; agitur actione reali, ⁊ dic, vt l. ſi quid poſſeſſor. §. ſicut autem. ⁊ l. ei qui. §. fin. ff. de peti. here. ⁊ de rei ven. l. ſi homo. Qñq; conuenitur actione perſonali, ⁊ tunc creditor eſt in mora, debitori culpa negligẽtie ſpeciei non imputatur, l. ſi mora. ff. ſol. mat. ⁊ l. ſi per emptorem. de peri. ⁊ commo. rei ven. Si vero creditor non fuit in mora, ſi peto actione perſonali, quod fuit meum, ſemper tenetur de negligentia, ſiue circa rem, ſiue circa fructus, d. l. videamus. in prin. ff. de vſur. Si vero peto qđ nũquam fuit meum, ſed mihi debitum, ⁊ tunc circa ipſam rem imputatur negligentia, vt hic, ⁊ l. ꝙ ſi nolit. §. qui mancipia. ff. de edili. edic. Si vero circa fructus, ⁊ tunc ſi non eſt mora, non tenetur de negligentia, l. venditor. §. quemadmodum. ff. de here. vel act. ven. Aut poſt moram, ⁊ tenetur vel ad fructus, vel ad intereſſe, ſm̃ diſtinctionem quā dedi in l. ſi filius. in fi. ff. eo. ¶ Opp. de l. inter ſtipulantem. §. ſacram. ff. eo. Solue, vt in gl. Opp. ff. de leg. j. l. cum res. §. ſed ⁊ ſi alienus. vbi in re aliena committitur negligentia. Solue, vt in
3 gl. que dicit bene. ¶ † Venio ad qões extra gl. dr̃ hic, ꝙ tenetur de culpa in faciendo, ⁊ negligendo quero de qua? Reſpondeo, ꝙ culpa lata, leui, ⁊ leuiſſima, ſecundum diſtinctionem contractuũ l. ſi vt certo. §. nunc videndum. ff. commod. ⁊ hoc tʒ Petr. hic.
4 † Quero an expenſas factas in curando ſeruum debeat recuperare Jaco. de Aret. dicit, ꝙ repetit. l. Julianus. §. preterea ex vendito. ff. de actio. empti. Petr. dicit contrarium, qr in d. §. preterea ex vendito. a die venditionis cõtracte lucratur fructus: ſi non lucratur, non tenetur, vt hic, ⁊ ſicut fructus lucratur. ita tenetur. Tu dic, ꝙ quedam eſt impenſa, que fit ad perpetuam rei vtilitatem, ⁊ tunc recuperat, ſed factas non ad perpetuam vtilitatem, ſed gratia querendorum fructuum, non repetit. l. j. §. fi. cũ l. ſequen. ⁊ ſequen. ff. de impen. in re. dota. fac. Iſta
5 lex facit, † ꝙ ſi emptor facit opus nouum, tenetur, vt dixi de hac q. in l. fluminum. §. adĳcitur. ff. de damno infecto. ⁊ gl. in l. iij. §.
6 opus. ff. de alien. iud. mutandi cauſa facta. ¶ † Itē quero, qualiter probatur negligentia, ſufficit ne probare ꝙ non adhibuit
a medicos? [a] Sed certe non, imo dʒ probari, ꝙ medici erant in ciuitate, quos poterat adhibere, ⁊ non adhibuit, vt ff. pro ſocio. l. idemq;. in prin. quod eſt no. Idem etiam in ſimilibus. Sis ergo cautus tu, qui formas articulos. Sed certe hec probatio nõ eſt neceſſaria in ciuitatib. ⁊ locis inſignibus: quia ibi eſſe preſumuntur, vt ca. ſtatutum. de reſcriptis. lib. vj. in alĳs locis eſſet neceſſaria.

ADDITIO.

a ¶ Medicos. Adde que poſui in l. ſi ab hoſtibus. §. fi. ſol. matrimonio.

§. Item ſi homo. Gl. ponit hic caſum, qui non pcedit, cum dicat tex. ex precedenti cā. ⁊ ſecundum gl. non curat antecedens. Itē dicit tex. homo pmiſſoris, ſʒ ſeruo heredis nõ põt dari directo libertas, vt no. pri. §. ergo non poteſt fieri liber ſine ſuo facto, qđ eſt cõtra hunc tex. Preterea, factum defuncti cenſetur factum heredis, l. ſi ſeruus. in princ. ff. de condi. furt. Pone ergo caſum, qđ primo ſeruo erat data libertas, ⁊ heres promiſit poſtea. Et opp. ꝙ l. ſi ſeruus cum gl. ſua. ff. de condi. fur. Verum eſt, ſed hic anteceſſit, ibi fuit ſecuta defuncti voluntas, ⁊ ideo nil poteſt ſibi imputari, ibi ſic.

§. De illo. Opp. de l. generaliter. §. j. ff. qui ⁊ a quib9. Sol. glo. in verb. petitum. ꝙ hic erat heredis. Sed opp. de l. heres. ff. qui ⁊ a quib. Sol. ibi ad eſtimationem non tenetur manumiſſor. Opp. de l. in ſumma. §. ſi ſeruus. ff. de condi. indeb. Quicquid gl. dicat alibi nā conditionis indebiti eſt, quod quis non tenetur ad illud, quod recepit, ſed inquantum factus eſt locupletior, l. ſi non ſortem. §. libertus. ff. de cõdi. indeb. Seruo ergo manumiſſo in nullo eſt factus locupletior, ⁊ ſic non tenebitur, vt ibi, ⁊ ſic ibi in alia actione, hic in alia. Sed nonne illud eſt de iure, ꝙ qñ debitori non poteſt imputari culpa, vel mora, non tenetur: ſed hic non potuit in culpa eſſe, vel in mora poſtquam ignorabat, ⁊ cām habebat ignorandi. Vna gl. eſt, quod heres dʒ ſcire ea, que ſunt in teſtõ: alias eſt in culpa. §. an ſuo heredis. Inſtitu. de leg. Et alia gl. in l. quidam ita. §. fi. in gl. mag. ff. ad Trebel. ⁊ facit gl. in l. cum heres. de libera. leg. Iſta ſolutio non eſt perfecta, quantum ad primum caſum legis noſtre, vbi quis erat debitor non ex teſtamento. Item quantum ad ſm̃, qr erat debitor ex codicillis cum eos non hʒ neceſſe ſcire, l. iij. §. j. ſupra. de tranſa. qr heres non poteſt adire, niſi ſciat ſe heredem. Intellige in extraneo: ſecus in ſuo, vt ſupra. ſi cert. peta. l. eius qui. in fi. ⁊ l. ſed ⁊ ſi de ſua. de acquir. here. ideo opʒ, quod videat teſtm̃, quod non eſt in codicillis, ⁊ dicam j. tit. ij. l. ſi ſeruus teſtamento. ⁊ j. eodem. l. qui Rome. §. duo fratres. Ideo predicta ſolutio eſt contra dictam legem, ⁊ rationes. Alia ſolu. eſt magis generalis in l. in ſumma. §. ſi ſeruum. ſ. quod in herede eſt ſpeciale, qr ex perſona defuncti ſentit lucrū. Et hoc modo poteſt intelligi iſte §. quod in principio erat debitum ex cauſa hereditaria, ⁊ tunc non licet ignorare. Aut eſt debitum nõ ex cauſa hereditaria. ⁊ tunc poſſent habere locum iſte diſtinctiones: an fui in mora, vel in culpa, vel non. Et hoc eſt verū in negligente, qui cum putat ſe dominum ſimpliciter, non poteſt eſſe in culpa, l. ſi quid. §. ſicut autem. ſupra. de petit. hered. Idem in faciente actum licitum. ſ. manumiſſionis, vel alium, l. qui ſeruum. j. eodem. ⁊ hic. ſed in eo qui occidit illicite, ⁊ tunc tenetur nulla adhibita diſtinctione, vt hoc §. ⁊ hac lege. in prin. ⁊ j. ead. l. priori. §.

1 ¶ Vltima mora nocet.
Poſſidentis in pari cauſa melior eſt conditio.
2 Mora commiſſa in faciendo non purgatur, ſecus ſi in negligendo.
Mora purgatur ex equitate.
3 Creditor quando poſſit in mora conſtitui.
4 Promiſerũt ſi duo ſe non offendere ſub pena, ⁊ ſimul ſe offenderunt, ⁊ non apparet quis prior, quod pena non ſit commiſſa.

1 **§. Sequitur videre de eo.** † Vltima mora nocet, ⁊ in pari cā melior eſt conditio poſſidentis. h. d. No. † quod
2 mora in faciendo commiſſa non purgatur. Secundo no. qđ mora commiſſa in negligendo purgatur. Tertio no. qđ mora purgatur ex equitate. quaſdam qões Dy. tangit, dicam in l. ſi inſulam. ¶ Quero, † cum perſequentem obligationem mora pur
3 getur, an etiam creditor in mora conſtituatur, vel remaneat in eo ſtatu, quo eſſet, nulla facta oblatione ab aliqua parte. Effect9 eſt magnus, vt patet ex l. ſi mora. ſupra ſolu. mat. ⁊ l. ſi per emptorem. in prin. ſupra. de peri. ⁊ com. rei ven. ⁊ tex. hic ⁊ ſupra e. l. interdum. in fi. vr̃ dicere, ꝙ ſolum purget morā, ⁊ hoc vr̃ velle gl. ſol. mat. l. ſemel mora facta. in gl. parua, que dt, ſine dolo, ⁊ culpa, ⁊c. Nam ſi creditor conſtitueret in mora, debitor non tene
a retur, niſi de dolo, d. l. ſi mora. cum ſimi. Contrarium credo [a], ſcʒ quod iſta ſecunda oblatio moram purget, ⁊ creditorem in mora conſtituat, d. l. ſi peremptorem. in prin. ⁊ in §. j. de act. emp. ⁊ de peri. ⁊ com. rei ven. l. illud. in tex. ⁊ gl. Sed ſi bene aduertatur, non ob. hec lex, nec l. interdum. in fi. qr ſuppletur per illas. Non obſt. gl. d. l. ſemel. qr dʒ intelligi de culpa. ſ. lata, alias male dice
4 retur. ¶ Inducitur ad † q. Duo promiſerunt ſe non offendere ſub pena, offenderunt ſe ſimul, nec apparet quis prior rupit,

an ex vtraq; parte ſit commiſſa: Vr ꝙ non, vt hic, ⁊ l. cum par. j. de reg. iur. Facit l. cum pater. §. libertus. ſ. de leg. iij.

ADDITIO.

a Jo. Fr. Ruer. ¶ Contrarium credo. Adde ꝙ cum Bart. tenēt omnes excepto Ang. vt no. Iaſ. hic.

1 ☞ Mora principalis hodie non nocet fideiuſſori, niſi renūciatum ſit, ⁊ certum ſit, principalem non poſſe conueniri.
2 Denūciatio vt conſtituat debitorem in mora, per quez debeat fieri.
3 Negotiorum geſtor, an ⁊ quando conſtituat debitorez in mora.
4 Procurator actoris, qui eſt alterius fori, conſtitutus tantū ad agendum, an poſſet conſtituere debitorem in mora.

§. Nunc videamus.

Mora principalis obligatione perpetuat quo
1 ad ſe, ⁊ fideiuſſores: ⁊ eorum ſucceſſores: mora fideiuſſoris quo ad ſe, ⁊ ſucceſſores ſuos. h. d. ¶ Oppo. vr, ꝙ mora principalis nō noceat fideiuſſori. l. mora. ſ. e. Sol. nō nocet ſi creditoris mo
2 ra quo ad fideiuſſorem precеſſerat, vt ibi, alias ſic, vt hic. † Opp. ꝙ fideiuſſor non pōt eſſe in mora, niſi prius cōueniat principalis, vt C. de fideiuſ. auth. pñte. Sol. hic erat ſpecies debita, ibi quantitas. Sed hoc eſt ꝯ caſum illius auth. Dic ergo, ſi eſt renunciatum beneficio illius auth. vel eſt certum principalē non poſſe conueniri, tunc ꝓcedit, iſta lex: alias fateor, ꝙ hodie non poſſet fideiuſſor conſtitui in mora, ſi non ꝓcedat executio principalis. Facit j. e. l. decem. ⁊ qd ibi no. ¶ Quero, an mora principalis hodie noceat fideiuſſori? Et rñdeo quantum ad obligationē nil hodie eſt immutatum: ideo tenet fideiuſſor, q2 in omnem cāz fideiuſſit, vt hic in tex. ſed in modo exequendi eſt innouatū. Poſito ergo, qd ſpecies ſit perempta poſt moram principalis, fideiuſſor remanet obligatus: ſed non poterit perueniri ad eum, ni
2 ſi excuſſo principali. ¶ † Quero, cuius denunciatio facit quem eſſe in mora? Et dic, vt gl. quam vide in verb. cām. que incipit, hos articulos. in fi. Et tz gl. ꝙ geſtor negotiorū perpetuat obligationem. Ric. Malū. vr dicere ꝯtrariū: q2 negotiorum geſtori nō pōt ſolui, q2 non hz mandatum: vt j. de ſol. l. vero. ⁊ l. hoc iure. ⁊ l. qui hominem. §. ſi nullo. Non ob. l. ſi quis ſolutioni. de vſur. dt ipſe, q2 intelligo in adminiſtratore legitimo tutore, vel curatore, vel ſimili. Pet. dt idem ꝙ gl. ratihabitione ſecuta. Ego vero
3 ſic dico, † aut negotiorum geſtor interpellauit debitorem, ꝙ ſolueret ſibi geſtori, ⁊ non vz interpellatio, q2 ſibi ſolui non poteſt, d. §. ſi nullo. Idem dico in ꝓcuratore, qui non hz mandatum ad recipiendum ſolutionem. Aut interpellauit ꝙ ſoluat dño, ⁊ tūc ſi debitor, ⁊ creditor ſunt eiuſdem fori, ita quod debitor poteſt
a accedere ad domum creditoris, ꝓcedit [a] iſta gl. ⁊ d. l. ſi quis ſolutioni. Aut eſt alterius fori, ⁊ tunc non conſtituitur debitor in mora, q2 ipſi qui nunciat non poteſt ſolui: q2 ad domum non tenet ire, vt no. ſ. de ꝯſtit. pec. l. item illa. §. ⁊c. In eo vero caſu, in q̃ ex parte eius cui ſit nunciatio, requirit ſola abſtinentia, qd tunc ſine dubio nunciatio poteſt fieri per geſtorez, vt ſ. qd vi aut clā.
4 l. prohibere. in prin. ¶ Quero actor † eſt alterius fori facit ꝓcuratorem ꝯ me tñ ad agendum, ita ꝙ ſibi non poteſt ſolui ante litis ꝯteſtationem factam ꝑ eum, an cōſtituat me in mora? Rñ. ſi ego fui confeſſus, ⁊ nolui contendere, non ſum in mora per rōnem predictam iudicium iñ ſuſcipere cogor, niſi obſeruem ea q̃ dñr in l. ſi reus. ſ. de procur. moram tñ euitat eo ipſa, ꝙ dt ſoluerem ſi haberem cui. vt arg. ſ. de leg. j. l. ſi domus. §. qui confitet. ſed ſi volui ꝯtendere, tunc ex hoc ſum in mora. l. nemo. in fi. ſ. eo tñ tunc fore finito iudicio finit illa mora, l. qui Rome. §. pen. eſt eñ eadem ratio hic, que ibi in actore, ⁊ ideo eſt neceſſe. qd interpellatio fieret per perſonam, que poſſet recipere ſolutionez. Iudex eñ condemnat me, vt ſoluam dño nō ipſi procuratori. Predicta vera, niſi qñ dñs fuiſſet preſens, cui potuiſſet ſolui: tūc eñ ad purgandum moram, lz non habeat, cui ſoluat, dz authoritate iudicis deponere, ⁊ conſignare. arg. d. l. ſi reus. ſ. de procur. C. de vſur. l. acceptam.

ADDITIO.

a Jo. Fr. Ruer. ¶ Procedit Adde dum Bart. vult, ꝙ negotiorum geſtor poſſit ꝓteſtari, qd vr ſibi ꝯtrius in l. nō ſolu. §. morte. ver. q̃ro, an talis ꝓteſtatio. ſ. de no. oper. nun. Solu. vt ibi nota.

1 ☞ Mora filij perpetuat obligationem contra patrem.
2 Pater iubens, lz teneatur ꝙ iuſſu, tāquam interceſſor, ⁊ de peculio tanquā fideiuſſor, tamen cōuenitur in excuſſo principali.

§. An filiuſſ.

a [a] † Mora filij ꝑpetuat obligationē cō
1 tra patrē. h. d. Vide † ꝙ pater iubēs te
2 netur ꝙ iuſſu, tanquam interceſſor, ⁊ de peculio, tāquā fideiuſſor. Iac. de Are. mouet dubiū, nos habem⁹ in auth. preſente. C. d fideiuſ. ꝙ prius ꝯuenitur principalis, poſtea fideiuſſor. Quid in parre qui eſt, vt interceſſor, vt qñ iubet: dic ꝙ non eſt idem in filio, ꝙ in fideiuſſore, q2 pater principaliter conuenitur, l. j. §. j. ſ. ꝙ iuſſu. de hoc plene dixi. ſ. eo. l. cum filius. in prin.

ADDITIO.

a ¶ An filiuſſa. Vide do. Fran. conſi. xix.

1 ☞ Libellus qualiter formetur, ⁊ quomodo ſententia cum petitur homo mortuus.

§. Effectus huius.

In obligationib. dādi. res perempta poſt moraz, durat in obligatione quo ad petitionem, acceptilationem, ⁊ nouationem. h. d. ¶ Opp. ꝙ non ſit in obligatione, cum ipſa pecunia pōt conſtitui l. ſi ꝓmiſſor. ſ. de conſti. pecu. Sol. ibi aliud nō debitum ꝓ alio debito conſtituitur. ¶ Op. de l. ſi penā. ſ. e. Sol. vt ibi dixi. Opp. de l. eū qui ita. §. ſi. ſ. eo. vbi non durat obligatio, nec in nouationem deducitur. Dico, ꝙ res perempta ꝑ deduci in obligationem cum effectu, ſi hoc partes ſciuerunt, vt hic, ⁊ l. inter ſtipulantem. §. pe. ſ. eo. Sed ſi partes ignorabant tunc ſecus, arg. d. l. eum qui. in fi. Sicut. n. obligatio iam ꝯtracta extinguitur ibi: ita etiam hic eadem rōne. ¶ Quero que eſt rō, ꝙ homo petitur. Rñdeo, homo eſt in obligatione, ⁊ per cōſequēs in actione, non eſtimatio: ideo ſi quis peteret eſtimationem, age
1 ret ſine actione. ¶ Quero, qualiter † formabitur libellus: [a] Rñ.
a declarabo ſi volo iudici, dicens, Peto eum condemnari ad hominem, ad hoc vt conſequar eſtimationem, vt dt tex. j. e. l. Julianus. §. j. ⁊ ibi dicam. ⁊ ita ſentit gl. ⁊ tangit Cy. C. ad exhib. l. exhibitionis. ¶ Quero. q̃liter formabit ſnīa? Rñ. i arbitrio iudicis eſt damnare in eſtimationē, vt dt tex. ſ. de confeſ. l. iij. vel dānare ad hominem, ⁊ executio fiet in eſtimatione, vt no. j. que ſen. ſine appel. re. l. ſi. Ex hoc pz, ꝙ procederet hec concluſio, quare peto hominem, ⁊ vt eum condemnetis in eſtimationem. Et iſta vr melior quam precedens, per legem predictaz, de confeſ. que
b multum preciſe loquitur. Puto etiam [b], ꝙ ſi quis peteret hominem ſimpliciter, nulla facta mentione mortis, ꝙ procederet: ⁊ ſi poſtea in ꝓceſſu apparet Stichum mortuuz, iudex poſſet cōdēnare in re, vel eſtimatione, ſm ea que dicta ſunt. Et dico in ſimili in l. ſtipulatiōes nō diuidunt. ſ. e. dū pono practicas illas.

ADDITIONES.

a ¶ Libellus. Adde ſm Alex. ꝙ hec eſt cōior opinio q̃ illa, quā tz ipſe Bar. in l. ſi pecuniam. ſ. de condi. ob cau. ⁊ illā opi. quaz hic tz, tz ēt in l. ſi quando. C. vnde vi. ⁊ l. ſancimus. ⁊ ibi Bal. C. de ſacroſan. eccle. ⁊ Bar. in l. j. qd me. cau. ⁊ in l. j. §. q2 autez. ſ. quo. leg. ⁊ Spe. in tit. de lib. concep. §. ſi. verſi. hoc aūt. cum ſeq. ⁊ in tit. de ſolutio. §. ſequitur. verſi. quid ſi libellus. Bal. in l. fin. C. de condi. inſer. Bar. in l. pe. de condi. ob cauſ. Tu dic, ꝙ idē tenet Ro. conſi. cclxx.

b P. P. P. ¶ Puto etiam. Vide ad Bart. no. in l. Julianus. ſ. de confeſſis.

LEX XCII.

Si ita ſtipuler.

An eſſet idem, ſi nomen heredis nō eſt additum: Et gl. dicit, ꝙ ſic. Pet. contradicit, dic vt dicam j. eo. l. ſi ſic.

LEX XCIII.

Si ſic ſtipulatus.

Electio eſt creditoris, ſi verba executiua referantur ad eum. h. d. ¶ Op. ſ. e. l. ſtipulatio. §. in ſtipulationib. Sol. hic non eſt mens dubia. ⁊ ꝑ iſtā legem tollitur, vel declaratur gl. que eſt in l. Lucio. ſ. de lega. ij. vbi dicit, aliud in ꝯtractib. ſed non dicit verum, q2 idem in ꝯtractib. quod in vltimis voluntatib. vt ad quem verba executiua referuntur, ille habet executionem: ſed quando verba ſunt dubia, eſt diuerſitas inter contractus, ⁊ vltimas voluntates.

LEX XCIIII.

1 ☞ Incertitudo vitiat ſtipulationem, niſi ex cōiecturis ꝓbabilius declaretur.
2 Stipulatio ſequēs intelligitur in dubio de illa quātitate in qua preceſſit mutuum.
3 Mutuaui decē tibi, poſtea reperitur ꝙ per ſtipulationem ꝓmiſiſti x. ex cauſa mutui, quando intelligatur de eiſdem.
4 Confeſſus bis ſe recepiſſe x. ex cauſa mutui, quando intelligatur de eiſdem.
5 Mutuaui centum, ⁊ poſtea promiſiſti quinquaginta, an preſumatur promiſſio facta de illis centum.
6 Triticum dicitur omne, quod area teritur. Baldorum appellatione venit linum, ⁊ omne quod area teritur etiam in ſtatuto.
7 Dominium an tranſeat ſi tradidi rem, cauſam declarat iure, quam poſtea non declaraui.

Triticum

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

a **Triticum** [a] **dari.** Incertitudo † vitiat
1 ſtipulationem, niſi ex
coniecturis probabilibus declaretur. h.d. ¶ Oppo.
⁊ videtur, ꝙ illud ꝙ omittitur, habeatur pro omnino,
l.j.§.j.ſ.eo.l.quicquid aſtringende.j.eo. Sol. verba que ſunt
de forma ſtipulationis, vt interrogatio, ⁊ reſponſio, illa debent
exprimi: alia vero que ſunt circunſerentia, non debent de neceſ
b ſitate exprimi. ¶ Quero [b] que ſunt ille probabiles coniecture,
ex quibus hoc declaretur? Gloſſ. dat duas reſponſiones, que reci
2 dunt in idem, ⁊ bene. Not. ꝙ † ſtipulatio ſequens intelligitur in
dubio de illa quantitate, in qua preceſſit mutuum. Idem credo,
ſi quantitas exprimat: ſed non cauſa, vt promitto tibi dare cen
tum intelligatur ex cauſa mutui, vel alia que preceſſit, argu. hu
ius legis, ⁊ in gl. ⁊ quod no. ſ. de excep. rei iudi. l. ſi quis ad exhi
3 bendum. ¶ Sed † quid ſi mutuaui tibi decem, poſtea reperitur
quod per ſtipulationem promiſiſti mihi ex cauſa mutui an intel
ligemus alia fuiſſe? Reſpondeo ſi incōtinēti hoc fiat preſumen
tur eadem, l. ſi ita fuero ſtipulatus. §. fi. ⁊ l. cum enim. j. de noua.
ſi ex interuallo, puto idem, vt ſ. eo. l. ſi diuortio. ⁊ argum. de do.
preleg. l. ij. poſt prin. ſed niſi aliud apparet, preſumeretur acce
piſſe tempore ſtipulationis, vt j. eo. l. ſi ita ſtipulatus. §. Chriſo
gonus. ⁊ ibi dicam. Sed ſi primo mihi decem promiſiſti per ſti
pulationem ex cauſa mutui, deinde per ſtipulationem decem ex
cauſa mutui, ſi conſtaret quod de eiſdem decem ſenſerit, inutilis
eſt ſtipulatio, vt ſ. eo. l. qui bis idem. In dubio intellige de diuer
ſis decem, l. quinquaginta. ⁊ quod ibi no. ſ. de probatio. ideo tūc
neceſſe eſt, quod adijciatur, quod omnis alia promiſſio compu
tetur in iſta, vel ſimilia verba, ex quibus volūtas appareat: pre
cedentia vero locum habent, quando ſimplex mutuum preceſſit
vel alius contractus non ſtipulatione vallatus. ¶ Eadem ratio
4 ne puto, † quod ſi quis fuerit bis cōfeſſus ſe recepiſſe decem mu
tuo, non tamen per ſtipulationem promiſit, quod intelligitur de
eiſdem decem. Nam confeſſio non eſt noua diſpoſitio, ſed proba
tio, l. Publia. in fi. ſ. depoſi. Eſt ergo idē, acſi de eodem quis ha
beret plures probationes, argument ad hoc de legatis ij. l. Sem
6 pronius. Sed ſi [c] eſſent due confeſſiones in iudicio, que inducūt
diſpoſitionem, tunc forte aliud eſſet, niſi exprimat: quia tunc pro
ducit actionem, ⁊ ſic videntur diuerſe diſpoſitiones, argumen. d.
5 l. quinquaginta. ¶ † Quid ſi mutuaui centum, ⁊ poſtea per ſtipu
lationem promiſiſti quinquaginta, an preſumatur de illis cen
tum: vel intelligitur prorſus alia quātitas? Reſpondeo, ſiue quā
titas ſequens ſit maior, ſiue minor, idem iuris eſt, l. ſi diuortio ſu
pra eodem. ⁊ l. Sempronius Proculo. ſ. de leg. ij. ⁊ de adimē.
leg. l. cum centum. Quid econtra ſi primo promiſit per ſtipula
tionem poſtea per numeratione accipit? Dic vt in l. ſi ita fuero ſti
pulatus. in fi. ⁊ l. cum enim. j. de noua. ¶ Quero, hic dicit triti
d cum, quid eſt triticum [d]? Reſpondeo, † quod quicquid area
teritur, ⁊ eſt generale nomē, ſicut leges, ſiue blada. Nota iſtud ꝙ
dicit, blada: nam in vulgari ſic dicimus. legem autem nō habe
mus, ⁊ ſemel habui de facto. Dicebat ſtatutum, quod non liceat
extrahere bladum, ⁊c. querebatur an ſemen lini, eſſet bladum?
Et hic videtur quod ſic, quia area teritur. De hoc blado ſit etiā
mentio j. ad munic. l. non debere. in gloſſ. Facit quod dixi de
aqua pluuia. arcen. l. j. §. de eo opere. Querit gloſſ. † quid ſi tra
7 didi rem, determinaturus cauſam, quam poſtea non determina
ui, an tranſeat dominium? Gloſſ. dicit quod non. Petr. dicit hoc
verum, ſi actum fuerit, quod dominium non tranſeat, alias in du
bio videtur tranſlatum, repetatur, cauſa non ſecuta, l. j. ſ. pro do
te. ⁊ l. dotis. §. fin. cum l. ſeq. ſ. de iure dot. Credo glo. melius di
cere. quia nuda traditio non facit tranſire dominium, l. nunquā
nuda. ſ. de acqui. rerum domi. Sed in d. l. j. ⁊ l. dotis. tantum e
rat expreſſa. licet futura cauſa habilis: ſecus quādo nulla eſt ha
bilis: vt hic in glo.

ADDITIONES.

a ¶ Triticum. Pro cōcordia aduerte. quod ex confeſſione gemi
nata extraiudiciali oritur actio. Bar. in l. cū ſcimus. C. de agri.
⁊ cenſi. lib. vj. in fin. cum quo tranſit Abb. in c. ſi cautio. de fide in
ſtru. Ro. conſi. ccxc. incip. in caſu propoſite conſultationis. Io
de Ana. conſi. lv. Cōtrarius allegatur in hac l. triticum. Tu dic
forte ſpeciali in mutuo in hac l. triticum. ſuadetur ratione. l. ſi. ff.
ſi cer. pet. Preterea in verbis ſuis directis non eſt contrarius.
Adde ad no. in l. in contractibus. C. de non nu. pe. d. Iaſ. in §. in
perſonam. Inſti. de actio. Pau. de Caſt. conſi. clxxiij. ⁊ lxxxj.
b And. Barba. ¶ Quero. Stipulatio ſequens intelligitur de ea
quantitate in qua preceſſit mutuum. ⁊ vide Bart. in l. plane. j.
de leg. j. §. j. ⁊ l. cum centum. ff. de adi. leg.
c Poma. ¶ Sed ſi. Nota. ꝙ Bar. ⁊ ita eum ponderat Are. hic, ꝙ
videtur tenere contrarium eius, quod dixit in l. cum ſcimus. C.
de agri. ⁊ cenſi. lib. xi. ꝙ imo ex confeſſione geminata non oritur
actio, Et de hoc vide Alex. conſi. iij. vol. j.

d ¶ Triticum. Adde quid veniat appellatione tritici, gl. rubr. C.
de cano. fru. vrb. Ro. li. xj. per gl. in l. frugē. j. de verb. ſig. ⁊ hoc
per Ang. qui dicit. ꝙ accuſatus de furto frumenti, ⁊ probatum
ſit de furto hordei. ꝙ nō dz accuſans obtinere: q2 intelligitur de
frumento per excellentiam, ⁊ hoc ſequitur Imol. hic ⁊ Ioan. de
Pla. in l. modios. C. de ſuſce. ⁊ arc. li. x. Alexā. tñ dicit, male di
cūt, q2 appellatione frumēti venit hordeū cū ſpicam habeat. d.
l. frugem. ⁊ ita dicit Bar. determinare in d. l. j. de aqua plu. arcē.

LEX XXXIXV.

Qui inſulam. Qui ſtipulatur opus fieri
debet locum exprimere, vbi
⁊ talem, quod interſit ſtipulatoris. hoc dicit.

LEX LXXXI, XV.

1 ☞ Pacem ſi facio cum meo inimico, ⁊ promitto non offende
re, an ſi exbanniatur, poſſim ipſum offendere.

Qui ſeruum mihi. Prouiſio legis de
bitorem excuſat.
h. d. Similē legem habetis in l. quid ergo §. ſi heres.
de leg. j. ⁊ l. elegāter. in fi. ſ. de pign. act. Per hoc de
terminauit † Oldra. talem queſt. Feci pacem cum meo inimi
co, ⁊ promiſi non offendere eū: demum fuit ipſe exbannitus. ⁊ ex
forma ſtatuti poterat impune occidi, ⁊ offendi: queritur ſi ipſum
offendo, an videar frangere pactū? Et Old. determinauit ꝙ non
arg. huius legis. coniuncta l. ſi ſeruum. in prin. ſ. eod. Audiui ꝙ
Bononie fuit diſputatum. in fin. j. de falſis. ⁊ ille leges dicūt, ꝙ
id quod habeo ex prouiſione mea, difficilius perdo, quam quod
habeo ex prouiſione legis: ſed in lege noſtra hz creditor, ne ſer
uus poſſit occidi ex prouiſione legis: ⁊ pro hoc l. j. C. ſi aduerſ.
vē. lex ſuum, non tuum denegat auxilium. Sed credo, quod illud
ſit truffa, quia quando promitto non offendere, intelligo niſi le
a ge permittente, [a] l. quero. §. interlocatorem. ſ. loca. ⁊ j. eod. l. qui
dam cum filium. ⁊ ego in terminis conuerſis diſputaui queſtio
nem, quam pono. j. de pe. l. quidam ſunt. dic vt ibi.

ADDITIO.

a ¶ Lege permittente. Adde Io. And. in regula. fruſtra in mer.
Bar. Bal. Ang. ⁊ Imo. in l. quid ergo. §. ſi heres. de le. j. Bart.
Bal. Ange. in l. j. §. non autem. ſ. de dolo. Bal. in l. j. C. ſi a non
compen. iud. Bal. ⁊ Ang. in l. iuris gentium. §. ſi paciſcar. ſ. de
pac. Bal. ⁊ Saly. in l. accuſationis. C. quod metus cau. Pet. de
Anch. in repetione c. canonum ſtatuta. verſicu. ſed quero. ſicut
Ang. in l. ſi ex legati cauſa ſ. eo. Bar. in vulgata queſtio. ſtatu
to Lucane ciuitatis. ¶ Io. Frā. Ru. Adde, ꝙ offēdens exbāni
tum poſt pacem factum non dicatur rumpere pacem. Bar. in l.
elegāter. §. fi. ſ. de pign. actio. ⁊ d. Pe. Phy. Cor. conſi. viij. in
cip. circa. in. iij. parte. ⁊ pleniſſime per Alex. hic, ⁊ per Iaſo. q di
cunt hanc eſſe communem opinionem.

LEX LXXXIX.

Si ita ſtipulatus fuero te ſiſti. §. Poſſum vtiliter.

Qui promittit ſe ſoluturum pro alio, promittit factū: ideo ſucce
dit obligatio ab intereſſe: ſecus in eo, qui ſe daturum. h. d. ſm ve
rum intellectum. Oppo. de l. iure noſtro. C. de fideiuſ. Sol. gl. fa
tetur. ſed hic nō fuit fideiuſſor, ſed promiſit ſe ſoluturū. ſi nō cura
uerit. ⁊c. vt in gl. Sed gloſe deſtruxerūt iſtū tex. q2 hic nō ſit mē
tio de hoc: ⁊ ideo Dy. intelligit, ꝙ hic promiſit ſe ſoluturū, ꝙ eſt
ti. vt hic in fi. Facit l. cōſilio. in fi. de cur. fur. ⁊ no. gl. j. de ſolu. ſup
rub. hoc etiam tz Pe. Secus ſi dico. fideiubeo pro illo: q2 vi
deo promittere illius, ꝙ ille dz, vt ſ. e. l. vbi autem. §. illud. in fi.
Sed hic eſt differentia, an promittat ſe ſoluturum, ⁊ videt pmit
tere factū an promittat ſe daturum, ⁊ non videt. vt hic ſm Pe.
⁊ Dy. ſed hoc non placet. Nam in larga ſignificatione, etiam da
re eſt facti, vt ſ. de cōdi. ⁊ demonſtr. l. in facto. ſic ⁊ ſoluere. Sed
ſtricte accipiendo. prout dare differt a facere, ſcire debetis ꝙ ſo
luere eſt facere id, ꝙ quis promiſit. vt j. de verbo. ſigni. l. ſolutio
nis verbo. in fi. Aut ergo in obligatione erat dari, ⁊ qui promit
tit ſoluere, promittit dationē: aut erat fieri. ⁊ promittit factum,
⁊ ſic non eſt differentia. ſi promitto me daturū, vel ſoluturum, qs
ergo eſt intellectus huius. §? Reſp. † qñ ego promitto Titij no
mine me ſoluturum tibi, iſta promiſſio in dubio videtur fieri cau
ſa Titij. l. fideicommiſſa. §. interdum. de lega. iij. Unde videris
mihi promittere. gerere negotiare Titij, ſoluendo mihi. ⁊ ſic vi
deor alteri ſtipulari, merito non ago. niſi quatenus mea interſit
l. ſtipulatio iſta §. alteri. ⁊ §. ſi ſtipuler. ſ. eodem. Item natura
fideiuſſoris eſt, ꝙ poſſit ſoluere pro ſe. ⁊ obligatione ſua. Item
quod poſſit ſoluere pro obligatione rei principalis. l. indebitā.
ſ. de condi. indebi. Quarto ergo promitti: ſoluere nomine Ti
tij, non eſt fideiuſſor. In iſto ergo ponitur hec differentia.

aut promitto me ſoluturum, vel daturum nomine Titij, aut promitto ſimpliciter me daturum, vel ſoluturum ⁊c. non adiecto nomine Titij, ſed quod Titius debet, ⁊ ſimilia verba.

1 ☞ Promiſſio quando valeat inter ſponſum ⁊ ſponſam, ex cauſa lucratiua, cum in tempus matrimonij confertur.

§. Si tibi nupſero.

Inter ſpōſuꝫ ⁊ ſponſaꝫ, non vꝫ promiſſio ex cauſa lucratiua, que in matrimonij tēpus confertur. h. d. Oppon. ꝙ poteſt promitti ex cauſa dotis, ⁊ donationis propter nuptias, l. ſi conſtante. C. de do. ante nup. Dicit Jo. hoc verum, niſi exprimeretur conditio, ſi nupſero: qꝛ tunc non valet, vt hic. Hoc non placet, qꝛ hoc tacite intelligitur, l. ſtipulatio. ſ. de iure dot. ergo ſi exprimitur per eum modū, non vitiat. Dic ergo ꝙ hic loquitur quādo promiſſio fit ex cauſa mere lucratiua: ſed dos eſt cauſa oneroſa. Item donatio propter nuptias ideo fit, qꝛ dotem recipit, d. l. ſi conſtante, ⁊ auth. equalitas. C. de pac. conuen. tam ſuper dot. ⁊c. ¶ Opp. de l. fi. C. de ſpon. Dicit gl. fallit, qꝛ poteſt promitti pro arrhis. Unde intelligas ꝙ arrhe realiter tradantur, ⁊ promiſſio fiat de reſtituendo, duplicatas vel triplicatas, d. l. mulier. C. de ſponſalib. alias iſta gl. non eſſet vera, vt dicam plene j. eo. l. Titia. in prin. Opp. j. eo. l. ex ea parte. §. 1. Dicit gl. fallit ibi. Tu dic, ꝙ ibi nō promittitur ex cauſa mere lucratiua: ſed in recōpenſationem iniurie ſibi fiēde. Preterea ibi eſt cauſa honeſta, vt a delicto abſtineat. Opp. extra gl. ſ. de cōdi. inſtit. l. vter ex fratribus. ⁊ C. de inſti. ⁊ ſubſti. l. j. Sol. Ab altero ipſorum cōiugū nō poteſt quis inuitari ad matrimonium ſpe lucri. vt hic, qꝛ eſſet preſumptio, ꝙ fieret cauſa libidinis, que ratio nō eſt probabilis, nec ſm bonos mores, vt hic dicit tex. Sed quolibet alio promittēte eſſet licitum, vt in cōtrarijs, ⁊ l. Titio. §. j. de
1 cōdi. ⁊ demō. ⁊ dicā j. eo. l. Titia. in prin. Unde † dico. ꝙ ſi cōſtaret. ꝙ fieret cauſa libidinis, nō vꝫ, ſed ſi ideo, qꝛ pmittēs erat forte
a vilis cōditiōis, alia pars erat nobilis:[a] vnde faciebat cā habendi illā parentelā. vel hoc fiebat cauſa pacis. tunc valeret. Et hoc eſt ꝙ dicit tex. cauſa cognita. Facit ꝙ dixi ſ. eo. l. ſi diuortio.

ADDITIO.

a ¶ Nobilis. Adde ꝙ Rap. contra, qꝛ matrimonia debent eſſe libera, l. ij. de do. inter vi. ⁊ vxo. Bal. tamen in l. ij. §. creditum. ſ. ſi cer. pe. gl. in l. ſi volūtate. C. de dotis pmi. tex. in c. ij. de deſpō. impu. ⁊ cum ipſo tranſit Alex. Nō obſt. ſm ipſum l. ij. qꝛ non facit matrimonium venale, ſed nobilitas eſt illa, que eſt venalis.

LEX LXXXIXVIII.

1 ☞ Vitiatur ne res, ſi deuenit ad eum caſum, a quo incipere non poteſt.

a ## Exiſtimo.

[a]Quando eſt impedimentū miſta conſideratione rei ⁊ perſone, valet ſtipulatio, ſi impedimētum ceſſat tempore exiſtentis conditionis. h. d. Hec lex videt difficilis iuuenibus, non tñ eſt. Diuide, primo ponit dicta: ſecūdo illa probat per reductionem ad abſurdum. Et primo reducit ad abſurdum circa primū dictū: ſecūdo circa ſcdꝫ. Partes patent, ⁊ caſus in terminis patet intelligenti. Opp. de l. vſuſfructus. j. de ſtipu. ſer. Sol. ibi erat defectus ratione perſone tantū. Op. de l. inter ſtipulantem. §. ſacra. ſ. eod. Sol. ibi erat defectus ratione rei tantū: hic miſta cōſideratiōe rei, ⁊ perſone, de quo ibi dixi, ⁊ l. ſi rem
1 meā ſ. eo. l. nemo rē ſuā. ſ. e. Hic habes † vnū brocardū, an vitietur res ſi deuenit ad eū caſuꝫ, a quo incipere nō pōt. Dicā j. eo. l. pluribus. §. ⁊ ſi placet. Itē habes expreſſum in hac lege. ꝙ due cauſe lucratiue poſſunt diuerſis tēporibus circa eandē rēcōcurrere. Caſus eſt hic plene dico in l. Meuius. §. duorū. ſ. de leg. ij.

ADDITIO.

a And. Barb. ¶ Exiſtimo Allegatur Bar. ſibi contrarius in l. ſi is pro eo. de fideiuſ.

§. Ex hac ſtipulatione.

De hac materia dixi i l. ſtipulatio nes non diuiduntur. in fi. ſ. eo.

LEX LXXXIXIX.

1 ☞ Joannes Papa non intellexit dictum obſcurum, quod fecit quidam cancellarius Bononie.
Inſtrumentum per verba obſcura, ⁊ nō intelligibilia. nō valet.
2 Actum tacite quando habeatur pro expreſſo,
3 Promiſſor ſi ſemel elegit, non poteſt amplius eligere.
4 Variatio quando admittatur in electione, ſiue declaratione.
5 Teſtis qui depoſuit, poſtea variare non poteſt, poteſt tamen antequam primum edictum habeatur pro perfecto.
6 Statuta quam interpretationem recipiant.

Quicquid aſtringende.

Iſta lex ſecūdū lec. gl. nō eſt facilis: ſm lec. vero quā gl. j. in fi. tāgit, ⁊ cā tꝫ Dy. eſt ſatis clara: ⁊ breuiter ſm Dyn. hoc intēdit, Obſcuritas omnimodo vitiat ſtipulationem, ⁊ ſi poteſt interpretari, interpretatur pro promiſſore, ſed vbi verba ſunt clara interpretationē non recipiūt. h. d. Secūdū lec. Dy. in prima parte fuerunt verba omnino obſcura. in ſecunda fuerūt verba equiuoca. in tertia fuerūt verba clara pro ſtipulatore. Secunda ibi, ac fere. Tertia ibi, nec rurſus. Lecturas omnes hic tangam. In prima parte habes, ꝙ illud quod nō eſt expreſſum, habetur pro omiſſo. Cōtra, iſte tex. ſibi contradicit, qꝛ primo dicit, ꝙ eſt dictum. Secūdo dicit. ſi nō exprimatꝰ. Sol. Huius cōtrarij timore iſtud principium hꝫ duas lec. Una eſt dictū. i. dicendū, ⁊ tangitur in gl. j. ⁊ ij. Sed iſta repugnat litere, ⁊ eſt vitiare literam, ⁊ eſt alia lec. que ponit in fi. gl. ⁊ eſt vera, ꝙ fuerūt dicta verba obſcura, ⁊ ſic fuit dictū, ſed nō palam, ⁊ hoc tripliciter exemplificatur in ſecūda gl. poſt prin. vt promitto fundū ꝙ non vꝫ. l. cum poſt. §. gener. ſ. de iure do. vel promiſit triticū nō expreſſa quantitate, vt ſ. eo. l. triticū. ⁊ j. eo. l. ita ſtipulatꝰ. ⁊ iſta exempla placent Dy. ⁊ mihi. Tertio ponit in fi. ſecūde. gl. vel pone exemplum, ꝙ cōtrahētes diſſenſerūt. vt eadē gl. ſed tunc nō eſſet propter obſcuritatē, ſed propter diſſenſum, ⁊ ſic non congruit litere. Uel exemplū pone, † ꝙ eſt locutus verbis non intelligibilibus, ſicut fecit quidā cancellarius Bononie, qui ſic fecit dictū tantuꝫ obſcurum, ꝙ Jo. Papa. non intellexerit: ⁊ ſic ſi notarius faceret
a inſtrumentum per verba obſcura,[a] ⁊ nō intelligibilia, illud non valeret. Facit §. ſupradictis. C. de emē. Juſti. Codi. Alia lec. eſt, ꝙ in promiſſiōe fuit adiectū aliqđ verbū ſpeciale, vt promittis brocarda. Nam alie rationes nō continent, ⁊ ſic interpretationē extenſiuam non recipit ſtipulatio. ¶ Op. de l. cū quid. ſ. ſi cert. pe. Sol. ibi ex natura negotij intelligebatur, vt hic no. In cōtrario dantur plures ſolu. Una ſol. eſt, ꝙ hic in cōtractibꝰ, qui verbis, ibi re contrahūtur. Iſta non eſt vera, per l. triticū. ſ. eo. Et aduerte, ſi verba ſtipulationis non ſunt expreſſe, ⁊ ſic eſt taciꝫ illud, ꝙ facit peccare in ſua forma ⁊ tunc nō intelligit, ſi nō eſt expreſſum: ſecus ſi hꝫ formam, qꝛ in circunferētijs habet pro ex-
2 preſſo l. triticū. ſ. eo. Cum ergo † queritur, an illud ꝙ tacite agitur, habeatur pro expreſſo. Dic aut loquimur in his, que depēdent ex voluntate vnius, vt in vltimis voluntatibus, ⁊ tunc tacitum habetur pro expreſſo, l. inter veſtem. ſ. de auro ⁊ arg. leg. ⁊ l. in cōditiōibus. ſ. de cond. ⁊ demon. Aut loquimur in his, que dependent ex voluntate duorū, vt in contractibus, ⁊ tunc aut in contractibus, qui celebrātur verbis, ⁊ tunc aut eſt omiſſum illud qđ facit ceſſare formam ſtipulationi, ⁊ ſtipulatio non valet, vt hac l. in prin. ſecundū vnā lec. ⁊ in l. j. ſ. eo. in princi. Aut forma ſtipulationis eſt expreſſa, ſꝫ aliquid acceſſorium eſt omiſſum, tunc dic, vt dicā in cōtractibus qui re, vel conſenſu contrahuntur. Et ſi queris qđ in his ꝯtractibus qui re, vel cōſenſu contrahuntur: Tūc aut queris de his que inſunt ex natura contractus, ⁊ tacitū habetur pro expreſſo, l. cū quid. ſ. ſi. cer. pe. Aut in his que nō inſunt de natura cōtractus, ⁊ tūc aut fuit tacite intellectū ab vno, ⁊ nō habetur pro expreſſo, l. ſi repetēdi. C. de cōdi. ob cau. Aut fuit tacite intellectū ab vtroqꝫ, ⁊ habet pro expreſſo, l. triticum. ſ. e. ⁊ l. ſi ſtipulatus. in fi. ſ. eo. ⁊ l. cū quid. cum ſi. alle. ibi. ſ. ſi cer. pe. Fallit in caſu l. fin. C. de noua. ⁊ §. preterea. Inſti. quibꝰ modis tol. ob. vbi oportet, ꝙ exprimatur. Sed ſi dubitatur, an fuerit actū ab vtroqꝫ: Reſp. videatur cum ab vtroqꝫ ꝙ venit ex natura cōtractus, d. l. cū quid. in fi. ¶ Dicit in ſecundo reſponſo, ꝙ verba debēt interpretari pro promiſſore: quero exemplum: In verſi. ac fere. ⁊ gl. in verb. ſecundū promiſſorem. ponit quedā exempla bona, vt ſenſit de Sticho albo, tu de nigro, ⁊ illud eſt bonū. Aliud exemplū eſt in obligatione generis: ſed nō eſt bonū, qꝛ certa eſt ſtipulatio, ⁊ contrahentes expreſſerunt, qđ voluerunt, nec fuit omiſſum aliquid qđ tacite ageretur, ⁊ iſte lec. tangūtur in prin. magne gl. ¶ Opp. de l. ſi mihi ⁊ Titio. §. ſi eod. Solu. ibi verba erant clara pro ſtipulatore, non ambigua. ¶ Opp. de l. inter ſtipulātem. §. ſi Stichum. ſ. eo. Sol. ibi in iudicijs, aliud in cōtractibus. ¶ Oppo. de l. de dic. ſ. qui ſatiſdare cogan. Solu. ibi, in preparatorijs iudiciorum: hic in deciſorijs. Uel dic, vt ibi. Quero exemplum in ver. nec rurſus. Et ſcđm exemplum poſitum in d. glo, clarū eſt: vt puta promiſi omnia vaſa, tunc ſi dico, intellexi de vaſis ligneis, non poſſum illud interpretari. Alia lectura eſt ſecundū gl. vt continuetur ad precedentia. Dicebam ego promiſſor me ſenſiſſe de albo, ⁊ tu de nigro, interpretatio fit ſecundū promiſſorē. ⁊ hoc dictū eſt in ſecūda parte.
3 Sed pone, † ꝙ ſemel ego promiſſor elegi, nō potero amplius eligere, ⁊ dicere me ſenſiſſe de alio: ⁊ ponitur exēplum in d. gl. magna poſt principiū. Iſte caſus eſt ſingulariſſimus, ita quod neſcio alibi. ¶ Opp. j. eo. l. qui ex pluribus. ⁊ l. eum qui certarum.
4 Sol. † quandoqꝫ quis habet electioneꝫ ex natura alternatiue, vel obligationis generis, ⁊ tunc iſte poteſt variare, ⁊ iſti eſt proprie electio. Quedam eſt declaratio, vt quando non apparet de quo ſenſit tamen ſenſerunt de certo tempore ſtipulationis in-
b terpoſite, quam ſi ſemel declarat, a modo variare non poteſt.[b] Et

5 Et iſtum tex. cum iſta glo. tene menti, ⁊ ideo ex hoc dico, † quod
c ſi teſtis [c] depoſuit, poſtea non poteſt variare, ⁊ dicere alio modo
quia ipſi habent declarare, que ſciant: fateor tamē in teſte, ⁊ hic
in parte, q ſi incōtinēti antequam primum dictum habeatur p
perfecto, ⁊ completo vult variare, poſſit: q2 nō videtur declaraſ
ſe, arg. C. de fide inſtru. l. cōtractus. Facit q not. Spec. in titu. de
6 teſte. §. j. ver. quid ſi dicit. ¶ Ultimo hec lex † allegatur, q ſtatu
ta non recipiunt interpretationem, q2 hic etiam habes in primo
dicto, q declarationem extenſiuam non recipit, vt ibi ac fere. in
pretationem non reſtrictiuam, vt ibi, nec rurſus. Et ſic in ſtatu
tis dicunt quidam. Hic vt plene dicam infra de muneribus ⁊
honoribus. l. vt gradatim. §. ⁊ ſi lege. ⁊ dixi in l. omnes populi.
ff. de iuſtitia. ⁊ iure.

ADDITIONES.

a ¶ Obſcura. Adde quod no. Spe. in ti. de inſtru. edi. §. oſtenſo.
ver. quid ſi imbreuiatura. Et quod voluit Bar. in auth. quod ſi
ne. C. de teſtamē. Anto. de But. in c. j. de fide inſtr. cū ibi alle. p
ipſum tex. in l. 9. ff. de his que pro non ſcript. ⁊ hoc caſu non re
curritur ad interpretationem iudicis, iuxta l. voluntatis. C. de
fideicō. ⁊ ad Bar. hic adde Fely. in pe. Decr. in gl. j. circa prin.
b ¶ Variare non poteſt. Adde quod Ang. intelligit glo. veram.
quando declaratio voluntatis vſq3 ad mortem ambulatoria eſt:
nam interpretabitur teſtator quoties volet. alleg. l. heredes pa
lam de teſt. ex quo infertur idē eſſe in iudice interloquente, quia
quoties volet, poterit ſuam interlocutoriā interpretari, quouſq3
habet poteſtatem reuocandi eum, iuxta l. quod iuſſit. de re iudi.
Et iſtud tenet Imo. ibi. Bal. vero in l. ij. de ſen. ex bre. reci. tenet
iudicem non poſſe, niſi ſemel interpretari, per hanc gl. Idem di
xerunt Angel. ⁊ Rapha. in d. l. quod iuſſit Imo. in l. ab executo
re. j. de appel. Alex. dicit q ſibi placet opi. Ange. hic, loquendo
de interlocutoria, ex quo poteſt reuocari, intelligendo etiam vt
per Bar. in d. l. quod iuſſit. ſcilicet q bis poteſt reuocari ſenten
tia interlocutoria cum qua ſententia cōmuniter tranſeunt doc.
⁊ eo modo dicendum, vt bis poſſit interpretari ſententia interlo
cutoria, in diffinitiua procedat opin. contraria.
c ¶ Si teſtis. Adde glo no. in c. preterea. de teſt. co. ⁊ in authē. de
teſtib. §. illud. ver. ſi non habebit. Bar. in l. generaliter. C. de nō
nu. pec. ⁊ in l. eos. C. de fal. ⁊ in l. Imperator. de ſtatu ho. ⁊ Bal.
in auth. ſi dicatur. de teſtib. Ro. cōſ. cccc v. Bal. cōſi. cclix. li. iij.

§. Si ſtipulatus. Habes q iſta conditio nega
tiua apposito certo tempore,
dicitur extitiſſe finito tempore. Sed quantum tempus requira
tur adimplendam conditionem poteſtatiuam, ⁊ tunc ſi tempus
apponitur, ſtatur illi tempore. Sed quantum tempus requira
tur adimplendam conditionem poteſtatiuam, ⁊ tunc ſi tempus
apponitur, ſtatur illi tempori, vt hic: ſi vero non apponitur tem
pus, ſed eſt negatiua, tūc eſt locus Mutiane cautioni, l. Mutia
ne. de condi. ⁊ demonſtr. in contractibus videbitis in l. ita ſtipu
latus. j. eo. In conditione affirmatiua dic, vt no. per Cy. l. ſi plu
res. in v. q. C. de condi. inſer.

LEX C.

Conditio in preteritum. Cōdi
tio de preſenti vel preterito non ſuſpendit. hoc di
cit.

LEX CI.

Rheres. Anq3 poſſit reſtitui aduerſus na
turalem obligationem? Glo. dicit,
q non, ⁊ dicam j. de fideiuſ. l. Marcellus.

LEX CII.

1 ☞ Venditor qui non promiſit emptori ſumptus, an teneatur.
Clauſula, ⁊ promiſit reficere omnia damna, ⁊ expenſas litis, ⁊ ex
tra, quid operetur.
2 Expenſe ſi debentur ex natura contractus, quare deducuntur
in ſtipulationem, ⁊ quid ſit effectus.
3 Stipulatio debet intelligi ſecundum naturam precedentis cō
tractus.
Clauſula que ponitur in inſtrumento venditionis, ⁊ promiſit ex
penſas, ſiue lis moueretur de proprietate, ſiue de poſſeſſione quē
effectum producat.

Venditores. Qui promiſit ſumptus fa
ctos in lite de re non tenetur
ad ſumptus factos in lite de pretio. h. d. Pone, † qd
1 venditor nō promittit ſumptus, an teneatur? Et glo.
remittit ad l. j. C. de euictio. vbi dicit, aut ſuccubuit in proprieta
te, ⁊ repetit ſumptus, aut obtinuit, ⁊ non repetit ſumptus. Et
iſta lex eſt bona, q ſumptus non veniūt eo caſu, quo emptor obti
tineret. ⁊ ita notarij ponunt in inſtrumentis, ⁊ promiſit reficere
omnia damna, ⁊ expenſas litis, ⁊ extra, que non venirent alias:
⁊ hoc faciunt per hanc legem ⁊ gl. in l. qui abſentem. de procu. ſ3
ibi tenet Guliel. contrarium per l. ſi ſine. §. Marcellus. ⁊ §. cum
autem. j. rem ratam haberi. ⁊ l. ſi vt certo. §. idem Labeo. ff. com
a mod. Teneo cum Gul. [a] reprobata gl. qua3 ſemper reprobaui.
Primo per l. ſi plus. §. mota queſtione. ff. de euic. ⁊ d. l. qui ab
ſentem. vbi dicitur, q mota lite tenetur defendere venditorē: er
go ſi non defendat tenetur ad intereſſe ob rē non defenſam, arg.
l. cum querebatur. in fi. j. iud. ſol. Item probo per rationem, ven
ditor tenetur emptori, vt ſibi habere liceat, l. emptorē. §. pe. in
fin. ff. de actio. emp. modo in obligatione habere licere, veniunt
ſumptus extra litem, l. ſtipulatio iſta habere. ver. ſi quis forte. ff.
eo. ⁊ ibi no. ergo, ⁊c. Non ob. l. j. C. de euic. q2 illud in euictiōe rei
hereditarie. Item non obſtat l. ſi ſtatus. eo. ti. q2 non poſſum age
re ex clauſula de euictiōe, q2 res nō eſt euicta: ſed ex clauſula ob
rem non defenſam, ſiue hoc fuit expreſſum, ſiue non: q2 lege taci
te ſubintelligitur. vnde poteſt agere. Unde eſt aduertendum in
modo concludendi in libello. Non obſt. ratio, q iniuria vendito
ri nō nocet l. ſi per imprudentiā. ff. de euictio. verum eſt ſi per in
iuriam iudicis: ſecus ſi per iniuriam partis, a qua potuit me li
berare ſuſcipiendo litem? Preterea non poteſt dici, q a iudice
ſit facta iniuria: q2 non cōdēnauit victum victori in expēſis, qd
debuit: q2 habebat iuſtam cauſam litigādi victus, ideo in expen
ſis nō debuit cōdemnari, Preterea poteſt eſſe, q iudex modice
taxauit. Ad quod facit q no. ff. de ali. iud. mu. cau. fa. l. j. in fi. ma
2 gne gl. ¶ Quero, † ſi veniat ex natura cōtractus, quare ſit, ⁊ de
ducitur in ſtipulationem, ⁊ quis eſt effectus? Dico propter not.
in l. non ſolum. ff. de rei vendi. ⁊ l. iij. §. ſi rem. ff. de leg. iij. q2 plu
ra auxilia intereſt me habere. Item eſt differentia in modo agē
di, q2 quando eſt promiſſum petam directo ſumptus factos in li
te, ſed quando non eſt promiſſum, non petam ſumptus directo,
ſed petam intereſſe, quia non defendit, in quo intereſſe venient
ſumptus. ¶ Quero, hic dicit ſi promiſiſſent ſumptus ob litem
de proprietate, ⁊c. quid ſi hoc non apparet? Dicit gloſ. parua q
3 hoc in dubio preſumitur. † Sed vt arbitror, non bene dicit, quia
iſta ſtipulatio debet intelligi ſecundum naturam contractus p
cedentis, l. j. §. ſi quis ſub conditione. vt lega. not. cap. ⁊ l. damni
quidam, in princip. de dam. infec. ⁊ l. ſi ſtipulatus. ff. de vſur. ſed
precedenti contractu in vno quoq3 negotio tenebatur: ergo, ⁊c.
Do tibi tex. in l. ſtipulatio iſta verſi. ſi quis forte. ff. eod. ⁊ habe
re licere venit ex natura contractus emptionis, ⁊ venditionis, er
go, ⁊c. Et vt puto glo. dicit, q in dubio preſumitur, non vt exclu
deret litem de proprietate, ſed vt excluderet litē de pretio. Ta
men hodie notarij, vt ceſſet iſta opinio ponunt in inſtrumentis
expreſſe, ſiue moueretur lis de proprietate, ſiue de poſſeſſione.

ADDITIO.

a ¶ Teneo cum Gul. Vide Pau. de Ana. conſi. xxxj. in j. dub.

LEX CIII.

1 ☞ Papa licite conceſſit Regi Carolo, ⁊ ſucceſſoribus ſuis re
gnum Hieruſalem.
2 Hoſtium fundus poteſt concedi ſub conditione, ſi capietur.

Liber homo. Liber homo, vel fūdus ho
ſtium, in ſtipulationem de
duci non poteſt. h. d. Opp. de l. liberi. ff. de contrahe.
emp. Sol. dicit Roge. aliud in emptione, vt hic, in j.
gl. bene dicit, q2 nec in emptionem, nec in ſtipulationem poteſt
homo liber deducit, vt ipſe debeatur, ſed in preiudicium vendi
toris ſic, vt ipſe teneatur de euictione. Idem in ſtipulatiōe, ſi po
nerem cauſam oneroſam, vel fuiſſet in dolo: ⁊ hoc tenent omnes
Moderni. Opp. de l. ab omnibus. §. etiam. ⁊ l. ſeruus. ff. de leg.
j. Glo. dicit, aliud in legatis, vt ibi, aliud in contractibus, vt hic,
Idem tenet j. de regu. iur. l. in teſtamentis. Et aſſignat rationē,
q2 ſtipulatio aſſumit vires tempore ſtipulationis interpoſite: le
gatum a die aduenientis conditionis. Sed iſta ſol. non eſt bona,
quia contra regulam Catonianam, l. cetera. §. j. ff. de leg. j. Dico
idem in legatis, ⁊ in contractibus, vt no. in l. id quod. ff. de leg. j.
Nam fundum hoſtium qui nunquam fuit noſter, non poſſumus.
promittere, nec legare modo, quia in eo nullum ius habemus.
ita loquitur hic: ſed fundum hoſtium, qui iam fuit noſter, pro
mittere vel legare poſſumus: quia habemus ius poſtliminij. ⁊
a hoc voluit expreſſe tex. in dicta l. id quod. ⁊ d. §. etiam. Et hac [a]
1 ratione, † vt puto Papa qui conceſſit regnum Hieruſalem re
gi Carolo, ⁊ ſuis ſucceſſoribus, hoc licite potuit, quia illud re
gnum iam fuit noſtrum, licet modo occupatum ſit ab hoſtibus.
Sed contra predicta videtur extra de re iudica. c. Abbate ſane,
libro vj. vbi Rex Aragonum donauit fundum hoſtium, qui nū
2 quam fuit ſuus. Reſpond. pure † concedere fundum hoſtium
non poſſum, vt hic: ſed concedere ſub conditione, ſi capietur, poſ
ſum, vt ibi: quia expectare iſtam conditionem honeſtium eſt, li
cet res de preſenti in noſtro commercio non ſit. Pro hoc facit.
C. ad legem Flauiam. de pla. l. in fuga. Iſta verba in conceſſione
prouinciarum quando occurrunt, ſunt dubia, ⁊ ponderoſa, ideo
tene menti.

ADDITIO.

a And. Barba. ¶ Et hac vide c. Abb. de re iudi. in vj. ⁊ ibi Pet.
qui allegauit hic.

1 LEX CIIII.

2 ☞ Fiat quid a quo nihil refert, dummodo fiat.
3 Contractus ſi impletur an refert a quo impleatur.
Factum eſſe aliquid, quomodo articulandum.
4 Factum in quo requiritur expenſa preſumitur factum ab eod. qui tenebatur illud facere.
Iudex quas expenſas taxet ſine probatione ex eius officio.
5 Conſeruandi iuris ſui cauſa an referat a quo fiat.

CUm ſeruus. Sufficit contractum impleri a cōtrahēte, vel alio eius
1 nomine. h. d. Vel aliter dic. † Nō refert a quo aliquid
fiat, dummodo fiat. ¶ Ut intrem gl. oppo. de l. ij. ſ. de
ij. ſ. de condi. ⁊ demon. vbi refert quo fiat, q̄ debet ad hoc fieri.
Solu. dicit gl. fuit manumiſſus ab ipſo contrahente, vel ab alio
volūtate eius. ¶ Op. de. l. iij. §. ſi liber homo. ſ. de cōdi. ob. cau.
Sol. hic ſeruus, ibi liber homo. Opp de l. ſi puellā. C. ſi manci.
a ita fuer. alie. Et ſi quis volet ſoluere illud brocardū,[a] nō refert,
⁊c. oporteret totū corpus iuris perquirere, vt nō refert a quo iu
diciū fiat a quo interrūpatur preſcriptio, a quo fiat nūciatio, ⁊
ſic de ſimilibus. vnde nō pōt dari certa regula: ſed propria ma-
teria eſt de implemento cōtractus. ⁊ tūc an referat a quo implea
tur. Et Dy. ponit duo verba hic notabilia ī materia. Si queris
2 † vtrum refert a quo impleatur, tunc aut queris de obligatione
inducēda, aut quo ad pene cōmiſſionem euitandā. Si de obliga-
tiōe inducēda, ⁊ refert a quo, vt hic ⁊ l. ij. ſ. de cōdi. ⁊ demō. Aut
ad pene cōmiſſionem euitandā, ⁊ tunc nō refert a quo. d. l. ſi puel
lam. Vide tergo, quid habes articulare, q̄ ad actionē conſequē
3 dam debes probare factū eſſe, ⁊ per te eſſe factum. vel tuo man-
dato. ſed quo ad pene euitationē ſufficit probari eſſe factum. Un
de vidi de facto, teſtator picturā certo loco fieri mādauit, repit
b pictura facta, neſcitur per quem. Dico ꝙ[b] ſufficit heredi quan
tum ad penā euitādam, vt in auth. hoc amplius. C. de fideicom.
Et ad penam excommunicationis, que cōſueuit apponi ex con-
ſtitutione epiſcopi, contra non impletas voluntates defunctorū.
Et aduerte, lʒ predicta duo debeant poni, ſcʒ factum eſſe, item
4 per ſe factum eſſe tamē † quandoqꝫ vnum tantum probare ſuffi
cit, aliud preſumitur, vt ſi tale factū requirebat ſumptum, tunc
eoipſo ꝙ eſt factum, preſumitur factū ab ipſo, ⁊ eius expenſis ad
c quem hoc facere ſpectabat:[c] vt C. de ali. pu. preſtā. l. fi. vbi eſt ca
d ſus notabilis.[d] Itē quandoqꝫ nec ipſum factū neceſſe eſt proba
re, ſed ipſa natura hoc probat, vt pupillū eſſe alitū, vt ibi patet:
quia natura cōſtat, quem non poſſe viuere ſine alimētis. Eadē
ratione dico, cū creditor repeteret expenſas factas in equo ſibi
pignori dato: nā preſumentur tales expenſe per eū facte. Item
dico, cum aliquis poſſeſſor vellet deducere de fructibus expen-
ſas factas, cauſa querēdorum fructum ꝙ tales expenſe preſu-
muntur eſſe facte cum de neceſſitate ſine his fructus non poſſet
percipi. Itē preſumūtur facte an ipſo poſſeſſore, ⁊ ideo ſine ali
qua probatiōe iudex ex ſuo officio hoc habebit taxare p d. l. fi.
5 ¶ Quero, † qñ tractatur de conſeruatione iuris mei, an referta
quo fiat: Dy. hic dicit, ꝙ nō refert a quo, l. quiſfundū. ſ. quemad.
ſer. amit. l. j. §. queſitū de aqua quoti. ⁊ eſti. Iſtud dictum Dy. eſt
verum in ſeruitute reali mere ſufficit enim ꝙ ad vtilitatē fun-
di fiat vſus, nec curatur per quē, cum fundo debeatur, ſed in iu-
re quod coheret perſone, vt domini, ⁊ vſuſfructus, tūc eſt neceſ
ſe, ꝙ fiat per eū qui ius hʒ, vel eius nomine, vt ſ. quibus modis
vſuſfru. amit. l. Pomponius. Quo ad interrumpendā preſcri-
ptionem dicemus ſ. de vſuc. l. naturaliter quo ad alia an referat
a quo, dicemus ſuis locis. Et predicta ſecūdum primū modum
legendi. Secundo modo legit, ꝙ aliquis fuit aſſumptus, vt me-
diator, ſeu proxeneta, vt faceret me liberari, ⁊ ego pmiſi ſibi cer
tam quantitatem. Certe a quocunqꝫ manumittar, ipſe debebit
habere pecuniam, dum tamen hoc fiat opera accipientis pecu-
niam, vt in prin. ſeq. gl. Facit ad predicta. j. de proxe. per totū.

ADDITIONES.

a ¶ Brocardum. Adde de hoc brocardo, vt per Bald. conſilio
clxxiiij. lib. j. incip. verba Dy. dicunt.
b Io. Fr. Ru. ¶ Dico ꝙ. Intellige verum quando pictura fuit
facta ante moram heredis: alias ſecus, ſecundum Rapha. Cu.
Pan. de Caſt. Are. ⁊ Alex. hic liet Iaſ. dubitet, per text. in l. fi.
C. ſi manci. ita fue. ali.
c Poma. ¶ Spectabat. Vide Panor. conſilio cxvij. in fi. vol. ij. ⁊
cxvj. ad fi. eo. vol. ⁊ Fely. in c. ſi1ut. ver. fallit quinto. de re iudica.
⁊ tex. cum glo. i c. quatuor. xij. q. ij. ⁊ Imol. conſi. clxvij. ⁊ Roma.
cccl viij. vbi limitat niſi ita preſumendo quis caderet in delictū.
d ¶ Notabilis. Adde, ⁊ intellige ſecundum Imol. quem refert ⁊
ſequitur Alex. quando erant alique coniecture pro illo, qui alle-
gat ſumptus feciſſe, per d. l. fin. non per ea que voluit ipſe Bal.
in l. qui ſub conditione rationem. ſ. de condi. ⁊ demon, vbi dicit,
ꝙ non ſufficit expenſam eſſe factam, niſi ille, qui illam facere te-
nebatur, probet feciſſe per l. excellētia. ibi flagitantibus eiſdē
erogaſſe monſtrauerit. C. de erog. mili. anno. lib. xij. Tu dic, ꝙ di
cta Bar. ſequitur ſimpliciter Bal. conſi. cccxxvij. lib. iij. vbi di-
cit, quod ſi reperiatur hoſpitale conſtructum, ⁊ neſcitur a quo, ꝙ
preſumendum eſt ꝙ ſit conſtructum ab eo qui conſtruere debe-
bat. Et ad Bar. hic vide Fran. de Are. in c. j. de iudic.

LEX CV.

1 ☞ Debitor cum offert vnam ex rebus alternatiue debitis, que
poſt oblationem pereat, an ſit liberatus ipſo iure, vel ope excep.

STipulatus ſum Damam. Una de rebus alternatiue debitis oblata, poſt eius in
teritum debitor liberatur. hoc dicit. ¶ Oppo. C. de
a vſur. l.[a] acceptam. ⁊ j. de ſol. l. qui decem. Gl. dicit, intellige hic
cōtinuo, ſcilicet ſequuto interitu, ⁊ ſic verbum preciſum recepit
limitationem, quia continuo eſt dicere, incontinenti, ⁊ tamen li-
1 mitatur, ⁊ ſic ſupra, de arbi. l. licet. ¶ Quero, † vtrum liberetur
ipſo iure, vel ope exceptionis: Glo. ꝙ ope exceptionis. ſecus in
obligatione generis, vt in gloſ. patet. Contra hoc videtur ſ. eo.
l. in executione. §. pro parte. ⁊ l. ij. §. j. vbi idem iuris eſt in obli-
gatione generis, ⁊ in obligatione alternatiua. Et hoc videtur te
nere Iac. de Are. Tu dic. ſi electio eſſet ita facta ꝙ reus nō poſ-
ſet variare, vt quia reſeruauit ſibi expreſſe, per futurum ſubiun-
ctiui. tunc ille ſolus, qui eſt obligatus, eſt in obligatione, ⁊ eius
interitu liberaretur ipſo iure. Et hoc voluit hic gloſ. dum dicit,
electione ſibi reſeruata. Intellige vt dixi. Si vero poteſt varia-
re, quod eſt quando tacite habet electionem a lege, tunc quia ad-
huc alius durat in obligatione. liberatur ope exceptionis. vt in
alio exemlo obligationis in genere. Et ideo dico, quod ſi offer-
retur illud ꝙ eſt in ſolutione tantum, non in obligatione, tunc e-
ius interitu liberatur ope exceptionis.

ADDITIO.

a Poma. ¶ Oppo. C. de vſur. De iſto tex. meminit Bald. C. de
contrahenda emp. l. ſuper rebus. num. 2.

LEX CVI.

QUi ex pluribus. In obligatione generis ſubalterni, eſt electio debitoris, ⁊ poteſt variare vſqꝫ ad ſolutionē.
h. d. Oppo. de le. j. l. qui duos. Solu. aliud in legatis,
vbi eſt electio creditoris, aliud in cōtractibus, vbi eſt electio de-
bitoris: de quo plene no. ſ. de le. j. l. legato generaliter. ⁊ ſ. fami.
erciſ. l. heredes. §. ſi incerto. Oppo. de l. quicquid aſtringende.
ſ. eod. Sol. ibi eſt declaratio hic electio, vt ibi plene dixi.

LEX CVII.

1 Pater an poſſit cogi emancipare filium, cum ſibi promiſſum eſt
aliquid pro emancipando.

VErum a turpem. Valet promiſſio facta pro aliquo emā
a
b cipando b. h. d. Not. hunc † caſum. An in hunc caſū
1 pater poſſit cogi eum emancipare: Glo. dicit, ꝙ ſic, of-
ficio iudicis, vt l. ſi cui. ſ. de cōdi. ⁊ demon. Sed non eſt verum ni
ſi pater aliquid reciperet pro eo emancipando, d. l. ſi cui. ⁊ not.
in l. cogi. §. ſi pater. ad Treb. Dyn. preterea ſi cogi poſſet, ergo
turpiter acciperet. ſ. de condi. ob. turp. cau. l. pe. Et licet poſſet
quis dicere, non poteſt cogi iure actionis. non curo, ſufficit q̄d
poſſit cogi ad partis petitionem, licet iudicis officio, l. iiij. §. ſi
tibi ob iudicium. ⁊ quod ibi notat. de condi. ob turpem cauſam.

ADDITIO.

a And. Barba. ¶ Utrum perdit tamen contra tab. de quo dic, vt
in l. j. §. ſi parens. n quis ſi pa. fue. ma.
b ¶ Emancipando. Adde inquantum Alex. refert Bald. in l. li-
cet, de lib. cau. ꝙ ſicut emancipatio poteſt fieri pretio. ita eodem
modo feudum poterit concedi pretio, licet fieri non debeat, vt in
c. j. de na. feu. ⁊ in c. ad noſtram. de empo. ⁊ vend. deinde ſubdit,
quod tamen non habet propriam naturam feud. quod pulchre
in facto conſuluit Bal. conſi. ccliiij. lib. j. ⁊ conſi. cclxxxvij. lib. iij.

LEX VIII.

1 ☞ Stipulatio collata ſub conditione, licet non habeat aliam
cauſam, valet.

a **ATitio.** [a] Stipulatio cōcepta ſub conditione. q̄
depēdet ex facto incerte pſone valet, ⁊
vbi diuerſitatis ratio reddi non poteſt, idem ius eſt,
hoc dicit. Nota, † quod ſtipulatio collata ſub conditio
ne licet non habeat aliam cauſam, valet. Ipſa enim conditio eſt
ſufficiens cauſa. vt hic. ⁊ ſ. l. proxi. ⁊ l. quicquid aſtringende. in
fin. ſ. eod. ⁊ l. hoc iure. ⁊ j. eod. l. quidam cum filium cum multis
ſimilibus.

Additio

ADDITIO.

a ¶ A Titio. Adde,ꝙ Pau.de Caſt.dicit hic.per hanc legem ſe
vidiſſe terminare Florentie,valere conuentionem,quam ſepe
Florẽtini faciunt,ſcilicet.promitto tibi decem ſi imperator hoc
anno morietur,⁊ ſi non morietur,promittis mihi centum. Nam
ſi moritur poteſt agi ad decem:quia ſufficit conditio pro cauſa.
ad cuius confirmationem Alex.hic alleg.no.per Hoſt.in cap.
gemma.deſpon.⁊ vide hic per eum.

§. Nulla. Opp.de l.ſi quis Sempronium.ſ.de here.in-
ſti.Solut.ibi in voluntate velata.hic expreſſa.
Op.d.l.centeſimis.in fi.ſ.eo.Sol.vt ibi.Quero an poſſit con-
ferri in voluntatẽ ſtipulantis,⁊ ſit idem ꝙ in promittente:Re
ſpon.ſic.eadem ratione,vt ſ.proxi.ti.l.ſub hac. Dy.contra.per
l.Senatus.§.legatum.ſ.de leg.j.⁊ l.ſi ita relictum.§.illi ſi vo-
let.eo.ti, Alij volentes ſuſtinere gl.dicunt ꝙ hec lex.⁊ gl.loquũ-
tur in contractibus,in quibus non poteſt conferri in eius volun
tatem:quia ſtatim cum ſtipulatur,videtur velle.⁊ no.de do.cau-
ſa mor.l.ei qui.⁊ no.de leg.ij.l.cum pater.§.mater.per gl. Sed
predicta ſunt vera,niſi hec cõditio ſi voluerit.expreſſe exprima
tur.Non enim ſequitur,volo decem ſtipulari modo,ꝙ poſtea ve
lim,arg.pro hoc ſ.de ſponſa.l.in poteſtate.in fin.

LEX CX.

Si ita ſtipulatus fuero ⁊c.

In alternatiua ſummarũ inſpicimus id quod eſt mi
nus,ita in alternatiua temporis,inſpicimus quod eſt
longius.

LEX CX.

1 ¶ Ius accreſcendi non hꝫ locũ in contractibus,⁊ in quibus.
2 Ius accreſcendi habet locum in donatione cauſa mortis.
3 Idem in mortis cauſacapione.
4 Emphyteuſis ſi eſt conceſſa duobus fratribus.⁊ vnus moriatur
an reuertatur ad eccleſiam.vel accreſcat fratri.
5 Emphyteuſis ſi eſt cõceſſa per eccleſiam patri recipienti pro ſe
⁊ filijs qui deceſſit duobus filijs relictis,⁊ vnus deceſſit ſine he-
rede non reuertitur ad eccleſiam.
6 Dictionis vſque natura.
7 Emphyteuſis paterna conceſſa per abbatem duobus fratribꝰ
filijs vltimi defuncti,in cuius perſona erat finita,retinet naturam
prime.

Si mihi ⁊ Titio.

In cõtractibus non
eſt locus iuri accre-
ſcendi.h.d.¶ Opp.de l.ſtipulatio iſta. §. ſtipulatio
nibus.⁊ §.eum qui.ſ.eo.Solu.vt ibi.Oppo.de l.fun
1 dus ille.de contb.emp.Secunda ſol.† gl.in verbo.nõ augeat.
eſt vera.⁊ ideo an in contractibus ſit locus iuri accreſcendi: di-
ſtingue,aut in vſufructu,⁊ habet locum.l.j.in fi.de vſufr. accreſ.
Aut in proprietate,vel alio iure ⁊ tunc aut in his queritur que
indiuidua ſunt,⁊ habet locum ius accreſcendi,vt ſ. communia
pred.l.proprium.ꝙ intellige,vt ibi nota,ꝙ eſt propter ius non
decreſcendi.Aut in his que ſunt diuidua,⁊ tunc aut in diſpoſi-
tione principis,⁊ habet locum ius accreſcendi,vt C.ſi impe.li-
beral.ſoc.l.j.lib.x.aut inferioris a principe,⁊ tũc aut intereſt cõ
cedentis,ꝙ habeat locum ius accreſcendi ⁊ habet locum,l. fun-
dus ille.de contrah.emp.⁊ no.hic in gl.Aut cõcedentis non in
tereſt,⁊ non habet locum vt hic,⁊ ſ.de iureiur.l.ſi duo patroni.
in prin.⁊ l.aquam.ſ.quemad.ſer.amit.Fallit in aſſignatione li-
bertorum,que licet non ſit legatum vel fideicommiſſum, l. aſſi-
gnare.de aſſi.liber tamen habet locum ius accreſcẽdi,l. vtrum.
eo.ti.Et de his dixi in l.re cõiuncti.circa fi.ſ.de leg.iij.¶ Que
2 ro,†an habeat locum [a] in donatione cauſa mortis,que ſapit na-
a turam contractus,⁊ vltimarum voluntatum ,l.tam is.§.j.⁊ ibi
dicitur ſ.de donatio.cauſa mortis.Reſpondeo,locum habet ſi-
cut in legatis.Caſus eſt C.de cad.tol.§.ſi.ibi,nec nõ in mortis
3 cauſa donationibus,⁊c.¶ Quero qd † in mortis cauſa capiõe:
Reſpondeo,idem,quia locum habet ſicut in legatis ⁊ fideicom-
miſſis,l.Thais.§. Stichus ſeruus.ſ.de fideicõmiſ.libe.ibi enĩ
non erat legatum,vel fideicommiſſum,l.plane.ij.in fi.ſ. de leg.
4 j.ſed cauſa conditionis implende.Et ideo predicta † inducunt
ad queſtionem,Cõceſſum eſt duobus fratribus predium in em-
phyteuſim,moritur vnꝰ,queritur an eius portio reuertatur ad
dominum,vel ad alium fratrem:Et Dy.ſcripta diuerſimode ha
bentur hic,⁊ l.codicillis.de vſufru.leg. Specu.ponit in tit. de
emphy.§.nunc aliqua.verſi.lxix.Cyn.ponit C.quando non pet.
par.l.j.Breuiter veritas eſt iſta,ꝙ ſi cõcedit emphyteuſis fra
tribus duobus preſentibus,⁊ tũc altero decedẽte nõ eſt locꝰ iu-
ri accreſcendi:qꝛ nec in cõtractibus,vt hic,cũ ſi.⁊ qꝛ poſt emolu
b mentum iam alteri queſitum non hꝫ locum ius accreſcendi [b].l.j.
circa fi.de vſu.accreſ.per tex.in feud.de fratribus de nouo be-
neficio inueſtitis.c.j.⁊ de ſucceſ.feud.c.j.⁊ ſic reuertet ad eccle-
ſiam,ſeu dominum,l.Lucius.§.Caio.ad Trebel.l.l.ſi.§.filiũ.
de lega.ij.quod intellige,niſi fuerit emphyteuſis paterna vt ſta-
tim dicam.Quandoqꝫ conceditur vni tantum,hoc modo,Con-
cedo tibi,⁊ Titio fratri tuo abſenti,tunc ſi conceſſio ſit ex cauſa
c lucratiua [c] ab initio,non valet,niſi pro dimidia vt hic nec eſt lo
cus iuri accreſcendi.Sed ſi eſſet ex cauſa onerofa:quia conceſſio
fieret pro certa quantitate,quam dabat ab initio pro penſione
annuatim ſoluenda,tunc accreſceret ab initio ipſo iure,qꝛ in p-
ſona alterius non valet,d.l.fundus ille.Quandoqꝫ que conceditur
ſic.Concedo tibi recipiẽti pro te,⁊ nomine Titij fratris tui,tunc
ab initio valeret conceſſio in totum,⁊ ſic reuertitur ad dominum
ſicut ſi illi Titio preſenti conceſſiſſet,l.fundum mihi cũ vende-
res.de ac io.emp.non eſt ergo locus iuri accreſcendi.niſi ſit di-
5 ctum d.ca.j.de fra.de nouo benefi.inueſt.¶ † Quero,ſi emphy
teuſis eſt conceſſa patri recipienti pro ſe,⁊ filijs,qui deceſſit reli
ctis duobus filijs:demũ vnus deceſſit ſine herede.an eius por-
tio reuertatur ad eccleſiam:Dico ꝙ non,qꝛ eſt emphyteuſis pa
terna,ergo frater fratri ſuccedit,vt in feud.qui feu.da.poſ.c. cũ
vero Conradus.⁊ de ſucceſ.feu.c.j.⁊ de fratrib.de nouo benefic.
d inueſti.c.j.quod fortius probo.Iſta conceſſio [d] in perſona pa-
tris eſt inter viuos filij vero capiunt demum patre moriente ,vt
dicam j.e.l.quod dicitur.⁊ ſic in eorum perſona eſt mortis cau-
ſa capio,l.qui ptio.⁊ l.mortis cauſa capitur.§.ij.ibi , ſed ⁊ dos,
quam quis ſtipulatur.⁊c.de dona.cauſa mor.⁊ dicam j.eod.l.q
Rome.§.Flauius.ſed in mortis cauſa capione eſt locus iuri ac
creſcendi,d.l.Titius.§.Stichus.⁊ etiam in mortis cauſa do-
na.d.l.j.in ſi.C.de cad.tol.ergo.⁊c. Preterea,idem videmus in
ſtipulatione operarum,licet filij non veniant vt heredes,ſed vt fi
lij,vt iuſiurandi.§.ſi liberi.ſ.de ope.lib.tamen fratre decedente
accreſcit alteri fratri,d.l.vt iuſiurandi.§.ſi liberi.ſ.de ope.libr.
6 Preterea,iſta verba, † ſtipulator mihi,meiſqꝫ filijs vſque ad
tertiã generationẽ.⁊c.ex natura huius dictionis.vſqꝫ importãt,
vt ſtatim cum finita eſt emphyteuſis in perſona vnius,videat re
nouata,ſeu de nouo cõceſſa in perſona alterꝰ.l.repeti.in princ.
⁊ l.ſicut in annos.ſ.quibus modis vſufr.amit.⁊ ſic ex noua con
ceſſione videtur alter frater habere:ſed quando cõceditur duo-
e bus fratribus pro ſe,ſuiſqꝫ filijs,⁊c.intelligit [e] quilibet pro par-
te ſua recipere totum,quod puto veriſſimum ⁊ ſic de facto per
7 iſtam vltimam rationem conſului. [f] ¶ Sed quid † ſi Abbas em
f phyteuſim paternam de nouo cõceſſit duobus fratribꝰ:Reſpõ.
licet eſſet finita emphyteuſis in perſona patris.⁊ gratia eſſet fi-
g lijs concedere:tamen eis nõ cõcedere erat iniuria [g].l.j.§.permit
titur.de aqua quotidiana.Unde tunc crederem verba contra-
ctus debere intelligi ſecundum naturam precedẽtis contractꝰ
vt ſuper toto quilibet ſibi,ſuiſqꝫ filijs videatur ſtipulatus eſſe,⁊
recepiſſe,vt omnia in hoc repetita videantur,arg.ſ.loca.l. item
queritur.§.qui impleto,⁊ ſ.ſol.matr.l.pe.§.vxor.de vſur.l.ſi ſti
pulatus.⁊ eſt caſus expreſſus in c.j.de ſucceſ.feu.⁊ de fratribus
de nouo benefi.c.j.Sed quid ſi vnus frater decedit relictis duo
bus filijs,an erit locus inter eos dicto iuri accreſcendi.ex vigo-
re dicte ſtipulationis. Si fuerit auita emphyteuſis,non eſt du
bium:ſi paterna tantum.tunc idem in portione patri eorum cõ-
tingente,ratione predicta.

ADDITIONES.

a ¶ Habeat locũ.Uide Soc.in l.duos.in ij.no.ff.de cõdi.⁊ dem.
b ¶ Ius accreſcendi.Adde ſm Alex.ꝙ cum Bart.communiter
tranſeũt doc.niſi qñ ſunt adiecta illa verba,ꝙ poſt mortem om-
nium reuertatur ad dominũ prout vult Spe.in ti.de emp.ver.
lxix.quem ſequitur Pau.de Caſt.conſi.mihi clvij.⁊ Ro.conſi.
xix.Tu etiam adde,ꝙ idem ſi dicerent pro ſe,ſuiſqꝫ heredibus,
ſeu altero ipſorũ,vt conſuluit Bal.cõſi.cxviij.incip.in Chriſti
nomine,videtur conſiderandũ.j.lib.Et an in contractu emphy
teutico habeat locum iuſi accreſcendi,vide Fede.conſili.lxxvij.⁊
ccxxviij. Et an quid ſit diuerſum a feudo.⁊ emphyteuſi:⁊ vide
Bal.cõſi.cclj.lib.iij.vbi pulchre,quãdo habeat locum ius accre
ſcendi, Et an ſi pater decedat relictis tribus filijs, ⁊ feudo ſi
vnus tantum petierit inueſtiturã intra annum.alij non.an por-
tio illorum qui non petierunt inueſtituram,accreſcat illi,vel re-
uertatur ad dominum.ꝙ facit ad limitationẽ de qua per Alex.
hic,qui inquantum dicit poſt Bar.ꝙ emphyteuſis finita per li-
neam,⁊ denuo renouata capit naturam prime , allegando inter
alia Ro.conſi.ccxv.dic,quod eſt cccxv.⁊ Pau.de Caſt.conſilio
ccxxij.Tu adde,quod Pau.de Ca.conſi.clvi.dicit.ꝙ ſi feudum
ad dominum per feloniam reuerſum eſt,⁊ ante latam ſententiã
dominus renouauit,ꝙ non mutat naturam feudi antiqui: ſed ſi
lata eſt ſententia.dicitur feudũ nouum.⁊ dicit ita expreſſe tene
re.Dy.in l.quod dicitur.ſ.de impen.in reb.dota.fac.Et inquã
tum ſubdit limitandum illud,quod dicitur quod feudum reno-
uatum tenet naturam primi,niſi ſint in renouatione adiecte no-
ue clauſule vel aliqua noua qualitas,quia tunc cenſeretur noua

conceſſio, allegando Pau. in d. conſi. cccxxij. quod non inuenta cccxx. vſq; ad ccl. aliquid ad materiam ſed conſilium per me alleg. clvj. bene dicit, q ii in renouatione feudi facta poſt ſententiam qua declaratum eſt feudum ad dominum pertinere, dicatur tanquam de feudo veteri, & antiquo, q propter hec verba renouatio nõ tenet naturam primi, cum aliud ſignificatum poſſint habere dicta verba, quam q renouatio capiat naturam antiqui, aliquantulum latius ibi vide, quia intelligit glo. in d. l. peculium. aliter quam Alex. Et de hac q. formata per Bart. quando duobus fratribus conceſſa eſt emphyteuſis, vide pulchre Pet. de Anch. conſilio ccxvj. incip. in Chriſti nomine. duo prima dubia. & vide ad Bar. hic Alex. in conſilio xvij. in v. vol. & ibi ponit limitationem.

c Poma. ¶ Ex cauſa lucratiua. Iſtam doctrinam Bar. ſequitur Alex. conſi. xxiiij. vol. v. No. ex verbis Bar. q ad eſſe contract9 emphyteutici non eſt neceſſe, q aliquid principio concedẽti detur, de quo per Alex. conſi. cxvij. ad ſi. vol. iiij.

d Poma. ¶ Iſta conceſſio. Hoc ſequitur Sozi. conſilio cxxv. vbi pulchre hoc infert, & etiam hic ſequitur Alex. conſilio xxvij. vol. v. & ſeq. eo. volum.

e Poma. ¶ Intelligitur. Vide Alex. conſili. cciij. vol. ij. & xvij. in iij. dubio. vol. v. vbi ponit, quãdo conceſſio eſſet facta per dictionem cuilibet, & dictionem cuicunq;, vel eſſet dictum, q poſt mortem eorum reuertet, &c. & xxv. vol. v. vbi eſſet recepta per dictionem, quilibet. & xxiiij. vol. v. vbi etiam Alex. cõſi. ij. vol. v. & cvij. vol. iiij. & vide etiam plene de hoc Alex. in d. conſi. ij. vol. v. & omnino ad hec conſi. xiij. vol. v. vbi ponit quando emphyteuſis eſſet conceſſa duobus, & cuiuſlibet eorum heredibus, & cxix. e. vol. vbi ponit quando quis recipit cum vxore, c liberis. & cuiuſlibet eorum filijs &c. hoc acto tamen, q pars premorientis accreſcat ſuperuiuenti.

f Conſului. Adde, q iſtud conſi. Bar. eſt nu. 58. & incipit, ex themate predicto tria dubia eliciuntur. & adde Alex. in conſi. cxxxvj. in prin. in j. vol. & conſi. cxxviij. in prin. in v. vol.

g ¶ Erat iniuria. Adde poſt Alex. q hanc opi. Bart. tenet Ro. conſi. mihi. xxij. & ccxij. in prin. Pe. de Anch. conſi. cxxxij. incip. in Chriſti nomine, plene, & ſubtiliter. & conſi. clxx. incip. caſus talis eſt, quidam do. Ricobinus. ſed Ro. conſi. lxx. mutauit opi. & ibi dat tres ſolutio. ad dictũ Bar. in l. j. §. permittit. ſ. de aqua quot quarũ vltima eſt, q non habeat locũ in eccleſia Et huic opinioni videtur adherere Alex. tanquam veriori in puncto iuris: aduertendũ tamẽ eſt q Pe. de Ancha. in dictis cõſilijs per me allegatis, loquitur in emphyteuſi eccleſie, & tamẽ tenet opi. Bar.

§. Si ſtipulatus fuero.

Quando verba ſunt clara p ſtipulatore interpretationem reſtrictiuam non recipiunt. h. d. Habuiſtis ſ. eo. l. quicquid adſtringende. Op. de l. ſtipulatio iſta. §. in ſtipulationibus. ſ. eo. Sol. ibi verba erant ambigua, hic clara, i. ille aut ille. §. cũ in verbis. ſ. de leg. iij. Opp. de auro & arg. leg. l. inter veſtem. Sol. ibi in his que dependent ex voluntate vnius ſcilicet teſtatoris, vnde eius voluntati ſtatur: hic ex volũtate duorum ideo non ſtatur voluntati ſolius promittentis.

LEX CXI.

1 ☞ Domum communem ſi habeo tecum, & prohibeam ſocium tuum, quem duxiſti, ne ingrediatur, an ipſo ingrediente poſſit puniri.

Si ſtipulatus fuero per te.

Cõtract9 ſtricti iuris recipit interpretationẽ extẽſiuã, quãdo alias nõ hʒ effectũ. h. d. q no. tetigit. ſ. e. l. qcqd. Dicã plenius in l. vt gradatim. §. & ſi lege. j. de mune. & hono. ideo en in extendit ad aliũ, q aliter vbi nõ poſſet

1 ¶ Facit ad q. † tu & ego habebamus domũ cõmunẽ, tu ducebas ſocium tuũ, ego prohibui, ille fuit ingreſſus, an puniatur. Videtur q ſic: q potior eſt cauſa prohibentis, l. Sabinus. ſ. communis diui. In cõtrarium facit, & bene, q non prodeſſet mihi habitare, niſi poſſum ducere amicũ. Ad hoc facit, ſ. com. di. l. ſi edes. & quod ibi notatur, q res eſt deſtinata ad hũc vſum, ergo vnius tantum ſufficit conſenſus: ſed ſi ab alio ſocio non ducebatur: ſed ſua ſponte ipſe intrauit, ſufficit vnius prohibitio. l. de pupillo. §. ſi pluriũ. ſ. de ope. no. nun. vt ipſe ſolus videatur iniuriatus. Facit l. ſi quis hac lege. ſ. pe. ſ. quia a qui. licet in aliquo videatur contra, ſcilicet quod non poteſt renocari in ſeruitutem ſine omnium conſenſu, ſed nec hic poſſet ſolus agere de iure, quod reſpiceret ipſam rem, ſed de iniuria facta ſibi per introitum ſic.

LEX CXII.

1 ☞ Alternatiua in obligatione ille ſolus, qui electus, eſt in obligatione.

2 Electio quando trahit ſecum executionem, non eſt locus variationi.

3 Differentia inter futurum ſubiunctiui, & futurum indicatiui.

4 Hec lex non corrigitur per auth. qui ſemel. C. quomodo & quando iudex.

5 Varians condemnatur in expenſis.

Si quis ſtipulatus.

Qui habet electionem p futurũ ſubiunctiui, non poteſt variare: ſed ſi per futurum indicatiui, ſic. h. d. Diuide in duas partes. Ex

1 primo no. † q poſt electionem iſte ſolus qui eſt electus, eſt in obligatione. Secundo no. q dixi in ſummario. ¶ Ad primũ opp. j. e. l. ſi duo. & de conſti. pecu. l. illud. Sol. illud ante electionẽ, hic poſt electionẽ: & intellige electionem perfectã, ita q nõ ſit locus variationi, vt j. dicã. Opp. de le. j. l. huiuſmodi. §. Stichũ. Sol. in legatis demũ facta electione, ſtatim dominiũ eſt legatarij in ſtipulatione ſecus: & ideo electio trahit ſecum executionem. Ad idem q no. in d. §. Stichum. & l. ſtatu liberũ. §. Stichũ. ſ. de leg. ij. & de opt. leg. l. apud Aufidium. Iſta ratio non eſt vniuerſalis. Pone teſtatorẽ reliquiſſe res heredis alternatiue, vel res alienas, tũc dicta ratio ceſſaret: & ideo dic rationẽ generaliorem, q vltime voluntates nõ poſſunt eſſe in pendenti, ſicut cõtractus. l. ſi. ſ. commu. predi. ¶ Op. ſ. de proc. l. ſi is qui. Sol. vt ibi, q ibi fuit lis cõteſtata: & ſic concordat cũ iſta. Op. j. e. l. eũ qui certarũ. in ſi. Sol. ibi habebat electionẽ tacite a lege, hic ab homi-

2 ne, vt ibi dicetur. Ex predictis no. † q vbicunq; electio ſecũ trahit executionẽ, nõ eſt loc9 variationi, & ideo ſi poneremus in principio legis, q vnus ſolus ſit in obligatione, vt tex. dicit, intelligo poſtquã nõ põt variare, & ſic electio eſt pfecta: & hoc ſignificat illud verbũ elegerit, q rẽ pfectã ſignificat, vt l. j. in ſi. ſ. q quiſque iur. Nam eo ipſo q alter ſolus eſt in obligatione, alter nõ poſſet

5 ex variatione eligi. l. ſi is cui. de leg. ij. ¶ † Quero, que eſt differen-

a tia [a] inter futurũ ſubiũctiui, & futurũ indicatiui: Dicit Jo. grãmatici certãt. Vel dic verius ſm Azo. futurũ ſubiunctiui formatur a pterito indicatiui, ideo cũ ſemel velit, ſemper erit verum eũ voluiſſe, & ideo non eſt locus variationi: q impleta eſt electio Sed verbũ volã, formatur a preſenti. Cum igitur dico cũ volã, intelligitur, i. cũ volẽs ero ſeu volẽs durauero: ideo licita eſt variatio vſq; ad litis cõteſtationem, abinde nõ eſt licitũ variare, q iam poſſet auferri parti cõteſtãti litem ius defendendi. Quero, predicta nõ videntur reſpondere queſtioni prepoſite: nã in princi. quis ſtipulatus eſt quẽ vellet, & hec dictio vellet, eſt preteritũ imperfectũ ſubiũctiui, & preſens optatiui, q hic in reſponſione nõ ponitur. Reſp. cũ hec dictio vellet, nõ ſignificet rem perfectam idem eſt q in futuro indicatiui, vt dixi ſ. e. l. centeſimis. in fina.

4 ¶ Quero, ã iſta † lex ſit correcta per auth. qui ſemel. C. quomodo & qñ iu. Dico, q nõ, q illa loquitur in differẽte: hic vero loquitur in deſiſtẽte a petitione prima, & incipit ſcdam. Sed tuc cõtra, q renũciare liti videtur per pactũ de nõ petẽdo, l. poſtquã liti. C. de pac. Sed pactũ factum de vna ex rebus alternatiue debitis, porrigitur ad aliã vt ſ. de pac. l. ſi vnus. §. ſed ſtipulatus. Sol. predicta vera, niſi de mẽte paciſcentis aliud appareret, vt puta, paciſcor ne petã Stichum, ideo q volo petere Pamphilũ. vel aliud in pacto expreſſe de nõ petẽdo, aliud in hoc pacto tacito, quod inducitur per renunciationẽ: q ad aliã rem, vel perſonam non porrigitur, Ratio, q habet in ſe cõditionẽ annexam ſcʒ q volo aliud petere, vt dixi, vel ex natura taciti, quod non operatur tantum, quantũ expreſſum, vt in tacita pupillari, & ſimilibus. Et ex hoc patet, q poſtquam ſemel variauit, iterum nõ poteſt: q de illo videtur feciſſe pactum de non petendo, vt dictum eſt. Que-

5 ro, † vtrum varians condemnetur in expenſis: Reſp. ſic, vt not. in ſimili in l. edita actio. C. de eden. in materia de cumulatione.

ADDITIO.

a ¶ Que eſt differentia. Adde Alex. conſilio xcviij. lib. j. & Bald. conſilio xxij. libro iiij.

1 ☞ Idoneus nõ dicitur litigioſus, nec qui ſtat in arce munitiſſima, ſed qui eſt facilis ad conueniendum, vel legalis.

2 Poſſeſſionem habens in loco ſuſpecto, ita quod veriſimile eſt q fiat pauper, dicitur non idoneus.

§. Si quis ita.

Qui promittit ſatiſdare, ſi non ſatiſdat, tenetur ad intereſſe, quod eſt in quantũ principalis nõ eſt ſoluẽdo, vel ſi cõueniri nõ põt. h. d. ¶ In tex. ibi, niſi, q plerũq; &c. ſubaudi, determinatiue nõ copu-

1 latiue ponitur hoc, niſi Dyn. Quaſi dicat predicta vera, † ſi reus principalis eſt ſoluẽdo, & põt cõueniri: vel eſt legalis homo ſec9 ſi eſſet ſoluendo, nõ tamẽ poſſet cõueniri de facili, q habet fortẽ rochã, in qua ſtat, l. ij. circa prin. ſ. qui ſatiſd. cog. & ibi no. Idem ſi eſt homo, qui nõ ſolueret ſine litigio: hoc enim intereſſe eſtimatur, l. eum qui. in ſi. ſ. de in diẽ addic. Et legitur duobus modis. Secundũ vnam lec. oppo. j. de fideiuſ. l. qui ſatiſdare. Solu. ibi ſcienter accipit non idoneum, hic ignorans. Hec vera, licet glo.

a aliter ibi dicat, & ibi dicemus. Op. quia ſemper noſtra intereſt [a] habere

habere plures reos,l.iiij.in fi.de lib.leg.Fateor,ſed iſtud inter-
eſſe nõ eſtimatur de preſenti,niſi quatenus principalis eſſet nõ
a non ſoluendo.¶† Quero,quid ſi principalis eſſet ſoluendo de
preſenti,ſed habet poſſeſſionem in loco ſuſpecto,ita ꝙ veriſimi-
le eſt,ꝙ fiat pauper,an huius habebitur ratio? Uel pone obliga
tionem eſſe in diem,vel ſub conditione,ita ꝙ ſtatim non poteſt
exigi.Reſpondeo ſic,vt not.ſ.ſol.matri.l.ij.§.j.in gloſſ.magna.
Sed qualiter fiat eſtimatio hic,⁊ primo caſu quando non poteſt
conueniri,vel non eſt legalis,ſed litigioſus? Reſpondeo,quan-
to minus talis actio poſſet vendi,vt ſ.ad Trebel.l.j.§.ſi heres.

ADDITIO.

a P.Pau.P.¶ Noſtra intereſt.Uide Corne.conſilio liij.incip.
Titius vendidit.

LEX CXIII.

☞ Prorogatio termini penam committi impedit,ſed commiſ-
ſam non perimit.
2 Mortuus arbitrari non poteſt ſi adijceretur operi incerto.
3 Pena quando committatur,licet quis non arbitretur.
4 Pena adiecta ab homine,ſi non fiat opus intra tantum tem-
pus,ſtatim committitur,cum certum ſit intra illud fieri non poſ
ſe,ſecus ſi adijcitur a lege,tunc non committitur,niſi toto tem-
pore elapſo.
5 Bannitus,qui ex forma ſtatuti poteſt elapſo termino banni oc-
cidi impune,non poteſt occidi ante finitum terminum,licet cer-
tum ſit in termino ipſum comparere non poſſe.
6 Pena adiecta facto,ſi eſt talis,que ipſo iure ſecum trahit exe-
cutionem,puta ꝙ quis ſit infamis,ſtatim cum eſt ommiſſa exe-
cutio eſt exacta.
7 Arbiter quando poſſit prorogare terminum ſtatutum parti ad
aliquid faciendum,poſtquam certum eſt in termino expediri nõ
poſſe,vt penam euadat.
8 Periurus quis non eſt,ſi tempus iuramenti eſt prorogatum ⁊
certum ſit quod intra terminum expediri non poteſt,ꝙ per iura
mentum promiſerat.
9 Penam ſtipulator non poteſt petere opus eligendo,niſi ſit ad
iecta clauſula,rato manente pacto.
10 Promittens dare centum Titio in paſchate,⁊ abinde in antea
ad Titij voluntatem,abſque alia interpellatione aduenient e
die paſchatis,conſtituitur in mora.

a Cum ſtipulatus ſim.[a] Proro-
1 gatio † ter
mini impedit penam committi:ſed cõmiſſam nõ peri
mit.h.d.Deinde.Primo ponit queſ.Secũdo,que-
ſtionis ſolutionis.Tertio,reſpondet tacite obiectioni.Quarto
cõcludit ad premiſſa.Scda ibi,Proculus tertia ibi,nec ad rez.
Quarta ibi,⁊ propemodũ.¶ Pone caſum in terminis,vt pate
bit ex ſeqñtib9.Et q2 hec lex eſt difficilis,lege literã,⁊ cã expo-
ne.Si op9 ſcʒ certe forme,Nec ob.l.multa.ſ.de cõdi.⁊ demõſ.
in prin.Itẽ ibi,nõ deſiderauit ſubaudi,nõ tñ erat neceſſe,ꝙ hic
deſideraret vel interpellaret,cũ dies appoſita interpellaret pro
ſtipulatore.Ibi,ſuperfuiſſet.ſed hoc eſt falſum,imo bene pena
eſſet cõmiſſa:q2 nõ erat hic cõditiõe opus,ſi fieri arbitrat9 fue-
rit:ſed illa verba,arbitratu meo,qñ apponũtur operi certe for-
me,etiã ſi intelligant,i.deſiderio meo,importãt quanda admo-
nitionẽ,vt celerius fiat,non conditionem.Et ſic non extinguitur
2 mortuo ſtipulatore,vt ſ.eo.l.ſi decẽ cũ petiero.No.† ꝙ mortu9
arbitrari non põt,ſi adijceretur operi incerto.ꝙ dic vt ſ.eo.l.ſi
ſtipulatus fuerim.in prin.¶ Habetis tria.Primo,ꝙ pena com
mittitur,lʒ quis nõ arbitretur.Secundo,ꝙ pena cõmittit ante
tempus ſtatim cũ certum eſt perfici opus ante tẽpus non poſſe.
b Tertio,[b] quod prorogatio termini impedit penam committi,⁊
3 cõmiſſam nõ tollit.Ad quodlibet illorũ op.¶† Ad primum,ꝙ
pena non committitur niſi ſit arbitratus.nã opp.de l.multa.in
prin.ſ.de cõdi.⁊ demõ.Sol.ibi venit in diſpoſitione,fieri opus
incerte forme.certificandũ arbitrio alterius:vnde illo non arbi
trante pena non cõmittitur,ſed hic fuit opus dictũ certe forme:
alias pena iſta non poſſet cõmitti.Op.q2 tu dicis contra hunc
ter.qui dicit opus arbitratu meo,ſi eſſet opus certe forme,tunc
nihil releuaret arbitrio meo.Dicit glo.ꝙ tam in qualitate ope-
ris,quã in opere prorogãdo,⁊ perficiendo,⁊c.Quid vult dicere?
Dico,ꝙ opus certe forme fuit expreſſum,ſed qualitatem ope-
ris approbandam poſt opus factũ,an ſit factum bene,vel male,
reſeruaui arbitrio meo.Et hoc vult dicere gl.dũ dicit,in quali-
tate operis,vel reſeruaui arbitrio meo,vt poſſem prorogare ter
minum operi perficiẽdo ſtatutũ,vel dic arbitratu meo,limitan-
do formã operi datam ſm Iac.de Are.vel dic ꝙ arbitratu meo
ꝙ intra illud tps ante calendas poſſunt te interpellare ſi velim.
quaſi dicat,illud tẽpus ſit arbitrio ſtipulatoris,nõ promiſſoris.
Et lʒ quelibet expoſitio ſit vera,tñ hec vltima plus plʒ.⁊ ter.in
nuit ibi,nec eam rẽ pertinere.¶ Opp.iſta verba ſunt ambigua,

ergo pro promiſſore interpretantur,l.ſtipulatio iſta.l.in ſtipu-
lationibus.ſ.eod.Sol.hoc operatur hic expreſſio certe forme.
Item q2 fuit adiectũ certũ tẽpus,⁊ ex hoc apparet,ꝙ contrahẽ-
tes noluerunt facere conditionem,ſed ſtipulatori reſeruare pro
rogationem termini,vel approbationẽ operis,vel ponere in ſui
poteſtate,ꝙ ante poſſit deſignare tempus.¶ Oppo.per ſi.deſi-
gnatur principaliter cõditio,vt no.ſ.eo.l.ſi decẽ cum petiero.⁊
ibi glo.dixi.ſ.e.l.cẽteſimis.in fi.⁊ qñ dies leg.ced.l.ſi Titio.hic
ergo eſt cõditio,non monitio.Rñde.ꝙ iſta verba.ſi opus factũ
non erit ante calendas Maij.cõditionẽ ſignificat:ſed illa verba
arbitratu meo,non faciunt cõditionẽ,cũ iam ſit declarata,certa
forma operis,vel ergo faciunt monitionẽ,vt intra certum tem-
pus poſſit moneri ſtipulator,ſi vult.vel poſſit terminũ proroga
re,vel facti conditionẽ reſolutiuã,vt ita demũ non teneat,ſi ſibi
placuerit formã operis mutare,ſm diuerſas lec.ſ.poſitas:cuʒ
ergo nõ mutat formã,videt durare in prima volũtate expreſſa,⁊
qui nõ facit,incidit in penã.¶ Uenio ad ſcdm.hic dicit,ꝙ pena
eſt ante diẽ cõmiſſa,contra l.in illa ſtipulatione ſi calẽdis ſ.eod.
Gl.ſoluit,ꝙ ante aduentũ diei,ipſo iure eſt cõmiſſa,ſed ante nõ
poteſt exigi,vt in contrario.¶ Contra illud,ꝙ ipſo iure non ſit
commiſſa,op.de l.quicquid aſtringẽde.§.fi.ſ.eo.Sol.illã ſecun
dum iſtã intellige.Uel ibi erat actus momentaneus,de quo non
poteſt eſſe certum me nõ aſcẽdere Capitoliũ,intra bienniũ,niſi
totum tranſeat:hic non eſt actus momẽtaneus.Sed cõtra illud
opp.ꝙ in opere ꝙ eſt certũ ante diem perfici nõ poſſe,nõ cõmit-
titur ipſo iure,l.ſtipulationes nõ diuidunt.§.ſi quis ita,vbi non
cedit dies ante elapſum totũ tẽpus.Sol.vt ibi,q2 nõ cedit dies
cũ effectu,vt antea poſſit exigi:⁊ illa eſt verior expoſitio per iſtã
legem.¶ Opp.j.eo.l.inſulã.Reſp.gl.tua que eſt hic,dat vnã re
ſponſionem not.que menti eſt tenenda,ita ꝙ nullo modo exeat.
4 Dicit gl.ꝙ ibi nõ fuit adiecta pena hic ſic.† No.ergo,ꝙ quando
adijcitur pena ab homine,ſi non fiat intra certũ tempus ſtatim
ipſa cõmittit.cum certum eſt intra tẽpus fieri nõ poſſe,licet an-
te diẽ non poſſit exigi.Sed ſi pena apponit a lege,ſicut eſt in d.l.
inſulam,vbi venit intereſſe,tũc non cõmittitur niſi elapſo toto tẽ
pore.Sed dices tu.Etiã intereſſe videtur appoſitũ a partibus,
vt ſ.eod.l.ſtipulationes nõ diuidũtur.ver.Celſus.⁊ ibi no.So.
hic loquitur qñ a partibus apponitur pena expreſſe:ſecus ſi ta-
5 cite:vt ibi.Et iſta ſunt no.ad multa.Pone,dicit † ſtatutum,qd
elapſo termino banni impune poſſit occidi:Poteſtas ex banni-
uit quendam,ſi non venit intra tertiã diem exbannitus eſt.Flo-
rentie terminus eſt trium dierũ,elapſi ſunt duo dies,in vno nõ
c poteſt venire,an poſſit occidi ante elapſum terminũ? Et certe [c]
non:q2 hic pena imponit a lege.nec curo ſi exprimitur a iudice,
eo modo quo ineſt.vt ſ.de leg.j.l.iij.dicã in l.iij.§.ſi quis con-
demnatus.ſ.de re iud.Hoc probat extra de elec.c.cõmiſſa.lib.
vj.Poſſes dicere idẽ eſſe ſi a iudice nõ imponeretur,cũ licet an
te tẽpus comittatur,non tamen ante tempus põt exigi,vt ſ.di-
ctum eſt.Reſpõ.Predicta vera,qñ in executione exigit factum
6 hominis:† ſed in executione que fit a lege,vt ꝙ quis ſit offẽdi-
bilis,ꝙ ſit infamis,vel excommunicatur,iſta ſtatim quando eſt
cõmiſſa,eſt facta executio,l.furti.in prin.ſ.de his qui nota.infa-
mia.⁊ de pen.l.qui vltimo.⁊ no.C.ſi a non cõpe.iudi.l.fi.Item fa
7 cit,arbiter ſtatuit † terminũ parti ad aliqd faciẽdu an poſſit ter-
minum prorogare,poſtquã certũ eſt partem intra terminum ex
pedire non poſſe,vt per hoc euitetur pene cõmiſſio? Dic,que-
dam eſt pena,que infert a lege,puta,vt ille qui non probat intra
terminũ poſtea non audiatur,⁊ quo ad iſtã prodeſt prorogatio:
quia nõ eſt cõmiſſa.Alia eſt pena cõuẽtionalis,⁊ iſta ſi quidẽ ex-
preſſe erat promiſſa in hunc caſum,iam erat cõmiſſa,vt proroga
tio arbitri in hoc non prodeſſet,l.quid tamen.in fi.de arbi.Uel
forte poſſes dicere,ꝙ eo ipſo,ꝙ habet poteſtatẽ prorogãdi termi
num etiam in pena commiſſa obſtat exceptio arg.j.eo.l.qui Ro
me.§.Callimachus.in fi.ſed ſi non erat cõmiſſa prorogatio pro-
8 deſſet,vt dictum eſt.† Item quid ſi prorogaui terminũ iuramẽ
ti poſtquã certũ erat intra terminũ te expedire non poſſe,ꝙ per
iuramentũ promiſeras,an elapſo termino erit periurus? Et di-
cunt ꝙ ſic,per iſtã legem:ſed nõ bene dicũt:q2 pena periurij im
ponitur a lege,⁊ ideo niſi totũ tẽpus tranſeat,non eſt periurus.
¶ Uenio ad tertiũ,dicit,ꝙ termini prorogatio nõ tollit penam
9 iam cõmiſſam.† Op.ſ.ſi quis cau.l.ij.⁊ l.poſt diem.ſ.de leg.cõ-
mil.⁊ l.cũ in plures.j.ſ.loca.Gl.tua dicit,fateor cõtrariũ,quod
ego,qui elegi opus,nõ poſſum petere penã obſtante exceptione,
niſi eſſet dictũ,rato manente pacto,ita dicit ibi glo.habet ergo
locum hec lex,ꝙ vtrunqʒ poſſit peti ſi dicatur,rato manente pa-
cto:ſecus ſi non dicatur.Pet.reprehendit hanc glo.quia opus
erat conditione non in promiſſione,vt innuit in prin.legis.⁊ ſic
non poteſt dici,quod aliquod pactum preceſſit.Diſtinctio er-
go iſta non videtur bona:vtrumque ergo habebitur,ſecundum
quod dicimus in l.centum Capue.ſ.de eo quod certo loco.⁊ hic

videtur pena loco contemptus poſita. Dicit ne bene. Certe non tene iſtam glo. ⁊ intellige, quod opus fieri fuit in conditione: ſed quia poſtea opus noluit, exceptione repellitur. Uel intellige, q vtrunq; fuit in obligatione, ſcilicet opus fieri, ⁊ ſic fuit dictuz, rato manente pacto, ⁊ vt probem glo. ⁊ reprobem Pet. habetur in iure iſtud. Paria ſunt poſt moram commiſſam ſtipulationez incepiſſe a precedenti conditione, vel a precedenti conuentione, l. j. §. item ſi ita. j. ⁊ ij. reſponſo. ſ. ad leg. Fal. q2 poſt moram illud quod deuenit in precedenti promiſſione, eſt nouatum, l. obligationum fere. in fin. ſ. titu. j. Non curo ergo de dicto Pet. preterea. probo quando vnum eſt in obligatione, aliud in ſolutione, recipiēdo vnū preiudicatur in alio, ⁊ poteſt purgari mora vſq; ad litem conteſtatam, vel vſq; ad ſententiam. l. item veniunt. §. cum prediximus. ſ. de peti. here. ⁊ l. ſi ſtipulatus fuero decem in melle. j. de ſol. ⁊ ita hic poſito, quod opus non ſit in obligatione, tamen eſt in ſolutiōe: ⁊ ſic ſuſcipiendo opus preiudico in pena. Et oppo. vlterius dicitur, quod ante diem eſt pena cōmiſſa. Contra, quia pena apponitur loco intereſſe: ſed ante diem non committitur intereſſe totum. l. ſtipulationes nō diuidūtur. §. fin. Sol. non ſequitur, quia in iſtis penis inſpicitur, quod interſit,
a c non quantum interſit. l. fi. j. de preto. ſtipu. Ultimo, † vnum du-
d bium [d] formo promitto tibi dare centum vſque ad paſcha, ⁊ abinde inantea ad tui petitionem, queritur vtrum adueniente die paſchatis ſim in mora ſine aliqua interpellatione? Videt quod non: quia non promiſi ſimpliciter vſque ad paſcba, ergo debeo interpellari. l. ſi ex legati cauſa. ſ. eo. In contrariū eſt veritas, quia quando dicit, abinde inantea ad ſui petitionem, verum eſt in prorogatione termini, quia poteſt prorogare ſi vult: tamen dies interpellat pro homine. Caſus eſt hic, prout illa verba, arbitratu meo, intelliguntur termini prorogati, vt dicit glo. ſuper verbo, arbitratu, ⁊ nil ad rem, vt ſ. dixi.

ADDITIONES.

a And. Barb. ¶ Cum ſtipulat⁹ ſim. Et intellige ſm Ange. quod non perimit res a iure, nec ope exceptionis, quando penalis ſtipulatio incipit a precedenti conuentione veſtita, ⁊ adiecta eſt clauſula, rato manente pacto, ſecundum quod dicit Ro. ⁊ redditur iſta lex ſecundum iſtum intellectum ſingularis.

b ¶ Tertio. Hic habeo caſum ſingularem, q ſicut dies certa nullo modo variabilis ex forma ſtipulatiōis concepte interpellat, pro homine, l. magnam. C. de contrah. ⁊ commi. ſtipu. ita etiam dies a principio certa variabilis in tempus anguſtum ⁊ prolixius, ad nutum ſtipulantis interpellat pro homine, quod nunquam exeat memoriam tuam. Pro hoc etiam attento dicere, q id, quod dicitur, ſtipulationem penalē nouare primitiuam immediate, cum commiſſa eſt propter moram, nō vendicat ſibi locuz eo caſu, quo variabilis eſt dies ad ſtipulatoris nutum in forma predicta. quod apparet, q2 tunc non eſſet termini prorogatio, de qua loquitur hec lex imo eſſet nouus contractus, l. cum in plures. §. lege dicta. ſ. loc. ⁊ nouam dilationem habens conſiderare debet, q hic erat adiecta dies ⁊ pena: ⁊ ſic non admittebatur purgatio more: quia omnis primitiua quo ad omnem effectum erat tranſlatum in penalem. Et illud non tangunt doctores. Dicam plene in repetione l. ſi inſulam ſ. eod.

c ¶ Certe non. Adde, q cum Bar. tranſit Ange. ⁊ Pau. de Caſt. qui dicit, q alias inducebat ad queſt. de matre, que neglexit vſque quaſi in fine anni petere tutorem, vel tutelam aſſumere, ita q reſtabant niſi octo dies, intra quos aſſumere nō poterat, propter ſolennitates que requirebantur ex forma ſtatuti, an deberet adire hereditatem filij mortui, cui in tempore prouiſionem nō facit de tutela ſicut ſi mortuus fuiſſet poſt annū, per l. ſciant. C. de legit. hered. dicit ipſe, q adire poterat, q2 eſt pena legalis, que non imponitur ante tēpus elapſi anni, quo elapſo, dicit ipſe nec ſibi auferretur, quia acquiſitio debet eſſe perpetua, non eluſoria. Non obſtat c. commiſſa. de elec. lib. vj. quia ibi nō acquirebat de nouo: ſed retinebat q prius habuerat. Et hanc opi. tanquam humanam dicit menti tenendam, ſed vltra ea que conſuluit ipſe Paul. conſi. ccclxxxiij. vide conſi. xxix. incip. i puncto ſuprascripto, lib. ij. vbi tenet, q ſuccedat: ſed poſt annum priuetur. ⁊ dicta hic per Bar. q termino aſſignato ab homine ex cōuentione ad aliquid faciendum, ſatis ſit, q conſtet, q in termino fieri non poſſit, limita, ſecundum do. Anto. de ſancto Geor. in c. perſonas. de appel. vt ſi habeat locum i termino aſſignato ab homine, qui ſuccedit loco termini iuris, tunc enim ſapit naturam termini aſſignati a iure: ideo tunc vltima dies termini eſt expectanda. ⁊ de hoc dicit eſſe caſum in d. c. perſonas. ſecundum Bal. Jo. And. ⁊ Panor. ibi.

d Roma. ¶ Ultimo vnum dubium. Vide. Ange. qui idem tz i l. ſi inſulam. ⁊ Jmol. ibi. ſ. eo. Ange. ⁊ Jmol. i l. ita ſtipulatus. i. e. ⁊ vide Bal. in c. mādatum. in fi. de reſcrip. ⁊ in c. ij. an ille qui in terſe. fra. domini ſui. i feud. ⁊ Pau. de Caſt. conſi. clxviij. ⁊ vide tex. notabilem in l. fi. §. preterea. ⁊ ibi ponderat Bald. C. de iure dot. Aret. cōſi. cxxi. alias clxxi. ⁊ Fede. in c. perſonas. de appel. ⁊ Alexan. non ab re, in l. nemo poteſt. ff. de lega. j. ⁊ Fely. in c. primo, de preſcriptio.

§. Cum venderet.

Qui non dat fideiuſſores, ⁊ non liberat, vt promiſit, tenetur ad intereſſe. h. d. Qualiter iſtud intereſſe eſtimabitur? Et puto, q fiet hoc modo, q quanto minus venderetur, tantum ſit intereſſe, l. i. §. ſi heres. in fi. ſ. ad Treb. Dicunt enim laici, vendas eam pro quinquaginta libris, vel minus, ⁊ nō curo, vt pmittas liberare. ita gl. que hic dicit, q intereſſe non eſt in obligatione, male dicit, vt dixi in l. ſtipulationes non diuiduntur. ſ. eodē.

LEX CIIII.

1 Promittens ſimpliciter fundum, intelligitur promittere fundum dari.

Fundum qui promittit, promittit proprietatē, ⁊ vſumfructum

Libellus in quo quis petit ſimpliciter fundum dari, quomodo intelligitur.

Si fundum.

Oppon. de l. videamus §. ex cauſa. de vſur. Dic, vt vidiſti in l. ſi filius. §. fi. ſ. eod. vt ibi dixi. Ultimo no. iſtam legem ad vnum. Habuiſti de ſtipulatione fundum dari, in l. ſi ſeruum §. finali. ⁊ l. vbi autem. §. finali. ſupra eodem. Item habuiſti ſtipulationem fundum tradi, vt ſupra eodem. l. ſi rem tradi. Item habes hic fundum preſtari, quod idem eſt, quod ſti-
1 pulatio fundum tradi. Quero. † quid ſi promiſi fundum ſimpliciter non adiecto, dari, vel tradi? Reſpondeo, intelligitur dari. Caſus eſt ſupra eodem l. ſi filius. in fi. cum glo. ⁊ de contrahenda emptio. l. ſi ita. in fi. Ratio eſt, quia fundus non eſt aliud, quā proprietas, ⁊ vſuſfructus, vt ſupra eodem l. qui vſumfructum, Unde qui promittit fundum, promittit proprietatem, ⁊ vſumfructum. ⁊ ſic dari. Jdem dico, ſi quis in libello peteret ſimpliciter Titium condemnari ad fundum, niſi natura preteriti contractus, vel natura narrationis aliud induceret, l. ſi ſtipulatus. ſ. de vſuris. cum ſimi.

LEX CV.

1 Tacite actum ab altero ex contrahentibus tantum, nihil operatur,
2 Dies in factis eſt de ſubſtantia ſtipulationis.
3 Diei omiſſio quando vitiet ſtipulationem.
4 Stipulatio continens incertam quantitatem, quando, ⁊ quibus caſibus valeat.
5 Stipulatio opus faciendi non adiecto certo loco, quando valeat.
Stipulatio operarum incerta valet.
6 Stipulatio fundi ſimpliciter nomine non adiecto, quando valeat ⁊ num. 9.
7 Differentie ratio inter promiſſionem ſeu legatum fundum ſimpliciter, ⁊ promiſſionem vel legatum domus, quod in domo valeat ⁊ in fundo non.
8 Differentia inter legatum ⁊ ſtipulationem, quando legatum certum, ⁊ non conſtat de quo valet: ⁊ declaratio voluntatis pertinet ad heredem, ſecus in ſtipulatione, quia vitiatur.
10 Stipulatio de iudicio ſiſti interpoſita ſine die valet.
11 Stipulatio collata in perſonam obligantis per futurum ſubiunctiui, quando valeat.
12 Stipulatione principali vitiata, quando vitietur ſtipulatio penalis.
13 Differentia quando ſtipulatio incipit a precedenti conuentione. ⁊ quando a conditione. ⁊ promittēs incidat in penam.
14 Ultimis in voluntatibus non ſit differentia an legatum incipiat a precedenti conditione, an a diſpoſitione pura, vt pena committatur cum potuit fieri. ⁊ eſt ceſſatum.
15 cauſa due ſeu rationes appoſite in lege, ſi vna ceſſat, ⁊ alia remanet, remanet etiam iuris diſpoſitio.
16 Cautio Mutiana an habeat locum in contractibus, quando cōditio confertur in perſonam eius cui aliquid debetur.
17 Conditio in non dando vel non faciendo collata in perſonam grauati, an ⁊ quando committatur ad penam.
18 Perplexitas dicitur cuius diſſolutio non dependet ex facto alicuius.
19 Diſparitas conditionis que non ſperatur reduci ad paritatem impedit conſtitutionem duorum reorum.
20 L. ſi Titius. ſ. eo. concordat cum iſta.
21 Stipulatio penalis ſi incipit a nuda conuentione, ex ſola interpellatione extra iudicium facta, committitur, ⁊ non requiritur litis conteſta. nu. 24. ⁊ nu. 53. vbi ſe remittit.
22 Conditio que de iure exiſtere debet, tamen ſufficit quod de facto inſtat, ad hoc vt de facto quis in mora conſtituatur.

Stipu

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

23 Sipulatio quando interponitur, preſumitur quod parter ve- lint eam valere.
Voluntas cōtrahentium interpretatur, vt valeat eo modo, quo valere poteſt.
25 Titulus de arbitris, qui loquitur de pena inſerenda in compro miſſo, ꝙ arbiter non cogitur ſententiare ſi pena non eſt appoſi- ta, loquitur quando compromiſerunt partes nudo pacto.
26 Stipulatio penalis ſequens, an nouet precedentem. ⁊ nu. 32.
27 Contractus emphyteuticus eſt de iure ciuili, ⁊ tamen non no- uatur per ſtipulationem penalem ſubſequentem.
28 Sipulatio penalis ſequens, nō nouat pactionem liberatoriam precedentem.
Pactum de non petendo producit tres effectus.
29 Sipulatio penalis, quando ſurrogatur in loco prime, tunc no- uat precedentem.
30 Nouatio, an ⁊ que iure inducatur, quando prima ⁊ ſecunda ſti- pulatio eſt pariter principalis.
31 Stipulatio penalis appoſita loco particularis ceſſationis non nouat precedentem ſtipulationem.
33 Stipulatio ſimplex, ⁊ pura, qualiter committitur quo ad obli- gationem, petitionem, ⁊ moram. nu. 37.
34 Stipulatio quātuncunq; pura, qualiter intelligat habere diem.
35 Tempus quod indulgetur miſerationis cauſa, ſi notaxatur a lege, eſt arbitrarium.
36 Effectus, an tempus indulgetur ſolutioni, miſerationis cauſa, an inſit obligationi. Intra tempus quod, indulgetur ſolutioni miſerationis cauſa, licet exigi non poſſit, agi tamen ſic.
38 Stipulatio in diem qualiter ⁊ quando committitur, quo ad ob ligationem, quo ad actionem, ⁊ quod ad moram. nu. 40.
39 Stipulatio in diem ſubintellectaȝ a lege, an ſtatim producat a- ctionem ⁊ obligationem.
Effectus qui cauſantur querere, an ex ſtipulatione ante diem ſit nata obligatio, ⁊ actio.
41 Stipulatio que habet diem incertam. quando committatur, ⁊ an ſit nata obligatio, ⁊ actio.
42 Ratio differentie inter diem certam, ⁊ incertam, quo ad natiui tatem obligationis, ⁊ actionis ante diem.
43 Curſus diei incerte, non conſtituit quem in mora.
44 Obligatio, ⁊ actio, quando naſcatur ex ſtipulatione habente diem, cauſa multiplicande obligationis, ſeu preſtationis.
45 Curſus diei appoſite, cauſa multiplicande obligationis, quan- do conſtituat quem in mora.
Mora non purgatur vbi eſt dies, ⁊ pena, cuius concurſus con- ſtituit quem in mora.
46 Obligatio ⁊ actio eſt ex obligatione habente diem cauſa limi- tande obligationis, ſtatim eſt nata, etiam quo ad exactionem, licet ꝗ reo paretur exceptio.
47 Ex ſtipulatione ſimplici conditionali, quando naſcatur obli- gatio, ⁊ actio. ⁊ primo quid de conditione neceſſaria.
48 Conditio impoſſibilis vitiat ſtipulationem, ⁊ ex ea non oritur obligatio, nec actio.
49 Ex ſtipulatione conditionali poſſibili, ſeu contingenti, que ſe habet ad eſſe, ⁊ non eſſe, ante euentum conditionis, non eſt nata obligatio, nec actio.
50 Euentus conditionis poſſibilis, ſeu contingentis, non conſti- tuit quem in mora.
51 Stipulatio ſi habet diem. ⁊ conditionem, quādo ex ea naſcatur obligatio, ⁊ actio.
52 Stipulatio penalis incipiens a precedenti conditioni, quando committitur, ⁊ ex ea naſcatur obligatio, ⁊ actio.
54 Sipulatio penalis incipiens a precedenti pactione veſtita, quā do commititur, vt ex ea naſcatur ogligatio, ⁊ actio: ⁊ an ſufficiat interpellatio.
55 An ante ſtipulationem commiſſam. poſſit axigi ad id qđ deue nit in prima ſtipulatione veſtita.

STa ſtipulatus. Hec lex famoſa eſt, ⁊ vtilis tantū quantum alia que ſit in corpore iuris. ⁊ breuiter hoc dicit. Pe nalis ſtipulatio vitiatur ex errore, vel incertitudine, que principalem ſtipulationē reddit inutilem: ſinautem vtilem conuentionem penalis ſtipulatio ſubſequatur, tūc penalis com mittitur cum ſuper prima mora contrahitur. Quod ſi non con uentio, ſed conditio penalem ſtipulationem precedat, tunc com mittitur, cum omnino conditionem exiſtere certum erit. Sed in vltimis voluntatibus abſq; diſtinctione, a tempore ceſſationis pena committitur, que pena ſolummodo exigitur, niſi actum ſit vt vtrunq; petatur. hoc dicit hec lex, ſm Dyn. ¶ Diuiditur in duas partes. Primo tractat quādo penalis ſtipulatio commit titur. Secundo, quid commiſſa ea, exigatur. Secunda ibi, in fin. quod ſine dubio. Item prima ſubdiuiditur ſm Dy. in quinque partes. quia in prima tractatur de quadam pretoria ſtipulati ne, que incipit a p̄cedenti cōuentione, vſque ibi, Sed ⁊ ſi ita Ibi ſecunda, in qua tractatur de ſtipulatione conuentionali, que in- cipit a precedenti conditione, in non faciēdo, vſque ibi, Item ſi quis. Ibi tertia, in qua ponitur dictuȝ Pegaſi, de ſtipulatione, que incipit precedenti conditione in non dando, vſque ibi, Sa- binus. Ibi quarta, in qua ponitur dictū Sabini, qđ dicto Peg gaſi contradicere videbat, vſque ibi, Itaque. Ibi quinta, in qua diſcordantiā Sabini, ⁊ Pegaſi, ad concordātiā reducit, vſque ibi, Quod ſine dubio. Alij aliter diuidunt, quod non curo. Pre dicta diuiſio placet, preterquam in primo dicto, quod Dy. vide tur intelligere, tātum in ſtipulatione pretoria, Sed certe imo lo quitur, vel de pretoria, vel de conuentionali, vt patet ex ſecun- da gl. hic poſita. Quod pone verum, vt ex ĩ. ſcriptis apparebit. Caſum in terminis pone per re, ⁊ lege literam, ⁊ expone vt pate bit ex ſequētibus. Secundū predicta circa finem legis ibi, qđ ſine dubio. ponitur, quod, pro, ſed, ⁊ litera legitur, vt in gl. ibi po ſita. Poſſet etiam ſecundum Old. legi plane, ⁊ erit alius intelle ctus, vt illud, quod, ſit relatiuum hoc modo dictum Sabini eſt, ꝙ non expectetur, quod deſinat poſſe dari, vel fieri, ſed commit- tatur ſtatim cum potuit dare, ⁊ non dedit: qđ ſcilicet dictū Sa- bini ſine dubio veruȝ erit, cum ad dictū probatur, ⁊c. ⁊ ſic plane lege. Ratio huius eſt, quia cum eſt actum vt vtrunque debeat, ſi inſpiceretur dictum Pegaſi, inutilis eſt talis ſtipulatio, qꝛ con
a cepta in caſum, in quo vtrunq; dari non poſſit, ⁊ iſto caſu ſiue in cipiat precedenti ſtipulatione, ſeu pactione, ſiue a precedēti cō- dictione, habebit locum dictum Sabini per rationem predictā ſm Oldra. Secundum iſtam lecturam ille verſi. continetur ſub quinta parte. ſed licet lecturam hanc putem veram in ſe. tamen ſm diuiſionem predictam proſequor lecturam precedentem, ⁊ ſecundum eam collige nota. per teipſum.

Venio. Ad contraria in quib⁹ procedam ſecundū ordi nē text. Primo opponitur de l. cuȝ quid. ſi cer. petatur. ⁊ ſ. eo. l. triticum Sol. gl. hic agebatur tantum a ſtipu-
1 latore, in illis ab vtroq;. Hec ſol. gl. nō placet: qꝛ illud quod agi tur tacite ab altero ex contrahentibus tantum, nil releuat. C. de condi. ob cauſ. l. ſi repetendi. ⁊ ſ. eod. l. quicquid. tertio reſpon. ſm lect. Dyn. ⁊ not. in dicta l. cum quid. Secundo ſoluit glo. qđ inter nos conuenerat, vt ſiſteres certa die, ⁊ ante diem te certifi- carem, quod cum propoſueram, per erroreȝ omiſi, ſtipulatio nō valet, vt hic. Hec ſunt verba gl. Iſta verba ſunt dubia. Nā ſi tūc cum agebatur de ſtipulatione interponenda, fuit certa dies ex- preſſa puta, vſque ad paſcha, tunc in ipſa ſtipulatione intellige- retur tacite repetita, l. Titia §. idem reſpondet. ĩ. eo. ⁊ ſi ego ſti- pulator deberem te certificare ante illam diem alia certificatio ne, quam ea, quam, facit lex per lapſum diei interpoſite, ⁊ non fe ci, tunc ſtipulatio non committeretur magis propter defectum conditionis, quam propter errorem, ⁊ nō eſt de mente huius le gis. Hanc tamen ſolutionem tene, ⁊ eam intelligas hoc modo, ⁊ per hoc pone caſum in principio legis. Conuenit inter nos vt ſiſterem certa die, non expreſſimus eam, ſed in ipſa ſtipulatione debebat exprimi, ⁊ declarari, per errorem hoc fuit omiſſum, cer te nō valet ſtipulatio. Eſt autem huius dicti ratio duplex. Pri mo, qꝛ in ſtipulatiōe requiritur conſenſus, l. j. §. adeo. ſ. de pact. ſed hic non eſt conſenſus propter errorem, vt. ſ. de iuriſdi. om- nium iudium. l. ſi per errorem. Alia ratio poteſt eſſe, certum eſt ꝙ proteſtatio, ſeu derogatio precedens, declarat in futuro con- ſenſum nō eſſe, vt ſ. de acquirend. here. l. qui in aliena. §. ſi. ⁊ de leg. iij. l. ſi quis in in principio teſtamenti. Sed cum cōtrahētes ab initio agunt, vt certa die promittatur, videtur tacite agi, qđ ſi abſque illo die promittatur, nō valeat ſtipulatio. ⁊ ſic alio mo de fieri videtur eſſe denegatum, vt ſ. de leg. §. l. ſtatuliberum. §. Stichū. ⁊ de poſtulā. l. Imperatores. Videt ergo pteſtatū eſſe ⁊ derogatoriam diſpoſitionē feciſſe. ⁊ ideo preſumitur deficere conſenſus. Sed contra iſtam lect. inſtatur de l. cum pater. §. vi cos. de leg. ij. ⁊ C. de inſti. ⁊ ſub. l. pen. Sol. dicit dominus Ray. ibi fuit omiſſa qualitas, hic ſubſtantia, ar. ſ. de edēdo. l. j. §. dieȝ. Ita videtur tenere Dyn. in d. §. vicos. ⁊ Cyn. in d. l. pe. Iſtud di cere quod dies ſit de ſubſtantia, nō videtur verum: quia eſt qua litas non ſubſtantia, vt ĩ. titul. j. l. ex duobus ⁊ ibi no. licet qua- litas ſecundum quid faciat videri plus. ⁊ minus debitum, vt d. §. diem. ⁊ Inſti. de act. §. pur. ſicut videmus in ipſo homine, qui ſecundum diuerſas qualitates plus, ⁊ minus eſtimatur. C. com munia de le. l. fi. §. j. nō tñ ille qualitates ſunt de ſubſtātia. Pre- terea in d. §. vicos. de leg. ij. ⁊ d. l. pen. fuit omiſſa cōditio, tamē certum eſt qđ conditio magis dȝ dici de ſubſtantia cum ex eius exiſtentia, vel defectu depēdeat diſpoſitio, quod nō eſt ĩ die. Vn de hec ſol. nō placet, quare dico ꝙ in legibus ꝯtrarijs diſpoſitio fuit perfecta, licet diſponens pollicetur additurū diē, vel con- ditionem, vnde ſi non adijciat, diſpoſitio remanet de ſe valida.

Sed in caſu noſtro ante ſtipulationem inchoatam preceſſit con
uentio de adiiciēda certa die, que cōuentio h3 vim poteſtationis
ſeu derogatonis, vnde merito facit diſpenſationem non valere.
2 Sed ſi vis ſuſtinere ſol. predictam, in caſu iſto dic, † qd in factis
dies eſt de ſubſtantia. Nam aliud eſt factū vna die, aliud alia, ſ3
in datione ſemper eſt idem qd datur. l. ſi non ſortem. §. libert⁹.
de condi. indeb. in authen. de inſtu. cau. §. j. Alij ſoluunt contra-
rium, ⁊ reſpōdent ad d. l. cum quid. ꝙ ibi in obligationibus que
re contrahuntur, hic in his, que verbis. Et hanc ſolutionem vi-
detur ponere gl. ibidem, ⁊ Odof. eam t3. ſed Iac. de Ra. Petr.
b Cy. ⁊ omnis eam reprehendunt[b] per l. triticum. ſ. eo. ⁊ j. de re.
iur. l. ſemper. vñ de ea non ſ curo. ¶ Secundo opp. gl. de l. ſi ſimi
ta. in prin. ſ. de dam. infe. Gl. ſoluit tribus modis. primo nō eſt
bona, q2 nō poteſt bene reddi ratio ſpecialitatis. tertia eſt diui
nare: ſ3 ſecūda eſt vera, ⁊ eam ſic declarate. Vos ſcitis, ꝙ error
in corpore impedit actum gerendū, l. cu3 in corpus. ſ. de acqui.
rerum do. ⁊ de acqui. poſ. l. ſi me in vacuā. ſed error in cauſa nō,
vt toto ti. de condi. inde. ſed in l. ſi finita. fuit error in hoc, q2 cre
debat promiſſor debere ſe promittere in perpetuum, ⁊ ideo pro
miſit, vnde fuit error in cauſa, ideo non vitiat. Hic aute3 volue-
runt promittere in diem certā, ⁊ per errorem promiſerunt ſine
die, vnde in ipſa ſtipulatione, ſeu corpore ſtipulationis fuit er-
ror, merito nō v3. Preterea hic deficit cōſenſus, vt ex predictis
patet, ibi non. ¶ Tertio opp. gl. de l. de die, in prin. ſ. qui ſatiſ.
cog. Doc. hic, ⁊ ibi precedūt multū intricate. Sol. illa lex habet
duas lec. Nam intelligitur primo, de diſcordia, que eſt inter par
tes de die ponenda in ſtipulatione acte cōtractam ſtipulationē,
ſecundū hoc nō obſtat huic legi. Alio modo intelligitur primo
de diſcordia poſt ſtipulatione3 interpoſitā, in qua dies fuit omiſ
ſa, ⁊ tunc obſtat, ⁊ quidā ſoluerunt ꝙ ibi in ſtipulatione iudicia-
li, hic in cōuentionali. Et poteſt eſſe ratio ſecuncūdum iſtos. q2
illis iudex ſe interponit, in conuentionalibus non: vt ſupra eod.
l. in conuentionalibus. Sed ex ſolu. non eſt dona; ꝛ hoc princi-
pium loquitur in pretorijs ⁊ conuentionalibus, ſecūdū glo. vel
in pretorijs tantum, ſm Dy. Preterea ſi hec eſt ratio, ꝙ nō va-
let, ſc3 propter defectū conſenſus, eadē ratio eſt in iudicialibus,
⁊ conuentionalibus. Quare dicas, ꝙ ibi fuit omiſſa dies nō pro
pter errorem, quia ibi nō agebatur ab initio, vt certa dies pone-
retur. nec fuit vt omiſſa ex certa ſcientia, q2 de hoc nil fuit dictū
ſed omiſſa fuit partibus nil de hoc cogitantibus, tunc enim va-
let ſtipulatio. Sed pretor ibi diem limitabat, q2, fuit iudicialis,
Si enim eſſet conuentionalis, non egeremus declarationibus
c pretorijs. ſed ſi interpellatus[c] congruo loco ⁊ tempore non ſiſte
ret, committeretur ſtipulatio, vt j. dicam in alijs conuentiona-
libus. Ad predicta inſtat, ⁊ videtur ꝙ in protorijs die3 ſtatuat
lex, non iudex. vt. j. rem ratam hab. l. quo enim. j. ſol. ibi in ſtipu
latione rem ratā haberi, in qua dies declaratua a lege, vel a pre
tore mortuo: ſed ſtipulatio iudicio ſiſti non h3 diem declaratā a
lege, vel p̄tore mortuo: ⁊ ideo declarat iudex, d. l. de die. Et ad-
uerte, q2 dico ꝙ nō eſt declarata dies, in qua debeat ſiſti: ſ3 dies
vſque ad quam teneatur, bene eſt declarata, l. Grece. §. ⁊ poſt li-
tem. j. de fideiuſſo. ⁊ C. de fideiuſ. l. pe. Scdo inſtatur ad predicta
quia quando eſt conuentionalis, nō committitur per interpella
tionem, vt hac lege, verſi. ꝙ ſi ab initio. Sol. ibi dies fuit omiſſa
ex certa ſcientia. ⁊ collata in voluntatem promiſſoris: vt ſtatim
3 dicam. Ex predictis diſtingue, † aut queritur de die apponenda
in ſtipulatione interpoſita, ⁊ tunc aut eſt iudicialis, ⁊ pretor re-
ducit eos ad concordia3, d. l. de die. in prin. ſecundum vnam lec.
Aut conuentionalis, ⁊ vitiatur ſecundū materiam l. j. ſ. ſi quis
ſimpliciter. ſ. e. ⁊ hoc nō eſt noſtra materta. Aut queris de die
omiſſa in ſtipulatione interpoſita, ⁊ tunc aut omittitur per erro
rem. aut ex certa ſciētia. aut nec per errorē, nec ex certa ſciētia.
Primo caſu aut fuit error in cauſa aut in ipſa ſtipulatione. Se
cundo caſu ſerua verſi. ꝙ ſi ab initio. Tertio caſu, aut eſt iudicia
lis, ⁊ tunc aut dies apponitur a lege, aut non: ſi non, ſerua d. l. de
4 die. ſi cōuentionalis, tunc ſerua qd ſ. dixi, ⁊ ꝙ j. dicam. ¶ Quar
to oppon. ad id qd dicit de pondere, numero, ⁊ menſura, d. l. qui
dam in teſtamēto. ſ. de leg. ij. quam gl. alleg. pro concor. de iure
do. l. cū poſt. §. gener. vbi dicitur, ꝙ talis incertitudo non vitiat
ſtipulationē: dicit gl. in d. §. gener. ⁊ in d. l. quidā. ꝙ hic ponitur
regula, que fellit in dote, vt in d. §. gener. in legato ad refectio-
nem vie, vt d. l. quidam. Item fauore alimentoru3, l. ſi cui. de an
nuis leg. Cy. C. de dotis promiſ. l. i. dicit, ꝙ in dictis caſibus nō
eſt ſpeciale, quia poteſt certificari ratione adiuncti, ſcilicet dos,
ex qualitate perſonarum, expenſe vie, ex qualitate vie. Idem de
alimentis. Hoc non placet, quia ſecundum hoc omnis ſtipulatio
que fit ex cauſa, valeret. Ex cauſa enim poſſemus certificare
quantitatem. Unde ſi promitteretur mihi ex cauſa emptionis,
vel locationis pretium incertum, valeret: quia certificaretur ex
qualitate rei: quod eſt contra mentem huius legis, ⁊ contra d. §.

gener. ⁊ incertitudo de qua loquitur l. cum duo. de in diē addi.
non haberet locum. Preterea cum legatum fiat ob meritum, vt
ſ. pro ſoc. l. nec adiect, nullum legatum eſſet incertum, ſe certifi
caretur ex meritis, quod eſt contra d. §. gener. Tene ergo lgo. ⁊
circa hoc hic, quando ſtipulatio continet incertam qntitatem,
aut certū eſt, ꝙ contrahentes cogitauerunt de certa quantitate,
qd puto eſt apparere vel ex verbis, vel ex contractu precedēti,
⁊ tunc valet ſtipulatio, vt ſ. eo. l. triticum. Aut non conſtat, ⁊ tūc
nō valet ſtipulatio, vt hic. Fallit in dote, via, alimētis. ¶ Quin-
d to op.[d] ad id † quod dicitur, inſulā edificari non adiecto loco. Nā
5 inſulam edificari eſt opus, ſed operas incertas quis, poteſt ſti-
pulari, vt ſ. eo. l. interdum. verſi. itē ſi operas. ⁊ de ope. lib. l. quo
ties. §. ⁊ ideo. ⁊ l. pe. opete. Sol. aliud eſt opera, que eſt diurnu3
officium, vt ſ. de oper. lib. l. j. aſſumitur enim hec opera, p actu
perſone, ⁊ iſtas operas quis pōt ſtipulari incertas, vt in contra-
rijs: aliud eſt dicere opus fieri. hoc em̄ refertur ad ipſum opus
factū, prout eſt certe forme, vt ſ. ad leg. Falci. l. ſi is qui quadrin
gento. §. quedam. ⁊ iſtud nō poteſt promitti, niſi appareat locus
in quo, vt hic, Sed contra iſtud oppo. Nam poſſum promittere
nauem fabricandā, ⁊ ſic eſt opus, non opera. Item poſſum pro-
mittere ſcribere librum, ⁊ ſimilia, ⁊ valet non adiecto loco: vt. j.
de ſolu. l. inter artifices. ⁊ j. e. l. continuus. §. ſi abeo. cum ſi. Sol.
aut opus quod debet fieri, eſt tale, ꝙ coheret ſolo, ⁊ tunc exigit
certū locū, vt hic, Aut ſolo nō coheret, ⁊ tūc nō, vt in contrario,
argu. ſ. de vi ⁊ vi armat. l. j. §. ſi quis de naue. Ratio, quia quan-
do non coheret ſolo, vbicunque fiat, mea intereſt, ſecus in his
que loco coherent, vt ſ. eodem. l. qui inſulam. Ex predictis ergo
collige, Aut quis ſtipulatur operas, prout refertur ad actum
perſone, aut opus certum, ⁊ hoc ſecundo caſu, aut eſt tale opus
6 quod coheret ſol. aut non. ¶ Sexto oppo. ad id quod dicitur
fundum, non adiecto nomine, ⁊c. de l. qui ex pluribus. ſ. eodem.
Gloſſ. ſoluit duobus modis, ⁊ bene. ⁊ coniunge eas ſimul, ⁊ dic,
aut cogitauerunt de certo exprimendo, ⁊ non expreſſerunt per
errorem, ⁊ non valet, vt hic, arg. in princ. huius legis. Aut non
cogitauerunt de certo exprimendo, ⁊ tūc aut eſt incertum de in-
certis, ⁊ tunc non valet, vt hic, aut incertum de certis, ⁊ valet vt
ibi. ¶ Septimo oppo. de leg. j. l. legato generaliter. ⁊ de opt. le.
l. Solu. gloſ. ⁊ bene, aliud in homine, qui habet certos fines a
natura aliud in fundo, qui h3 certos fines deſtinatione patriſf.
vt patet p leges alleg. ī gl. ⁊ not. in d. l. leg. generaliter. ⁊ p Dy.
7 ic. i. obſcuris. de reg. ia. lib. vj. ¶ Octauo † op. de l. ſi domus. ſ.
de leg. j. Dicit gl. ſolue eodē modo, vult dicere, quod ſicut homo
non habet fines certos deſtinatione patriſfamilias, ita domus
habet fines facto hominis, non ſola deſtinatione, vt ſ. communi.
prodio. l. ſi quis duas. §. ſi quis partē. hoc tenet gloſſ. in dicta l.
legato generaliter. ⁊ l. cum poſt. §. gener. de iure dot. ⁊ Dyn. in
cap. i obſcuris. de reg. iur. lib. vj. Petr. non tenet iſtam ſolu. di-
cit enim, quod cum domus ex duobus, ſeu ex tribus conſtat, l.
ſolum. ſ. de vendic. ⁊ de vſuccap. l. eum qui edes. quod poſſet quis
facere vnam domum ita paruam, quod in ea non poſſet quis po
nere caput. Unde eſt eadem ratio in domo ⁊ fundo: ⁊ ideo ipſe i
vtroque diſtinguit eodem modo. Aut teſtator, vel promiſſor ha
bet fundos, vel domos in patrimonio, ⁊ debetur vnus ex eis, ⁊
valet ſtipulatio. ⁊ legatum, d. l. ſi domus. Aut non habet fundū,
vel domum in patrimonio, ⁊ tunc neutrum valet, vt hic, ⁊ d. §. ge
ner. Hanc opinio. tangit glo. licet non approbet in d. §. gener. i
in princip. magne gl. Hoc non placet mihi: non enim eſt verum,
quod eadem ratio ſit in domo, ⁊ in fundo. Nam ſi quis promittit
fundum ſimpliciter, licet plures fundos habeat in patrimonio,
poteſt dicere ſe intellexiſſe de palmo terre, ⁊ erit fundus cū hoc
in ſua nuda voluntate conſiſteret. Sed ſi quis promiſit domum,
cum plures domos habeat, nō poteſt dicere ſe intellexiſſe de ita
parua domo, cum nullam ita paruam haberet. Non enim hoc cō
ſiſtit in ſua nuda voluntate, ſed requiritur interiectio parietis:
⁊ ideo non ita de facili vnum dicitur deciſorium, ſicut aliud. Et
hoc vult dicere gloſſ. in d. §. gener. Tene ergo precedentem ſol.
e Tertiam ſolu. videtur ponere glo. in l. ſi domus[e]. in princip.
videlicet, quod illa lex intelligatur, quando teſtator ſenſit de cer
ta domo: tunc enim tam ī domo, quam in fundo valet legatum,
licet nullum exprimatur. d. l. legato de neraner. ij. reſpōſo. Hec
ſolutio continet diuinationem, quantum ad d. l. ſi domus. Unde
8 tene quod ſ. dixi. Verum tamē † ſcias, quod iſta ſolutio cōtinet
in ſe veritatem in materia legatorum, que cum conſiſtant ex vo-
luntate vnius, ſcilicet teſtatoris, ſi ſenſit de certo, valet: ⁊ eius vo
luntatis declaratio pertinet ad heredem tanquam qui melius
nouit, dicta l. legato generaliter. Et notabiliter dicit gloſſ. in l.
ſi quis a filio. §. ſi quis plures. eodem titu. ſed ſtipulationibus
que conſiſtunt ex voluntate duorum, ſi contrahentes ſētire vo-
uerint de certo, nec conſtat de quo, vitiatur ſtipulatio, cum
non ſit per quem declaretur, vt hac lege. ⁊ hoc voluit gloſſa in
dicto

dicto.§.gener.ſi bene aduertatur. Sed contra predicta opp.de
verbo.ſigni.l.locus.§.ſi.vbi dicitur.quod ager debet certos fi-
nes,ſed dic certos deſtinatione patrisfamilias,licet gl.h.c opp.
⁊ nõ ſoluat. ¶ Nono opp.s.co.l.vbi autem.ſi prin.Sol.expone
9 vt ibi no.⁊ concordabit cum iſta. †Ut igitur iſta materia liqueat,
quando non eſt adiectũ nomen fundi,ſic diſtingue,aut fuit actũ
de certo exprimendo,⁊ per errorem fuit omiſſum,aut non fuit
actum. Primo caſu,aut loquitur in legatis,⁊ vz,l.legato gene-
raliter.y.reſponſo. Aut in ſtipulatione,⁊ non valet ſi non con-
ſtat de quo,argumento huius legis. Secundo caſu aut eſt incer
tum de certis,⁊ valet,vt s.cod.l.qui ex pluribus. Aut incertum
de incertis,⁊ tunc aut loqueris in predio ruſtico,quod habet
fines deſtinatione,hominis,⁊ tunc valet,vt hic,⁊ d.l.cum poſt §.
gener. Aut de fundo vrbano,vt puta domo,que habet fines per
interiectionem parietis,⁊ diſtingue,aut habet domos in patri-
f monio,aut non,d.l.ſi domus. ¶ Decimo procedoᵗ.⁊ oppono ad
verſ.quod ſi ab initio.hic dicitur ſecundum cõmunem modum
legendi,quod hic agebatur,ꝙ cum ſiſteret quocunque die,⁊ nõ
tamen fuit dies expreſſa,ꝙ ſtipulatio valet,⁊ committitur. Con-
tra,quod nõ exprimitur,habetur pro omiſſo,vt s.co.l.quicquid
adſtringende,ergo videtur quod ſtipulatio vitietur,ſicut quan
do ab initio fuit per errorem omiſſum. Gloſſa dat duas ſolutio.
Una fuit Otto.⁊ licet obſcure loquatur,hoc vult dicere,quod
dies habetur pro omiſſa in principali ſtipulatione,adeo quod
ex ea non poſſit agi,cum nec valet. Sed licet principalis vitie-
tur,penalis remanet valida,adeo quod committitur perinde,
ac ſi inciperit a precedenti cõditione non precedente pactione.
Hec ſol.tollitur.primo,hic videtur velle facere differẽtiam in-
ter primum caſum huius legis,⁊ hunc ⁊ ſecundum hoc nulla eſ
ſet differentia. Sed ad hoc reſpondent,qui volunt ſuſtinere,qꝺ
differentia eſt,quia primo caſu neutra valet,hic valet ſaltem ſti
10 pulatio penalis. Secundo tollitur,nam hic ſupponit,†quod ſti
pulatio iudicio ſiſti non valet ſine die. Sed hoc eſt falſum,vt ſu-
pra,qui ſatiſd.cog.l.de dic.in prin.⁊ C.de fideiuſ.l.pen.⁊ infra,
de.fideiuſ.l.Grece.§.⁊ poſt lite.propter quas rationes d.Ray.
nõ tz hanc ſol.⁊ bene.⁊ hec ratio concludit,prout hic intelligi-
tur in ſtipulatione iudiciali. Preterea,vt ſupra vidiſtis,quan
do principalis vitiatur ratione incertitudinis,⁊ penalis,vt pa-
tet s.in exemplis poſitis de incertitudine diei,quantitatis,loci,
⁊ nominis:ſi ergo ponimus hic principalis rationem incertitu
dinis vitiatam,ergo penalis,ſiue per errorem,ſiue non,cum ſit
peccatum in forma,vt dicam infra proxi.in contrario d.§.al-
teri. Preterea,hoc confundit per l.ſi homo mortuus.ſupra co-
dem,⁊ quod ibi no.quare glo.dat aliam ſol.videlicet quod dies
nõ fuit omiſſa,ſed fuit appoſita alia dies,que placeret promiſſo
ri:⁊ ſecundum hoc vtraqꝫ ſtipulatio tenet,ſcilicet principalis ⁊
penalis,argum.ad hoc s.co.l.centeſimis.§.fina.que ſolu.placet.
¶ Undecimo oppo.ſi hic incipit a precedenti conuentione,er-
go debet committi a tempore more,vt j.ver.itaque.dicit glo.qꝺ
quidam dicunt,quod hic corrigitur per infraſcripta:quod non
placet:quia non eſt veriſimile ꝙ ſtatim ſe corrigat,vt ſupra,de
condi.⁊ demonſtra.l.non ab ea. Alij dicunt,ꝙ eſt ſpeciale in iu
dicio ſiſti:quod non placet,quia quantũ ad caſum iſtius legis,
non eſt reperire ratione ſpecialitatis. Quid ergo dicemus: Ex
veritate ſolu.precedentis contrarij pendet ſolutio iſtius. Dicit
enim glo.quod hec coniunctio precedens non valuit,⁊ ideo eſt
perinde,ac ſi inceperit a precedenti conditione. Hanc s.repro-
bani. Alij dicunt,quod iſtud ideo eſt,quia tempus ſiſtendi fuit
collatum in arbitrium promiſſoris:ideo tardius committitur,
ſcilicet quando deſijt poſſe ſiſti. Iſtam ſequitur domi.Rayn.qꝺ
puto verum. Sed Gulielm.de Cun.in d.l.de dic.s.qui ſatiſ-
da.cogan.dicit indiſtincte,quod quandocunque ſtipulatio de iu
dicio ſiſti interponitur extra iudicium ſine die,nunquam
committitur,niſi cum deſijt poſſe ſiſti,per hanc legem. Sed ipſe
non reſpondet ad verſi.itaque.vnde de ſuo dicto non curo. Te-
11 ne ergo precedentem ſolutio.†Sed contra hoc inſtatur,nam li
cet iſta ſtipulatio valeat,quando confertur in voluntatem obli-
gati per futurum ſubiunctiui.ſcilicet cũ volueris,tamen ſi pro
miſſor decedat,antequam voluntatem ſuam declaret,ſtipulatio
vitiatur.vt s.co.l.centeſimis.in fin.licet in legato ſecus:qꝛ mo-
riendo videtur velle,l.ſi fideicommiſſa.§.ſic fideicommiſſum.de
lega.iij. Patet ergo ꝙ in caſu noſtro,cum moriendo deſit poſſe
ſiſtere,vitiatur principalis,⁊ per conſequens penalis,vt ſupra
eodem.l.ſi homo mortuus.⁊ quod not.per Dyn.in c.nemo po-
teſt.in fin.de reg.iur.lib.vj. Reſpon. Quandoqꝫ quis promittit
cum voluerit ſimpliciter,tũc quia iſta dictio cum,denotat prin-
cipaliter tempus,ſecundario conditionem,l.ſi Titio.s.quando
dies lega.ced.⁊ de condi.⁊ demonſtr.l.ſi quis legata.in prin.eſt
in ſua poteſtate an velit,⁊ quando velit,ideo eo moriente euane
ſcit ſtipulatio,dicta l.centeſimis,ſed hic fuit actum,vt omnino
ſiſteret,ſed dies fuit collata in arbitrium promiſſoris:non eſt er
go in ſuo arbitrio,an ſiſtat,ſed quando ſiſtat,⁊ ideo eo moriente
committitur ſtipulatio. Hoc probo per tex.s.qui ſine manu.ad
li.perue.l.fi. Ex predictis ergo collige, Aut quis eſt obligatus
ſimpliciter,cum voluerit aut promittit pure,ſed dies ſolutionis
confertur in voluntatẽ ⁊ arbitriũ ipſius promiſſoris. Primo
caſu,aut in ſtipulatione,⁊ valet ſi in vita declarat ſe velle:ſecus
ſi ante moriatur,l.centeſimis.§.fin. Aut in legatis,⁊ moriendo
videt velle,d.§.ſic fideicommiſſum.ſecundo caſu ſerua hunc §.
12 ¶ †Duodecimo op.contra predicta. Tu dicis,ꝙ vitiata ſtipu
latione principali vitiatur penalis. Contra s.e.l.ſtipulatio iſta
§.alteri. Rñ. Quandoqꝫ principalis ſtipulatio deficit ab initio
ſolum ea ratione,qꝛ non intereſt,tunc penalis valet,qꝛ in ea defi
cit ratio predicta,ſcilicet.qꝛ in penis non cõſideramus intereſ
ſe. Quandoqꝫ ſtipulatio principalis deficit ratione erroris,ſeu
incertitudinis,tunc videtur eſſe defectus in forma,⁊ ſic in cõſen
ſu,vt s.eo.l.j.§.ſi quis ita.⁊ nõ valet principalis,nec acceſſoria,
vt hac l. Quandoqꝫ principalis ſtipulatio nõ valet,ratione im-
poſſibilitatis,⁊ tunc habet locũ qꝺ no.per Dy.j.co.l.quidã cũ
filium. Qñqꝫ principalis ſtipulatio ab initio valet,in cõceptio-
ne ſui,⁊ ſeparatur committi penalis per morã cõmiſſam in prin
cipali,tũc ſi propter aliquem caſum quis liberet a principali,
liberatur a penali,tanquã ſibi acceſſoria,d.l.ſi homo mortuus.
Nam cum ipſa penalis ceperit habere dependentiam a prima.
prima tollitur,⁊ ſecũda.argu.eius quod no.s.de liberis ⁊ poſt-
humis.l.iij.§.fin.de iniu.teſta.l.nam ⁊ ſi ſub conditione.

Expediti. De prima particula prime partis,venia-
mus ad ſecundam.⁊ tertiã,conſequẽter.
Op.primo.s.co.l.quicquid.§.ſi.Sol.ibi fuit adiecta certa dies
intra quã deberet aſcẽdere Capitoliũ,hic non. ¶ Secundo op.
j.co.verſi.Sabinus.Sol.patet in verſi.itaqꝫ.quia hic incepit a
13 conditione,ibi a pactione. Ratio† diuerſitatis eſt.qꝛ vbi prece-
dit conuentio,quis eſt obligatus ad id,qꝺ in conuentionem de-
uenit. Sed quando precedit cõditio ſecus eſt:vnde facilius de-
bet in penam incidere,qui non facit id,ad qꝺ eſt obligatus.quã
qui oligatus non eſt,arg.s.ſi quis omiſ.cau,teſt.l.ſi quis ſub cõ-
ditione. Et ita dicit Jac.de Ra.⁊ hoc videtur ſentire prima gl.
huius legis. ¶ Tertio oppo.⁊ videtur ꝙ imo ſtatim ſit cõmiſſa
ſtipulatio,⁊ poſſit agi,ſi reo datur facultas ſoluendi qꝺ deuenit
in conditionem,ſicut videmus in cauſa noxali,vt s.de re iud.l.
miles.§.decem.⁊ de peti.here.l.item veniunt.§.idẽ recte. Sol.
dicebatᵗ Jrne.fateor cõtrarium,⁊ Pegaſus in illo caſu bene di-
cit,ſiue incipit a pactione,ſiue a conditione,vt habetis in gloſ.
que non tenet opi.Jr.quia contra tex.in d.verſicu.itaque. Nec
obſtat,qꝺ dicimus in cauſa noxali.quia ibi ab initio eſtimatio
eſt in obligatione,licet per legem detur facultas dandi ſeruum
pro noxa,vt d.§.decẽ.qꝺ non eſt hic,qꝛ illud qꝺ deuenit in cõdi-
tionem,non eſt in obligatione.d.l.ſi quis ſub conditione,ſi quis
omiſ.cau.teſt.s. Jtem ſtipulatio penalis eſt concepta ſub condi
tione,ergo ante conditionis euentum nil,eſt in obligatione,l.ce
dere diem.de verb.ſignifi.ſommauit ergo hic.Jrne. ¶ Venia-
mus ad quartam particularem,ibi,Sabinus autem,⁊c. Et op.
ad verſi.idque defendebat,⁊c.vbi dicitur,quod non expectatur,
quod deſinat poſſe dari,ſed ſtipulatio committitur ex mora,ſeu
ex ceſſatione:ſed contra.s.proxi.ver.⁊ j.proxi.ver.itaqꝫ. Circa
hoc ſunt tres opi. Una Petr.⁊ Jaco.de Rauẽ.quam hic tãgit
gl.licet non approbet,quod hic legatum incipit a precedenti le
gati diſpoſitione.ſed s.⁊ j.a precedenti conditione. Unde ita di
ſtinguunt ipſi in legato,ſicut in ſtipulatione:hoc probant per l.
cum ſine prefinitione.s.quãdo di.leg.ced.d.Rayn.hanc repro
bat per hunc text.ibi,idque vtilitatis cauſa,⁊c.vbi dicitur velle
denotare aliquid ſpecialitatis in legato penoris. Ad dictã l.cũ
ſine.reſpondeo,quod ibi eſt differentia,vtrum incipiat a prece-
denti conditione,vel legato.quantum ad conſtituenda plura le-
gata.vel vnum. Sed quantum ad hoc,vtrum citius vel remiſ-
ſius debeatur illud legatum,quaſi in vim pene,nulla eſt diffe-
rentia. Credo quod Petr.quantum ad hoc non bene dicat,per
text.s.ad leg.Falcid.l.§.item ſi ita.vbi eſt caſus,ꝙ quantum ad
hoc,nulla eſt differentia,incipiat a conditione,vel legato. Alia
14 eſt opin.†quã gl.ponit in l.⁊ ſi poſt tres.s.ſi quis cau.qꝺ fallit in
vltimis volũtatibus.in quibus hoc eſt regulare.ꝙ ſiue incipiat
a cõditione,ſiue a diſpoſitione committatur pena,cũ potuit fie-
ri.⁊ eſt ceſſatum,d.l.i.§.item ſi ita.⁊ hic,⁊ de penu le.l.i.⁊ quãdo
di.le.ce.l.ſi penum. Quid ergo dicit in penu gratia exempli po
nit,ergo idem in alijs,vt s.de damn.infec.l.damni infecti ſtipu-
latio pertinet.⁊ huic opinioni adheret Dyn. Sed contra iſtam
opi.inſtatur de hoc tex.qui ponit duas rationes.ſcilicet ob de-
functi voluntatẽ,⁊ ipſius rei naturam,quaſi hoc ſit ſpeciale pro
pter naturam penoris. Propter hoc fuit tertia opi.aliorũ,qui
dicunt,quod hic ſit duplex ratio ſpecialitatis,ſcilicet fauore

vltime voluntatis. Nam Reipublice intereſt, vt voluntates de
functorum exitum habeant, vt ſ. quemadmo. teſt. aper. l. vel ne-
gare. Secundo propter rei naturam, i. propter fauorem alimē
torum. Nam legatū penoris in alimentis cōſiſtit, vt ſ. de pe. le.
l. iij. in quibus maxime fauetur a iure vt ſ. de tranſac. l. cum hi.
de an. leg. l. ſi cui. de ali. ⁊ ciba. leg. per totū. Cū enim iſta lex lo
quatur copulatiue, ad eius veritatē requiritur ambas iſtas ra-
tiones concurrere: ⁊ ſm hoc erit ſpeciale in penore, ⁊ alimētis.
In alijs vero vltimis voluntatibus erit idem ꝙ in ſtipulatione.
⁊ hanc opi. ſequuntur quidā moderni, ⁊ gl. hic videtur dicere. ꝙ
ſit ſpeciale in penu: nec de alijs legatis aliquid dicit. Quid dice
g mus? Teneo glo. d. l. ⁊ ſi poſt tres. ſcʒ ꝙ ſit ſpeciale in vltimis
voluntatibus: quod tenet Dy. ⁊ Gul. de Cuneo. ſ. de condi. ob
cau. l. dedi. vbi dicit indiſtincte quod quādo cōditio in non dan
do. vel non faciendo in vltimis voluntatibus apponitur in per
ſona grauati, ſicut in caſu noſtro committitur, cum eſt ceſſatum,
nec ſit differentia incipiat cōditione, vel legato. Pro hoc indu-
co. tex. j. de ſol. l. ratum. ibi, cum de repellendo. ⁊c. ſecundū vnā
lec. expreſſius in l. ſi peculium. §. fi. ſ. de ſtatu lib. per quem tex.
confunditur dictorum opi. nec poſſunt dicere, ꝙ ibi ſit ſpeciale
fauore libertatis: q2 hoc ipſe reprobant in contrario de l. liber-
tas. ſ. de manu. teſt. vt j. dicā. Preterea. ſi bene inſpiciatur, lex
illa procedit ponēdo ius commune, qđ colligitur ex mente teſta
toris. Pro hoc ſ. de condi. ⁊ demon. l. hec conditio. ⁊ iſta eſt cō-
munis opi. Nec obſtat lex iſta, ⁊ ſimiles, que loquuntur ſolū de
penore, quia iſtud ponit exēplificatiue, qđ patet ex l. ſi penum.
quando dies le. ced. vbi idē ponit in penu, ⁊ in fundo. Nec obſtat
15 † ꝙ hic ponuntur due rationes copulatiue, q2 quando lex ponit
duas cauſas, ſeu rationes finalis, ſi vna deficit ⁊ alia remanet,
remanet etiam iuris diſpoſitio vt Inſti. de nup. §. affinitate. no.
in auth. de nup. §. ſi vero etiam rationabiliter. ⁊ no. etiā de pri-
uilegi. credi. l. ſi ventri. §. in bonis. No. etiā ſ. de excep. rei iud.
l. ſi quis ad exhibendum. Vel aliter reſpondeo, ꝙ iſte tex. aliter
intelligitur. Nam ſunt due rationes: nā primo fauor vltime vo-
luntatis: item rei natura, q2 pendet conditio de poteſtate here-
dis, ſecūdum quod gl. exponit. Et ſi bene aduertis, iſte rationes
in omni legato habent locum. Secundo cōtra predicta fortiter
inſtatur de l. ſi qs ita libertatem. in prin. de ſtatu libe. Solu. ibi
verba in conceptione ſui ſapiunt mortē hominis expectādam.
¶ Tertio oppono ⁊ videtur quod quando, legatum, eſt legatum
ſub conditione non faciēdi, ſtatim admitti debeat cum cautione
Mutiana, vt ſ. de cōdi. ⁊ demō. l. Mutiane. in fi. glo. dicit aliud
in cōtractibus, vt hac l. ita ſtipulatus. aliud in vltimis volunta-
tibus. Iſta eſt truffa: hec lex nil facit ad materiā. cautioni Mu-
tiane, que loquitur, quādo conditio conſiſtens in non dando, vel
non faciendo cōfertur in perſonā legatarij, vel alterius, cui ali-
quid relinquit: ſed lex noſtra loquitur qñ conditio confertur in
perſonam eius, a quo aliquid relinquitur, vel qui aliquid debet.
16 ⁊ ita ſentit hic gl. ⁊ bene. An autē† in contractibus quando con-
ditio confertur in perſonā eius, cui aliquid debet habeat locū
cautio Mutiana, hic nō inſiſto. Dic vt p Gul. de Cu. in d. l. de-
di. ⁊ Cyn. in l. ſiue apud acta. C. de tranſac. per do. Ray. in d. l.
17 Mutiane. Summa † ergo ita circa vltimas voluntates. Quan
doqꝫ conditio confertur in perſonā grauati, ⁊ tunc aut hʒ diem,
⁊ ſpectatur dies, d. l. ſi peculiū. in fi. Aut non hʒ diem, ⁊ tunc aut
verba in conceptione ſui ſapiunt ꝙ expectetur. ꝙ deſinat poſſe
dari, vel fieri, ⁊ expectatur, vt d. l. ſi quis libertatem. Aut non ſa
piunt, ⁊ tunc debet ſtatim impleri. cū poteſt, vt hic. Si vero con-
fertur in perſonam eius, cui aliquid relinquitur, tunc aut eſt af-
firmatiua vel negatiua. ⁊c. vt plene per Gul. i d. l. dedi. per do.
Ray. in d. l. Mutiane. hic non dico, quia nō eſt noſtra materia.

Venio. Ad quintam particulā ibi, itaqꝫ, ⁊c. Dicta par-
ticula cōtinet duo dicta: primum quādo incipit
a conditione: ſecundum quādo a pactione. ¶ Op. per ordinem,
licet gl. in verb. ſpondes. intricet ad primum. Primo op. de l. li
ber, que in vltimū. §. j. ſ. de manu. teſt. Sed dicit gl. hic. ⁊ i d. l. ⁊
ſi poſt tres ibi ſpeciale fauore libertatis. Ia. Pet. ⁊ Gul. d Cu.
Lamb. de Rampo. ⁊ do. Ray. dicūt aut vitiatur id quod in diſ-
poſitione venit, ſi expectaretur, ꝙ deſinat poſſe dari. vel fieri, ⁊
non expectatur. vt ibi. Aut, non vitiatur. ⁊ expectatur vt hic.
Videte domini, ſalua reuerentia predictorum nec contrarium
mihi placet, nec ſol. Nam lex noſtra loquitur quādo conditio eſt
appoſita in perſona grauati, ſeu obligati. ſed lex contraria lo-
quitur quando cōditio eſt appoſita in perſona honorati ſeu cui
aliquid debetur, vnde non eſt contraria legi noſtre. Nec, ſol. di-
i ctorum placet. hoc oſtendo per caſum legis ſupra. de condic. ⁊
demonſtra. l. heres meus. §. penul. Hoc declaro. Certum eſt, ꝙ
vſuſfructus non poteſt alicui relinqui in tempus mortis, vt ſ.
de vſufruc. l. Titio cum morietur. ⁊ de vſufruct. lega. l. v. Pone
ergo, teſtator relinquit Titio vſumfructum, ſi non aſcendit
Capitolium, non eſt dubium quod ſi expectamus conditionem.
qđ legata. ius deſinat poſſe aſcendere, vſuſfructus extinguere-
tur. nunquid ergo ſufficiat ꝙ legatarius non aſcendit, cum po-
teſt? Certe ſufficeret ſecundum opi. predictorum, per d. l. liber
tas. §. j. ſed hoc eſt falſum, vt d. l. heres meus. ſ. pe. Nam non ha
betur pro impleta ſed recurritur ad remedium cautionis Mu-
tiane, ſicut in ceteris legatis, vt ibi ſi ergo oppo. de l. libertas.
§. ad hanc legem. Sol. ꝙ hic conditio fuit adiecta in perſonam
k grauati, ſed ibi in perſonaꝫ honorati. Sed ad illam ſolu. l. oppo.
de d. l. Mutiane. tunc oportet dicere ꝙ ſit ſpeciale fauore liber-
tatis. ¶ Secundo ad idē opp. de l. ſi Titius. ſ. eo. Gl. hic, ⁊ in le
ge contraria, dat circa hanc legeʒ quatuor ſolutiones. Vna eſt,
ꝙ ibi ſit ſpeciale ratione perplexitatis, vt hic late dicit gl. Qui
18 dam impugnant hanc ſol. † Nam dicitur perplexitas cuius diſ
ſolutio non pendet ex facto alicuius, vt ſ. de vulg. ⁊ pup. ſubſti.
l. fi. §. Titius. ⁊ de cōdi. inſt. l. ſi Titius. ſed in lege contraria po
teſt diſſolui facto debitoris, ergo non eſt perplexitas. Sed hec
ſolutio poteſt ſuſtineri. Nam lex imaginatur ipſum promiſſo-
rem nunquam diſſoluere perplexitatem per quam diſſolutionē
obligaretur ſicut dicimus, quod non valet obligatio in rei vo-
luntatem collata, quia lex preſumit eum nunquam velle obliga-
ri, vt ſ. codeʒ. l. ſtipulatio non valet. ⁊ l. ⁊ Titio. in fine. cum ſimi.
⁊ ſic remanet perplexitas. Alia ſol. eſt, quod illa concordet cum
iſta. Cum enim facta eſt ab vno litis conteſtatione deſijt alteri
poſſe ſolui ⁊ ſic venit cōditio. ⁊ ita concordant. ⁊ hanc tʒ Dyn.
Certe hoc fateor q2 per litis conteſtationē deſijt alteri poſſe ſol
ui: quia hoc dicit tex. in lege contraria. Sed quare iſtud ſit ibi. ꝙ
finis illi conditioni imponatur per litis conteſtationem: cū hic
non ſit, alias vt hac lege, hoc nō dicit Dy. nec gloſſa. vnde dicta
ſol. non videtur perfecta. Tertiam ſol. ponit gloſſa, aut condi-
tio confertur in perſonaʒ alterius. ⁊ habet locum lex illa. aut in
perſonam eiuſdem. ⁊ habet locum hec lex. v. not. gloſ. Hec ſol.
hic nulli placet, quia nō habet rationem. Preterea videtur de-
ſtrui, p l. fideiuſſor obligari. §. fin. j. de fideiuſſ. Quartam ſol. dat
gloſſ. quia ibi conditio eſt in eadem re, in qua eſt diſpoſitio. hic
in diuerſis rebus. Et huic ſolutioni videtur adherere Gul. de
Cu. qui dicit, quod illud eſt in leg illa. ne deueniamus ad abſur-
dum. Nam ſi expectaremus quod illa res deſineret poſſe dari,
expectaremus caſum in quo diſpoſito non haberet effectum,
quia res eſſet perempta. Hec ſolu. non placet, nec etiam dictum
Guliel. quia poteſt res deſinere poſſe dari vni, aliter, nam per
interitum rei, vt per mortem vnius ex illis. in quorum perſona
eſt collata conditio, facit ſ. de condi. ⁊ demon. l. hoc genus. ⁊ l.
pater. §. ſocrus. Nec poteſt dicere, dabitur heredi ſuo, per l. cū
ita. de condi. ⁊ demōſt. Quintam ſol. dat Petr. vt ipſe refert in
d. l. ſi Titius. ⁊ in d. l. ſi poſt tres. ⁊ Cy. in l. ſi pacto quo penā. C.
de pac. in d. l. ſi Titius. fuit cōtracta obligatio duorū reorū. nec
ibi fuit aliqua conditio, niſi ea quē tacite inheret in duob9 reis,
l. in duobus. j. ti. j. Nec obſtat, dicit ipſe, ꝙ fuerint ſeparatim ac-
cepti. l. duos. §. fi. de duobus reis. quia cum vnus contrahit ſub
commemoratione alterius, videntur ſimul contrahere. arg. j. de
19 ſol. l. Modeſtinus. Iſtud ſuum dictum parū valet, Nam † diſpa
ritas conditionis, que non ſperatur reduci ad paritatem, impe
dit conſtitutionem duorum reorum. l. ex duobus. ⁊ l. eādem. §. j.
j. ti. j. nec iſte conditiones in perſona reorum vtriuſque poterūt
concurrere, ergo. ⁊c. Nec poteſt dici, ꝙ illa conditio tacite inhe-
reat: quia hoc eſt falſum: quia tacita conditio impedit natiuita-
tem actionis, vt ſ. de pactis. l. item quia ⁊ ibi not. ſed non eſt du
20 biū, ꝙ i duobus reis vtraqꝫ ab initio naſcatur: ergo. ⁊c. † Quid
dicemus? Breuiter dic ꝙ illa concordat. q2 ibi per litis cōteſta.
deſijt poſſe dari ciuiliter. Et eſt ratio, quia ibi ſufficit conteſtatio
ratione perplexitatis. cuius diſſolutionem promiſſor poſuerat
in ſua poteſtate. Verum quia lex imaginatur ipſum hāc perple
xitatem nunquam diſſoluere, lex introducit modum ꝙ diſſolua
tur per litis conteſt. Et eſt ratio, quare hoc modo introducit, q2
illa obligatio habet aliquid ſimilitudinis cum obligatione duo
rum reorum licet non ſint duo rei: ⁊ ideo ſicut in duobus reis,
vnus per litis conteſt. preoccupat ſibi. ita voluit lex ꝙ ita fieret:
⁊ ſic aliquas ex ſupradictis ſolutionibus ſimul iunge. ¶ Tertio
oppo. de l. fideiuſſor obligari. §. ſi. j. de fideiuſ. Gloſſ. ſoluit opti
me, quod ibi preceſſit conuentio in perſona principalis, cuius
mora nocet fideiuſſori vt ſ. eo. l. mora. ego ⁊c. Et hoc teneo Gul
de Cu. ¶ Quarto oppon. de l. qui Rome. §. Flauius. j. eo. Sol.
videtur ſentire hic Dyn. in quadam additione, quod ibi ſit ſpe-
ciale fauore libertatis. quod non expectetur. quod deſinat poſſe
manumittere. ſed committatur pena ex ſola mora. ſed certe ille
§. non obſtat ad hoc. quia ibi preceſſerat conuentio de ſeruo ma
numittendo veſtita coherentia contractus. Modo habes con-
traria quādo incepit a conditione. ¶ Quinto opp. quod ſit idē,
quando incepit a pactione ⁊ cōditione vt ſ. ea. l. verſi. quod ſi ab
initio.

21 initio. Sol. ibi dixi. ¶ † Sexto oppo. ⁊ videtur. ꝙ etiam vbi in⸗
cipit a pactione, nõ poſſit agi ſtatim, cum eſt ceſſatum, ſed opor⸗
tet vt expectet litis conteſt. vt C. eo. l. nuda. Sol. dicit gl. hic, in
precedenti pactione veſtita, ⁊ ideo citius cõmittit, quã per litis
conteſtatione: ibi in precedenti pactione nuda, ⁊ ideo remiſſius
committitur: qꝛ per litis cõteſt. Aduertatis domini, qꝛ iſta ſunt
difficilia. Duo ſupponit gl. quod precedit pactio nuda, ⁊ cõmit⸗
titur pena, ⁊ hoc primo. Item cõmittitur per litis conteſt. ⁊ hoc
ſecundo. ¶ Ad primum opp. fortiter, pena cõmittitur ex mora,
vt hic videtis, ⁊ l. ſi penam. quãdo dies leg. ced. ⁊ dicam. j. pxi.
contrario: ſed vbi nulla petitio, ibi nulla mora, l. ſi pupillus. j. e.
⁊ de reg. iur. l. nulla. Sol. Dicit Iac. de Ray. vbi nulla petitio,
ibi nulla mora, quantũ ad ipſum principale, quod petitur, d. l. ſi
pupillus. ſed quãtum ad acceſſoriũ, puta penam, ſic, vt in con⸗
trarijs. Petrus ⁊ omnes hoc reprobant per l. lectã. §. ſed cum
ſortis. ſ. ſi cer. pe. vnde circa hoc gl. in d. l. nuda. ⁊. j. de reg. iur.
nulla. ⁊ Dyn. ⁊ omnes videntur tenere, ꝙ ibi committitur pena,
non ex mora, ſed ex euentu conditionis, ſub qua denalis ſtipula
tio erat concepta, ſcilicet ſi promiſſa non ſeruãtur. Ad ſecundũ
ꝙ dicitur ꝙ iſta conditio videtur extare per litis conteſt. oppo.
nemo ſine actione experitur, l. ſi pupilli. §. videmus. de neg. ge.
⁊ de admi. tu. l. quoties. §. item ſi temporali. ſed iſte non hꝫ actio
nem: quia pactum eſt nudum, ergo, ⁊c. Circa hoc ſunt quatuor
opi. Prima eſt, quod ibi fiat litis conteſtatio de pacto, per quaꝫ
videatur impleta conditione ſicut alias, cum de iure fieri nõ po
teſt, vt ſ. eo. l. ſi Titius, de condi. inſti. l. mulier. §. pe. ⁊ j. eo. l. qui
dam cum filium. Et iſta fuit opi. Ioã. quem ſequuntur quidam.
Super penali enim dicunt litem non poſſe conteſtari, cum con⸗
ditio penalis ſtipulationis non extiterit, vt hic, ⁊ l. cedere diem.
de verborum ſignifi. Alij dicunt, ⁊ iſta fui Azo. quod litis con⸗
teſtatio fit ſuper actione penali, licet nonduꝫ commiſſa, ⁊ hoc vi
detur probari expreſſe per d. l. pacto quo penam. ibi, ex ſtipula⸗
tu, ⁊c. Nec obſtat d. l. cedere diem. quia verum eſt, quod quis nõ
agit ex obligatione nõdum nata, niſi per exercitium ipſius quis
conſequatur actionem. Simile ſ. eod. l. ſi Titius. ⁊ j. rem ratam
haberi. l. ſi indebitum. ⁊ de act. emp. l. Iulianus. §. ſi quis collu⸗
dente. ⁊ huic opinioni adheret Gul. de Cu. ⁊ Cy. in dicta l. nu⸗
da. per talem rationem, ex duobus malis minus malum eſt eli⸗
gendum, vt infra, de regulis iur. l. quoties nihil. Sed cum con⸗
uentio nuda penalem ſtipulationẽ precedit in agendo, duo ſunt
mala, qꝛ ſi agatur ex nuda, malum eſt, contra l. iuriſgentium. §.
quinimo. ſ. de pac. ſi agatur ex penali nondũ commiſſa, malum
eſt cõtra d. l. cedere diem. Sed hoc vltimo caſu eſt minus malũ.
Nam lꝫ nõ habeat actionẽ ad penam: tñ habere ſperatur, ſed ad
illud quod in pactione nuda deuenit, non hꝫ actioneꝫ, nec habe
re ſperatur. Pro hoc ſ. quibus ad lib. procla. non lic. l. Licinius.
que lex facit hoc modo, quia ibi idem operatur potentia conſe⸗
quendi libertatẽ, quod ipſa libertas cõpetens. Facit de fideicõ.
liber. l. cũ vero. §. j. ⁊ hanc tꝫ Iac. Bu. ⁊ Ray. p d. l. ſi pacto quo
penaꝫ. vbi dicũt eſſe caſum. Tertia eſt opi. Dy. i c. nõ eſt in mo
ra. de reg. iur. lib. vj. qui tꝫ, ꝙ vtraqꝫ predictarũ opi. ſit vera, ſcꝫ
ꝙ poſſit ex nuda. d. l. nuda. item ex penali, d. l. ſi pacto, tñ in vtra
que lex diſpẽſatiue procedit, qꝛ non põt agi de iure communi in
aliquid predictorũ caſum, vt ibi patet per cũ. Quarta fuit opi.
Iac. de Ra. ⁊ Pe. qui dicunt agi recte ad penam cõmiſſam, nec
agitur diſpẽſatiue, vel de facto: ſed de iure cõmuni, cum pena ſit
de iure cõmiſſa. Hanc opi. probat Ia. Primo per l. fideiuſſor.
§. fi. j. de fideiuſ. vbi dicit eſſe caſum ponendo in ſeruo, qui ab ini
tio promiſerat, ⁊ ſic erat naturaliter, obligatus. Sed iſta ratio
non multum placet, qꝛ eſt diuinare. Secundo ſic proba, Simpli
citer promittẽs videtur pmittere pure, ſcꝫ dare cum ob eo fue⸗
rit poſtulatum, vt ſ. eod. l. cũ qui calendis. §. quoties. ⁊ l. ſi deceꝫ
cum petiero. ⁊ l. ſi ita qs. in princi. ⁊ ſolet dici in tractatu more.
Eodem modo qui promittit per pactum nudum eſt obligatus
ſoluere eodem tẽpore, ⁊ eadem conditione. Solum in hoc eſt dif
ferentia, qꝛ prima parit actionem, ſecunda non l. fideiuſſor. §. fi⸗
deiuſſor. j. fideiuſ. Sicut ergo ille qui eſt obligatus ex pactione
veſtita, interpellatus cõgruo loco, ⁊ tempore ſi non ſoluit facit
exiſtere conditionem penalis ſtipulationis, ⁊ eam committere,
ſic quid promiſit pactione nuda, ſi interpellatus non ſoluit, inci
dit in ſtipulationem penalem. Nam cũ promittis, licet pacto nu
do, ⁊ poſtea ſi nõ feceris promittis penam, videretur repetitum
ſi non feceris eo modo, quo in pactione intelligit, l. Titia. §. idẽ
reſpõdit. ſ. e. Pe. probat hoc etiã alijs rationibus. Nam cũ pro
cedit pacto nuda, pena cõmittitur per cõditionis euẽtum. Sed
22 poſito † quod iſta cõditio non poſſit exiſtere de iure, tñ ſufficit ꝙ
exiſtat de facto, ſcꝫ ꝙ in mora conſtituat de facto, l. quidam cuꝫ
filium. j. eo. ⁊ de condi. ⁊ demon. l. Meuius. ⁊ de cõdi. inſti. l. mu
lier. §. pe. Sic ergo ſtipulatio de iure committitur, nec in agen⸗
23 do erit aliqua iuris diſpenſatio. Preterea † veriſimile eſt quod
illi, qui ſtipulationem interponunt, velint eam valere, vt ſ. de
quo manu. teſ. l. ſi quis locuples. in fi. ⁊ l. hec ſtipulatio. §. diuus.
vt leg. no. ca. ſꝫ voluntatẽ cõtrahentium interpretãur eo modo,
poteſt valere. Unde lex dicit, ꝙ teſtator reliquit Titio fideicom
miſſum, ſi deceſſerit ſine heredibus, intelligimus de heredibus
ſuis, hoc eſt de filijs, ne alias fideicõmiſſum ſit inutile, l. ex facto,
§. fi. ſ. ad Treb. ita in caſu propoſito intelligit, ſi non dederis cũ
petiero eo, modo, quo peti põt, cũ certum ſit qđ per viam actio⸗
nis petere non poſſum. Pro hoc facit ſ. eo. l. ſtipulatio iſta. §. hi
quoqꝫ, qđ videt tenere Cy. i d. l. ſi pacto quo penã. Quid dicemus:
24 † Certe ſalua reuerẽtia aliorũ, ego teneo opi. Ia. de Ra. ⁊ Pet.
ſ. qđ agatur ſtipulatione penali commiſſa per interpellationem
factam cõgruo loco, ⁊ tempore, etiã extra iudiciũ, nec in hoc lex
diſpenſatiue procedit. Hoc probo per tex. duarum legũ: primo
in d. l. ſi pacto quo penam. ibi, more iudiciorum, ⁊c. Nã mos iu⸗
diciorum eſt, ꝙ nemo ſine actione experiatur. Preterea hoc p
batur per caſum expreſſum. Certũ eſt, ꝙ ſicut ex pacto nudo nõ
oritur actio, ſic nec ex ſentẽtia arbitri, . j. §. de arbi. Sed ſi aliqs
promiſit penã ſi ſententie arbitri nõ ſtaretur, exigeretur ne con
teſtatio litis de facto ſuper actione in factũ ex ſententia arbitri
vel ſuper actione penali ad hoc, vt pena committat: Certe non,
ſed tũc committetur, cũ committeret, ſi ſententia fuiſſet talis, ex
qua oriretur actio. l. ſi cũ dies. §. fi. ſ. de arbi. in propoſito cõ⸗
mitteretur per interpellationẽ factã extra iudiciũ, ſicut ſi pactio
veſtita preceſſiſſet. Nec põt aliquis dicere, qđ ibi ſtipulatio pena⸗
lis ceperit a precedenti pactione veſtita, vt puta, qꝛ promiſit p
ſtipulationẽ ſtare arbitrio, ⁊ ſi nõ ſtaret promiſit penam, qꝛ volo
25 † vos ſcire qđ totus tit. de arbi. qui loquitur de penã inferenda
in cõpromiſſo, qđ arbiter nõ cogatur ſententiare, ſi non eſt pena
apponita, loquitur quando partes compromiſerũt nudo pacto
vel pacto promiſerunt ſtare ſentẽtie: alias etiã ſine pena valeret
compromiſſum, ⁊ arbiter cogeretur ſententiare. vt ſ. de arbit. l.
diẽ pferre. §. fi. Et hoc modo intelligo, l. ſtipulatio iſta. §. alteri
ſ. e. ſcilicet, quod committatur ſtipulatio penalis, ⁊ eo caſu, ⁊ eo
tempore, quo committeretur, ſi ſtipulatio fuiſſet vtilis, ſ. ſi inter
pellatus cõgruo loco, ⁊ tempore nõ ſoluit. Et hoc patet ex tex.
d. §. alteri. ibi, penam ſtipulari conueniet, vt ſi ita factum nõ ſit.
vt cõprehenſum eſt, ⁊c. q. d. ſi non obſeruaretur ita, ſicut teneris
obſeruare: ſi de iure obligatus eſſes, incides in penã, ⁊ gl. ibi po
ſita, que ad commiſſionem dicte pene requirit litis conteſtatio⸗
nem non bene dicit, qꝛ imo committitur ex euentu conditionis,
vt patet ex fi. d. §. alteri. que conditio extat, vt dixi ſ. Sed cõtra
iſtam opi. op. fortiter de d. l. nuda. que videtur dicere, ꝙ cõteſte
tur lis ſuper nuda pactione, ⁊ qđ conditio extat per litis conte⸗
ſtationẽ, non per interpellationem factum extra iudicium. Ad
hoc reſpondeo, qđ illa lex non dicit, qđ cõteſtetur ſuper pactio⸗
ne nuda, ⁊ ideo intelligo ſuper penali, cõcordãdo cã cũ d. l. ſi pa⸗
cto quo penã. Ad aliud, vbi dicitur. ſ. conditionẽ exiſtere per li⸗
tis conteſtationẽ, Reſpõdet Pet. duobus modis, Primo modo
qꝛ extat ibi cõditio per conteſtationẽ litis, ſi ante interpellatus
erat. Simile ſ. cõmo. l. iij. §. in hac. ⁊ de tri. l. i hac. Uel aliter an
te litem conteſtatã extat cõditio ſed purgabiliter: poſt litẽ cõte⸗
ſtatã extat impurgabiliter, quamlibet credo bonã. ¶ Septimo
op. ⁊ videtur, qđ nõ poſſit agi ſtatim cũ eſt caſſatũ. ſed ſi neceſſe,
qđ interpellet congruo loco ⁊ tempore, l. ſi penũ. quãdo di. leg.
ced. ⁊ l. ſideiuſſor obligari. §. fi. j. de fideiuſ. Gl. j. huis legis fate
tur contrarium. ſ. qđ. requirat interpellatio. Alia. gl. hic in ver.
Sabinus. dubitat, ⁊ videtur tenere cõtrarium. Prima vera. ⁊
eam tenet Dy. vt dicam j. circa vj. queſt. principalem, ⁊ ſic quan
do, precedit conuentio veſtita, committitur penalis per moram.
29 Uenio. ad contraria † vltime partis. Hic dicitur, ꝙ ſi nil
eſt actũ, ſola pecun. a petetur, ⁊ ſic videtur, quod
penalis ſtipulatio nouet primã. ſic. ſ. ti. j. l. obligationuꝫ fere. §.
fin. Contra, imo videtur ꝙ ad vtrunque poſſit agi, ⁊ vno exacto
poſſit agi ex reliquo, in eo qđ plus eſt, l. ſi quis a ſocio. ⁊ l. duo ſo
cietatem. ſ. pro ſoci. ⁊ l. predia. de actio. emp. Rogo, ꝙ aduerta
tis, qꝛ iſtud eſt valde difficile, ⁊ gl. ⁊ doc. variãt. Gl. enim in d. l. ſi
quis a ſocio. videtur ponere in fi. gl. talem ſolutionẽ, qđ in eo qđ
quantitas ſtipulationis penalis concurrit cum quantitate pre
cedentis obligationis, fiat nouatio. ⁊ in hoc concor. cũ iſta: in eo
vero qđ quantitas prime obligationis excedit, non fiat nouatio,
⁊ in eo bñ poterit agi prima actione. Iſta ſolu. eſt falſa p l. duo
ſocietatẽ. eo. ti. ⁊ per d. l. predia. que vident velle, qđ ad totũ poſ⸗
ſit agi prima actione. Unde gloſ. in d. l. ſi quis a ſocio. da aliam
ſol. videlicet, aut ſecunda ſtipulatio continet plus quam prima,
⁊ nouatur, vt hic, ⁊ d. l. obligationum fere. §. Aut continent mi⸗
nus, ⁊ non fit nouatio, vt in contrarijs. Poterit ergo ad vtrunqꝫ
agi, ſed per exactionẽ vnius fiet nouatio alterius, in eo qđ cõcur
runt. Et iſtã ſol. tenet Ia. de Ra. ⁊ appropriat eã ſibi probat p
tex. l. qui vſufructũ. ſ. eo. ⁊ j. de noua. l. ſi pupillus. §. qui actum

Iſta ſol. communiter reprobatur, ⁊ ſpecialiter per Petr. Nā ſi
queratur de ſtipulatione penali vtrum nouet primam, non cu-
ramus vtrum contineat plus vel minus, ſed hoc an in ſecunda
repetatur. qđ deuenerat in prima. Et videt probari in d. l. duo
ſocietatem. Preterea hec lex. ⁊ d. l. obligationū fere. §. videtur
velle indiſtincte, qđ ſola pena petat, nō habita diſtinctione vtrū
plus vel minus in penali ſtipulatione deuenerit. Hoc videtur
probari ſ. ad le. Fal. l. i. §. itē ſi ita. de penu leg. l. j. ⁊ quādo dies
le. ced. l. ſi penū. Hec ſol. nō eſt bona, vt j. clarius apparebit. Ant
gl. in d. l. duo ſocietatē. in gloſſella ſuper verbo: poſſe. dat tertiā
ſolutionē. Aut quis vult agere actione prima ante conditionis
euētū, ⁊ ſic ante cōmiſſā ſtipulationē penalē, ⁊ pōt. Ita loquunt
illa iura. Aut poſt ſtipulationē penalem cōmiſſam, ⁊ non pōt, qꝛ
prima eſt nouato. ita loquit hic, ⁊ d. l. obligationū fere. §. ſi. Iſta
ſol. non cōtinet veritatē. Primo per d. l. ſi qs a ſocio. ⁊ l. ſeq. vbi
expreſſe dicit, qđ etiā poſt cōmiſſam ⁊ exactā penā poteſt agi pri
ma, in eo qđ plus eſt. idē in d. l. predia. Preterea, lꝫ gl. dicat poſ
ſe agi prima, donec pēdet cōditio penalis ſtipulationis, hoc nō
eſt expeditū. ⁊ gl. tꝫ contra in l. j. §. itē ſi ita. ſ. ad le. Fal. quā glo.
Dyn. ſequit, ⁊ examinabo. j. circa vj. q. Unde gl. dat iiij. ſol. vcꝫ.
quod in cōtrarijs fuit actū expreſſe, vt prima nō nouetur per pe
nalē. hoc ſentit gl. in l. pdia. cir. ſi. magne gl. idē ſentit in l. reſcri
ptū. §. ſi pacto. de pac. ſꝫ hoc eſt diuinare: ergo, ⁊c. Unde gl. i d. l.
predia. ante ſi. magne gl. dat qntā ſol. vcꝫ, aut pcedit obligatio,
que cōtrahit conſenſu, vt emptio, ſocietas, ⁊ ſimil. ⁊ habēt locum
cōtraria. Aut precedit obligatio, que contrahit verbis, ⁊ fit no
natio, ⁊ ſola pena pōt peti. Ita loquit hic, ⁊ d. l. obligationū fere.
§. fin. Fr. Acc. tenebat hanc ſol. in l. reſcriptū. §. pacto. licet per
alia verba. Dicebat enim, aut precedit cōuentio bone fidei, ⁊ ha
bent locū contraria: aut ſtricti iuris, ⁊ tunc fit nouatio. iſtud re-
cidit in idē cum glo. Idē tenuit Dy. in l. in prouinciali. de ope.
no. nū. in addi. magna. Idem tꝫ Pe. vt refert Cy. in d. l. ſi pacto
quo penam. C. de pac. Sed qđ iſta opi. nō ſit vera. probatur ſic
Actio ex teſtamēto equiparat actioni bone fidei, l. in minorū. C.
in quibus cau. in integ. reſti. nō eſt neceſ. ſed actio ex teſtamento
per penalē diſpoſitionē ſequentē nouatur ipſo iure, l. j. §. item ſi
ita ad leg. Fal. ⁊ l. j. de penu leg. ⁊ quādo dies leg. ced. l. ſi penū.
ergo etiā conuentio bone fidei per ſequentē ſtipulationē penalē.
Cuius contrarij timore, vt arbitor, Gul. de Cu. dat ſextam ſol.
in d. l. reſcriptum. §. ſi pacto. ⁊ vtitur his verbis, Aut precedit
conuentio iuriſgentiū, ⁊ non nouatur, vt in cōtrarijs. aut prece-
dit conuentio, ſeu obligatio iuris ciuilis, ⁊ nouatur per penalē,
vt hic, ⁊ d. l. j. §. item ſi ita. cum ſi. Nam obligatiōes deſcendētes
ex teſtamēto ſunt iuris ciuilis, vt. ſ. de teſt. l. iij. ⁊ hāc opi. tetigit
Dy. in dicta diſtinctione poſita in d. l. in prouinciali. Hoc vide
tur tenere Jac. But. i d. l. predia. hoc etiā modo tenet do. Ray.
Hec opi. ſalua reuerētia tantorū doct. nō placet mihi. Primo.
quia eſt ꝯtra caſum d. l. predia. ſm vnam poſitionem, tenēdo qđ
ibi ſecunda cōuentio fuerit ſtipulatione vallata, que eſt iuris ci-
uilis. ⁊ tamen ipſo iure non tollitur per penalē. Preterea, con
27 ſtat quod contractus emphytuſis eſt iuris ciuilis a iure gen-
tiuꝫ incognitus, vt. Inſti. loc. §. adeo. ⁊ no. ſ. de pac. l. legitima.
ſed conſtat quod emphyteuſis obligatio, ⁊ eius cōtractus per ſe
quentem penalē non nouat. vt no. C. de iur. emphy. l. ij. i gl. ma-
gna. quam gloſſ. omnes ſequuntur, ergo, ⁊c. Preterea, predicta
opi. deſtruitur per rationē, nam nulla ratio pōt aſſignari, quare
magis nouetur obligatio iuris ciuilis, quā obligatio iuris gen
tium. Nam licet in modo tollendi per acceptilationem, facilius
tollatur vna, quam alia. j. de excep. l. an inutilis. §. acceptū fieri.
⁊ §. fi. ⁊ l. ſi acceptolatum. tamen in modo tollendi per ſequētē
ſtipulationē, ⁊ ſic per nouationē, nulla eſt differētia, vt de tranſ-
act. l. Aquiliana. ⁊ l. cū Aquiliana. ⁊ Inſti. quibus modis tollit
obli. §. ſicut autem. ⁊ j. de noua. l. j. Unde poteſtas iuris in tollē
do, eſt per in vtraqꝫ, nec eſt aliquid, propter quod preſumamus
animum nouādi ex voluntate contrahentiū magis in vno, quaꝫ
in alio. Unde hec opinio nō placet. Dices tu. reſpōde ad l. duo
ſocietatem. ſ. pro ſocio. vbi videt tex. qđ ſi prima cōuentio fuit
per ſtipulationem, ⁊ ſic iuris ciuilis, nouetur, alias nō. Reſpon
deo, debetis ſcire, quod ſecundū iſta tēpora, quando poſt primā
conuentionem adijcebatur ſtipulanio coequalis, continens tā-
tundem, vel plus preſumebatur nouatio: vt ſ. eo. l. qui vſumfru
ctū. ⁊ l. ſcire debemus. in prin. modo, in d. l. duo ſocietatem. duo
ſocij conuenerunt vt grammaticam legerent, ⁊ conuenerūt pa-
cto nudo, vt queſtus eſſent cōmunes: ſed huic pacto fuit adiecta
ſtipulatio hoc modo, Hoc ita dari, fieriue ſpondes, ⁊c. tunc non
poteſt agi pro ſocio, ſed actione deſcendente ſtipulatione no-
uante primam. ſecundum iſta tempora, cum ſit ſtipulatio prime
coequalis, cōtinens tantundem, licet hodie non preſumeretur
nouatio. per l. ſi. C. de noua. ⁊ ſic poſt predictā ſtipulationē coe-
qualē fuit adiecta ſtipulatio penalis, illa penalis nō nouat pre-
cedentem, nec ibi hoc dicitur, imo contrarium, ſi bene aduerta-
tur. ¶ Unde videamus ſeptimam opi. quam ponit Dyn. ſuper
hac lege recedēdo a predictis. Dicit enim qđ hec lex debet itel
ligi ſecūdum illas, videlicet, qđ ita demum transferatur prima
in ſecundā, ſi actor eligat agere ex ſecunda non alias: niſi expreſ
ſe ſecunda eſſet concepta animo nouādi. Quod ergo hic dicit,
ꝙ ſola pecunia petat. intellige ſi actor eligit hoc. Et qđ dicitur
in d. l. obligationum fere. §. ſi. quod fit quaſi nouatio: intellige, ſi
actor hoc eligit. Idē intelligit Jaco. de Aret. ſi precederet obli
gatio ſtricti iuris: ſed ſi precederet obligatio bone fidei, tūc nul
lo modo fit nouatio. ſecundum eum. Iſta opin. nullo modo pla-
cet, nec aliquis eam tenet. Primo id ꝙd dicit Jac. de Aret. d
contractu bonefidei, ⁊ ſtricti iuris, non eſt verum, vt. ſ. reprobaui.
Aliud quod dicit Dyn. eſt falſum, per d. l. ſi qs a ſocio. ⁊ d. l.
predia. quia etiam ſi quis eligat agere ad penam, non fit noua-
tio: ſed poteſt agi prima, in eo quod plus eſt. Preterea, illud eſt
contra caſum l. j. §. itē ſi ita. ad leg. Falci. ⁊ de pe. leg. l. j. ⁊ l. ſi pe
num. quando dies lega. ced. vbi pena commiſſa primū legatum
m nullo modo peti poteſt. Quid ergo dicemus m: dubitabile eſt, ta
men mihi videtur ſic dicendum: ⁊ erit octaua ſol. quod aut pre-
n cedens obligatio eſt ex cauſa lucratiua n, ⁊ tunc commiſſa ſtipu-
latione penali ſibi adiecta nouatur ipſo iure, non diſtincto vtrū
contineat plus, vel minus. ita loquitur de penu lega. l. j. ⁊ ad le.
Fal. l. j. §. item ſi ita. ⁊ quādo di. leg. ced. l. ſi penum. ⁊ hoc lex in
fi. ⁊ l. obligationum fere. §. fi. ſed quando precedēs obligatio eſt
ex cauſa non lucratiua, ſed oneroſa, tunc non fit nouatio, ſed po-
teſt ex qualibet agi, ⁊ vna exacta poterit agi ex reliqua, in eo qđ
plus eſt, d. l. ſi quis a ſocio. ⁊ d. l. duo ſocietatem. ⁊ d. l. pdia. Hoc
etiam probatur ſ. de do. excep. l. apud Celſum. §. Labeo. ⁊ j. eo.
l. qui Rome. C. Flauius. ⁊ §. duo fratres. vbi preceſſit conuētio
per ſtipulationem, nec nouatur per penalem. Ratio, quia eſt ex
cauſa oneroſa, vt dicā j. in alijs contrarijs proxi. Et iſte videtur
proprius intellectus iſtius materie. Rationem iſtorum videre
eſt facile, quando mihi debetur aliquid ex cauſa nō lucratiua, ſi
adijcio penam, ſi datum, vel factum non fuerit, non videor per
hoc nauare. imo adijcitur, vt metu pene citius conſequar mihi
debitum, vt ſ. de re iu. l. iiij. §. ſed ⁊ ſi pignora. Sed qn ex cau-
ſa lucratiua debetur, tunc videtur agi, quod ſi non dabit illud,
pena tantum poteſt peti, ⁊ in tui promiſſoris fauorem hoc vide
tur actum, vt ſ. de legat. j. l. ſi quādo. §. heres. ⁊ hoc probat tex.
noſtre legis, in fi. ſi bene aduertatur. Non enīꝫ eſt par eademque
cauſa, ⁊c. l. ſcimus. §. licentia. C. de iure delibe. ⁊ de codicil. l. ſic.
¶ Et ſi opponis mihi, quis reuelauit tibi ꝙ hec lex, ⁊ d. l. obli
gationum fere, loquantur de obligatione ex cauſa lucratiua:
Reſpondeo, ad hoc me vrget ſolutio contrarietatis predicte,
que alio congruo modo ſolui non poteſt Preterea, cum non di
catur ex qua cauſa, in dubio, in ſtipulatione intelligit cauſa do-
natiōis, ⁊ ſic lucratiua vt no. ſ. de do. excep. l. ij. §. circa. ⁊ patet
in l. Campanus. de ope. liber. Et ſi opponi. ō d. l. ſi quis a ſocio.
que videtur velle quod prima tollatur in eo, quod concurrit,
Reſpond. primam tolli vi exactionis facte ex ſecunda, non, vi
quaſi nouationis. Ita intelligunt eam alij doct. tenentes alias
opin. Item ſi dicas, quare tex. in d. l. obligationū fere. §. fi. dicit
fieri quaſi nouationem, cum ſit vera nouatio. Reſpon. quia vſqꝫ
ad litis conteſtationem poteſt offerendo quod venit in prima li
berari, l. j. de pe. leg. quod non eſt in vera nouatione. ita intelligit
Cy. in d. l. nuda. in fi. ¶ Secundo opp. ⁊ videtur quod non fiat
nouatio aliquo caſu per ſtipulationē penalem ipſo iure, ſed ope
exceptionis. Unde videtur obſtare de do. excep. l. apud Celſū.
§. Labeo. Gl. in l. cōtraria ponit plures ſol. Quidam approbāt
primam, ſed eſt calūniari illam literam. Alij tenent ſecundam,
ſed videtur contra d. l. obligationum fere. §. fi. cū ſi. Alij tenent
alias ſol. que non placent, vt ex predictis patet. Dic ergo, quod
prima ibi non noueatur ipſo iure, qꝛ obligatio precedēs erat ex
cauſa non lucratiua. Promiſerat enim mihi reſtituere hominē
meum, ad quem mihi erat condemnatus, ⁊ ideo non fit nouatio:
ſed actor poteſt eligere actonem quam vult. Sed quia ibi āba
bus actionibus agebatur, ſecundum vnam lec. ideo ibi opponi-
tur doli exceptio. Uel ſecūdū aliā ſi ſolū vna ageret, repellere-
tur doli exceptione quatenus concurrūt, vt ibi patet. ¶ Tertio
oppo. de l. qui Rome. §. Flauius. j. eo. vbi videtur, quod prima
non nouetur per ſequētē penalem. Sol. Dicūt quidam, ibi ſpe-
ciale fauore libertatis. Ita tenet gl. in d. l. obligationum fere. §.
fi. ⁊ ita hic ⁊ ibi tenebat do. Ray. ⁊ ita hic innuit Dy. Sed Gul.
de Cu. in d. §. ſi pacto. dicit, quod ibi ideo qꝛ preceſſit conuentio
iuriſgentium, hec omnia ſ. reprobaui. Dic ergo, quod ibi pro-
miſſio de manumitendo fuit ex cauſa oneroſa, nō lucratiua. Nā
licet tu ſeruum meum habeas ex cauſa lucratiua, tamen ego te
habeo obligatum ex cauſa oneroſa: qꝛ ſeruum meū dedi p hoc.
¶ Quarto op. de l. qui Rome. §. duo fratres. j. e. Dicit Gul. ibi
preceſſit

preceſſit conuentio iuriſgentium,hic ciuilis:ſed hoc nihil eſt,vt
dixi.Alij dicunt,aut loquimur de exceptione, vtrum nouetur
per penalem,certe non,vt ibi.aut de obligatione,ꝛ tūc nouatur,
vt hic.ꝛ hec poſſet eſſe bona,vt ſtatim dicam .Vel dic melius,
quod ibi preceſſit obligatio ex cauſa non lucratiua,ſed onerosa,
vt ibi patet,hic ex cauſa lucratiua. ¶ Quinto oppo.de l.reſcri
ptum.§.ſi pacto.ſ.de pac.Gl.ibi videtur dicere, quod illa lex lo
quitur ſecundum iura noua,ſecundum que tacite non fit noua-
tio.vt.C.de noua.l.ſ.vel ibi fuit expreſſe actū ne nouetur.Gul.
vero dicit,quod ibi preceſſit conuentio iuriſgentium.Sed truf
28 fe ſunt,vt ſ.dixi.Alij,vt Fran.Accur.dicunt,ꝛ bene,† quod ibi
preceſſit pactio liberatoria,vnde non nouatur per penalem,hic
obligatoria.Ratio,q2 fauorabiliores,ꝛc.l.Arrianus.ſ.de act.
ꝛ oblig.ꝛ hāc ſequit Dy.in d.l.in prouinciali. ꝛ Pe.vt no.Cy.
in d.l.ſi pacto quo penā.C.de pac.ꝛ Jac.de Bu.ꝛ do.Ray.ꝛ eſt
ipſa veritas:vide rationem.Nouatio eſt vnius obligationis in
aliam tranſfuſio,ꝛc.vt de noua.l.j.Illud ergo qđ eſt obligatio,
poteſt nouari,ſed pactum de non petendo habet tres effectus.
tollit enim naturalem,elidit ciuile,ꝛ obligat quem naturaliter
non petere,vt no.in l.ſi vnus.§.pactus ne peteret.ſ.de pact.lz
ergo illa naturalis obligatio,qua quis eſt obligatus nō petere,
tolli poſſit per nouationem.tamen alij effectus dicti pacti,qui
per ſe ſufficiunt ad pariendam executionem,non cadunt in no-
uationem,cum non ſint in obligatione.Et ex hoc patet quod gl.
j.ſ.de preto.ſtip.l.j.in fi.ſecunde magne gl.que videtur ponere
indiſtincte,qđ exceptio nouetur,non dicit omnino verum.¶ Se
xto op.j.đ ſtip.ſer.l.j.§.fi.So.ibi fuit collata ſtipulatio penalis
in perſonam alterius:hic in perſonaʒ eiuſdem,ꝛ ideo difficilius
ibi fit nouatio.Ita tenēt ibi gl.ꝛ Petrus in d.l.ſi.pacto.arg.p
hoc j.eo.l.fi.§.fi.in prin.licet Jac.de Ra.dixit,quod ibi loquit
de exceptione facti,vel intentionis.¶ Septimo oppo.de l.qui
vſumfructum.ſ.eo.ꝛ j.de noua.l.ſi pupillus.§.qui actum.Sol,
dicunt quidam.Iſta intelligitur ſecundum illam,videlicet aut
ſtipulatio ſecunda penalis continet minus,ꝛ non fiet nouatio,vt
ibi,alias ſic.ita loquitur hic.Et iſtam opin.tenent Pet.ꝛ Jac.
29 Butri.Sed do.Ray.dicit † aliter,videlicet quod hic loquatur
quādo vna ſtipulatio ſubrogatur in defectum prime vt penalis
ſtipulatio:contraria loquuntur,quando ſunt due ſtipulationes
pariter principales.Iſtam ſol.credo veram.Videte rationem
quando obligatio eſt contracta,ꝛ ius mihi queſitum,ſi queretur
vtrum per aliquem actum introducta ſit liberatio, inſpicitur
o mens liberantis,vt j.de acceptilat.l.pluribus.º ꝛ l.emptor.§.
Lucius.ſ.de pac.Ita in propoſito ſi ego ſtipulor id,quod mihi
iam debebatur,vtrum per ſtipulationem videar recedere a pri
ma,lex inſpicit mentē mei ſtipulantis,vt ſi ſtipulor plus,videar
recedere,ſi minus,ſecus:ſed in ipſo actu contrahendi ſtipulatio
nem lex reſpicit animum promittentis,prout veriſimiliter po
teſt adaptari ad verba ſtipulantis,vt ſ.eo.l.quicquid aſtringen
de.Cum ergo ſimul ꝛ ſemel ſtipulor dari,ꝛ ſi non detur,ſtipulor
penam,inſpicitur mens promittentis,que eſt vt ſi non det Sti-
chum , vt pena tantum petatur,nec inſpicitur,vtrum ſit plus,
vel minus,nam quod eorū ſolueret,in ſua poteſtate videtur re-
ſeruaſſe,vt hac lege,in fi.ꝛ ſupra,de leg.j.l.ſi quando . §.heres.
¶ Octauo opp.ꝛ videtur,quod nullo modo per penalem ſtipu
lationem fiat nouatio.Nam quando aliud venit in ſecunda ſti-
pulatione quam in prima,nō preſumitur nouatio,vt j.de noua.
l.fundum Cornelianū.Sol.ibi in ſtipulationibus coequalibus
ꝛ pariter principalibus:hic in penalibus,que in locum alteri-
ſubrogātur.ꝛ ſit ratio,vt ſupra dixi.¶ Nono op.C.de noua.l.fi.
ꝛ Inſti.quibus modis tol.ob.§.preterea.vbi nunquaʒ preſumi
tur nouatio,niſi expreſſe agatur.Dicit gl.quod iſta materia ho
die corrigitur per dicta iura.Item dicit in d.l.obligationum fe
re.§.ꝛ d.l.reſcriptum.§.ſi pacto.in d.l.predia quod videntur
30 tenere Pe.Jac.de Ra.ꝛ alij quidem.Sed Ja.de Are.ꝛ † Gul.
de Cu.ꝛ Ray.dicunt aliter,videlicet,quod hodie nil ſit innoua
tum hoc caſu.Nam quando prima ꝛ ſecunda ſtipulatio eſt pari
ter principalis,tunc debet fieri vera nouatio,ꝛ in hoc eſt diſcor
dia inter iura noua,ꝛ antiqua.Sed quando prima eſt principa
lis,ſecunda penalis,tunc dicitur fieri quaſi nouatio.vt ſ.dixi.ꝛ
p in hoc per iura noua p nil eſt hodie immutatum,quod credo ve-
q rū q.,q2 de hoc per Cy.in d.l.ſi pacto.circa fi.¶ Decimo op.ego
dixi ſ.quod quando nō fit nouatio,vna actio tollitur per aliam
vi exactionis,in eo quod concurrunt.Contra,imo videtur quod
nouatio non fiat per ſtipulationem penalem,ſed ex qualibet exi
gatur inſolidum.Certum eſt quod vſura eſt pena,vt ſ.de nego.
geſt.l.qui ſine.circa fi.Sed ſequēs ſtipulatio vſurarum,ꝛ ſic pe-
nalis non nouat primam, imo vtrunque poterit exigi,ꝛ pena,ꝛ
ſors,vt.ſ.ti.j.l.traiectitie.ſ.de illo.ꝛ infra eodē.l.qui Rome.§.
Callimachus.ꝛ ſupra de vſuris.per totum.Sol.quando pena
31 † apponitur loco particularis intereſſe , ꝛ loco ceſſationis , vt
quia promittis ſex denarios p libra quolibet menſe,quo ceſſa-
bis ſoluere,tunc prima non nouatur,ſed vtrunque petitur to-
tum,vt in contrarijs.Hic autem loquimur quando pena appo-
nitur loco totalis intereſſe,ꝛ totalis ceſſationis,ita tenet Pet.j.
eodem.l.qui Rome.§.duo fratres,ita voluit recitare Cy.C.de
tranſact.l.cum proponas.licet ibi non bene recitauerit.Petr.
¶ Undecimo oppo.ad idem.ſ.de arbi.l.ſi quis rem.Sol.dicit
ibi glo.aut pena apponitur loco rei,ſeu intereſſe,ꝛ habet locum
noſtra materia.Aut apponitur loco contemptus,ꝛ tunc non fit
nouatio,ſed vtrunque petitur,ꝛ exigitur totum,vt in contra-
rio.Sed hoc dictum glo.Petr.intelligit eſſe verum,ſi agatur
diuerſis actionibus,puta.peto penam per actionem ex ſtipula-
tu,rem vero peto rei vendicatione,d.l.ſi quis rem.ſed ſi agat
ex actione deſcendente ex eadem cauſa,puta,peto rem actione
deſcendente ex ſententia arbitri homologata,ꝛ penam actione
ex ſtipulatu,quia non paritum ſententie,tunc non poſſet,ſed de-
bet altera eſſe contentus,vt ſ.de arbi.l.Celſus.ita dicit Petr.
in d.§.duo fratres.ꝛ Cyn.in d.l.cum proponas.C.de tranſact.
32 quod ſatis placet.¶ † Ut ergo liqueat iſta materia,quando ſti
pulatio penalis nouet primā,do.Cy.in d.l.ſi pacto.ponit ſeria
tim diſtinctiones omnium,quas videre potes.Ego vero ſ.teti
gi in contrarijs.Tu autem ſecundum opin.quam teneo, breui-
ter ſic dicas Aut pena apponuntur loco intereſſe,aut loco con
temptus.Si loco intereſſe,tunc aut loco intereſſe particularis,
ꝛ non fit nouatio,ſed vtrunque exigetur totum vt ſ.titu.j.l.tra
iectitie.§.de illo.ꝛ ſ.de vſur.per totum.Aut loco intereſſe tota
lis ꝛ tunc aut precedit conuentio liberatoria,ꝛ penalis non no
uat,vt ſ.de pac.l.reſcriptum.§.ſi pacto.ꝛ j.eodeʒ.l.qui Rome.
§.duo fratres.ꝛ que ſit ratio ſ.dixi.Aut precedit cōuentio obli
gatoria,ꝛ tūc aut ex cauſa onerosa,aut ex cauſa lucratiua.Si ex
cauſa onerosa, non nouat,d.l.ſi quis a ſocio.ꝛ d.l.duo ſocietatē.
ꝛ d.l.predia.ꝛ de do.except.l.apud Celſum,§.Labeo.j.eo l.qui
Rome.§.Flauius.ꝛ §.duo fratres. Si ex cauſa lucratiua,tunc
aut vtraque diſpoſitio confertur in perſonam vnius,ꝛ tunc no-
uat ipſo iure,vt hic,ꝛ l.obligationum fere,§.fina.ſupra titu.pri
mo.ꝛ de penu legat.l.j.ꝛ ad legem Fal.l.j§.item ſi ita.cuʒ ſimil.
Aut in perſonam diuerſorum,ꝛ tunc nouat ope exceptionis,l.j.
§.fin.j.de ſti.ſer.Si vero pena apponitur loco contemptus,tūc
prima non nouatur,vt ſ.de arbi.l.ſi quis rem.quod intellige vt
ſ.dixi,ꝛ predicta vera de ſtipulatione penali.Quādo autem a-
lia ſtipulatio eque principalis nouet primā.Gui.ponit i d.l.re
ſcriptum.§.ſi pacto.ego plenius dixi j.de preto.ſtip.l.penul.
Et hec ſufficiant quantum ad contraria.

Ueniamus. ad queſtiones:ꝛ q2 ex lex tractat prin-
cipaliter de commiſſione ſtipulationis
ideo de hoc plene videndum eſt.ꝛ gl.noſtra iſtā materiā expedi
uit que continet tantū ſex caſus in ſe:ideo nos examinemꝰ iſtam
materiā p ſex queſtiones principales.¶ Primo enim quero de
ſtipulatione ſimplici nō penali pura.Secūdo,de ſtipulatione
ſimplici in dieʒ.Tertio de ſtipulatione ſimplici ſub condictiōe.
Quarto,de ſtipulatione nō ſimplici,hoc eſt penali que incipit a
precedenti cōdictiōe.Quinto,de ſtipulatiōe nō ſimplici,que in
cipit a precedenti pactione nuda.Sexto,de ſtipulatione nō ſim
plici ſcilicet,penali,que incipit a precedenti pactione veſtita.
33 Iſta ſunt membra gl.in d.l.ꝛ ſi poſt tres.¶ † Quero ergo prima
quando ſtipulatio ſimplex,ꝛ pura committatur:Reſpon.aut
queris quantum ad obligationem,ꝛ actionē,e tunc regula eſt ꝙ
ſtatim committitur,ꝛ l.cum qui calendis.§.quoties.ſupra eo-
dem.ꝛ de verbo.ſing.l.cedere diem.ꝛ de reg.iur.l.in omnibus.
Inſti.eo.C.omnis.Fallit in obligatione vbi ineſt tacita condi-
tio,vt in fructibus futuris,ꝛ partu Arethuſe,vt ſ.de cond.ꝛ de
monſtr.l.j.ꝛ l.interdum.ſ.eo.tunc enim non naſcitur obligatio
niſi adueniente conditione,ſicut in conditiōe expreſſa,vt no.ſ.
de pac.l.item pia.Item fallit in obligationibus in quibus ineſt
dies tacite,vt promiſi facere domū,ꝛ dare Carthagini,in qua
34 eſt illud qđ j.dicam de obligatione in diem.† Sed circa predi-
cta dubitat de vno.Nam videtur qđ omnis ſtipulatio quantum
cunque purā habeat diem,vt ſ.de conſti.pecu.promiſſor.§.j.ꝛ
j.de ſol.l.quod dicimus.ꝛ Inſti.de inuti.ſti.§.ſi.Reſpō.Cy.C.
de conſti.pec.l.ij.in j.q.fatetur in cōſtituto quod ante decē dies
nō ſit efficaciter obligatus,ſed in alijs fit efficaciter obligatus
ꝛ illud modicum tempus,quod ei datur ſecundum legem,quod
dicimus.infra de ſolutioni.ei datur a iudice,vt interim non ſit
in mora,non ex natura actionis.Et iſtud videtur ſentire glo.in
d.l.promiſſor.§.j.licet non ita clare.Alia gl.in d.l.ij.C.de cōſt.
pe.videtur dicere,quod,id quod eſt in conſtituto de termino de
cem dierum,idem ſit in alijs obligationibus.Quid dicemus:
Uos debetis ſcire,quod quoddā eſt tempus,quod ineſt obliga-
tioni,vel ex conuentione,vel ex natura cōtractus,ꝛ tale tempus

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

impedit diem obligationis venire. Eſt quoddam tempus aliud
quod obligationem non tangit, ſed miſerationis cauſa indulge
tur ſolutioni, vt ſ. de compen. l. ſi cum militi. §. fi. per quem tex.
declaratur iſta materia. Modo ad propoſitum dico. qd' i omni
obligatione pura, dies ſtatim venit, ⁊ credit tum effectu. vt pdi
ctis iuribus probatur, ſed tempus in eis, miſerationis cauſa in
dulgetur ſolutioni: quod autem iſtud tempus ſit, gl. variant in
d. l. quod dicimus. de reg. iur. l. in omnibus. ⁊ Inſti. de inuti. ſti.
35 §. fi. vbi pleniſſime. Mihi † autē videtur, quod regulariter iſto
tempus non ſit limitatum: ſed ſit in arbitrio iudicis, licet hodie
ex conſuetudine ſtatuatur a iudicibus decem dierū. vt Inſti. e.
§. omnis. ⁊ ſ. de iudi. l. ſi debitori. Sed in quibuſdam caſibus tē
pus iſtud eſt expreſſum, vt in conſtituto, vbi eſt tempus decē die
rum, d. l. promiſſor. Quod autem illud tempus ſit miſerationis
cauſa indultum, apparet, quia tribuitur exactioni. Item in actio
ne iudicati, eſt tempus quatuor menſium, d. l. ſi cum militi. in fin.
de compen. Item in actiōe de dote eſt tempus anni, vt C. de rei
vxor. act. l. j. §. exactio. Quod antē illud temp9 ſit miſerationis
cauſa ſolutioni indultum, patet, quia tribuitur exactioni, d. §.
exactio. Preterea, ſi talis dies impediret diem actionis veni
re, iam impediret preſcriptionem inchoari, que non inchoa
tur, niſi adueniente die, l. cum notiſſimi. §. illud. C. de preſcript.
xxx. an. Sed in actione de dote incipit preſcriptio ſtatim finito
matrimonio, vt. C. de iure do. l. in rebus. in fi. ergo tale tempus
non impedit diē actionis venire, ſed miſerationis cauſa indul
36 getur. ¶ Dicetis † vos, qui eſt effectus, vtrū tempus inſit obli
gationi, an miſerationis cauſa indulgeatur ſolutioni: Reſpon
deo, magnus propter multa. Primo propter compenſationē,
d. l. ſi cum milti. in fi. Secundo propter duplicandas inducias,
ſi ante tempus agatur. Nam habet locum ſolum, quādo dilatio
eſt ex pacto, vel ex natura actionis. vt Inſti. de exce. §. hodie. ſ;
in tempore indulto miſerationis cauſa, ſecus puto, cū lex intra
illud tempus permittat agere, vt dixi, ⁊ ſtatim dicam. Tertio
propter inchoandum curſum preſcriptionis, vt patet ex d. l. cū
notiſſimi. §. illud. coniuncta. d. l. in rebus. in fi. C. de iure dot. Ex
hoc patet, quod intra illud tēpus miſerationis cauſa indultum
poteſt agi, licet non exigi, alias non curreret preſcriptio. Pro
hoc, quia interdum poteſt agi, ⁊ etiam exigi intra tempus, dedu
cto tamen commodo medij temporis, vt ſupra ſoluto matrimo.
r l. ſi conſtante. §. quoties. Quarto, propter regulam, dolo facis,
quia petis, ⁊c. Nam petenti aliquid quod oportet eum reſtitue
re poſt tempus, non poteſt opponi exceptio, dolo facis, vt ſupra
vt leg. no. ca. l. fin. §. pen. ſecundum noſtros dicto. Nam iſtud di
ctum eſt verum in eo, qui debet reſtituere poſt tempus, quod re
ſpicit obligationem, ⁊ ſic impedit diem actionis venire: ſecus eſ
ſet in tempore quod miſerationis gratia indulgetur, argu. eius
quod ſupra dictū eſt de compenſatione, ⁊ eſt expreſſum ſ. ſolut.
mat. l. nupta. §. quoties. ⁊ de cōdi. ob cau. l. ſi donatur9. in fi. que
lex loquitur in viro petēte, cui tempus indulgetur gratia miſera
tionis: vt dixi. Ex quo patet, quod leges que loquuntur in actio
ne de dote, nil faciunt ad queſtionem, vtrum ante diem ſit nata
actio, de qua ſtatim dicā. Sed contra predicta videtur ſupra re
rū amota. l. ſi mulier. §. rerū. ⁊ l. ob res. eod. titu. vbi agit ad res
dotales propter interuſurium medij temporis. nec ei obijcitur
exceptio, dolo facis. Solu. ille leges habent alium intellectum,
ſecūdum quem non obſtant. Vel melius illud cōtingit propter
delictum mulieris. Item eſt videndum quando talis ſtipulatio
37 †committatur quo ad more commiſſionem. Dic, quod requiri
tur qd' intelligat, vel intelligere debeat ſe debere, ⁊ ſit interpella
tus congruo loco, ⁊ tempore, ⁊ abſq; rationabili cauſa recuſat,
vt ſupra. ſi cer. pe. l. qd te. ⁊ de vſur. l. mora. ⁊ ſ. e. l. ſi ex legati cā.
Fallit in caſibus, in quibus mora re ipſa abſq; interpellatione
committitur, vt plene no. in d. l. mora. Dic vt ibi, ⁊ per Cy. in l.
in minorum. C. in quibus cauſis in integrum reſti. non eſt nec ſ.
38 ¶ † Secundo principaliter queritur, quando committatur ſti
pulatio in diem. Iſta queſtio habet plures dependentias, Nam
quando que ſtipulatio habet diē cauſa differende ſolutionis: ⁊
iſta quadoq; eſt certa, quandoq; incerta: quandoq; habet diem
cauſa multiplicande obligationis, quandoque cauſa limitande
obligationis. De quolibet ergo eſt vidēdum. Primo ergo que
ro, ſtipulatio que habet diem certam cauſa differēde ſolutionis,
quando committatur quo ad obligationem, quo ad actionem, ⁊
quo ad moram? Circa hoc ſunt opiniones. Nam gl. vbiq; tenēt,
quod ſtatim eſt nata obligatio. ⁊ actio: ſed agēti obſtat exceptio,
ſed per euentum diei tollitur obſtaculum exceptionis. ⁊ l. cede
re diem. infra, de verborum ſignifica. quando dies vſufru. leg.
cedat. l. j. in fin. no. ſ. ſi certum pet. certi condictio. in principi. ⁊
de pact. l. item quia ⁊ in multis alijs locis. Pet. ⁊ Cyn. poſt eum.
dicunt, quod ante diem eſt obligatio nata, nō actio. ot plene not.
per Cy. C. vt actio. ab her. ⁊ cōtra here. l. j. do. Bartholutius de
Pratis diſputauit, ⁊ tenuit ſe cum glo. do Andr. de Piſis, in
quadam ſua repetitione de l. ſi inſulam. ſ. eod. omnia i caſu mit,
⁊ tenet ſe ſimpliciter cum gloſſ. quod hic recitare eſſet longū, ⁊
faſtidioſum. Mihi autem in iſta queſtione videtur diſtinguen
dum ſic: Aut dies adijcitur poſt obligationem iam cōtractam,
⁊ actionem natam, puta per pactum, tunc durat obligatio, ⁊ a
ctio, licet obſtet exceptio, vt Inſtit. de excep. §. temporales. Aut
dies vna cum ipſa diſpoſitione producitur, ⁊ tunc aut dies adij
citur ab homine, aut ſubintelligitur a lege. Si ab homine, ⁊ tunc
aut in ſtipulationem deuenit aliquid, quod nō eſt tranſitorium
ad heredes, vt vſuſfructus, ⁊ vſus, ⁊ tunc ante diem nō naſcitur
obligat. nec actio, vt ſ. quādo di. vſuſf. leg. ce. l. j. circa fi. Ratio,
quia poſſet ſtipulator ante mori, ⁊ ſic eſt dubiū, vtrū ſtipulatio
haceat effectum. Aut in ſtipulationē deuenit aliquid, quod eſt
tranſitorium ad heredes, ⁊ tunc ſtatim cōmittitur quo ad obli
gationē, ⁊ actionē, vt d. l. j. in fi. quando di. vſuſf. leg. ced. ⁊ ſ. mā
l. qui mandatū. ⁊ de ver. ſig. l. cedere diē. Et i hoc tantū bene di
cunt noſtri gloſſatores. Ratio, quia tūc certum eſt indebitū iri.
39 Secundo † caſu, quando ſubintelligitur a lege, tunc aut ſubin
telligitur ex natura a contractus, vel rei in ſtipulationem dedu
cte, aut propter aliquid intrinſecum accidens. Primo caſu ſta
tim eſt nata obligatio, ſed non actio. hoc probatur in tutore, qui
eſt obligatus pupillo ex quaſi contractu tutele, vel ſtipulatione
rem pupilli ſaluam fore. Nam eſt obligatus in diem finite tute
le, que dies eſt certa, licet ante poſſet finiri, ⁊ conſtat quod ante
obligatur, non tamen ante oritur actio, vt ſupra de tut. ⁊ ra. diſ.
l. ſi tutor Reipublice. §. fin. ⁊ rem pup. ſal. fo. l. iiij. §. hanc ſtipu
lationem. qui tex. non poſſunt cauillari, ⁊ doc. non allegant. Hoc
idem probatur, quando dies ineſt ex natura rei, vt ſupra codē.
l. interdum. vbi eſt tex. niſi gloſſ. deſtrueret. Facit ſupra eodē. l.
ſi ita ſtipulatus eſſē abs te. Si vero dies ſubintelligitur a leg.
propter aliquod extrinſecum accidens, tunc ſtatim oritur obli
gatio, ⁊ actio, dicta l. ſi tutor Reipubl. in fin. ⁊ l. ſeq. prout loqū
tur de alijs actionibus, quam tutele. Nec obſtat predictis, quod
dicitur de actione de dote, que oritur ſoluto martimonio, ⁊ ta
mē habet diem a lege, quia ille eſt dies miſerationis cauſa indul
tus, vt dixi ſ. in queſt. proxi. Ratio predictorum eſt, quia cum a
ctio oriatur ex obligatione ex poteſtate legis, non poſſunt con
trahentes per adiectionem diei impedire natiuitatem actio
nis, que eſt a lege, argu. de ope. lib. l. cerdonem. ideo oritur actio
de ſtricto iure: ſed de equitate obſtat exceptio: ſed ipſa lex bene
poteſt impedire natiuitatem actionis. quod facit, quando dies
tacite ſubintelligitur, ⁊ per hoc reducuntur ad concordiam om
nes allegationes hincinde per doctor. facte. ¶ Si queratur qn̄
40 †committatur quod ad moram, dico, quod in caſibus, in quib9
ante diē eſt nata obligatio, mora cōmittitur per curſum diei ap
poſite, vt C. eo. l. magnam. ⁊ de iure emphy. l. ij. Idem in die taci
ta, vt ſ. eo. l. ſi inſulam. Sed in caſibus, in quibus ante diem non
eſt nata obligatio, dico, quod mora nō cōmittit per curſum diei
appoſite, ne eodē tempore contrahatur obligatio ⁊ mora: quod
lex non vult. l. quod dicimus. ī. de ſol. ⁊ dicā ſtatim circa obliga
tionem conditionalē. Ex hoc apparet effectus inueſtigationis
premiſſe. Eſt etiam alius effectus, quia ſi quis ageret ante diē,
nec a reo opponeretur exceptio, eo caſu quo ante diem eſt nata
obligatio. ⁊ actio, reus ſuccumberet, quia nō oppoſuit exceptio
nem, ſi eo caſu quo non eſſet nata actio, etiam reo non opponen
te abſolueretur: quia actor ſine actione experitur, ⁊ iſti ſunt effe
41 ctus manifeſti. ¶ † Secundo iuxta hoc quero, quando commit
tatur ſtipulatio que hab3 diem incertam: Reſpondeo aut dies
eſt omnino incerta ſcilicet an ⁊ quando, ⁊ tunc habetur pro con
ditione, vt ſupra eodē. l. ſtipulatio iſta. §. inter certam. Si vero
eſt dies incerta quando, ſed certa an vt dies mortis. tunc vide
tur quod ſtatim nata ſit obligatio ⁊ actio. quia certū eſt debitū
iri, vt ſupra. diximus de die certa. Et hoc videtur tenere gl. C. vt
actio. ab heredi. ⁊ contra here. l. j. ⁊ ibi Azo. in ſumma. ⁊ Inſtit.
de inu. ſtipulat. §. poſt mortem. In contrarium. quod ante diem
nō ſit nata obligatio, nec actio. tenent gl. ī. de regu. iur. l. in omni
bus. Et hoc tenet Dyn. ī. de noua. l. ſi pupillus. §. qui ſub condi
tione. ⁊ hoc puto verum. per dictā l. j. C. vt actio. ab hered. ⁊ con
tra here. vbi eſt caſus. niſi text. deſtruatur. Glo. contrarias pu
to falſas. Dices tu modo. cum certum ſit in debitum iri debet
haberi pro pura ſicut in legatis, vt. ſ. de condi. ⁊ demon. l. heres
meus. Solut. Habetur pro pura quo ad tranſmiſſionem i caſu
dicte l. heres meus. Item quo ad hoc vt ſolutum non poſſit re
peti, vt ſ. de condi. inde. l. nam ſi cum moriar. non autem quan
42 tum ad hoc, vt ante diem naſcatur obligatio. ⁊ actio. † Et eſt ra
tio inter diem certam. ⁊ incertam: quia in die incerta, quid ſit in
obligatione eſt incertum: quia incertum ſit quantum eſt interu
ſurium medij temporis. ⁊ ideo ante diem non naſcitur obliga
tio, nec actio ſicut in fructibus, ⁊ partu Arethuſe, vt ſ. de cod
⁊ dem

⁊ demon.l.j.in fi.⁊ no.ſ.de pact.l.item quia.ſed quando dies eſt
certa,interuſurium eſt certum. Poſſetis dicere,quod etiam in
die incerta interuſurium eſt certum, per l.hereditatum.ſ.ad l.
43 Fal.ſed ſi gl.d.legis bene conſideras,non eſt contra. † Ex pre
dictis pz,quod per curſuz diei incerte non conſtituitur quis in
mora,ne eodez tempore obligetur,⁊ conſtituatur in mora,vt.ſ.
44 dixi,⁊.j.dicam. ¶ † Tertio eſt videndum,quando obligatio hz
diem cauſa multiplicande obligationis,ſeu preſtationis, quan
do naſcatur obligatio,⁊ actio,exemplum in obligatione annua.
In hoc dic,quod eſt differentia inter contractus,⁊ legata. Nam
in contractibus ſtatim eſt nata obligatio,⁊ actio pro toto tem-
pore,vt.ſ.eo.l.ſi Stichum.§.j.⁊ ſ.de do.cau.mo.l.ſenatus.§.
ii.Item pro debito primi temporis poteſt ſtatim agi quo ad ef
fectum exactionis, ſed pro tempore futuro ſtatim non pōt agi
quo ad effectum exactionis,ſed condemnationis,ſm ea que no-
tantur.C.de fideicom.l.j.facit quod no. per Dy.ſ.eo.l.qui hoc
anno.⁊ per Cy.quando dies leg.ced.l.j. In legatis vero,p pri-
mo anno ſtatim eſt nata obligatio,⁊ actio,pro ſequentibus non
eſt nata obligatio,nec actio,ſed eſt conditionalis,vt.ſ.de annu.
leg.l.ſi in ſingulos.⁊ l.in ſingulos.⁊ quando dies leg.ced.l.cum
in annos.l.z enim pro futuris non ſit nata obligatio,tamen pro
pter obligationem primi anni lex permittit quod ſtatim agat
pro omnibus annis,vt ſequatur ſnia,non vt exigatur, dicta.l.j.
45 de fideicom.licet quidam contra, quod dic,vt ibi no. † Et eſt vi-
dendum,vtrum curſus diei appoſite cauſa multiplicande obli-
gationis,conſtituat quem in mora? Reſpon.in contractib⁹ cer-
tum eſt quod ſic,vt.C.de iure emphy.l.ij. In vltimis voluntati
bus dico quod non,ne eodem tempore naſcatur obligatio ⁊ mo
ra,vt ſupra dixi. Preterea hoc probatur per l.j. ſupra de pen.
leg.ſic inducendo,vbi eſt pena ⁊ dies,cuius cõcurſus conſtituit
quem in mora,non admittitur more purgatio, vt.ſ.tit.proxi.l.
traiectitie.§.de illo.no.per Dy.ſ.eo.l.ſi inſulam.ſed in d.l.j.ſ.
de penu leg.fuit pena ⁊ dies cauſa multiplicãde obligationis,⁊
tamen poteſt mora purgari vſqz ad litis conteſtationem: ergo
concurſus dicti diei conſtituit quem in mora,q2 tunc non poſſet
purgari. Fuit ergo ibi mora alio modo contracta, ſcz per inter
46 pellationem,⁊ ideo admittitur purgatio. ¶ † Quarto eſt viden
dum,quando ſtipulatio hz diem cauſa limitande obligationis,
quando naſcatur obligatio ⁊ actio. Reſpondeo,ſtatim eſt nata
obligatio ⁊ actio,⁊ poteſt agi intra diem quo ad effectũ exactio
nis,⁊ curſus predicti diei non conſtituit quem in mora,ſed pa-
rat reo exceptionem,vt vltra id tempus non teneatur.ſ.titul.j.
l.obligationum fere.§.j. ⁊ ſupra mand.l.ſi fideiuſſor.§.fin.ſ.de
dam.infec.l.damni infecti.§.Sabini.⁊ ibi no.per Dy. in ſolu-
47 tione contrarij de l.in illa.ſupra eod. ¶ † Tertio principaliter
quero, quid in ſtipulatione ſimplici conditionali,quando cõmit
tatur: Iſta queſtio habet multas dependentias. Nam quedam
eſt cõditio neceſſaria,quedam impoſſibilis,quedam contingẽs.
Item quandoque ſtipulatio hz conditionem ⁊ diem mixtum.de
qualibet eſt videndum. Primo de ſtipulatione que hz conditio
nem neceſſariam,in hac dico quod quedam eſt conditio neceſſa
ria de preſenti,que nullum habet tractum de futuro:⁊ ſi quidez
eſt neceſſaria neceſſitate facti.vt ſi celuz non tetigeris, habetur
pro pura,vt ſupra eod.d.l.impoſſibilis. ſecundo reſponſo.⁊ d.
l.in illa.in fi. Si vero eſt neceſſaria neceſſitate iuris,vt ſi Stichũ
non occidero,dabis decem. Iſta enim eſt neceſſaria de iure,cuz
eius contraria ſit impoſſibilis,⁊ tunc ſtipulatio non valet, vt ſu-
pra de pac.l.iuris gentium.§.ſi ob maleficium. Alia eſt condi-
tio neceſſaria,que habet dependentiam de futuro,vt ſi moriar,
promitto centum.⁊ in hac videtur dicere Pet. aut apponitur
per dictionem cum,⁊ ſpectatur euentus:aut per dictionem ſi, ⁊
tunc nullam habet ſuſpenſionem,ſed habetur pro pura.l.ſi pu-
pillus.§.qui ſub conditione.j.de noua. Ratio iſtorum eſt, quia
dictio,cum,denotat principaliter tempus,dictio vero, ſi pri nci
paliter denotat conditionem,vt ſupra quando dies leg.ced.l.ſi
Titio. Ita tz Cyn.C.de heredibus inſtituendi. l.extraneum.⁊
hoc videtur tenere gloſ.C.de fideicom.l.poſt mortem.in ſecun-
da glo. Iſtud reputo falſiſſimum ⁊ contra caſum.l.quodcunqz.
§.penulti.ſupra eodem.⁊ de conditionibus ⁊ demonſt.l.quibus
diebus.§.quidam Titio.vbi apponitur per dictionem,ſi, ⁊ ha-
bet ſuſpenſionem. Dico ergo,ſiue per ſi,ſiue per cum,idez quod
dixi ſupra in obligatione,que habet diem incertam. ¶ Secun-
48 do eſt videndum de conditione impoſſibili. † Reſpondeo,vitiat
obligationem,vt ſupra eod.d.l.impoſſibilis.licet ſecus in lega-
tis.quod dic vt no.per Dy.in cap.nemo poteſt,de regu.iu. lib.
ſexto.⁊ per Cy.C.de inſtitu.⁊ ſubſtitut.l.prima. ⁊ C.de his que
49 pen.no.l.prima. † Tertio eſt videndum de conditione poſſibi-
li,ſeu contingenti,qui ſe hz ad eſſe ⁊ nõ eſſe:⁊ in hoc caſu omnes
concordant,quod ante conditionis euentuz non eſt nata obliga
tio,nec actio.l.cedere diem.de verborum ſignificatio. Idem in
50 conditione tacita,vt no.in d.l.item quia. de pactis. † Sed dubi
tatur vtrum euentus conditionis conſtituat quẽ in mora. Bal.
de hoc diſputat in l.quod te.ſupra ſi certum petat. Cy.C.an qui
bus cauſis in integrum reſtitutio non eſt neceſſ.l.in minorum.
in ſexta queſt.⁊ omnes tenent, quod non cõſtituatur quis in mo
ra per illam rationem,precipue,ne obligetur ⁊ conſtituatur in
mora eodem tempore,contra l.qđ dicimus.j.de ſolu. Dic ergo
51 vt dicti doctor.notant. † Quarto,circa predicta eſt videndum,
quid eſt in diſpoſitione que habet conditionem ⁊ diem, ⁊ quan-
do committatur. Et certum eſt,quod donec pendet conditio, nõ
eſt nata obligatio,nec actio, vt ſupra dixi. Item certuz eſt,quod
ſi conditio extitit,ſed dies ſupereſt,quod eſt nata obligatio, ⁊ a-
ctio,vt ſupra eodem.l.cum ſtipulatus ſim.circa princi. Sed,an
ante diem poſſit agi ſine obſtaculo exceptionis,dubitatur. Et cõ
hoc ſunt multe opiniones in ſolutione contrarij, d.l. in illa. ⁊ l.
hoc iure.ſupra eo.Dy.tz ibi opinionem Ioan.quam puto verã,
⁊ videtur probari per c.commiſſa.de elec.lib.vj.licet Pet.ali-
ter dicat,tamen quia per hoc nõ habetur plena notitia:ideo cir
ca hoc diſtingue plene,tam in contractibus,quam in vltimis vo
luntatibus. Aut loquimur in his que recipiunt diem, vt ſtipula
tiones ⁊ legata ⁊ ſimilia:aut in his que diez non recipiunt, vt he
reditas. Primo caſu,aut dies adijcitur diſpoſitioni, aut condi
tioni. Si diſpoſitioni,regulariter ſpectatur dies,vt ſupra de cõ-
ditio.⁊ demonſtra.l.ſi ita legatum ſit Titio. ⁊ l.cum tale.§.Me
uie.ſecundo reſponſo.eodem tit.⁊ fallit in caſu dicti.§.Meuie.
primo reſponſo.⁊ que ſit ratio ibi no. Si vero dies apponitur
conditioni,tunc aut conditio pendet ex facto debitoris,ſeu pro-
miſſoris,⁊ ſpectatur dies,d.l.in illa.ſupra eodem.⁊ c. commiſ-
ſa.⁊ ſic intelligitur ſupra ſi quis cautio.l.ſi eum.§.j. Nam q pro
mittit hominem iudicio ſiſti,promittit ſe curaturum,⁊c.vt ſup.
eodem.l.quoties quis,⁊ ſic promittat factum ſuum. Aut condi
tio pendet ex facto alterius,vel viribus fortune, ⁊ tunc aut fuit
adiecta dictio extremitatis temporis ſignificatiua, ⁊ ſpectatur
dies,vt ſupra de conditio.⁊ demon.l.iiij.§.j. Aut non fuit adie-
cta,⁊ tunc dies non ſpectatur,vt ſupra eo.l.hoc iure. Secundo
caſu principali,quando loquimur in his,que diez non recipiũt,
vt hereditas,tunc aut exiſtente cõditione remanet dies ſimpli-
citer,⁊ non ſpectaretur,vt ſupra de acquir.here.l.ſi quis ita he-
res.no.ſupra de condit.inſtit.l.ij. Aut non remanet dies ſimpli
citer,ſed cum aliquo facto,vt puta perſeuerantia in ſocietate, ⁊
tunc etiam dies ſpectatur,vt ſupra de condi.inſti.l.iiij.in prin.
⁊ ibi no. Ratio,q2 tunc videtur eſſe conditio. Ex his poſſunt ſol
52 ui multe queſtiones de facto. ¶ † Quarto principaliter queri-
tur,quid in ſtipulatione non ſimplici,ſed penali,que incipit a p-
cedenti conditione. Gl.in l.⁊ ſi poſt tres.ſupra ſi quis cau.facit
regulam,⁊ quatuor exceptiones. Regula eſt,q tunc committi-
tur,quãdo deſijt poſſe dari,vel facere illud quod deuenit in cõ-
ditionem,vt in hac l.⁊ iſtud dictum non eſt generale. Nam ſolũ-
modo loquitur quando preceſſit conditio negatiua in non dan-
do vel non faciendo. Sed quid ſi preceſſit cõditio affirmatiua,
vt ſi Titium emancipet, vel exheredet,tunc committitur cuz fa
ctum,vel datum fuerit,quod in conditionem deuenit,ſic cuz ex-
titerit conditio, vt.j.eod.l.quidam cum filium. Procedit gl.⁊
dicit,q iſtud fallit rõne perplexitatis,vt ſupra eod.l.ſi Titius.
Iſtud qualiter debeat intelligi,dic vt dixi ſupra in ij.opp. quin
te particule. Item fallit dicit gl.j.de fideiuſ.l.fideiuſſor obliga-
ri.§.ſi.⁊ in hoc bene dicit,vt dixi ſupra in iij.opp.quinte parti-
cule. Item fallit,dicit gl.rõne vltime voluntatis,vt ad leg.Fal.
l.j.§.item,ſi ita. Circa hoc ſunt multe opin.quod declara,vt in j.
oppo.quinte particule. Item fallit dicit gl. fauore libertatis.l.
libertas.§.primo.ſupra de manumiſ. teſta. Alij aliter dicunt
quod declaratur per ea que ſupra dixi in j.oppo.quinte particu
le. Item fallit extra gloſ. ſi in conditione eſſet adiecta dies,tunc
preter diem poſſet agi,vt ſupra eodem.l.quicquid aſtringende.
in fine. Item fallit,ſi hoc eſſet actum,vt vtrunqz poſſet peti: tunc
enim nulla eſſet differentia,vtrum incipit a precedenti conditio
ne,vel vtrum a precedenti pactione, vt hac lege vlti. reſponſo.
ſecundum lectu.dom.Old.quam ſupra poſui. Ex his apparet
53 dicta queſtio declarata. ¶ † Quinto principaliter querit,quid
quando penalis ſtipulatio incipit a precedenti pactione nuda:
Hunc articulum pleniſſime examinaui,ſupra proxime,in ſexta
54 oppo.quinte particule,dic vt ibi dixi. ¶ † Sexto principaliter
queritur,quid in ſtipulatione penali,que incipit a precedenti pa
ctione veſtita: Gloſſ.in d.l.ſi ⁊ poſt tres. reſpondet quod tunc
committitur cum facere,vel dare potuit,⁊ non fecit,vt hac lege.
Tu vero diſtingue, Aut dies dandi vel faciendi erat collata in
poteſtatem promiſſoris,⁊ tunc committitur,cum dare,vel face-
re poſſe deſijt,ſicut quando incipit a precedenti conditione, vt
hac lege,verſi.quod ſi ab initio.ſecundum veram lecturaz. Aut
non fuit collata in poſſeſſoris poteſtatem, ſed ſimpliciter pro-

miſit, ⁊ tunc procedit dictum gl. quia tunc committitur, cum dare, vel facere potuit, ⁊ non fecit, vt hac lege, verſ. ſic itaq;. Sed circa hoc dubitatur, an hoc ſolum ſufficiat, quod poterat dare, vel facere, ⁊ non fecit, an requiratur interpellatio? Gl. circa hoc in hac lege, videtur ſibi contradicere. Nam in prima glo. huius legis tenet ꝙ requiratur interpellatio, poſtea in verſ. Sabinus videtur tenere, quod non requiratur interpellatio. Et quod iſtud vltimum ſit verum, probatur per hanc legem, que indiſtincte loquitur. Preterea, qui certus eſt, certiorari non debet l. j. in fi. de actio. empt. In contrarium videtur caſus. j. de fideiuſſori. l. fideiuſſor obligari. §. fi. Sed poſſes reſpondere, quod ibi loquitur de diuerſis perſonis. Item videtur caſus. ſ. quando dies leg. ced. l. ſi penum. Sed poſſes reſpondere, quod ibi preceſſit debitum ex diſpoſitione defuncti, quam potes ignorare. Item videtur caſus. ſ. de coll. bono. l. ſi quis filium. §. ſtipulatio. Sed poſſes reſpondere, quod ibi erat ſtipulatio ſimplex, nec erat adiecta penalis. Sed quicquid dicatur, veritas eſt ꝙ requiritur interpellatio. Sicut enim ad conſtitutionem more quo ad periculum interitus, requirit interpellatio, vt. ſ. eodem. l. ſi ex legati cauſa. ⁊ quo ad commiſſionem more, vt dicta. l. ſi quis filium. §. ſtipulatio. ita quo ad commiſſionem pene. Et ita tenet Dy. quod puto veriſſimum, per dictam l. ſi penum. ſ. quando dies leg. ced. Nec eſt bona reſponſio ſupra ſcripta, quia non poteſt probabiliter ignorare ea que dependent ex teſtamento, argumen. ſ. de tranſac. l. de his. ⁊ quod not. de liberа. leg. l. cum heres.

55 Item circa predicta dubitatur, vtrum ante penalem ſtipulationem commiſſam poſſit agi ad id, quod deuenit in prima veſtita. In hoc aduerte, aut per commiſſionem penalis non ſperatur nouari prima, ⁊ tunc non eſt dubium ꝙ poſſit agi. Sed quando ſperatur nouari, tunc procedit queſtio. Et de hoc ſunt gl. contrarie. Nam in l. obligationum fere. §. fina. tenet quod interim poſſet agi. Item tenet. ſ. pro ſocio. l. duo ſocietatem. in gloſ. ſuper verb. agi poſſe. Contrarium tenet. ſ. ad leg. Falcid. l. j. §. item ſi ita. ⁊ videtur caſus. ſ. de pen. leg. j. ⁊ quando dies leg. ced. l. cum ſine. ⁊ l. ſi penum. Et hanc partem tenent Dy. ⁊ Jacob. per talem rationem, iura volunt litem conteſtari ſuper eo, ſuper quo poteſt perueniri ad ſententiam, ſed ſuper eo quod deuenit in prima promiſſione, non poteſt ad ſententiam perueniri, cum ipſa litis conteſtatione committeretur penalis, ⁊ fieret nouatio prime, non ergo debet admitti propoſitio illius actionis que propoſita non releuat, argu. l. hec ſtipulatio. §. diuus. vt leg. no. ca. do. Old. reducit predicta ad concordiam ſic, Petitio eius quod deuenit in principali, poteſt conſiderari tribus modis. Uno modo, quo ad effectum exactionis, ⁊ iſto modo non eſt in petitione. Sic intelligitur quod no. in l. j. §. item ſi ita. ⁊ l. j. de pen. leg. cum ſi. Secundo modo poteſt conſiderari quantum ad tranſfuſionem, ſeu quaſi nouationem inducendam. Tertio modo, quo ad purgationem more impediendam. Et iſtis duobus modis bene eſt in petitione. Ita loquitur gl. in d. l. obligationum fere. §. fin. do. Ray. dicit plus, videlicet quod cum in electione rei eſt, quod velit ſoluere, vt l. ſi quando. §. heres. de leg. j. ꝙ ſi aliquis agit ad id quod deuenit in prima, ⁊ reus tacet, nec ſoluit penam, quod tunc optime procedit condemnatio ad id quod deuenit in petitionem. Nam cum reus eligendo penam potuiſſet ſortis petitionem eludere, ⁊ non fecit, imputet ſibi. Ego dico aut penalis ſtipulatio ſequens nouat primam ope exceptionis, ⁊ tunc procedit dictum Rayn. Nam ſi reus promiſit opponere exceptionem imputet ſibi, quia ſequitur condemnatio, vt. ſ. man. l. ſi fideiuſſor. Nec enim poteſt poſt ſententiam talem exceptionem opponere, niſi in caſibus notatis. C. de iu. ⁊ fac. ign. l. j. Aut ſtipulatio ſequens nouat primam ipſo iure, ⁊ tunc bene dicit Old. Nam in quacunq; parte iudicij perimatur ius actoris, ſequitur abſolutio ab inſtantia, vt Inſti. de perpe. ⁊ temp. act. §. fi. etiam ſi reus nihil dicat. Nam cum iudex videt actorem non habere actionem, debet eum repellere, vt no. C. de tranſac. l. vbi. pactum. ⁊ hoc de primo effectu. ſ. exactionis. De ſecundo vero effectu. ſ. quaſi nouationis, ſeu tranſfuſionis, credo Old. bene dicere. Nam alicui permittitur agere, vt poſſit eſſe certus de actione ſibi competitura, vt. j. rem ra. ha. l. ſi indebitum. ⁊ de act. emp. l. Julianus. §. ſi quis colludente procuratore. Circa tertium effectum, ſcilicet quantum ad impediendum purgationem more, non videtur mihi bene dictum quod dicit Oldr. Nam tunc per litis conteſtationem impeditur purgatio more, quando poteſt litem conteſtatam non offertur id quod petitur, vt puta, peto intereſſe, ⁊ poſt litem conteſtatam offers factum, non potes, d. l. ſi inſulam. ſ. eo. vel peto penum, ⁊ poſt litem conteſtatam offers penum, non potes. l. j. de pen. leg. cum ſi. ſed ſi peto penum, vel factum. etiam poſt litem conteſtatam poteſt mihi ſolui quod peto vſq; ad ſententiam, ⁊ abſoluetur reus ſoluens, vt d. §. fi. Inſti. de perpe. ⁊ temp. act. In quo autem preiudicet reo litis conteſtatio iſto caſu vltimo, examinaui vobis hoc anno in d. l. ſi inſulam. vnde hic non repeto.

ADDITIONES.

a Pom. Et iſto caſu. Et ſic hoc erit limitatio ad dictum Pegaſi, vt licet in verum, ꝙ quando ſtipulatio incipit a precedenti conuentione, ꝙ debet ſpectari ad hoc, vt ſtipulatio committatur penalis, quod id quod eſt in pena promiſſum, non poſſet adimplere, ⁊ ibi habeant locum quando eſſet actum, vt vtrunq; preſtaretur, quia tunc ſeruabitur opi. Sabini, ratione, de qua hic.

b Jo. Fr. Ru. Omnes eam reprehendunt. Adde ꝙ illam gl. ſequitur Bar. ſibi contrarius in l. de die. ſ. qui ſatiſd. cog.

c Pom. Sed ſi interpellatus. Uide que ſcribunt hic Raph. Cu. ⁊ Pe. Beſu. reprehendentes Bar. ⁊ Alex. qui nititur Bart. ſuſtinere.

d Quinto opp. No. ꝙ Bar. hic ſentire videtur, ⁊ ita etiam hic ponit Beſu. quod l. quidam teſtatore. ſ. de leg. j. ⁊ l. ſi cui. ſ. de annu. lega. habent locum in ſtipulatione, ⁊ ſic in contractibus, quod clarius vult Bar. in l. ſi cui. ſ. de annu. leg. ⁊ videtur gl. de hoc in l. pen. in verſ. preſtari. circa fi. C. de ſacroſ. eccl. dum ibi dicitur, vt communiter habent libri impreſſi: ſecus in alijs contractibus, non adiecta additione, vt habet liber Decij magiſtri mei, vt ab eo dum hanc legem interpretaretur, audiui, tunc contra obſtaret, vnde cogita ⁊ aduerte verba Bartoli hic, ſi voluit innuere contrarium. Pro complemento iſtius doctrine, adde alios duos caſus, quos ponit hic Alexan. in quibus incertitudo non habet vitiare diſpoſitionem, licet in vltimo caſu equiparat relictum cauſa ſtudij, relicto cauſa dotis contrarium tenuiſſe videtur Ang. in auth. res que. C. communia de leg. Preterea, eſt aduertendum, quia videtur iſte caſus vltimus non bonus, quia tex. quem alleg. in l. Stichus liber eſt. in quo referunt do. Alex. ſ. de leg. iij. non ſe fundat fauore ſtudij, aut alicuius artificij, ſed fauore alimentorum, ſi bene aduertas, ⁊ ibi ita ſentit gloſ. vnde fortaſſis ſi ille cui tale legatum relictum eſt, eſſet diues, vitiaretur legatum propter incertitudinem, cum tunc nulla poſſit capi coniectura quod eet relictum fauore alimentorum, per ea que not. Bar. in l. ſi cui. ſ. de annu. leg. ⁊ certe quod d. l. Stichus. loquatur in cauſa alimentorum, ſentit etiam ibi Bar.

e L. ſi domus. Aduerte tamen, quod illud quod dicit hic Bart. debet intelligi, quod teſtator in d. l. ſi domus. in prin. intellexerat de domo certa, eſt diuinare, quia imo non eſt diuinare, ſed dicere quod magis expreſſe dicit, quam Bar. dicat hic, ⁊ in d. l. ſi domus. Unde cogita. fortaſſis. n. Bart. non habuit in tex. ſuo, cum de certa domo, ⁊c. quod ⁊ gl. ſenſiſſe videtur, ſi ibi inſpicias.

f Decimo procedo. Cum Bar. in iſta opp. tranſeunt omnes, preter Pau. de Ca. de quo dic, vt hic per do. Alex.

g Quid dicemus. Iſta concluſ. Bart. quod in vltimis voluntatibus, ſiue incipiata precedenti conditione ſit ſpeciale, vt quam primum potuit dari, aut fieri, ⁊ ceſſatum eſt, quod penam committitur, nec ſit expectandum quod deſinat poſſe dari, aut fieri, ⁊ eſt communis, vt hic inquit Beſu. ⁊ do. Alexan. de quo tamen vide hic per Beſu. ⁊ Aret. quod Bart. contradicere videtur, ⁊ vide Soc. ſequentem Bar. conſ. cxxxiij. ⁊ ibi etiam loquitur in diſpoſitione legali.

h Nec obſtat. Aduerte, quod imo contra hoc videtur facere tex. in l. dedi tibi pecuniam. ſ. de condi. ob cau. vbi ſi donatur pecunia alteri duplici de cauſa, altera non ſecuta, pecunia poteſt repeti, ⁊ ſic non ſufficit vnam adimpleuiſſe, ⁊ ita no. illum tex. do. Alex. addendo tex. in l. ſi heredi. ſ. de cond. inſti. vbi ſi quis eſt ſubſtitutus ſub pluribus conditionibus coniunctim, non ſufficit vni obtemperaſſe: ſed requiritur quo ad hoc vt poſſit adire, ꝙ omnibus pareat. Et contra iſtam rationem Bar. hic, ſtringit multum text. in d. l. ſi heredi, in ſui ratione, ⁊ ad hec bene facit, quia quando Papa, vel Princeps mouetur ex duplici cauſa ſimul conſiderata, vna deficiente, deficit diſpoſitio, tex. eſt in c. quoniam frequenter. §. porro. iuncto. §. ſin. autem. vt lit. non conteſt. vbi no. do. Abb. in ſimili. ⁊ conſ. lxxvij. inci. id de iure queritur. ⁊ facit quod no. gl. ⁊ doct. in cle. in pleriſq;. de elec. ⁊ doc. in c. licet cauſam. de prob. ⁊ in c. ij. de reſcr. ⁊ Bart. ⁊ Mod. in l. diuus. ſ. de re iud. ⁊ ibi do. Alex. vide etiam ad hec aliquid per Bal. in l. ij. in prin. in ver. octauo queritur. ſupra de eden. ⁊ in l. ſi mater. C. de contrah. emp.

i Unde non eſt contraria. Hec ſolu. antiquorum reprobatur etiam per tex. in l. Mutiane. ſupra de conditio. ⁊ demonſtratio. inducendo eo modo, quo inducit Bar. l. heres meus. §. penulti. eodem titu.

k Sed ad illam. Aduerte tamen, quod videtur potius odium, quam fauor: quia preſtando cautionem, ſtatim ea preſtita libertatem conſequeretur, quod non fit ea non preſtando, dum poſſet euenire caſus, quod non aſcendere poſſit Capitolium vſque ad duos menſes, vel etiam annum ⁊ non plus. Unde cogita. Sed tamen de intellectu d. l. libertas. §. j. vide Bar. in l. Mutiane. in prin. ſupra de condi. ⁊ demon.

l Septimo oppo. Aduerte tamen, quod cum Beſu. hic dici, quod

quod vna hic fuit ſtipulatio,eſt contra gl.⁊ Bar.quod requirat
interpellatio,qꝛ hoc hic in tex.dicitur ibi. quandiu per pꝛomiſ
ſoꝛem non ſteterit,qꝛ tunc demum dicitur per aliquē ſtare quo
minus det id quod pꝛomiſit,quando interpellatus dare noluit,
l.ſi ex legati cauſa.ſ.eod. nec obſt.ſi diceres, ꝙ iſta verba ſunt
de opinione Sabini,cuius opinio indiſtincte non ſeruatur: qꝛ
rñdetur,quod imo appꝛobatur per Papin.ſ.in diſt.ſua.
m ¶Quid dicem ſ.Pꝛo opi.Bar. an penalis diſpoſitio nouet
pꝛecedentem,adde ꝙ ⁊ hec quidē opi.eſt cõis,⁊ in pꝛactica ſer
uatur,vt inquit Dec.in l.ſi pacto quo penam.C.de pac.⁊ ibi re-
fert,⁊ ſequitur dictus magiſter meus.
n ¶Lucratiua.Adde Pet.de anch.tenentem contrarium,conſ.
cclvj.⁊ adde quod Benedi.de Plumbi.in d.l.ſi quis a ſocio. re
pꝛobata hac ſolu.Bar.dat aliam ſolu.vē quod ſtipulatio pena
lis nouat pꝛecedentem,qñ eſt eiuſdem foꝛme,⁊ tituli,cum pꝛece
denti:ſecus ſi diuerſe foꝛme ⁊ tituli.Ita intelligit iſtum text.⁊
tex.in d.l.duo.⁊ in d.l.pꝛedia.vide ibi rõnes.
o Pom.¶L.pluribus.Melius facit l.ſi ex pluribus.j.de ſolu.
p ¶Et in hoc per iura noua.No.ad limitationē.l.fi.C.de noua.
⁊.§.pꝛeterea.Inſti.qui.mo.tol.oblig.
q Io.Fr.Ru.¶Quod credo verū.Adde quod iſta eſt cõis opi.
vt hic per Alex.ſed Iaſ.tē opi.Pet.quem vide hic,qui dicit,ꝙ
hec opi.ſolet in pꝛactica teneri.
r Pom.¶Dolo facis.Et no.ꝙ talis diei taciti a lege inducti la
pſus interpellat,ſicut tempus appoſitū a contrahentibꝰ.Iſta
eſt gl.in l.ſi moꝛa.quam no.ibi Pau.de Ca.⁊ Alex.ſ.ſolu.ma.
de quo meminit do.Math.notabili ſuo cxxij.⁊ Alexã.in l.ſi ita
eſſem ſtipulatus.ſ.eo.⁊ Bar.videas in l.pꝛomiſſoꝛ.§.ſi ſine.in
fi.ſ.de conſti.pecu.

LEX CXVI.

1 ☞ Pꝛiuatio non ſequitur,niſi habitus pꝛecedat,quando hoc
ſit,num.6.
2 Fideiuſſoꝛ põt conueniri non excuſſo pꝛincipali,quando certū
eſt a pꝛincipio pꝛincipalem non eſſet ſoluendo.
Fideiuſſoꝛ Tyranni conuenitur,non excuſſo pꝛincipali.
3 Notoꝛium,quod quis non ſit ſoluendo,pꝛobatur per libꝛum e-
ſtimi.
4 Citatio requiritur in executione bonoꝛum pꝛincipalis vel pꝛo-
nunciatione iudicis,qua pꝛonunciatur deueniri debere ad ter-
tios poſſeſſoꝛes,vel fideiuſſoꝛes,⁊ ſufficit generali.
5 Excipiens contra aliquem quod erat excõicatus,⁊ ipſe dixit ſe
abſolutum,an ex hoc d catur eius intentio fundata.⁊ nu.7.
6 Pupillus non põt exceptionem liberationis acceptare ad pꝛo
bandum debitum,⁊ poſtea dicere liberationem nullam,qꝛ fa-
cta a pupillo.
a Decem[a] ſtipulatus. †Non ſequitur
1 pꝛiuatio ,niſi
pꝛecedat habitus.h.d.¶Opp.dicitur in pꝛinc.iudi
catum,⁊c.Contra in ver.Paulus.dic ſm vnum mo-
dum legendi,quod notat,id eſt appꝛobat, vel,id eſt,coꝛrigit, vt
in gl.¶Opp.de l.fi.ſi cer.pe.Gl.dicit,quod verum eſt,ſi certū
eſt,eum non eſſe ſoluendo.⁊ vide iſtam gl.⁊ not.eam in verb.ex-
2 cuſſum,que incipit,ſi dubitetur.¶Not.ꝙ illud quod dr̄,qđ pꝛiꝰ
dē excuti reus pꝛincipalis,poſtea fideiuſſoꝛ,eſt verum, quando
certum non eſt a pꝛincipio pꝛincipalem non eſſe ſoluendo: ſecꝰ
b ſi eſt certum omnino[b].Et habui in Marchia iſtam qõnem.Qui
dam fuerat fideiuſſoꝛ Tyranni,qui non poterat conueniri,cum
erat rebellis eccleſie manifeſtus, ⁊ ideo dixi ante excuſſionē ip-
3 ſius,poſſe deueniri ad fideiuſſoꝛem. Sed qualiter fiat † notoꝛiū
iudici: Et dic,quod in ciuitatibus,in quibus eſt eſtimum cõe.
tunc eſt facile,qꝛ monſtrabo libꝛos quod tantum apparet eum
hr̄e in bonis:ſi alius qui cõuenitur vult dicere, quod ſit plus in
4 bonis,ipſe pꝛobet,vt no.gl.in l.cū de lege.ſ.de pꝛob.¶†Que
ro,an in excuſſione,⁊ in pꝛonunciatione, qua pꝛonunciatur de-
ueniri ad poſſeſſoꝛes,vel fideiuſſoꝛes,debeãt citari fideiuſſoꝛes,
⁊ poſſeſſoꝛes: Iac.de Are.dicit,ꝙ ſic.arg.C.ſi pꝓpter pub. pen-
ſit.l.ij.⁊ de rebus eo.l.magis puto.§.non paſſim.Iac.Butr.vi-
debatur tenere ꝙ non,quemadmodū legatarij non citantur,qñ
pꝛonunciatur teſtm̄ inofficioſum.l.Papinianus.§.ſi ex cauſa.
ſ.de inoff.teſta.Allego gl.in contrarium in l. cum miles.§.i.ſ.
ex quib.cau maio.⁊ illam tene menti.Sed aduerte,qꝛ in pꝛopo
ſito,puto quod ſufficiat citatio generalis per tubam.ſcꝫ,quicun
que vult defendere talem,⁊c.vt moꝛis eſt,arg.aut. ſi omnes.C.
c ſi vt ab here.ſe abſti.⁊.C.de remiſ.pig.l.ſi eo tpe[c].†Excepi cõ-
5 tra aliquem[d],⁊ dixi,ꝙ erat excõicatus,⁊ ipſe dixit, ſum abſolu
d tus,an intentio mea ſit pꝛobata,ſi non pꝛobat ſe abſolutū:Di-
cit Pe.ꝙ intentio non eſt pꝛobata,per l.non vtiqꝫ.ſ.de except.
cap.exceptionem obijciens.de reg.iur.lib.vj.Non obſt.iſta lex,
quod poſita pꝛiuatione ſequatur habitus. hoc eſt verum ſm v
ritatem,vt hic,non ſm iuris interpꝛetationem.Et quod iſta ſo
lu.ſit mala,pꝛobatur in auth. ſi teſtis pꝛoductus dicatur.C.d
teſti.pꝛobatur per glo.in ſimili in l.ſi mihi ⁊ tibi.§.in legatis.i
6 j.gl.de leg.i.Facit l.Iulianus.de diuoꝛ.Quid dicemus: M
do,do tibi vnam doctrinam, vtrum ad pꝛopoſitionem pꝛiuat
nis ſequatur habitus ſm iuris effectum.Dic,aut pꝛiuatio p
nitur a iuriſconſulto,cuius eſt pꝛopꝛie loqui,⁊ tunc ſequitur p
ſitio habitus,vt hic,⁊ d.l.Iulianus.ſ.de diuoꝛt.⁊ repudi. Si
pꝛiuatio ponitur a partibus,⁊ tunc aut vtraqꝫ pars pꝛiuation
confitetur:aut vna confitetur,alia negat. Pꝛimo caſu,aut hoc
contingit circa id,in quo partis confeſſio ſibi non pꝛeiudicat,vt
in ſeruitute,vt.C.de lib.cã.l.interrogatam.⁊ tunc ad poſitionē
pꝛiuationis non ſequitur poſitio habitus.Lꝫ.n.conſtet me ma-
numiſſum,non tñ ſequitur quod fuerim ſeruus,vt Inſt.de inge.
§.fi.⁊ C.de inge.ma.l.ij.Fallit in d.auth.ſi teſtis pꝛoductus di-
catur.vt.j.dicam.aut in caſibus,in quibus confitendo quis po
teſt ſibi pꝛeiudicare,⁊ tũc ſequitur poſitio habitus,qꝛ ſi partes
e confitentur ſolutionem,pꝛeſumitur pꝛeceſſiſſe debitum[e], niſi ꝯ
pꝛobetur,vt.ſ.de pꝛob.l.cū indebito.⁊ in auth.quibus modis
natu.effi.legi.§.quoniam.Secundo caſu, quando alia pars ne-
gat,tunc ſi dicta pꝛiuatio non pꝛobatur,non pꝛeſumitur habi-
tus,vt d.l.cū de indebito.Sic intelligo.l.non vtiqꝫ.ſ.de excep.
f ⁊ quod ibi dicam.Si vero[f] pꝛobatur,tunc ad commodū negan
tis,non pꝛeſumetur habitus , ſed ad eius incommodum ſic, vt
d.l.cum de indebito. Pꝛedicta fallunt in d.auth.ſi teſtis pꝛo-
ductus dicatur.C.de teſti.Rõ,qꝛ in dicto teſtis,negatio vel af-
firmatio partis,non attenditur:ſed ſolum virtus ipſius dicti.
Unde cum teſtis dicat ſe manumiſſum , natura huius verbi im
poꝛtat,quod ipſe fuit ſeruus,⁊ in hoc quantum ad eum repellen
dum,ei ſtatur,vt ibi pꝫ.No.per Inno.in ſimili.de accuſ.c.inqui
ſitionis.Item impoꝛtat,quod fuit ipſe liberatus, ⁊ in hoc ei nõ
creditur,niſi pꝛobetur,vt ibi pꝫ,qꝛ quo ad habilitatem perſone
g ipſius teſtis,index dꝫ aliter inueſtigare,quam ſibi credere[g],vt
ſ.de teſti.l.iij.§.j.in gl.ſuper verb.inimicitie.Nec obſt.ſi dicis
quod circa libertatē non poteſt ſibi pꝛeiudicare,qꝛ ibi hoc ꝯfi
tetur in iudicijs.Unde melius nõ pꝛeiudicat ibi ſibi quo ad ſta
tum ſuum,ſed ſolum quo ad eum repellendum vel admittendū
ad teſtimonium.Pꝛedicta circa contractus,⁊ alia que ex noſtra
mera voluntate non dependēt:in his vero dic vt in vltimis vo-
luntatibus.l.cum tale.§.falſam.de condi.⁊ demon.⁊ ibi ſcripſi.
h Ex his apparet[h] ſolutio qõnis pꝛopoſite,† qꝛ ſi dico me abſo-
7 lutū[i] ab excommunicatione,⁊ pars negat,non pꝛeſumoꝛ fuiſſe
i excommunicatus:ſi dico,⁊ aduerſariꝰ confitet,pꝛeſumoꝛ fuiſſe
excommunicatus,niſi pꝛobem ꝯꝛium,quod non puto verū,qꝛ
confitendo non poſſum me facere excommunicatū,vt ſupꝛa di-
xi,ſed ſi ego peterem me abſolui ab excommunicatione,tunc eo
ipſo videoꝛ me confiteri eſſe in quaſi poſſeſſione excommunica-
tionis,⁊ debeo vt excommunicatus euitari, niſi pꝛobem contra
rium,vt extra de electio.cap.venerabilem.verſ.ſunt enim.⁊ ibi
k no.Bernard.niſi lꝫ dicerem me petere abſolutionem ad caute-
lam,vt no.plene per Innocē.de ſenten.excommunicat.cap.per
tuas.ſicut cum quis petit remiſſionem nunciationis, vel reſciſ-
ſionem contractus,quatenus de facto pꝛoceſſit,lege, ex empto.
§.is qui vina.de actio.empt.ſed in caſu pꝛecedenti licet dicam
me abſolutum , non tamen dico de pꝛeſenti me excommunica-
tum,⁊ ſic me euitandum.Facit ad pꝛedicta quod not. de operis
8 noui nunc.l.pꝛima.in pꝛinci.in glo.magna.¶Sed pone,† pu-
pillus liberauit me,modo petit debitum,ego dico,quod me li-
berauit,⁊ ipſe confitetur,tamen negat ſolennitates debitas in-
teruenifſe,⁊ ſic dicit liberationem nullam:ſed vult ex ea pꝛoba-
re debitum,quid iuris:Dico,quod ſicut ille, qui omnino negat
factum,ſic qui negat de iure valere, non poteſt pꝛo ſe pꝛeſum-
ptionem aſſumere.l.poſt legatum.in pꝛincip.de his quibus vt
indig.⁊ argu.d.l.cum de indebito.Pꝛedicta vera,niſi expꝛeſſe
in inſtrumento partes fuiſſent confeſſe,debitū pꝛeceſſiſſe.Tunc
enim licet nulla eſſet liberatio, inſtrumentum pꝛobaret illud,
quod expꝛeſſe in eo continetur,vt.j.eodem.l.ſi ita ſtipulatus.§.
Chꝛyſogonus.

ADDITIONES.

a ¶Decem.Pꝛo concoꝛdia aduerte,quando reus cõfitetur quo
ad factum intentionem agentis, ⁊ dato qđ eam ſolū impugnat
quantum ad iuris effectum , per talem confeſſionem vr̄ confeſ-
ſata intentio actoꝛis,habetur per Bar.in l.nõ vtiqꝫ.ff.de exce.
Contrarius allegatur in hac l.decē.in fi.Tu dic ſm Bar.in d.l.
non vtiqꝫ,aut ille,contra quē agitur,excipit condõnaliter,puta
nego,⁊c.⁊ ſi eſſet,quatenus appareat dico ſoluiſſe,⁊c.⁊ tunc pce
dat opi.negatiua:ſecꝰ ſi ſimpliciter diceret,dico me ſoluiſſe, ⁊c.

vel aliter ſm Bar. ibidem, aliud eſt fateri ſimpliciter factuꝫ, ſm quod aſſertiue deducitur, ⁊ aliud eſt in viam poſitionum adducere, ⁊ fateatur, ⁊c. Uel aliter ſolu. in hac l. decem. ⁊ hoc attinet quantum ad inſtra, aut quis fatetur inſtrꝫ, quod vere aſſerit debituꝫ preceſſiſſe, ⁊ tunc videatur, ⁊ procedat prima opi. Aut vero fatetur excipiens inſtrumentum eſſe factum, ſed dicit non valuiſſe propter iuris ſolennitatem omiſſam, ⁊ in eo non aſſeritur expreſſe, debitum preceſſiſſe, ⁊ procedat opin. negatiua ſecunda, de qua hic.

b ¶ Omnino eſt. Adde eundem Bar. in l. fi. ꝭ. ſi cer. pet. Pau. de Ca. hic. Abb. conſ. xix. ⁊ lxx. ij. lib. ⁊ Bal. conſ. cxlviij. iij. lib. Qd tñ bonis confiſcatis, ſi bona ſint ſoluendo, debeat filius excuti, tenuit Bal. conſ. lv. j. vol. allegan. Joã. And. ⁊ Hoſtien. in cap. ex literis. de pig. Idem voluit Ro. conſ. xciij. ⁊ ibi an requirat ſnia declaratoria excuſſionis facte, ⁊ determinat qd ſic, ⁊ idem conſ. ccxj. vbi tꝫ oĩno neceſſariam excuſſionem, lꝫ debitor ſoluendo non ſit alleg. Jac. But. in aut. hoc ſi debitor. ⁊ glo. hic dicit eſſe falſam. ⁊ ibi ponit, quid ſi fideiuſſor pmittit libere nulla exceptione obſtante, an nihilominus ſit fienda excuſſio.

c ¶ L. ſi eo tempore. Adde, Ange. vt refert ⁊ ſequitur Pau. de Ca. tꝫ contrarium, q2 in eo ſunt ſpecialiter citandi, ſi ſcitur qui ſint, q2 iudicium principaliter ordinatur ad preiudicium eorũ, ad quos deueniri poteſt.

d Pom. ¶ Contra aliquem. Et an excipiens videatur fateri ſibi obiecta, ⁊ ſic etiam replicans, vltra dicta hic per Bart. ⁊ alios, vide Bal. in aut. ſi teſtis productus dicatur. C. de teſti. in prin. vbi vr̃ a Bar. diſcrepare.

e ¶ Preceſſiſſe debitum. Adde idem in eo qui obijcit compenſationem, vt videatur etiam fateri debitum, ſm Roman. conſilio. lxxvij.

f And. Barb. ¶ Si vero. Secundo allegat Bal. iſtud dictum in d. aut. ſi teſtis productis dicatur.

g Pom. ¶ Credere. Uide Alex. conſ. clxxv. in fi. volu. ij. ⁊ lxiij. in fi. vol. j. ⁊ Bal. in aut. ſi teſtis pductus dicatur. C. de teſtib. vbi poſt Bart. hic concludunt oẽs, quod non creditur teſti, an ipſe ſit idoneus, ⁊ Cur. conſi. lv.

h Pom. ¶ Ex his apparet. Ad hoc vide aliqua per Feli. in ca. literas. de preſum. ⁊ in c. apoſtolice. de except. ⁊ Pan. in c. cum contingat. de reſcrip. ⁊ Alex. in l. j. in prin. ꝭ. de ope. no. nunc. ⁊ vide do. Anto. per illum tex. ibi in cap. ab excommunicato. ⁊ ibi Panor. in lec. Parmenſi. de reſcrip. qui tamen text. non pbat, q2 non petebat ille ſolum abſolui, ſed imo expreſſe fatebatur excommunicatum ſe, ⁊ iuſte.

i ¶ Abſolutum. Adde, an cum dico aliquem excommunicatum, ⁊ ipſe dicit ſe abſolutum, interiꝫ tanquam excommunicatus ſit vitandus, ⁊ ſi vito ipſum, an poſſit agere actione iniuriarũ, Roma. conſ. ccclxxxvij.

k And. Barb. ¶ Niſi. Uide do. Ant. in c. ab excõicato. de reſcri. Adde tu, an ille qui petit veniam videat fateri ſe deliquiſſe, dic vt per gl. in c. exhibita. de homic. ⁊ an per inſtrꝫ legitimationis probetur quem illegitimum fuiſſe, dic vt p Bal. in l. ij. C. de iur. aureo. annu. vbi tꝫ quod ſic, ⁊ etiam per inſtrm emancipationis probatur patriam ptãtem preceſſiſſe. ita Bald. in l. fi. C. de ſen. paſ. ⁊ ita inſtrm treuge probat guerram preceſſiſſe. ita Bart. in l. legata inutiliter. ꝭ. de adi. leg. ⁊ per Cy. ⁊ Bal. ⁊ Imo. in l. cuꝫ tale. §. fi. ꝭ. de condi. ⁊ demon. ⁊ ita etiam per lib. in quo deſcribuntur rebanniti probat illos fuiſſe bannitos, ita Sali. in l. moueor. C. de ſer. expor. ⁊ ibi ponit alia ad propoſitum, queꝫ vide.

LEX CXVIII.

Liber homo. Liber hõ bonefidei poſſeſſori ex ſtipulatione obligatur. Ex qua cauſa ab alio ſtipulãdo mihi acquirit, ex eadem tibi promittendo non obligor. Itẽ ex promiſſione facta fructuario, vel bonefidei poſſeſſori a ſeruo, dominus de peculio non tenetur. h. d. ¶ Opp. quod non põt obligari qui ſuam conditionem ignorat. l. homo liber. ꝭ. de acqui. re. do. So lu. Ibi in his qui ex mera voluntate diſponentis conſiſtunt, hic
a in his que dependent ex voluntate duorum. Facit de teſta. l. de ſtatu. ⁊ de leg. iij. l. j. in prin. Opp. q2 pater obligatur filio naturaliter, ⁊ tamẽ patri quereretur, ſi alius ſibi obligaretur, vt no. in l. frater a fratre. in gl. magna. Solu. vt. j. dicam de fideiuſ. l. ſi quis pro eo. §. j. Oppo. de l. ſi creditor. §. fi. ꝭ. de pecu. Due ſunt ſolu. ⁊ vtraqꝫ eſt bona, quod iſta intelligatur ſm illam. Uel aliter vt gl. ⁊ bene.

b ☞ Judex ſi dicat parti, hodie ſis ad audiendum ſniaꝫ, an debeat expectare finem diei,

§. Decem hodie. Adiectio inſtantis tpis executionem non differt. h. d. Iſte eſt caſus no. ⁊ ſing. Per iſtam legem fuit determinata quedaꝫ queſtio, ⁊ diſputata per quendam magnum doctorem. † Dixit iudex parti, quod hodie eſſet ad audiendam ſniam: queritur, an iudex debeat expectare vltimum finem diei ad dandum ſniam: Et, determinauit per iſtam legem, q non. Iſtud non placet. Naꝫ ſi bene reſpicis iſtum tex. ideo hec adiectio, hodie, non differt executionem, q2 iſtud hodie, vr̃ adiectum vt denotetur tps ipſuꝫ, in quo fit promiſſio: quaſi dicat, iſta eſt dies, in qua promitto, vt in fi. aperte dicitur. Sed ſi opponeretur ſolutioni, vt promittis dare decem que ſolues hodie, tunc nullum eſſet dubium qd deberet expectari tota dies, vt pꝫ hic in tex. Nunc in queſtione propoſita, ſi intelligeres ſic, ſtatuo terminum hodie ad audiendum ſniam, hoc eſt, hec eſt dies in qua ſtatuo terminum, tunc terminus eſſet incertus, ⁊ ſic non valeret. l. aut qui aliter. §. j. quod vi aut clam. ⁊ ſnia nulla. Sed ſi intelligas, ſtatuo terminuꝫ hodie, hoc eſt, hodierna dies tibi ſtatuatur pro termino, tunc iudex debet eum expectare vſqꝫ ad vltimam horam diei iudicialis, hoc eſt, vſqꝫ ad veſperas, vt. §. ſedebant. in aut. de iud. ⁊ no. Inſti. eo. §. omnis. vel vſqꝫ ad tenebras. c. conſuluit. de offi. deleg. Facit qd dixi. ꝭ. eo. l. qui ante.

☞ Obligatio ad intereſſe ſuccedit in obligatione dandi, quando eſt dandum alteri, quam ſtipulatori.

§. Decem mihi. Si datio referatur ad ſtipulatorem, obligatio continet certum, ſi ad alium, continet incertum. h. d. Contra, q2 intereſſe petitur condõne certi. l. certi condictio. in prin. ꝭ. ſi cer. pet. Soluit glo. in verb. incerti, quod agit condictione certi ad intereſſe, qd cõtinet incertum. ¶ Oppo. qñ eſt electio ſtipulatoris, tunc continet certum. l. vbi autem. §. qui illud. ſupra eo. Sol. verum eſt quando in vtraqꝫ parte alternatiue, venit certum: ſecus qñ ex altera parte incertum. Deinde opp. ſm Pe. qñ quis aliquid ſtipulat in faciendo, non venit intereſſe extrinſecum, l. ſi ſterilis. §. cu. p venditorem. ſupra de act. empt. ſed hic venit: ergo, ⁊c. Pet. ſm quod refert Cy. in l. j. C. de ſen. que pro eo quod intereſt, in ver. eſt ſecunda diuiſio. in ver. ſed contra predicta dicit, quod gl. nõ intelligunt iſtam legem: q2 hic agitur ad decem promiſſa, ideo q2 intereſt pp penam, non autem agitur ad ipſam penam tanqꝫ intereſſe. Iſtud eſt truffa, vt dixi in l. ſi penam. ꝭ. eo. titu. cum hic non veniat intereſſe intrinſecum, ſed veniat extrinſecum. l. nummis. cum gl. ꝭ. de in lit. iur. ¶ Opp. q2 in obligatione dandi, nõ venit intereſſe. l. vbi autem. in fi. ⁊ l. ſi ſeruum. in fi. ꝭ. eo. Pet. vt refert Cy. in d. l. j. ⁊ gl. ibi, dñt, q hic factum fuit in obligatione, q2 ſolutio. l. ſi ſtipulatus fuero. §. j. ꝭ. eo. Sed iſtud non eſt verũ, q2 in perſona Titij eſt datio, non merum factum. Sol. ergo, ꝙ in obligatione dandi non ſuccedit obligatio ad intereſſe, veruꝫ eſt qñ ſtipulatori dꝫ dari. ſecus ſi alij, q2 tunc venit intereſſe, cuꝫ eadem ſit ratio in obligatione dandi, que in obligatione faciendi, d. l. ſi penaꝫ. ſupra eo. vbi dixi, ⁊ in l. ſtipulationes non diuiduntur. ⁊ ibi pleniſſime dixi.

LEX CXIX.

☞ Generalis clauſula an referatur ad ſpecificata.

Poli clauſula. Clauſula gñalis non refertur ad ſpecificata. h. d. Pone exemplum ſupra eo. l. ſtiplões commodiſſimum. ¶ Opp. de l. ſi ſeruus ſeruum. §. inquit lex. ſupra ad l. Aqui. Dicit gl. q ibi clauſula fuit appoſita, vt oĩa ſpecificata comprehenderet: hic vt alia. Sed qualiter cognoſcam: Dic qd duobus modis. Uno ſi hoc exprimitur, vt in omnib9 regulis iuris, vt. l. j. ꝭ. de reg. iur. ⁊ hoc modo forte voluit loqui d. l. ſi ſeruus ſeruum. §. inquit lex. Alio modo quando omnia ſpecialia ſunt ſpecificata, tunc non fit propter alia, ⁊ hoc etiam modo potuit loqui d. l. ſi ſeruus ſeruum. §. inquit lex. Secus quando nõ ſunt omnia ſpecificata, q2 tunc ad ſpecificata nõ refertur. Uel dic ſm Dy. q ibi comprehendit omnia, ſcꝫ non ſpecificata. Prius dictum ſatis placet. Oppo. de l. libertis. quod ſupra de ali. leg. Gl. non ſoluit. Sol. Ibi, ſpeciale ⁊ generale proferũtur ob eandeꝫ cãm, ⁊ in diuerſis ſcripturis. Nec obſt. l. alimenta. §.
a baſilice. ⁊ l. Stichus nutricis. ꝭ. eo. ti. Opp. Dy. de l. j. §. j. ſupra de ope. no. nun. vbi interdictum, quod vi aut clam, quod eſt generale, refertur ad caſus ſpeciales. Rñ. clauſula generalis non refertur ad ſpecificata, quando in eadem diſpoſitione proferunt, ſecus ſi in diuerſis, vt ibi dixi, ⁊ per docto. in l. qui ſepulchra. C. de ſepul. vio. ⁊ tangam in l. ſanctio legum. ꝭ. de pe. ⁊ idem probatur in ſolutione precedentis contrarij. Tamen aduerte, quando genus ⁊ ſpecies circa idem proferuntur in diuerſis ſcripturis, ſeu diſpoſitione a teſtatore, tunc vltima ſcriptura venit correctiue ad primam. d. l. libertis, quos. in princi. ſed quando a lege, tunc venit adiectiue, vt dixi in d. §. j. † Formo queſtionem, quidã reliquit

relinquit omnibus fratribus capam, ⁊ priori bibliam, an admit
tatur ad capam prior? Dic vt per Cyn. qui in ea diſtinguit, ſm
Pe. C. de leg. l. cum queſtio. in fi.

ADDITIO.

a ¶ Nutricis. Adde quod ex hoc colligitur, quod Bart. vult, quod
in citatione ſit exprimendus dies, vel terminus certus, cuius cõ-
rium dicit Pau. de Ca. vlle Spe. in tit. de citatione. §. ſequit.
verſi. quid ſi non prefixeris, ꝙ debeat comparere quamprimum
poteſt, argu. c. cum dilecti. de dolo ⁊ contuma. Ang. concordat
hic opi. ⁊ dicit primam opi. veram quantum ad hoc, vt aliquid
poſſit fieri contra citatum ad inſtantiam partis aduerſe. Secun
dam vero ſimiliter eſſe veram, quantum ad hoc, vt poſſit puni-
ri de contemptu ſi non comparet. Ad primam partem alleg. l.
ij. C. vbi in rem act. ⁊ l. ſi. C. de iure do. in fi.
¶ Io. fr. Ru. Adde Ang. de Are. in §. fi. Inſti. de pen. teme.
li. adde etiam Alex. hic qui dicit opin. coem canoniſtarum eſſe
contra Bar. quod vacat citatio ſine die, ⁊ illam ſequitur repro
bata precedenti concordia.

LEX CXX.

1 ☞ Demonſtratio falſa vitiat diſpoſitionem.
2 Conditio eſt proprie de futuro.

Si ita ſtipulatus. Conditio de prete-
rito deficiens, red-
dit ſtipulationem inutilem ab initio. h. d. In glo. j. in
verb. hanc dicit. facta demõſtratione, quod preſumi-
tur propter dictionem, hanc, arg. de here. inſti. l. nemo dubitat.
in prin. In tex. ibi, facit conditionem, que obligationẽ ſuſpendat.
Opp. de l. ſi ſeruus. §. qui quinque. ſ. de leg. j. Solu. hic ſpeciali
ter fuit actum quod conditionalis eſſet, ſecus ſi non fuit actum,
1 quia illud quod eſt, debetur, vt in contrario. † Ex quo not. quod
falſa demonſtratio vitiat diſpoſitionem ex voluntate diſponen-
2 tis, dixi de condi. ⁊ demonſtr. l. demonſtratio. † Item no. ꝙ con-
ditio proprie eſt ſemper de futuro. Plene dixi in l. j. ſ. de con-
di. ⁊ demon.

LEX CXXI.

1 ☞ Clauſula, quod inſtrumentum fiat ad ſenſum ſapientis, quid
operetur.
2 Vendens rem tenetur facere inſtrumentum ſecundum conſue-
tudinem ciuitatis.

Ex ea parte. Legitur per glo. duobus mo-
dis. Primo vt loquatur in ſtipu
latione interpoſita ſed ſm iſtam lec. nihil hꝫ vtilita-
tis. Venio ad aliam lec. qui promiſit cauere ad ſenſum
1 ſapientis, ⁊ non cauet, ad intereſſe tenetur. h. d. ¶ † Oppo. ꝙ ſa-
piens non poſſit dicere vltra illud, quod eſt de iure. l. ſi manda-
to Titij. in fi. ſ. man. hic dr, ꝙ impletur pena, quod eſt extra ius
cõe. do. Rich. Malum. dicit alibi ꝙ hoc erat de conſuetudine,
vt ſtipulatio dupli poneretur. Eſſet ergo illud dicendum, quid
operentur illa verba, ad ſenſum ſapientis. ⁊ dic vt dixi in l. illa
inſtitutio. de here. inſtit. ⁊ vide in Spec. de empt. ⁊ ven. §. ſcien-
dum. verſi. ſed quid ſi in inſtrumento. Poteſt legi ſm aliam lec.
⁊ hoc dicit. Qui pmiſſionis non vult facere inſtrm, ad intereſſe
2 tenetur. h. d. Eſt ne bona iſta lec. Et ſum in iſta opin. † ꝙ ſi ali-
a quis vendidit[a] rem, vel ſi dat dotem, dꝫ mihi facere inſtrm ſm
conſuetudinem ciuitatis illius, qui facit inſtrm. Probatur per
l. ſicut datum. C. de lib. cau. ⁊ extra de teſtib. c. ſignificauit. Pro
hoc l. ſi pupillus. in prin. j. de noua. ⁊ l. ij. in prin. ſ. ſol. matrim.
⁊ in qualibet earum no. Plene dixi. ſ. de dam. infect. l. ſi finita.
§. eleganter. Illud ſm conſuetudinem, probatur in l. quod ſi no
lit. §. quia aſſidua. ſupra de edil. edicto. ⁊ l. ſi prius. §. j. ſupra de
aqua plu. arcen.

ADDITIO.

a ¶ Vendidit. Adde Bal. conſi. cccxiij. iiij. lib.
1 ☞ An valeant inſtrm factum amico ſub pena centum, quod ſi
ludet, dabit centum.

§. Mulier ab eo. Not. caſum, Quidam ludebat
multũ, dicit amico ſuo, volo ti-
bi facere inſtrm quod nunquam ludam, ⁊ ſi ludam, dabo tibi cen
1 tum † nomine pene, an valeat inſtrm: Et dic, ꝙ eſt tex. hic.

§. In inſulam. Non ſufficit ciuiliter factum. Con
tra de l. j. §. fi. ſ. de bon. poſſ. cõtra
tabul. ⁊ ſ. pro ſocio. l. actione. §. publicatione. Soluit Dyn. per
verba longa. Dic tu addendo ad gl. quod in illis, ciuiliter factũ
repreſentat eundem effectum, quod naturaliter, per Cyn. in l.
Deo nobis. in prin. C. de epiſc. ⁊ cler.

§. Ex facto. Do tibi regulam, quod quandocunque dolus
purgatur per actiones ex eo contractu,
heres ex dolo defuncti tenetur. l. ſi hominem. § datur. ſ. depoſ.
Et hoc tangam in locis pluribus, ſpecialiter in l. ex depoſiti. ſ.
de act. ⁊ oblig.

LEX CXXII.

1 ☞ Tempus ſi fuit adiectum gratia creditoris, non põt ante
tempus ſolui.
2 Debitor ante tempus, pecuniam creditori, cum omni loci ⁊ tem
poris intereſſe poteſt offerre, ⁊ liberatur.
3 Accepi centum ſub vſura, ⁊ conueni non reddere vſque ad annũ,
non poſſum ante tempus ſoluere: niſi totum interuſurium me-
dij temporis ſoluatur.
Vſure duorum menſium ab initio ſolui poſſunt.
4 Actum ſi fuit ne liceat ante tempus ſoluere, quando poſſit ante
tempus ſolui.
Locus quando eſt appoſitus ſolutioni, eius ratio ſemper haben
da eſt.
5 Fructus predij ſi ſunt loco vſurarum, ⁊ debitor ſoluit ante fru-
ctus collectos, fit diuiſio fructuum.

Qui Rome pecuniam. Si tps
adijci-
tur gratia creditoris, vel vtriuſque, non põt ſolui an-
te tps. hoc primo. Item oblatio facta incongruo lo-
co ⁊ tpe, debitorem non excuſat. Iſta tota noſtra lex eſt no. Vide
quod qñ tps fuit adiectum gratia creditoris, non põt ante ſol-
1 ui. ¶ † Opp. de l. quod in diem. de ſol. j. ⁊. ſ. tit. j. l. ꝙ quis. Unc
quidam hoc facit rõ temporis, quod non eſt verum. Sed rõ eſt,
qꝛ hic hr rõ loci ⁊ temporis, ⁊ qꝛ ſcꝫ contractus gra vtriuſque ce
2 lebratus eſt, vt dr in vlti. gl. ¶ Quero, quid ſi vult offerre pecu
a niam cum omni loci vel temporis intereſſe, an audiatur: Gl. qꝺ
ſic, in prin. magne gl. ⁊ hic tex. innuit, dum dicit, detracta ea ſum
3 ma, ⁊c. facit de doli excep. l. fideiuſſor. ¶ † Quero, quid ſi accepi
centum ſub vſura, conueni non reddere vſque ad annum, poſſim
ante tempus ſoluere: Et gl. dicit, ꝙ non, niſi ſoluam totum inter
uſurium medij tẽporis. Sed quia ſi ab initio ſoluit vſuras duo
rum menſium. Et dicit glo. quod põt. Sed in quo differunt iſte
qõnes a tex. Dico, quod in gl. eſt tempus tantum, in tex. eſt tem
pus, ⁊ locus. ¶ Quero, quid ſi dedi pignus. Dic vt in gl. ⁊ ple
4 ne in l. fi. C. de pac. pi. ¶ † Quero, quid ſi non fuit actum, ne li-
ceat ſoluere ante annum, an añ tps poſſit fieri ſolutio. Glo. q eſt
b hic, arguit pro ⁊ contra, ⁊ finaliter determinat[b] quod non. arg.
l. ſi ita relictum. §. Pegaſus. ſ. de leg. ij. ⁊ l. in fideicommiſ. §. cũ
Pollidius. ſ. de vſu. Dy. diſtinguit ſi tps eſt appoſitum gra de-
bitoris, ante diem põt ſoluere. l. cum qui. in fi. ſ. eo. ⁊ l. ſtipulatio
iſta. §. inter certam. ſ. eo. cum ſi. Aut gratia creditoris tantum,
vel creditoris ⁊ debitoris, ⁊ ante tempus non põt ſolui, niſi offe
ratur interuſurium medij temporis, vt hic. Aut dubitat, ⁊ tũc
gratia debitoris, vr appoſitum. l. cum qui. ſ. de annu. lega. Sed
c quomodo[c] iſtud poteſt eſſe quod in dubio gratia debitoris, nõ-
ne eſt gratia creditoris, quando apponitur vſura. Et do. magna
gl. hic vr dicere, quod vtriuſque ſemper, cum apponitur vſura. l.
qui pecuniam. ſ. ſi cer. pe. in gl. Sed verba Dy. ſunt vera, quan
do non apponitur vſura, ſecus ſi vſura apponitur. Et tunc ca-
pias tria verba, ⁊ dic, qñque in obligatione apponitur tẽpus cur-
ſui vſurarum tantum, non ad ſortis ſolutionem, ⁊ tunc ante poſ
ſum ſoluere. l. acceptam. C. de vſur. cum ſua materia. Ratio, qꝛ
tunc debetur ſolum ex ceſſatione ſolutionis. ſic. n. vr actum, vt v-
ſure currant, donec debitor ceſſauerit ſoluere. Qñque apponitur
ſolutioni ſortis, ⁊ curſui vſurarum, vt mutuo vſque ad annum cen
tum libras, ad decem denarios pro libra in menſe. Et tunc, qñ
apponitur per verba intra, vel ante vel ſimilia, vt puta, mutuo
quinquaginta ſoluenda intra annum, tunc ante debitor põt ſol
uere ſemper quando vult. l. ſi ita fuerit. ij. §. fin. ſ. de manu. teſta.
Qñque apponitur per verbum ad, vel ſimile, vt mutuo vſque ad an
num, ⁊ tunc non põt ſoluere ante, vt hic, in gl. ⁊ d. l. qui pecuniã.
5 ſ. ſi cer. pe. ⁊ facit quod dixi in l. qui ante. ſ. eo. ¶ † Moueo tibi
vnum dubium an iſta diſtinctio habeat locum in loco: Dic quod
nõ ſed indiſtincte hr ratio loci, ſiue pro actore, ſiue pro reo. l. qꝺ
ſi Epheſi. ⁊ l. ij. de eo quod cer. lo. Quid ſi adijcitur locus ⁊ tem-
pus. Dic conſiderandum vtrunque, vt hic no. in prin. glo. ⁊ ideo
dic vt in quolibet ſupra ſeparatim dixi. ¶ Quero quid ſi fuit a-
ctum, vt fructus predij haberentur pro vſuris, ⁊ debitor ſoluit
ante fructus collectos. Puto fieri diuiſionem fructuum ſm for
mam. l. diuortio. ⁊ l. de diuiſione. ſupra ſolu. mat.

ADDITIONES.

a And. Barb. ¶ Quero, quid ſi vult. Allegatur Bar. ſibi contra
rius in l. is qui certo loco. ſupra de eo quod certo loco.
b ¶ Determinat. Adde, quod Pau. de Ca. dicit hanc gl. notandam
ad obuiandas fraudes debitorum, qui intelligunt de diminutio
ne monete, ⁊ volunt ſoluere ante tempus, quod valeat pactũ ne li-
ceat ſoluere, niſi cum creditori placuerit. Cuius contrariũ ipſe

determinaſſe vr̃ in l. item q̃r. ſ. de pac. vbi dicit ſe dixiſſe de facto, quod non valet pactum factum contra publicam libertatez, cum quidam mutuaſſet frumentum alteri, ⁊ pactuz feciſſet ſe ſoluere non poſſe, niſi ad ipſius creditoris voluntatem, de quo pulchre vide eius conſi. cccxxi. incip. pactum iſtud.

c P. Pau. P. ¶ Sed quomodo iſtud. Uide Jaſo. in l. petens. C. de pactis.

1 ☞ Conſtitutus ad recipiendum ſolutionem, ſi data eſt in predictis libera ⁊ ampla adminiſtratio, poteſt terminum prorogare.

2 Procurator ad agendum ⁊ defendendum cum libera adminiſtratione h3 adminiſtrationem inſtantie, non cauſe.

3 Procurator datus in cauſa quam habiturus ſum cum tali, ſi non exprimitur cauſa, neceſſario dicitur conſtitutus ad inſtantiam.

§. Callimachus.

Quando ponebat queſtio longa in ſcholis, do. Cy. vt audiui a Cyno, dicebat, eſt longior, quam. §. Callimachus. Et breuiter hoc intendit. Qui eſt poſitus ad recipiendum ſolutionez, nō poteſt terminos prorogare, niſi locus ⁊ tempus fuerint in eius voluntate collata. h. d. Oppo. de l. fi. §. pen. ſ. de publi. Solu. vt ibi dicam. ¶ † Pone, quod commiſi alicui, quod reciperet ſolutionem ⁊ addidi, quod in predictis, ⁊ circa predicta haberet liberam ⁊ plenam adminiſtrationem, an poſſit prorogare terminum: Dico, quod ſic, q2 illud quod importat conceſſio libere ⁊ gn̄alis adminiſtrationis quo ad omnia, vt. ſ. de procu. l. procurator, cui generaliter libera. iſtud idem importat conceſſio libera ⁊ generalis quo ad certam ſpeciem, vel cauſam. Et hoc vult dicere hic tex. in fi. Facit de adminiſt. tutor. l. ſi duo. ⁊ habemus hodie expreſſum in cap. qui ad agendum. de procur. lib. vj. in fi.

a ibi, vel cauſe adminiſtratio libere ſit conceſſa. ¶ Sed hic [a] aduerte, ſi enim eſt dictuz, facio te procuratorem in cauſa tali, quā habeo, vel habere intendo cum tali, ⁊c. concedens in predictis liberum ⁊ generalem adminiſtrationem, ⁊ tunc procedit quod

b dixi. Si autem dixi, facio te procuratorem ad agendum ⁊ defendendum libellum dandum, litem conteſtandam, ⁊c. dans in predictis liberam adminiſtrationem, tunc non eſſet huic conceſſa libera adminiſtratio cauſe, ſed ſolum inſtantie, vt ipſa verba important, ⁊ ideo de cauſa non poſſet tranſigere, ſed ſolum de in-

3 ſtantia. ⁊ idem in ſimilibus. Item ſi dixi. † Conſtituo te procuratorem in cauſa, quam habiturus ſum cum tali, nec cauſaz expreſſi: tunc enim verbum, cauſa, de neceſſitate refertur ad inſtātiam, non ad ipſum ius principale quod eſt de preſenti, inſtantia vero eſt futura: ergo ⁊c. vt infra eodem. l. cum ſtipulamur. ⁊ l. ſi a colono. Jura in hoc ſunt ſatis aperta, ſi quis predictorū inſpiciat rationes.

ADDITIO.

a ¶ And. Barb. ¶ Sed hic. Uide ſcribentes in c. cum olim Abbas. de offi. deleg. vbi alleg. Bar. hic, ſentit quod procurator nō pōt prorogare tp̄s inſtantie, niſi habeat liberam, vt voluit Hoſt. ⁊ Inno. ibi, ſed contra tenet ibi gl. quam ſequitur do. Card. ibi, ⁊ vide Jo. de Jmo. ibi omnino.

1 ☞ Donatio facta alicui de aliquo fundo, vt poſt certum tempus eſſet eccleſie, an per donatorem per pactum poſſit remitti.

§. Flauius [a] Hermes.

a Summo ſ3 meaz opi. Stip. lō penalis nō nouat precedentem conuentionem ex cā oneroſa. Item vbi eſt pena ⁊ non dies, admittitur purgatio more. Item ex pacto libertatis pōt agere ſeruus domino differente. h. d. ¶ Ad primum caſum oppo. q2 manumiſſio non fuit in obligatione, ſed in conditione: ergo ad id non poteſt agi. l. obligationum fere. in fi. ſ. tit. j. Sol. hic eſt adiectum expreſſe, quod promiſſor manumitteret. ¶ Opp. q2 commiſſa pena eſt nouata, ideo non pōt a modo cōueniri ad manumittendum, d. l. obligationum fere. in fin. Solu. dicunt quidaz, quod hic eſt fauor libertatis: non eſt verum regulariter. Rñ. in l. ita ſtipulatus, quod ſtipulatio penalis nouat obligationem precedentem ex cā lucratiua: ſecus ex cā oneroſa, vt hic. Tu poſſes dicere. Nonne fuit hic donatio: ergo cā lucratiua: Uerum eſt quod fuit donatio reſpectu eius, cui ſeruus fuit traditus, ſed ille qui recipit promiſſionem de manumittendo, recipit ex cā oneroſa, q2 ſeruū dedit, ⁊ hec eſt de qua loquimur, an nouetur. ¶ Opp. quod ipſo iure competat libertas. l. ſi ea lege. ⁊ l. ſi puellam. C. ſi manci. ita fuer. alie. vt manu. Pro ſoluendo iſto contrario, tū ſunt contraria in l. noſtra tendentia ad idē, ⁊ eſt vera ſol. quod hic de actu manumittendi fuit cogitatum, ⁊ hanc tenent doc. in d. l. ſi ea lege. Si autez de effectu beneficij cogitatum fuiſſet, tunc ſuccedit conſtitutio. Hoc vult dicere gl. in verb. non poteſt. Et eſt ratio, q2 lex poteſt repreſentare libertatem, q̄n de eo ſola fuit cogitatum, ſed non actum perſone. Iſta ſolu. procedit ſm̄ iſtam opi. quod hic fuit in mora manumitten-

di: ſecundum aliam quod non fuerit in mora, iſtud non h3 locuz. ¶ Uenio ad ſequens rñſum, quod vbi eſt pena, ⁊ dies, admittit̃ purgatio more. Contra. l. traiectitie. §. de illo. ſ. ti. j. ⁊ l. magnā. C. de contrah. ⁊ commit. ſtip. Sol. vna eſt, quod hic fauore libertatis. alia eſt, quod nunquam fuit in mora. Et i. opp. de tex. hoc ibi, liberetur, expone, id eſt, ne in obligationem incidat, ſed eſt truffa. Dic ſm̄ Dy. hic non fuit dies, ſed pena tantum: in contrario pena, ⁊ dies, vt dixi plene in l. ſi inſulam. ſ. eo. ¶ Oppo. de l. vlti. ſ. qui ſine ma. ad li. perue. Quidam dñt, ꝙ hic duo menſes non tranſierunt. Tu dic, quod hic de actu, non de effectu conſtitutionis fuit cogitatum. ¶ Opp. de l. Thais. §. intra. ſ. de fidei com. li. Gl. in d. verb. non pōt. dicit, Solu. vt ibi. Ueritas eſt, ꝙ ex parte rei admittitur purgatio more, vt hic: ex parte actoris ad actionem conſequendaz more purgatio non admittit̃. ¶ Oppo. de l. mancipia. ſ. qui ſine ma. ad lib. perue. Sol. hic fuit cogi-

1 tatum de actu manumittēdi, ibi non. ¶ † Ulterius habetis hic quod ſeruus poteſt agere, vt manumittatur, vt in ſi. §. modo quidam donauit alicui vnum fundum. vt poſt certum tempus eſſet cuiuſdam eccleſie, iſte donator vult iſtud pactum remittere, queritur an poſſit: Ur̃, ꝙ non, q2 eccleſia eſt iam queſita actio vtilis

b l. quoties. C. de donat. que ſub modo. Tu dic contra, [b] ſicut hic queritur ius ſeruo. Unde iſta pactio pōt tolli voluntate donatoris ſolius vel vtriuſq3. l. ij. ⁊ quod ibi not. ſ. de ſer. expor. hr̃s autem non poſſet mutare voluntatem, vt ibi. ¶ Quero hoc caſu, quid ſi donator deceſſerit ſine herede: Ur̃, quod libertas nō competat, q2 iſtud pactuz h3 inſtar vltime voluntatis, q2 poteſt mutari vſq3 ad mortem. S3 ex voluntate vltima non pōt deberi etiam ab inteſtato, niſi adeat̃ hr̃ditas, vt. ſ. de fideicōm. lib. l. ij. ⁊

c ibi dixi. Cōtrarium [c] eſt veritas. Caſus eſt ſ. qui ſine ma. ad lib. perue. l. j. Non obſt. contrarium, q2 ibi loquitur q̄n eſt mere vltima voluntas, hic ſapit naturam contractus, ſicut dicimus in donatione cā mortis, vt de do. cā mor. l. tam is. §. j.

ADDITIONES.

a And. Barb. ¶ Flauius. Uide Jo. de Jmo. in ſuis conſi. conſi. ix. vbi conſuluit ꝯ iſtam doctr. Bar. in. ij. Flauius. per l. ſi. ff. de pac. ſed Bar. hic non allegauit.

b ¶ Tu dic ꝯ. Adde inquantum Alex. poſt multa vr̃ tranſire cuz opi. Bar. quod idem facere vr̃ Bal. conſi. ccc. xxvij. inci. quedaz mulier. lib. v. vbi conſuluit, quod donatio facta inter viuos irreuocabiliter omnium bonorum p̄ſentium ⁊ futurorum, retento vſufructu, cum pacto, quod poſt mortem donatori donatarius daret dimidiam bonorum vel eſtimationez pauperibus, ⁊ puellis maritandis, quod reſpectu dimidie dande pauperib9, poterit reuocari. allegat inter alia no. hic p Bart. tū in conſil. cclxx. lib. ij. incip. quedam mulier. conſuluit contrarium.

c Pom. ¶ Contrariū. Uide Alex. cōſ. viij. vol. iij. ⁊ conſi. cvj. vol. iij. ⁊ Bar. xviij. volu. ij. Are. in c. noluit. de iudi. ⁊ conſi. lxxiiij. ⁊ cxxiij. ad fin. vbi limitat hoc de herede. ⁊ Soci. conſi. cxxxvj. alias xxiij.

1 ☞ Alienare qui tenetur vni ſub pena, illo in mora exiſtente, poteſt alteri alienare.

2 Requiſitus vt emat ab eo qui tenetur illi vendere, d3 per duos menſes expectari, vt vendere poſſit alteri.

3 Alienare prohibitus extra familiam, cohr̃dibus emere nolentibus, poteſt extraneo vendere, niſi eſſet prohibitioni adiectuz, vt familie relinqueretur.

4 Denuncians debenti emere, d3 alternatiue denunciare.

Tutor q̄n teſtator iuſſit rez vendere Titio, pōt vendere ſine decreto, ſaltem quando eſt vtile pupillo.

§. Coheredes cum predia.

1 † Qui tenet ſub pena vni alienare, illo exiſtente in mora, pōt alienare cui vult. h. d. Et iſte eſt caſus multū no. Et no. gl. in verb. teſtato. q̄ dicit etiā extra ius, facit. ſ. eo. l. ſi ex legati cā. ⁊ l. mora. de vſu. ⁊. j. de fideinſ. l. fideiuſſor obligari. §. fi. ⁊ ibi gl. ⁊. j. rem ra. ha. l. ampli9, nō.

a ⁊ ibi no. Hic facio vnam q. [a] † debeo interpellare eum, cui debeo

2 vendere, qđ emat: facio, ſ3 quanto tempore debeo expectare; Et

b credo, qđ per duos menſes, [b] vt in l. fi. de iur. emph. l. fi. S3 quero, an ſepius debeant fieri iſte interpellationes, q2 dicit text. ſepius. Dicam. j. ea. l. §. pe. Gl. in verb. exceptionez ſignat dupliciter prohibitoria, ⁊ ſoluit bene. † Item dicit Dy. per legem iſtam, ꝙ prohibitus

3 alienare extra familiam, pōt vendere extraneo, [c] cohercdib9 no-

c lentibus emere, ⁊ alibi nō reperitur, dicit ipſe, ſed bene [d] facit l.

d fi. C. de iure emp. Quod puto verum, ſi ſolū eſſet prohibit9 alienare extra familiam, ſed ſi eſſet adiectum, vt familie relinqueretur, vel ſimilia verba. l. peto. §. fratre. de leg. ij. tunc nullo modo poſſet alienari, tanquam res que ſubiacet reſtitutioni. vt authē. res que. C. commu. de leg. † Itez no. formaz denunciationis al-

4 ternatiue. Si enim denunciaſſet ſimpliciter quod emeret, non teneret

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

teneret denunciatio,ſicut ab eo qui dꝫ alternatiue petere vnum
5 tantum. ¶ †Sed quero,an tutor ex hac cauſa poſſet vendere
partem pupilli: Credo ꝙ non,vt.ſ.de re.co.l.ſi fundus.in prin
ci.Ad quid ergo fit hec denunciatio,aut vendat ⁊c.Rñd.forte
pupillus habebat es alienuꝫ,propter quod poſſet vendere:vel
verius,vendere poterit,ſi eſt vtile pupillo ex voluntate defun-
cti,qui hoc voluit,quando tale pactum interpoſuit.l.fi.de reb.
eo.Nec obſt.eo.ti.l.ij.§.ſi defunctus.quia hic impoſuit legem ſibi,
⁊ ſucceſſoribus ſuis,ibi ſecus.

ADDITIONES.

a P.Pau.P.¶ Unam queſtionem.Iſtud ſequitur Ro.conſi.
cccxcvij.incip.facio pactum.⁊ conſi.clxxxij.ad fi.
b ¶ Per duos menſes.Adde ꝙ Raph.contra,quia arbitrio boni
viri,arg.l.continuus.§.cum ita.ſ.eo.Dicit Alex.ꝙ communi-
ter tenetur opi.Bar.cum quia ſimiliter hic tranſit Io.de Imol.
Ant.⁊ Sali.in d.l.fi.⁊ Ang.in conſi.ccliij.incip.multi conſor-
tes in ciuitate Lucana.
c ¶ Extraneo. Adde,quid ſi ab extraneo iſte prohibitus inuenit
plus,ꝙ ille coheres velit dare,quia dicit ꝙ res non valet plus,⁊
ꝙ offert iuſtum pretiuꝫ,an teneatur minori pretio dare huic co
heredi.vide Pau.de Ca.hic poſt Io.And.in addi.ad Spe.de
empt.⁊ vend.§.nunc dicendum.verſi.ſed pone.
¶ P.Pau.P.Uide late Io.de Ana.conſi.cccc.vij.
d Andr.Barb.¶ Sed bene.Uide do.Card.in cap.Raynutius.
de teſtamen.⁊ conſuluit Parme,teſtator prohibuit ne heres
recipiat Titium in domo teſtatoris,ꝙ potuit renunciare illi he
reditati.
7 ☞ Uerba ſubiunctiui modi lꝫ ſint temporis preteriti,tñ ad fu
turum trahantur.

§.Agerius. Facultas implendi conditionem ad he
redem non tranſit.h.d.ſecundum verã
lect.¶ Quero,an ſufficiat de debito conſtare poſt mortem de-
functi: Reſpondeo,ſi intelligis text.ibi,conſtitiſſet,in preteri-
tum,ab initio fuit ſtipulatio nulla,vt.ſ.eod.l.conditio in prete-
ritum,⁊ l.ſi ita ſtipulatus fuero hanc ſummam.in fi.Si vero in-
telligis,conſtitiſſet,in futurum,tunc debet conſtare in vita pro
8 miſſoris,[a]alias implementum conditionis in perſonam here-
dis non tranſiret,vt ſupra eodem l.ſi decem cum petiero.⁊ hoc
vult glo.Quero,que iſtarum ſit verior: Et videtur,quod in pre
teritum,quia verbum,conſtitiſſet,eſt preteritum pluſquamperfe-
ctum ſubiunctiui,l.ij.⁊ ibi no.ſ.ſi liber.inge.eſſe dica.Contra-
1 rium dic,o †ꝙ iſta verba que ſunt ſubiunctiui modi,lꝫ ſint tem-
poris preteriti:tamen ad futurum trahuntur.l.ſi debitor.§.ve
riſimile.de contrahen.empt.⁊ l.cum certo.de vino,tritic.⁊ oleo
lega.⁊ ita hic.Et iſta ſi conſtitiſſet defuncto viuo valeret,⁊ iſta
ſunt vtilia pro clauſulis que apponunt in fine teſtamenti,ſi non
valet.⁊c.Dixi plene de iure codicillorum.l.j.tangam.ſ.eod.l.
cum ſtipulamur.

ADDITIO.

a ¶ Promiſſoris.Adde ꝙ Pau.de Caſt.dicit hunc caſum eſſe
notandũ a procuratoribus Florentinis,qui faciunt capere de-
bitores,⁊ veniunt amici,qui promittunt ſoluere,⁊ ſtare pro om
ni eo quod apparet ipſos debere,facto calculo,vt cauti eſſe de-
beant ad faciendum declarare debitum ipſo debitore viuente,
quia poſt mortem promiſſoris non tenentur.Sed quid ſi aliquis
promittit pro toto eo quod declarabit Titius ipſum debere,an
Titio mortuo,vel non arbitrante,ſit liberatus iſte promiſſor:
Ro.tꝫ quod non eius conſi.ccccc ij.
1 ☞ Contraueniens tranſactioni,vel alij conuentioni,ſi eſt vi-
ctus,poteſt ad eam redire.
2 Appellans ab interlocutoria ſtatim ꝙ appellat,ſtatim eſt con-
tumax lite pendente.
3 Appellans poſtquam ſuccubuit in appellatione,dꝫ citari.
4 Interpellatio,an vna ſufficiat vel plures requirantur,vt quis
in mora conſtituatur.

§.Seia. Non currunt vſure,ſi creditor eſt in mora reci-
1 piendi.hoc dicit.†No.ꝙ qui venit contra tran-
ſactionem,vel aliam conuentionem,⁊ eſt victus,poteſt redire
a ad eam.[a] ¶ Quero,dicitur hic ꝙ creditor fuit in mora,quali-
ter hoc fuit: Dicit gl.quia debitor obtulit.Tu dic,ꝙ ſtatim quod
maluit litigare,eſt in mora.l.nemo rem ſuam.§.j.ſ.eo.vnde nõ
2 dꝫ ſibi fieri alia oblatio.⁊ hoc voluit dicere iſte tex.†Et ſic fa-
cit,quod ille qui appellat ab aliqua interlocutoria,ſtatiꝫ eſt cõ-
tumax,nec dꝫ amplius citari,vt extra de accuſ.c.ad petitionẽ.
⁊ ibi per Hoſt.Nec obſt.tex.hic,qui dicit,ſi Seia non ceſſaſſet,
quia intelligo poſtquam ille fuit victus,⁊ ſic amplius non proſe-
quebatur,⁊ ſic eius mora ceſſabat.Predicta intelliguntur lite
3 pendente:⁊ ideo dico †in appellante,poſtquam ſuccubuit in ap
pellatione debet citari,ſicut ſi renunciaſſet,vt.C.de appella.l.ſi
4 quis libellos.¶ †Quero,vtrũ ſufficiat ſemel interpellare,vel
offerre:⁊ videtur quod ſepius,vt.ſ.§.coheredes,ibi,ſepius,⁊c
⁊.ſ.man.l.ſi mandato Titij.§.ille.⁊ de min.l.Emilius.in prin.
⁊.ſ.de pig.act.l.ſi conuenerit.⁊ hic tex.videtur dicere ibi,ſi nõ
b ceſſaſſet.In contrarium habemus [b]glo.in l.mora.in princi.ſ.
de vſur.in l.paruula.⁊ tex.habetis in l.Titio Seio.§.vſuras
de lega.ij.⁊ l.ij.§.j.quod vi aut clam.⁊ de ope.no.nun.l.cum p
curator.§.j.⁊ iſtud puto verum.Fallit in l.ſi conuenerit.de pig
act.Non obſtat d.§.coheredes.cum ſimi.quia denotat facti acci-
dentiam.Non obſtat hec lex,nam ſecundum opin.quam teneo,
hic creditor fuit in mora re ipſa eo ipſo ꝙ litigare cepit.Unde
litigio finito,eſt finita mora,arg.d.§.vſuras.ideo debitor dꝫ of-
ferre,ſed ſi mora eſſet contracta per oblationeꝫ,non haberet ne-
ceſſe vlterius offerre,vt ex predictis pꝫ.Et ideo ex parte rei di-
dicerem,quod ſi lis eſt conteſtata contra eum lata ſententia,nõ
debet vlterius interpellari,quia actor inſtando ſemper eum in-
terpellat,⁊ ſic per interpellationem eſt contracta mora:ſecus in
caſu huius legis,quia licet reus ſe defendat,non tamen ſolutio-
nem offert.

ADDITIONES.

a ¶ Redire ad eam.Adde,an ille,qui impugnat aliquod inſtrm
poſſit ex illo ſe iuuare,Bal.conſi.clxxvj.ſed melius clxxxj.ij.li.
⁊ inquantuꝫ Alex.tangit,an valeat talis appellatio,appello ad
iudicem competentem,⁊ concludit quod ſic:adde,quod ſi dice-
ret,appello ad Papam ⁊ Archiepiſcopum,⁊ ad quemcunque
iudicem competentem,non valeret.Et ita conſuluit cuidã Ar
chiepiſcopo Bono.conſi.cxx.iiij.lib.valet talis appellatio,ap-
pello ad ſacrum concilium,⁊ ſi illud audire noluerit,appello ad
Papam,quia probabiliter poteſt dubitari an ſacrum conciliũ
audire velit.Ita voluit Ro.conſi.cclx.
b ¶ Habemus.Adde Abb.conſi.vij.ij.lib.
1 ☞ Tranſactum per diuiſionem vr̃ de iure fideicommiſſi.
2 Tranſactum in vno iudicio non põt in alio refricari,⁊ qñ.nu.7.
3 Repellens aliquem exceptione,hꝫ etiam actionem ad penam.
4 Hereditas,ſi eſt diuiſa inter fratres,⁊ renunciatum omni iuri,
quod ſibi inuicem competeret,per hoc non prohibetur quis pe
tere partem coheredis.
5 Promittens non petere reductionem ſub pena,ſi petijt,⁊ ſuc-
cubuit,pena eſt commiſſa.
6 Ius dependens ex teſtamento,de facili non tollitur.
8 Snĩa lata ex falſa cauſa eſt nulla,quando eſt lata dolo aduerſa-
rij,alias per appellationem reſcinditur.
9 Snĩa lata ſuper eo,de quo ſunt opiniones inter doctores,non
eſt nulla,lꝫ iudex eligat malam.
Opinio doctorum facit rem dubiam.
10 Per ſimplicem diuiſionem factam inter fratres abſque clauſu
la,nihil contra diuiſioneꝫ facturos,ius fideicommiſſi non eſt re-
miſſum.
11 Ius fideicommiſſi conditionalis,non videtur remiſſum per di-
uiſionem factam inter fratres,cum clauſula,nil contra diuiſio-
nem facturos.
Stipulatio gñalis,⁊ indefinita limitatur ſecundum naturã pre-
cedentis contractus.
12 Clauſula gñalis refertur ad ſpecificata,ſi poteſt ſalua rõne recti
ſermonis,⁊ non refertur ad dependentia ex teſtamento.
13 Fratres an preſumantur ignorare fideicommiſſum hr̃e,quan-
do preſumuntur ſcire contenta in teſtamento.
14 Probandi ſcientiam teſtamenti modus.
15 Extraneus heres quando preſumatur hr̃e ſcientiam contento-
rum in teſtamento.
16 Heres quando preſumatur habere notitiam contẽtorum in co-
dicillis.
17 Fratres diuidentes,ſi dixerunt non venire contra diuiſionem,
etiam occaſione fideicommiſſi paterni debiti,vel debẽdi,viden-
tur fideicommiſſo renunciaſſe.
18 Ius fideicommiſſi futuri an intelligatur remiſſum,ſi in diuiſio-
ne vnus remittit alteri oẽ ius pñs ſiue futurum.ab inteſtato,vel
ex teſtõ iure fideicommiſſi vel ſubſtitutionis cuiuſcunqꝫ.
19 Ius fideicommiſſi quando dicatur remiſſum ſi in diuiſione dica
tur,remiſit vnus alteri oẽ ius quod hꝫ,vel hr̃e ſperat in dictis
rebus,⁊ diſtinguit.
20 Ius ſubſtitutionis pupillaris,non videtur remiſſum per diui
ſionem,lꝫ in diuiſione ſint verba generalia,remiſit vnus alteri
omne ius,⁊c.
21 Clauſula appoſita in diuiſione,quod vnus alterum,⁊ alter alte
rum in dictis rebus facit procuratorem in rem ſuam,vel dicat,
conceſſerunt inuicem dictas res ad habendum ⁊ tenenduꝫ,ven
dendum ⁊ alienandum,quod ſi alienatio ſit ſecuta,vr̃ renuncia-
tum iuri fideicommiſſi,alias non.
22 Diuiſione quando non eſt remiſſum ius fideicommiſſi,nec da-
ta licentia de vendendo,⁊ vnus fratrum vendidit,poſtea extat

conditio ſide commiſſi, an frater poſſet totum petere ab em-
ptore.

23 Jus in re pro indiuiſo habēti an remiſſione facta, remaneat ius in eo quod debitori pro diuiſo obuenit.

24 Fratres diuidentes, ſi habeant fundum communem emphyteuticum, ita ꝙ vno decedente ſine liberis portio eius deuenit ad alterum, ⁊ in diuiſione remiſerunt omne ius quod habebāt, vel ſperabant habere, vno mortuo portio illius nō vadit ad eccleſiam.

Emphyteuſis eccleſiaſtica poteſt diuidi inter fratres, ⁊ inter ſe poteſt fieri alienatio.

25 Fratres diuidentes cum altero fratre, ſi fuit ſciens huius fidei commiſſi, in caſu. §. duo fratres. an frater qui petit fideicommiſſum, teneatur de euictione.

26 Reſtitutio rei cui erat facienda, ſi ex fideicommiſſo illam emit ab aliquo an ſibi preiudicet, ⁊ fideicommiſſum habeat locum.

27 Actio de euictione qualiter detur inter diuidentes.

a §. Duo fratres. [a] Jſte. §. hꝫ quotidianam materiam, ⁊ multum ſubtilem. Breuiter. h. d. Jniuſta ſnīa per quam quis contra diuiſionē facere declaratur, facit penam committi. h. d. Primo ponit thema, ⁊
1 queſt. ſecundo rñſionem. ¶ No. ꝙ per diuiſionem vr̄ tranſactuꝫ de iure fideicommiſſi, ⁊ ſic fuit pronunciatum: vtrum bene, vel
2 male. j. patebit. ¶ † Secundo not. ꝙ illud quod tranſactum eſt in vno iudicio, non poteſt in alio refricari. Nam in iudicio vbi petitur pena, non poſſum dicere male pronunciatum ſuper prin
3 cipali. ¶ Jtem no. ꝙ ille qui aliquem repulit exceptione, nihilominus hꝫ actionem ad penam, ⁊ ad iſta tria opponemus ꝑ ordinem. ¶ Ad primum op. Dr̄ hic, ꝙ per diuiſionem receſſum eſt a iure fideicommiſſi. Contra. ſ. de tranſact. l. qui cum tutoribus. in prin. Huius timore ꝫ ſunt in gl. noſtra. in verb. pponerentur. plures opi. ⁊ ſol. vna ponitur in l. contraria, que hic nō tangitur per gl. q2 ibi frater fratri ſuccedit directo. hic per fideicommiſſum. q. d. quando directo ſucceditur, non erat fratris tranſigentis illa hereditas, nec re, nec ſpe, ⁊ non pōt videri remiſſa: hic erat ſpes. Jſta ſol. vr̄ mihi veriſſima, qn̄ frater ſuccedit directo fratri ab inteſtato, q2 tp̄e tranſactionis non debebat
b debita, nec re nec ſpe, caſus eſt expreſſus [b]. ſ. de libe. lega. l. poſt emancipationem. ſi bene inſpiciatur tex. cum glo. Sed ſi frater ſuccederet fratri directo, forte ex vigore ſubſtitutione pupillaris, tunc poſſet dici ſpem ſubeſſe. l. ij. ſ. de ſtat. lib. ⁊ de hoc tan-
4 gam. j. per queſt. Et hoc facit ad qōnem [c]. Duo fratres inuiceꝫ
c diuiſerunt, ⁊ renunciauerunt omni iuri, quod ſibi inuicem com peteret in parte alterius. Demum vnus non ſoluit legata intra annum. ſm̄ ꝙ querit aut. hoc amplius. C. de fideicom. pp quod alius vult petere hereditateꝫ, opponebatur ſibi de remiſſione. Certe dixi ꝙ non pōt, q2 illius portio non erat debita, nec re, nec ſpe: ſed ex legis diſpoſitione, ⁊ ſic non venit in remiſſione gnali: d. l. qui cum tutoribus. ſm̄ dictam ſol. facit optime. ſ. de dā. infec. l. damni. §. j. ¶ Scđa lec. eſt, ꝙ ibi frater fratri ſucceſſit ꝑ fideicommiſſum, ſicut hic. Tunc obſt. contra ſol. ſm̄ Hug. hic male fuit iudicatum, vt hic dicit gl. Sed tunc dices, quō de hac ini qua ſnīa fuit facta lex, contra. §. j. in j. conſti. Codi. Rñ. tenendo
d iſtaꝫ opi. [d] que eſt veriſſima, vt. j. dicetur, ꝙ de hoc fuit facta lex, vt ſolueret vnum dubium pulchrum, vtrum ſnīa iniqua ꝑ quā declaratur ventum eſſe contra diuiſionem, faciat penam committi. Nam ſi eſſet bene iudicatum, nullum eſſet dubium ꝙ committeretur pena, ⁊ lex dꝫ intelligi lata in caſu dubij, vt. ſ. de Carb. edic.
5 l. qđ Labeo. † Hoc facit ad q. quaꝫ conſuluit Dy. Quidam pmiſit arbitrium non petere reduci ad arbitrium boni viri, ſub certa pena: petijt, ⁊ ſuccubuit, vtruꝫ pena ſit commiſſa? Et cōſuluit
e ipſe [e], ꝙ ſic, q2 per illam ſnīam fuit declaratum ipſum indebite petiſſe, qđ plꝫ, ⁊ legem induco pro caſu ſm̄ iſtam lec. ſiue iuſte, ſiue iniuſte ſuccubuerit. facit. ſ. d ope. no. nun. l. de pupillo. §. meminiſſe. ver. toties. ⁊ iſtam ſol. ego teneo [f]. Tertia ſolu. eſt, ꝙ hic
f fuit bene iudicatum ex parte iudicis, ſed male reſpectu partis ꝓpter eius defectum, q2 non fui oppoſita replicatio: ⁊ ſic fuit pronunctatum contra ius litigatoris. Et hāc vr̄ tenere gl. ſ. d pac. l. tres fratres. Hec ſol. non eſt vera, q2 per diuiſionem non tollitur ius fideicōmiſſi, nec ipſo iure, nec ope exceptionis, ⁊ ideo eſt neceſſaria replicatio, Nam in l. contraria dr̄, exceptione tranſactionis non ſubmouetur, ⁊ ſic non obſtat exceptio, nec eſt neceſſaria replicatio. l. ſi. de exce. Quarta ſol. eſt, lꝫ in ordine gl. ſit tertia, ſꝫ Rog. ꝙ hic fuit expreſſe dictum, ꝙ non veniet contra diuiſionem, nec ex fideicommiſſo, nec alio modo. Sꝫ iſta in ſe continet diuinationem, ideo non eſt vera quantum ad legem, an aūt ſit vera in ſe, tangam. j. in qōnibus. Quinta ſol. eſt eiuſdem Roge. ꝙ in l. contraria fuit ſimplex diuiſio, ſeu tranſactio: hic vero fuit dictuꝫ, nihil contra diuiſionē facturos, ⁊c. Ex quo verbo vr̄ renunciatum iure fideicōmiſſi. Et hanc ſol. tꝫ hic Dy. ⁊ Gul. de Cu. in d. l. qui cum tutoribus. Sꝫ iſta ſol. nō eſt vera, q2 iſta verba, nihil, ⁊c. non important hoc. caſus eſt in l. ſi. §. idem queſitum eſt. ſ. de condi. indeb. ⁊ falſitas huius opin. j. latius declarabit. Sexta ſol. fuit Azo. qui dicit, ꝙ per diuiſioneꝫ non vr̄ renunciatum iuri fideicommiſſi, ſed q2 in diuiſione quis tenetur de euictione. l. ſi fratres. C. com. vtri. iud. ⁊ l. ſi familie. C. fam. erciſ. iō iſte agens fuit repulſus illa exceptione, q2 de euictione tenetur, l. vendicantem. de euict. ⁊ ſic dicit ipſe, ꝙ bene fuit iudicatum in dimidia, ⁊ male in alia dimidia, q2 quilibet fratrum medietatem partis ſue hꝫ iure ſuo, aliam dimidiam iure coheredis: in illa ergo parte, quam ille coheres mortuus habebat iure ſuo, ei frater ſuperueniens non tenebatur de euictione, ⁊ in hoc fuit male iudicatum. Hanc tꝫ gl. hic, ⁊ in l. contraria. Sꝫ iſta opi. eſt cōtra hunc tex. vbi vr̄ ꝙ contra euꝫ pronunciatū fuit, quaſi de hoc tranſactum ſit. Non ergo fuit pronunciatum quaſi de euictione teneatur. Sunt etiam alie rōnes propter quas hec lec. nō eſt vera, vt. j. dicam in qōnibus. Septima ſol. ponitur in l. contraria, q2 hic petitur id quod deuenit in diuiſione. ibi vero petitur illud quod in tranſactione non deuenit, q2 ſoluꝫ de parte ſua tranſegit, non de alia: ⁊ hec pōt eſſe bona, ⁊ iſtam tꝫ etiā Gul. de Cu.
g Octaua ſol. [g] ibi ponitur in gl. videlicet ꝙ in lege cōtraria: actiue: hic paſſiue. Jſta verba ſunt obſcura. forte hoc voluit dicere, ꝙ ibi frater qui mortuus eſt, non potuit tranſigendo perimere actionem fratri mortuo competentem. l. Stichum. in fi. j. de noua. ⁊ hoc vult dicere actiue, hoc eſt, alteri non poteſt preiudicare. hic vero diuidendo ſibi preiudicauit, ⁊ hoc vult dicere paſſiue, hoc eſt, ſibi preiudicare, Sed hec ſol. non plꝫ. Nam hic, ⁊ ibi queritur qualiter inuicem ſit generatum preiudiciuꝫ. Si. n. nō preiudicareꝫ fratri meo, nec frater meus mihi, ⁊ ſic hoc nihil valet. Teneatis ergo vel primam vel ſecundaꝫ, ꝙ hic fuit male iudicatum, ⁊ hoc plꝫ plus. Vel tene ſeptimam ſolu. vt ſupra dixi. ¶ Scđo opp. ſ. de pac. l. tres fratres. Sol. hic fuit male iudicatum, ⁊ ſic concordat. ⁊ gl. ibi ſentit. ¶ Tertio oppo. de l. Paulo Callimacho. §. j. de lega. iij. Solu. hic fuit male iudicatum, ⁊ ſic concordat. lꝫ ibi ponantur plures ſol. ¶ Quarto opp. tu dicis, quod hic fuit male iudicatum. Contra imo bene: q2 per hanc diuiſionem videtur ius fideicommiſſi remiſſuꝫ. l. Titius. ſ. qui. mod. pig. vel hypo. ſolu. aliud in pignore, q2 ſicut ſolo conſenſu contrahitur, ita facilius tollitur. Vel melius, ibi ius pignoris
h erat de preſenti, iſtud fideicommiſſum erat de futuro. [h] Jtem †
6 hic dependet ex teſtamento, ⁊ iura dependentia ex teſtamento non ita de facili perimuntur. l. ſi poſt diuiſionem. C. de iur. ⁊ fac. igno. ⁊ facit quod no. in d. l. tres fratres. ſ. de pac. ⁊ de tranſact. l. de his. ¶ Quinto opp. ad ſecundum notabile, ⁊ videtur quod pena non ſit commiſſa in effectu. Nam illud quod ſemel eſt deciſum in vno iudicio per viam exceptionis, poteſt in alio iudicio refricari, vt ſupra de euic. l. vendicantem. ⁊ l. ſeq. vnde hic in petitione ſuper pena poterit dicere, non veni contra diuiſionem, ſed hic dicitur contra, ergo male. Solu. lex contraria loquitur, quando ſuper exceptione pronunciatur contra excipientem, in cuius ptāte non erat agere. hic vero pronunciatum fuit pro excipiente contra actorem. ⁊ hoc vr̄ tenere Cyn. C. quando ciui. actio crimi. preiudi. l. j. vnde ad quedam verba Pet. que Cy. refert. C. ſent. reſcin. non poſſe. in l. peremptorias. addenda ſunt
7 aliqua membra, ⁊ dicamus plenius ſic. † Aut ſuper exceptione pronunciatur in caſu, in quo ſummaria ſit cognitio, ⁊ tunc nunquam in alia cauſa nocet, vt quando pronunciatur ſuper aliqua dilatoria, argum. de re iud. l. a diuo. §. ſi ſuper rebus. Et ita intelligo dicta Jnno. extra de ordi. cogn. c. ſuper ſpoliatione. ⁊ ibi hoc ſentit circa ſi. magne gloſſ. Si vero pronunciat in cauſa in qua cognoſcit plene, tunc aut contra agentem pro excipiente, aut econtra. Primo caſu aut illud iudicium eſt acceſſorium, ⁊ quodammodo dependens ex primo, vt hic in ſtipulatione pena li, ⁊ tunc quod ſemel deciſum eſt, non pōt in alio iudicio refricari, vt hic. Aut aliud iudicium eſt principalius, vel eque principale, ⁊ iterum poterit refricari, vt ſupra de except. l. ſed ſi ante. vbi ſi egi confeſſoria de via, ⁊ aduerſarius excipit, dicens me nō dominum, ⁊ ſuccubui, non nocet poſtea mihi agenti rei vendicatione. Secundo caſu, aut illa pronunciatio reſpicit fauorem ſtatus, ⁊ non poteſt in alio iudicio reiterari. l. j. C. de ord. iud. ⁊ ibi no. in vlti. gl. Aut non reſpicit fauorem ſtatus, ⁊ tunc dic, vt dicunt quidam doctor. aut in primo ⁊ ſecundo iudicio proponit ad eundem effectum, ⁊ non poteſt reiterari. l. quod in diem. §. j. de compen. Aut tendunt ad diuerſos effectus, ⁊ poteſt dicta. l. vendicantem. in fin. ⁊ lege ſequen. de euictio. ¶ Sexto ad idem
i oppon. quod talis ſententia non facit penam committi, quia eſt lata ex falſa cauſa, ergo nulla. l. qui teſtamento. de excuſ. tuto. ⁊ l. ij. C. quando provo. non eſt neceſ. Solu. quidam fatentur contrarium, ⁊ dicunt, tenendo quod hic fuit male iudicatum, ꝙ contra petitionē obſtabit exceptio doli. Jta videtur tenere hic glo.

gl.circa finem, ⁊ ſ.de doli exceptio.l.apud Celſum.§.item que
8 ritur.vbi tex.vr̄ hoc ꝓbare. Sed hoc non placet, † q2 ſnia lata
ex falſa cauſa ita demum eſt nulla, ſi lata fuit dolo aduerſarij,
vt notatur in l.ſi pretor.§.Marcellus.ſ.de iudicijs. Secus ſine
dolo, tunc dʒ reſcindi per appellationem, vt no.ſupra, de acqui.
hered.l.ſi is ad quem. Dic ergo, quod hic non fuit expreſſus er
ror in ſententia. Dicit enim tex.hic, quaſi de hoc tranſactū, nec
9 expreſſit tranſactum eſſe per diuiſionem. Vel melius, † quādo
k ſuper aliquo lʒ paſſu ſunt opiniones Doct. tunc ſi iudex elegit
vnam, licet malam, non eſt ſententia nulla, l.cum prolatis. ⁊ ibi
dixi ſupra, de re iudicata. Nam opiniones Doctorum faciunt
rem ambiguam, vt notatur ſupra de legi.l.non poſſunt.C.de le
gi.l.cum de nouo.⁊ nota.in j.conſtitut.Codi.§.quibus.in gloſ.
ſuper verbo, certas. ¶ Septimo oppo.ad ij.notabile, ⁊ vide-
tur, quod poſtquam remouit eum exceptione, pena nō poſſit pe
ti, l.reſcriptum.§.ſi pacto.ſ.de pac. Solu.dic, quod hic fuit di-
ctum, rato manente pacto, vel ſi non fuit dictum, quod poteſt pe
ti pena quatenus excedit, l.ſi quis a ſocio.ſ.p ſocio. ⁊ l.predia.
l ſupra de actio.empti.l Alij dicunt, vt gl.hic tangit, quod aliud
in pacto, vt ibi, aliud in ſententia, vt hic, quod non placet, quia
etiam hic loquitur in pacto. ¶ Octauo oppono, quod prima cō
uentio fuit nouata per ſtipulationem penalem, ⁊ ſic non poteſt
ex vtraꝗ agi, l.obligationum fere.§.ſi.ſupra, de actio.⁊ obliga.
Sol.vt plene dixi in l.ita ſtipulatus.ſupra eod.in contrarijs vl
time partis.

Expediti de ꝯrijs examinemus materiam legis no
10 ſtre, per qōnes. Primo quero, † vnuʒ per
diuiſionem ſimplicem non adiecta illa clauſula, nil contra diui-
ſionem facturos, ⁊c. videatur inter fratres ius fideicommiſſi re
miſſum: Dnt, quidam, quod ſic non ipſo iure, ſed ope exceptio-
nis: q2 quem de euictione tʒ actio ⁊c.l.vendicantem.ſ.de euic.
Et ex hoc dicit Azo, quod hoc eſt verum in dimidia, quaʒ quis
habebat ex perſona iſtius fratris petētis fideicommiſſum: aliā
vero dimidiam quam frater premortuus habebat iure ſuo, pōt
frater ſuperuiuens petere, q2 pro ea non tenetur de euictione.
Item ille frater ſuperuiuens hʒ actionem preſcriptis verbis p
m dimidiam m, que remanet apud ſe, quaʒ habeat ex perſona fra
tris premortui: q2 cum ſit ſibi debita ex cauſa fideicommiſſi, cu
ius conditio modo extit, ipſe vr̄ ſibi euiciſſe.ſ.de euictio.l.ſi ven
dideris.⁊ l.non tamen.eodem tit.⁊ iſta eſt intentio glo.licet que
dam alia tangant que j.declarabuntur: ſed iſta opin.mihi vr̄ fal
ſa. Primo, q2 hic non fuit contra petentem pronunciatum, iō
quia de euictione teneretur: ſed quaſi de hoc tranſactum, vt tex.
dicit. Secundo, eſt falſa in eo quod dicit, ſolum partem peti poſ
ſe iure fideicommiſſi, ſcilicet eam, que apud fratrem remanſit
iure ſuo: quod eſt falſum, quia pars, quam frater premortuus
habuit a fratre viuo, ſucceſſit loco eius portionis, quam frater
viuus habet a fratre mortuo, ⁊ ſic videtur totum frater premor
tuus habere, iure ſuo, ⁊ totum venit in petitione fideicommiſſi,
l.Imperator.§.ſi.⁊ l.ſequen.ſupra de leg.ij. cum in vniuerſali
vna res ſuccedat loco alterius, l.ſi rem ⁊ pretium.de peti.here.
maxime in quotis, l.quid ergo.ꝟ.de lega.j.ad Treb.l.deducta.
§.numinis.⁊ ibi no.⁊ ſ.ſi pars here.pet.l.j.in ſi. Tertio, q2 ſi ha
bes aliquod ius perſonale ad aliquam partem rei pro indiuiſo
⁊ fiat diuiſio, totum ius meum remanet in illa, ſeu ad illam par-
tem, que pro diuiſo aduenit debitori meo, vt ſ.de actio.emp.l.
Iulianus.§.Celſus. ſed in fideicommiſſo vniuerſali non eſt ali-
quod ius reale ante reſtitutionem, l.facta.in prin.⁊ l.reſtituta.j.
ad Treb. ergo illud ius perſonale, ſ.actio ex teſtamento, ſolum
remanet ſuper illa portione, que fratri premortuo obuenit in
partem, ⁊ ſic tota petetur iure fideicommiſſi. Quarto dicit ma
le, in eo quod dicit, quod frater ſuperuiuens euincens teneatur
de euictione. Nam ſi rem, quam habes a me, ego euinco ex tuo
facto, vel authoris tui, de euictione nō teneor, vt ſ.de euic.l.fun
dum meuʒ.⁊ de do.precalleg.l.lʒ placeat.⁊ ad leg.Fal.l.ſi a me.
In propoſito, peto fideicommiſſum ex facto authoris illius fra
tris premortui, ſ.ex facto defuncti, q2 illud reliquit, vñ videor
agere ex facto ſuo, vt no.ſ.de cond.fur.l.ſi ſeruus.in prin.gl.iij.
Item ex facto ipſius proprio: ſ.ex ſuo quaſi ꝯctu, quem inquit
adeundo, vt ſ.quib.ex cau.in poſ.ea.l.apud Iulianum.§.ſi. er-
go de euictione non teneor. Ex predictis habes duas notabi-
les concluſiones. Prima, ꝙ tota portio que obuenit fratri ex
diuiſione, petitur iure fideicommiſſi, ⁊ ſic ſufficit vnum iudiciū:
⁊ ſm Azo. erant neceſſaria duo iudicia, ⁊ hoc cum agat actione
perſonali ex teſtō: ſed ſi ageretur reali ꝯ alium poſſeſſorē, quid
iuris ſit j.dicam. Et qō dixi totum peti, intellige deducta quar
ta legitima ⁊ forma Trebellianica, ſm quoſdam. Secundo ha-
bes ꝙ ego frater ſuperuiuens agens non teneor de euictio. Re
manet ergo vera opi.qō per ſimplicem diuiſioneʒ nullo modo
n tollitur ius fideicommiſſi, quod tenent omnes.[n] Caſus eſt in l.
11 cum pater.§.hereditatem.de leg.ij. ¶ † Secundo quero, pon e
quod diuiſio non fuit ſimplex.ſed promiſerunt inuicem contra
diuiſionem non facere, vel venire, an per hoc videatur renūcia-
tum iuri fideicommiſſi: Roge.rñdet, ꝙ ſic.⁊ hic eſt caſus noſtri
§. Et hanc opi.tenent Dy.⁊ Gul.de cu. Sed Hugo tʒ, qō fuit
male iudicatum.quod vr̄ tenere glo.in d.l.tres fratres. Et hoc
o tʒ Pet.[o] ⁊ multi alij moderni, cum quib.ego.[p] Et quod opin.
p Roge.⁊ Dy.non ſit vera, probo multis rationib. Primo ſic, ſʒ
omnes per ſimplicem diuiſionem non vr̄ renunciatum fideicō-
miſſo, vt l.cum pater.§.hereditatem.de leg.ij.⁊ ſ.dixi. Nunc ar
guo ſic, Stipulatio generalis, ⁊ indefinita limitatur ſm naturaʒ
precedentis ꝯctus, vt ſ.de vſur.l.ſi ſtipulatus.⁊ de leg.j.l.ſi le-
gati ſerui nomine.⁊ vt lega.no.ca.l.j.§.ſi ſub conditione.⁊ de
dam.infec.l.damni infecti quidam.in prin. Sed ex natura pre
cedētis ꝯctus hoc non venit, ergo hec ſtipulatio ad hoc nō por
rigitur. Preterea probatur ex propria verborum ſignificatio
ne. Nam dicitur in tex.nihil ꝯ diuiſionem ſe facturos, ſed ſi hoc
in diuiſione non venit, ergo hoc petendo non facit ꝯ diuiſioneʒ,
arg.d.l.damni infecti quidam.in princ.⁊ §.cum parietē. Pre-
terea, ꝙ hec verba hoc non importent, eſt caſus in l.ſi.§.idem q̄-
ſitum eſt.ſ.de condi.indeb. Preterea, eſt caſus in l.ſi de certa.
C.de tranſactioni. vbi precedit clauſula ſpecialis, ⁊ ſequitur
generalis, ⁊ reſtringitur ad ſpecificata. Et ſi dicis, ibi loquitur
in tranſactione. Rñ.in tranſactione non veniunt niſi ea, de qui
bus eſt lis: ita in diuiſione non veniunt niſi communia, l.j.⁊ ij.fa
mil.erciſ.ſed ius fideicommiſſi non erat commune, ſed cuilibet
proprium, ergo, ⁊c. Hoc confirmauit gl.in l.tres fratres.ſ.de
pac. Nam lʒ tex.loquatur in diuiſione, tamen gl.diſtinguit, ſicut
12 in trāſactione, per illas leges. Preterea, † clauſula generalis
dʒ referri ad ſpecificata, ſi poteſt, ſalua ratione recti ſermonis,
vt j.de ſolu.l.ſi ex plurib. Preterea, clauſula generalis non re-
fertur ad ea, que dependent ex teſtamento, vt no.in d.l.tres fra-
tres. ergo nō refertur ad ius fideicommiſſi. Preterea, pro hoc
videtur caſus in l.Paulo Callimacho.§.j.de leg.iij.vnde opi.
Roge.Dyn.⁊ ſequacium eſt falſa. Tene ergo, quod hic fuit ma
le iudicatum. Reperio tamen, quod Dy.in quodam conſilio de
terminauit iſtam opin.quod per hec verba videtur remiſſum
ius fideicommiſſi, ſcilicet a ſcientibus, alias autem ignorantia
preſumitur, l.verius.de probatio.⁊ l.hoc autem.ſ.de admini-
ſtra.tut. Sed an hoc ſit verum, dicam.j.proxima queſtione. Sʒ
licet hoc ſit verum, quod dr̄ de ignorātia: ergo idem dico in ſcie
te, vt per hec verba ius fideicommiſſi non videatur remiſſuʒ, vt
ex predictis pʒ. Ponamus ergo ex predictis caſus indubita-
biles ſm omnes. Primus, quod per ſimplicem diuiſionem nō
tollitur ius fideicommiſſi. Secundus, quod inter ignorantes
non videtur remiſſum ius fideicommiſſi, etiam ſi ſint verba ge-
neralia, videlicet, nil facturos contra, ⁊c. Tertius, ſi non eſſent
ſubſtituti inuicem, ſed frater maior minori: vel maſculus mulie
ri. Nam tunc non eſt veriſimile ius fideicommiſſi remiſſum ab
vno, cum alius remiſſionem non conſequatur, vt j.de reg.iu.l.
ſemper in ſtipulationib.⁊ quod ibi no.in gl.ſed ſi fuerunt inuicē
grauati, ⁊ diuiſio non fuit ſimplex, tunc eſt opinio, vt vidiſtis.
13 ¶ † Tertio quero, an ſit verum quod fratres preſumātur igno
rare fideicommiſſum: Dyn.videtur tenere quod ſic, vt ſupra
vidiſtis. In contrarium videtur q2 heres preſumitur ſcire que
in teſtamento continētur, vt ſupra de liber.legat.l.cum heres.⁊
ibi nota.⁊ ad Trebellia.l.quidam ita.§.ſi quis filium, ⁊ ibi no.
in glo.magna, ⁊ ego diſtinxi. Aut fideicommiſſum eſt relictum
in teſtamento, aut in codicillis. Primo caſu, aut eſt inſtitutus
heres ſuus, ⁊ non preſumitur ſcire niſi probetur, vt ſupra ſi cer.
pet.l.eius, qui in prouincia.§.ſi.⁊ ita loquitur.ſ.de acqui.rerū
domi.l.queſitum.que innuit heredes poſſe ignorare, vt j.de ſti
q pul.ſer.l.ſi ſeruus teſtamento, Aut ſunt heredes q extranei[r], ⁊
r tunc preſumitur ſcientia. Ratio eſt, q2 nō poſſunt adire, niſi ſint
certi de viribus teſtamenti, l.ſed ⁊ ſi de ſua.de acqui.here.⁊ iō
ex eo, quod heres eſt preſumitur ſcire que in teſtamento conti-
nentur, vt no.in d.l.cum heres.⁊ in d.§.ſi quis filium. Aut in co
dicillis, non preſumitur ſcire, ſ.de tranſac.l.non eſt ferendus.⁊
ſ.eo.l.ſi ſeruum.de illo.⁊ ita dicebam alias. Poſtea vero ſubti
lius incipiens propter facti occurrentias, in primo membro, in
quo dixi, ꝙ in ſuis non preſumitur ſcientia, puto aduertenduʒ.
Aut confitentur ſe heredes ex teſtamento: aut confitentur ſe he
redes ſimpliciter: vel de hoc nil eſt poſitum, vel probatū. Pri-
s mo caſu [s] preſumitur ſcientia, ſicut dixi, ⁊ dicam in extraneis,
quia eadem eſt ratio l.eum demum bonis.de acqui.here.coniū
cta d.l.ſed ⁊ ſi de ſua. Secundo caſu, qñ ſimpliciter confitentur
vel de hoc nil eſt poſitum, ⁊ non preſumitur ſcientia, per dictas
leges, niſi probetur aliquid, ex quo preſumatur, vt quia ſoluit
legata vel cum legatarijs pactus eſt: q2 talia non poſſunt fieri,
niſi inſpectis verbis teſtamenti, ⁊ cognitis, l.j.§.j.ſ.quemad-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

mod. teſta. ape. ⁊ l. de his. ſ. de tranſa. ⁊ C. de re. cre. ⁊ diuerſu.
14 l. fi. Et aduerte aduocate, † q2 op3 te ponere, ꝙ ipſi heredes erāt
ex teſtamento, vel predicta fecerant ante diuiſionem, ⁊ ſic preſu
matur ſcientia tpe diuiſionis. Poteſt ex alio preſumi. Pone,
ꝙ erant duo filij maſculi, ⁊ due filie femine, vel duo laici, ⁊ vnus
clericus, ⁊ illi duo diuiſerunt hereditatem equaliter alijs filia
bus, vel clerico dederūt illud, qđ defunctus iuſſerat in teſtō, vel
non dederunt, ⁊ ſic nō diuiſerunt eo modo, quo ab inteſtato ſuc-
cedebant, ⁊ ex hoc preſumentur heredes ex teſtō, ⁊ ſic ſcire vi-
res teſtamēti, vt dictum eſt, niſi oſtendant quare aliq̄ remiſerūt,
cum ſic inequaliter diuidere non poſſint, vt ſui ab inteſtato. Eſt
ergo eadem rō que in extraneo. Idē puto, ſi probaretur ꝙ erat
fama, ⁊ cōis opi. ꝙ talis eorum pater ſic fecerat teſtamentum,
vt ex hoc preſumatur ſcientia, vt no. in fi. C. de pericu. tut. l. ſi tu
tor petitus. Etiam vide alios modos preſumendi ſcientiam,
15 qui ibi ponuntur in gl. Super ſecundo membro dicebam, ꝙ
in extraneis preſumitur ſcientia. Illud puto verum indubitan
ter in maioribus extraneis, qui adiuerunt hereditatem per ſe.
Sed in minorib. eſt aduertendū, nam ſi fuit infans pro quo adi
uit tutor, l. ſi infanti. C. de iure delib. tunc factus mai or non pre
ſumitur ſcire: q2 ex facto alieno, l. fi. ſ. pro ſuo. ⁊ qđ no. in l. ſi res.
de le. j. niſi poſtea factus maior interuenit aliquid ex his ex q̄b.
y dixi ſcientiam preſumi. Si vero erat pupillus, y tunc ſine eius
ſcientia, ⁊ facto non poteſt adiri, vt C. de iure delib. l. potuit. l3
tū tunc perfecte non intellexerit, tū factus maior intelligit, q̄ in
pupillari etate ſciuit, vt no. ſ. de teſta. l. ad teſtium. ⁊ de teſtib. l.
ij. §. lege Julia. ⁊ j. de verb. ſig. l. notionem. §. inſtrumentorum.
ideo ſi factus maior diuideret, puto ꝙ preſumatur ſciētia. Idē
16 in adulto. † Super tertio membro dixi, qđ in codicillis non p̄-
ſumitur ſcientia. Hoc verum in codicillis ſeparatis a teſtamen
to, ſed ſi ſunt ſimul cum teſtamento, verbi gratia, fuit dictum, ſi
non v3 iure teſtamenti, valeat iure codicillorum: tunc q2 non po
tuit deliberare, an adiret ex teſtamento, vel ab inteſtato, niſi in-
pectis ⁊ cognitis verbis illius diſpoſitionis, preſumuntur illa
verba prius inſpecta: arg. de acqui. here. l. illud. Facit C. de co
17 dicil. l. fi. ¶ † Quarto quero pone qđ in diuiſione expreſſe fuit
dictum, qđ promiſerunt non ꝯuenire etiam occaſione fideicom-
miſſi inuicem debiti, vel debendi. Si enim diceret occaſione fi-
deicommiſſi debiti, nec vltra procederet, ad fideicommiſſum de
bitu3 ſub conditione non extenderetur. de leg. ij. l. ſi ita ſcripſiſ-
ſet. ⁊ ſ. eo. l. ſi ſtipulatus fuerim. §. cum ſtipulamur. ⁊ l. ſi a colo-
no. Pone ergo, qđ promiſſit non ꝯuenire occaſione fideicom-
miſſi debiti, vel debendi ex teſtamēto paterno, an hoc faciat vt
videatur remiſſum: Et quod non, niſi appareat hoc eſſe factum
inſpectis ⁊ cognitis verbis teſtamenti, vt dic. l. de his. de tran-
ſactio. ⁊ l. j. §. j. quemadmodum teſtamen. aper. ⁊ l. fi. C. de iure-
iuran. nec vr̄ ſufficere verba teſtamenti alias eſſe cognita: cum
enim tex. dicat, inſpectis, ⁊ cognitis, ⁊c. d3 intelligi inſpectis, ⁊
cognitis ad hoc, l. ij. §. homines. j. vi bonorum rapto. coniuncto
prin. eiuſdem legis. vbi dr̄, coactis hominib. d3 intelligi homi-
nibus coactis, ſ. ad hoc. Preterea probatur per rationem. Ab
ſoluti ablatiui reſoluuntur in conditionem, l. a teſtatore. ſ. de
conditio. ⁊ demonſtratio. ⁊ ſ. de ſtatu liber. l. Sticho libertas.
x in prin. iſta ergo conditio, ⁊ quod verba teſtamenti cognoſcan
tur, ⁊ inſpiciantur, d3 impleri ſcienter ad hoc non facto ſeu for-
y tuna, l. ij. de conditio. ⁊ demonſt. Sed puto hic ſufficere, y vt C. d
pac. l. j. ⁊ l. cum proponas. ⁊ C. de trāſactio. l. de fideicommiſſo.
Nec obſt. d. l. de his. cum ſimilibus, q2 illud quod dr̄, inſpectis,
⁊ cognitis, intelligitur ſcilicet per oculos intellectus. Quid enī
ſi eſſet teſtamentum ſine aliqua ſcriptura factum: Certe oculis
corporeis non poſſet inſpici. Et hoc probo per l. inciuile. ſ. de
legib. coniuncta l. ſcire leges. eod. titu. vbi eſt caſus. Et aduer-
te quod aliud eſſet, ſi lex, vel ſtatutum diceret lectis verbis teſta
z menti, ⁊c. q2 dicitur legi, quod oculis corporeis inſpicitur, l. j. z
in prin. de his qui in teſtamē. delen. Facit ad predicta, de acti.
a ⁊ obliga. l. non figura. ¶ Quinto quero, a pone † ꝙ dictum eſt in
18 diuiſione, remiſit vnus alteri in partem ſuam omne ius preſens
ſeu futurum: ex teſtamento, vel ab inteſtato iure fideicommiſſi,
ſeu ſubſtitutionis cuiuſcunq3: vel promiſit non contrauenire,
iure ſubſtitutionis, vel fideicommiſſi, vel alio quocunq3, an hec
verba ſufficiant ad remiſſionem fideicommiſſi: Et differt hec
queſtio a precedenti, q2 ſupra expreſſum fuit iure fideicommiſſi
debiti ex teſtamento paterno: hic vero fuit dictum, iure fidei-
commiſſi ſimpliciter, non adiecto ex quo teſtamēto. In hac que
ſtione videtur non valere remiſſionem, quia etiam quo ad intel
lectum non poſſunt dici inſpecta ⁊ cognita verba teſtamenti, qđ
requiritur, vt dixi in queſtio. precedenti. Et ideo dico, ſi quidem
iſti diuidentes non ſunt de illis, in quibus preſumatur ſcientia,
nec probetur, dico remiſſionem non valere quo ad id, quod igno
rabat, ⁊ ignorare preſumitur, d. l. de his. cum ſimilib. ⁊ de inoffi
ci. teſtamen. l. mater. Ex his enim verbis non preſumitur ſcien
tia, quoniam dixi, iure fideicommiſſi ſimpliciter, nec dixi ex quo
b teſtamento. b Sed ſi eſſet ſciens, vel preſumeretur ſcire, puto
quod ſufficeret, q2 ad illud videtur ſe referre. Pro hoc videtur
caſus j. de accep. l. ⁊ vno ex plurib. §. j. vbi dr̄, vel aduerſus te p
ſecutio. ⁊ glo. in verbo perſecutio. exponit, ſcilicet fideicommiſ-
ſi. Et illa eſt forma tradita a Gallo Aquilio, per quam p3, qđ
non eſt neceſſe quod in illo, tunc inſpiciantur, ⁊ cognoſcantur
verba teſtamenti: ſed ſufficit contrahentes ſcire: alias ad hoc
ſtipulatio non porrigitur, vt ſ. de tranſactio. l. cum Aquiliana.
Et aduerte, q2 ſi verba remiſſionis referuntur ad tempus pre-
ſens, vel eſſent indefinita, non porrigerentur ad iſtud ius fidei-
commiſſi, q2 pendet ex futuro euentu, d. l. ſi ita ſcripſiſſet. de leg.
19 ij. ⁊ ideo in d. l. ⁊ vno. dicitur preſens, in diem ven. ¶ † Sexto
c quero, c quid ſi dictum fuerit remiſit vnus alteri omne ius qđ
habet. vel habere ſperat in dictis rebus an ſufficiat vt videatur
remiſſum ius fideicommiſſi: Et differt hec queſtio a preceden
ti: quia hic nulla facta eſt mentio teſtamenti, vel fideicommiſ-
ſi: ſed ſupra ſic. Reſpon. in ignorante conſtat qđ non, per ea que
dixi. Si vero loquamur in inſciente, tunc eſt dubium, quia ver
ba generalia non referuntur ad ea, que dependent ex teſtamen-
d to, vt no. in d. l. tres fratres. ſ. de pac. Item q2 d non poteſt dici,
in mente verba teſtamenti cognita ⁊ inſpecta, cum de hoc nulla
ſit facta mentio. Ad ſolutionem huius queſtionis op3 ſcire, ꝙ
hec verba, remittit omne ius, quod h3, vel habere ſperat: vel
ſi dicitur, remittit omne ius, quod h3, vel habere poteſt. Nam
hoc verbum, poteſt, cum ſit extenſiuum, trahitur ad futura, l. ſi
ita quis. de leg. ij. Item important, ⁊ intelliguntur de iure, qđ
e quis habere ſperat ex aliqua cā ſubſiſtente de preſenti. e Pro-
batur ſ. de condictio. ob cām. l. quod Seruius. vbi, donec ma-
trimonium ꝯhi poteſt, intelligitur ex cauſa ſubſiſtente de pre-
ſenti, vt ex ſponſalibus iam ꝯctis. quod ibi no. Preterea ſtatu-
liber dicitur, qui habet ſpem libertatis, vt ſ. de ſtatulib. l. j. Li-
f cet ergo omnis ſeruus f poſſit ſperare libertatem, tamen quan
tum ad propoſitum non dicitur ſtatuliber, niſi qui ſperat ex ali
qua cauſa ſubſiſtente de preſenti, vt ſ. de ſtatuli. l. ij. Et iſta eſt
ſpes, que poteſt cedi. C. de donatio. l. ſpem. ⁊ ideo hac generali
remiſſione non videtur remiſſum ius ſuccedendi ab inteſtato,
vt dixi ſ. in prima ſolu. prim. ꝯtr. ij. Nunc ad propoſitum, aut tpe
diuiſionis erant alie cauſe, ex quibus ꝯdentes ſperabant in di-
ctis bonis habere aliquod ius puta ex aliquibus precedentib.
contractib. ⁊ tunc non refertur ad iſtud ius quod dependet ex
teſtamento, per rationes predictas. Aut nulla alia cauſa appa
rebat, niſi iſtud ius fideicommiſſi, ⁊ tunc iſtud ius videtur remiſ
g ſum: g q2 vr̄ nominatim expreſſum, cum non ſint plura iura, l. ij.
de libe. ⁊ poſthu. Et verba premiſſa ſunt veriſſima, ⁊ notabilia
h ad multa. ¶ Septimo quero, h † an per hec verba gn̄alia videa
20 tur remiſſum ius ſuccedendi ex ſubſtitutione pupillari, qđ erat
inter fratres diuidentes: Quod vr̄, q2 dicitur ſubeſſe ſpes ex cā
de preſenti, d. l. ij. de ſtatulib. Contrarium credo. Cum enim per
pupillarem ſubſtitutionem quis ſit heres pupilli, hoc eſſet pa-
i ctum de futura ſucceſſione, quod eſt improbatum i. Et hoc vr̄
k tenere gl. C. de pac. l. j. ¶ Octano k quero, † quid ſi in inſtrumen
21 to diuiſionis, vt aſſoluet, fuit dictum, ꝙ facit vnus alterū, ⁊ alter
alterum in dictis reb. procuratorem tanꝙ in rem ſuam, ita ſit ame
do poſſit p dictis reb. agere, ⁊ ſe tueri omnia facere que ipſe do
minus conſtituens faceret, vel facere poſſet ſi pn̄s intereſſet, ⁊c.
vel fuit dictum, ꝙ ꝯceſſerunt inuicem dictas res ad habendum
⁊ tenendum, vendendum, ⁊ alienandum, ⁊c. quid iuris: Rn̄. ſi q
dem alienatio eſſet ſecuta, puto quod emptor non poſſit poſtea
inquietari iure fideicommiſſi, ſiue fratres diuidētes fuerint ſciē
tes, ſiue ignorātes, l. ſi mandato Titij. ſ. mandat. ⁊ l. ſi fundum
l per fideicommiſſum. in prin. ff. de leg. j. An autem habeant l re
greſſum ꝯ alienantem: dic vt d. l. ſi fundum per fideicommiſſum.
Si vero alienatio non eſt ſecuta, tunc ex illa permiſſione de alie
nando paratur ei aliquod preiudicium, l. ſicut. §. ſuperuacuum.
⁊ §. pen. quib. mod. pig. vel hypo. ſolui. Vide ergo qualiter ver
m ba ꝯctus diuiſionis, ſunt diligenter intuēda. ¶ Nono quero, m
22 † pone ꝙ non eſt remiſſum ius fideicommiſſi, nec data licētia de
vendendo, ⁊ vnus ex fratrib. poſt diuiſionem vendidit bona ſua
cuidam extraneo, poſtea extit conditio fideicommiſſi, an frater
ſuperuiuens poſſit petere totum ab emptore. Et videtur qđ
ſolum poſſit petere partem, quam frater premortuus habebat
iure ſuo, non illam quam habuit ab iſto ſuperuiuente. Nam licet
ius perſonale, quod mihi competit in certa parte pro indiuiſo,
remaneat in ea parte, que debitori obuenit ex diuiſione, l. Julia
nus. §. idem Celſus. de action. emptio. tamen iura realia rema-
nent in tota re, pro indiuiſo ſicut ante diuiſionem, l. ſi conſen-
ſit. §. fina. ſupra quibus mod. pign. vel hypothe. ſolui. ⁊ l. is qui
n fundum. n ſ. de vſufr. leg. ⁊ no. p Cy. C. ſi com. res pig. dat fue-
rit.

rit.l.j.ſm Pet.ſ3 ꝯ tertium emptorem non poteſt agi perſona
li,ſed op3 ꝙ agatur actione in rem,l.ſi.§.ſi autem auaritie.C.
commu.de leg.ꝛ no.C.ad Trebel.l.pe.§.j.ergo non poteſt agi,
niſi pro medi tate illarū rerum pro indiuiſo.Contrarium cre-
o ꝺo.o Nam ab ipſo fratre ſeu eius herede totum peteretur actio
ne perſonali,vt dixi ſ.in j.q.ꝛ totum d3 reſtituere:ſed ab empto
re petitur ac ſi reſtitutio eſſet facta,d.§.ſi autem auaritie.ꝛ no.
in d.l.pe.ad Tre.ergo totum pōt vendicare,ac ſi totum eſſet re
ſtitutum.Preterea,ſi quis h3 ius in re pro indiuiſo,ēt ſi eſt ius
reale,facta diuiſione ab eo,vel eo preſente,remanet ius reale in
ea parte,q̄ ex diuiſione obuenit,vt ſ.cōmu.l.cōi diuidundo.§.ſi
debitor.ꝛ ſ.de iure dot.l.cum in fundo.§.pe.Cu3 ergo ipſemet
qui habebat ius fecerat diuiſionem,in illa parte,que debitori
23 obuenit,remanet ius reale,ꝛ perſonale.Ex predictis †ergo qñ
quis h3 ius i re pro indiuiſo,an facta diuiſione,remaneat ius in
eo q̄ debitori p indiuiſo obuenit,ſic diſtingue,Aut erat ius per
ſonale,aut reale.Si reale,aut creditor interfuit diuiſiōi,aut nō
24 vt ex predictis p3 clare.Decimo quero,† duo fratres habebāt
fundum emphyteuticu3 cōem,ita ꝙ portio vnius debebat poſt
mortem deuenire ad alium,diuiſerunt,ꝛ remiſerunt adinuicem
omne eius qd̄ habebant,vel ſperabant habere,ꝛc.mortuo vno
fratre ſine liberis,alter petiit illum fundum emphyteuticum ex
vigore illius inſtrumenti:eccleſia dña dt,ꝙ ipſe cecidit a iure
emphyteutico,pp duo.Primo,qꝛ diuiſio eſt alienatio,in qua
eccleſia non fuit requiſita:ḡ,ꝛc.vt C.de iu.emp.l.ſi.Secūdo,qꝛ
p fuit renunciatum.p Circa primum,ꝙ emphyteute non poſſint
diuidere inuicem,vel alienare,facit ſ.de tranſ.l.cū hi.ſed ſi plu
q ribus.ꝛ ibi Gul.hoc vr̄ tenere.Ego dico ꝯ̄riū:q caſus eſt de
probi.ſeu.alie.per Fed.c.imperialem.§.preterea.Item pbat
per l.voluntas.C.de fideic.Preterea per rōnem,rō quare pro
hibita eſt alienatio dño irreq̄ſito,eſt:qꝛ extraneus nō recogno-
ſcit eccleſiā in dñam,vt dñt Hoc.in d.l.ſi.C.de iure emphy.ꝛ di
cā j.de verb.ſig.l.in ꝯuentionib.ſed qñ alienāt inter ſe,ceſſat di-
r cta rō:ergo,ꝛc.Ad fine,qd̄ dr̄ s de hac remiſſione,dico ꝙ hoc ec
s cleſie nō pdeſt,qꝛ pactū nō porrigit̄ niſi ad eū ad quē vt porri-
gat paciſcentis intereſt,vt l.ꝛ heredi.§.ſi.ſ.de pac.Sed ꝙ iſtud
pactū porrigat ad eccleſiā fratris paciſcentis,nō intereſt,ḡ,ꝛc.
Preterea ſi remiſi tibi omne ius qd̄ habeo in fundo,qd̄ tibi nō
q̄rit̄,remanet apud me remittentē,l.nec vtilem.ſ.ex qui.cau.
ma.ſed ex hoc nil fratri,cui facta eſt remiſſio,q̄rit̄:ergo remanet
25 apud fratrē remittētē.† Undecimo quero,poſito,l3 verū nō
ſit,ꝙ iſte frater qui petit fideicōmiſſum,teneat̄ d euictione,vtrū
hoc ſit verū,ſi alter frater,cū quo diuiſit,fuit ſciens huius fidei-
commiſſi:Dicit gl.hic nō:niſi fuerit de euictione ſtipulatus,vt
C.de euic.l.ſi fundum ſciēs.Jac.de Are.reprehēdit iſtud qꝛ ēt
ſciēs h3 actionem de euictione ſaltē ad pretiū,d.l.ſi.§.ſi.C.com-
mu.de leg.vbi eſt ſpecialis caſus in legato ꝛ fideicommiſſo,de
t quo hic loquit̄.S3 certe t l3 in emptore dicat verū Ja.de Are.
tñ in diuidentib.nō dt verū,qꝛ inuicē vr̄ mutuū periculū ſuſce
piſſe,quilibet in ſua parte,vt no.C.fa.erciſ.l ſi familie.S3 mihi
vr̄,ꝙ predicta nō habeāt locū in caſu noſtro.Nam predicta iura
loquunt̄,qñ ꝯhētes ſciunt ius tertij in re,q̄ emit̄,vel diuidit̄.S3
ſi ſcio te,a quo emo,vel cū quo diuido,habere ius in re,hoc de-
beret mihi pdeſſe,vt mihi q̄rat̄,hoc.n.agit̄.Jō ius ſuperueniēs
tibi,prodeſſet mihi,l.cum vir.de vſucapio.Iſta ergo diſtinctio
26 ſciētie ꝛ ignorātie nō facit ad ppoſitū.Duodecimo q̄ro,† qd
ſi ille cui facienda eſt reſtō rei ab aliquo,eā emit,an a modo ha-
beat locū fideicōmiſſum:Gl.dt,ꝙ ex dictis p eā apparet,ꝙ ipſe
pōt agere tanq̄ ſi ipſe ſibi euiciſſet,ar.ſ.de euic.l.ſi vēdideris.
ꝛ ad leg.Fal.l.fundo.Sed Dy.vr̄ ſic diſtinguēdū,aut rē mihi le
gatā emo ab alio:aut ab eo,a quo mihi relicta eſt.Primo caſu
non preiudicio mihi in iure fideicōmiſſi,vt Inſt.de lega.§.ſi res
aliena.de leg.j.l.plane.j.§.qd̄ ſi rē emiſſem,Scdo caſu,aut res
erat mihi legata ſub ꝯditione.aut pure.Primo caſu nō video
renunciare iuri fideicommiſſi,ſiue ſciēs,ſiue ignorās fuerim,d.
l.fundo.ad legem Falc.ꝛ d.l.ſi vendideris.ꝛ no.p gl.de leg.j.l.
ſi a ſubſtituto.in prin.ꝛ ibi glo.in verb.ꝛ antequam.que incipit
maxime.l3 Dy.illa non alleget.Secūdo caſu,qñ erat legata pu
re,tunc aut fui ignorans,ꝛ non preiudico mihi in iure fideicom
miſſi,l.cui res.de act.empt.ꝛ de leg.j.l.hmōi.§.qui ſeruum.Si
vero fui ſciēs,tūc mihi preiudico,vt ſ.quib.mo.pig.vel hypo.
ſol.l.Titius.ꝛ arg.a ꝯ̄rio ſenſu legum prime allegatarum.Ita
dt Dy.Sed in hoc vltimo dubito an verum dicat,qꝛ d.l.Titi9.
non loquit̄ in his q̄ depēdent ex teſtō:hic ſic.ꝛ iō non preſumit̄
renunciatio,vt dixi ſ.in ſolutione ꝯ̄riū dicte l.Preterea ſicut ex
traneus emens rem legatā ſciēter non ſibi preiudicat d.l.ſi.§.ſi.
C.cōia de leg.q̄ lex loquit̄ in legato puro,vel ꝯditionali,vt p3
ex precedētib.in d.l.ſi.poſitis.ꝛ ſic eſt vera prima ſolutio,ꝛ gl.
ibi poſita,qd̄ ſit ſpeciale in legatis:ergo eadem rōne ipſe idem
emēs ab extraneo nō preiudicat ſibi,vt dictū eſt:ꝛ eadem rōne ſi
emit ab ipſo,qui eſt grauatus.Unde cogitetis.Tertiodeci-
27 mo † q̄ro,an inter diuidentes det̄ actio de euictione:Gl.in l.ſi
familie.§.famil.erciſ.diſtinguit:Aut diuiſio eſt facta a partib.
ſeu a iudice,aut teſtatore,ꝛ hoc vltimo caſu non agitur de eui-
ctione,l.cum pater.§.euictis.de lega.ij.ꝛ no.C.famil.erciſc.l.ſi
cogitatione.Sed alij vt Cy.ibi refert,reprehendūt hoc,dicen-
tes,qd̄ d.§.euictis.loquitur in prelegatis,ſecus in diuiſiōe.Et
pro hoc ſ.famil.erciſ.l.ſi paterfamil.S3 ego puto gl.bene dice
re.Nam diuiſio teſtatoris h3 vim prelegati,l.quid ergo.§.j.de
leg.j.ꝛ de here.inſtit.l.ex facto.ꝛ C.fami.erciſ.l.quoties.iō,ꝛc.
vt in d.§.euictis.Non obſt.d.l.ſi paterfamil.qꝛ ibi loquitur qñ
res euincitur culpa coheredis.Erat enim res obligata pro de
bito hereditario,quod debitum,qꝛ heres nō ſoluit.ideo agitur
hypothecaria.argumen.expreſſ.pro hoc ad Trebel.l.j.§.ſi he
res.Uel dic,quod in dicta l.ſi paterfamil.heres hoc conſequi-
tur excipiendo,non agendo,ſicut in d.§.euictis.ꝛ ideo latius
quam glo.diſtingue,Aut diuiſio eſt facta a teſtatore,aut a par
tibus,ſeu a iudice.Primo caſu aut euincitur culpa coheredis
ꝛ agitur de euictione:alias non agitur de euictione,ſed excipi-
tur,vt ex predictis patet.Secundo caſu,aut poſt diuiſionem
vendicat vnus ex heredibus diuidentibus,aut quidam alius.
Primo caſu,aut vendicat ex facto alterius coheredis,ſeu ex di
ſpoſitione defuncti,ꝛ poteſt,nec de euictione tenetur.Ita intel
ligo iſtam materiam,per l.fundu3 meum.ſupra de euic.ꝛ ſupra
de do.preleg.l.licet placeat.ꝛ ſupra dixi.Si vero vendicat ex
alio ſuo iure tunc repellitur exceptione,per d.l.vendicantem.
ſ.de euic.Aut vendicat extraneus,ꝛ tunc aut fuerunt ſcientes,
ꝛ non tenetur de euictione,niſi fuerit ſtipulatus,l.ſi fundū ſciēs.
C.de euict.ꝛ C.communia vtriuſq3 indic.l.ſi fratres.Aut fue-
runt ignorantes,ꝛ tunc tenetur pro parte,quam coheres a quo
euincitur,habuit ab eo.

ADDITIONES.

a Roma.Duo fratres.Ratio dubitandi iſtius tex.vr̄ fuiſſe,
eo quod ſententia erat iniuſta,vt hic inquit Bar.in ſummario,ꝛ
in oppoſitione,j.eodem.Decidendi autem cauſa fuit vt hic in-
quit Cu.ꝛ glo.ij.circa finem.verſ.ſi autem dicas.qꝛ non fuerat
appellatum a ſententia,ideo illi ſtandum erat.Aduerte tamen
quod teneo ſummarium Bar.
b Caſus expreſſus.No.quod in quantum Bar.hic concludit,
quod ſubſtitutus pupillo h3 ſpem ſuccedendi,probatur quod
ꝯ̄rium t3 in l.is poteſt.in verſ.ſed circa hoc quero.ſupra,de acq
renda heredit.niſi velis dicere,quod ſeipſum ſaluat j.in iiij.q.
vbi videtur tenere idem quod tenuit in d.l.is poteſt.qꝛ ibi alia
ratione mouetur.
c Ad queſtionem.Uide omnino Jac.de Are.Ang.ꝛ Imo.in
l.damni.§.j.hic alle.per Bar.vbi mirabiliter loquitur,ꝛ Bar.
in l.inter quos.in pe.q.eo.tit.de damno infec.ꝛ aduerte,quod
Ang.Imo.ꝛ Pau.de Caſt.alle.l.damni infecti ſtipulatio.j.§.j.
pro q.Bar.hic,quā no.ipſe Bar.ibi ad hoc ꝛ in d.l.inter quos.
d Tenendo iſtam opi.quod hic fuit male iudicatum,quam di-
cit Bar.eſſe veriſſimam,vt teſtatur in l.Paulo Callimacho.§.
j.ſ.de leg.iij ꝛ eſt communis,vt inquit Ang.in d.l.qui cum tu-
toribus.ꝛ Barb.conſ.xlviij.vol.j.ꝛ Imo.conſi.fina.
d Joan.Fran.Ru.Et conſuluit ipſe.Uide Alexā.hic,ꝛ Jaſo.
qui refert quatuor opi.circa iſtam queſt.
f Ego teneo.Ad hoc verum,niſi ille qui ꝯueniſſet,habuiſſet ali
quam iuſtam cauſam ꝯueniendi,ſm Jo.And.in addi.Spec.in
tit.de arbi.§.fin.ver.item quid ſi eſt compromiſſum.quem ſeq-
tur Pau.de Caſt.conſ.ccxxx.ꝛ in quantum Alex.tangit,an pro
laudo preſumatur,dic,quod Pau.de Caſtr.conſ.lxxij.t3 quod
ſic.Idem t3 Bal.conſ.lxxxix.lib.j.vbi alleg.Dy.ꝛ idem Bald.
ccxxvij.incip.honeſtus vir frater Joannes.lib.j.ꝛ cōſ.cccxliiij.
incip.In cauſa do.Ludo.lib.iiij.
g Roma.Octaua ſolu.Ego credo,quod verba Bar.ſunt men
doſa,ꝛ quod nolit dicere,frater mortuus:qꝛ hoc eſſet de dire-
cto ꝯ tex.leg.contrarie,vbi non frater mortuus,ſed viuus tran
ſegerat,quod Barto.ſentire vr̄ in d.l.contraria,vbi videas cū.
vide Alex.conſi.ix.vol.iij.ꝛ conſ.cxxj.vol.ij.vbi ſequēdo Bar.
hic,quod vbi ſunt opin.doc.diuerſe,res eſt dubia,ꝛ hoc caſu ēt
pro quibus iudicandum ſit.ꝛ vide que poſui ad Bart.in l.cum
prolatis.ſ.de re iud.ꝛ in l.non fatetur.in ver.quero qualiter.ſ.
de confeſ.
Alex.Loſ.Annota poſt hūc Bar.amplius non mendoſum,
vt qꝛ ex Ueneto exēplari egregie hūc locū reſtituerim,dū dixi
legendum,iō ibi frater qui ſeruus tuus non eſt,non potuit trāſi
gendo perimere actionem fratri mortuo competentem.
h De futuro.Adde f3 Alex.poſt Pau.d Ca.ꝙ ex hac ſol.infer
tur vnū notādū,ꝙ per iſtā diuiſionē,de qua in text.ꝙ ius fidei-

commiſſi preſentis, vel futuri, pure vꝫ remiſſum inter ipſos diuidentes ſi notitiam habebant fideicomiſſi, iuxta l. de his. ꝫ. de transactionib.

i And. Barb. ¶ Sexto ad idē. Uide Jo. de Jmo. in cõſ. cxvi. ⁊ et in precedentib. conſilijs allegauit dicta hic, vide ibi omnino.

k Poma. ¶ Super aliquo. Certe varie ſunt opin. doctorum, lꝫ iudex in iudicando vnam eligat, que mala ſit, non tamen per hoc ſententia redditur nulla. Ad quod vltra hic alle. per Alex. bene facit, quod no. Bal. in l. captatorias. C. de teſta. mil. ⁊ not. Oldr. in l. queſitum. §. j. ꝫ. de fun. inſtr. de quo meminit Abbas in c. j. de poſtula. prela.

l ¶ De actio. emp. Aduerte tñ, ꝙ iura Bar. nihil probare vñr, qꝛ loquuntur de intereſſe, non autem in pena. Unde potius vñr dicere ꝯrium, cum pene ſunt reſtringende. l. cum quidam. ꝫ. de li be. ⁊ poſthu. Item, qꝛ ad omnia iura dicentia, ſufficere alterum conſequi ⁊c. Itē, qꝛ contra hoc ſtringit tex. in l. Celſus. in prin. ꝫ. de arbi. De hoc vide eum in l. ita ſtipulatus. in fi. ꝫ. e. ⁊ Alex. in l. cum proponas. C. de tranſa. ⁊ Aret. conſi. cxxxviij.

m ¶ Pro dimidia. Et de hoc eſt tex. apertus in l. ſi fratres. C. cõmunia vtriuſque iudi.

n ¶ Tenent omnes. Adde Bal. in conſi. cclxviij. inci. in Chriſti nomine ſimplex diuiſio. ⁊ conſi. lxxxix. li. j. inci. dñs Thomas.

o ¶ Et hoc lꝫ Petr. ⁊ hec opi. Bar. ⁊ ſequacium, lꝫ a multis impugnetur, ⁊ maxime ab Angelo, vt hic refert do. Alexā. de qua opinione vltima vide per Alex. Uide etiam Ange. in l. Papinianus. §. meminiſſe. ꝫ. de inoffi. teſtamen. vbi ſibi ipſi contrarius, tenuit cum Bar. ⁊ Jo. de Ana. conſi. ſuo. xxix. ⁊ bene facit Capra conſi. ſuo xxix. ⁊ Alex. conſi. ſuo iiij. ⁊ conſi. ſuo xl. ⁊ cvij. in iiij. volumine, vbi tenent cum Barto. ⁊ eius opinio communis eſſe videtur, ⁊c. Oldradus conſilio cvij. ⁊ Alex. conſi. viij. ⁊ maxime in princip. volumi. v. Barbat. conſilio xliij. volumi. j. vbi tangit nullas queſtiones Barto. hic, ⁊ Alexā. conſilio xxj. volumi. v.

p ¶ Cum quibus ego. Adde quod Ang. conſilio mihi cclxxxvj. tenet opinio. primam Rog. coccurrentibus illis, de quibus ibi per eum, ⁊ quia non tenetur eius opinio, non refero: ſed opinionem Bart. tenet Bald. conſi. lxxxiiij. lib. j. incipi. res prohibitas alienari. ⁊ cõſilio cccxciij. incipiente, quidaꝫ tres heredes inſtituit, Alexan. etiam alleg. Bald. in conſilio incipiente, Joan. Brocareli. tu quere.

q ¶ Sunt heredes. Aduerte tamen ꝙ vltra diſparitatem quam mouent Bal. Ang. hic dicentes, quod opin. Bart. ſatis procedit in herede extraneo, qui alias non erat ſucceſſurus, qꝛ tunc militat ratio Bart. de qua hic Alex. quod imo etiam iſta difficultas procedit in herede extraneo, qui alias non erat ſucceſſurus: qꝛ tunc militat ratio Bar. ab inteſtato, vt voluit Roma. cõſilio ſuo cccciij. per dñm Car. in l. is poteſt. de acquir. heredit. ⁊ Jmol. Cogita, ⁊ vide etiam Capram, conſilio xl. ⁊ Are. conſilio nonageſimotertio. ⁊ Alex. conſilio vigeſimo primo, volumine ſecundo, ⁊ conſilio trigeſimonono, in fin. volumi. ij. ⁊ Soc. conſilio lxxv.

r ¶ Extranei. Bal. hic dicit, iſtud non eſſe ſimpliciter verum, qꝛ poteſt aliquis eſſe heres, qui non ſit ſuus, ⁊ qui ab inteſtato erat ſucceſſurus: qꝛ obtineat primum gradum, nec conſtat, quod aſſeruit ſe heredem ex teſtamento, cum poſſit ab inteſtato ſuccedere, non preſumetur eum habuiſſe ſcientiam contentoruꝫ in teſtamēto, ⁊ hoc caſu eſt ratio eadem que eſt in alio, arg. d. l. eius. Et cum hac opi. tranſit Roffre. qui dicit ſe alias ita conſuluiſſe ⁊ Ang. idem ſentit, vt refert, ⁊ ſequitur Alex.

ſ P. P. P. ¶ Primo caſu. Uide Jaſ. in l. eius, qui in prouincia. in iiij. no. vbi late, ff. ſi cer. pet. ⁊ Paul. de Caſt. conſil. xciiij. incipien. clarum eſt in iure. lib. ij. Abba. conſilio xvij. volumine ij. ⁊ Soci. conſilio xxvj. Adde quod Rom. conſilio cccciij. tenet contra Bar. quod imo ſui heredes, licet dicant ſe heredes ex teſtamento, pro hoc non preſumatur, quod habuerint notitiam teſtamenti. Primo per tex. in d. l. eius, qui in prouincia. quem dicit non poſſe cauillari. Secundo, qꝛ hodierno iure cautum eſt heredem maxime ſuum, adire poſſe hereditatem clauſis teſtamenti tabulis ſiue is ex parte, ſiue inſolidum inſtitutus ſit, vt C. de iure delibe. l. ſi fratris. ⁊ C. de cadu. tollen. l. vnic. §. cum igitur. verſi. primū. hoc igitur eſt ꝯñs, vt non poſſet preſumi ipſum heredem ſuum ſcientiam habere eorum, que in teſtamento ſunt, ex quo poſſibile eſt, clauſis tabulis hereditatem aditaꝫ fuiſſe, ⁊ conſequenter eius, quod clauſum eſt, ſpecificam notitiaꝫ haberi non potuiſſe. Tertio adducit notabilem iuris preſumptionem, ſ. ignorantiam preſumi, vbi ſcientia non probatur. l. verius. ꝫ. de probatio. regula. preſumitur ignorantia. de regu. iur. lib. vi. Ad fundamenta Bart. ibi vide reſponſum. Et an ex eo, quod ſuus adeat hereditatem preſumatur habere notitiam teſtamenti paterni, vide pulchre Angel. inter conſilia Bald. v. volumi. conſi. lxiiij. ⁊ ſeq. Bal. ipſum conſi. ci. eod. lib.

t ¶ Secundo caſu. Pau. de Caſt. conſi. x. tenet ꝯtrarium maxime qꝛ hodie teſtamenta fiunt aperta, ⁊ tam notarius, quam teſtes, ſciunt contēta in teſtamēto, vnde dicit non eſſe fiedā differentiam inter ſuos, ⁊ extraneos, tamen conſilio mihi cxe. tenet ſimpliciter, qꝛ in ſuis preſumatur ignorantia, quod etiam tenet Roma. vt ꝫ. proxime dixi, ⁊ Joannes Andre. in addit. ad Speculato. in titulo de teſtamen. §. in primis. verſ. item quid ſi duobus. Angelus conſilio cclxxxvj. Et an filius ſimpliciter preſumatur ignorare teſtamentum patris, vide Bald. pulchre, eius conſi. xcviij. v. lib.

v Poma. ¶ Erat pupillus. Aduerte tamen, imo dicendum eſt ꝯrium, quod non preſumatur ignorantia contentorum in codicillis ſeparatis a teſtamento: qꝛ iſtud eſt ſpeciale in codicillis, qui ſunt prohibiti aperiri. l. fin. ꝫ. de leg. ij. Si igitur eſt ſpeciale, ergo in contrarium eſt ius commune. l. ius ſingulare ⁊c. ꝫ. de legib. igitur non eſt verum, qꝛ hic dicit Bart. quod loquitur in legatario. Et Barto. loquitur in herede, qui ſubtilius debet inquirere geſta, ⁊ relicta per teſtatorem quam alij. Non obſtat etiā l. ſi ſeruum. §. de illo. ꝫ. eodem. quia neceſſario non probat, ⁊ bene aduertas.

x ¶ Ergo conditio. Satis dr̃, quis tempore tranſactionis inſpicere verba teſtamenti eius mēte, lꝫ reuera oculus corporis nō videret. Contra iſtam communem vltra fundamenta Aret. hic facit lex ſecunda. §. inſpectio tabularum. vbi inſpectio intelligit de lectione, ſupra, quemadmodum teſtamen. aperiā. cum §. ſeq. ad §. inſpectio. conſtat ſolutio: ibi, ex dictione, etiam. ad §. ſequ. conſtat ibi, item contra facit lex prima. §. edenda. ꝫ. de edendo, ſed ibi ad inueſtigandam veritatem. Item ꝯ facit capi. cu olim. de arbi. ibi, inſpecto inſtrumento cognouimus. Item contra facit §. pen. Inſtit. quib. mod. tolli. ibi, ex ipſius lectione cognoſcere. ⁊ §. fina. Inſtit. de gradi. cognitio. ibi, oculorum inſpectione. His tamen non obſtantibus, quis facile illis dictis reſponderet: nec recedas ab opinio. Barto. que eſt communis, ⁊ cum ea omnes tranſeunt. Et iſtam rationem allegauit, me audiēte. Decius preceptor meus in vltima concor. de quibus per Alexan. vide ipſum Alexan. in conſi. xj. in ij. volumine. ⁊ obiectis Bar. reſponde vt hic per eum in dicta l. de his. vide etiam Alex. conſilio cij. volum. j. ⁊ Capram lxxxix. ⁊ Aret. cxciij. ⁊ xxxix. ⁊ Alex. cõſilio clxxxij. volumine ij. vbi generaliter dicit per doctr. Bar. hic quod quis dicitur habere ſcientiam eius rei, de qua mentionem facit.

y ¶ Sufficere. Adde Ange. conſi. lix. Bal. conſi. ccij. incip. pater legauit. lib. j. vbi dicit, ſi filia ſciebat teſtm̃, nocet iuramentum. Idem ſi ſcire debeat, alias nec tranſigi, nec paciſci poteſt de his controuerſijs, que ex teſtamento proficiſcuntur, vt ꝫ. de tranſa. l. de his. ⁊ pleniſſime per Bar. in l. qui Rome. §. duo fratres. ⁊ dum Alex. refert Ange. conſi. xcij. ad limitationem Bart. hic, ego habeo xciiij. incipien. Roſa filia Sabbati. vbi etiam dicit, quod iuramentum non habeat validare dictam tranſactionem, ex quo de errore apparebat per oſtenſionem teſtamēti: ⁊ ex quo nihil eidem Roſe datum fuerat vigore tranſactionis ſuper hereditate, vel petitione ſupplementi legitime, ſed ſolum datum fuerat legatum, in quo non erat dubium, imo certum. Item qꝛ tranſigens erat in dolo, ⁊ euidenti calumnia, ſiue dicas teſtamē tum tenere, eo quia predicte Roſe fuerit relictum iure inſtitutionis, quia fuit in dolo non ſupplendo ad legitimam. Siue dicas teſtamentum non tenere, ex eo qꝛ preterita, tunc ſimiliter eſt in dolo ⁊ calumnia, nō dando partem hereditatis. Unde cõcludit ipſe, quod quando dolus eſt notorius, reddat tranſactionem nullam, non faciens vim ex parte actoris, an ex parte rei: ſꝫ ſolum an calumnia ſit euidens vel non. ⁊ ita dicit ſenſiſſe Rog. cui opinioni ibi inheret. Et ex hoc apparet ꝙ Jo. Cald. ⁊ Fran. de Ram. quos refert Alex. non bene per Ange. conſulta mordent, qꝛ ipſe non facit totalem fundamentum, quod fuerit preterita, vt ipſi dicunt.

z And. Barb. ¶ L. j. Adde que not. ad iſtum in d. l. j.

a ¶ Quinto quero. Adde ꝙ Ang. ꝯrium hic tenet, vt refert Alex. qꝛ ſufficit, quod in genere cogitauerit de teſtamento, ſicut habetur in ſimili, in l. qui iure militari. ꝫ. de teſt. mil. ⁊ idem voluit in d. l. qui iure militari. quod Jo. de Jmo. non placet, vt hic refert Alex. Cui adde qđ Rog. dicit conſi. proxime allegato, qui ſpecifice reprobat opi. Ange.

b Poma. ¶ Ex quo teſtamento. No. ꝙ verba generalia facientia mentionem de teſtamento in genere, ⁊ non ſpecifice, non inducunt remiſſionem fideicommiſſi inter tranſigentes, niſi probata eorum ſcientia. Et eſt communis opin. vt inquit Beſu. cum eo tamen omnes tranſeunt, de quo Alex. hic de qua quideꝫ opinione vide Aret. ⁊ Romanum conſilio ſuo cceiij. qui melius reſpõdet fundamentis Ang. ⁊ Alex. hic.

Sexto

c ¶ Sexto quero. Adde ſm Alex. ꝙ cōis opi. eſt cū deciſ. Bar. hic, cui ēt adde qđ conſuluit Bal. conſ. liiij. j. lib. inci. in Chriſti nomine, in ciuitate eſt. vbi tz, ꝙ laudum diuiſionis factum ſpecifice ſuper hereditate teſtatoris grauantis ꝑ fideicommiſſum, non preiudicat fideicommiſſo relicto poſt mortē, lz dictum de omnib. litib, ⁊ differentijs hactenus inter ipſas partes ortis, ⁊ que oriri poſſent in poſterum quauis cā, ⁊ occaſione hereditatis Meuij vel Rolandi, vt ibi đt Bal. Nam dicit ipſe, hic ſunt due clauſule, vna eſt de qđnib. ortis, ⁊ illa non hz dubiū: alia eſt clauſula de his, que oriri poſſent in futurum, ⁊ de fideicommiſſo relicto poſt mortem non pōt oriri qđ, q2 interim pendet cōditio l. heres meus. de condi. ⁊ demon. Unde nec ante mortez poſſet fieri reſtitutio. l. poſt mortem. C. de fideicom. Item illud verbū oriri poſſent, intelligitur de potentia que in iure conſiſtit, non de potentia iniurioſa. Nam de illa non debuit cogitari, vt per Cyn. l. ſi quis. C. de accu. illud ergo verbum dz ciuiliter intelligi, l. nepos Proculo. ff. de verb. ſigni. Accedant ad hoc verba, quauis cā ⁊ occaſione. Nam iſta verba denotāt aliquid qđ in occaſione, vel cā ſit de preterito, l. demonſtratio. §. qđ autem. de condi. ⁊ demon. ſed in fideicommiſſo relicto poſt mortem, ineſt aliqua cā cauſata, nec eſt aliquod principale, ⁊ vbi non eſt, non poteſt eſſe dependens, emergens, vel connexum, vt ff. de fundo inſtru. l. ſi cui. ⁊ hoc dicit ipſe tenet Bar. in §. duo fratres. licet non ita plene loquatur.

d And. Barb. ¶ Item q2. Uide Bar. in l. poſt emancipationem. de libera. lega. ⁊ in l. cum dominus. de pecu. lega. ⁊ in l. fi. in magna lectu. C. de pac. Bal. in d. l. ſpem. ⁊ in d. l. fi.

e Poma. ¶ De pñti. De remiſſione iuris, qđ qs ſperat habere, ⁊ ꝙ pōt illud ius qđ quis ſperat in futurum ex cā de preſenti remittere, communis eſt opi. vt hic inquit do. Alex. ⁊ vltra ꝯcor. eius, adde ipſummet in l. qđ Seruius. ff. de condi. ob cau. ⁊ ꝯſi. xlvj. in j. vol. ⁊ Aret. conſi. xciij. ⁊ vide in ſimili Bar. ⁊ que ibi poſui in aut. facta. ff. de penis. ⁊ qđ ſcripſi in d. l. qđ Seruius. ff. de condi. ob cau. ⁊ Alexā. conſil. xiij. vol. v. ⁊ Pau. conſi. iiij. in ij. ⁊ iiij. dubio. vol. ij. Barb. xxxvj. vol. j. ⁊ xlviij. eo. vo. ⁊ Ant. đ but. lxxvij. ⁊ Are. conſi. vj. in ij. dubio Capram, xiij. ⁊ Alex. x. vol. ij. eo. vol. ⁊ Ant. de but. lxxvij. vbi limitare vr̄, volu. iij. ⁊ conſi. xiij. fere per totum, maxime in ij. dubio. vol. v.

f P. P. P. ¶ Omnis ſeruus. Uide Com. conſi. cxlj. ad fi.

g Poma. ¶ Ur̄ remiſſum. Uide ēt Rom. conſi. diij. verſi. no. ad limitationem gl. in d. l. tres fratres. ff. de pac. vt ibi ſcripſi. ⁊ ad tex. in l. de his. ff. de tranſa. Nā qđ in glo. in d. l. tres fratres. dr̄, qđ in gn̄ali remiſſione non veniunt que ex teſtō pendent, dz intelligi, quorum eſſet aliud ius, qđ poſſet remitti, preterquam quod ex teſtō pendet qđ poſſet remitti, illud videretur remiſſum tanquam foret nominatiz expreſſum, vt hic ꝑ Bar. Inquātū vr̄ in d. l. de his. dicere, quod de his que a teſtō dependent, ⁊c. intelligē ſm verba Bar. hic. niſi, ⁊c. ⁊ vide in ſimili Bart. in l. Aurelio. §. Caius. in ij. q. ff. de lib. lega. ⁊ vide ꝑ cōfirmatione Alex. conſi. xj. vol. ij. ⁊ conſi. xxiij. eo. vol. ⁊ conſi. ccvij. eo. vol. ij.

h ¶ Septimo quero. Aduerte, Bar. hic in vij. q. vr̄ velle, qđ ſubſtitutus pupillo dicatur habere ſpem ſuccedendi ex cā de pñti, ⁊ idem in j. col. ff. e. tz in verſi. ſed ſi frater. quod tū ꝯrium tenuit vt ibi. ⁊ ſcripſi in l. is pōt. ff. de acqui. here. ver. circa hoc quero. Reliqua circa iſtam q. vide per Alex. hic.

i ¶ Improbatum. Adde Bar. conſi. xviij. vol. iij. vbi tz non valere donationem factam de ſpe ſuccedendi fratrib. niſi ipſi cōſentientib. ⁊ perſeuerantib. vſqꝫ ad mortem. Alex. autem in caſu q. Bar. tranſit cum opi. illorum, qui tenent qđ cum iuramento filius ad quem pertinet, poſſit remitti ſubſtitutio pupillaris, aliter non, licet Ang. contra hic teneat.

k ¶ Octauo. Adde quod Alex. đt, quod Ang. tranſit cum opin. Bar. hic, cum quo etiā ipſe tranſit. Tu vide Bal. conſi. lxxix. incip. Thomas Aſinarius. j. li. ſed melius, ⁊ omnino vide conſil. cxvij. li. v. vbi hanc q. viij. ⁊ vj. ruminat.

l Poma. ¶ An autem habeant. Lz Aret. hic videatur concludere, quod per iſta verba generalia, etiam ſecuta alienatione, nō fiat aliquod preiudicium partib. vt non poſſet emptor inquietari eueniente conditione fideicommiſſi, ſiue fratres fuerint ſcientes, ſiue ignorantes, aliquib. modis, de quib. hic dic, vt per euz: tū firmiter eſt tenenda opi. Bar. que eſt vera. vt inquit Alexan. hic. ⁊ ab eo nemo preter Aret. diſcrepat, ⁊ pro eo conſuluit ipſe Alex. conſi. ſuo clxxviij. vol. ij. vbi ampliat opi. Bart. ēt ſi hoc modo ſonarent verba inſtrumenti, conceduntur tibi tales res ꝑ te. ⁊ quib. tu dederis ⁊ conceſſeris, per no. per Ang. hic qui mouetur per c. j. de feu. non ha. propriam naturam feu. ⁊ vide etiā Alex. conſi. vij. volu. v. ⁊ Ro. xliij. vbi ponit qn̄ talis diuiſio eēt facta per viam laudi, in quo data eſſet talis licentia: ⁊ quid ſi in alieno eſſet ſecuta ſed inualide.

m P. P. P. ¶ Nono quero. Uide Com. conſi. xiij. incip. Titius inſtituit Seium ad fi. Limita, vt per Bar. in c. iurauit. de prob. ⁊ do. Lanc. Dec. in auth. preterea. C. vnde vir. ⁊ vxor.

n Poma. ¶ L. is fundum. Ab iſta opi. Bar. hic nemo diſcrepat, ⁊ que poſſit eſſe rō diuerſitatis inter d. l. Julianus. d. §. idē Celſus. ⁊ d. l. ſi conſenſit. §. fi. cum l. is qui fundum. vide per Paul. de Caſt. in d. l. Julianus. Secundo aduerte, dum Bar. đt ius ꝑſone in certa re, melius dixiſſet ad certam rem, q2 ius in re ſequitur rem ipſam, quocunqꝫ vadat, cuius oppoſitum vult ipſe, dum dicit ius perſonale, qđ quidem rem ipſam non comitatur. Tertio aduerte, ꝙ Bar. vr̄ ſentire dum dicit, ꝙ iura realia remanēt in tota re. ⁊ de hoc alle. l. is qui fundum. ff. de vſufr. lega. ꝙ vſufructuarius hz ius in re. de quo etiam habes tex. in l. eorum. ff. de dam. infec. ⁊ in l. in noxali. ff. de noxalib. Et iſtam opi. Bart. ſequitur Raph. Cu. conſi. iij. in fi. ⁊ Alex. conſi. xvj. vol. ij. ⁊ xv. in fi. vol. v. ⁊ vide etiam Soc. in conſi. lxxv.

o ¶ Contrarium credo. Adde quod idem tenet Angel. vt refert Alex. cum quo ipſe tranſit.

p ¶ Fuit renunciatum. No. plures emphyteutas poſſe diuidere rem dataz eis in emphyteuſim, dn̄o irrequiſito. ⁊ eſt communis opi. vt hic inquit Alex. ⁊ atteſtatur etiam Aret. ⁊ pro ea vltra adducta per Alex. hic conſuluit dn̄s Anto. conſilio xxxvij. inci. Ray. quanquam d. Alex. hic de iſta deciſione parum dicat, ſed plus in l. ſi domus. §. fi. ff. de leg. j. vt hic per eum. Iſtam tū concluſionem intelligunt hic quidam moderni Peruſini, vt procedat, vt etiam ſoli poſſit tota res emphyteutica adiudicari, alteri vero nihil, quod ſi voluerimus tenere, vt ff. ſubijcit Bar. quod etiam poſſunt inter ſe domino irrequiſito rem vendere emphyteuticam: ſed ſi in hoc Bart. adherere noluerimus, quod tunc iſtud non procedat: ſed ita demum habeat locum opin. Bart. quoties in diuiſione pars rei emphyteutice vni, ⁊ altera alteri aſſignaretur, quod no. ⁊ vide Raph. Cu. lxxx. ⁊ Fed. ccxxviij. ⁊ Flor. l. veniunt. ff. fa. erc. ⁊ Alex. conſi. vj. ⁊ vij. ⁊ conſi. xv. e. vol. v. ⁊ Fel. in c. que in eccleſiarum. de conſti. ⁊ Bart. conſi. lviij. in ij. dub. ⁊ Anto. de but. in conſi. xxxviij. ⁊ Alex. xcj. vol. j. No. qđ plures emphyteute poſſunt inter ſe alienare portionem ſuam, alter alteri rei emphyteutice dn̄o irrequiſito, ⁊ eſt communis opin. vt aſſeruit Are. quem tū limita, vt per Alex. in l. ſi dom⁹. §. fin. ff. de leg. j. Pro cuius limitatione eſt bonus text. in c. j. §. ſed etiam res. in titu. per quos fiat inueſtit. qui fuit tex. domini Ange. Aret. in d. l. ſi domus. Et no. ꝙ diſtinctio quaz facit do. Alex. in l. ſi domus. non eſt ſua, ſed Bald. in l. voluntas. hic allegata. Pro cuius doctrina multa ibi exclamat Pau. de Caſt. Adde tū, quod Bar. in l. j. C. de impo. lucra. de ſcriptio. lib. x. dicit indiſtincte opinionem ſuam eſſe veram, ⁊ ſic non procedit limitatio domi. Alex. S d dato, quod procedat, tū non haberēt vt dicit Dec. leges in terris locum: per ea que notantur ꝑ Bar. in d. l. voluntas. ⁊ maxime per Pau. de Caſt. No. etiam quod ſi dicte emphyteute diuidant inter ſe rem emphyteuticam, ⁊ renuncient omni iuri quod inuicem habent, vel ſperant ſe habere, quod tamen per hoc non fit preiudicium ſuperuiuenti, quo minus poſſet habere portionem premortui. ⁊ iſtam opinionem vltra adducta per Alex. tenuit etiam Bar. in conſilio ſuo, đ quo hic per dominum Alex. lz quote non meminerit, conſi. lviij. incip. ex themate predicto tria, dubia oriuntur. ad fi. ⁊ ꝑ ea opin. conſuluit etiam dn̄s Alex. conſi. cvij. incip. in cā Nicolai de Campegio. vol. iij. ⁊ conſi. clxxxix. incip. viſo ⁊ mature diſcuſſo proceſſu. in ſecundo volumine Pro iſta opinione cum dictis Bartol. hic in omnibus locis preallegatis ⁊ adductis hic per dominum Alexan. inuenies. Flo. in ſumma nouem fundamenta. Et pro ſecundo fundamento Bartol. hic circa iſtam vltimam concluſionem facit, quod dixit Bartol. hic ⁊ in l. qui hominem. §. ſi debitorem. ff. de ſolu. ⁊ quod dicitur per ipſum Bar. in prealleg. conſi. per text. in l. Paulo Callimacho. §. j. ff. de legat. ij. Hanc concluſionem limito, vt per do. Alex. hic in fi. ⁊ vide Ale. conſi. ciij. in j. vol. in princ. v l. iij. ⁊ Feder. conſi. ccxxviij. ⁊ Fel. in c. cum cauſam. col. j. verſi. ſecundus caſus. de proba. ⁊ Bart. lvij in ij. dub. Alex. ⁊ conſi. xxj. ad fi. vol. v. vbi limitat. ⁊ Bald. ccccxxxj. in ij. parte, ⁊ Capram conſi. lxxij. in prin. ⁊ Alex. conſi. xj. vol. iij. ⁊ xxiij. alias xxv. col. pe. ad fi. vol. v. Uide etiaz Barb. in c. que in eccleſiarum.

q And. Barb. ¶ Ego dico contrarium. Et ita conſuluit in conſ. lvij. ⁊ ibi plenius incipit, ex themate predicto. Uide text. in c. j. de natu. ſucceſ. feu. ⁊ Bal. in l. voluntas. C. de fideicommiſ. ⁊ vide quod no. Bar. in l. inter tutores. ff. de admini. tuto. Et an diuiſio excludat ius accreſcendi, vide Bald. in l. j. C. qn̄ non pet. par. ⁊ vide illum §. allegari per Bart. in vij. conſil. Uide Fede. d Sen. in conſi. ccxxvij. ⁊ Joannem Calde. in ſuis conſil. in tit. de loca. ⁊ quod in ſimili no. hic Joannes Andreas, ⁊ alij, in cap. poſſeſſiones. de reb. eccle. non alie. Dixi in rub. eod. titu. ¶ Adde poſt Alexandrum hic Baldum conſi. cxxix. iij. lib. vbi dicit.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

quod ita ſeruatur, licet contrarium teneat Gul. in l. cum hi. ſ. de trã ſac. Et quod poſſit diuidi, tenet Fed. conſi. xxxviij.

r ¶ Ad fin. Adde quod Pau. de Caſt. contra, quia imo ex natura rei portio illius defuncti reuertit ad eccleſiam, poſtquã iſte ſuperuiuẽs a ſe abdicauit, ſicut haberes vſumfructum in fundo Titij, et mihi renunciares vſumfructum, licet tua non interſit, quod Titio acquiratur: tamen quia a te abdicas, ad ipſum Titium dñium reuertitur, et ſui natura conſolidatur cum proprietate, vt Inſtit. de vſufru. Et probatur ſecundum ipſum in c. j. de eo qui finem fecit agna. de feu. pa. vbi ſit renunciatio omnino, prodeſt agnato, licet abſenti, tamen Alex. dicit pro opinione Bar. eſſe gl. quaſi in terminis in c. j. in titu. Imperator Lotharius. quam ibi dicit ſequi doct. et pro opinione Barto. allegat eundem conſi. inci. ex themate. et Feder. conſi. lxxvij. ſ. per me allegat.

s Poma. ¶ Quod dicitur. Vide Alex. conſi. xiij. in ij. dubio, vol. v. et Cardi. cxxiij. in iij. dub. Areti. iij. ex cuius dictis ibi colligitur pulchra limitatio ad iſtam materiam.

t Poma. ¶ Sed certe. No. l. fi. §. emptor. C. communia de leg. nõ habere locum inter plures diuidentes.

LEX CXXIII.

1 ☞ Promitto centum ſi plagium feceris, an valeat ſtipulatio.
2 Promitto centum, quia plagium feciſti, an valeat ſtipulatio.
3 Promitto tibi centũ in ſi Titius plagium fecerit an valeat.

a b **Si plagij[a] faciendi.** [b] Promiſſio facta de preterito, vel de futuro ob turpem cãm, eſt ipſo iure nulla. h. d. ¶ Quero ergo, † vtrum valeat iſta ſtipulatio, promitto centum ſi plagium feceris? Vr quod non, vt hic, et l. generaliter. ſ. eo. In contrarium vr ſ. de condi. ob tur. cau. l. pen. et hoc tenent Vltramon. non allegant vllam legem dic vt dixi ſ. eo. l. generaliter, ¶ † Quero, quid ſi promitto, quia plagium feciſti? Dicit gl. iſta eſt magis dubia, quia non inuitatur ad delinquendum: quod ſecus eſt in prima. Sed hic eſt tex. quod non valet. Pet. tamen, quod valet quaſi ſcienter promittat indebitum, l. j. de condi. inde. non obſt. hec lex, quia ponit exemplum, per l. fi. de condi. ob tur. cau. vt hic in fi. gl. Sed certe tunc non fiet promiſſio cã plagij facti, ſed cauſa reſtitutionis faciende. hoc ſentit glo. ſ. de condi. ob tur. cau. ſuper rub. dum dicit, quod habet locum ob cãm de preterito. licet ibi

3 Cy. teneat opi. Pet. et male. ¶ † Quero, ſi valeat iſta ſtipulatio, promitto tibi centum, ſi Titius plagium fecerit, tunc bona poteſt eſſe, quia Titius eſt mihi coniunctus amicus, vel conſanguineus, non faciet plagium, ne incidam in penam, et tunc valet, et eſt ſecundum bonos mores, l. ex ea parte. §. j. ſ. e. Si vero eſt conſanguineus ſtipulatoris, non valet, quia inuitari poſſet ad delinquendũ, vt ſtipulator lucraretur. Facit l. heres meus. §. fin. ſ. de condi. et demon. et l. conuenire. ſ. de pac. dotalib.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Si plagij. Ex iſto tex. notauit Beſu. iuncto ſummario Bar. quod quando lex, vel ſtatutum, vtitur iſtis verbis abſentis, nõ valet, vel ſimil. intelligitur ipſo iure, non autem ope exceptionis.

b ¶ Faciendi. Adde breuiter Bal. conſi. v. vol. iiij. vbi ponit quod ſit promiſſio aliquando alicui, ne delinquat, vel vt delinquat, aut vt delitum remuneretur, cuius verba poſui in l. generaliter. ſ. eo. Et an depoſitum factum pro turpi cã peragenda, valeat, vide eundem Bal. conſi. lxxviij. Et inquantum Alex. hic pro fortificatione limitationis Ang. de qua hic per eum, allegat Imo. voluit adducere Inno. in c. in preſentia. de renunc. dicentem, quod ſi lata ſnĩa expreſſis duab. cauſis, quarum vna erat expreſſe falſa in iure. alia non, vitiabitur ſnĩa ex vi falſe: ſed ſuſtinebitur ex vi vere: et id dicit incognitum legiſtis. Adde quod Bal. non fuit incognitum, ſed illud refert, et ſequitur conſi. cxxij. li. j.

LEX CXXIIII.

Inſulam. Stipulatio facti, que habet diẽ, nõ committitur ad intereſſe ante diẽ, licet certum ſit ante diẽ fieri nõ poſſe. Op. de l. ſtipulationes nõ diuiduntur. ſ. eo. ti. Sol. ibi nõ erat adiecta dies: hic ſic. Ideo nõ ante cõmittitur, quã aduenerit dies. Op. de l. cũ ſtipulatus. ſ. e. Sol. aliud in ſtipulatione[a] penali, vt ibi: aliud i ſtipulatione vbi pena ex diſpoſitione legali ſuccedit, hoc eſt, obligatione ad intereſſe, que ante diẽ nũquã cõmittitur in aliquo, quod gl. tamen in d. l. cum ſtipulatus. ſ. eo. Caſus eſt in c. commiſſa. extra de ele. li. vj.

ADDITIO.

a Jo. Fr. Rue. ¶ Sol. aliud in ſtipulatione. Adde, quod iſta ſtipulatio eſt communiter approbata, contra quam tenet ſolus Imol. cui reſpondet Iaſ. hic.

LEX CXXV.

Cum ſtipulamur. Verbum pñs non trahitur ad futurũ. h. d. Quidã hñt, opz,[a] quod eſt preſens indicatiui, et tunc hec lex non habet dubium. Alij habent oporteret, quod eſt preteritum imperfectum ſubiunctiui, et tunc eſt dubiũ, quia poteſt trahi ad futura, vt dixi ſ. e. l. qui Rome. §. Augerius. Dicendum eſt ergo, ſecundum dictam literam oporteret, quod ſi aliquid reperitur debitum in preterito, illud ſolum comprehendet, et nõ futura, et ſic interpretatur pro promiſſore. Si vero nihil debetur in preteritum, tunc intelligatur in futurum, ne alias ſtipulatio reddatur inutilis, vt ſ. eo. l. quoties.

ADDITIO.

a ¶ Opz. Dicit hic Pau. de Caſt. ſuper hec dicta reſpondiſſe, cũ quidam teſtator mandaſſet debita ſolui de pecunijs que erant in monte, et illud quod reſtaret ſolutis debitis de dicta pecunia dari cuidam hoſpitali, et tempore teſtamenti reſtabant mille: ſed quia teſtator tantum ſuperuixit, quod erant tria millia in reſto, quod hoſpitale non habebit niſi mille, propter illud verbum reſtarent, quod eſt preteriti imperfecti ſubiunctiui, et pñtis tpis optatiui, per iſtam legem ſic intellectam per doctores: ſecus ſi nil reſtaſſet per l. ſi debitor. §. veriſimile. ſ. de hered. emp. Et verbum quod poteſt trahi ad preſens, et ad futurum, ad quod ſit trahẽdum vide Rom. cccxxiij.

LEX CXXVI.

1 ☞ Pena adiecta pſtatiõi annue, intelligitur de x. ſingulis annis.
2 Tempus vnum quod trahitur ad aliud, fit per adietionem ex hac die, vel extunc prout exnunc.

Si ita ſtipulatus. Exiſtente conditione poteſt retro deberi pecunia. h. d. No. † quod verbum, dena, quando adijcitur preſtationi annue, intelligitur de decem ſingulis annis. Dixi ſ. eo. l. ſtipulatio iſta. §. eum qui. ¶ Opp. de l. cũ quidam. de vſur. Sol. vt dixi ſ. e. l. huiuſmodi. et hoc facit hec adiectio, ex hoc. Secus ſi dñt, ex illa die, vt dixi ibi. Item idẽ quod hic, ſi dicerem, ex nunc, vel exnunc, prout exnunc, et ſimilia verba, vel clarius exprimeretur, vt d. l. cũ quidã. et l. lecta. in fi. ſ. ſi cer. pet.

1 ☞ Differentia que ſit, ſi promitto fundum pleno iure, vel proprietatem per ſe, vel vſumfructum per ſe.

§. Titius a Meuio. Qui promiſit vſumfructum, et proprietatem ſeparatim, ſolutione vſuſfructus liberatur: ſecus in eo qui plenã proprietatem promiſit. h. d. † No. dñiam ſi promitto fundũ pleno iure, vel proprietatem per ſe et vſumfructum per ſe. Op. j. de ſol. l. ſi ſtipulatus. §. qui decẽ. Sol. ſol. optime, dic vt in ea. Sed quid peteret? Dic, totũ, perempto vſufructu, vt hic: ſed vſufructu durãte petit ſolum proprietatem, vt plene dixi in l. eum qui ita. §. j. ſ. eod.

1 ☞ Per pſonam nobis ſubiectã ratione dominice, vel patrie poteſtatis, vel monachationis, vel conuerſionis nobis acquiritur.
2 Actio ex numeratione facta noĩe alieno, non dat illi nomine cuius fit numeratio, niſi hoc exprimatur, et agatur cũ eo cui numeratur.
3 Numeratio probatur ex verbis in inſtrmento appoſitis cum dicitur, recepiſſe, etc. et ſtipulationem ſubſecutam inutilem tamen.
Confeſſio appoſita in contractu inutili probatur.
Verbum recepiſſe, in contractu dotis quid operetur.
4 Precedentia quando videantur in ſequentibus repetita.
5 Clauſula per ſe poſita in diſpoſitione, an referatur ad precedentia, an ad ſequentia.
6 Perſona extrinſecus in diuerſis ſtipulationibus non ſubintelligitur, ſecus in vna, et ibi quando intelligatur repetita.
7 §. Chryſogonus. eſt correctus per l. ij. C. per quas perſo. nob. acquir. in hoc doc. communiter tenent contrarium.
8 Procurator qui cepit agere procuratorio nomine, licet poſtea faciat actum, et non dicat procuratorio nomine, tamen videtur repetitum procuratorio nomine.
Cautela vt in libello dicatur agit, et agere intendit.
9 Agẽs ex mutuo, quia cẽtũ mutuauit, ſi producit inſtrumentũ quo cõfeſſus eſt reus ſe habuiſſe, et recepiſſe centum mutuo, an obtineat.
10 Pacem qui facit mecum, et promiſit me non offendere ſub pena, offendendo fratrem meum non incidit in penam.

a **§. Chriſogonus.** [a] Per liberã pſonã non quęritur nobis actio ex ſtipulatione, ſed ex numeratiõe ſic: et qui ſtipulatur impſonaliter, ſibi vr ſtipulari, et nũquam pſona extriſecus ſubĩtelligitur. h. d. Diuiditur i tres ptes. Primo ponitur cõceptio ſtipulationis. In ſcda declarat quędã dubia emergẽtia circa ſtipulationem principalem. In tertia quędam dubia emergẽtia circa ſtipulationem penalem. Scda ibi, Rñdi, per liberam. Tertia ibi, ſequens ſtipulatio. Et ſcda ſubdiuidit in tres. Primo ponit duas reg. Scdo, ex eis decidit, queſ. deſcẽdẽtẽ ex ſtipulatione ſcda. Tertio, quęſtionem deſcẽdẽtẽ ex numeratione. Scda ibi, ſed quod. Tertia ibi, i vnũ ſupereſt, vt quęramus. Tertia principalis ſubdiuidit in tres. Po dictũ, et duas rões. In prima pte ponit, factũ quod nõ habet contraria. Pone tñ p cõſtãti, quod ſcriptura hec puata nõ reuocabatur in dubiũ, nec in tres mãm. l. cõparationes. C. de fid. iſtr. et C. qui po. i pi. ha. l. ſcripturas. Venio ad ſcdam vbi dr quod per liberã pſonã nõ quęritur actio. Op ponitur

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

b ponſi,ꝙ pſona liberti[b] nõ ſit libera,qꝛ dꝫ reuerẽtiã,ꝛc.vt ff.ð in.
1 patr.Sol.p pſonã nobis ſubiectã acgrit nobis rõne dñice,vel pa
tric ptãtis,vel ꝯuerſionis,ſeu monachationis eadẽ rõne,vt aut.
ingreſſi.ꝛ in aut.ſi q̃ mulier.ꝛ l.Deo nobis.§.j.C.de epiſ.ꝛ cle.
nõ alterius,ꝛ iõ libertus nõ q̃rit patrono,eadẽ rõne,nec vaſall⁹
c dño[c],nec ciuis reipublice ſue ciuitatis.Facit qđ dr̃ j.de iur.iuſ.
d l.j.¶Op.[d] qñ verba oblõnis cõferunt̃ in pſonã ſerui,verba exe
cutionis in pſonã tertij vꝫ ſtipſo,qñ ipſius ſtipulãtis intereſt,l.
ſi pcuratoris preſentis.s.e.in gl.ꝛ in l.ſtipſo iſta.§.ſi qs inſulã.
s.eo.videbitis s.l.j.in prin.tit.ij.ꝛ in l.in omnib.j.de pret.ſtip.
Nõ hic verba ſtipſonis ſunt adiecta in pſonã zoꝛe liberti,ꝛ ver
ba executionis in pſonã illius patroni.Sol.hoc nõ dr̃ in tex.ſꝫ
dic,ꝙ libertus fuit ſtipulatus,ꝙ intelligo,i.verba interrogatio
nis ipſe ptulit,ꝛ ſibi eſt i nſam.Cũ ḡ nõ appareat in cuius pſonã
verba oblõnis ſint collata,intelligo in eius pſonã collata,in cu
ius pſonã fuerunt collata verba executionis.Et iſtud eſt veriſi
mili⁹,vt dixi in d.§.ſi qs inſulã.alias ſtipſo valeret ſm cõeꝫ opi.
que pbat̃ p l.pe.C.ad exhib.¶Uenio ad ver.ſupereſt.Opp.
ꝛ vr̃,ꝙ Juriſcõſultus reuocet in dubiũ id,quod eſt expreſſuꝫ in
iure.ſ.ꝙ ei q noie alieno mutuat,nõ q̃rit̃ actio,niſi in caſu l.ſi ab
ſentis,C.ſi cer.pet.ſꝫ hic libertus mutuauit noie patroni,vt pꝫ
hic in prin.§.in gl.ſup verb.agente,ḡ ꝛc.Propter hoc Ja.de
Aret.dt,ꝙ nõ mutuauit noie proni,ꝛ tex.dt agente,ꝙ erat actoꝛ
2 ſiue caſtaldio proni.qđ iudicio † meo eſt notãdũ,qꝛ ſm hoc nõ
ſufficit in veritate numerare alteri⁹ noie,niſi h̃ expꝛimat,ꝛ agat̃
cũ eo cui numerat̃,l.certi ꝯdictio.§.ſi numos.ff.ſi cer.pet.Uel ſi
vis ſuſtinere gl.dic.ꝙ hic mutat caſum.Uel expone hic tex.ipſe
e ſ.pronus[e] q ꝯrit.i.p libertũ,qui ſibi ſtipulat̃,ſm eũdem Jac.de
Are.Uel dic,ꝙ hic in tex.nil dr̃ de numeratione in themate.fa
cit C.ð ſac.ſan.eccl.l.iubem⁹,ꝛ C.ſi ven.pig.aga.l.j.ꝛ ij.ꝛ qđ ibi
no.ꝛ C.de pſcr.xxx.an.l.j.ꝛ qđ ibi no.ſ,ꝙ ille ꝯfeſſus eſt ſe acce
piſſe:ꝛ iõ dubiũ eſt,an mutuũ iſtud,ꝙ pbat̃ p hanc cõfeſſionẽ,pa
3 riat actionẽ ei,cuius noie numeratio facta eſt.Et rñ.† ꝙ iſta ṽ
ba tex.accepiſſe,ꝛc.innuũt numerationẽ pceſſiſſe ſtipſonẽ ſecu
tã inutilẽ:tñ iõ ex numeratione pt agi,pbata p hãc ꝯfeſſionẽ,qđ
f eſt no.qꝛ talis ꝯfeſſio appoſita in ꝯctu inutili pbat,[f] vt C.de ſac.
ſan.eccl.l.iubem⁹.ꝛ C.ſi vẽd.pig.aga.l.j.ꝛ ij.C.de pſcr.xxx.an.
l.j.ꝛ qđ ibi no.Itẽ aduerte,ꝙ lꝫ illa verba,accepiſſe,ꝛc.ſint pte
riti pluſq̃pfecti,tñ in dubio intelligit̃ ſtipſonẽ ſecutã eſſe incõti
nẽti poſt receptionẽ.qđ eſt no.p inſtris dotalib.qꝛ ſi pſumeret̃
vir,q cõfitet̃ ſe dotẽ recepiſſe,multũ ante recepiſſe,ſtipſo nõ piu
dicaret mulieri,ꝛ tñ in veritate piudicat,vt hic plene examina
ui in l.poſt dotẽ.s.ſol.mat.tetigi in l.pdia.de acq.poſ.¶Op.de
l.cũ.n.j.de noua.ꝛ l.ſi ita fuero ſtipulat⁹.Dic vt in §.qm.in l.cer
ti cõdictio.s.ſi cer.pet.p Cy.in l.ſi abſentis.C.ſi cer.pet.¶Ue
nio ad ver.ſequẽs ſtipſo.h.d.ꝙ conditio ꝛ tps raro ſubintelli
g gunt.[g] Et lꝫ gl.ponat exẽplũ p l.interdũ s.e.ego credo,ꝙ vo
luit dicere,raro ineſt,ſ.ex virtute repetitionis.hoc eſt,ex eo qđ
dictũ eſt in precedẽtib.vt ſic faciat ad premiſſa.Cõtra,imo regu
la eſt,ꝙ q̃ in prefationib.dñr,ꝛc.vt j.e.l.Titia.§.idẽ rñdit.Sol.
ibi loquit̃ de his q̃ in prefationib.dñr,hoc eſt,in his q̃ agunt̃ in
ter ptes,anteqũ pueniat ad ſtipſonẽ ſuper eo,de q̃ actũ eſt,l.iteꝫ
qꝛ.s.de pac.Et de hoc dic,vt d.§.idẽ rñdit.Hic vero loquit̃ de
4 his † q̃ dñr in precedentib.an intelligunt̃ repetita in ſequẽtib.
Circa qđ dic,ꝙ qñq; tps,vel cõditio,vel alia qualitas adijciunt̃
in precedentib.ꝛ dubitat̃ an videant̃ repetita in ſequentib.ea
dẽ oꝛone,ſeu cõceptione verboꝝ,ꝛ hoc cõtingit,vel circa res,vel
circa pſonã.Si circa res,intelligat̃ repetitũ.l.Seie.§.Caio.de
fun.inſtr.ꝛ dic vt ibi.Si circa pſonas,vt Titio,ſi nauis ex Aſia
venerit,pmitto cẽtum,ꝛ Sempꝛonio,ꝛ tunc dic,vt l.fi.§.Seio.
de leg.ij.ꝛ de cond.ꝛ demõ.l.mulieri ꝛ Titio.ꝛ l.Julius Pau.
e.tit.ꝛ ibi.glo.ꝛ ibi plene ſcripſi.non eſt nr̃a mã.Qñq; dubita
h tur,[h] an dicte qualitates intelligant̃ repetite in alia oꝛatione,
ſeu conceptione verboꝛum,ꝛ tunc aut iſta alia oꝛatio cõtinet di
ſpoſitionem aliã p ſe pꝛincipalem,ꝛ tũc nõ intelligit̃ facta repe
titio,niſi hoc induceret natura alicuius dictionis repetitiue,vt
hoc amplius,vel itẽ.l.in repetendis.de leg.iij.Dic vt ibi.Qñq;
illa ſeq̃ns diſpoſitio eſt de acceſſoꝛijs precedẽtiũ,ꝛ iſta eſt nr̃a
materia.Dico ergo,aut ſequẽs diſpoſitio acceſſoꝛia tendit ad
vnum ꝛ eundẽ effectũ cũ pꝛincipali.vt oblõ fideiuſſoꝛis,ꝛ intel
ligitur facta repetitio,vt j.de fideiuſ.l.ſi vt pponitur.ꝛ j.eo.l.ſi.
Aut intendit ad alium effectum per ſe,ſed acceſſoꝛie ad pꝛimũ,
vt oblõ vſurarum,ꝛ ſimiles,ꝛ tũc aut illa qualitas reſpicit actũ
pſone ꝯhentis,puta ꝯhit pcuratoꝛio noie,ꝛ tũc illa qualitas in
telligit̃ repetita,vt hic,qꝛ hic libertus vr̃ ſtipulari vſuras noie
patroni,ꝛ cedere cogitur,vt pꝫ in tex.ꝛ j.dicam.Cum.n.ſit eadẽ
pſona,merito cum eiſdem qualitatib.intelligitur repetita.Aut
talis qualitas reſpicit ipſam diſpoſitionem,ꝛ tunc non intelligi
tur repetita,l.ſi ita quis.in prin.j.e.ꝛ s.de ꝯhen.emp.l.qui fun
dum.vbi dies non intelligitur repetita.Predicta vera,niſi per
quandam conſequentiã,vt ſi ſtipſo penalis,ſeu vſurarũ commit
tatur ex moꝛa:tunc eñ differtur petitio circa pꝛincipalem,ꝛ ſic
ceſſat moꝛa,ꝛ per conſequens differtur ſtipſo ſeu petitio vſura
rum,vt s.ſi cer.pet.l.lecta.Item pꝛedicta vera in his q̃ adijciũ
tur circa pꝛecedentem diſpoſitionem in dieꝫ,nõ ad ea q̃ adijciũ
tur pꝛecedenti cõditioni,an intelligant̃ repetita diſpoſitioni,di
xi s.eo.l.in illa ſtipulatione.ſi calẽdis.ꝛ plenius in l.ita ſtipula
tus.circa qões.Item pꝛedicta vera in diſpoſitione ꝯhentium
in vltimis voluntatib.Dico latius de leg.j.lꝫ.Item in diſpoſi
tione legis,ſeu ſtatutoꝛum,dico plene in l.iij.vi bono.rapt.§.ij.
Item,an in ſtipulatione nouante intelligantur repetita,q̃ fue
runt in pꝛincipali,dicam j.de noua.in l.aliam.Item pꝛedicta
vera in aliqua qualitate,que ineſt diſpoſitioni pꝛecedẽti p mo
5 dum cuiuſdam acceſſionis,ꝛ directo eam reſpicit.Si vero in † di
ſpoſitione totali ponitur p ſe q̃dam clauſula nulli annexa.tunc
ſi dubitetur cui referatur,an pꝛecedentib.an ſequentib.an om
nibus.iſta eſt materia per ſe ſeparata a pꝛecedenti,ꝛ eã ponit
Specula.de inſtrumen.edit.§.nunc autem.ver.item excipe me
lius.l.iij.§.filium.de libe.ꝛ poſthu.ꝛ l.talis ſcriptura.s.de leg.
j.Hic omitto,qꝛ longum eſſet.¶Op.hic dr̃,qđ perſona nũquaꝫ
6 intelligitur repetita.† Contra,imo vr̃,quod pſona intelligatur
repetita,l.j.C.de diuer.reſcri.Sol.ibi rei cõitas,pꝛeiudicij mo
dicitas,ꝛ rõnis identitas,faciunt ceſſare ꝯꝛium.Uel verius,in
diuerſis ſtipulationib.ſeu diſpoſitionib.pſona nõ intelligit̃ repe
tita,vt hic:ſed in vna ꝛ eadem ſic.Quis.n.dubitat ſi interrogo,
Pꝛomittis mihi dare ꝛ Titio:ꝛ tu rñdens,pmitto.ꝙ intellige
ris vtriq; pmittere.Inſti.de duo.re.in pꝛin.ꝛ s.eod.l.ſi mihi ꝛ
Titio.ꝛ hoc cum imperſonaliter rñdet̃:ſed ſi expꝛimit̃ perſona
vnius,vt pmitto Titio,ꝛ tunc alteri non vr̃ pꝛomittere,vt j.de
duo.re.l.duos.ver.ſed ſi a duob.Fallit in d.l.j.de diuer.reſcri.
7 per rõnes quas dixi.¶Op.† ꝛ vr̃ ꝙ nõ ſit neceſſaria ceſſio,vt l.
ceſſio,vt l.ij.C.per quas perſ.no.acqui.Sol.credo hoc verũ ho
die p illã legem.¶Ultimo iſte §.facit ad multa.Pꝛimo ſigna,
i q̃ ſubſcribentes i partes teſtes,vel notarij apponunt in inſtris,
vt pꝫ ex gl.ſup verbo aſſignante.Facit C.de acceſ.l.fi.ꝛ in auth.
de inſtrumen.cau.ꝛ fi.§.opꝫ.qđ no.in Spe.de inſtru.edi.§.j.in
8 verſi.in fine autem.† Item facit,pone,incipit pcuratoꝛ[k] agere
k noie dñi,ꝛ poſtea fecit vnum actum,ꝛ non dt pcuratoꝛio noie,
vel noie talis,an videat̃ feciſſe pcuratoꝛio nomine,Ur̃,quod nõ,
arg.huius §.Chꝛyſogonus.Et dico,ꝙ hoc vr̃ repetitum,ſ.pcu
ratoꝛio nomine,qꝛ hic dr̃,ꝙ conditio,ꝛ tps,ꝛ iſte qualitates re
petite intelligant̃.perſona nõ.Mõ cũ reperitur eadeꝫ perſona,
tunc qualitas,ſ.pcuratoꝛis nomine repetita intelligit̃,ꝛ perſo
na in qua ſubſtantiatur actus,non intelligitur repetita,vt hic
eſt tex.ibi,plerunq;.cum gl.in verb.cedere.que incipit,p actio
nem mandati.Facit,qꝛ actio non põt pertinere ad pcuratoꝛem
ſuo noie:ergo,ꝛc.l.poſt moꝛtem.ꝛ qđ ibi not.quando ex facto tu
toꝛis.Facit quod dixi s.de ope.noui nun.l.i.§.nunciatio.Et iõ
conſulo,quod ponatur in libello,agit,ꝛ agere intendit talis p
curatoꝛ,vt ſemper ipſe tangat,quod tanquam pcuratoꝛ agat,
vt etiam in futurum compꝛehendat,arg.l.cum ſtipulamur.cuꝫ
9 ſimi.s.eo.Item reperitur inſtrumentum,quod ille fuit confeſ
ſus ſe habuiſſe,ꝛ recepiſſe centũ mutuo,q̃ pmiſit reddere,ꝛ reſti
tuere.Modo in libello ppono,quod mutuaui tibi centum:qua
re peto te condemnari,ꝛ ad hmõi pbationem pꝛoduco inſtrum,
an pꝛobet,qꝛ inſtrumentum continet quod fuit confeſſus,ꝛc.
Dico,quod eſt caſus in iſto §.qꝛ hic intentas actionem ex nu
meratione:mõ ſi fuit vtilis ſtipſo,tũc male intẽtaſ actionẽ ex nu
meratione,que non eſt nata.Sed ſi ſtipulatio aliquo modo eſſet
inutilis,tunc bene ageres:qꝛ ex numeratione eſſet nata tunc,vt
hic.Facit l.Publia.in fi.s.depo.Tangit Cy.in l.ſi abſentis.C.
10 ſi cer.pet.† Item Dy.foꝛmat queſtionem talem,quidam pꝛo
miſit me non offendere ſub pena,faciendo pacem,modo non of
l fendit me,ſed fratrem meum,l an teneatur:Et vr̃,quod ſic,l.j.ij.
iij.ꝛ iiij.s.de lib.cau.In ꝯꝛium eſt veritas,qꝛ perſona fratris nõ
intelligit̃,niſi expꝛimatur,vt hic.Facit de pac.l.ſi vnus.§.ante
omnia.Dy.hic puto verum,qꝛ certe ſunt perſone,per quas in
iuriamur,inter quas non eſt frater,l.j.in fi.cum l.ſeq.j.de iniur.
Preterea,tunc dicoꝛ offendi,quando ex illo facto poſſum pete
re penam imponi,l.teſtamento Centurio.de manu.teſta.ſed hic
non poſſum petere iure meo:lꝫ poſſeꝫ foꝛte,vt quilibet de popu
lo,ergo,ꝛc.Non obſtant leges alleg.de li.cau.qꝛ lꝫ interſit,non
tamen dicoꝛ offendi.Facit j.de iniu.l.lex Coꝛ.

ADDITIONES.

a ¶Chꝛyſogon⁹.Pꝛo cõcoꝛdia aduerte,quod qđ poſita p Bar.
in l.certi cõdictio.§.ſi numos.ff.ſi cer.pe.an ſi qs petat in libel
lo centũ,qꝛ mutuauit:deinde p verificatione pꝛoducit inſtru
mentum,in quo reus eſt confeſſus ſe habuiſſe cẽtũ ex cã mutui,

que p̃miſit reddere per ſtipl'onem, debeat actor ſuccumbere: q2 oritur actio ex predicto caſu ex ſtipulatione, non ex numeratione. ⁊ Bart. ſub dubio forte vbi ſ. vr̃ tenere quod ſuſtineatur libellus: q2 illa verba, mutuaui, debent intelligi. ſ. ciuiliter mediāte ſtipulatione, tñ 𝔠trium tenere allegatur in hoc §. Chryſogonus. Tu dic, qđ aliud eſt dicere quod actor dicat que mutuaui, ⁊ ita p̄cedat opinio, qđ ſuſtineatur libellus: ⁊ aliud eſt dicere, que numeraui, vt in 𝔠trio. Aliam ſolutionem ſenſit Bar. ſi bene videat, dum dicit, niſi ſtipulatio aliquo modo eſſet inutilis. De hac materia vide Lanfran. de Oria. in repetitione c. q̄m 𝔠 falſam. de proba. in glo. confeſſiones. Pano. Anto. ⁊ Imo. in c. ſi cautio. de fide inſtru. Alex. hic.

b P. P. P. ¶ Perſona liberti. Vide Cuma. conſi. clviij. col. ij. in vltimis verbis.

c ¶ Vaſallus dño. Adde Imo. hic, ⁊ Ang. in l. ſtipulatio iſta. §. alteri. ſ. e. Rap. vero voluit, qđ ciuis poſſit ciuitati ſtipulari, q2 non minus qs naſcit patrie, quam patri, quā opi. Pau. de Caſt. dicit tollerari poſſe. Alex. tz opi. Bar. de qua in lec. per eum.

d And. Barb. ¶ Opp. quando verba. allegatur Bar. ſ. hi 𝔠trius in l. ſtipulatio iſta. §. alteri. de verb. oblig. in l. quod procurator ex re. de procurato.

e ¶ Scilicet patronus. Adde, quod hunc intellectum etiam approbant Imo. Rap. Pau. de Caſt. ⁊ Alex.

f ¶ Probat. Adde ſm Inn. qđ no. Inn. in c. Piſanis. de reſti. ſpo. vbi ſm eum p̄batur, qđ confeſſio facta in iudicio inualido p̄bat, dummodo iudex alias ſit competēs. Bar. in l. decem. in ſi. ſ. e. ⁊ in l. ſi quis ita. ſ. e. Ang. in l. j. C. de preſcr. xxx. ann. vbi dicit hoc eſſe bene notādum, q2 ex forma ſtatuti, quod in 𝔠tu mulieris debeant adeſſe p̄pinqui, ⁊ ſi non adſunt, quo caſu 𝔠ctus remanet inutilis, tñ confeſſio facta in inſtrõ, probat omnia geſta. Et hoc etiam ſequit Alex. cui adde, qđ idem ſequitur Ro. conſ. cxciiij. inci. omnipotentis Dei. hec 𝔠feſſio. vbi pulchre cōſuluit cum creditor produxiſſet inſtrm̃ carens nomine Imperatoris, ⁊ debitor interrogatus, an vera eſſent que in inſtrõ continebantur, rñdit credere, q ſic: qua de cā iudex volebat deuenire ad capturam ipſius rñdit, illam confeſſionem confitenti non nocuiſſe q2 ſe retulit ad illud inſtrm̃ nullum ratione ſolennitatis, lz contineret 𝔠ctum validum in ſe. alle. Inn. in c. cum venerabilis. ⁊ rationē aſſignat, q2 pars vr̃ confiteri, prout effectualiter in inſtrõ continetur: ſed effectualiter nihil continetur in inſtrõ p̄p defectum ſolennitatis, de quo ibi latius. Et an iſte debitor poterit capi, miſſa confeſſione, ⁊ inſtrõ. Et concludit, q non q2 in odioſis ſub ſimplicib. non continet caſus miſtus, vt ſ. eo. l. j. §. ſi quis ſimpliciter. Et inquantum. ſ. dictum eſt de confeſſione facta in iudicio inualido, ⁊ Alex. dicit videndum Bart. in l. confeſſus. Adde q Ang. conſi. clxxvij. inci. In Dei nomine, viſis actis p̄dictis. dt q in eo q Bar. in d. l. confeſſus. vult, q confeſſio facta coram iudice incompetenti probet, lz ex libello inepto. dicit 𝔠 hoc facere: q2 diffinitiua non pt̃ ferri nullo precedente proceſſu, quātūcunq; emanet confeſſio, ⁊ ſic procedatur ſup̄ quodaz notorio in cā ciuili, imo venit ad preceptū. l. ſi debitori. de iud. ij. q. j. c. nos inquenquā. Sz in caſu quo libellus eſt ineptus, quicquid ſequit eſt nullū ipſo iure, l. ſi pronus. de iureiu. vbi Gul. de cug. Si ergo nullus p̄ceſſus haberi dz. perinde ac ſi cōfeſſio ſine proceſſu emanaſſet. ⁊ ita reſidet arguendo. q ſi hoc in ciuili multomagis in criminali concludēs, q ex confeſſione facta ſup̄ inepta inquiſitione corā iudice competenti, non dz ſequi condēnatio: ſz dz abſolui reus, ⁊ de nouo 𝔠 ipſum p̄cedi, ſi facta largiūtur. Et ita dt alias ēt de facto obtinuiſſe Peruſij in ſyndicatu do. Rayner. de Lanfran. de Piſis. Et inquantum Alex. tranſit cū illa opi. q Bar. hic intelligendus ſit inquātum dt, q ex numeratione poſſet agi p̄bata p̄ confeſſionem, qđ illud ſit verum, q̄ñ eſt elapſum tempus opponende exceptionis, non numerate pecunie, etiam dicit velle Raph. Io. de Imo. ⁊ Pau. de Caſt. Adde, q opinionem Spec. ſimpliciter ſequitur Bal. conſ. liij. ⁊ ccxxij. j. lib. ⁊ conſi. ccxxvij. iij. lib. ⁊ conſi. cclxx. iiij. lib. Ang. conſi. xlix. ⁊ conſi. clv. tñ pro opinione eorum facit quod conſuluit Pet. de Anch. conſi. cccviij. quod confeſſio dotis recepte poſt tempora lapſa exceptionis opponende, habeat vim vere numerationis, non donationis, q2 illa morte, non temporis curſu cōfirmatur. Et inquantum Alex. hic tangit, an confeſſio dotis recepte preiudicet creditorib. etiam elapſo tp̄e exceptionis opponende, ad de quod Ro. conſi. cccxlv. tz, q non, per l. ſi cui. C. de non nu. pe. ⁊ l. ſi quis poſthac. de bonis proſcr. ⁊ alia que breuitatis cauſa omitto, q2 per te videre potes. Aduertendum etiaz quod Bal. conſil. allegato liij. vult, quod ſi ſtante ſtatuto, q exceptio non numerate pecunie non poſſit opponi, quod etiam agens ex confeſſione dz ſuccumbere, Et an confeſſio facta in iudicio nullo abſente parte valeat, Bal. tz quod non, eius conſi. cclix. iiij. lib.

g Ponia. ¶ Intelligunt. Hoc limita vt p̄ Bal. ī c. iurauit extra de proba. que refert, ⁊ ſequit. d. M. in d. auth. preterea. C. vnde vir. ⁊ vxor. quod lz regulariter extrinſecus conditiones nō ſubaudiantur hoc tñ intelligitur niſi ille ſint connexe, ⁊ de importantibus decorem de quo agitur.

h ¶ Quandoq; dubitatur. Vide Alexā. conſi. xij. in ij. vol. cliij. ⁊ cxxvij. vol. iij. ⁊ Pa. xxxv. col. ij. vol. ij. ⁊ Are. xvij. col. ⁊ xcv. col. ſi. ⁊ Alex. ciij. col. ij. vbi ponit pulchrum caſum, in iſta materia, qui proprie cadit ſub vltimo membro Bar. dum alle. l. qui fundum. ſ. de contrahen. emptio.

i ¶ Subſcribentes. Adde, an ſubſcribēs dicat totam ſcripturā approbare, Pau. de Caſt. conſi. cccxxx. Et an ſubſcribēs nō lecto tenore ſcripture ſibi preiudicet p̄ eundē conſi. cccl. De primo vide ēt Ro. conſi. ccciiij. ⁊ conſi. ccciij. ⁊ ibi, an ſigillū inducat conſenſum, ⁊ ratihabitionē. Quis aūt preferat in hypotheca, aut hñs inſtrm̃ confectū a notario, aut hypothecā trino teſte ſubſcriptā, ⁊ que ſint ſubſtantialia in apocha, vide Bal. conſ. cclxviij. ſi aūt dñs conſtituat p̄curatorem ad obligandum, ⁊c. ⁊ procurator faciat apochā trino teſte notatā, hypotheca bonorum, dominus vero poſt bona hypothecata, ⁊ per inſtrumentum publicum, quis preferatur, vide Pet. de Anch. conſi. xxvij.

lz ¶ Procurator. Adde Raph. ⁊ Pau. de Ca. hic, Bal. in l. procurator, qui pro euictione, ad ſi. ſ. de procura.

l ¶ Fratrē meum. Adde, qđ cum deciſione Bar. hic trāſit Ray. Imo. ⁊ Alex. an vero 𝔠, per c. j. in tit. an ille qui interfecit fratrē dñi. vbi eſt caſus qđ offendens fratrem dñi cā iniuriandi priuat feudo. Sed Imo. dt ibi eſſe caſum pro opi. Bar. q2 ibi non priuatur feudo interficiens fratrem, niſi conſtet qđ iniuria ſit facta dño, ergo non attenditur perſona fratris. Vnde Alex. dicit, qđ aut pax eſt facta ſimp̄liciter, ⁊ tunc procedat opi. Bar. aut p̄ ſe, ⁊ familia, ⁊ tunc procedat opi. Ang. per ea que no. Spec. in tit. de treu. ⁊ pac. ad ſi. tu adde, qđ Bal. conſi. cxxvj. j. lib. tz etiam, q fratrem dñi occidens odio dñi priuetur feudo, ⁊ qualiter probetur, q odio dñi, vel q alias ille non eſſet facturus, dicit, ponit gl. no. in d. l. apud Celſum. in prin. ſ. de do. excep. vnum etiam dicit non omittendum, qđ talis occidens fratrem domini poteſt de curia exbanniri, ⁊ in executione ſententie criminalis feudum auferri. Et hoc probatur in d. c. j. conſilium incipit, communi. An autem epiſcopus poſſit auferre feudum vaſallo: ſi vaſallus preſbyterum epiſcopo ſubditum occidat, do. Chriſtopho. Caſtellionis compatriota meus conſuluit, q ſic, vt videri pōt inter conſi. Bal. cōſ. vj. j. lib. ⁊ ibi dicit quod Odof. in tit. qui. mo. feu. amit. in xv. ⁊ xxx. q. in plena diſputatione dicit, etiam ob iniuriam verbo factam domino, vaſallum feudo priuari.

LEX CXXVII.

SI pupillus. Interpellatio, que non cōſtituit principalē in mora, non nocet fideiuſſori. h. d. No. vbi nulla petitio, ibi nulla mora. ¶ Op. de l. nuda. C. eo. Sol. ſpeciale in pupillo. hec falſa, l. nulla. de reg. iu. Alij dicūt, qđ non eſt in mora quātum ad ipſum principale, ſed quantum ad pena ſic. ⁊ hoc tz Ia. de Ra. quod eſt 𝔠 caſum l. lecta. §. ſed cum ſortis. ſ. ſi cer. peta. Vnde dic. q ibi penalis ſtipulatio non committitur ex mora, ſz ex euentu conditionis, vt no. ī. de reg. iur. d. l. nulla. Facit qđ no. per Dy. in c. non eſt in mora. extra de reg. iu. lib. vj. ¶ Opp. de l. ſi quis ſolutioni. §. mora. ſ. de vſur. vbi negotiorum geſtor cōſtituit in mora, ſed negotiorum geſtor non hz actionem l. ſi pupillus. §. videamus. ſ. de neg. geſtis. Sol. hic nulla eſt petitio, ſ. reſpectu cauſe ſecus ſi reſpectu perſone, vt in 𝔠trio. ¶ Op. de l. Marcellus. ī. de fideiuſ. ſed illa ſm intellectum gl. concordat cum iſta. ¶ Opp. de l. is cui. ſ. eo. ⁊ l. ſi a reo. §. ſi a furioſo. ī. de fideiuſ. ⁊ ad illam bene ſequitur ſolu. gl. ⁊ dic, qđ ibi non poteſt accedere fideiuſſor, q2 nō obligatur etiam naturaliter: hic vero pupillus naturaliter obligatur. De quo pupillo loquatur, dicemus in l. j. ī. de nouatio.

LEX CXXVIII.

i ☞ Electio quando in alternatiuis ſit debitoris.

SI duo rei ſtipulandi. Si p̄ſona, vel res ad obligationē adijcitur inutiliter, nō prodeſt ad ſolutionē. h. d. No. q in alternatiua obl'one vtrum q̄ eſt in obl'one. ¶ Itē no. q illud qđ adijcitur obligationi ſi modo non vz obligatio nec ſolutio. Concordantie ſunt in glo. Dic, eſt in tex. ſatis notabilis in perſona, ſed in re non ponitur. Dic, quod eadem eſt ratio, q2 res apponitur vt pro ſe ipſa poſſit ſolui, non loco alterius. Item ratio hic poſita non habet locum. l. cum, qui ita. §. qui ſibi. ſ. eod. ſed ibi eſt alia ratio que colligitur ex l. hoc iure. ī. de ſolutio. ¶ Oppon. de l. qui decem. §. Stichum. ī. de ſolu. Glo. dicit hic res deſijt eſſe mea alio mortuo, ſecus ſi alio exiſtēte viuo. Non bene dt, q2 in obligatione alternatiua, ſi tempore ſtipulationis vna eſt mea, nūquā poteſt mihi ſolui:

ſoluit:ſed contrarium loquitur in obligatione generis genera
liſſimi,vel generis ſubalterni, vbi nullū eſt in obligatione.Idē
dixi in l.ſi Stichum.ſ.eo.¶ Opp.de l.ſi ita ſtipulatus fuero dē
cem,aut quindecim.ſ.eo.tit.vbi minus eſt ī obligatione:hic di
citur vtrunqꝫ eſſe.Petr.de Bella partica dicit tria verba,que
refert Cy.in l.cum quidam.C.de verb.ſignifi.Quandoqꝫ alter-
natiua cadit inter res inter quas cadit affectio,vt in ſpeciebus
tunc in alternatiua,vtraqꝫ res eſt in obligatione,vt hic.† Quan
doqꝫ alternatiua cadit inter res,inter quas nõ cadit affectio, vt
in ſummis,⁊ tunc aut eſt electio debitoꝛis,⁊ tunc,qđ eſt minus,
eſt ī obligatione.l.ſi ita ſtipulatus fuero decem aut quinqꝫ.⁊ l.ſi
ita ſtipulatꝰ fuero.x.aut.xv.ſ.eod.Aut eſt electio creditoꝛis,⁊
tunc vtrunqꝫ eſt ī obligatione,arg.l.plane.§.penul.ſ.de lega.j.
Et ratio eſt,quia in ſpeciebus intereſt mea magis habere vnū
quam aliud,in ſummis nõ eſt affectio,Sed quādo eſt electio cre
ditoꝛis,nõ cadit iſta pꝛeſumptio,qꝛ foꝛte eligit minus.Sed qñ
debitoꝛis,tūc pꝛeſumit lex,qđ ſemper ſoluet minus,qꝛ malus
de facili quis remittit,qnā det.Et ex his apparet,qđ ſi ſoluo
quindecim,tūc quinqꝫ non fuerunt in obligatione:ſed cauſa do-
nationis videoꝛ,dare licet gl.aliter ſentiat:⁊ non bene.in l.ſi ita
relictū.in fi.de leg.ij.Sed iſta verba recipiunt limitationē.Fal-
lit ſi in ſummis caderet affectio,vel ratione cauſa,pꝛo qua quis
pꝛomiſit,vel ratione perſone,cui eſt faciēda ſolutio,vel ratione
loci ſeu tēpoꝛis mea itereſſe poſſet magis ſoluere,qđ plus eſt.l.
ſi is cui.j.de noua.⁊ l.qui res.§.mihi decem.⁊.§.ſeq.j.de ſolu.

LEX CXXIX.

1 ☞ Copulatiuarum,⁊,nec,⁊ neqꝫ,vis ⁊ poteſtas.

SI quis ita ſtipulatus.

Ad veritatē copulatiue requirit vtrunqꝫ eſſe factū.Ad veritat. alernatiue,ſeu diſiunctiue,ſufficit alterū tātū.h.
a d.No.qđ dico nec,[a] habet ī ſe incluſā copulatiuā.Et nota, ꝙ idē
eſt de dictione neqꝫ.qꝛ habet negatiuam incluſam cum copula.
¶ Op.de l.falſa.§.fi.ſ.de condi.⁊ demon.vbi ad veritatē copu
latiue vnū ſufficit.Ego tetigi in l.ſcire debemus.ī pꝛin.ſ.eo.ꝙ
iſta lex debet intelligi,ꝙ hic copulantur reſpectiue,non pꝛinci-
paliter,vt due oꝛationes,vt in ꝯtrio,⁊ tunc ſufficit alteram verā
Ita vides in l.j.ſ.de his qui no.infra.ibi,ſuo nomine dānatus
b pactus ve fuerit ⁊c.tūc † ī quolibet eoꝛū verificatur diſpoſitio:
nec opus eſt quod vtrunqꝫ fiat.⁊ tunc dictio,⁊,eſt magis conti-
nuatiua,qꝫ copulatiua.Dicam plene.j.de verb.ſig.l.ſepe.

ADDITIO.

a Dictio,nec.Adde de hac dictione,nec,Bal.cõſi.ccclxxiiij.li.

LEX CXXX.

1 ☞ Pater ſtipulatus filio in cauſa dotis caſtrenſis,vel aduenti
tie,querit filio non ſibi.⁊ nu.4.
2 Pater ſtipulando filio vt benemerito,quando ſibi acquirat,⁊
valeat ſtipulatio.
3 Stipulatio in qua pater ſtipulatur factū filio,an dicatur inuti-
lis quo ad patrem ⁊ filium.
4 Pater an ſtipulari,vel paciſci poſſit filio,ita ꝙ in perſonam fi-
lij in vita patris effectus ſtipulationis cõferatur.
5 Stipulatio,in qua pater ſtipulatur filio in Poteſtate exiſtenti,⁊
confertur in tempus exiſtentie ſui iuris,an dicatur ſtipulatus
filio vt heredi,vel filio vt filio,vel vt extraneo.
6 Emphyteuſis eccleſiaſtica accepta p̄ ſe,⁊ filijs acquirit filijs,vt
filijs,non vt heredibus:⁊ in eos tranſit,licet non ſint heredes
7 Pater in illis caſibus,in quibus poteſt ſtipulari filio ī poteſta
te,in illis ſtipulatur filio emancipato.
8 Mater non poteſt filio ſtipulari.
9 Filius in poteſtate an poſſit ſtipulari patri remiſſiue.
10 Filius emancipatus non poteſt patri ſtipulari:nec ei acquirit.
1 Pater monacho ſtipulari poteſt.
12 Pater ⁊ auus ſtipulari poſſunt liberis,qui naſcentur ⁊ conci-
pientur poſt moꝛtem eius.
23 Emphyteuſi accepta per matrem pꝛo ſe,filijs ⁊ neptibꝰ,acqui-
ritur ipſis filis,⁊ nepotibus.

QUod dicitur[a] patrē.

Si pater ſtipulat̄ filio qđ iuris eſt,ſibi acq̄rit:ſecus ſi illud qđ eſt facti p̄ filiū
explicādi:filius vero querit patri ſiue factū,ſiue ius
ſtipuletur eidē.h.d.¶ Lex iſta diuiditur in duas partes. Pꝛi
ma loquit̄ in ſtipulatione facta p̄ patrem filio.Secunda, quādo
filius ſtipulatur patri.Scd̄a ibi,cōtra autem.⁊ diuerſificatur in
hoc,qꝛ ſupꝛa pater ſtipulādo filio ſibi acq̄rit:hic vero filiꝰ ſtipu
lando patri,ipſi patri acq̄rit,¶ Cõtra ſ.de leg.iij.l.vxoꝛē.§.te-
2 ſtamēto quo filiū.Sol.† ibi loquit̄ in his que filio poſſunt acq̄-
ri,qꝛ duos poteſt ſibi acquiri,l.Pomponiꝰ Philadelphus.ſ.
fami.erciſcū.⁊ tūc ſibi filio querit.⁊ nõ patri:⁊ ideo dicit gl.qđ
ſi ſtipulat̄ ex cauſa caſtrēſi,vel quaſi,vel aduentitia.nõ queritur

b patri,ſed filio.Ideo[b] eſt intelligēdum quod in pꝛecario pater
ſtipulatur,cū ſibi patri ſtatim queratur,l.placet.de acquirenda
heredita.⁊ l.j.ſi qs paren.fu.manu.Et ſimilem gloſ.habes in
l.dominus ſeruo.ſupꝛa eodem.Et limitatio Cyni,quā ibi po-
nit,non fuit neceſſaria.Idem tenet gl.in l.quodcunque in pꝛin
cipio.ſ.eo.⁊ Inſtit.de inutil.ſtipula.§.et qui.⁊ C.eo.l.ij.Sed cõ
tra hoc videtur expꝛeſſe ſ.de pac.l.ſi tibi.§.ſi pactus.cū gl.vbi
dicitur quod quando pater ſtipulatur filio vt bene merito,nil ſi
bi querit:ſed cum ſtipulatur vt benemerito,ſtipulatur ex cauſa
aduētitia,vt pꝛobabo.ergo pꝛedicta nõ vident vera.Sed hoc
pꝛobo.Quicq̄d filius querit ex opera ſua.⁊ ex meritis ſuis,eſt
aduentitiū,l.cū opoꝛtet.in pꝛin.C.d bo.q̄ libe.⁊ ibi not.ergo,⁊c.
Solu.† Quādoqꝫ pater ſtipulatur filio benemerito,⁊ tunc qñqꝫ
2 merita filij ſunt cauſa,vt pater ſtipuletur filio,⁊ tūc vt extraneo
videtur ſtipulari,⁊ nõ valet,qꝛ patria poteſtas debet eſſe cauſa
ſtipulationis,vt valeat:ſed qñ merita filij.non ſunt cauſa,quare
quis pꝛomittat patri pꝛo filio,tunc valet ſtipulatio,vt filio per
c patrem queratur vtilis,vt j.dicam.¶ Opp.[c] quia per filiū ac
quiritur factū,qꝛ poſſeſſio eſt facti,l.j.§.ſi vir.de acqui.poſ.ſed
per filium acquiritur poſſeſſio patri.l.j.§.itē acquirimus.de ac-
qui.poſ.pꝛeterea,ſeruitus habet quid facti,l.ij.poſt pꝛin.cū gl.
ſ.cod.ſed acquiritur per filium ſeruitus,l.ſi ſeruus communis
meus,⁊ tuus.j.de ſtipu.ſeruo.Gl.que eſt hic ſoluit multū nota
biliter.Tu debes intelligere tex.hic,quādo pater ſtipulatur fa
ctum filij explicandū ab ipſo filio:ſecus ſi ſtipuletur ab alio fiē
dū ipſi filio,vt domum edificari,⁊c.tunc eadem eſt ratio que in
dando,⁊ vide gl.in verbo,iuris ſunt.q̄ in cipit.puta aliquid da
ri.ibi,quid ergo ſi,⁊c.⁊.vſqꝫ ibi,itē nec omnia. Itē ibi,querit er
go an hoc valeat.vſqꝫ ad finē.Similē glo.habetis in §.ſed cū fa
ctū.Inſti.de ſtipula.ſeruo.licet per minoꝛa verba.⁊ bene dixi,p̄
verba huius legis,qꝛ duo poſſunt cōcurrere,vt valeat iſta ſti-
pulatio,quia aut eſt iuris,⁊ tunc poteſt filio ſtipulari,vt ſibi que
ratur:vel eſt factum,quod patri poteſt acquiri,vt hic text.dicit.
Sed videtur quod iſta verba nõ pꝛocedāt,per l.ſtipulatio iſta.
§.hi.qui.verſi.cū vero.ſ.eo vbi venit explicādum factū ab alio,
tamen nõ valet,vt patri queratur.Ideo debuit gl.clarius dice
re,ſi eſt factum,quod perſone filij ineſt,vel coheret:tūc ſiue ſit ex
plicandum a filio,ſiue ab alio ipſi filio,non acquiritur patri,vt
hic dum dicit,alioquin ſi factū,⁊c.exemplum etiam in operis,
quas qui ſtipulat̄ a liberto,l.ſeruus patroni.cū tribus ſequen-
tibus.ſ.de ope.lib.q̄ tex.bene declarat pꝛedicta.¶ † Venio ad
queſtionē gl.Dicitur hic, Si cū pater ſtipulatur factū filio,⁊c.
an ſit inutilis quo ad patrē,⁊ quo ad filiū:Et gl.ī ver.tenere ei.
dicit ſic,⁊ incipit glo.filio,factū enim filij,⁊c.Dicit ne bene iſta
gl.Certe nõ ſimpliciter,per l.ſi quis operas.ſ.de operis liber
toꝛum.⁊ l.cū patronus.§.j.vbi querit vtilis filio.Sed dico,qđ
qñ conſtaret expꝛeſſe ꝙ pater ſtipuletur vt ipſi patri queretur,
tunc verū diceret gl.Secus ſi ſimpliciter,qꝛ tūc filio ex ſtipula
tiõe patris,vtilis quereretur:⁊ ītelligēdo qđ dicit,ꝙ eſt inutilis
patri niſi ſua interſit,vt cuiuſlibet extranei,⁊ ſicut ſi ſtipulare-
t̄ cuilibet,vt ſ.e.l.ſtipu latio iſta.§.ſi qs inſulā.¶ Pꝛo declarā
da iſta materia.opoꝛtet , ꝙ foꝛmē quinque,vel ſex queſtiones.
4 ¶ Pꝛimo quero,† vtrū pater poſſit ſtipulari,vel paciſci filio.
ita ꝙ effectus cõferatur in perſonā filij in vita:In iſta queſtio-
ne eſt diſtinguendum.Quandoqꝫ pater ſtipulatur filio illud,qđ
per filiū patri acquiritur,⁊ valet ſtipulatio,⁊ ipſi patri acquiri-
tur.vt hic,⁊ l.dominus ſeruo.ſ.e.Quādoqꝫ ſtipulatur illud,ꝙ
ipſi filio põt acquiri,⁊ tunc ſi ſtipulatur aliquid dari,⁊ tūc aut vt
filio,⁊ valet ſtipulatio.⁊ filio querit vtilis,l.vxoꝛē.§.teſtamēto.
ſ.de lega.iij.cõiuncta l.Põponius Philadelphus.ſ.fami.er
ciſcun.⁊ l.heredi.ij.nos.aute.ſ.de pac.Facit tex.in aut.de nup
§.deinceps.Aut ſtipulatur,vel paciſcitur vt legitimus admini
ſtratoꝛ,⁊ põt querere vtilē exemplo tutoꝛis,⁊ not.ſ.d pig.l.ſi le
gati.Aut ſtipulatur,vel paciſcitur filio vt extraneo,⁊ ſtipulatio
eſt nulla ipſo iure,l.ſi tibi.§.ſi pactꝰ.ſ.d pact.⁊ ibi not.Si vero
ſtipulatur aliquid fieri,⁊ tūc aut eſt tale factū,qđ perſone filij nõ
coheret,⁊ tunc eſt idē quod in obligatione dandi,vt hac lege cū
ſua gl.⁊ in §.ſed cū factum.Inſti.d ſtipula.ſeruo.cū gl.Aut eſt
tale factū,ꝙ perſone filij coheret,⁊ tūc aut queris,an valeat quo
ad filiū,⁊ valet,⁊ ſibi querit vtilis,l.ſi quis operas.ſ.de opis li
ber.l.cū patronus.§.j.eo.ti.argu.huius legis in ſi.facit l.vt iu
riſiurandi.§.ſi liberi.put loquitur d filijs in poteſtate.eo.ti.Si
vero queris,an valeat quo ad patrem,⁊ nõ valet,vt hac lege,ij.
reſpõſo.niſi ſua,pecuniariter interſit,ſicut extraneo ſtipulare-
5 tur,l.ſtipulatio iſta.§.ſi ſtipuler.⁊ §.ſi qs inſulā.ſ.eo.¶ † Que-
ro,qñ pater ſtipulatur filio in poteſtate exiſtenti,⁊ confert ſtipu
latio in tēpus exiſtentie ſui iuris:De hoc vidiſtis in l.quocūqꝫ.
§.ij.ſ.eo.Et in hoc dic,Aut ſtipulat̄ filio vt heredi,⁊ ſi heres
extat,querit dicta,l.auus.ſ.de pac.dota.Aut ſtipulatur filio,
vt filio,⁊ ſibi filio querit vtilis.ſiue ad excipiendū,ſiue ad agen-

dum,l.quodcunq;.§.j.ſ.eo.⁊l.vt iuriſiurandi.§.ſi liberi de ope
ris liberto.⁊l.⁊ heredi.§.nos autē.ſupra de pact.Si ſtipulat̄
vt extraneo nō valet.l.ſi tibi.§.ſi pactus.ſ.de pact.Si vero eſt
dubiū,an vt heredi.an vt filio,dicit gl.in d.§.ſi pactus.Si nec
ex verbis,nec ex alia coniectura,id perpendam,preſumo,vt he
redi,⁊ optime dicit.Declaro illam gloſ.ſi pater ſtipulatur filio
illud,quod non poteſt pertinere ad eum,niſi tanquam ad here-
dem,⁊ loquitur tunc d.l.auus.ſupra de pactis dotalib.quod vt
heredi videtur ſtipulari.Quandoq; non poteſt pertinere ad fi-
lium,niſi vt filium,nō vt heredem,vt opere libertorum,que non
tranſeunt ad heredes extraneos.⁊ tunc,vt filio videtur ſtipula
ri,nec inſpicitur ex qua parte ſit heres,l.vt iuriſiurandi.§.ſi li-
beri.de oper.lib.Quādoq; poteſt pertinere ad filium,vt filium,
⁊ vt heredem,tunc in dubio,vt heredi:⁊ ita gl.loquitur,⁊ eſt ca-
6 ſus ſ.de pac.do.l.auus.Induco ad q.† pater recipit rem i em
phyteuſim pro ſe,⁊ filijs,an videatur vt filijs,vel vt heredibus
acquirere:Et dico,quod iſta verba intelliguntur ordinate pro
me primo,pro filijs meis poſtea,l.Gallus.§.j.cum ſua glo.ſ.d
liberis ⁊ poſthumis.⁊ d.l.vt iuriſiurādi.§.ſi liberis,ſ.de ope.
lib.ꝑ Cy.in l.liberti liberteque.C.de ope.lib.⁊tūc dico,quod in
emphyteuſi eccleſie,que nō tranſit niſi ad filium,vt in aut.d nō
d alie.§.emphyteuſim autem.tūc videtur vt filio[d] ſtipulari,nō vt
heredi,vt in operis:⁊ ideo ad eos pertinet etiam ſi nō heredes
ſint,d.§.ſi liberi.licet ſit arg.contra in feud.tit.an agnatus,vel
filius,⁊c.c.j.ſed illud de iure conſuetudinario,in feudis.Et hoc
7 tenet,Specu.de emphy.§.nūc aliqua.verſi.clvj.¶ † Quero an
pater poſſit ſtipulari filio emancipato:Et dico,ꝙ in illis caſi-
bus,in quibus non pōt ſtipulari filio in poteſtate,eiſdē non pōt
filio emancipato per eaſdē leges.In illis vero caſibus,i quib⁹
filio in poteſtate poteſt,in illis ⁊ filio emancipato querit̄ vtilis,
d.l.vt iuriſiurandi.§.ſi liberi.prout loquit̄ in filio emancipato.
ſ.d oper.liber.⁊ l.ſi genero.C.de iure do.Preterea ꝓbo ꝑ ra
tione:quia paria ſunt aliquid fieri in tēpore,⁊ conferri in tēpus
l.qd ſponſe.C.d do.ante.⁊ nup.⁊ l.in tēpus.de here.inſti.Sed
filio pōt ſtipulari in tempus ſui iuris,l.quodcūq;.ſ.eo.ergo ⁊c.
8 ¶ † Quero an mater poſſit ſtipulari filio.Et videtur qd ſic.l.
Publia.in prin.cum gl.ſ.depoſi.In cōtrariū eſt veritas.Al-
leg.doc.l.debitor.i fi.ſ.ad Trebel.alle.in l.pactum.C.de pac.
conuen.⁊ l.Caius.ſ.ſol.ma.ꝑ locū a ſpeciali.Et reſponde ad
d.l.Publia.q2 ſibi nō queritur ex ſtipulatione matris.q2 ma-
ter:ſed ꝙ ſic eſſet in quocūq; extraneo,vt plene dixi in §.ſi quis
9 inſulam.l.ſtipulatio iſta.ſ.eo.¶ † Alterius quero an ex iſta ſti-
pulatione filij querat̄ patri,qñ filius eſt in patris poteſtate:Di-
10 xi ſ.c.l.ſi filius.¶ † Utrum ꝑ filium emancipatus queratur pa
tri:Doc.dicunt,quod non,l.debitor.in fin.ſ.ad Treb.alleg.ꝓ
hoc l.ſi ita ſtipulatus.§.Chryſogonus.vbi ꝑ libertū nō poteſt
queri,ſic nec ꝑ emancipatū.Sed poſſes dicere,que eſt ratio,qd
filio emancipato ꝑ patrem quiritur,⁊ patri per filium,non:Et
eſt ratio,votum patris quod querat filio,quod votū nō eſt in fi-
lio.⁊ Cy.tangit in l.ij.C.eo.ꝑ Dy.in l.qdcunq;.§.j.ſ.eo.tamē
11 non plene explicat.¶ † Sed quero,an pater poſſit[e] ſtipulari fi
e lio moſācho:Reſpōdeo ſic.d.l.vt iuriſiurandi.in fi.de ope.lib.
12 Itē,an † pater poſſit ſtipulari liberis,qui erunt nati,⁊ concepti
poſt mortē eius,vt nepotibus ⁊ filijs:Et videtur quod non,l.j.
§.ſi quis primior cū ſimilib.ſ.vnde cogn.Contrarium credo::
q2 illud ſolū quo ad heredes,l.Paulus.§.Paulus.ſ.d bonis
13 lib.vbi eſt caſus.¶ Quid ſi mater † accepit rē i emphyteuſiꝫ ꝓ
ſe,⁊ filijs ſuis ſeu liberis:Uidetur qd eis nō queratur,vt dictū
eſt.Sed cōtra puto,cū hec ſtipulatio interponatur,primo ſuꝑ
re,q̄ eſt,vel futura eſt ipſius matris,iure vtilis dn̄ij,ergo.⁊c.
d.l.Publia.⁊ qd dixi in l.ſtipulatio iſta.§.ſi ſtipuler.⁊.§.ſi quis
inſulam.⁊ probatur de feudo femine.c.l.in feud.

ADDITIONES.

a ¶ Quod dicitur.Aduerte,qd Mod.Doc.dicūt Bar.ꝯtrariū,q2
in l.ſi finita.§.ſi de vectigalib⁹.ff.de dam.infec.verſ.ſecūdo que
ro,⁊.⁊ in aut.perpetua.C.de ſacr.ſan.eccle.vult,qd emphyteu-
ſis eccleſiaſtica poſſit dari i ꝑpetuum,ita quod trāſeat ad here
des extraneos.ꝯtrariū dicūt ipſum tenere in hac l.qd dicit̄.⁊ in
l.ſi tibi decē milia.§.ſi pact⁹.ſ.d pac.⁊ i l.ſi patroni.in princ.ff.
ad Treb.⁊ in l.vt iuriſiurādi.§.ſi liberi.ſ.d oper.lib.Tu dic in
hac l.ꝙ d2.in ſpecie nil loquit̄ de emphyteuſi eccleſiaſtica,nec ſi
militer in d.§.ſi pactus.licet ibi dicat,qd ſi ſtipulat̄ ꝓ ſe ⁊ filijs,
de re que natura ſui nō trāſit,⁊c.Sed in hoc caſu nō verificat:vt
in d.aut.ꝑpetua.⁊ in d.l.ſi patroni.⁊ i d.§.ſi liberi.De emphy
teuſi eccleſiaſtica nullū verbū:ſed de emphyteuſi in genere ſic.
Et queritur,nūquid queritur filijs vt filijs,an vt extraneis,vel
nominādo,vel nō vel bene merito,vel nō.Sed iſtud nihil ꝯtriat
in d.aut.ꝑpetua.in d.vero §.ſi de vectigalibus.dicit,quod i ca
ſu quo ex conuentione non tranſiret de iure,nihil dicit.Poſſet
dari alia ſol.vt ꝑ do.Alex.i d.§.ſi liberi.i additionib.ad Bar.

b And.Barb.¶ Ideo.Uide Bart.i aut.perpetua.C.de ſa.ſan.
vbi eſt ſibi contrarius.
c ¶ Oppo.quia.Et vide eundē Bar.in l.ſi tibi.in §.ſi pactus.ff.
de pac.vbi eſt ſibi contrarius.
d ¶ Ut filio.Adde,ꝙ idē videt̄ tenere Pau.de ca.cōſi.cxxxvj.⁊
dū Alex.alleg.Ang.cōſi.lxxx.hic,quod nihil decidit:ſed dicit,
hoc nō decido:q2 nō ſū ſuꝑ hac parte cōſultus.Sed late vide
in cōſilijs Alex.ea q̄ hic explicat in lectura.conſi.viij.vo.⁊ cōſi.
xliiij.j.vol.Et inq;tū tangit de emphyteuſi eccleſiaſtica,an trāſ-
eat ad extraneos heredes in l.etiā.ſupra,ſol.mat cōcluſum fuit
ex mēte conſulētium qd tranſit ad quoſcunq; deſcēdētes non ex
traneos.Et an inſtitutus in re certa cum hoc quod plus petere
nō poſſit,poſſit ad bona emphyteutica habere recurſum,vide
Bar.ꝯſi.lv.⁊ lx.Pet.de Anc.fuit ſibi ꝯtrius,nā conſil.cccxx.te-
net,qd poterit habere regreſſum ad bona paterna cōſi.vere
c li.incipiē.Pro domina Pau.tenet contrarium.Et quando
quis accipit in emphyteuſim pro ſe,⁊ ſuis deſcendentibus,tūc
illa emphyteuſis quod veniat,iure hereditario,⁊ admittatur fe
mina,tenuit Bal.conſi.cclxix.iij.lib.circa fi.conſilij.
e And.Barb.¶ Sed quero.Alle.Bar.ſibi.contrarius in l.ex
facto.§.ſi quis.ff.ad Treb.

LEX CXXXI.

1 ¶ Donatio quādo incepit a precedenti conuentione,donās
ſemper tenetur de euictione.
2 Obligatus tenetur de euictione,quādo in obligatione eſt dari
3 Libellus in caſu euictionis qualiter formetur.
4 Solutio facta adiecto in obligatione,quādo poſſit ab eo repeti
5 Donatarius an agere poſſit de euictione,ſi rē emptā,pro qua
mihi fuit promiſſa euictio donaui,⁊ a donatario eſt euicta
6 Cautela ꝓ apponēda clauſula i cōtractu emptionis,vt emptor
poſſit denunciare authori authoris ſui,⁊ quādo hoc poſſit ibi.

Ulianus ſcribit.

§. Qui fundum.

Si in re ſoluta dēficit alicui ius,adhuc ipſa
res peti pōt.h.d.Ibi,vt ſibi de euictione promittatur.Nota for
maꝫ libelli.¶ Opp.d2 hic,qd poſſum petere de euictione mihi
caueri.Contra,q2 cui debetur res ex cauſa lucratiua,nō debet
euictio.l.Ariſto.§.ſin.ſ.d donat.⁊ l.ij.C.de euic.Huius ꝯtrij ti
more dicit gl.⁊ Pe.qd hic precesſit cōtractus,ex cuius natura
debetur euictio.non dicunt verū,q2 quando quis eſt obligatus
ad dandum tenet̄ de euictione,vt hic:q2 fuit ſtipulatus dari.⁊
1 hoc eſt quod dicūt gl.Aut donatio † cepit a precedenti conuen
tione,⁊ ſemper tenet̄ de euictione,q2 fuit ſtipulatur dari vt eſt
gl.no.in d l.ij.C.de euic.⁊ l.ariſto.ſ.de don.¶ Oppo.de l.ſi do
mus.§.de euictione.ſ.d leg.j.Gloſ.dicit,hic receſſit ꝯtc⁹,ex
cuius natura debet̄ euictio.Dy.in l.ſi domus.ſ.de euic,repre
2 hendit iſtā gl.q2 † quādo eſt obligatio dādi,ſemper tenetur de
euictione,⁊ non pōt peti euictio,ſed ipſe fundus petitur princi
paliter,vt de euictione caueatur,vt hic.¶ Ulterius ꝓcedo,⁊ vi
detur qd nō debeā petere rē,quia eam habeo,ſed debeo petere
qd mihi deeſt,vt l.ſtipulatus.§.j.de ſol.⁊ l.eum qui ita.§.pe.ſ.
eo.Glo.ſol.⁊ bene.Opp.de l.eleganter.§.non ſolum.ſ.de dolo
Gl.ſol.dic,vt ibi plene no ꝑ Cy.in l.exhibitionis.C.ad exhib.
3 ¶ † Quero.quō formetur libellus:Cyn.i d.l.exhibitionis.dat
plures formas.Dico tibi,qd facias iudicē clarum de eo qd pe-
tis fundū,nō vt fundus detur.ſed vt de euictione caueat̄,vt hic
4 in tex.¶ † Quero,an ab adiecto poſſit repeti,⁊ qua actione:De
hoc ſunt opi.in gl.in verb.d euictione.Tu dic qñq; aliquid ad
ſolutionē adijcitur animo donādi,⁊ nō pōt ab eo repeti.vt hic,
in fi.expreſſius,ſ.d vſufru.l.ſed ⁊ ſi quis,in prīci.Qñq; adijcit̄
non animo donādi,conſtat:⁊ tūc aut preceſſit mandatū,⁊ tene-
tur actione mādati vt hic,Aut mandatū non preceſſit tūc aut
eſt adiectus preſens,⁊ tūc videt̄ repeti actione mandati.aut nō
preſens,⁊ tūc actione negotiorū geſtorū.Et hoc modo dēbēt cō
cordari opi.gl.hic.⁊ gl.in §.ſi quis alij.Inſti.de inuti.ſtip.i du
bio tñ donare non preſumitur,l.cū de indebito.ſ.d ꝓba.⁊ hec
5 no.in gl.¶ † Quero,vendidi tibi rē,de euictione promiſi.iſtā rē
alij donaſti,⁊ a donatario eſt euicta.an d euictiōe poſſit emptor
agere:⁊ Ja.de Are.dicit,qd hic in fine eſt caſus qd non,⁊ bene.
Glo.eſt in l.ſi ꝑ re.in fi.vlt.gl.ſ.d euic Et quidā voluit iſtud di
ctū itelligere diſtinguēdo:aut ille fuit ſimplex donatari⁹,⁊ tūc
ꝓcedit dictū iſtorum,⁊ gl.Si vero gratia remunerandi,⁊ tūc de
euictione tenet.Adducūt l.idēq;.§.ſi.⁊ l.ſeq.⁊ l.ſi vero nō remu
a nerādi.in pri.ſ.man.Iſtā ⁊.[a]format Jac.de Are.Et ꝑdicta pu
6 tot vera.ſi ſimpliciter facta eſt donatio rei:ſed ſi inſtrumētū do-
nationis eſſet pingue,ſicut fieri cōſueuit,vt donauit rē,⁊ omne
ius ſibi cōpetēs,vel cōpetiturū i re,vel eius occaſione,faciēs eū
ꝓcuratorē rē ſuā.⁊c.tūc talis donatari⁹ poſſet illi primo ven-
ditori denunciare,⁊ re euicta d euictione agere.Caſus eſt nota
bilis.ſ.

bili.ſ.de euictioni.l.ſi res. Qđ tene menti pro inſtris emptio-
nis: q2 poſſet dicto caſu emptor directo denunciare authori au
thoris ſui ꝛ euitaret circuitus, ꝗ no.in d.l.ſi ꝑ re. Et ꝓdicta pu-
to vera, quantū ad actionē ex empto, vel preſcriptis verbis pro
euictione. Sed in actione ex ſtipulatu ꝑ dupla, ſec9: q2 illa hꝫ cō
ditionē: ſi euincat ei, vel eius hr̄di: qđ hic nō eſſet, ideo nō cōmit
teretur. l.ſi cū vēditor. §.ſi ſcđs.ſ.de euic. Facit qđ no.in d.l.ſi ꝑ
re. Item in caſu predicto cū authori authoris ſui denūciat, de-
bet exprimere qđ hoc facit tanꝗ̄ procurator in rem ſuā: ſeu ex
iure ſibi ceſſo, ꝛc. non vt ſimplex donatarius: vt hic, ꝛ d.l.ſi res.
Item emptor qui habet bona authoris ſui tacite obligata pro
euictione, poſſet ex vigore vtilis ſibi competentis pro hypothe
ca, denunciare authori authoris, d.l.ſi res.in fi. quod etiam ho-
die procedit, ſi proximus author non eſt ſoluendo. Alias eſt du
bium propter diſcuſſionem, que ſecundum quoſdam dꝫ prece-
dere, antequam iſta via poſſit intentari. vt no. per Cyn. in l.no-
men. C. que res pig. ob. poſ.

ADDITIO.

a And. Barb. ¶ Iſtam queſt. Limitatio hec de dupla, vr̄ contra
l.pater. de euic. ꝛ §.ſi ſecundus. Reſponde, quod non fuit ſecuta
euictio. Et adde ad dictū Bar. quod dicit Ray.ſ. quod re eui-
cta a donatario, donator agit contra ſuum donatorē de euictio-
ne, ſi donauit animo remunerandi intereſſet ſua, cum nō ſit libe-
ratus ab obligatione antidotali, rem euictam non fore, vt ſ.mā.
l.idemque. §.ſi. cum l.ſeq.

LEX CXXXII.

1 Affectionis ratio habet locum in contractibus bone fidei,
non in contractibus ſtricti iuris.
2 Filius poteſt cogi inuitus emancipari ex cauſa.
3 Emancipatio quando ſit honor, ꝛ quando ſit pena.
4 Reductionem non petere qui promiſit in laudo ſub pena, intel-
ligitur niſi inique fuerit arbitratus.
5 Caſtrum qui promiſit defendere, non tenetur defendere, quādo
iuſte ſibi bellum infertur.
6 Exheredatio poteſt fieri de extraneo.
Parentes a filijs qua ratione exheredari poſſint.
7 Pene vitande cauſa qui non poteſt facere de iure, quando de-
beat facere de facto.
Cōditio impoſſibilis, ſi ius ei nō reſiſtit, ſꝫ ei nō aſſiſtit, nō vitiat.
Actionem ad conſequendam ſufficit de facto fieri, licet de iure
non poſſit.
8 Bar. a quo fuerit literis eruditus, ꝛ qđ in xiiij. etatis ſue anno
ſub Cyno in ciuitate Peruſij incepit in legibus ſtudere. in xx.
anno Bononie diſputauit, ꝛ in xxj. doctoratus fuit.
9 Promittens aliquem vt filium alere ſub pena, ſi expulit eū de
domo ſine iuſta cauſa, ſtipulatio penalis committitur.
10 Promittens aliquem alere vt filiū, ſufficit ipſum inducere ar-
bitrio iudicis, licet non induat vt alios filios.
11 Promittens aliquem alere vt filium ſub pena, tenetur eum tra
dere in diſciplinam, ſi facultates eius patiuntur, ꝛ cōditio per-
ſone pueri non repugnet.
12 Promittens aliquem alere vt filium, non poteſt ipſum exhere-
dare ſine cauſa, alias pena committitur.
13 Exheredās eum quem promiſit tractare vt filium cum cauſa, li
cet non probetur per heredes, tamen non incidit in penam.
14 Inſtituens illum etiam ex modico, non incidit in penam.
15 Promittens aliquem tractare vt filium, ſi decedat inteſtatus,
non incidit in penam.
16 Cautela pro conficiendo inſtrumento, quando aliquis promit-
tit aliquem tractare vt filium.
17 Ciuitas promiſit feneratori tractare ipſum vt ciuem, ſi poſtea
fecit ſtatutum, vt nō poſſit petere debitum vſqꝫ ad tres annos,
non dicitur cōtraueniſſe promiſſioni: ſecus ſi promiſit eum tra
ctare vt alios ciues.

QUidam cum filium. Qui ali-
quē tanꝗ̄ filiū tractare ꝓmittit, ipm̄ emācipare, inſtituere, vel
exheredare tenet, de iure, vel de facto, alias pena cui
cunqꝫ ſtipulatori cōmittitur. h.d. Iſta lex cōſueuit reputari dif-
ficilis, ꝛ hꝫ caſum ſingularē qui nō eſt alibi. Primo ponit tres
queſt. Scđo vnā reſponſionē generalē, ex qua colligitur reſpon-
ſio ij.q. Tertio ponit reſponſio iij.q. Quarto ponitur reſponſio
prime. Scđa ibi, Reſpondi, ſtipulatio. Tertia ibi, ſed videam9.
Quarta ibi, in eo autem. ¶ In tex. ibi, propulerit, ſubaudi hoc
non faciūt patres, ſꝫ eos retinēt, ꝛ alunt, l.ſi qs a liberis. in prin.
de lib. agn. ꝛ ideo hoc caſu pena cōmittitur, ſcđm Iaco. de Are.
Ibi, committatur. certe ſic, vt ſ. ver. ſed ꝛ ſi is. Ibi, agētis fuerit,
ſubaudi, certe nihil. Ibi, ſtipulatio cōmittatur, ꝛ certe nō cōmit-
titur, vt ver. ſed videamus. Ibi, r̄ndi, ſtipulatio. Sol. quedā ge-
neralis ad oēs predictas queſt. ex qua colligitur determinatio
medie q. ſm̄ Dy. Ibi, comittetur ſtipulatio, ſubaudi a quocun-
que ſit traditus. ¶ Sed videamus. Iſta ſubdiuiditur. Primo
ponit ſolutionem tertie q. Secunda ibi, quid ergo. tollit vnum
dubium circa illam. Tertia ibi, Quare dat conſiliū. Quarta, ibi,
Quo tamē. format vnū dubium circa dictum conſilium, ꝛ ſoluit
vſqꝫ ad ver. in eo aūt. Lege literā, ibi, an victo, ſubaudi propter
probationis defectum, vel iudicis igorantiam, vel iniuriam.
Iac. de are. Vel q2 excluſus erat tempore, vt C. de i integ. reſti.
mi. l.fi. ¶ Uenio ad ſecundam particulam, ꝛ op. alteri ſtipulari,
vel paciſci nemo poteſt. l.ſtipulatio iſta. §.alteri.ſ.e. ſed hic fuit
poſita q̄ſtio, in qua fuit ſtipulatus extraneus pro extraneo. Hu
ius timore contrarij dicitur in vtroqꝫ.ſ. primo, ꝛ tertio, ꝛ non ſe-
cundo. ꝛ vide gl. in verb. in vtroqꝫ caſu, que incipit. i. eū expulit.
Sed iſta ſol. non videt vera, q2 ſ. Iuriſcōſultus poſuit duos ca-
ſus. Unum, qn̄ non adoptauit. aliū qn̄ adoptauit. lꝫ tres fecerit
queſt. ſed forte gloſ. habuit reſpectum ad ver. ꝛ quid interſit. vbi
ponuntur tria dicta. ſ. ſi filius ſi alūnus, ꝛ ſi cognatus: quare in
ſecūdo nō ꝑcedit, l. in alūno. Sed nō video quare plus in cogna
to quā in alūno. Propter quod dic, vt ſeq. gl, q2 intereſt mea ra
tione affectionis. ar. l.cum ſeruus.ſ. man. ꝛ vide gl. que incipit,
1 hoc ꝑ ꝫ lippis, ꝛc. Iſta ſol. non eſt vera, † q2 ratio affectionis ha-
bet in actionib9 bonefidei, l.cū ſeruus. qđ in ſtricti iuris, nō re-
perimus cōtrariū, l.fideiuſſor.ſ. de pac. ꝗ eſt cōtra ſol. Dic, ꝛ be
ne ſm̄ Dy. ꝙ hic ſibiipſi ſtipulat, ꝛ non alteri, ꝛ pena cōmittit, lꝫ
non interſit, q2 in penis intereſſe nō inſpicit. ¶ Uenio ad verſi.
ſed videamus. dr̄ hic qđ exheredatus hꝫ querelā contra l.cū in
adoptiuis. §.ſed ne articulū. C. de adop. Sol. illud de iure nouo
hoc de iure antiquo. ꝛ vide gl. in vſi. de inofficioſo. ꝗ icipit, olim
plane. Op. innuit hic qđ filius poſſit emācipari inuitus, ꝯtra in
corpore, q. mo. na. eſ. ſui. §. gn̄aliter. ꝛ l.nec auus. C. de emā lib.
2 Dico, † ꝙ ille leges debēt determinari ꝑ iſtā, ꝙ filius nō pōt[a] co-
a gi emācipari, niſi ex cauſa, vt hic, ꝛ ſicut pat cogit ex cauſa emā
b cipare filium[b], ita filius cogit recipere, licet contrariū dicat gl.
ꝛ male Inſti. q. mod. ius pa. po. ſol. §.fi. ꝛ d.l. nec auus. ꝛ d. §. ge-
3 neraliter. i aut. qui. mod. na. effic. ſui. ¶ Op. ꝙ emācipatio nō
ſit pena, ſed honor, l.filio. vt leg. no. ca. l.vtrū.ſ.e. Facit l.cū opor
tet. §.cū aūt. C. de bo. que li. Rn̄. ꝛ ſūt verba Ia. de are. fateor. ꝙ
emancipatio quo ad quid eſt honor, q2 ſoluitur patria poteſtas:
quo ad quid eſt pena cum filius adoptiuus priuet totaliter ſuc
ceſſione, l.cū in adoptiuis. C. de adop. Itē in naturali ſecundum
iſta tēpora erat pena, q2 amittebat ius agnationis, l.tutelas.ſ.
de cap. di. ¶ Uenio ad ver. quare. Opp. ſtipulatio illa per quam
quis inuitatur ad delinquendū, eſt nulla ipſo iure, l.couenire ſ.
de pac. do. ꝛ l.ſi vnus. §.illud.ſ. de pac. ſed hic inuitat ad delin-
quendum, ergo, ꝛc. Rn̄d. gl. ꝙ debet intelligi quando nō meru e
rit. ꝛ vide gl. i ver. quare ſic. que incipit. hoc nō, ꝛc. ſed iſtud vide
tur contra tex. qui dicit, victo in querela, ꝛ ſic meruit. Et iſtud te
nebat Guid. de Suza. ad rationem reſpōdet, ꝙ pater poteſt pa-
triam poteſtatē exercere i filium, viuēs quod ſufficit. l.j. ij. ꝛ iij.
C. de pa. pote. ꝛ l.congruentius. ſed illud non placet mihi, q2 pa
ter in vita ꝛ in morte penam poteſt imponere filio, Non ergo pa
cto cōtrahentium pōt remitti, l.iuris gentiū. §.ſi paciſcar.ſ. de
pact. Et per hoc filius inuitaretur ad delinquendū, ꝛ ideo teneo
gl. noſtrā que bene loquitur, quod nō intelligatur victus cū cau
ſa, ſed per iniuriam iudicis, vel per ignorantiam. vel q2 tempus
erat elapſum, vt dixi, ſm̄ Iac. de are. Sed opp. ſi fuit victus per
iniuriam in querela, hoc nō poterit refricari in actione penali,
l.qui Rome. §.duo fratres.ſ.e. ſecūdū opi. quā teneo. Sol. hoc
c ideo, quia iſta obligatio penalis cōmittitur alteri, quā filio[c] vi-
cto, cui nō pōt nocere filius. Et ſi ponis hūc filiū illi ſtipulatori
ſucceſſiſſe: Reſp. q2 diuerſo iure petit, ꝛ ſic penalis nō eſt acceſſo
4 ria ad pri mā actionē. Et ſic no. † quo qn̄ dicit i arbitrio, ꝓmiſit
nō petere reduci ad arbitriū boni viri itelligit, niſi inique arbi
tratus fuerit, ꝑ Dy. plene extra de re iur. i c.ſciēti. li. vj. ꝑ Cy. C.
de arbi. l.cū antea. per Gul. de cu. in l.ſi vnus. §.illud. de. pac. ꝑ
Cano. de iure iu. c. Quintauallis. hic examinare ꝯriū eſſet diffi-
5 cilē. Facit ad queſtionē. † Quidā promiſit defēdere meū caſtrū,
commiſi delictū, ita ꝙ exercitus ſit, querit an iſte teneat defende
re: Et certe nō tenetur defendere qn̄ iuſte ſibi infertur bellū, ar-
gu. huius legis, ꝛ in feud. in tit. hic finitur lex in c. dn̄o guerrā.
¶ Uenio ad verſi. i eo autē. ꝛ opp. ſtipulatio, que adimit teſtādi
facultatē eſt nulla, l.ſtipulatio hoc modo.ſ.e. Sol. tua magna eſt,
que hic trāſit per aliud, ꝛ aliud, ꝛ vide gl. mag. in fi. ꝛ dico qđ ma
gna eſt differentia inter vnā ꝛ aliā: q2 aut erat filius adoptiuus, ꝛ
non poterat exheredari iniuſte, ꝛ ſicut ante tenebatur, ita ꝛ mo
do: ſed ſi āte exheredauit, idē. q2 poteſt exheredare ſicut primo
In eo vero qui nō eſt adoptatus, ſed ꝓmiſit ſimpliciter tractare
eū vt filiū, idē: q2 ita poſtea, ſicut primo poſſum relinquere cui vo
lo, lꝫ habeā inferre illa vba, de facto exheredo, ꝛc. vt no. hic. Sed
ſi poneremus, quod iſtū nō adoptatū ꝓmiſiſſet nō exheredare.

tunc faciendo teſtamentum pretereundo incideret in penā ex vi
gore primi capitis, vt hic in fi. exheredando vero incideret i pe
nam ex vigore iſtius ſecūdi capitis, ⁊ ſic metu pene cogeret eū
inſtituere. Et ideo tunc dicere non valere: qꝛ auferret liberā te
teſtamenti factionē. ¶ Venio ad ver. quo tñ caſu. Dp. dicit hic,
qđ habet vtranqꝫ actionē. Opp. Inſti. de inof. teſt. §. tam autē. ⁊
l. maximum vitium, in medio. C. de lib. prete. Sol. Iſta duo re
d media dantur ad diuerſa, ideo concurrunt. ¶ Venio[d] ad vltimā
partem, ⁊ quero de intellectu verſi. ſed ⁊ ſi is, ⁊ iſte verſi. legitur
in gl. in verb. ſuperuacuo. quinqꝫ modis. Primo, ꝙ in eo qui nō
adoptauit, ſi emancipet, vel exheredet, pena eſt commiſſa, lꝫ non
cum effectu, ⁊ vide d. gl. que incipit, R. ⁊ M. Iſta lec. non eſt ve
ra qꝛ iſte non tractauit eum aliter quā vt filiū, qꝛ hoc ſolet in fi
lio fieri, ideo ſtipulatio nō eſt commiſſa, ⁊ ſic non obſt. exceptio.
Alia eſt lec. Hugo. ⁊ differt a p̄cedēti, qꝛ illi dicebāt, ꝙ pena cō
mittebatur ſine effectu, qꝛ obſtat exceptio: hic cum effectu pena
cōmittit. ⁊ iſta verba, lꝫ ſuperuacuo, aliter exponit, vt patet ex d.
gl. ſed iſta eſt mala lectura: qꝛ patrio iure vtitur. Tertia lect. eſt
ꝙ queritur an pena ſit commiſſa. Tex. nō reſpōdet, ſed ipſi ſic, ꝙ
pena nō eſt cōmiſſa. Et vide d. gl. ibi, tertij legūt, ⁊c. Sed iſta lec.
vr̄ velle, qđ ſtipulatio cōmittatur, ſic eſt ꝯ caſum ver. reſpondi ſti
pulatio. ſ. ⁊ illi qui volūt hāc tenere, dicūt, qđ ille verſi. corrigit
p iſtum vltimum, ⁊ vide glo. in verbo, in vtroqꝫ caſu. circa prin.
huius legis, que incipit. i. eum expulit, ⁊c. ibi, ⁊ caue, ⁊c. Sꝫ iſta
non eſt vera, qꝛ non eſt veriſimile velle ſe incōtinēti corrigere. ⁊
ſcđm omnes iſtas tres lecturas exponitur hic, qui non fecit, i. nō
adoptauit. Eſt alia lec. Azo. ⁊ illam tene, ⁊ ſcđm illam expone,
qđ hic non fecit, id eſt, non exheredauit, vel emancipauit, ⁊c. ex
pone: vt in d. gl. in verb. ſuperuacuo. Quinta lect. eſt, qđ loqua
tur in vere adoptato, ⁊ expone, vt in gl. j. non emancipauit, ſꝫ de
domo expulit, ⁊ pena eſt commiſſa. ſed ſcđm hanc non eſſet re
ſponſum prime queſt. ⁊ qꝛ eſt contra mentē litere. ¶ Tene ergo
lec. Azo. ſecundum quam no. qđ emancipatio, ⁊ exheredatio eſt
res inepta in extraneo. Scđo no. quod qui non poteſt facere de
iure, debet facere de facto, ad euitandum pene commiſſionem.
6. ¶ † Oppo. quod exheredatio poſſit fieri de extraneo. l. iij. §. ſi
emancipatus. de bo. poſ. contra tab. Sol. hic loquitur in extra
neo prorſus cui nullo iure eſt debita hereditas, ibi in filio emā
cipato, qui non eſt omnino extraneus, vt no. C. de impo. lucra.
deſcri. l. j. §. ceteri. lib. x. Ratio, quia exheredare ſignificat here
ditate priuare: ſed ille cui nullo iure debetur, non poteſt priua
ri. l. decem. ſ. eo. ſed filio emancipato debetur de iure pretorio,
vel hodie de iure ciuili. Facit ſ. de inoffi. teſta. l. cum proponas.
eadem ratione poſſunt exheredari parentes a filijs, l. j. ⁊ l. pater
filium. ſ. inof. teſt. ⁊ ibi no. ⁊ C. ad Tertul. authen. in teſtamēto.
⁊ idem in fratre. l. fratres. C. de inoffi. teſt. ¶ Oppo. quod etiam
prorſus extraneum licet exheredare: vt ſupra de here. inſtit. l.
paterfa. teſtamento. Sol. ibi extraneus erat inſtitutus, ⁊ ſic ali
quo iure ſibi debebatur, vt ibi. ⁊ no. de teſt. mili. l. ſi certarum. §.
ſ. Secus ſi nullo modo eſſet inſtitutus, vt hic: adeo, quod etiam
ſi poſtea adoptaretur, non confirmaretur, l. non putauit. §. ſi qs
emācipatum. de contra tab. no. in l. filio. in prin. de libe. ⁊ poſth.
e ¶ Opp. filius[e] poteſt exheredari ſicut extraneus, l. iij. in prin.
de lib. ⁊ poſthu. ergo eadem ratione extraneus: quia iſta paria
ſunt, vt no. ſ. de pac. l. ſi tibi. §. ſi pactus. ⁊ dixi. ſ. eo. l. quod dici
tur. Sol. illud procedit demum patre ſciente: vt ibi no. in d. l. iij.
⁊ ideo licet hec verba dicant de eo, vt extraneo: tamē mens ex
heredantis eſt exheredare eum propter demerita, que contra
xit vt filius. Sed in d. §. ſi pactus. habuit reſpectum ad merita,
vt extraneus. Ex predictis collige diſtinctionem per teipſum.
7 ¶ † Venio ad vltimum dubium, ⁊ oppo. quando ſtipulatio con
cipitur ſub conditione impoſſibili nunquam committitur, l. im
poſſibilis. ⁊ l. ſi homo mortuus. ſupra eodem. hic dicitur cōtra,
quia impoſſibile eſt quod extraneus emancipetur vel exhere
detur. ⁊ tamen tenetur. Dyn. ponit hec verba. Not. illud quod
dicitur, quod conditio impoſſibilis vitiatur. Verū eſt ſi eſt con
ditio impoſſibilis de natura, vel de iure, cui ius reſiſtit. Tunc
enim rejicitur, quia turpis: ſecus ſi ius ei non reſiſtit, ſed ei non
aſſiſtit, ⁊ tunc ſaltem de facto debet impleri, ne pena committa
tur: ⁊ iſtud eſt multum no. Pot. ergo ad euitandum pene com
miſſionem, quod ſufficit de facto fieri ſi de iure non poteſt. Hoc
ideo hic, quia contrahentes hoc ſenſerunt. Non enim poterat
de iure tractari vt filius, qui non erat filius, de facto ergo intel
lexerunt. Sed pone, quod promiſi tibi Stichum ex cauſa lucra
tiua, ſub pena: quia Stichus effectus eſt tuus ex cauſa lucra
tiua, liberor ſine dubio, nec teneor dare tibi de facto, vt ſupra
titu. j. l. omnes. ⁊ ſupra eodem. l. inter ſtipulantem. §. ſi rē. Item
quantum ad actionem conſequendam, ſufficit de facto fieri, licet
de iure non poſſit, l. mulier. §. penul. de condi. inſti. ⁊ l. Meuius.
de condi. ⁊ demonſtr. Utrum autem ſufficiat de facto fieri, tan

8 gam in l. continuus. §. cum qui. j. eod. ¶ † Ultimo, quia hec lex
habet materiam ſingularem, ⁊ ego habui vnum magiſtrum, qui
me primas literas docuit, qui vocabat frater Pet. de Aſſiſio,
nunc vero in ciuitate Venetiarum vocatur frater Pet. Pieta
tis, ſic dictus, quia locum ibi erexit, qui domus pietatis voca
tur, vbi infantes expoſiti nutriēdi recipiuntur, vir eſt expertus
nullius hypocriſis, mire ſanctitatis, apud me, ⁊ omnes qui eum
bene noſcunt, cui gratias ago exēplo Aquilij Reguli. ſ. de do
nat. l. Aquilius. qui dum me rexit, cuſtodiuit a lapſu, ⁊ dic gra
tia, ⁊ ſui doctrina me talem reddidit, ꝙ in xiiij. anno etatis mee
i ciuitate Peruſij ſub domino Cy. de Piſtorio iura ciuilia au
dire incepi, ⁊ eius perſeuerante gratia, taliter continue ſtuden
do profeci, ꝙ in xx. anno Bononie repetendo, ⁊ diſputado, pu
blice de iure reſpondi, ⁊ demum i xxi. anno doctoratus fui, ⁊ ex
multo amore quem ad illius fratris Petri bonitatē gero, cum
calamus hoc ſcribit, cordis oculus lachrymatur, ipſeque vir ve
nerabilis Pe. dixit mihi, qđ plures ex illis pueris expoſitis
alijs tradidiſſet hoc pacto, quod eos non aliter quā vt filios ob
9 ſeruarēt. † Igitur pro huiuſmodi legis declaratione, quero cir
ca primū caſum, quid ſi eū de domo expulit. Ja. de Are. reſpon
det, ꝙ pena cōmittit, vt dixi ſup tex. qđ puto verū, niſi hoc fece
10 rit ex iuſta cauſa, l. iij. ⁊ iiij. C. de patria poteſt. ⁊ hic. † Quid ſi
eum nō induit ſicut alios filios? Puto ſufficere, ſi facit id, ad qđ
tenetur arbitrio iudicis, l. ſi quis a liberis. §. ſi vel parens. de li.
11 agn. hoc eſt ꝙ faciat id ad qđ filius poſſet eum cogere. † Quid ſi
non tradidit eum in diſciplinam? Puto ſtipulationē committi
ſi facultates eius patiūtur, ⁊ cōditio pueri pſone non repugnet:
ſ. vbi pu. edu. debeat. l. qui filiū. hoc enim puto filiū, poſſe pete
re a patre, per d. l. qui filium. † Quid ſi eum exheredat[f] ſine cā?
f Puto hodie. ſtipulationē cōmitti: qꝛ eum aliter tractat, quam
13 filium: vt C. de lib. prete. auth. non licet. † Quid ſi inſerit cām in
exheredatione, ⁊ heredes nō probant cauſam? Pena nō com
mittit, qꝛ ipſe eum tractauit vt filium, ſaltē de facto, vt hic: pro
14 bare autē, vel non, non incūbebat ei. † Quid ſi eū ex modico he
redē inſtituit? Rñ. idem, qꝛ eum tractauit vt filium, l. oīmodo.
C. de inof. teſt. non tamen habebit ius agendi ad ſupplemētum,
ſicut hic non habet querelam: ſed ſi omnino preterijt pena com
15 mittitur, vt hic patet. † Quid ſi inteſtatus[g] decedit. Reſp. pe
g na non cōmittitur, non enim aliter, ⁊c. Sed an heredes tenean
tur ſibi ad aliquid. Reſp. ſi in promiſſione nulla eſt facta mētio
heredis, heredes non tenētur: qꝛ vti patris iure coheret perſo
ne. Sed ſi facta eſſet mētio, teneretur heres tractare vt filium te
16 ſtatoris, ſeu fratrem: alias pena cōmitteretur. Conſulo ergo, † ꝙ
faciat promitti expreſſe alicui publice perſone recipiēti pro di
cto infante, ꝙ ei alimēta preſtabit ipſe, ⁊ ſui heredes, ⁊ ꝙ eū do
ceri faciet artē aliquam prout puer aptus apparebit. Si enim
ita ſub nube ſtipulatio concipiatur, dubitationem recipit, vt vi
17 diſtis ſ. ¶ Ultimo, † hec lex facit ad queſt.[h] quam habui de fa
h cto. Ciuitas promiſit cuidam feneratori eū tractare vt ciuem,
demum ciues fecerunt ſtatutum, ꝙ illi feneratori nō liceret pe
tere debitum vſqꝫ ad tres annos, querebatur, an eſſet factū con
tra pacta. Dixi per iſtā legem, ꝙ non, quia cum tractauit vt ci
uem, quia etiam contra ciues ſuos conſueuit concedi exceptio
dilatoria, l. quoties. C. de preci. impe. offe. Sed quid ſi dixit eū
tractare vt alios ciues. Certe tunc faciēdo contra eum legē ſpe
cialem, faceret contra pactum. ita hic ſi promiſiſſet eum tracta
re vt alios filios. Unde ſis cautus quando talia pacta fiunt.

ADDITIONES.

a ¶ Jo. Fr. Rue. Filius non poteſt. Adde Ang. Imo. ⁊ Alexan.
in l. vtrum. ſ. eo. ti. ⁊ Bal. in l. quamuis. C. de fideic. ⁊ Ange. de
Are. in §. fi. Inſti. qui. mo. ius pa. po. ſol. vbi late examinat ⁊ te
net contra Bar. Tu tene cum Bar. quem ſequitur Are. ⁊ Jaſ. i
d. l. vtrum. ⁊ Are. hic in iiij. no. ⁊ alij communiter hic, ⁊ ibi.
b P. Pau. P. ¶ Emanciparet filiū. Vide Cuma. conſi. lxxxij. i
cip. caſus talis eſt.
c ¶ Alteri quā filio. Adde, ꝙ Pau. de Caſ. dicit hunc ſol. eſſe no
tandā, ex qua infert quod ſi in cauſa euictionis eſſet lata ſentētia
contra emptorē, que non preiudicaret emptori: quia nō eſſet de
nunciatum, ⁊ ageretur per euictionē. poſſet allegari per vendi
torem, quod illa ſententia fuit iniuſta, ⁊ quod ſibi non habet p
iudicare, quod dicit menti perpetuo notandum.
d And. Barb. ¶ Venio. Dicit Bar. ꝙ promittens aliquē vt filiū
tractare, nedum tenetur ei alimēta preſtare, ſed etiam ſumptus
ſtudij per l. qui filium. ſupra vbi pup. educ. deb. Sed adde, qđ
hoc eſt falſum ex ſuis dictis, l. de bonis. §. nō ſolū. ſupra de Car.
edict. vt ibi per eum. Ex his infero, ꝙ quādo pater vult aſſigna
re filio partem, vt habitet ſeorſum ab eo, forſan ſeductus nouer
calibus inſtigationibus, ꝙ habeat iuſtam cauſam querelandi,
cum non tractatur vt filius, ⁊ non eſt alibi.
e ¶ Opp. filius. In verſ. ſolet facere. Per hoc determinatur q̄
ſtio, Burgenſis

ſtio, Burgenſis, quē Comes pꝛomiſerat manumittere: quia non tenetur Comes ſi nō defendit eum, ⁊ pꝛotegit iniurias, hoc eſt, ꝙ ſi liga ſit inter duas ciuitates, aut dominos, ⁊ viciſſim pmittunt ſe defendere, vt moꝛis eſt. Nam ſi vnus ſine cauſa incipit guerram contra tertium, non tenebitur colligatus dare ſubſidium in tali guerra. Caſus eſt hic. Ad euitendum tamen ſcandalum, moris eſt in pactis lige apponere, ꝙ nullus teneatur dare alteri ſubſidium in guerra noua, que inchoaretur per colligatos, ſine ſcientia alioꝛum colligatoꝛum.

f ¶ Quid ſi eū exheredat. Adde Pau. de Caſt. hic, qui. dicit, qđ ſi auderet, diceret determinationē. Iuriſconſulti nō fuiſſe equam, nec bonā: ſed quod debuerit facere differentiā, an iuſte exheredet, ⁊ nō incidat in penam, ſiue pꝛomiſit expꝛeſſe nō exheredare, ſiue dūtaxat vt filium tractare, an iniuſte. ⁊ tūc non tractat vt filium: ⁊ incidit in penā etiam ſi dūtaxat pꝛomiſit tractare vt filium, ſicut cum pꝛom ſit non exheredare, ⁊ vide eum.

g ¶ Quid ſi inteſtatus. Adde ſed quid ſi fecit teſtamentum, ⁊ pꝛeterit, an ſtatim committatur pena. Pau. de Caſtr. dicit, putare ꝙ non: ſed ita demum ſi cum illo teſtamento decedat, ⁊ ſic cōmittitur contra heredes. Item refert Paul. de Caſt. Ang. nota hic quod pater non poteſt filium expellere de domo, ⁊ ei pꝛeſtare alimēta extra domum ⁊ reſtituere dotē vxoꝛis: quia foꝛte habet nouercam, que ſtat cum illo in continua rixa, imo dicit, ꝙ poſſet imploꝛare officiū iudicis, vt pater ipſum retineret. Qđ limitat Rapha. niſi iudici pꝛo bono pacis videatur contrarium, ꝙ Pau. placet, argu. l. equiſſimum. ſupꝛa de vſufruc. ſic ⁊ econtra, dicit ipſe Pau. vidiſſe Senis, ꝙ filius non poteſt cogere patrem pꝛeſtare ſibi alimenta extra domum, nec reſtituere dotem ſi offerat alimenta in domo, ⁊ vellet ſuſtinere onera matrimonij, niſi ipſum filium emancipaſſet: quia tunc poſſēt patrem compellere ad reſtituendam dotem vxoꝛis, ſecundum Cy. ⁊ Bald. in l. ij. C. famil. erciſcun. ſubdit ſecūdum Bald. ⁊ Ang. in l. ſi cum dotem in pꝛincip. ſol. matri. idem eſſe ſi non emancipaſſet, ſed ſponte ſua receſſiſſet. Cui adde hic vltimo dictū Pet. de Ancha. conſi. ccxxxix.

h ¶ Ad queſt. Adde ꝙ Pau. de Ca. tranſit cum deciſione Bar.

§. Filiusfamilias.

Si ſtipulatio ſub conditione pꝛoteſtatiua cōcipit, quātum ad acquiſitionem tempus exiſtentis cōditionis inſpicitur. hoc dicit. Oppo. de l. ſi filius. ſ. eod. Solu. gl. vt ibi, ⁊ tu dic vt ibi plene dixi.

LEX. CXXXIII.

1 ☞ Stipulatio ſemel commiſſa, an ſepius committatur.

2 Pꝛomiſſio facta per aliquem ſine expꝛeſſione heredum ſuoꝛū quando tranſeat ad heredes.

3 Stipulatio facta affirmatiue concepta, quando tranſeat ad heredes ſtipulatoꝛis.

4 Stipulatio facti affirmatiua quando tranſeat ad heredes pꝛomiſſoꝛis.

Si sic stipulatus.

Breuiter dicit, Stipulatio ſemel ad intereſſe cōmiſſa, ſi factum eſt reiterabile, iterum committetur, quoties cōtra fiet, niſi aliter actum ſit. Expedio gl. magnā q̄ eſt circa fi. Et. opp. ꝙ ſtipulatio nō cōmittatur. ſepius, l. vēditoꝛ ex hereditate. ſ. de heredi. ven. Sol. ſtipulatio nō cōmittitur ad idem. ſ; ad diuerſa. ¶ Oppo. de l. ſi duo. in fi. ſ. de arbi. Breuiter dicit gl. hic, ibi in ſtipulatione penali, que non cōmittitur, niſi ſemel tātum, niſi ſit dictum, ꝙ toties, ⁊c. hic in intereſſe. gl. in lege contraria loquitur magis intellectualiter, ibi loquitur quando eſt pura pena, quaſi diceret loco contemptus appoſita: hic loquitur qñ eſt intereſſe. Idē ſi eſſet pena appſita loco intereſſe, in caſibus in quibus per cōmiſſionem penalis ſtipulationis pꝛima non nouaretur, tunc enim toties cōmitteretur, quoties contra fieret in eo, qđ intereſſe excederet penā, l. ſi quis a ſocio. ſ. pꝛo ſoc. ⁊ l. pꝛedia. de actio emp. ¶ Opp. ſupꝛa eodem. l. ſi ita quis ſtipuletur. Sol. hic loquitur quādo cōmittitur ad aliud, quam qđ pꝛincipaliter in obligationē deuenit: ibi ad id quod pꝛincipaliter ī obligationem deuenit: ⁊ ideo ibi ſemel committitur. Reaſſume ergo † verba Dy. ſ. eo. l. ſi ita

1 quis. aliquibus additis. Si queris vtrum ſtipulatio ſemel commiſſa amplius committitur, aut eſt commiſſa ad id qđ pꝛincipaliter in ſtipulationē deuenit, ⁊ amplius non committitur, l. ſi ita quis. ſ. eo. ⁊ d. l. vēditoꝛ. in pꝛin. ſ. de here. vēd. Aut committitur ad aliud, vt ad intereſſe, ⁊ tunc aut factum eſt reiterabile, ⁊ toties committitur, quoties contra factum eſt, vt hic. Aut non eſt reiterabile, ⁊ tūc aut fuit commiſſa ad totale intereſſe, ⁊ nūꝙ amplius committitur l. cum querebatur. ſ. iud. ſolui. ⁊ l. qꝛ dicitur. de euic. Aut ad particulare intereſſe fuit commiſſa, ⁊ iterū poteſt committi, l. ſi pꝛocuratoꝛ. ſ. rem ratam habe. Aut loqueris in pena, ⁊ tunc aut eſt mera, ⁊ nō committitur, niſi fuerit dictum, toties, ⁊c. l. ſi duo. in fi. ſupꝛa de arbi. Aut pena que apponitur loco intereſſe, ⁊ tunc aut pena eſt nouata, ⁊ amplius nō poteſt committi, quia ſublata eſt pena, l. obligationem fere. in fi. ſ. tit. j. Aut non eſt nouata. ⁊ tunc ſepius poteſt committi, l. ſi quis a ſocio. ſ. pꝛo ſoc. ⁊ l. pꝛedia. de actio. empt. habetis expeditam

2 glo. magnam. ¶ † Reſtat aliud dubium, dicitur hic per te heredem que tuum, quid ſi non fuerit facta adiectio heredis? Gloſſ. parua dicit. Idem dicit gl. in l. ſi ita ſtipuler. ſ. eo. Pe. de Belperti. ⁊ Cy. eum ſequendo in l. veteris. C. e. tenent contrarium. ⁊ dicunt, quod ſtipulatio negatiue concepta eſt perſonalis, niſi ſit expꝛeſſum de herede, l. qui in futurum. §. j. ſ. de pactis. ⁊ ideo dicunt, quod iſta gl. non dicit verum. Sed ipſi ponunt tria mēbꝛa, in quibus iſta gloſſ. poſſet ſuſtineri. Et debetis ſcire, quod quedam ſtipulatio cōcipitur negatiue. idem in pacto, ⁊ tunc aut pꝛecedit contractus, de cuius natura heres tenetur, ⁊ tranſit ad heredes, l. inter ſtipulantem. in pꝛinci. ſ. eo. ⁊ l. emptoꝛem. in fin. de actio. emp. Aut non pꝛeceſſit, ⁊ tunc aut eſt talis ſtipulatio, que non affert commodum, niſi tranſiret ad heredem, ⁊ tranſit, vt ſ. eo. l. ſi ita ſtipuler. Ibi enim ſi ſtipulatoꝛ decedit ante collectam vindemiam, nullam haberet commodum, niſi tranſiret ad heredem. Aut afferret commodum etiam ſi ad heredem nō tranſiret, ⁊ non tranſit, niſi fiat expꝛeſſa mētio de herede, vt hic. ⁊ ſupꝛa eo. l. ij. §. item ſi in facto. pꝛobatur ſupꝛa, de pactis. l. iuris gentium. §. pactoꝛum. ⁊ l. qui in futurum. pꝛimum. ⁊ ſecundum membꝛum eſt verum, l. ſi neceſſarias. §. de vendendo. ſ. de pigno. actione. tertium non videtur verum, d. §. pactoꝛum. ij. reſponſo. ⁊ de libe. leg. l. non ſolum. §. ſi liberationis verba. ideo Bul. de cu. ⁊ Ja. But. in tertio membꝛo videntur ſic diſtinguere. Aut perſona adijcitur verbo obligatiuo, ſeu pꝛomiſſiuo, vt ego pꝛomitto non petere, vel ex parte rei pꝛomitto tibi non petere, ⁊ tunc videtur pactum ſeu ſtipulatio in rem, ⁊ perſona adiecta ad oſtendendum eum cum quo contrahatur, ⁊ tranſit ad heredem, d. §. pactoꝛum. ij. reſpōſo. Aut perſona adijcitur verbo executiuo. vt pꝛomitto non petere a te. vel ꝙ non petetur a me, ⁊ tunc pactum eſt perſonale, d. §. pactoꝛum. ⁊ d. l. qui in futuruz. Iſta verba ſunt contra caſum ſ. l. ſtipulatio iſta. in pꝛin. in ver. ſed ſi ſe. ⁊ l. in illa ſtipulatione per te non fieri, ⁊c. ſ. eo. Ideo in

a pꝛimis duobus membꝛis ſto cum Pe. In tertio a dic, aut perſona adijcitur ſolum verbo obligatiuo, ſeu pꝛomiſſiuo, ⁊ eſt in rem, vt dictum eſt. Aut verbo executiuo. ⁊ tunc aut adijcit perſona tertij, vt pꝛomittis non petere a Lucio Titio: vel nō impedire Lucium Titium, foꝛte filium, vel ſeruum, ⁊ eſt perſonale, ⁊ ad alios non poꝛrigitur, niſi ſit actum, l. ⁊ heredi. §. nos autem. de pac. ⁊ d. §. pactoꝛum. ⁊ ſ. e. l. ſtipulatio iſta. §. hi qui. verſi. cū vero. Aut adijcitur perſona ipſius ſtipulantis, ſeu paciſcentis, ⁊ tunc ſi eſt talis, que non poteſt habere heredem, vt ſeruus, ⁊ filius, ſecundum iſta tempoꝛa, tunc perſonale eſt, l. acquirent. §. j. coniuncta. l. ⁊ heredi. in pꝛin. ſ. de pac. Aut poteſt habere heredem, ⁊ tunc in dubio intelligitur perſona heredis, d. §. pactoꝛū. ⁊ d. l. ſtipulatio iſta. in pꝛin. Nec poteſt dicere quod illud ſit ibi ex natura pꝛecedentis contractus, vt ibi patet ex ſolutione contrarioꝛum, d. l. in illa. ⁊ l. non ſolum. §. ſi liberationis verba. de lib. leg. Fallit ſi eſſet appoſita aliqua dictio taxatiua, vt pꝛomitto non petere a te ſolo. vel a te tantum, d. l. non ſolum. §. tale. de liberat. lega. Ita intelligo de pact. l. qui in futurum. quia ſubauditur ibi, tantum, ſecundum Franciſc. Accur. ⁊ Jacob. de Bel. Item fallit ſi ex alijs coniecturis hoc apparet, d. §. pactoꝛum.

3 ¶ † Quero, quid de ſtipulatione factoꝛum affirmatiue concepta an tranſeat ad heredes ſtipulatoꝛis? Petr. ⁊ Cy. dicunt indiſtincte, quod ſic, per l. ſi pactum. de pꝛobatio. Tu dic, aut pꝛecedit contractus, de cuius natura eſt vt ad heredes non tranſeat, ⁊ non tranſit, niſi ſit dictum, vt ſupꝛa eodem. l. ſtipulatio iſta. §. ſi quis ita. Aut non pꝛeceſſit, ⁊ tunc aut quis ſtipulatur factū, quod coheret perſone ſtipulantis, vt opere obſequiales, que ad heredes, vt ad heredes non tranſeunt, nec ad alium, niſi ſit commiſſa ſtipulatio ad intereſſe, ⁊ tunc tranſiret ſicut quelibet ſtipulatio pecunie credite, l. a duobus. de operis libertoꝛum. ⁊ l. fabꝛiles. in fine. ⁊ l. opere in rerum. eodem titul. Aut factum non concernit perſonam ſtipulantis, ⁊ ad heredes tranſit, dicta l. ſi pactum. ſ. eod. l. qui Rome. §. Flauius. ⁊ ſ. eodem. l. ſtipulatio

4 iſta. §. ſicut autem. ¶ † Quero, an ſtipulatio facti affirmatiua tranſeat ad heredes, ſeu contra heredes pꝛomiſſoꝛis: In hoc Pet. ⁊ Cyn. in d. l. veteris. dicunt ſatis bene. Aut factum coheret perſone, ⁊ nō tranſit ad heredes, vt ſ. eodē. l. centeſimis. §. j. ⁊ argumen. C. de cadu. tollen. l. vnic. §. ne autem. Aut non coheret perſone, vt ſi ſtipuloꝛ domum fieri, vel libꝛum ſcribi, tūc habetur magis reſpectus ad ipſum coꝛpus quod reſultat ex facto quam ad ipſum factū, ⁊ ideo dicitur non coherere perſone, tunc autē ſtipulatio eſt concepta in tempus moꝛtis, vel poſt, ⁊ trāſit ad heredem l. fin. C. eo. Aut non eſt collata in tempus moꝛtis,

⁊ tunc aut factum non reſpicit induſtriam perſone, ⁊ tranſit ad
heredem. vt. C. eodem veteris. Aut, reſpicit induſtriam perſo-
ne, ⁊ non tranſit l. inter artifices. ⁊ quod ibi. no. infra de ſolu. tūc
enim videtur coherede perſone, niſi eſſet obligatio contracta ad
intereſſe, d. l. a duobus. Aut dubitabatur, ⁊ in dubio dic, vt in d.
l. inter artifices.

ADDITIO.

a ¶ In tertio dic. Adde Bar. in l. qui in futurum. §. j. ſ. de pact. ⁊
Coꝛ. in cōſi. xxx. incip. in pꝛeſenti cōſultatione. in. j. vol. ⁊ Ang.
Are. hic, ⁊ Imo. Ro. Pau. de Caſt. ⁊ Alex. in l. ſtipulatio iſta in
pꝛin. ſ. eod. titu. ⁊ Iaſ. hic.

LEX CXXXIIII.

1 ☞ Pꝛomiſſio facta a penitus extraneo ſe facturum, ⁊ curatu-
rum, quod Titia conſentiet in me, valet: ſecus ſi extraneus eſſet
coniunctus vel valde amicus pueri, vel puelle.
Coniunctus, ⁊ valde amicus equiparantur.
2 Pignus pꝛo matrimonio contrahendo dari poteſt, quādo con-
ſiſtit in quantitate, ⁊ realiter traditur.
3 Stipulatio pꝛo matrimonio contrahendo nō valet vt intereſſe
quando pecuniariter intereſt, niſi dolus fuerit commiſſus.
4 Ratio quare datio arrharum pꝛo matrimonio contrahēdo te-
net. non pꝛomiſſio pene.
5 Pene legales in matrimonio que ſint.
6 Pꝛomiſſio facta per aliquem ſe curaturum, ⁊c. ⁊ ſi non fecerit,
pꝛomittit centum nomine arrharum, non valet.
7 Cōfeſſio facta ab altera parte ſe habuiſſe, ⁊ recepiſſe nomine ar-
rharum, licet non appareat de numeratione tenet.
8 Confeſſio receptionis arrharum vtrinq; facta, non tenet.
9 Datio arrharum hincinde facta ab vtraq; parte pꝛo matrimo-
nio contrahendo, non tenet.
10 Arrhe ſi cōſtituantur in fundo. vel in ſpecie, nō tenet cōſtitutio.
Datio vel conſtitutio arrharum, in caſibus, in quibus de iure
non tenet non firmatur iuramento.
11 Pꝛomiſſio, quod quis monaſterium intrabit, vel quod Abbas
ipſum recipiet, vel datio arrharum pꝛo intrando monaſterium,
non tenet.

Titia que. Stipulatio penalis interpoſita
inter ſponſos. ⁊ eoꝛum parentes,
ſuper ſponſalibus eſt ipſo iure nulla, h. d. ¶ Opp.
C. de ſpō. l. fi. Sol. aliud in arrhis, aliud in pēa, vt ibi
dicitur in textu. Rationē. j. dicam. Op. ſtipulatio contra bonos
moꝛes eſt ipſo iure nulla, vt ſ. eo. l. generaliter. ſed hic dicit, qđ
obſtat exceptio doli. Sol. ſecundum Iaco. de Are. Dic exceptio
doli, id eſt, facti, vel intentionis, Oppo. de l. Titio. §. j. de condi-
tionib. ⁊ demon. Sol. aliud eſt que inuitari ad nuptias ſpe pꝛe-
mij, vt ibi: aliud metu pene, vt hic. Opp. de l. ea que. ſ. de don. in
ter vi. ⁊ vxo. Sol. ibi erat magis emiſſio lucri, quam damnū pa-
ti vt ibi not. Oppo. quod nec in ſpe lucri liceat, vt ſ. eod. titu. l. ſi
ita ſtipulatio fuero te ſiſti. §. fi. Sol. non licet ſpe lucri percipien
di ad altero ex coniugibus, ſed ab alio ſic, ideo ex pꝛedictis di-
1 ſtingue per teipſum. ¶ † Quero quid ſi extraneus pꝛmittit mi-
hi ſub pena ſe facturū, ⁊ curaturū, quod Titia conſentiet in me,
an valeat: Glo. dicit quod ſic. Gl. alleg. nec bene pꝛobat. Meli⁹
pꝛobat per l. mulieri, ⁊ Titio. de cond. ⁊ demon. cōiunctis legib.
alleg. in gl. Tamen d. c. Mod. in hoc dicunt ſolēniter, Aut il-
le extraneus eſt coniunctus, vel multum amicus ſponſi, ita qđ
veriſimiliter metu pene puer, vel puella cōſentiunt contrahēti,
⁊ nō valet eadem ratione, qua in patre, vel in matre, vt hic, ⁊ l. he
res meus. in fi. ſ. de cōdi. ⁊ demon. Aut eſt penitus extraneus, ⁊
2 pꝛocedit hec. gl. ¶ † Quero an poſſit dari pignus: Dic. vt in gl.
que bene dicit, quicquid dicat. Cy. in l. j. C. ſi rect. pꝛouinc. Et p-
dicta ſunt vera, quando pignus datur pꝛo pena, ſeu pꝛo arrha:
ſed ſi pignus datur pꝛo ipſo matrimonio, tūc eſt loco arrhe, l. j.
C. ſi rect. pꝛouin. ⁊ per Inn. in c. gemma. extra de ſponſ. quod eſt
verum, ſi pignoꝛa tradantur realiter, ⁊ conſiſtāt in quantitate, vt
3 j. tangam. ¶ † Quero. quid ſi mea pecuniariter intereſt: Gl. di-
cit, foꝛte valet. vt intereſſe, vt ſ. de ſponſ. l. ij. idem ibi not. Cōtra
no. ſ. e. l. ſi ita ſtipuler. Dy. diſtinguit, Aut volo petere intereſſe
quod conſiſtit in damno, ⁊ poſſum: quia non eſt pena, l. ſi is cui. in
ſi de fur. ⁊ l. Pꝛoculus. de dam. infec. Aut intereſſe quod conſi-
ſtit in lucro. ⁊ tunc ſecus. ⁊ ita intelligitur gl. ſ. eod. l. ſi ſtipuler.
Pet. ⁊ Iac. de Ra. tenent indiſtincte, quod non poteſt agi, quia
ſecundum hoc poſſet agi ad penam, quatenus intereſſet, quod
lex indiſtincte vetat. ⁊ Cyn. tangit, C. de ſpon. l. ii. Ego idem te
neo per hunc text. qui dicit, qđ ideo non valet, qꝛ eſt cōtra bonos
moꝛes, ergo nulla, ⁊ ex ea nullo modo pōt agi vt ſ. eo. l. genera-
liter. ſed ſi ille commiſiſſet dolum, ⁊ ſic feci expenſas, fateoꝛ qꝛ te
4 netur mihi actione de dolo ad intereſſe. ¶ † Quero, que eſt dif-
ferentia inter penā, ⁊ arrhas: Ber. extra de ſponſ. c. gēma. vide
tur dicere, qđ nulla eſt diuerſitas: ideo idem ius, ſecūdum cano
nes: ſed ſecus ſecundū leges. Sed Inn. hanc differentiā ibidem
admittit. Que eſt ergo ratio: Poſt multa doc. dicūt, quod de fa
cili quos pꝛomittit penā magnā, que cōſiſtit in verbo ſolo ſꝫ nō
de facili dat magnas arrhas. ⁊ ideo nō ſic de facili impedit liber
tas matrimonij, ⁊ hac ratione attēta, dicunt ipſi, quod ſi pena re
ſpectu perſonarū eſt parua ita quod veriſimiliter nō impedire-
tur pꝛopter hoc libertas matrimonij, quod pena committat: ⁊
ſi arrhe ſunt magne, ita quod veriſimiliter impediret libertas
matrimoniū non valet: ⁊ leges que fecerūt differētiam inter ar-
rhas, ⁊ penam, conſiderauerunt frequentiam, ſicut no. in ſimi. ſ.
co. l. ſi ſeruum. circa pꝛin. in ver. ſi autem alienus. Ita tenet Ia.
de ra. ⁊ Pe. ⁊ Cy. in d. l. fi. Et audio quod Io. and. idē ſcribit in
d. c. gemma. Ego autem ab opinione gl. noſtrarū. ⁊ Inn. non re
cedo, ſcilicet, quod eſt differētia inter penam ⁊ arrhas. Et dico,
qđ omnis pena cōuentionalis, quātumcunq; modica non valet.
Pꝛimo per d. l. fi. in fi. que pꝛeciſe loquitur, nec per aliquā aliā
diſtinguitur Item per l. neq;. C. de nup. cum gl. que dicit, quod
etiam ſi decem pꝛomittantur, non valet: ⁊ iſta eſt modica quanti
tas. Item per l. ea que. ſ. de dona. inter vi. ⁊ vxoꝛ. vbi dicit tex.
de viginti, q̄ eſt modica quantitas, ⁊ tamen non valeret, niſi a do
natoꝛe pꝛocedere. Item per tex. ſ. e. l. ſi ita ſtipulatio vbi cōten-
ti eſſe debemus penis legalib⁹, ⁊ ſi per vnum denarium eſſet di
ctum vltra, non valet. Item per hanc legē non obſtat quod in d.
l. fi. permittit paciſci vſq; ad quadruplum, qꝛ illa eſt pena lega-
lis, ex eo quod de mente legis interponitur. Dixi in ſimili. ſ. eo.
5 d. l. in conuentionalibus. Et ideo † pꝛo[a] huius declaratione vi-
a deamus que ſunt iſta pene legales: Reſpon. quādoq; matrimo-
nium eſt perfectū, ⁊ tunc pene legales ſunt expꝛeſſe. ſ. amiſſio do
tis, ⁊ donationis pꝛopter nuptias. l. conſenſu. de repu. ⁊ l. iube-
mus. eo. tit. Quandoq; ſunt cōtracta ſola ſponſalia verbo, ⁊ tūc
nulla eſt pena legalis. l. j. C. de ſponſalib. eadem ratione, nec ali-
q a conuentionalis, vt hic: cū ſim. Qñq; fuerunt contracta ſpō-
ſalia nō ſimplici verbo, ſed pꝛoceſſum fuit vltra ad realem tradi
tionē arrharum, ⁊ tunc habet locū pena legalis ſecūdum foꝛmā
legis. fi. C. de ſponſ. Uerum qꝛ non eſt veriſimile qđ lex volue-
rit imponere maioꝛē penā dirimēti ſpōſalia, quā dirimēti matri
monium: ſed pariter debent ambulare, vt hac lege, ⁊ d. l. neq;. de
nup. ideo dico, quod pena arrharum, vel dupli, vel quadrupli,
b circa arrhas, non poteſt excedere [b] quantitatem dotis, vel dona
tionis pꝛopter nuptias, vel vbi nō eſſet dos, quantitatē poſitam
in dicta l. iubemus. Et hoc dico p l. ſi ita ſtipulatio. ſ. eod. ⁊ ita
6 debet limitari dicta l. fin. ¶ † Quero, quid ſi dixi, pꝛomitto me
c curaturum, ⁊c. ſi non fecero, pꝛomitto centum nomine arrha-
rum: Reſpon. non valet, ſicut nec pena, quia in arrhis requi-
ritur tradictio coꝛpoꝛalis, dicta l. fin. ⁊ quicquid extra diffini-
tionem illius legis, ⁊c. vt ibi patet in fi. Nec obſt. quod no. ſ. eo.
7 titu. l. ſi ita ſtipulatus fuero te ſiſti. §. fin. ⁊ ibi dixi. † Item quid
ſi altera pars confeſſa fuit ſe recepiſſe nomine arrharum, nec ali
d ter de numeratione conſtat: Reſpondeo ſtari [d] confeſſione [e] con
e tra cā, l. Publia, §. j. ſ. depoſi. niſi ex aliquo appareat hoc frau
8 dulentum factum. Quid ſi ergo confiteoꝛ me habuiſſe cētū no-
mine arrharum, a Titia, ⁊ ipſa tantundem a me, vt vidi, fieri
de facto: Reſpondeo non valet: quia apparet, quod ego confeſ-
ſus fui habere a te, quia tu fuiſti confeſſus habere a me, non au-
tem interuenit muneratio vera. Item pꝛoper aliam rationem,
9 vt ſtatim dicam. ¶ † Quid ſi in veritate ego numeraui tibi pe-
cuniam nomine arrharum, ⁊ tu mihi eandem, vel aliam eiuſdē
f quantitatis: Reſpond. fraus eſt, ⁊ data non videtur, [f] l. qui ſic.
j. de ſolu. Pꝛeterea lex vltima loquitur, quando datio arrha-
rum fuit ab vna parte tantum, ⁊ quicquid extra caſus ibi poſi-
10 tos, ⁊c. vt dicta l. fin. in fi. † Quid ſi do tibi fundum meum pꝛo
arrhis, ⁊ conſtituo me tuo nomine poſſidere: Reſpondeo non
valet, quia requiritur quod coꝛpoꝛaliter tradatur, qđ patet, qꝛ
ibi dicit, accipit, ⁊c. vt not. Inſtit. de rerum diui. §. item lapilli.
facit C. de ſuffra. l. vnic. Plus dico, quod ſi fundus, vel ſpecies
pꝛo arrha traditur, non habet locum dicta l. fin. quia ibi loqui-
tur in re, que poteſt duplari, ⁊ etiam quadruplari: ſed ſpecies
non eſt huiuſmodi, l. Lucius. §. impuberem. de legatis ſecun-
do, et l. plane. §. i. ⁊ ff. de legat. j. ergo, ⁊c. quia extra diffinitio-
11 nem illius legis vt ibi. in fin. ¶ † Quero, an in pꝛedictis caſi-
bus, vbi de iure non valet, poteſt firmari iuramento: Reſpon.
non, quia contra bonos moꝛes, vt hic dicitur, ergo ⁊c. c. non eſt
12 obligatoꝛium. de regu. iur. lib. vj. ¶ † Quid i matrimonio ſpi
rituali: pꝛomiſi me curaturum, quod talis ingrederetur mo-
naſterium, vel quod talis Abbas reciperet talē ſub pena vel tra
dite ſunt arrhe. Reſpondeo indiſtincte, quod non valet: quia ſi-
ue metu pene, ſiue ſpe pꝛemij ſiue alias quocūq; modo pecunia
interueniat, ſimonia eſt, vt extra de ſimo. c. non ſatis. ⁊ ſ. de her
inſtitu. l. ille autem. ⁊ quod ibi not. facit quod dixi i l. Titio. §. j.
de condi. ⁊ demonſtratio.

Additio.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ADDITIONES.

a And Barba. ¶ Et ideo. Sed quid ſi quis pꝛomittit facturum ⁊ curaturum. quod Berta contrahet matrimonium cum Titio, vtrum excuſetur a pena ſi facit quãtum poteſt, vide Bart. in ſuo conſi. ccxxvi. inci. Martinus pꝛomiſit ſe facturum.

b ¶ Non poteſt excedere. Adde quod Ang. contra, vt refert ⁊ ſequitur Pau de Caſt. quia illa, lex. fi. non taxat aliquam quãtitatem, vnde poteſt transcẽdere dotem.

c P. Pau. P. ¶ Pꝛomitto me. Uide ĩ materia Anto. de But. conſi. lxx. ⁊ Bar. conſi. xliiij.

d Pom. ¶ Reſpon. ſtari. Uide Soc. in contrarium, conſi. iij.

e Confeſſioni. Adde quod Ang. contra, quem etiam refert Pau. de Caſt. quia illa lex loquitur de arrhis vere receptis. ⁊ etiã dicitur qđ extra diffinitionem illius legis, nõ debet patri aliam penam, ⁊ in caſu iſto pateretur duplicẽ penam, ⁊ illa vult ꝙ nõ patiatur niſi vnam. ⁊ ita trãſit Pau. Tu dic, ꝙ opi. ꝙ̃ Bar. habuit a Fede. conſi. cxciiij. ⁊ conſi. clxix. vbi dicit, ꝙ nec directo poterit mulier, vel vir implorare auxilium iudicis eccleſiaſtici, ſuper d. confeſſionẽ allegando illam fictam. ſed foꝛte indirecte, dicendo, quod talis eum vel eã infamat de matrimonio, ⁊ ꝙ petit ſe declarari eſſe liberum, vel liberam, ⁊ ꝙ occaſione arrharum ipſam vel ipſum amplius non moleſtet, cum re vera nil habuerit, ⁊ idẽ ꝙ Bar. tenet Bal. in l. ij. quando lic. ab emp. diſced.

f ¶ Data non videtur. Adde, ꝙ Bal. in d. l. ij. vt refert Paul. de Caſt. dicit, ꝙ Bar. ſomniauit, ⁊ quod valet confeſſio. Pau. de Caſt. dicit ſe habuiſſe de facto, ⁊ tenuiſſe opi. Bar. q̃ verioꝛ eſt etiã in mẽte cuiſlibet diſcreti hominis: in reliquis tranſit cum Bar. ⁊ contra Bar. ꝙ datio arrharum ab vtroqꝫ facta, valeat, tenet etiam pꝛeceptoꝛ meus Bart. Soci. in conſilio incipien. ſuppoſitis militis, que late ⁊ clare. in .j. char. quod non habetur in impꝛeſſis, ⁊ alleg. etiam contra Bart. conſuluiſſe Lau. de Rodul. d. Salustium de Peruſio, ⁊ multos alios doc. floꝛẽtinos ⁊ Peruſi. in pꝛecedenti articulo de arrharũ hinc inde confeſſatarum pariter tenet contra Bar.

1 ☞ An dicta in pꝛefationibus intelligantur repoſita in ſequẽtibus.

§. Idem reſpondit plerunque.

1 Que in pꝛefationib⁹ dicũtur † in ſequẽtibus repetita intelliguntur. ¶ Opp. C. de vſur. l. pꝛetẽtionẽ. Sol. dicit gl. ibi ex interuallo: hic incontinenti: ⁊ verũ dicit, vt ſtatim dicã, hic enim loquitur de his que dicũtur in pꝛefationib⁹, hoc eſt, in his de quibus partes cõueniunt antequã fiat ꝯtus, ſeu ſtipulatio ſup eodem, vt ſ. de pact. l. item qꝛ. §. fin. ibi vero loquitur de his q̃ dicuntur in anterioꝛi parte ꝯtus, an intelligat̃ repetita in poſterioꝛi parte inſtrumẽti, ſeu cõtractus circa alia, de quo dixi. ſ. in l. ſi ita ſtipulatus fuero. §. Chꝛyſogon⁹. ¶ Opp. de l. ſi tibi liberum. de actio. emp. ⁊ de ſerui. verba. pꝛedio. ſi binarũ. vbi in tra

a ditione non intelligitur repetita ſeruius.[a] Solu. ibi ex interuallo facta fuit traditio, alias ſecus, vt hic, ⁊ ſic eo ipſo qđ aliud eſt factum, quam fuerit actum in pꝛefationibus, pꝛeſumitur erroꝛ, vt dictis legibus, ⁊ l. ſed ⁊ ſi me putem. §. j. ſ. condi. indeb. Idem in vltimis voluntatibus, l. quoties. in pꝛin. ⁊ §. j. ⁊ ij. ſ. de heredib. inſtitu. qui ergo vult cõcludere quod videatur actum, debet pꝛobare in perfectionibus actum eſſe. Itẽ contractum intra modicum tẽpus ſecutum eſſe, vt hic patet. Sed qui vult pꝛobare erroꝛem, ſufficit ſolum pꝛobare, quod in pꝛefationibus dictum eſt, ⁊ poſtea omiſſum. Item pꝛedicta vera, niſi repetitio vitiaret vt hic. Itẽ niſi inter alias perſonas, argumen. eius quod no. in l. in repetendis. de lega. iij.

ADDITIO.

a Pom. ¶ Repetita ſeruitus. Uide pꝛo declaratione Alex. cõſi. xxvij. vol. iii. ⁊ ad hec Imo. omnino i d. l. quoties. §. ſed ſi cũ pꝛimum. vide etiam ad hec do. Alex. conſi. xciiij. vol. iij. vbi dicit, ꝙ ſecundus contractus recipit declarationem a pꝛimo, etiam interuallo ſecuto. Soci. conſi. xxx. col. ij.

1 ☞ Uerbum pꝛomiſit, in ſcriptis redactum, ĩtelligitur per ſtipulationem.

§. Idẽ reſpõdit, cũ Septicius.

1 † Uerbum pꝛomiſit[a], redactũ in ſcriptis intelligitur per ſtipu-

a lationem. h. d. ¶ Quero, an in dubio videatur actum inter pꝛeſentes: gl. C. eo. l. j. dicit, quod ſic. Alij dicunt contrarium per l. ij. C. de ſtatu. ⁊ imagi. Sol. hic eſt de ſolennitate intriſeca verbi, pꝛomiſit, vt dixi ſ. eo. l. ſciendum. quod ibi ceſſat. Item facit pꝛ eis, C. eod. l. optimam. ⁊ Inſtit. de inti. ſtipu. §. item verboꝛum. Solu. ibi ad maioꝛẽ cautelã ſcribitur iter pꝛeſentes actum eſſe.

ADDITIO.

a ¶ Pꝛomiſit. Adde quod dicit Ange. multas pecunia ſe fuiſſe lucratum de iſto caſu, qꝛ vt plurimum fit ſcriptura pꝛiuata, in qua eſt, ꝙ talis pꝛomiſit, vt intelligatur de pꝛeſentia, vt per ſtipulationem: tamen dicit Pau. Floꝛentie vidiſſe dubitari, ⁊ pꝛopter hoc factum fuiſſe ſtatutũ, quod ſtetur ſcripture. Et ſubdit Pau. idem eſſe ſi iſtrumẽtũ diceret, talis inueſtiuit de feudo, ⁊c quia pꝛeſumitur pꝛeſentia, quia inueſtitura non fit niſi pꝛeſenti ſecus ſi neſciſſet ꝙ poſſet fieri inter abſentes: qꝛ tũc pꝛ̃ſentia nõ pꝛeſumitur, niſi pꝛobetur, ſꝫ Jo. Andre. in addi. ad Spec. in ti. de emp. ⁊ ven. §. ſciendum. circa fi. ⁊ ideo dicit. ſi cõtinetur in inſtrumento, talis donauit. ſi non appareat de acceptilatione donatarij, ꝙ pꝛeſumitur abſens. ⁊ donatio non valet. iuxta. l. illud C. de ſac. ſan. eclec. ⁊ dicit menti tenendum: quia lucraberis ſi recoꝛdaberis. Tu adde licet Joan. ſibi atribuat quod fuit ſententia Old. eius conſi. ccxvij. ⁊ ſequitur Ro. cõſi. dix. ⁊ de verbo, pꝛomiſit vide que poſui ſ. in l. ſciendũ. Pꝛo limitatione hui⁹ text. vide Are. in c. j. de iudic. referentem Jo. an. in addi. Spe. in titu. de emp. ⁊ ven. §. nunc videndum.

LEX CXXXV.

1 ☞ Dictio ſi facit pꝛincipaliter cõditionẽ, dictio cũ, tempus.

2 Dictio quis, vel qui iuncta verbo futuri tempoꝛis facit conditionem, ⁊ ſecundario, non pꝛincipaliter.

Si ita quis pꝛomiſerit. Uerba qua

die petiero, non denotant conditionẽ, ſꝫ magis admonitionem. h. d. Dixi tibi, ⁊ feci te notare † quod dictio, ſi, facit pꝛincipaliter conditionẽ, dictio cum pꝛincipaliter tempus, l. ſi Titio, quando di le. ⁊ dixi in l. cẽteſimis. §. fi. ſ. eo. ⁊ l. ſi decem cũ petiero. Et ſcitis, ꝙ dictio quis, vel qui, adiuncta verbo futuri tempoꝛis, facit cõditionem, l. Stichum qui meus erit.

2 ſ. de leg. j. ⁊ l. nuper. de leg. iij. † Sed quero, an faciat cõditionẽ pꝛincipaliter, vt ſi, vel ſecundario, vt cum: Et dico, quod eſt ca-

a ſus hic, quod faciat cõditionem vt dictio, cum[a]. Idem videtur tenere gl. parua in d. l. Stichuꝫ qui meus erit. ⁊ eſt caſus in l. j. condi. ⁊ demon. ⁊ ibi plene dicã. Idẽ not. quod hec adiectio, die qua perieris, non intelligitur repeti a in ſtipulatione vſurariũ, dixi ſ. eod. in l. ſi ita ſtipulatus fuero. §. Chꝛyſogonus.

ADDITIO.

a ¶ Ut dictio cum. Adde, ꝙ Pau. de Ca. hic dicit, ꝙ non facit cõditionem expꝛeſſam, nec tacitam, nec pꝛincipaliter nec ſecundario. ſed ſolum admonitionem, quando additur cum verbo, petiero. ⁊ ſic dicit, ꝙ Bar. non bene intellexit.

1 ☞ Moꝛe purgatio admittit̃ quo ad actionẽ conſeruandam ex parte actoꝛis intra modicũ tempus etiam vbi eſt dies, ⁊ pena.

§. Seia cauit.

Ex parte actoꝛis ad actionẽ conſeruandã admittit̃ purgatio moꝛe intra modicum tempus, ſi aduerſarij nõ intereſt. h. d. notabiliter.

a Caſus eſt etiam bonus. ¶ Opp. ⁊ videatur[a], quod alia debent requiri, vt moꝛe purgatio admittat̃, ⁊c. l. ſi inſulam. ſ. eo. Gl. dicit idem quod ibi, ſcilicet qđ hic non eſt lis cõteſtata, dicit ne bene gl. Non, ad caſum noſtri §. qꝛ hic loquitur in actoꝛe cui nõ ſolet conteſtatio litis nocere, l. nõ ſolet. j. de reg. iur. ⁊ l. aliam. ĩ. de noua. ſed. d. l. ſi inſulã loquitur in reo. ¶ Oppõ. de l. traiectitie. §. de illo. ſ. titu. j. ⁊ l. magnã. C. de contrahen. ⁊ commit ſtipula. Dicit gl. in contrario non admittitur, quia eſt dies, ⁊ pena, hic vero non eſt penalis, Sed contra iſtam gl. eſt quia etiam hic eſt dies, ⁊ pena, cum eſt dies in calendis. ⁊ pena ſcilicet ſoꝛs cum vſuris ⁊ tamen admittitur purgatio mea. Dico, quod hec vſura non opponitur, vt pena, ſed vt ſoꝛs apponitur. Simile in l.

a idem que. §. ij. ſ. mand. Uel aliter quando eſt dies, ⁊ pena, non admittitur purgatio moꝛe ad euitandum commiſſionem pene, vt in contrario ſed quantum ad conſeruandam mihi actionem, tunc admittit̃ purgatio moꝛe, vt hic. ¶ Oppo. de l. Thais. §. intra. ſ. de fideicõmiſ. liberta tetigi. in l. qui Rome, §. Flauius. ſ. e. vbi ex parte actoꝛis admittit̃ moꝛe purgatio. Sol. ad actionem acquirendam non admittitur purgatio, l. Thais. §. intra ſed ad actionem conſeruandam, ſic, vt hic. Latius explico materiam in l. ſi inſulam. ſ. eod. titu.

ADDITIO.

a Poma. ¶ Opp. ⁊ videtur. Iſta opi. Bart. hic eſt communis, licet teneat oppinio. gl. in d. l. ſi inſulã. vbi videas Alex. ⁊ do. Ja. de But. cũ Decio pꝛeceptoꝛe meo. Et pꝛo hac opin. facit text. in l. cum dies. ſ. de arbi. ⁊ in l. mancipioꝛũ. ſ. de opti. leg. ⁊ vide Alex. conſi. xxiiij. in vlt. col. vol. iiij.

1 ☞ Pactum quod quis non poſſit alienare rẽ ſuam nõ tentet niſi paciſcentis interſit.

2 Eſtimatio rei venit ad intereſſe.

Alienatione pꝛohibita in contractu. an pꝛohibeatur alienatio dominii particularis titulo ſingulari.

4 Alienatio impeditur quando res eſt, vendita ſub pena centum ſi alienetur, ⁊ illa obligetur iure pignoꝛis, idem ſi in re vendita cum illo pacto emptoꝛ vult ibi eccleſiam edificare.

Alienatio ſi prohibetur a lege, an impediatur tranſlatio domi-
nij titulo ſingulari.
6 Statuto ſtante quod omnis donatio debeat intra menſem inſi-
nuari, aliter nõ valeat: ſi donatio fuit facta, ⁊ res tradita ab ini-
tio, ſed intra menſem nõ fuit inſinuata, an impediatur dominij
tranſlatio.
7 Prohibitio de nõ alienando facta a lege, vel per teſtatorẽ, vel
a contrahentibus, quando impediat heredis inſtitutionem.
8 Alienatio ſi eſt prohibita fieri in forenſem per ſtatutum, vel non
allibratum, videtur prohibita heredis inſtitutio.
9 Emphyteuſis ſi conceditur ab eccleſia, ne alienetur in eccleſiam
vel potentiorem an prohibatur heredem inſtituere eccleſiam,
vel potentiorem.
Eccleſia quando habeatur loco filij.
10 Dominij tranſlatio qualiter poſſit fieri quod in contractu pro-
hibeatur.

a **§. Ea lege.** a Prohibitio alienationis in ꝯtractu nõ im-
pedit tranſlationẽ dñij, licet contrafaciens
ad intereſſe teneatur. h. d. ¶ Opp. quod tale pactum ſit nullum
1 ipſo iure, l. nemo. ff. de pact. Poſt multa tñ iſta eſt veritas. Pactũ
eſt nullum niſi interſit paciſcentis, vel in donatione rei mee ap-
ponat l. fi. C. de pac. inter emp. ⁊ ven. ⁊ ibi doc dicũt, ⁊ ff. de pac.
l. in traditionib⁹. Op. de l. ex hoc edicto. §. ſi heredẽ. ff. de alie.
iu. mu. cau. fac. Bal. nõ ſoluit, ſed Dy. dicit, dic vt ibi, ⁊ bene, qꝺ
ibi nõ prohibetur alienatio, ſed punitur dolus qui inſtituendo
herede non preſumitur. ¶ Oppo. de l. quedam. de acqui. re. do.
Sol. ibi alienatio ꝓhibetur a lege ſimpliciter. Unde inſtitutio
heredis nõ videtur prohibita: hic de prohibitione hominis cer
2 tarum perſonarum, ideo non poteſt inſtitui. ¶ † Uenio ad que
ſtiones, ⁊ quero quid venit in intereſſe? Dic, eſtimatio rei, l. ea le
3 ge. C. de condi. ob. cau. cum ſua gl. ¶ Uenio vltimo † ad queſtio
nes magis propinquas. Una eſt, vtrum alienatione prohibita
in cõtractu, prohibeatur alienatio dñij particularis titulo ſin-
gulari? Dic, quãdoqꝫ ille qui tale pactum apponit in re, ſibi aliqꝺ
ius ſeruat, ⁊ tunc talis prohibitio impedit tranſlationẽ dñij, l. fi.
C. de iu. emph. ⁊ l. ſi creditor. §. fi. ff. de diſt. pig. ſm vnã lec. put
ibi eſt, nullã eſſe venditionẽ, que litera vera eſt: quia cũ ſemel mihi
expediret ꝓpter queſtionẽ de facto, miſi vſqꝫ ad Piſas ad Pã
dectas, ⁊ l. vlt. C. de re. ali. non alie. Aut non ſeruat ſibi ius in re
⁊ tunc aut alienatio eſt irreuocabilis, ⁊ tunc dominij tranſlatio
impeditur, l. ea quidem. C. ſi man. ita fue. alie. Aut eſt reuocabi-
lis, ⁊ tunc dominij tranſlatio non impeditur, ſed contra faciẽs
tenetur ad intereſſe, vt hic, ⁊ d. l. ea lege. C. de cõdi. ob. cau. ⁊ ſunt
4 vtilia. ¶ † Uendo tibi rem ne alienes ſub pena centum, ⁊ illam
rem volo eſſe mihi obligatam iure pignoris, ⁊ tunc alienatio im
peditur, ſecundũ d. l. ſi creditor. in fi. ff. de diſtrac. pig. Alterius
tu habes rem emptã pacto predicto, vis ibi edificare edem ſa-
cram, iſta nõ eſt reuocabilis. ¶ Ex predictis apparet, quod im-
b peditur dominij tranſlatio[b]. ¶ Quero, vtrum prohibitio lega-
5 lis impediat dominij tranſlationem titulo ſingulari? Dices tu
ſic, l. quedam ff. de acqui. re. do. ⁊ l. j. ff. de fundo. no. plene in d.
6 l. ea lege. C. de cõdi. ob. cau. ⁊ bene dicis. Sed illud noui † propter
vnum ſtatutum, qꝺ eſt in ciuitate iſta videlicet ꝙ omnis dona-
tio debet inſinuari intra menſem, alias nõ valet: nõ fuit inſinua-
ta intra mẽſem, ſed ab initio fuit res tradita, an impediat trãſ-
latio dominij? Et tunc dic. Quandoqꝫ ſtatutum vel lex precipit ali-
quid fieri tempore ipſius ꝯtractus, ⁊ tũc ſi nõ obſeruatur, ꝯtractus eſt
nullus ipſo iure, l. nõ dubium. C. de legib. Quandoqꝫ lex diſponit ſuꝑ
ꝯtractu iam facto, ⁊ tunc ipſo iure non annullatur, ſed debet ꝑ ſen-
tentiam reuocari, arg. l. vniuerſa. C. de precib. impe. offe. cũ ſua
gl. ideo ex illo ꝯtractu eſt tranſlatum dominiũ. Predicta vera, niſi
ſtatutum diceret expreſſe ꝯtractus ſit nullus ipſo iure, tunc enim
annullaret ipſo iure contractus, tñ vt puto dominium ipſo iure
non transfertur, ⁊ ideo locus eſt cõditioni ſine cauſa, vel ob cau-
ſam. Et dicam in l. j. ff. de donatio. Facit qꝺ no. C. de fid. inſtru. l.
7 ꝯtractus. ¶ Procedo vlterius ⁊ quero, † vtrũ prohibitio legis,
vel teſtatoris, vel ꝯtrahentium de non alienando, impediat inſtitu-
tionẽ heredis, ſeu impediat tranſlationẽ in heredes? Et in hoc
dubito ꝓpter aliquas gl. Sed dicam ſic, Quandoqꝫ lex vtitur verbo
alienationis ꝑmiſſiue, ⁊ tunc heredis inſtitutio cõtinetur, l. ſi qs
prioris. §. certum. C. de ſecund. nup. quandoqꝫ lex ſeu ꝯtrahentes
vtuntur vocabulo alienationis prohibitiue, ⁊ tũc aut ꝓhibetur
alienatio ſimpliciter, vt puta, fundus dotalis, ⁊ tũc heredis in-
ſtitutio nõ cõprehẽditur. l. j. ff. de fũd. dota. l. quedã. ff. de acqui-
c rend. re do. Ratio eſt in prõptu[c], quia nõ poteſt omni tẽpore viue
d re, ideo oportet qꝺ habeat heredẽ. Quandoqꝫ ꝓhibetur [d]aliena
tio in certas ꝑſonas ſingulares, ⁊ tunc nec ꝑ heredis inſtitutio-
nem ex teſtamẽto, nec ab inteſtato põt venire, ꝙ nõ fiat ꝯ prohibi
e tionem, vt hic, ⁊ l. codicillis[e]. §. matre. ff. de leg. ij. Sed in hoc eſt
differẽtia, quia ꝓhibitio legis, vel teſtatoris, impedit trãſlationẽ
dñij: prohibitio ꝯtrahentis non, niſi vt dixi ſupra in titulo ſingula-
f ri[f]. Aut eſt prohibita alienatio in certum genus perſonarũ, vt
nõ alienes extra familiam, ⁊ tunc aut eſt ꝓhibitus heres legiti
mus, ⁊ talis ꝓhibitio ad eũ non extenditur, l. cũ pater. §. cũ iter.
de leg. ij. ⁊ notatur in l. peto. §. fratre. ff. de leg. ij. ⁊ l. pater. §. Iu
lianus agrippa. ff. de leg. iij. Aut eſt heres teſtamentarius, ⁊ tũc
g videtur ꝓhibita alienatio[g], d. §. fratre. ſcdm Iac. de Are quod
8 tenet Dy. ⁊ bene. ¶ † Per hoc formo tibi queſtionẽ [h]valde no
h ta. Ciuitas iſta habet vnũ ſtatutũ, ꝙ nullus poſſit alienare rem
alieni nõ allibrato, modo quidã de ciuitate iſta vult facere vnũ
heredẽ nõ allibratum, an poſſit? Et habemus gl. C. non lice. me-
troco. habit. l. j. lib. xj. vbi tenet, ꝙ poſſit. Neſcio qd illa gl. velit
dicere, quia ſi prohibita eſt alienatio in certum genus ꝑſonarum
vt in forẽſes, tũc debet diſtingui, an ſit legitimus, vel teſtamẽta
rius. Ita dicerem hic, licet iura q̃ allegaui, loquãt ĩ vltima vo-
lũtate, tñ plus deberet poſſe lex ꝓhibere, quam teſtator. ¶ Po
9 ne, † eccleſia conceſſit in emphyteuſim, ne liceret tibi alienare in
eccleſiã, vel ĩ potẽtiorẽ an liceat inſtituere eccleſiã, ⁊ trãſeat? Et
vide gl. que dicit ⁊ ſi de ſingulis. ⁊ tene mẽti. videamus, q̃ dicat
verum? Et quidã dicũt indiſtincte ꝙ nõ bene dicit, quia nõ reperit
ꝙ eccleſia habeat loco filij, ſm opi. Rich. Malũ. quã recitat Cy
in aut. niſi rogati. C. ad Treb. quã puto verã, ⁊ ſm hoc indiſtin-
cte nõ transferẽ dñium. Tñ quidã nõ reprehẽdunt indiſtincte, ⁊
dicũt ꝙ tunc habeẽ loco filij, quñ ingreditur monaſteriũ: ſecus ſi
nõ ĩgredit: quia tũc nõ habet loco heredis legitimi, ſed teſtamẽta
rij. Et iſtam tenet hic Dy. ſed cũ hic nõ fuerit facta prohibitio ĩ
certũ genus ꝑſonarũ, debemus diſtinguere. Aut eccleſia ſucceſ
ſit iure legitimo, aut iure teſtamẽtario. Illum aũt paſſum an ec
cleſia habeatur loco filij plene dixi in l. ſi ita quis. §. j. de lega. ij.
Et predicta vera in ꝓhibitione facta a ꝯtrahentibus, vel a lege. Si
a teſtatore, nõ dico modo. dic vt Dy. in d. l. pater. §. Iulian⁹. ff.
de leg. iij. ꝑ Cy. in l. ea lege. C. de ꝯdi. ob cau. ⁊ ego exuberãtius
10 ſcripſi ĩ l. filiuſfa. §. diui. de le. j. ¶ † Qualiter aũt poſſit fieri, ꝙ
in ꝯtractu ꝓhibeatur dñij tranſlatio, dicetur in l. qui abſenti. §. j. de
acqui. poſ. ⁊ in gl. quã legi ibi, dũ dicit, eſt enĩ modus in reb⁹ ⁊c.
neſcio qd voluit dicere. Old. dat plures. ſol. forte voluit allega
re in aut. de nõ alienan. §. finimus igitur. vbi dicit, ꝙ in eccleſia
optima mẽſura eſt donatarũ rerũ immẽſitas. Uel vult allegare
ff. de ſerui. l. ſi cui. ⁊ de dam. infe. l. ex dãni. in prin. vbi dicit, mo
dus honeſtus ⁊c. Oldr. Uel dic, quod voluit allegare illos ver-
ſus cõmunes. Eſt modus in rebus, ſunt certi deniqꝫ fines. Uel
vult legare. j. e. l. continuus. §. item qui inſulam.

ADDITIONES.

a And. Barb. ¶ Ea lege. Et de materia huius. §. vide Bal. in l.
ea lege. de condi. ob cau.
b ¶ Dñij trãſlatio. Adde aliũ caſum ſm Pau. de caſt. ſi fuiſſet di
ctũ, ⁊ quãcito ꝑuenit ad actũ alienationis, dñiũ reuertaẽ ad tra-
dentẽ, ⁊ dicto caſu emptor, vel donatarius cõſtituit ſe noĩe vẽdi
toris, vel donatoris poſſidere, vt no. Bar. ĩ l. qui abſenti. §. fi. de
acqui. poſ. Sed ſi nõ eſſet cõſtitutũ, verba illa, ꝙ reuertaẽ dñiũ,
nõ ſufficerẽt, vt no. in l. j. ff. de do. quia nõ inducũt pactum legis cõ
miſſorie. An autem iuramentum ſit ſufficiens ad impediendum
dominij tranſlationem, vide Bal. conſi. ccclxxxiiij. ij. lib.
c Pom. ¶ Eſt in prõptu. Et hoc eſt adeo verũ, vt dicit Ang. ꝯſi.
lvij. inci. d. Andreas cõdidit teſtamentũ, ⁊ ſuum heredem fecit
quoddã hoſpitale. ꝙ ſi teſtator ꝓhibuit heredẽ, ⁊ eius deſcẽden
tes, quoquo modo, vel quouis titulo, ⁊ ſi ſec⁹ fecerit ꝙ bona de-
ueniãt in Titiũ, ꝙ tñ non obſtante tali ꝓhibitione poterit inſti-
tuere heredẽ extraneũ. Unde ſubdas, ꝙ hoc ꝓcederet etiã ſi ex-
preſſe ꝓhibuiſſet talẽ heredẽ extraneũ inſtituere. ⁊ idẽ tenet do.
Alex. ꝯſ. cliiij. in ij. vol. ⁊ ſic no. iſtos velle, ꝙ talis ꝓhibitio nõ va
leat etiã ſi ſit facta cõtẽplatione familie. qꝺ quidẽ tenet Ang. con
ſi. vij. inci. ex dicto themate. ⁊ ita ſe cõſuluiſſe Iaſ. ⁊ obtinuiſſe in
ciuitate Padue. dicit in l. filiuſf. §. diui. in vij. q. Bar. ff. de leg.
j. ⁊ ibi ab eo audiui, ꝙ non eſt tñ aduertẽdum circa hoc, ꝙ verba
Bar. hic in ſua doctrina tenentẽ ꝯrium, ⁊ in contrariũ facit text.
in l. pater. §. fundũ. ĩ fi. ff. de leg. iij. a cõtrario ſenſu. idẽ teſtator illi
heredi potuit nõ relinquere, ergo fortius ꝓhibere, l. videamus.
§. pe. ff. de in lit. iurã. Itẽ prohibito teſtatoris cũ cauſa legtima
cẽſetur. §. diſponat. in aut. de nup. ergo tanquam lex dꝫ ſeruari
Cogita vt ibi Pau. cõſ. xl. vol. ij. ⁊ Bar. ĩ d. l. peto. §. fratre. hic
alle. ꝑ Bar. cuius dicta etiã ibi ſonãt cõtra opi. Ang. de qua hic
⁊ contra Ang. etiam facit contra Alex. conſi. lv. col. ij. in iij. vol.
d And. Barb. ¶ Quandoqꝫ prohibitur. Uide per hoc tex. in l. f.
C. de reb. alie. nõ alie. ⁊ inquantũ Bar. dicit in l. ea lege. C. de cõ
di. ob cau. ꝙ non impeditur tranſlatio dñij, debet intelligi quo
ad contrahẽtes, non autẽ quo ad prohibitionem legis, aut teſta
toris. Et ad Bar. hic, adde tu Alexã. de Imo. in conſi. xxiij. col
pe. in fi. in ij. vol. vbi ꝙ communis opi. eſt cum Bar.
e ¶ Ut hic, ⁊ l. codicillis. Adde ſm Pau. de Ca. ꝙ qdã diſputãdo
tenuit

tenuit per hanc gl.iũcto tex.quod ſtante ſtatuto,ꝙ vir lucretur
totam dotem,et vidua habens filios ex primo marito ,nubat
abſq; aliquo pacto de lucrãdo quod nõ lucrabitur ſecũdus vir
in preiudiciũ filiorũ p̃imi matrimonij.contra prohibitionẽ
l.hac edictali,q2 mulier debuit curare,ne ad ſecundum virum
plus perueniat quam per legem diſpoſitum eſt.De quo vide
que poſui in dicta lege hac edictali,
¶ Singulari.Adde,ꝙ hanc deciſionem dicit communem,et
illã ſequitur Alex. in conſi. xxiij.in ij. vol.ibi vide.
g Poma.¶ Aut eſt prohibita alienatio. Uide Alex.ↄſil.lvj.
in vlt.dub.in j.vol.⁊ in conſi.lix.in iij.dub.vo.ij.hoc tamen in-
tellige vt hic dicit de herede teſtamẽtario,niſi eſſet legitimus,
id eſt,quod alius eſſet ab inteſtato ſucceſſurus,quia talis bene
poſſit inſtitui.Ita tenet hic Imol.⁊ Bar.in d.§.fratre.poſt gloſ.
ibi.⁊ vide etiã ad hoc Ange.conſil.vij.incip.ex dicto themate.
⁊ Bal.in l.ea lege.C.de cond.ob.cau.⁊ Imo.⁊ Bap.cu.in d.§.
cum inter.vbi dicit,ꝙ illa glo.eſt cõmuniter approbata,ꝙ li-
cet quis ſit prohibitus alienare extra familiã tamen nõ intelli-
git̃ p̃hibitus qđ poſſit trãſferre ex teſtamẽto ad eũ,qui ab in-
teſtato eſſet alias ſucceſſurus,licet non ſit de familia. Et ita etiã
do.Alex.i d.cõſil.lix.⁊ cõſi.lv.colum.j.i iij.vol.incip.põderatis
his q̃ i themate narrãt. Et ad p̃dicta facit qđ vult Bar.l.iij.in
vlti.colũ.verſicu.ſecũdo fallit.ſ.đ lega.j.⁊ vide etiã Alexan.cõ
ſil.ccxcvj.ici.viſis ⁊ accurate cõſideratis.i ij.vol.⁊ cõſil.cliiij.⁊
cx.⁊ xl.eo.vol. Et vide i ſimili Feli.i c.q̃ in eccleſiarũ.de cõſtit.
Aret.i l.ventre.i iij.caſu gl.⁊ i l. Pantonius.§.j.ſ.de acquirẽ.
hered. Et vide etiã Aret.cõſilio xix.col.ij.⁊ Caprã lv.⁊ Alexã.
xxiij.col.ij.volu.ij.vbi tangit etiã de ſuperiori queſtione Bart.
⁊ Rom.cccclvij.in iij.dubio ⁊ Soc. cccij.colum.j.in fi.
h P.Pau.P.¶ Fozmo tibi q̃õnẽ.vide Com.ↄſ.cij. poſt prin.

§.Filia que de inofficioſo.

Trãſactio facta
ſup vna cauſa,non obſtat agenti ad eadẽ ex alia cauſa hoc dicit.
Nota caſum huius legis,qui eſt contra gloſſam in l.ſi đ certa.C.
de tranſac.licet ibi diſputet.

LEX CXXXVI.

1 ☞ Pactum,qđ vicinus non prohibeat venire aquã iuxta do-
mum,ſi domus venditur,an iſtud pactum tranſeat ad emptorẽ.
2 Pactum non extinguitur ſi p̃miſſor alienet.
3 Fundus ſi eſt vẽditus,⁊ ceſſa ſit actio perſonalis pro ſeruitute,
quando teneat ceſſio.
4 Promittens nõ prohibere aquam,quando videatur p̃mitte
re ius reale,vel perſonale.

SI ſub vna ſignificatione.

§.Si quis viam.

Iſte.§.ẽ ſubtilis,⁊
bonus.⁊ breuit̃ di
cit. Ante rem perfectam ⁊ comſummatam vitiatur ſtipulatio,ſi
deuenit res ad eum caſum,a quo non potuit inchoari.h.d.Que
eſt ratio:quia ab initio ſiue in illa parte erat dominus ſiue pro
parte,ſeruitus non poterat conſtitui,l.j.cõmunia prediorũ.⁊ l.
pro parte.de ſerui.vnde per alienationẽ deuenit ad eum caſũ,
⁊c.Quod brochardum ſolam in l.pluribus.§.⁊ ſi placet.j.eod
¶ Opp.đ l.via.§.quecũq;.đ ſer.ruſt.predi.Sol.ibi erat ſerui-
tus conſtituta,⁊ ſic res perfecta:hic ſecus.Opp.j.eo.l.pluribꝰ.
in fi.Sol.ibi deceſſit pluribꝰ heredibꝰ relictis:hic vero ſucceſ
ſore ſingulari.hoc dic gl.in verb.euaneſcit.⁊ tamen eadẽ gl.for
1 mat vnã queſtionẽ.† Aliquis ſtipulatus fuerat a vicino,qđ nõ
prohiberet venire aquã iuxta domum eius,nunc vẽdidit iſtã do
mum,an,iſtud pactum trãſeat ad emptorem:Et gl.dicit qđ nõ
niſi p ceſſionẽ. Sed iſta gl.videtur contra tex.vbi dicit qđ eua-
neſcit ſtipulatio:quomodo erga poteſt amodo cedi. Et dic,quã
doq; ſtipulor aliquid cauſa conſtituendi ius in re,⁊ tunc p alie-
natione extinguitur,⁊ euaneſcit ſtipulatio omnino,vt hoc tex.
Quãdoq; ſtipulor aliquid pro re,non tñ animo cõſtituendi ius
reale,vt volo qđ patiaris qđ perſona tua ſit obligata pſone mee
ad patiẽdũ ductionem aque,⁊ iſto caſu dicit verũ gl.tua,l.flumi
nũ.§.adijcitur.ſ.de dã.iſe l.damni.§.emptor.eo.tit.⁊ cogit̃ vẽ-
ditor cedere,vt dictis legibꝰ. Et hoc tenet Pe.fruſtra ergo for
mat̃ hoc oppoſitio,qđ actio inutilis penes cedẽtẽ,efficiat vtilis
2 penes ceſſionariũ.¶ † Quero,qđ ſi ex parte p̃miſſoris fiat alie
natio:Reſpõ.nõ extinguit̃,q2 non deuenit ad eum caſum ⁊c.q2
etiã dominus p parte poteſt eſſe pſonaliter obligatus ad p̃eſtã
3 dũ ſeruitutem,l.per fundũ.de ſeruit.ruſt.pred.¶ Quero,qđ ſi
vendidit fundũ,⁊ cedit actionẽ illam perſonalẽ p ſeruitute:Rñ
aut ante cedit,⁊ poſtea vẽdidit,⁊ nõ valuit ceſſio,q2 facta dño.
Aut primo vẽdidit,poſtea cedit,⁊ nõ vꝫ,q2 iã eſt extincta,vt hic
Aut eodẽ momento facit vtrunq;,⁊ intelligo vẽdit ⁊ dominium
trãſfert,q2 cõtractus celebrat̃ in fundo,vel cõſtituit ſe poſſidere
nomine emptoris,⁊ actionem cedit,tũc nõ extinguit̃ ſtipulatio
eadem ratione,que non extinguitur in herede,vt dictum eſt in
4 gloſ.quic quid dicat Petr.¶ † Quero,quid in dubio,an p ta
lẽ p̃miſſionẽ,⁊ ſimiles,videat̃ promitti ius reale,vel perſonale:
reſpon.cũq; promiſſor nil concedit,ſed ſolũ promittit ſe nõ im-
pedire,⁊ tũc eſt obligatio mere perſonalis,vt hic ĩterminis gl.
⁊ arg.C.de trãſa.l.ſi pro fundo.Si vero promittit cõcedere ꝙ
poſſet ducere aquam,queritur tunc,an videatur promittere ſer
uitutem,vel tantum perſonale ius,collige ex l.pe.ſ.de ſerui.vel
ex his que no.in l.apud Julianum.§.ſi quis alicui.đ lega.j.

LEX CXXXVII.

Continuus.

Quero quid eſt dictum comi
nus:Glo.dicit id eſt,ſtatim.
Tu dic,id eſt,in preſentia.C.đ legib.l.fin.i prin.⁊ ibi
not.Quero,an valeat vt pactũ:Rñ.non,vt plene di-
xi ſ.eo.l.j.§.ſi qs ita.⁊ materiã huius principij dic vt ſ.eo.l.j.

§.Si hominem.

§.j.De hoc habuiſti ſ.l.inter
ſtipulantem.§.j.

1 ☞ Judex dicitur vir bonus.
2 Articulandi,practica ⁊ aſſignandi rationem dicti per teſtes cũ
probatur quod ad aliquem locũ tãto tempore perueniri ſolet.
3 Qualitas perſone debitoris inſpicitur licet ſolutio per aliũ ex
pediri poſſit.
4 Arbitrium boni viri non requiritur in declarãdo tempus pro
eundo ad locum vbi ſolutio cõfertur,qñ miliaria ſunt limitata.
5 Uia ſecurior,⁊ magis frequentata inſpicitur,vt ad locum ĩtra
tempus perueniri poſſit,licet alia ſit breuior.

§.Cum ita ſtipulatus.

Si ſolutio certo
loco cõfert̃,ſtipu
tio hꝫ diẽ,qua potuerit ibi cõmodo perueniri,⁊ vbi eſt certũ,cõ
1 iecture nõ eſt locus.h.d.† No.qđ vir bonus dicit̃ iudex,vt hic,
⁊ l.ſed ſi vnius p̃miſſu.§.pretor ait.ſ.de iniurijs.⁊ j.iud.ſolu.l.
2 vir bonus.⁊ pro ſoc.l.ſocietatẽ.§.arbitrorũ.Secũdo pot.† text
ibi,id eſt,eo tẽpore,quo pleriq; eiuſdẽ ↄditionis homines,⁊c.Et
quo ſcias qualiter debes formare articulũ,⁊ qualiter teſtes de-
bẽt reddere rationẽ.Sufficit enim ſi dico,ꝙ maior pars homi-
num eiuſdem conditionis cuius ipſe eſt,ad dictum locum tãto
tẽpore peruenire ſolet.Et illud qđ dico,maior pars apparet ex
dictione,plerique.Teſtis autem qui hoc dicit,interrogatus de
cauſa ſcientie,dicit:q2 ſcio diſtãtiã loci predicti,⁊ ſolitus fui ,in
tanto tẽpore ire ad dictũ locũ cũ hominibus eiuſdẽ cõditionis,
⁊ ſemper vidi maiorẽ partẽ tãto tẽpore peruenire.Uel clarius
dicat,q2 ſcio diſtantiam dicti loci,⁊ ſum cõſuetus per alia itine
ra ſimilia ire cũ hominibꝰ eiuſdẽ cõditionis,⁊ multis,⁊ cõmuni
ter in tot diebꝰ tantũ iter perambulare ſolent,vt arg.huius §.
Uel putarẽ ſtandũ opinioni vulgari q2 hec liqdo p̃bari nõ poſ
ſunt,l.nõ omnes.§.a barbaris.j.de re mili.Item aduerte,quia
debet actor probare ſe habere procuratorẽ,vel inſtitorẽ Ephe
ſi,cui poteſt ſolui,alias non imputaretur reo,ſi nõ iuit,ar.ſ.de
arbi.l.arbiter,ſi calendis.niſi eſſet actum,quod deberet mittere
aliquẽ cũ debitore ad recipiendũ,vt ſ.eo.l.qui Rome.§.Calli-
machus.⁊ ſ.ti.j.l.traiectitie.§.de illo.tũc ſufficit,ꝙ creditor ob
3 tulerit ſe paratum mittere talẽ cũ eo.Itẽ no.† ꝙ licet hoc poſ
ſit expediri per alium,qualitas tñ perſone debitoris inſpicitur
Item facit iſte tex.ad probationẽ intereſſe ſingularis,vt dicam
4 j.til.nemo.Sed cõtra hanc legem op.q2 videtur † quod nõ ſit
neceſſarium arbitrium boni viri,cũ a lege tempus eſt limitatũ,
l.j.ſ.ſi quis cau.Glo.dicit,quod aliud i iudicijs,vt ibi:aliud in
contractibus,vt hic. Pe. dicit.neſcio quare aliud.Dic,aut nõ
ſunt limitata miliaria,⁊ loquitur hic:aut ſunt limitata.⁊ loqui-
tur lex contraria,Et idem voluiſſe videtur hic Irner.qđ ſatis
5 placet.† Sed quid ſi ſunt due vie,vna breuior,alia ſecurior:Re
ſpond.đbet inſpici illa,que eſt ſecurior,⁊ magis frequẽtatur,vt
j.de fal.l.eos.in fi.⁊ C.de curſu pub.l.ij.lib.xij. ¶ O .de l.iſq
ſ.de eo quod cer.loco.Sol.Poſſum ſi ſoluam itereſſe tuũ albi,
cũ forte.Facit quod no ſ.eo.l.qui Rome.in prin.¶ Oppo.de l.
ſed ſi ante.ſ.ad Trebel.Sol.ibi in die incerta,hic certa
1 ☞ Obligatio faciendi ⁊ obligatio dandi equiparãtur quo ad
more purgationem.
2 Opus fieri ſolum per promiſſorem,quando videatur actum.
3 Pena ſi in ſtipulatione operis fiendi ſit appoſita,an poſſit agi
ad particulare intereſſe.
4 Fabri quando non ſunt in terra,debent ex locis circunſtanti-
us inueniri.

§.Item qui inſulam.

Quãto tẽpore opus
poſſit edificari arbi-
trio iudicis cõmittitur.Itẽ ſi nõ inchoat̃,ad particulare inter-
eſſe ſtipulatio cõmittit̃.Itẽ poſt morã admittit̃ purgatio.h.d.
1 No.bene primũ dictũ.Item ex fi.no.† quod ad purgationẽ mo
re equiparat̃ obligatio faciẽdi,⁊ dãdi.¶ C p.j.de ſol.l.iter arti
2 fices.⁊ đ leg.iij.l.fideicõmiſſ.§.fi.Sol.dicit gl.† hic fuit actũ ne

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

per ſe ſolum faceret. Hoc autem intelligo agi ex qualitate per
ſone, vt ſi pmiſſor nō erat artifex. j. e. l. §. ſi ab eo. ⁊ ex qualitate o
peris, vt ſi erat ita opus magnū, qd̄ p ſe nō poterat expediri niſi
in magno tēpore, nō eſt veriſimile cōtrahētes d̄ hoc ſenſiſſe, arg.
C. e. l. ſi. facit. j. de pollici. l. de pollicitationibꝰ. Op. ſ. e. l. inſulā.
Sol. ibi adiectū fuit certū tempus: hic non. ꝙ dic vt ſ. eo. l. cum
3 ſtipulatus. † Sed qd ſi eſſet appoſita pena, an poſſit interim agi
ad particulare intereſſe: quod videt̄ propter electionē, que cōce
di vr̄ auctoria, l. reſcriptū. §. ſi pacto. ſ. d̄ pa. ſ. ⁊ l. p̄dia d̄ ac. em.
Tamen dicendū eſt cōtra, q: hec ſtipulatio ſperat̄ nouari l. ſi pe
num. ⁊ l. cū ſine. qñ di. leg. ced. ⁊ no. in l. j. §. itē ſi ita. ad leg. falc.
Ideo pendente cōditione ſtipulationis nouantis, nō pōt agi ex
nouanda, l. pecuniā. ſ. ſi cer. pet. l. ſi debitor. q̄ eſt l. antepe. ſ. d̄
iure do. Dy. dicit hoc verū, ſi ponamꝰ ſtipulationē ex cauſa lu
cratiua: ſecus ſi ex cauſa oneroſa, q: tūc non ſperatur nouari, vt
dixi plene in l. ita ſtipulatus. Item de hac materia dic, vt plene
5 dixi in ſtipulationis nō diuiduntur. † Quero ſi fabri nō ſunt in
terra, an teneatur inuenire ex locis circunſtantibus: Hic videt̄
dici ꝙ non, ibi, vndique fabri, ⁊c. Sed illud quando in terra ſūt
aliqui ſecus. arg. ſ. de tuto. ⁊ cura. da. ab his. l. diuus.

1 ☞ Difficultas non impedit obligationem, ⁊ quando vitiet, ⁊
nu. 4. vbi diſtinguit.
2 Impoſſibile eſt, qd̄ fieri nō pōt impedimēto iuris, vel nature.
Difficile qd̄ propter impedimentum perſone non poteſt fieri.
3 Teſtamentum habet inſtar bone fidei, ideo difficultas in eo ex
preſſa remouetur.
4 Difficultas quando impediat exactionem.
5 Difficultas quando impediat more commiſſionem.
6 Difficultas quando impediat pene commiſſionem.

§. Illud inſpiciendum.

Difficultas non impedit diē obli
gationis cedere, ⁊ venire: ſecus ſi impoſſibilitas. h. d. Et iſte. §
eſt bonꝰ. vtilis, ⁊ ſubtilis. Diuidit̄ i ſex partes. Primo, format
vnā q̄ſtionē. Scd̄o, ponit rationē p vna parte. Tertio, illi ratio
ni rn̄det. Quarto, pbat illā rationē eſſe falſam per deductionē
ad inconueniēs. Quinto, cōcludit, ⁊ ponit determinatione quē
ſtionis. Sexto, pbat dictā reſponſionē eſſe verā per reductionē
ad incōueniēs. Scd̄a ibi, qd ergo. Tertia ibi, ſed hec recedunt.
Quarta ibi, ⁊ alioquin ſi qs. Quinta ibi, ⁊ generalit̄. Sexta ibi.
ne incipiat. ¶ Lege literam, ⁊ ſubaudi i tex. ibi, teneat̄, id eſt, in
ipſo momēto reſpōſionis veniat, ⁊ cedat dies, vt ſtatiꝫ poſſit agi.
Ibi. poſſit pecuniā ſubaudi, ⁊ vr̄ ꝙ ſic, qd ergo, ⁊c. Ibi, neqꝫ inue
niat creditorem qd̄ ceſſet obligatio, alias dicamꝰ eū teneri ad
impoſſibile, Itē ibi, q̄ pmittunt̄ cōcludit̄ ergo, ꝙ cōfeſtim tenea
1 tur. ¶ † No. quod difficultas obligationē nō impedit, vt ſ. e. l. ſi.
2 §. ex his. † Itē no. ⁊ ſigna bene tex. ⁊ gl. Et ſi vis cognoſcere, q̄ ſi
impoſſibilitas, dic. ꝙ illud quod nō pōt fieri impedimēto natu
re. vel iuris, eſt impoſſibile: ſed illud dicit̄ difficile, ꝙ ꝑpter im
pedimētū pſone nō pōt fieri. ¶ Pro declaratione huius legis
habemꝰ videre primo, an difficultas impediat obligationis vi
gorē. Scd̄o, an impediat exactionē. Tertio, an impediat more
cōmiſſionem. Quarto, an impediat cōmitti penalē ſtipulatioē.
Et iſta tangunt̄ p gl. ⁊ doc. minus perfecte. Et quedā examina
bo p cōtraria, quedā p queſtiones. ¶ Ad primū extra gl. op. ⁊
videt̄, ꝙ difficultas vitiet obligationē, vt ſ. de eo qd̄ cer. lo. l. ij.
§. ſi qs itaqꝫ. ⁊ Inſt. d̄ ver. ob. §. loca. Sol. Difficultas expreſſa
vitiat ſtipulationē, vt ibi, ſecus i difficultate nō expreſſe, vt hic.
¶ Op. de l. inſulā. §. j. ſ. loc. Sol. Si cōtractus bone fidei, non
vitiat̄ propter difficultatē expreſſam. In contractu ſtricti iuris
ſecus, ſi ex hoc apparet difficultas. l. ſi mihi. ⁊ tibi. §. ſi qs ſer
3 uos lega. j. Et gl. ibi multū vitiat: † tu nē veritas eſt, ꝙ teſtamē
tū habet inſtar bone fidei, l. i minorum. C. i quib. cau. in integ. re
ſti. nō eſt. neceſ. Ideo difficultas expreſſa in teſtamēto remouet̄
4 Diſtinguo ergo. † aut difficultas nō eſt expreſſa. ⁊ nō vitiat vt
hic. Aut eſt expreſſa, ⁊ tūc aut in cōtractibus bone fidei, ⁊ idem.
Aut ſtricti iuris, ⁊ tunc aut habēt inſtar bone fidei, aut nō, vt ex
predictis patet. Poſſet tamē eſſe tāta difficultas. ꝙ haberet̄ p
impoſſibilitate, vt j. ea. l. §. cū qs ſub. ⁊ ibi no. ⁊ ibi dicā ⁊ tūc im
5 pediret. ¶ † Ad ſecūdū an difficultas impediat exactionē: Hic
videtur dici, quod nō. Dicit enim, cōfeſtim. ⁊c. Cōtra, ſ. d̄ iudic.
l. ſi pretor. §. ſi. cū l. ſeq. ⁊ Inſti d̄ inutil. ſtipu. §. ſi. ⁊ de offi. iudi. §.
j. vbi datur dilatio, donec poſſit cōmode dari, ⁊ ſi videtur. quod
nō ſit aliqua differentia, an promittā tibi Stichū dare Epheſi,
an promittā ſimpliciter Stichū, qui tamē nō eſt Ephſi. Cuius
cōtrarium dicit tex. Et glo. in verb. teneatur, ſoluit. Fateor, ſed
vnus habet dilationē a lege alius a iudice, ſecundū Dy. Quid
eſt hoc dictū: Reſp. cū exprimit̄ locꝰ, habet qs dilationē a lege,
ſiue cōuentione, que impedit obligationis diē venire, ⁊ ſic ante
diē male agit, vt ſ. ead. l. §. cum ita. Sed quando locus nō expri
mitur, tunc tempus miſerationis cauſa indulgetur ſolutioni, ⁊
ante diem poteſt agi, ⁊ in compenſationem deduci, vt ſ. de com
pen. l. ſi cum militi. in ſi. qui textus iſta declarat. Sed cōtra hoc
Inſtit. de inutil. ſtipula. §. ſi. Sol. nō poteſt agi quo ad effectū
executionis, vt ibi, ſed quo ad effectū cōdemnationis ſic, vt hoc
in tex. ¶ Sed contra, ſecundum hoc, ille, qui nō habet pecuniā.
non poterit exigi, nec cōdemnatus in carcerē poterit detrudi,
⁊ ſic non erit neceſſaria ceſſio bonorum, cōtra l. j. C. qui bon. ce
de. poſ. Reſpō. Predicta ſūt vera, quādo difficultas eſt in pre
ſtatione ſpecie: ſecus in preſtatione quantitatis. Sicut enim ca
ſus nō liberat debitorem, ita nec difficultas impedit exactionē,
vltra tempus quod datur iudicatis, vt probatur in l. cū res. §.
j. ſ. de lega. j. Facit tamen difficultas quandoqꝫ vt cogatur cre
ditor pro quantitate ſpeciem recipere, vt C. de ſol. ant. hoc niſi.
¶ Item contra, vt in ſpecie non differatur exactio propter diffi
cultatem, nam debet preſtari quantitas, ſi nō poteſt preſtari ſpe
cies, l. non dubium. §. ſi. ſ. de leg. iij. Sol. ſi difficultas eſt tēpora
lis, differtur executio, donec ſuperueniat facultas, d. l. ſi pretor.
in ſi. cū l. ſeq. cū ſi. Si vero eſſet difficultas dubia, ſeu perpetua,
tunc deuenitur ad eſtimationem. Contra hoc videtur, quia quā
do ſeruus eſt fugitiuus difficultas eſt dubia, ⁊ tamen non de
uenitur ad eſtimationem, dicta l. cum res. §. ſed ⁊ ſi alienus, ⁊ l.
cum ſeruus. eod. titul. Solu. quando ſeruus eſt fugitiuus: diffi
cultas eſt tāta, quod aſſimilatur quodammodo caſui fortuito, li
cet non totaliter, quia eum habere non licet, quāuis aliqua ſpes
ſit, l. Iulianꝰ. §. j. de act. emp. Facit l. i fuga. C. de ad l. Fla. d̄ pla.
Sed predicta loquuntur, vbi nō eſt tanta difficultas. ¶ Itē cō
tra illam differētiam, quam feci inter obligationē quantitatis,
⁊ ſpeciei, videt̄ iſte tex. vbi equiparātur. Sol. fateor, quod equi
paratur cōtractui in ſubſtantia obligationis: ſecus quo ad mo
dum exactionis, vt dixi. Item contra hoc, quia eadem ſunt tē
pora executionis. ſiue ſit debita ſepecies. ſiue quātitas, l. i fidei
commiſſi. in principi. ſ. de vſuris. Solu. circa hoc gloſſe variāt.
Veritas eſt, quod idem eſt tempus exactionis vtriuſqꝫ, quando
agitur actione perſonali, l. ſi. C. de exec. rei iudi. ⁊ ibi plene p gl.
Sed iudex poteſt ex cauſa ꝓrogare, ⁊ abbreuiare, vt ibi no. ⁊
hoc ex cauſa tantum, que cauſa eſt ſecundum d. §. ſi. Inſtit. d̄ in
uti. ſtipul. Nam eſt euidētior cauſa, quā in pecuniaria, vt ſi eſt ſpe
cies Epheſi, tunc iudex ſtatuit diē: ⁊ ideo ex cauſa poteſt ꝓro
gare diem. Sed in actione in rem, tempus non eſt limitatū, ſed
iudex ſtatuit officio ſuo: vt Inſtitu. de offici. iudi. §. j. ideo diſtin
gue. Aut queris, vtrum difficultas impediat exactionē quo ad
effectum condemnationis, aut quo ad effectum executionis. Et
tunc aut in obligatione eſt quātitas, aut ſpecies, ſeu factum. Et
hoc ſecūdo caſu, aut eſt difficultas temporalis, aut dubia. Et ſi
dubia, aut multum magna, aut non. ¶ Habemus videre tertiū,
⁊ quartum. Et oppo. ſecūdum gl. ⁊ videtur, quod difficultas pe
ne obligatione impediat, vt ſ. ad leg. Rhod. de iactu. l. ſi vehen
da. §. penulti. Gl. dicit, fallit ibi. ¶ Item oppon. de l. ij. ſ. ſi qs
cau. Gl. dicit, fallit ibi. Dy. vero dicit, Aut eſt in obligatione fa
ctum, ⁊ eſt adiecta pena, ⁊ difficultas impedit obligationē in pe
na oriri, l. ſi vehēda. §. pen. ⁊ l. ij. ſ. ſi quis cau. Aut in obligatio
ne eſt datio, ⁊ tunc aut difficultas eſt ex parte promiſſoris, ⁊ tūc
nō impedit l. ad diem. ſ. eod. Aut in re, ⁊ tunc impeditur, l. ſi ho
mo mortuus. ſ. eo. An bñ dicat Dy. tu habes gl. valde notabi.
in l. quod te. ſ. ſi certum peta. ſuper verbo, i poteſtate tua. vbi di
cit, quod moram impedit difficultas, etiam ex parte perſone, ⁊
vbi eſt datio in obligatione. Pro hec videtur text. i l. Thais. §.
j. ſ. de fideicommiſ. liber. ⁊ cum ſeruus. de legat. j. ⁊ d. l. cū res.
i princip. ⁊ §. ſed ſi Stichus. eod. titu. Domino oportet nos ad
6 uertere, antequam videamus vtrum impediat pene obligatio
a nem committi, † videamus an impediat more commiſſionē.[a]
Et dic, aut eſt in obligatione ſpecies dari, ⁊ tunc difficultas im
pedit commiſſionem more, l. quod te. ſ. ſi certum peta. ⁊ d. l. cum
ſeruus. ⁊ l. cum res. ſ. d̄ lega. j. Aut eſt factum in obligatione, ⁊
tūc idē, q: impedit moram cōmitti, l. j. §. ſi frater. ſ. d̄ coll. bono.
Aut quantitas eſt in obligatione, ⁊ tunc ſecus, vt ſ. dictum eſt,
Nec obſtat l. Thais. §. i. q: ibi reſpectus ſerui factū erat i obli
7 gatione, ſcilicet luitio: ſed reſpectu aliorum nō, † Et hoc habe
mus videre, an impediat cōmiſſionem pene. Et dic, quod i om
nibus caſibus, i quibus ex mora cōmittitur pena, tunc q: mora
non pōt committi propter difficultatem, nec pena, l. ij. ſ. ſi quis
cau. ⁊ l. Celſus. ſ. de arbit. Si vero cōmitteretur pena ex cōdi
tionis euentu, non ex mora, tunc ſecus, arg. ſ. eodem. l. in illa ſti
pulatione ſi calēdis. Predicta vera, niſi eſſet in obligatiōe quā
titas dari, vt ſ. plene dixi.

ADDITIO.

a ¶ More commiſſionem. Adde tu circa hoc, ⁊ vide late do. meū
Soci. in cōſil. cclxxviij. verſic. circa quintam. q. i ij. parte. ⁊ ibi
plene diſtinguit: quā diſtinctionē etiā reaſſumpſit i alio ſuo cōſ.
qd̄ incip. ſuppoſitis multis, que late ⁊ clare. qd̄ non habetur in
impreſſis,

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

impoſſis,⁊ dicit, aut ꝓmiſſio facti ſui natura nõ eſt difficilis:ſed
difficultas ſuperuenit,⁊ tũc difficultas excuſata mora,⁊ a pena
aut ꝓmiſſio facti natura ſui a principio eſt valde difficilis,⁊ tũc
videtur quis ad talem rem difficilem voluiſſe ſe obligare,⁊ per
conſequens difficultas non debet excuſare.per regu.damnum.
de reg.iur.lib.vi.cum ſua materia.vide ibi.
b Poma.¶ Dic quod in omnibus.Uide Fel.in c.ex reſcripto.ď
iureiur.Circa hoc vide,que ſcribit preceptor meus do.Iaſ.i l.
nũmis.in v.no.ſ.de i lit iur.⁊ Panor.conſi.xc.vol.j.in ij.dub.
Fed.cõſi.cxvij.Fel.in c.teſtimonium.de teſt.b.⁊ cõſi.ciij.ad fi.
⁊ Bar.cõſi.ccxxxix.⁊ Alex.cõſi.xcv.ad fi.vol.j.⁊ Pan.i c.ſigni
ficantem.in ij.no pig.⁊ Fel. in c.j.a viij.de offi.dele.Uide etiã
Bart. in c.j.§.porro.col.ij.vbi dicit,ꝙ impotentia ſoluẽdi ex
cuſat a periurio.in tit.que fuit prima cauſa bene.amit.
1 ☞ Induſtria perſone non electa que non poteſt per ſe facere,
debet facere per ſubſtitutum.
Feudũ ſi concedat aduocato quãdo debeatur eius heredibus.
2 Seruire per ſubſtitutum quando quis poſſit.

§. Si ab eo ſtipulatus ſim.

Poſſũ ſtipula
1 ri ab eo,q nõ pt facere illud.qď p aliũ eſt factibile.h.d. ¶ † No.
ꝙ qui non poteſt facere per ſe,debet facere ſubſtitutũ:hoc ideo,
qꝛ non fuit electa induſtria perſone:⁊ ſic fuit cogitatũ de effectu
qui reſultat ex opere,vt de Codice qui reſultat ex ſcriptura,po
tius quã de ipſo actu,vt dicã plene j.tit.j.l.nemo.Et glo. indu
2 cit ad queſtionem † filij aduocati.Conceſſum fuit in emphyteu
ſim,vel fundum,cuidam aduocato aliquid,an debeatur heredi
bus eius,licet nõ ſint aduocati,cũ poſſit per alium ſeruire.Et
gl.iſtam queſtionem format i l.quiſquis cenſibꝰ.C.de epiſcop.
⁊ cleri.⁊ ibi per doct.Spec.format i titu.de aduoc.§.j.verſicul.
ſed pone,Abbas.Non eſt bene declaratũ.Ideo primo eſt vidẽ
dum,an ipſe idem viuens poſſit ſeruire per ſubſtitutum:Dic ſi
quidẽ ipſe impeditur ex cauſa ſuperuenientis dignitatis,vel al
terius neceſſitatis,⁊ poteſt,vt C.de decur.l.nullus.li.x.⁊ ď prin
cip.agen.i re.l.pe.li.xij.Si vero nõ impeditur,ſed ipſe ſua ſpõ
te vult ſeruire per ſubſtitutum,⁊ non poteſt:qꝛ videtur electa in
duſtria perſona certe,l.inter artifices.j.de ſolutio.⁊ hic.§.nõ fa
cit.Non enim poteſt dic,qď hic fuit cogitatum de facto,ſed ma
gis ď ipſo fieri.Si vero ipſe aduocatus eſt mortuus,tũc i here
de eius eſt aduertendum qualiter ſit facta conceſſio.Nã ſi fuit di
ctum,concedo tibi iſtum fundum,vt ſis meus aduocatus,tũc vi
detur cõceſſum iure plene ꝓprietatis,⁊ ſufficit defunctũ fuiſſe
aduocatũ,donec vixerit:heres autem i nil tenet:vt C.de ſuri.a.
l.j.§.qď ſi predia.⁊ j.de var.⁊ extraor.cognition.l.j.§.diuus.Et
hoc verum,ſi cõcedens erat priuata perſona.Si vero eſſet eccle
ſiaſtica,tunc videtur cõcedi ad tempus,donec aduocatus eſſet
⁊ ſic ad heredem nõ tranſiret,vt not.extra de inſtit.c.cum veniſ
ſent.per Ber.Sed ſi ponimus fuiſſe cõceſſum i feudum,vt gl.
ponit,tũc parcat mihi Ia.de Bel.qui ſcripſit ſuper viſibus feu
dorũ.⁊ in d.l.quiſquis.C.de epiſ.⁊ cle poſuit diſtinctionẽ,an in
feudis poſſit quis ſeruire p ſubſtitutum,⁊ idẽ hic recitauit do.
Ray.Ego dico qď predicta nil ad propoſitum Nã iſtud eſt feu
dum datum pro certa mercede,⁊ ideo concedens.quandocunqꝫ
poſt annũ poteſt reuocare,i feud.ď feud.guardie ⁊ caſtal.c.j.cõ
iuncto tit.ſi de inuſti.inter domi.⁊ vaſallum.c.j.in fin.⁊ ideo he
res non poteſt habere,niſi domino volente.
1 ☞ Pena vt committatur non ſufficit de facto fieri,⁊ vide nu.
4.vbi remittit.
2 Impoſſibilitas eſt,quando id quod eſt impoſſibile per vnũ tã
tum eſt explicandum.
3 Uenditio rei prohibite alienari,etiam inter ſciẽtes,qñ valeat
5 Ciuitas quando poſſit plateam vendere.
6 Impoſſibile etiam reputatur id,quod obtineri non poteſt,niſi
per ciuitatem fiat noua lex.

§. Cum quis ſub conditione.

1 Non ſufficit de facto fieri ad pene commiſſionem.hoc dicit.Tu
dicis,quod impoſſibile eſt rem ſacra vendere.Contra imo poſ
ſibile,quia,papa poteſt.⁊ Imperator,l.apud Iulianũ.§.fin.ſ.
2 de legat.j.Dicit gloſſ.† quod id quod eſt poſſibile explicari p
vnum tantum,eſt impoſſibilitas.Dyn dicit iſta verba in cap.ſe
3 mel Deo.de regul.iur.lib.vj.¶ † Oppo.qď de iure poteſt ven
di res ſacra,licet nõ alienari,vt Inſti.de emp.⁊ vend.§.fi.⁊ ſ.ď
cõtrahen.empti.l.liberi.Dico,qď rei ſacre.⁊ religioſe nulla eſt
a emptio reſpectu rei ſimpliciter,qꝛ non transfertur dominium[a],
⁊ quãdo prohibitur vẽditio prohibetur talis que inter ſciẽtes
b valet.quod no.hic.ſed iſtud[b] videt cõtra l.cum pater.§.liberis.
de leg.ij.vbi prohibitio teſtatoris impedit trãſlatione dominij,
tamẽ vendens icidit in penã ⁊ tenetur reſtituere.Breuiter vbi
valet vẽditio etiã inter ſciẽtes,qꝛ eius rei cuius eſt commerciũ
nunc,ſemper poteſt venditio fieri inter ſcientes,vt gl.tenet i l.
ſi in emptione.§.itẽ ſi emptor.ſ.ď cõtra.emp.lꝫ gl.cõtra teneat
⁊ nõ bene ſimpliciter,i l.ſi is qui p emptore.§.fi.ſ.de vſuc.Sed
ſi nõ eſt commerciũ rei,tũc vẽditio impeditur inter ſciẽtes.⁊ de
facto dicit fieri,nec pena cõmittitur,vt hic.¶ Op.qď ſufficit de
facto fieri ad pene cõmiſſionem l.Lucius.§.tres heredes.ſ.ad
Treb.Sol.ibi fuit actũ.⁊ cogitatũ expreſſe ď facto:hic nõ ideo
in dubio preſumit ď iure.Sed cõtra C.ď trãſ.l.vbi pactũ.Sol.
ibi factum de facto affert incommodũ.ideo ď facto preſumitur
cogitatum:hic ſecus.Sed dices tu,nonne affert incommodũ.
qꝛ coget vendicare quod prius poſſidebat eccleſia.Rñd.ſola vẽ
ditio non tribuit hoc incommodum.ſed traditio:ſed hic fuit in
4 cõditione ſola vẽditio.Et illud,† an ſufficiat de facto fieri,quo
ad pene cõmiſſionem:Dic p Cy.C.ſi mancip.ita ſue.alienat.l.
ca quidẽ.Si quo ad pene euitationem.dic vt l.quidam cũ filiũ.
in fi.ſ.eo.Si quo ad actionem conſequẽdam.dic vt l.mulier.§.
5 pen.cum ſimi.de condi.inſtit.¶ † Quero,ciuitas iſta vult vẽde
re aliquam plateam,an poſſit:Gl.hic videtur dicere ꝙ nõ,niſi
principe ſtatuente.Sed dico,ꝙ i iſtis ciuitatibus,que nõ reco
gnoſcant ſuperiorem Papã:vel Principẽ.ꝙ ille poſſũt.Ipſe
enim ſuijpſius ſunt principes,⁊ populus liberi eſt,l.nõ dubito
j.de capti.⁊ not.eo.ti.l.hoſtes.Sed ſi ponimus,qď Principẽ
c recognoſcant.idẽ[c] dico:quia ipſa ciuitas ſtatuẽdo põt alienare,
hoc eſt prius legẽ faciendo,l.p hibere.§.plane.ſ.ꝙ vi aut clã.
vbi eſt caſus.Preterea pbat ſ.ne qd i loco publi.l.ij.§.viã pu
blicam.⁊ ibi gl.que in hoc videt equiparare Principem,Se
natum,⁊ ciuitatem,in faciendo locum publicũ,vel non.Et ideo
feci ď facto fieri primo ſtatutũ.ꝙ locus ille eſſet priuatꝰ.poſtea
feci fieri venditionẽ ſolẽniter.Satis puto etiam ſufficere,ſi fiat
ſtatutum de vendendo ipſum locum publicum.vt predixi Hoc
6 † ergo premiſſo habes hic aliud notabile,ꝙ id qď,non poteſt ob
tineri,niſi fiat noua lex per ciuitatẽ,ita difficile eſt,quod reputa
tur impoſſibile.Facit qď no.per Inno.extra de teſt.c.filius.

ADDITIONES.

a Alex.Loſ.¶ Dominium.Scripta exemplaria habẽt,⁊ quãdo
prohibetur vẽditio,prohibetur talis que inter ſciẽtes valet,ꝙ
non hic.In Uenetis,ita lego qꝛ nõ transfertur dominiũ quo ad
vendentem,dic aut ignorant,⁊ valet,aut ſciunt,⁊ prohibetur vẽ
ditio talis,qꝛ inter ſcientes non valet,quod no.hic.
b And.Barb.¶ Sed iſtud videt.No.quod teſtator nõ poteſt ſti
pulari vni heredum actionem:qď tu limita,niſi ceſſionem lega
ret,quia tunc poteſt.Caſus eſt ſing.in l.j.C.de except.ſecundũ
Bal.ibi,quem omnino vide.
c ¶ Idem dico.Adde qď Pau.de Ca dicit,ꝙ ex eo qď recogno
ſcunt ſuperiorẽ,nõ poſſũt hoc facere ſine licentia ſuperioris,ad
quem pertinet adminiſtratio reipublice Unde dicit ipſe,ꝙ cõ
munitas Padue nõ poſſet alienare ſine cõſenſu dominorũ Ue
netorũ,apud quos eſt adminiſtratio cõmunis.l.j.de cõſti.prin.
Item i eo qď dicit Bar.ꝙ erit neceſſe facere ſtatutum,Rap.re
prehendit,qꝛ etiã ſtatuto non facto poſſet vendere,⁊ vẽditio ha
beret vim legis,vel ſtatuti:qꝛ contractus factus ab illo,qui ha
bet vim legis cõdende,vim legis habet.l.Ceſar.de public.⁊ l.
donationes.C.de do.iter vi.⁊ vx.no.Bar.in l.ciuitas.ſ.ſi cer
pet.Et cũ hoc videt trãſire Paul.qui dicit videndũ Bald.in l.
j.C.ne fi.p pat.Tu adde,quod Bal.conſi.cccxciij.iij.li.dicit.ꝙ
cum ꝯtractus emanãt in forma contractus,debent vim contra
ctus,⁊ tanquam cõtractus ſũt ſeruandi.Et qñ cõmunitas poſ
ſit vẽdere res cõmunitatis,⁊ qualiter,vide Bal.ꝯſ.ccccii.j.li.

§. Si vt aliquid.

Iſte.§.ponit formã ſtipulationis ſic ſ.eo.l.cum quid.
1 ☞ Stipulari quare in dandis non põt quis vni ex heredibus.
2 Stipulari quare in obligatione faciendi põt vni ex heredibus.
3 Uſuſfructus,ſi qs ſtipulatus eſt ſibi,⁊ heredi ſuo Titio,Titio
acquiritur pro parte hereditaria,alijs coheredibus non.
Uſum ſi quis eſt ſtipulatus ſibi,⁊ Titio heredi ſuo,Titio inſoli
dum actio acquiritur.
4 Stipulando quando quis poſſit vni ex heredibus quo ad actio
nem prouidere.
5 Factum ſi ſtipulatur quis ſibi,⁊ Titio heredi,⁊ Titij nõ interſit
ſed alterius,illi ſoli actio competit.
6 Dari quando non eſt ſtipulatione,heredes non nominati ha
bent actione:ſed an exceptione repellantur.
7 Heredes non nominati in ſtipulatione continente dari,exege
runt,⁊ an,⁊ quãdo nominato teneantur reſtituere quod exege
runt actione familie erciſcunde.
8 Uni ex heredibus an poſſit prouideri quo ad exceptionem.
9 Unum ex heredibus an quis contrahendo grauare poſſit.
10 Unus heredũ quãdo poſſit ſolus grauari ex vltima voluntate.

§. Preterea ſciendum.

Subtilis eſt.In dãdis nõ pt quis

vni ex heredib⁹ puidere,ſecus in faciendis.¶ Oppo.de l.qđ
dicitur ſ.eo.Sol.ibi pater ſtipulať factū fieri a filio,hic ab alio
ipſi filio.Uel aliter,vt in gl.q2 cū hic ſtipuletur poſt mortē vale
ret,etiā ſi vt filio ſtipuletur.l.quodcunque.§.ij.ſ.eod.Illa lex
nil facit ad propoſitum,q2 ibi loquitur an querať mihi,quando
filio meo ſtipulor:hic vero an heredi aeqirať.¶ Uenio ad legē
noſtrā,⁊ q̄ro que eſt ratio diuerſitatis iter obligationē dandi.et
obligatoinē faciendi:Gl.dicit,qđ in obligatione dandi pariter
inter eſt vtriuſq3:ſecus in obligatione fieri,vt in exēplis poſitis
in gl.Sed iſta ratio videť cōtra caſum l.auus.ſ.đ pac.⁊ l.auus
ſ.de pac.do.ſed ibi loquitur in pactis,que fiunt ad exceptionē:
hic in his que fiunt ad actionem.Uel aliter,vt in gl.magna,quā
totā recita,vt iacet.Et pro eius declaratione.⁊ totius materie
intēdo examinare iſtam materiā per quatuor queſtiones.Pri
mo,an quis ſtipulādo poſſit vni ex heredib⁹ prouidere quo ad
actionem Secundo,an poſſit vni prouidere quo ad exceptio-
nem.Tertio,an poſſit vnum ex heredibus tantum cōtrahendo
grauare.Quarto an prouidere,vel grauare poſſit vltimā volū
1 tatē condendo.¶ †Ad primū,quero primo,que eſt ratio,qđ in
dandis non poteſt qs vni ex heredibus ſtipulari:Pet.videť di
cere,qđ ratio eſt.q2 obligatio incipit defuncto,nec eius morte
finiť,etiam ſi velit:q2 obligatio eſt perpetua,l.eum qui ita.§.q
ita.ſ.e.⁊ ex lege xij.tabu.diuiditur inter heredes,l.ea que i om
nib⁹.C.fami.ercis.⁊ ſi cer.pet.l.j.⁊ C.de pac.l.pacto ſucceſſorū.
iō trāſit ad heredes.Ex hoc cōcludit ipſe,qđ obligatio nō cepit
a đfuncto,ſed icipit ab herede,vt C.vt ac.ab hered.⁊ cōtra he
re.l.vnic.qđ tūc poſſet qs vni ex heredib⁹ ſtipulari:q2 ceſſat ra
tio p̄dicta.Et ex hac ratione ponebat ſuā diſtinctionē ſatis lō-
ga,quā nō refero,q2 falſa eſt cū ſit fundata ſu p dicta rōne,quā p
bo falſā.Heres enī repreſentat pſonā defuncti ſolū p ea parte,
p qua eſt hr̄s,vt C.đ rei vē.l.cū a matre.no.ſ.đ p̄to.ſtip.l.ij.§.fi.
in gl.magna.Pro alijs partib⁹ extrane⁹ eſt,vt dictis legib⁹,⁊
C.đ her.acti.l.ſi adulta.⁊ đ bo.auth.iud.poſ.l.ſi vxor.⁊ ad legē
Fal.l.licet.cū ſi.Poſito ergo,ꝙ ſtipulatio nō inciperet a defun
cto,ſ3 ab hr̄de,ſi dices ei q̄ri inſolidū,ſtatim ſeq̄reť,ꝙ poſſit qs
alteri extraneo ſtipulari,cū p alijs partib⁹ ſit extraneus,qđ eſt
ꝯ.§.alteri.i ſtipulatio iſta.ſ.e.⁊ §.alteri.Inſti.đ inti.ſtip.Pre
terea l3 ab hr̄de icipiat obligatio,tā hereditaria eſt,l.heredita
riū.de bo.auth.iud.poſſi.ergo ēt ſm eā debet diuidi iter hr̄des
p legē xij.tab l.p hr̄ditarijs.C.de here.ac.Dic ergo tu,ꝙ eſt rō
quare ei cui voluit prouidere,nō queriť iſolidū,q2 pro alijs par
tib⁹ eſt extraneus:⁊ ſic ei ſtipulari nō potuit,vt dictū eſt.Si q̄-
ris que ratio eſt,quod alijs queritur,quibus ipſe prouidere no
luit.Rñ.ratio eſt,quia ogligatio perpetua eſt,⁊ trāſit in hr̄des
2 p legē xij.tab.ēt inuitis ꝯtrahētib⁹,vt dixi.¶ †Itē q̄ro,q̄ eſt rō
qđ i obligatione faciēdi pōt vni ex hr̄dib⁹ ſtipulari:Rñdeo,fa-
cta ſūt indiuidua reguraliter,vt ſ.e.l.ſtipulatiōe nō diuiduňť.
ideo cuilibet heredum cōpetit actio inſolidū,l.in executione.§.
ij.ſ.eo.Ideo nō eſt mirū,ſi ex ſtipulatione đfuncti cōpetit hr̄di
nominatio inſolidū,q2 etiā ſi nullus eſſet nominatus inſolidū ſi-
bi cōpeteret.Et ſi dicis que eſt ratio,qđ alijs nō nominatis nō
cōpetit:Rñdeo,q2 eorū nō itereſt,vt exēplis poſitis in gl.alias
ſi eorū intereſſet,oibus ꝯpeteret:q2 eſſet eadē rō q̄ i obligatiōe
dādi.Et ſi poneres hoc in facto diuiduo,tūc idē qđ i obligatiōe
dādi,q2 ceſſat rō p̄dicta.Idē in facto indiuiduo,ſi ageret ad in-
tereſſe.¶ †S3 qd ſi ſtipulať aliqd,qđ de ſui natura nō eſt trāſ-
itoriū ad hr̄des,vt vſus,⁊ vſuſfructus,ſi ſtipulatus eſt qs ſibi.⁊
hr̄di ſuo Titio,tūc illi Titio acqriť,pnt pōt,q2 in vſufructu,qui
eſt diuiduus,acquiriť.ſ.p pte hereditaria,pro alijs nō;:q2 qđ
ſibi vt extraneo defunct⁹ ſtipulari nō potuit ad alios hr̄des nō
ptinebit.q2 ex pſona defuncti finitur,⁊ ad heredes non tranſit
niſi ſit actum,l.ſtipulatio iſta.§.ſi quis ita.ſ.e.ſed de alijs non
fuit actū:ergo,⁊c.In vſu vero,qui eſt diuiduus,vt ſ.đ vſu ⁊ ha-
bitatio.l.vſus pars.queriť illi heredi nominato actio inſolidū
ſicut in alijs indiuiduis:alijs heredibus nihil eadē ratione qua
ſupra.¶ †Ex p̄dictis collige diſtinctionē per te ſic,Aut loqmur
in his,que ſunt trāſmiſſibilia ad heredes,aut in his que cū per
ſona finiuntur.Primo caſu.aut continet dationē,aut factum:
⁊ ſi factū.aut diuiduū,aut indiuidū:⁊ ſi indiuidūum,aut agitur
ad intereſſe,aut ad ipſum factū:⁊ ſi ad ipſum factū, aut omniū
heredum intereſt equaliter.aut eius.qui eſt nominatus tm̄,vt
ex predictis p3.Scđo caſu, quando cum perſona finitur.aut
5 cōtinet diuiduū,aut idiuiduū,vt ſ.plene dixi.¶ †Quero iuxta
predicta,quādo factū qs ſtipulatur ſibi ⁊ Titio heredi,quid ſi
intereſt alterius ex heredibus nō nominati,illius aūt nominati
nō intereſt:Reſpondeo,illi cōpetit actio ſoli,per ea,que dicta
6 ſunt ¶ †Quero,qñ dari ſtipulať,an alij heredes nō nominati
habeant actionē,vt dictum eſt,an exceptione repellātur:Dicit
gl.hic,qđ ſic,q2 contra defuncti voluntatē agunt,Idē no.ſ.de
pac.l.auus.Ego dico,qđ defuncti voluntas fuit,vt ita demū

exceptione repellatur,ſi ei cui volui prouidere.totū acquireret
alias,ſecus.Non enim voluit adimere alijs,quod nominato nō
queriť,arg.ſ.ex quib.cau.maio.l.nec vtilē.⁊ ideo ſi illi nomina
to aliquo caſu eſſet queſita vtilis p portionibus nō hereditarijs
vt q2 fuit iterpoſita ſtipulatio ſuper rebus ipſis defuncti,l.pe.
C.ad exhi.vel aliter,vt dixi ſ.e.ſtipulatio.§.ſi qs inſulā.vel q2
teſtator hoc nomē plegaſſet ſibi tacite,vt dicā,vel expreſſe,vt l.
ex legato.C.de leg.tunc verū diceret gl.⁊ ita loquiť C.de exce.
l.j.alias ſecus.¶ †Sed quero,alij nō fuerūt exceptiōe repulſi,⁊
ſic exegerūt,an nominato reſtituere teneanť familie erciſcūde:
Gl.hic qđ ſic.Tu dic latius.Aut teſtator vnū nōiauit,quē tūc
ſolū heredem futurum credidit,⁊ poſtea habuit plures,⁊ tūc alij
petēt,nec reſtituenť.ar.ſ.de pac.l.tale.i ſi.tangit gl.i d.l.auus.
Aut ſciebat ſe habere,debere alios,⁊ tūc niſi teſtator volūtatē
mutauerit,videť illi nominato tacite legare:ergo,⁊c.l.filie.C.fa
mil.ercis.ſecundum gloſſā.Sed iſtud eſt verū,qñ deuentū eſt ad
traditionem,alias ſecus,vt C.de caſ.pecu.l.j.li.xij.⁊ l.C.ſi quis
alteri vel ſibi.alias morte non confirmatur,vt arg.ſ.de dona.
iter vir.⁊ vxo.l.Papinianus.⁊ tetigi ſ.đ dona.l.donationes.
§.pater.⁊ l.ſi pai.in prin.Unde credo,ꝙ actiōe familie erciſcū
de nō teneať,niſi ex alijs appareat qđ voluit legare tacite,vel ex
8 preſſe.¶ †Ad ſecundū,an,vni ex heredibus poſſit puideri quo
ad exceptionē,inter gloſſas noſtras fuerūt.opinio.Finaliter di-
cūt idē qđ in actione,cū ratio diuerſitatis reddi nō poſſit.ita no.
hic,⁊ d.l.auus.Doctores omnes tenēt,cōtrariū,qđ exceptio
vni tantū poſſit q̄ri,d.l.auus.đ pac.⁊ l.auus.đ pac.do.Et ratio
diuerſitatis eſt ſm Iac.đ Are.q2 creditoris itereſt,ꝙ alij here
des nō nominati,non poſſint excipere ſed debitoris nō intereſt
vtrū vnus vel oēs agāt.Uel dic,ſm alios,⁊ melius,ꝙ exceptio
vel pacta liberatoria poſſunt eſſe perſonalia,l.iuriſgētiū.§.pa-
ctorū.ſ.de pac.⁊ l.q in futurū.Unde poteſt facere paciſcēs,qđ
ad heredes nō tranſeat:ſecus i pactis obligatorijs,vt dictū eſt,
ideo nō trāſibit,niſi ad nominatu3.idem in pactis obligatorijs,
que eſſēt einſdē nature,vt ſ.vidiſtis.Sed cōtra hoc videť ſ.e.
l.eū qui ita.§.1.ibi,⁊ quāuis,⁊c.Sol.ibi pactū videtur factū ob
cauſam,ſ.ſi heres nominatus teneť in totū.Cū igitur nō teneať
niſi pro parte ideo illud pactū eſt inutile.¶ Quero,Quid ſi illū
cui pactus eſt ſolum putabat ſibi heredē:Reſpondeo,omnib⁹
pderit,arg.ſ.de pac.l.tale.§.fi.no.in d.l.auus.⁊ q2 cōſtať,qđ no
9 luerūt facere pactū perſonale.¶ Uenio ad tertiū,† an vnum ex
heredibus poſſit cōtrahendo grauare:Et lex expreſſe videť di
cere ꝙ non,vt ſ.eo.eum qui ita.§.te ⁊ Titiū.Ratio,q2 ſicut nō
poſſum obligare extraneū,vt Inſt.eo.§.ſi quis aliū ita nec poſ
ſum heredē pro illis portionib⁹, p quibus nō eſt heres:q2 quo
ad illa eſt extraneus,vt dixi.Trāſit ergo in perſonā aliorum he
redū,ſicut cetere obligatiōes hereditarie.¶ Sed quero.qd ſi
eſt talis obligatio,que poteſt finiri ex cōuentione in perſona p
miſſoris,vt pmiſſio de aliquo non faciēdo,vt ſ.e.l.ſi ſic Rñ.tūc
poſſum tm̄ vnū ex heredib⁹ grauare quo ad ipſum factum.S3
ſi ageretur ad itereſſe,tunc omnes heredes tenerētur pro here
ditaria portione.l.Iulianus.i prin.ſ.eo.Intelligo enim,ꝙ ibi
ex ſolius Titij facto ſtipulatio cōmittiť,ex facto aliorum nō:q2
cōtrahentes non voluerūt,qđ potuerūt,vt dixi.ſ3 poſtquā com
miſſa,oēs teneňť p portiōe hr̄ditaria ad intereſſe.¶ Ad quar-
10 tū venio,†ſ.an vnū poſſit grauare,ſ.vltimā volūtatē condendo:
Dic aut queris de obligatione iam ꝯcta,aut de ꝯhenda ex ipſa
vltima volūtate.Primo caſu,aut vult vni puidere lagēdo ac-
tionē,quā h3.⁊ pōt.vt C.đ excep.l.j.⁊ ibi no.⁊ C.de lega.l.ex le
gato cū ſi.Aut vult grauare,vt ſuſtineať onus vnius obligatiō
is qua tenebať,⁊ tūc,quo ad creditorē nō pōt,vt habeat actionē
cōtra eū ſolū.fallit actiōe dote,l.cum ab vno.ſ.de leg.ij.dic vt
ibi ſed pōt,vt coheredib⁹ teneať actiōe familie erciſcūde,vt ibi
plene no.Secūdo caſu diſtingue,aut grauat vnū ex heredib⁹ in
ſpecie hereditaria,⁊ tunc non teneť,niſi p hereditaria portione
l.ſi fundum ſub conditione.§.ſi libertus de legat.j.not de lega.
ij.l.Meuius.§.eum qui ab vno.Aut in ſpecie non hereditaria
⁊ tunc grauatur heres in totum.l.ſi tibi homo.§.j.ſ.de lege.i.
Aut in quantitate,⁊ tunc inſolidum,l.ab omnibus.in princi.đ
leg.j.Quod dixi in ſpecie hereditaria tantū teneri p parte.in
telligo,niſi onus iniunctum fuerit indiuiduum,l.cum quaſi.§.ſi
plures.de fideicō.libert.⁊ iſtud vltimū bene tetigit Gul.đ Cug
in d.l.auus.de pac.

LEX CXXXVIII.

1 ☞ Prefationes contractus pbant,que dicta ſunt in cōtra-
ctu:⁊ ex eis qualitate perſonarum arguitur.

a **Eum qui certarum.** a Promiſſo facta in nūdi
nis itelligiť de vltima nūdinarum.h.d.¶ Quero,
q̄ erat rō dubitatiōis huiuſmodi legis:Et eſt ratiōe
cū ſtipulať qs in nūdinis,videť ſtipulari,vt in nundinis poſſit
expendere

expēdere, ſic in principio,⁊ hoc ꝑ Sabino,⁊ Proculo facit re
gula l.q hoc anno.ſ.eo.¶ Glo.querit,quid ſi eſt expreſſū vel
tacite actum ab vtraque parte?Et glo dicit forte:ſed ſine forte
q2 tunc die,⁊ tempore acto illo debetur,l.eum,qui calēdis.ſ.e.
a Ex preſumptionibus † ergo,hoc eſt,ex his,que in prefationib⁹
ſunt dicta,debuit hoc probari,vel ex qualitate perſonarū.Sed
Juriſconſultus inſpexit hic ſolum verborum ſignificationem.
b ſed glo.ᵇ videtur cōtra iſtum tex.Inſti de inuti.ſtip.§.pe.Sed
diſtingue.aut apparet quid actum ſit,aut non.

ADDITIONES.

a And.Barb.¶ Eū,qui.Pro hac l.vide Angel.in cōſil.cxcij.
b ¶ Jo.Fr.Rue.Sed gl.Adde,ꝙ illā gl.ſequit̃ Ange.de Are.
in,d.§.pe.Sed cum Bar.tenent Rapha.Jmol.⁊ Areti.hic.

1 ☞ Electionem habens,vel declarationem,quando poſſit va-
riare.⁊ num.3.
Electio quando conceditur a lege, videtur cōcedi per futurum
indicatiui.
2 Electio in vltimis voluntatibus trahit ſecum executionem
4 Electionem habens an facta executione non poſſit variare.
5 Dictio,quoties quando nulla eſt cauſa, verificatur in duobus
vicibus,alias intelligitur de multis.
6 Tacitum ⁊ expreſſum quando differant.

§.Cum pure. Jſte §.eſt ſubtilis.Qui hʒ electionē
a l.pōt qñcūqʒ variare.h.d.¶ Aſſu
mo gl.magnā:⁊ opp.de l.ſi qs ſtipulatus ſit.vbi diſtinguit:vo
lam,vel voluero.Gl.ſoluit,qđ ibi i creditore qui,habet electio
nem ex conuentione partiū:hic i debitore,qui habet electiōe a
lege.Procedit vltra gl.ꝙ idē eſſet i debitore,ſi exprimeret̃,ꝙ
in creditore,quod poſt litem conteſtatā non poſſit variare,ſi ha
beret electionem per verbum,volam.Jdem dicit tertia ſolut.
Jdē dicit Hug.i alia gl.etiā ſi tacite hʒ electionē.Sed iſtud eſt
falſum.Nā actor hʒ eligere in ipſo libello:vt.ſ.e.l.vbi autē.§.q
illud merito ſibi ꝑ litis conteſtationē preiudicat:q2 iterū vide
tur eligere.Sed in reo hoc non poteſt contingere:q2 quādo rei
eſt electio,fit libellus alternatiue:vt plene dixi in d.§.q illud.
Vnde lite conteſta.non eligit,Non poteſt ergo dici,qđ prohibet̃
variare:cū nullo tempore elegit.Preterea,qñ exprimit̃ electio
ꝑ verbū,volā,exprimit̃ ꝑ eū modū,qui tacite in eſt:vt j.dicā.er
go nihil operat̃,l.iij.ꝺ lega.j.§.⁊ generaliter.ſ.de eo qđ cert.lo.
hic all.in gl.q2 ibi erat electio creditoris,ideo debitor admittit̃
ad purgandā morā vſqʒ ad litis conteſtationē,poſtea nō,vt ſ.e.
a l.ſi inſulā.Vnde † gl.ponit aliā opi.verā,q2 aut tacite ponit,⁊
poteſt variare,vt hic:aut expreſſit,⁊ tūc aut per verbū,voluero,
⁊ nō pōt,l.ſi quis ſtipulatus.ſ.e.ſi per verbū,volā,poteſt varia
re,ac ſi nō eſſet expreſſum:q2 exprimitur per eū modū,per quē
tacite ineſt.Et ex his not.ꝙ quādo electio conceditur a lege,vi
det̃ cōcedi per futurum indicatiui.Et eſt hec gl.per quā poteſt
reſponderi ad queſt.que poſſet fieri,ſi creditor habet electionē,
l.iij.§.⁊ generaliter.de eo qđ cer.lo.qđ pōt variare vſqʒ ad litis
conteſtationem,poſtea non,ac ſi eſſet conceſſa per verbum,volā
Et predicta ſunt vera,ſi vtrūqʒ eſt in obligtaione.Si vero vnū
eſt in obligatione,aliud in ſolutione,actor poſtquā ſemel elege-
rit,non poteſt variare,l.ſi pluribus.in fin.de leg.j.Vel illud,q2
in legatis:ſed prima placet:vt in reo ſtatim dicā.¶ Opp.de l.
huiuſmodi.§.Stichū.ſ.de leg.j.⁊ l.apud Aufidiū.ſ.de opti.le
⁊ l.fideicōmiſſa.§.ſic fideicōmiſſum.ſ.de leg.iij.Sol.ibi i vltima
2 voluntate:hic in cōtractibus.Et ratio eſt hec † q2 in vltima vo
luntate trahit ſecum executionem electio:q2 transfertur domi-
nium.l.ſi quis ſtipulatus.ſ.eod.⁊ l.huiuſmodi.§.Stichū.⁊ ibi
glo.de leg.j.⁊ d.l.apud Aufidiū.⁊ ibi gloſ.Vel ſecundū Pet.
ratio eſt,q2 vltime voluntates nō poſſunt eſſe in pendenti.l.fin.
ſ cōmunia predi.⁊ iſta eſt magis generalis ratio:vt plene dixi
in d.l.ſi quis ſtipulatus.ſ.eo.¶ Opp.extra gloſſ.de l.quicqd.
ſ.eod.in medio magne gloſſ.Sol.locus eſt variationi hic in ele
ctione,ibi vero in declaratione volūtatis ambigue,in qua nō lʒ
variare.¶ Oppo.de l.ſi quis ſtipulatus fuerit decē in melle.j.
de ſolu.Breuiter,vbi vnū erat in obligatione,aliud i ſolutio-
ne.ideo poſt litē conteſtatā nō poteſt variare.hic vtrunqʒ erat i
obligatione.¶ Cōtra iſtud opp.vltimo loco ꝺ l.itē veniūt.§.cū
prediximus.ſ.de peti.here.⁊ de l.miles.§.decē.ſ.ꝺ re iudi.vbi
poſt ſententiam admittitur variatio.Sol.Jn contrarijs vnum
erat in obligatione,aliud i ſolutione ex diſpoſitione legis.Sed
qđ dixi ſ.habet locū,qñ ex diſpoſitione cōtrahentiū.Et predi-
3 ctis † ergo collige diſtinctionē per teipſuʒ,quia aut loquimur in
declaratione,aut in electione.Et ſi in electiōe,aut in vltimis vo
luntatibus,aut in contractibus.Et ſi in cōtractibus aut i acto
re,aut in reo.Et ſi in reo,tunc aut vtrunque eſt in obligatione,
aut vnū in ſolutione,⁊ aliud in obligatiōe,vt ex predictis appa
4 ret.¶ Venio † ad aliā gloſſam ⁊ aduertatis ad iſta,dicit̃ hic ꝙ
poteſt variare quandoque,ergo quādo fiet executio,ſemper va-
riabitur,⁊ ſic nūquā poterit fieri executio,quod eſt ergo reme-
dium:Dic quod vnum remediū eſt quod fiat executio in eſtima
tione actionis,cū propter impoſſibilitatem rei,que debet preſta
ri fiet eſtimatio,l.ſi ſeruus.in fin.ſ.de cōdi.fur.l.j.§.ſi heres.ad
Treb.Aliud remediū dat Pet.⁊ Jac.de.Are.⁊ vult quod cer
tum tempus ſtatuatur,intra quod eligat,vt arg.l.mancipiorū.
ſ.de op.leg.C.de,igē.ma.l.diffamari.⁊ l.ſi eo tēpore.ꝺ diſ.pig.
cum ſi.Jſtud remedium non videtur eſſe ſufficiens.Statuo tē
pus tibi intra quod eligas non eligis,quid erit :Videte,alterū
de duobus erit,vel quod electio transferatur ad actorem,l.j.cū
l.ſequent.j.de ſol.Facit quod no.in ſimili in l.heredes.§.ſi icer
to.ſ.fami.erciſ.⁊ l.legato generaliter.ꝺ leg.j.Vel dic,quod ha-
beatur electa,que deterior eſt promiſſori,⁊ magis ſtipulatori ꝓ
deſt,videtur argum.i n l.ſcimus.§.penultimo.C.ꝺ iure delibe.
Tertium remedium datur per gl.que eſt i l.ſi quādo.§.heres.
ſ.de legatis.j.vt ante ſententiam interrogatur reus,quid velit
dare,poſt ſententiā mutare non poterit.Ray.allegat illā legem
ad hoc.Pro hoc poteſt allegari gl.l.j.i prin.ſ.ꝺ act.em .i gl.
j.magna.Vel dic,ꝙ ſi ſemel elegit,⁊ iudex pronunciauit i eo fa
ciendam executionē,amplius non poteſt variare,ſicut nec actor
poſt lit.conteſta.ſecus ante ſententiam elegiſſet in vno cōdem-
nari,⁊ dictum eſt,ne ſit eluſorium pretoris decretum,vt l.ſi pre
tor in princi.ſ.de iudicijs.⁊ iſtud puto veriſſimū.Sed ſi ante ꝺ
cretum iudicis ſemper variaret,⁊ tunc dico ꝙ poſtquam vnam
rem bis elegiſſet,tamen nō pōt amplius variare,ſicut nec actor
poſt litem conteſtatam quod bis elegit,vt dictum eſt.Ad idem
C.ad Velleiā.l.ſi mulier.facit quod nō licet tertio prouocare,⁊
hoc inducit ſignificatio huius dictiōis quoties,hic poſita,ſicut
in dictione rurſus,l.fideicommiſſa.§.ſi quis decem.ſ.de legatis
iij.⁊ vt leg.no.ca.l.j.§.ſi cui ita.Sed contra dicit l.ſicut i princi
quib.mod.vſuſfruct.amitt.⁊ quod not.in d.§.ſi quis decē.Sed
5 non † curo de dictionibus,quoties,vel rurſus,l.veluti.§.ſi.ſ.de
edend.Nam dictio,quoties.intelligitur de multis vicibus,no-
ua ſuperueniente cauſa,d.l.ſicut.ſed ſi nulla eſſet cauſa,ſed ſolū
alterius damnum,tunc bis tantum,vt dixi.Facit optime.C.de
emē.Juſtin.Codi.l.j.§.ſupradicitis.ibi,cū nemini,⁊c.¶ Reſ-
6 tat vnū,† vtrū alibi ſit differentia inter expreſſū,⁊ tacitū.Et gl.
ponit vnū exemplum in l.ſi cum dies.i ſi.⁊ l.Celſus.ſ.ꝺ arbi.⁊
iſtud eſt clarū.ſic diſtinguit̃ inter mandatū tacitū,⁊ expreſſū,⁊
vide in gl.ibi,⁊ ſic diſtinguit̃,⁊c.ſed leges allegate in gl.videt̃
dicere contrariū,q2 in mādato expreſſo videt̃ poſſe reuocari,in
adiecto,in quo eſt mandatū tacitū,tunc nō pōt reuocari.Breui
ter,vt ſaluemus gl.oportet itelligere primū dictū,prout iacet,
⁊ itellige in eo,qui nō eſt ſimplex mādatarius,ſed ſibi fuit ſtipu
latus.⁊ actio fuit ſibi queſita.Jn adiecto dic,quod poſt litē con-
teſtatam poteſt prohiberi,ante nō.Jtem an in adiecto ſit māda
tum tacitum,vel non,dixi in l.Julianus.§.qui fundum.ſ.eod.

LEX CXXXIX.

Cum ex cauſa duple. Jn cauſa euictionis
ꝑ parte nō defendatur,pena inſolidū committit̃.
d.¶ Jn text u ibi,ceteris ſubſiſtere,id eſt rē ven-
ditā a creditore agēte hypothecaria ꝓ ſuis partibus liberare,
vt ſ.de euic.l.rē hereditariā vel cū agēte iure dominij pecunia
data ꝑ parte trāſigere,vt ſ.ꝺ reſcin.vē.l.ſi.§.j.Ja.de are.⁊ Ol.
dicunt hic ꝙ omnes denunciādi ſunt.Vidiſtis.ſ.e.l.in executio
ne.§.in ſolidū.Opp.de l.antep.ſ.ſi ex nox.cau.aga.vbi ſi vnus
vult,pōt pro omnib⁹,defendere.Reſp.Fateor,ꝙ ſufficeret:ſed
hic non pro omnibus,ideo apoſtillā illam in tex.dedi.Opp.ꝙ
in pretorijs ſtipulationibus vno ex heredibus promiſſoris con-
tra faciente,contra illum tantum pena committitur.l.penales.
§.Julianus.ſ.ad l.Falc.hic in ſtipulatione duple,que eſt preto
ria,l.j.ſtipulatio duple.j.de pto.ſtip.Sol.tūc eſt pretoria,quā-
do ſuper venditione ſerui interponitur,vt plene dixi in l.ſtipu-
lationum alie,circa prin.ſ.c.Jntelligo ergo,ꝙ hic nō erat pre
toria.Jdem dixi in l.iiij.§.Cato.ſ.cod.¶ Oppo.quia ſi omnes
defenderent,ſi tamen res euincēretur,committeretur ſtipula-
tio,l.euicta.de euic.Sol.itelligo hic,quod defendunt,⁊ ita rem
liberant,⁊ ita apoſtillaui text.

LEX CXL.

Pluribus. Jſtud principiū habuiſtis in l.
Titia.§.fin.ſ.cod.⁊ eius effectū
plene in l.ſcire debemus.ſ.eo.titu.

§.De hac. Jſtum §.declaraui in l.ſi Stichū.§.ſtipu
latio.ſ.eo.Jn tex.eiuſdē generis,vt decē
pōdo argēti.Op.de l.ſi Stichū.§.ſtipulatio.ſ.e.Gl.dat plures
ſolutiōes.Tene mediā ſol.q2 aut ſit denominatio annorū aut nō.
1 ☞ Feudo vendito,ſeruitute detracta,licet ſeruitus ſit amiſſa
tempore,tamen remanet actio perſonalis ad illā conſtituēdam

2 Actus an vitietur quando res deuenit ad eum caſum a quo inci-
pere non potuit. ⁊ nu. 4.
3 Aſſignatio dotis facta in caſu l. vbi adhuc C. de iure do. an irrite-
tur, ſi diuitie viro ſuperueni ant.

§. Et ſi placet. Diſpoſitio imperfecta, ⁊ nõ cõſummata vitiatur, ſi ad eũdẽ caſum deuenit, a quo nõ potuit ichoari: ſecus in diſpoſitione pfecta. h. d. Primo ponit regulã. Scdo ponit tria exẽpla in qb⁹ regula fallit. ¶ Op. ⁊ videt, qd res nõ vitiet licet deuenerit ad eũ caſum, a quo nõ potuit incipere, vt Inſt. de leg. §. ex ꝯrio. Gl. dicit, qd fallit ibi. Sed Dy. hic, ⁊ in c. factũ legitime. de reg. iur. li. vj. dicit, Aut caſus ſuperueniens tẽdit ad eundẽ effectum, ad quem ipſe actus ⁊ tunc nõ vitiat, vt ibi, ⁊ l. verbis. ad leg. Fal. aut tẽdit ad aliũ effectum, ⁊ tunc vitiatur. ¶ Oppo. dicit, qd fallit regula in pluribus heredibus nõ eſt verũ, qꝛ vterqꝫ habet actionem ĩſolidũ, l. ij. §. ex his. ſ. e. ⁊ ab initio ſi duo ſunt domini, ⁊ quilibet dominorum ſtipuletur inſolidum valeret. l. ſi vnus. ſ. d ſer. ru. predio. quod eſt verũ ſeruitute nõ conſtituta, l. ij. §. ex his verſi. ex quo quidẽ. ſ. e. licet qdã habeãt additionẽ Dy. que dicit aliter: ſed falſa eſt additio. Gl. ſoluit. ⁊ bene. ¶ Sed opp. d l. ſi ſub vna §. ſi. ſ. e Sol. ibi loquitur ĩ duobus ſucceſſoribus ſingularibus, hic in vniuerſalibus, Ratio apparet ex his que ibi dixi. ¶ Op. qꝛ hic ponit exẽpla in ſeruitute conſtituta, regula in obligatione ponitur. Gl. ſoluit dupliciter, qꝛ licet Iuriſconſultus ponat regulã in exceptione, intellexi largius. Vel aliter, ⁊ ſubtili⁹, qui cõſtituit ſeruitutẽ, tenetur ad patientiã, nec incõtinenti liberat ipſo iure, vt no. ĩ l. corruptionẽ. C. d vſufru. ⁊ ibi glo. dicit, licet Pet. cõtradicat, vt plene dixi ĩ l. ij. ſ. e. ¶ † Quero, vẽdidi tibi
1 fundum detracta ſeruitute, ſeruitus eſt amiſſa tẽpore, an remaneat actio perſonalis contra te ad conſtituendam ſeruitutem? Gl. dicit hic, quod ſic, ⁊ ſecundum hoc debes ſic habere gloſſã, hinc eſt quod ex empto tenetur, qꝛ ſeruitutem in vendendo fundo retinuit, ſi illo tẽpore eſt amiſſa ⁊c. quaſi dicat, adhuc durat perſonalis. Sed hoc eſt contra caſum. d. l. corruptionẽ, C. de vſufru. ⁊ l. in vendendo. quam allegat glo. in alio caſu loquit. Alij habent glo. hic, quod ex empto tenetur, qui ſeruitutem ĩ vendẽdo fundo retinuit, ⁊ ſecũdũ hoc eſt caſus in d. l. in vẽdendo. §. j. ſed non facit ad propoſitum, niſi dicas venditorem teneri vt cedat actionem perſonalem, quod eſt contra dictam l. corruptionem. ¶ Venio ad generalia, que ponit gloſſ. in ver. non poteſt. que incipit, velati Sticho. Primum eſt, qd ponitur in tex. In eadem gloſ. ibi, ſic ecõtra. Illud eſt illud generale, ſcilicet quod tractu temporis non firmatur, quod a principio non ſubſiſtit. ⁊
2 in iſto dic per Dy. in c. non firmatur. de reg. iur. li. vj. ¶ † Circa
a primum,ᵃ ſcilicet an vitietur res ſi deueniat ad eum caſum, a quo non potuit inchoari? Primo debes ſcire, quod ſunt quedã que veniunt directo ad reſcindẽdũ, vt querela in officioſi teſtamenti, actio quod metus cauſa, ⁊ beneficiũ ĩ integrũ reſtitutionis ⁊ ſimilia, ⁊ in iſtis nõ quero. Quedã ſunt que ad reſcindẽdũ non veniũt principaliter: ⁊ dic quod quãdoqꝫ ſuperuenit defectus cauſe finalis, ⁊ pone exemplum vt itelligas qd habeo dicere. Pone. in d. §. ex cõtrario. que eſt ratio, quare legatũ valet qꝛ affert legatario commodum: ſuperuenit cauſa, que non affert commodum, an vitietur? Et dic aut caſus ſuperueniens tendit ad eum finem, ad quem ipſe actus. ⁊ tũc nõ vitiatur, vt ĩ d. §. ex cõtrario. Inſti. de leg. ⁊ l. verbis. ad legem Fal. ⁊ per Dy. ĩ c. factum legitime. de regu. iuris. lib. vj. Aut non tendit ad eundem effectum, ⁊ tunc aut eſt talis actus, qui nõ vitiaret partibus volentibus, ⁊ tunc caſus ſuperueniens nõ vitiat, l. ſciẽdum. §. fi. ſ. qui ſatiſ. cog. Aut vitiaret id, quod agitur etiam partibus volẽtibus, ⁊ tunc vitiat. l. Uranius. verſ. ſed cum duo. j. de fideiuſſo.
3 ¶ Induco † ad queſtionem, vir vergit ad inopiã, ſoluta eſt dos mulieri ſecundum l. vbi. C. de iure do. ⁊ l. ſi cõſtante. in princ. ſ. ſol. mat. ſuperuenerũt diuitie, an irritet aſſignatio dotis? Gl. in d. l. vbi. tenet qd nõ vitiatur. Specu. ĩ tit. d do. poſt diuor. reſtit. §. fi. verſic. quid ſi. tenet cõtra: Iſtud poſui in repetitione l. ſi cõſtante in pe. vel vlti. q. ſ. ſol. mat. ⁊ ex theorica precedẽti apparet ſolutio queſtionis: qꝛ diuitie ſuperuenientes tẽdũt ad eundem effectum, ad quem ſolutio dotis, vt ad cõſulẽdum mulieri: ergo ſolutio nõ vitiatur. Idem per l. ſciendum. §. fi. ſ. qui ſatiſ.
4 cog. ¶ Quãqꝫ ſuperuenit defectus cauſe materialis, ⁊ tũc caſus ſuperueniẽs vitiat rẽ, l. inter ſtipulantẽ. §. ſacrã. ⁊ hic in duobus exemplis gl. Quãdoqꝫ ſuperuenit defectus in cauſa efficiẽti, vt perſona, ⁊ tunc aut erat actus perfectus, ⁊ conſummatus, ⁊ tunc nõ vitiat, l. pater furioſo. ſ. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. ⁊ l. cecus. ſ. de iudi. Aut nõ erat res perfecta, ⁊ conſummata, tũc aut ſuperuenit defectus cũ delicto perſone, ⁊ vitiat, l. ſi in metallum de his que p non ſcri. ha. Aut ſine defectu perſone, ⁊ nõ vitiat l. is cui bonis. ſ. de teſta. Et iſta duo mẽbra ponit gloſſ. ĩ l. 1. §. exigit. ſ. d bono. poſ. ſm tabu. Quãdoque ſuperuenit defectus miſtim in cauſa materiali, ⁊ cauſa efficienti, vt in caſu noſtro. vbi eſt defectus miſta cõſideratione rei, ⁊ perſone. tunc aut non erat perfecta, ⁊ cõſummata, ⁊ tũc aut diſpoſitio reſpicit rẽ propter rem, vt ĩ ſeruitutibus, ⁊ diſpoſitio vitiatur. l. ſi ſub vna. §. j. ſ. e. Aut reſpicit perſonã, ⁊ tũc diſpoſitio nõ vitiat. l. dãni ĩfecti ſtipulatio. §. emptor. ſ. d dã. ĩfe. ⁊ d. l. ſi ſub vna. §. j. ſ. eo. ⁊ ibi gl. Aut res erat pfecta, ⁊ cõſummata, ⁊ nõ vitiat. Caſus eſt hic ĩ ſi.

ADDITIO.

a ¶ Io. Fr. Ru. Circa primũ Adde Angel. ⁊ Imo. hic. ⁊ Bald ⁊ Saly. in l. ſi Gaudentius. C. de contrahend. emptio. ⁊ Angel. de Aret. in §. ſi quis debitori. Inſtit. de leg.

LEX CXLI.

1 ☞ Facultas eligendi coheret perſone.
2 Filiuſfamilias in contractibus poteſt eligere, ſine patris cõſenſu: ſecus in legatis.

a **Si ſeruus aut filiuſfamilias.**
1 Facultas † eligendi coheret perſone. hec dicit. Et ꝙ cohereat perſone, vidiſtis in l. ſi ſtipulatus fuerim. ſ. e. ⁊ ibi dixit. ¶ Op. de l. Iulianus. d leg. j. Gl. hic dicit, aliud ĩ legatis, vt ibi. ⁊ hanc tenet Dy. Pet. determinat hanc ꝑ illã, qd iuſſus domini debet interuenire, vt ibi no.
2 ſecundum vnam opi. ¶ Puto primum verius, quia in cõtractibus verſatur opera filij. arg. eius qd no. C. de condi. inſert. l. ſi vxorem tuã. ⁊ Inſti. eo. §. ex cõditionali. Preterea, hic poteſt filio, vt ſeruo ſolui, vt ſ. d pac. l. ſi vnus. ĩ princi. ⁊ ſ. depoſi. l. qd
b ſeruus. merito poteſtᵇ eligere, alias nõ poſſet ſolutionem recipere. In legatis non poteſt filio, ſolui cum nulla opera eius verſetur. ergo ⁊c. l. eum qui ita. §. q ſibi. ſ. eod. Vel. dic, quod hic in electione, que cadit alternatiua, in qua vtrunqꝫ eſt in obligatione: ideo remanet merum factum electionis, quod ad patrem non tranſit, vt hic no. ibi optione legata, in qua nõ verſat merũ factum, cum nullum ſit in obligatione: ⁊ ideo plus iuris querit patri ⁊ domino, ⁊ ſic diſtingue tria membra. ¶ Oppo. de l. fi. §. ſed ⁊ ſi quis. C. communia de leg. Sol. vl in gloſ. ⁊ dixi in l. ſi qs arbitratu. ſ. eod.

ADDITIONES.

a Andre. Barb. ¶ Si ſeruus. Allegatur Bar. ſibi contrarius hic. ⁊ in l. j. j. de preto. ſtipul.
b Ioan. Fr. Ru. ¶ Merito poteſt. Adde Aret. hic. qui repbat iſtam conſequentiam, alicui poteſt ſolui, ergo poteſt eligere, ꝑ text. in l. contra iuris ciuilis regulas. §. fina. ſ. de pact. refert d. Iaſ. in d. l. Iulianus.

1 ☞ Authoritas patris eſt ad corrigendum filium, ⁊ tutoris ad adminiſtrandum.
Authoritas patris, quando ſufficit in ſupplenda etate filij, vt obligetur.
2 Filiofamilias minori in iudicio exiſtenti in his, in quibus patri aliquid queritur, ſufficit patris authoritas, ſi autẽ ſuper re, que ad patrem non pertinet, datur curator.

§. Pupillus. Iſte eſt ſubtilis §. ⁊ quotidian⁹. Ubi eſt etatis defectus, patris authoritas nõ ſufficit ad obligandum. h. d. ¶ Dicitur hic, quod patria poteſtas nõ eſt ſufficiens ad obligãdum. oppon. de l. pupillus. j. de
1 verb. ſig. Dic vt in gl. Op. † de l. obligari. ſ. de autho. tu. ⁊ Inſti de autho. tu. in prin. Sol. gl. aliud ĩ patre, aliud in tutore, qꝛ authoritas patris eſt ad corrigendũ: authoritas tutoris eſt ad adminiſtrandũ. Vel. dicit gl. qd contra patrẽ actionem habere nõ poteſt: cõtra tutorem ſic. Similis gl. eſt Inſti. de inut. ſtip. §. pupilus. Habes glo. declaratam, reſpice ad me. ⁊ cõtra iſtam legẽ videt caſus expreſſus ĩ l. ſi infanti. C. d iure de libet. gloſſa formauit, ⁊ ſoluit, quod ibi in hereditate, que affert commodum. Sed iſtud eſt truffa, quia ſi hereditas affert commodũ, ſine tutore poſſet adire, cõtra §. neque. Inſti. d autho. tu. Pe. ſoluit. ⁊ dicit, qd iſta iura ſunt correcta, cum pater ſit legitimus adminiſtator hodie, l. j. C. de bo. ma. ⁊ l. cum nõ ſolum. C. de bo. que lib.
2 Domini. † iſtud non eſt verum, ideo dicatis ſic. Quãdo tractatur de pupillo obligando mere, ⁊ authoritas patris nõ ſufficit, vt hic, ⁊ §. pupillus. Inſtit. de inuti. ſtipu. Quandoqꝫ tractatur mere de acquirendo, ⁊ poteſt tunc etiam ſine patre. Quãdoque tractatur de actu, in quo poteſt eſſe vtilitas, ⁊ damnum, ⁊ tũc patris authoritas ſufficit, l. ſi infanti. C. de iure libe. Et eſt ratio, quia iura noua faciunt patrem legitimum adminiſtratorem in illis rebus, in quibus patri acquiritur vſuſfructus, l. j. C. de bo. ma. ⁊ l. cum non ſolum. §. vbi autem volũtas eorum. C. d bo. que liberis. in alijs nõ, vt ibi ⁊ ĩ auth. vt lic. ma. ⁊ auie. §. j. Modo, ſi pupillus obligatur, quid habet facere authoritas in illos: Sꝫ ſi tractaret alienatione rei, ĩ qua pater habet vſumfructũ, patris authoritas ſufficeret, l. cũ nõ ſolũ. §. filijs aũt. ſed in perſonali obligatione filij parte nihil habet facere. Sed qñ eſt dubiũ, vt in hereditate

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

in hereditate, qꝛ poteſt patri acquiri vſuſfructus, tũc poteſt pa-
2 ter authoritatẽ interponere. † Ex hoc habes practicã cuiuſdam
queſtionis. Filiuſfamilias minor eſt in iudicio, an ſufficiat au-
thoritas patris, vel debeat curator dari? Et dic, q̃d aut eſt ſu-
per re, in qua poteſt patri acquiri aliquid, vel habere vſumfru-
ctum, ⁊ tunc patris authoritas ſufficeret. Sed ſi eſſet cõuentus
ſuper re, que non pertinet ad patrẽ, vt in obligatione perſonali.
a vel in criminali,[a] tũc patris authoritas non ſufficeret, ⁊ daretur
curator. Primũ probat. C. de bo. ma. l. j. vbi gl. dicit, q̃d dat pro
curatorẽ filius, patre authore, quod intelligitur cuiuſcunq; eta
tis ſit, d. l. cum non ſolum. §. vbi autẽ voluntas eorũ in vnũ. vbi
eſt tex. no. C. de bo. que lib. Secundum probatur in dictis legi
bus, ⁊ vř expreſſum extra de re iud. c. fi. lib. vj. Tene menti iſta.

ADDITIO.

a ¶ Criminali. Adde Bal. conſi. lxviij. lib. iiij.

1 ☞ Perſona adiecta, quando intelligitur repetita in rñſione.

§. Si ita ſtipulatus fuero.

Dicit gl. ſiue i
interrogatione ſit adiectus, ſiue in rñſione, ſufficit. Credo, q̃d in
tota obligatione d3 interuenire nominatio, l. vero procuratori.
j. de ſol. Uel clarius, Si interrogo, promittis mihi, vel Titio? ⁊
reſpõdes, promitto, intelligitur repetita perſona adiecta. Sed
1 ſi reſpondes, tibi promitto, † tunc perſona adiecta non intelli-
gitur repetita, vt Inſti. de duobus reis. circa prin. coniuncta. l.
duos reos. iij. reſpon. j. tit. j.

§. Si inter eos.

Anguſtia tp̃is vitiat ſtipulatio
nem, niſi in loco deſtinato p̃ſen
tia p̃curatorũ interueniat. ¶ Op. de l. iij. §. ſi q̃s ita. ſ. de eo, q̃d
cer. lo. Sol. hic preſentia p̃curatoris ſupplet. ¶ Op. de l. ſi mi-
hi ⁊ tibi. §. ſi quis ſeruos. ſ. de leg. j. Sol. ibi in vltima volũtate,
hic in contractibus, ⁊ plene dixi in l. continuus. §. illud. ſ. eo.

1 ☞ Soluens aliud pro alio adiecto, non liberatur ipſo iure.
2 Dicta in perſona principali, itelligunt̃ i pſona adiecti repetita.
3 Uitiato principali, acceſſorium vitiatur non econtra.
4 Adiecto ſolui poteſt inuito creditore.
5 Stipulat⁹ mihi, ⁊ adiecto citeriori die an ſoluẽs adiec. liberet̃.
6 Stipulatus mihi pure, ⁊ adiecto ſub conditione ante conditio-
nem poterit agere.

§. Cum mihi aut Titio.

Diuerſitas re
rum, temporũ
⁊ qualitatum vel cõditionum, propter adiectionem extranei in
a ſtipulatione vtili non vitiat, nec ob eiuſdẽ factum valida ſtipula
1 tio impeditur. h. d. vſq; ad fin. ¶ Nota, q̃ † ſi ſoluitur aliud pro
2 alio adiecto, nõ cõtingit liberatio ipſo iure. ¶ † No. q̃d que dicũ
tur in perſona principalis, in pſona adiecti intelligunt̃ repetita
niſi aliud appareat. Facit j. de fideiu. l. ſi vt proponitur. facit q̃d
3 dixi ſ. e. l. ſi ita ſtipulatus. §. Chryſogonus. † No. q̃d vitiato pri
cipali, vitiat̃ acceſſoriũ, ſed non econtrario. ¶ Ad primũ oppo.
q̃d liberetur ipſo iure. Inſti. qui. mo. tol. obli. in princ. Sol. illud
cum ſoluitur creditori: ſecus ſi alij. ¶ Sed contra hoc j. de ſol.
l. ſolutam. Inſti. de inuti. ſtipulatio. §. ſi quis alij. Sol. dicit glo.
idem eſſe ſoluere creditori, vel alteri voluntate ipſius. ſed non
4 per omnia idem. Uel dic, q̃d ſolui põt adiecto, etiam inuito cre-
5 ditore, l. vero procuratori. ⁊ l. aliud. j. de ſol. ¶ † Quero, qñ ſti-
pulor mihi, ⁊ adiecto, citeriori die, ſi illi adiecto ſoluitur, an ſol-
uens liberetur? Gl. dicit, imo in obligationem nõ incidit. Hoc
falſum puto. Nam iſta obligatio eſt in diẽ, ergo fuit obligatus,
vt ſ. e. l. centeſimis. ⁊ eſt expreſſum. j. de ſol. l. qui res. §. mihi da
ri decem. Nec obſt. iſte tex. qꝛ illa conditio eſt quo ad ſolutionẽ,
non quo ad obligationem. niſi diceres hoc expreſſe actum, d. l.
6 qui res. §. qui ſtipulatur. tunc verũ diceret gl. ¶ † Quero, ſtipu
lor mihi pure, adiecto ſub conditione, an ante conditio nem age
re potero? Reſpondeo. ſic, argu. j. titu. j. l. ex duobus.

a De duobus reis conſtituendis[a]. Tit. ij.

ADDITIO.

a And. Barb. ¶ Conſtituendis. Circa iſtum titulum. vide Bart.
in cõſi. cx. incip. factum tale eſt. ¶ Alex. Loſ. Nullum eſt Bart.
cõſilium quod ad materiam faciat, preſertim quod incipiat, fa-
ctum ⁊c. Annota quoque Bar. habere rubric. ſecũdum vetuſta
exemplaria: noſtri codices habent d̃ duobus reis ſtipulandi, ⁊
promittendi. Idem tamen in effectu eſſe puto.

LEX I.

Qui ſtipulatur.

Gl. querit, vnde
dicatur reus. Et
rñdet ⁊ ponit quatuor determinationes. Pria
eſt, ⁊c. non curo, qꝛ de hoc habemus tex. ſ. quod
reus dicitur a re, vt in c. forus. extra, de verbo.
ſig. hic non ſunt alia.

LEX II.

1 ☞ Lex hec, cum duo. etiam hodie non eſt correcta.
2 Duo rei qualiter conſtituantur. 3. 4.
5 Obligatione continente indiuiduum ſi plures inſolidum obli-
gentur, non ſunt correi debendi.
6 Plures promittentes rem indiuiduam, etiam ſi actum ſit, q̃d
ſint duo rei, tamen non habent beneficium diuiſionis.
7 Uiolentia non dicitur probata, ſi articulatum eſt, ⁊ probatum,
quod Titius violenter Seiam cognouit.
Uerba libelli, vel articuli intelligi debẽt ſm intẽtionẽ p̃ferẽtis.
Uerba teſtis ſemper in dubio contra producentẽ interpretat̃.

Cum duo eandem.

Primo ponit
qualiter cõſti-
tuantur duo rei: ſecundo quis eſt effectus. Hec adie-
ctio, eandẽ, facit vt videantur conſtitui duo rei debẽ-
di ⁊ credendi, ⁊ vnius petitione, ⁊ acceptilatione tollitur obliga
tio. h. d. Hic vellẽ tractare qualiter conſtituãtur duo rei, ⁊ ideo
cum hac lege legam §. cũ tabulis. poſitũ i l. reos. j. eo. quẽ vide.
Plures intelligunt̃ in dubio viriliter obligari, ⁊ viriliter ſtipu
lari, niſi aliud actũ ſit. h. d. §. cum tabulis. ¶ Op. dicit̃ hac l. ij.
quod duo rei inſolidũ vident̃ in dubio. Contra j. eo. l. reos. §. cũ
tabulis. Sol. dicit gl. hic fuit actum, ⁊ ſic cõcor. Sed certe. h. nõ
dicitur in tex. Dic ergo ſuſtinendo, quod intelligitur actũ ex eo
quod hec dictio, eandẽ, fuit adiecta in promiſſione. Facit Inſti.
eo. in prin. quod intellige vt ſtatim dicam diſtinguendo. ¶ Se-
cundo oppo. i aut. eo. in prin. poſita C. eo. aut. hoc ita. Gl. dicit.
1 hodie ſecus. ⁊ ſic iſta lex corrigitur. In quo aduerte, † qꝛ oli cõ
ſtituebantur duo rei ſiue tacite ſiue expreſſe agatur: hodie req
ritur quod expreſſe agatur, ⁊ in hoc iura antiqua immutantur.
Hoc declarat gl. in d. §. cum tabulis. i ver. adiectũ. que incipit,
expreſſe, ⁊c. Et iſtud tenet gl. ⁊ Ja. de Are. j. e. l. eãdẽ. i prin. ⁊ ſ.
man. l. ſi mãdato. §. Paulus. ⁊ l. creditor. §. duobus. ⁊ Azo. i ſũ
ma huius ti. Sed gl. in aut. eo. ſuper ver. ſuſtinere. tenet, quod i
modo conſtituendi nihil ſit innouatũ. ⁊ Inſti. de fideiuſ. §. ſi plu
res. ⁊ gl. hoc ponit in hoc §. cum tabulis. ⁊ ſic hec l. ij. i nullo eſt
immutata. ⁊ hoc cõprobat gl. in prin. i authen. hoc ita. C. eo. q̃d
2 tenẽt Dy. Ja. de Bel. ⁊ omnes moder. ⁊ mihi placet. ¶ † Que
a ro ergo primo, qualiter conſtituãtur[a] duo rei, quãdo diuiduum
venit in obligationẽ, ſiue contrahatur obligatio verbis, ſiue cõ-
ſenſu, ſiue teſtamento. Hec hic pono pro eodem. Diſtingue, aut
hoc eſt actum, ⁊ ſunt duo rei, vt d. §. cũ tabulis. ⁊ C. eo. auth. hoc
ita. ſiue ſit dictum, q̃ teneantur inſolidũ, ſiue quod ſint duo rei.
Aut non eſt actum, ⁊ tunc aut obligauerunt ſe, ſiue teſtator obli
gauit eos alternatiue, ⁊ ſũt duo rei, l. ſi ex toto. §. j. de leg. j. ⁊ no.
j. eo. l. ſiue. ⁊ C. de cõſtit. pec. aut. ſi quãdo. Aut copulatiue, ⁊ tũc
aut ſunt duo actus promittendi, ⁊ due rerum expreſſiones, vt tu
promittis mihi centum. ⁊ Titius promittit mihi centum, ⁊ tũc
b aut apponitur, eadem[b], ⁊ ſunt duo rei. Aut non apponitur, ea-
dem, ⁊ nõ ſunt duo rei: ſed ſunt due obligationes diuerſarũ ſum
c marum[c], vt Inſti. eo. in prin. ⁊ §. duo plures vt rei ⁊ hac l. ij. ⁊ j.
ti. j. l. ſi ex re. §. ſi ipſi. ⁊ l. ſi ſeruus cõmunis ſic ſtipulatus ſit. ⁊ gl.
in d. aut. hoc ita. Aut fuit vnus actus promittẽdi, ſed due rerũ
expreſſiones, vt. ego decem, ⁊ Titius decem promittim⁹ tibi, ⁊
erũt duo rei debendi, cũ intelligatur, eadẽ, vt ſ. ti. j. l. ſtipulatio
iſta. §. eum, qui. ⁊ argu. l. eum, qui. in princi. Aut eſt vnus actus
promittendi, ⁊ vna rei expreſſio, ⁊ tunc aut eſt appoſitum prono
d men diſtributiuũ, quilibet, quod de ſui natura rẽ cuilibet inſoli
dum attribuit, vel aliud ſimile diſtributiuũ, ⁊ tunc erunt correi,
l. ſi pluribus. in prin. ſ. de leg. ij. ⁊ ibi not. Aut nõ eſt adiectũ ta-
le diſtributiuum, ſed ſimpliciter dictũ, tũc ſi quidẽ eſt actũ, erũt
duo rei: alias quilibet tenebitur in virilẽ, d. §. cũ tabulis. ⁊ C. eo.
aut. hoc ita. ⁊ in hoc nihil eſt innouatum per iura Authentico-
3 rum. Secũdo quero, † de duobus reis credẽdi, qualiter cõſti-
tuant̃. Circa predicta dic, quod aut eſt actũ, q̃ ſint duo rei credẽ
di, ⁊ nõ eſt dubiũ. Aut nõ eſt actũ, ⁊ tũc aut diſpoſito eſt collata
i eorũ perſonã alternatiue, aut copulatiue. Primo caſu, aut vni
tantum põt acquiri obligatio, ⁊ alter habetur vt adiectus, ⁊ nõ
erunt duo rei, vt ſ. de cõſtituta pecu. l. ſed ⁊ ſi filio. §. j. ⁊ j. ti. j. l. l.
§. ſi fructuarius. Aut vtique põt acquiri, ⁊ tunc aut electio fuit
collata in voluntatẽ debitoris, ⁊ valet, ⁊ ſunt duo rei credẽdi, vt
ſ. de leg. ij. l. ſi Titio aut Seio. Aut nõ fuit collata in poteſtatẽ
debitoris, ⁊ tunc de iure iſto[a] antiquo vitiatur ſtipulatio, vt j. ti. j.
l. j. §. ſi fructuarius. ⁊ l. itẽ ſi ſeruus. §. fi. ⁊ l. ſequen. ſi ſeruus cõ-
munis. Ita hodie valet, ⁊ alternatiua reſoluit̃ in copulatiuã, vt
C. de verbo. ſig. l. cũ quidã. que loquitur etiam in cõtractibus,
vt ibi in fi. Unde erit idem dicendum, quod ſtatim dicã de copu
latiua. predicta vera, quãdo diſpoſitio cõfertur in perſonã vtri
uſq; equaliter, alias ſi vnus tantũ ſtipularet̃ ſibi ⁊ alteri ſemper
ille alter haberetur vt adiectus. l. eum, qui. §. qui ſibi. ſ. ti. j. q̃d
dic vt ibi. Secundo caſu, quãdo diſpoſitio cõfertur copulatiue,